DOĞU KARADENİZ
TURİZM MASTER PLANI

(Giresun-Gümüşhane- Ordu-Rize- Trabzon)

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **İ**

TABLOLAR..... **Vİİ**
GRAFİKLER..... **Xİ**

GİRİŞ **1**

A- MEVCUT DURUM **2**

I- PLANLAMA ALANININ TANIMI **2**

1. PLANLAMA ALANININ ÜLKEDEKİ YERİ..... 2
1.1. İDARİ BÖLÜNÜŞ *2*
1.2. ULAŞIM - HABERLEŞME *2*
1.3. DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİ..... *8*
2. FİZİKSEL VERİLER..... 13
2.1. JEOMORFOLOJİK VE TOPOĞRAFİK VERİLER..... *13*
2.2. İKLİM VERİLERİ..... *14*
2.3. JEOLOJİK YAPI VE DEPREM DURUMU *53*
2.3.2.1. Giresun 55
2.3.2.2. Gümüşhane..... 58
2.3.2.3. Ordu 59
2.3.2.4. Rize 61
2.3.2.5. Trabzon 63
2.4. BİTKİ ÖRTÜSÜ *67*
2.4. TOPRAK YAPISI..... *72*
2.6. AKARSULAR VE GÖLLER..... *85*
3. BÖLGE TARİHİ 97
3.1. GİRESUN..... *97*
3.2. GÜMÜŞHANE *99*
3.3. ORDU *101*
3.4. RİZE *104*
3.5. TRABZON *106*
4. NÜFUS..... 109
4.1. GİRESUN..... *109*
4.2. GÜMÜŞHANE *110*
4.3. ORDU *111*
4.4. RİZE *112*
4.5. TRABZON *113*
5. EKONOMİK YAPI 115
5.1. GİRESUN..... *115*
5.2. GÜMÜŞHANE *118*
5.3. ORDU *122*
5.4. RİZE *125*
5.5. TRABZON *129*
6. SOSYAL YAPI 133
6.1. BÖLGENIN DEMOGRAFIK ÖZELLIKLERI *133*
6.2. EĞİTİM DURUMU..... *134*
6.3. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI *135*
7. KENTSEL TEKNİK ALTYAPI..... 139
7.1. GİRESUN..... *139*
7.2. GÜMÜŞHANE *143*
7.3. ORDU *145*
7.4. RİZE *149*
7.5. TRABZON *152*

8. PLANLAMA BÖLGESİ ÇEVRE SORUNLARI 159
8.1. GIRESUN ILI ÇEVRE SORUNLARI 161
8.2. GÜMÜŞHANE ILI ÇEVRE SORUNLARI 165
8.3. ORDU ILI ÇEVRE SORUNLARI 167
8.4. RIZE ILI ÇEVRE SORUNLARI 171
8.5. TRABZON ILI ÇEVRE SORUNLARI 175
8.6. SONUÇ 178
9. MERKEZİ YÖNETİM ÜST DÜZEY KARARLARI 180
9.1. D.P.T. - DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013) 180
9.2. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 186
9.2.2.1. Giresun 189
9.2.2.2. Gümüşhane 190
9.2.2.3. Ordu 190
9.2.2.4. Rize 190
9.2.2.5. Trabzon 190
9.3. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI 195
9.3.1.1. Gümüşhane 195
9.3.1.2.Rize 198
9.3.1.3. Trabzon 198
9.3.2.1.Turizm Faaliyetleri 198
9.3.2.2. Turizm Alanları 199
9.3.2.3. Koruma Alanları 199
9.3.2.4. Doğal Kültürel Değerlere İlişkin Koruma ve Kullanım Kararları 200
9.3.2.5. Trabzon-Rize Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi 202
9.3.2.6. Giresun Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi 203
9.3.2.7. Ünye-Fatsa Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi 203
9.3.2.8. Espiye-Tirebolu-Görele Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi 204
9.3.2.9. Özel Proje Alanları 204

III- TURİZM POTANSİYELİ ENVANTERİ 211

1. İLLER İTİBARİYLE DOĞAL VE TARİHİ DEĞERLER 211
1.1. GİRESUN 211
1.1.1.1. SU KAYNAKLARI 211
1.1.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık 214
1.1.1.3. ORMAN KAYNAKLARI 215
1.1.1.4. MAĞARALAR - KAYALIKLAR 215
1.1.1.5. YAYLALAR 216
1.1.1.5. KIYI TURİZMİ 222
1.1.2.1. Giresun Kent Merkezi- Merkez İlçe 223
1.1.2.2. Alucra İlçesi 227
1.1.2.3. Bulancak İlçesi 228
1.1.2.4. Çamoluk İlçesi 229
1.1.2.5. Çanakçı İlçesi 229
1.1.2.6. Dereli İlçesi 230
1.1.2.7. Doğankent İlçesi 230
1.1.2.8. Espiye İlçesi 230
1.1.2.9. Eynesil İlçesi 231
1.1.2.10. Görele İlçesi 231
1.1.2.11. Keşap İlçesi 231
1.1.2.12. Piraziz İlçesi 232
1.1.2.13. Şebinkarahisar İlçesi 232
1.1.2.14. Tirebolu İlçesi 235
1.1.2.14. Yağlıdere İlçesi 236
1.2. GÜMÜŞHANE 238
1.2.1.1. Su Kaynakları 238
1.2.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık 241

1.2.1.3. Orman Kaynakları ... 241
1.2.1.4. Mağaralar ... 243
1.2.1.5. Tabiat Anıtları ... 246
1.2.1.6. Yaylalar ... 247
1.2.2.2. Kelkit İlçesi ... 257
1.2.2.3. Köse İlçesi ... 258
1.2.2.4. Kürtün ... 258
1.2.2.5. Şiran ... 259
1.2.2.6. Torul İlçesi ... 260
1.3. ORDU ... 263
1.3.1.1. Su Kaynakları ... 263
1.3.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık ... 269
1.3.1.3. Orman Kaynakları ... 269
1.3.1.4. Mağaralar ... 273
1.3.1.5. Yaylalar ... 274
1.3.2.1. Ordu Kent Merkezi – Merkez İlçe ... 278
1.3.2.2. Akkuş İlçesi ... 281
1.3.2.3. Aybastı İlçesi ... 282
1.3.2.4. Çatalpınar İlçesi ... 282
1.3.2.5. Çaybaşı İlçesi ... 282
1.3.2.6. Fatsa İlçesi ... 282
1.3.2.7. Gölköy İlçesi ... 283
1.3.2.8. Gülyalı İlçesi ... 283
1.3.2.9. Gürgentepe İlçesi ... 283
1.3.2.10. İkizce İlçesi ... 284
1.3.2.11. Kabataş İlçesi ... 284
1.3.2.12. Kumru İlçesi ... 284
1.3.2.13. Mesudiye İlçesi ... 284
1.3.2.14. Perşembe İlçesi ... 285
1.3.2.14. Ulubey İlçesi ... 286
1.3.2.15. Ünye İlçesi ... 287
1.4. RİZE ... 289
1.4.1.1. Su Kaynakları ... 289
1.4.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık ... 294
1.4.1.3. Orman Kaynakları ... 294
1.4.1.4. Mağaralar ... 295
1.4.1.5. Yaylalar ... 296
1.4.2.1. Rize Kent Merkezi – Merkez İlçe ... 301
1.4.2.2. Ardeşen İlçesi ... 304
1.4.2.3. Çamlıhemşin İlçesi ... 306
1.4.2.4. Çayeli İlçesi ... 309
1.4.2.5. Dernekpazarı İlçesi ... 309
1.4.2.6. Fındıklı İlçesi ... 309
1.4.2.7. Hemşin İlçesi ... 310
1.4.2.8. İkizdere İlçesi ... 311
1.4.2.9. İyidere İlçesi ... 311
1.4.2.10. Pazar İlçesi ... 311
1.5. TRABZON ... 313
1.5.1.1. Su Kaynakları ... 313
1.5.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık ... 315
1.5.1.3. Orman Kaynakları ... 316
1.5.1.4. Mağaralar ... 318
1.5.1.5. Yaylalar ... 318
1.5.2.1. Trabzon Kent Merkezi – Merkez İlçe ... 322
1.5.2.2. Akçaabat İlçesi ... 330
1.5.2.3. Araklı İlçesi ... 331

1.5.2.4. Arsin İlçesi 331
1.5.2.5. Çarşıbaşı İlçesi 331
1.5.2.6. Çaykara İlçesi 332
1.5.2.7. Dernekpazarı İlçesi 332
1.5.2.8. Hayrat İlçesi 332
1.5.2.9. Maçka İlçesi 332
1.5.2.10. Of İlçesi 334
1.5.2.11. Sürmene İlçesi 334
1.5.2.12. Şalpazarı İlçesi 334
2. KÜLTÜREL VE FOLKLORİK DEĞERLER 335
2.1. GIRESUN ILI 335
2.2. GÜMÜŞHANE ILI 338
2.3. ORDU ILI 340
2.4. RİZE ILI 342
2.5. TRABZON ILI 344

IV -TURİZM SEKTÖRÜNDE ARZ VE TALEP YAPISI 347

1.GENEL YAKLAŞIM 347
2. PLANLAMA BÖLGESİNDE YATAK ARZI 347
2.1. GİRESUN 348
2.2. GÜMÜŞHANE 349
2.2. ORDU 351
2.4. RİZE 352
2.5. TRABZON 353
3. PLANLAMA BÖLGESİNDE TURİZM TALEBİ 354
3.1. GİRESUN 357
3.2. GÜMÜŞHANE 361
3.3. ORDU 364
3.4. RİZE 368
3.5. TRABZON 372

V - TURİZM ÖRGÜTLERİ VE TURİZM FAALİYETLERİ 377

1. KAMU KURULUŞLARI 377
1.1. TURİZM BAKANLIĞI BÖLGE TEŞKİLATI 377
2. ÖZEL SEKTÖR KURULUŞLARI 377
2.1. SEYAHAT ACENTALARI 377
3. TUR ORGANİZASYONLARI VE TUR GÜZERGAHLARI 378
3.1. MEVCUT TUR ORGANİZASYONLARI VE TURİZM FAALİYETLERİ 378
3.2. MEVCUT TUR GÜZERGAHLARI 378
4. TURİZM EĞİTİMİ 385

B . SENTEZ 387

I- TURİZM SEKTÖRÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ 387

1.TURİST VE GECELEME SAYILARI 387
2. TURİST HAREKETLERİ 387
3. DARBOĞAZLAR 388
4. UZUN VADELİ TEHDİTLER 388

II. PROJEKSİYONLAR VE PLANLAMA HEDEFLERİ 389

C- PLANLAMA KARARLARI 391

I. PLANLAMA KARARLARININ YORUMLANMASI 391

II.ULAŞIM PLANLAMASI 392

1.PLANLAMA ALANINA ULAŞIM 392

2. PLANLAMA ALANI İÇİ ULAŞIM PLANLAMASI ... 392
2.1. Genel ... *392*
2.2. Birinci Öncelikli Geliştirilmesi Önerilen Ulaşım Aksları ... *393*
2.3.İkinci Öncelikli Geliştirilmesi Önerilen Ulaşım Aksları ... *396*

III. İL BAZINDA PLANLAMA KARARLARI ... 397

1.GİRESUN İLİ PLAN KARARLARI ... 397
1.1. GENEL ... *397*
1.2. EYLEM BÖLGELERİ ... *397*
1.3.TURİZM MERKEZLERİ ... *400*
1.4.NOKTASAL KARARLAR ... *400*
1.5.DİĞER KAYNAKLAR ... *401*
2. GÜMÜŞHANE İLİ PLAN KARARLARI ... 403
2.1. GENEL ... *403*
2.2.EYLEM BÖLGELERİ ... *403*
2.3.TURİZM MERKEZLERİ ... *404*
2.4.NOKTASAL KARARLAR ... *404*
2.5.DİĞER KAYNAKLAR ... *407*
3.ORDU İLİ PLAN KARARLARI ... 408
3.1. GENEL ... *408*
3.2. EYLEM BÖLGELERİ ... *408*
3.3.TURİZM MERKEZLERİ ... *410*
3.4.NOKTASAL KARARLAR ... *411*
3.5.DİĞER KAYNAKLAR ... *412*
4. RİZE İLİ PLANLAMA KARARLARI ... 413
4.1. GENEL ... *413*
4.2. EYLEM BÖLGELERİ ... *413*
4.3.TURİZM MERKEZLERİ ... *415*
4.4.NOKTASAL KARARLAR ... *416*
4.5.BÖLGE HELİSKİ İMKÂNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ ... *418*
4.6.DİĞER KAYNAKLAR ... *418*
5.TRABZON İLİ PLAN KARARLARI ... 420
5.1. GENEL ... *420*
5.2. EYLEM BÖLGELERİ ... *420*
5.3.TURİZM MERKEZLERİ ... *421*
5.4.NOKTASAL PLANLAMA KARARLARI ... *423*
5.5.DİĞER KAYNAKLAR ... *426*

IV. MEKÂNSAL OLMAYAN PLANLAMA KARARLARI ... 427

1.TANITIM ... 427
2. LEVHALAMA ... 429
3. YEREL EL SANATLARININ DESTEKLENMESİ ... 429
4. YAYLA ŞENLİKLERİ ... 429
5. MARKALAŞMA ... 430

V. UYGULAMA ÖNERİLERİ ... 431

1. PROJE YÖNETİMİ ... 431
2. PROJE UYGULAMA ETAPLAMASI ... 431

VI.PROJE ÇIKTILARI ... 433

1. GENEL ... 433
2. PROJENİN GIDA İHTİYAÇLARI ... 434

EKLER ... 435

1. FESTİVAL VE YAYLA ŞENLİKLERİ ... 435
2. TUR GÜZERGAHLARI ... 441

3. SİT ALANLARI 476
DOĞAL TARİHİ VE ARKEOLOJİK DEĞERLER 476
3.1. GİRESUN 476
3.2. GÜMÜŞHANE 479
3.3. ORDU 482
3.4.RİZE 485
3.5. TRABZON 488

KAYNAKLAR 495

TABLOLAR

TABLO NO		SAYFA NO
1	Sıcaklık Değerleri (C°) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	**15**
2	Sıcaklık Değerleri (C°) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	**16**
3	Nem Değerleri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	**17**
4	Nem Değerleri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	**18**
5	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	**19**
6	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	**20**
7	Yıllık İklim Verileri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	**22**
8	Yıllık İklim Verileri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	**22**
9	Sıcaklık Değerleri (C°) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	**23**
10	Nem Değerleri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	**24**
11	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	**25**
12	Yıllık İklim Verileri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	**26**
13	Çakırgöl Kış Turizm Merkezi Havzasında Belirlene Bazı Meteorolojik Veriler	**26**
14	Sıcaklık Değerleri (C°) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	**31**
15	Sıcaklık Değerleri (C°) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	**32**
16	Nem Değerleri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	**33**
17	Nem Değerleri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	**34**
18	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	**35**
19	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	**36**
20	Yıllık İklim Verileri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	**37**
21	Yıllık İklim Verileri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	**37**
22	Sıcaklık Değerleri (C°) (Rize Meteoroloji İstasyonu)	**38**
23	Sıcaklık Değerleri (C°) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	**39**
24	Nem Değerleri (Rize Meteoroloji İstasyonu)	**40**
25	Nem Değerleri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	**41**
26	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Rize Meteoroloji İstasyonu)	**42**
27	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	**43**
28	Yıllık İklim Verileri (Rize Meteoroloji İstasyonu)	**44**
29	Yıllık İklim Verileri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	**44**
30	Sıcaklık Değerleri (C°) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	**45**
31	Sıcaklık Değerleri (C°) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	**46**
32	Nem Değerleri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	**47**
33	Nem Değerleri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	**48**
34	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	**49**
35	Yağış ve Rüzgar Değerleri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	**50**
36	Yıllık İklim Verileri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	**51**
37	Yıllık İklim Verileri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	**52**
38	Doğu Karadeniz İlleri Meteorolojik Verileri	**52**
39	Giresun İli Gölleri	**88**
40	Gümüşhane İli Gölleri	**89**
41	Rize İli Gölleri	**94**
42	Trabzon İli Gölleri	**95**
43	Giresun İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)	**109**
44	Gümüşhane İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)	**110**
45	Ordu İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)	**111**
46	Rize İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)	**112**
47	Trabzon İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)	**113**
48	Giresun Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri	**115**
49	Giresun Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)	**115**
50	Giresun Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)	**116**

TABLO NO		TABLO NO
51	Gümüşhane Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri	**118**
52	Gümüşhane Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)	**119**
53	Gümüşhane Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)	**119**
54	Ordu Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri	**122**
55	Ordu Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)	**122**
56	Ordu Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)	**123**
57	Rize Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri	**125**
58	Rize Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)	**126**
59	Rize Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)	**126**
60	Trabzon Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri	**129**
61	Trabzon Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)	**129**
62	Trabzon Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)	**130**
63	Planlama Bölgesinin Nüfus Gelişimi	**133**
64	Turizm ve Cevre Altyapısı Hibe Program Kapsamında Planlama Bölgesinde Hibe Almaya Hak Kazananların Listesi	**182**
65	Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı Kapsamında Hibe Almaya Hak Kazanan Turizmi İlgilendiren Projeler	**184**
66	Giresun İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları	**191**
67	Gümüşhane İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları	**192**
68	Ordu İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları	**193**
69	Rize İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları	**194**
70	Trabzon İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları	**194**
71	Planlama Bölgesi Bütünündeki Yatak Kapasitesinin İllere Dağılımı (2007)	**347**
72	Planlama Bölgesi İllerinde Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri (2007)	**348**
73	Giresun İli Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim	**348**
74	Giresun İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)	**349**
75	Gümüşhane İli Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim	**350**
76	Gümüşhane İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)	**350**
77	Ordu İli Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim	**351**
78	Ordu İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)	**351**
79	Rize İli Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim	**352**
80	Rize İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)	**352**
81	Trabzon İli Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim	**353**
82	Trabzon İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)	**353**
83	İl Bazındaki Geceleyen Toplam Konaklayan Kişi Sayısı	**354**
84	İl Bazındaki Gecelemelerin Toplamdaki Payı	**355**
85	Planlama Bölgesi İçinde İl Bazında Gecelemelerin Yıllara Göre Oransal Dağılımı	**355**
86	Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Ortalama Geceleme Sayılarının İller Bazında Dağılımı	**356**
87	Planlama Bölgesi Genelinde Müze ve Ören Yerlerini Ziyaretçi Sayıları	**356**
88	Planlama Bölgesi İllerinde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Doluluk Oranlarının Yıllara Göre Dağılımı (%)	**357**
89	Planlama Bölgesi İllerinde Belediye Belgeli Tesislerde Doluluk Oranlarının Yıllara Göre Dağılımı (%)	**357**
90	Giresun İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**357**
91	Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**358**
92	Giresun İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları	**358**
93	Giresun İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı	**358**

TABLO NO		TABLO NO
94	Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**359**
95	Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)	**359**
96	Giresun İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı	**360**
97	Gümüşhane İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**361**
98	Gümüşhane n İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**361**
99	Gümüşhane İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları	**361**
100	Gümüşhane İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**362**
101	Gümüşhane İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**362**
102	Gümüşhane İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)	**363**
103	Gümüşhane İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı	**363**
104	Ordu İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**364**
105	Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**364**
106	Ordu İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları	**364**
107	Ordu İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**365**
108	Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**365**
109	Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)	**365**
110	Ordu İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı	**367**
111	Rize n İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**368**
112	Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**368**
113	Rize İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları	**369**
114	Rize İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**369**
115	Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**369**
116	Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)	**370**
117	Rize İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı	**371**
118	Trabzon İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**37**
119	Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları	**372**
120	Trabzon İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları	**373**
121	Trabzon İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**373**
122	Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)	**373**

TABLO NO		TABLO NO
123	Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)	**374**
124	Trabzon İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı	**375**
125	Seyahat Acentelerinin İllere Göre Dağılımı	**377**
126	Turların Giriş Ve Çıkış Noktaları	**379**
127	Tur Güzergâhlarının Uğradığı Mola Yerleri	**380**
128	Tur Güzergâhlarının Yemek Molası Verdiği Yerler	**381**
129	Tur Güzergâhlarının Gezdiği Yerler	**382**
130	Tur Güzergâhlarının Yürüyüş Yaptıkları Parkurlar	**383**
131	Tur Güzergâhlarının Uğradığı Alışveriş Noktaları	**384**
132	Tur Güzergâhlarının Konakladığı Yerler	**384**
133	Turizm Eğitimi Veren Eğitim Kuruluşları	**385**

GRAFİKLER

GRAFİK NO		SAYFA NO
1	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	16
2	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	17
3	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	18
4	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	19
5	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)	20
6	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)	21
7	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	23
8	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	24
9	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)	25
10	Aylara Göre İklim Verileri (Çakırgöl Kış Turizm Merkezi)	27
11	Sıcaklık, Rüzgar Hızı ve Kar Derinliği İlişkisi (Çakırgöl Kış Turizm Merkezi)	27
12	Önemli Kar Yağışları	28
13	Ana Yönlere Göre Hakim Rüzgar Yönü	28
14	Esme Oranlarına Göre Rüzgar Yönleri	29
15	Sorunlu Rüzgar Hızı	29
16	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	31
17	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	32
18	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	33
19	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	34
20	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)	35
21	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)	36
22	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Rize Meteoroloji İstasyonu)	38
23	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu	39
24	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Rize Meteoroloji İstasyonu)	40
25	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	41
26	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Rize Meteoroloji İstasyonu)	42
27	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm)(Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)	43
28	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	46
29	Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	47
30	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	48
31	Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	49
32	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)	50
33	Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)	51
34	Giresun İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)	110
35	Gümüşhane İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)	111
36	Ordu İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)	112
37	Rize İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)	113
38	Trabzon İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)	114
39	Giresun İli GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)	116
40	Giresun İli İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)	116
41	Gümüşhane İli GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)	120
42	Gümüşhane İli İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)	120
43	Ordu İli GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)	123
44	Ordu İli İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)	123
45	Rize İli GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)	127
46	Rize İli İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)	127
47	Trabzon İli GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)	130
48	Trabzon İli İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)	130

GİRİŞ

Doğu Karadeniz illerinde turizm planlama çalışmaları 1990'lı yılların başlarında Kültür ve Turizm Bakanlığınca başlatılmış ve her il için turizm envanteri ve turizmi geliştirme planları hazırlanmıştır. Her ili kendi içinde bir bütün olarak gören bu planlarda getirilen kararlar, bölge turizm faaliyetlerinin tüm bölgeyi tek gelişte gezen tur turizminin gelişmesi nedeniyle anlamsız kalmış, muhtelif nedenlerle uygulanamamıştır.

Doğu Karadeniz valilikleri, mevcut turizm yapısı nedeniyle bölgeyi bir bütün olarak gören ve değerlendiren tek bir Turizm Master planı yaptırma kararı almışlardır. Aynı tarihlerde Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planını yayınlamış ve bu planda da Doğu Karadeniz Turizmini bir bütün olarak yorumlamıştır.

Hazırlanan plan gerek valiliklerin istekleri gerekse Kültür ve Turizm Bakanlığının stratejik yaklaşımları paralelinde Doğu Karadeniz illerini bir bütün olarak değerlendiren ve makro düzeyde karar üreten bir dokümandır. Planlama ölçeği temel olarak 1/250.000 olmasına rağmen daha fazla detay sunabilmek amacıyla 1/100.000 ve 1/25.000ölçekli detay çalışmalarda çalışmaya eklenmiş bu suretle alt ölçek çalışmalara daha süratli bir geçiş ortamı sağlanmıştır

A- MEVCUT DURUM

I- PLANLAMA ALANININ TANIMI

1. PLANLAMA ALANININ ÜLKEDEKİ YERİ

1.1. İDARİ BÖLÜNÜŞ

Doğu Karadeniz Bölgesi, Türkiye'nin kuzeydoğusunda yer almakta olup; Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsamaktadır. Ancak, Artvin ve Bayburt illeri bu proje kapsamında yer almamaktadır. Proje alanının yüzölçümü 27.807 km² olup kuzeyde Karadeniz, batıda Orta Karadeniz Bölgesi'nin Samsun İli; Güney Batıda Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Tokat İli, Güneyde İç Anadolu Bölgesi'nin Sivas İli, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Erzincan ve Erzurum İlleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Bayburt İli ve doğuda Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Artvin İli ile çevrilidir.

Planlama Bölgesi, toplam 5 il, 71 ilçe ve 92 bucaktan oluşmaktadır. 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Bölge'nin toplam nüfusu 2.320.560 kişi, ortalama nüfus yoğunluğu ise 83 kişi/km²'dir.

1.2. ULAŞIM - HABERLEŞME

1.2.1. Karayolu Ulaşımı

Planlama bölgesinde bölge içi ve bölge dışı ulaşımın büyük bir bölümü karayoluyla yapılmaktadır. Ancak bölge ulaşım ağı oldukça kısıtlıdır. Arazi yapısının engebeli olması ve dağların denize paralel geçişi ulaşım ağını oldukça sınırlamaktadır. Diğer yandan bölgede bulunan limanlar ve sınır kapısı taşımacılığı mevcut yolların yoğun bir şekilde kullanılmasına neden olmakta ve yetersiz yol şebekesini zorlamaktadır.

Planlama bölgesinde iki adet I. derece yol bulunmaktadır. Bunlardan biri Karadeniz Sahil yolu, diğeri ise Trabzon-İran transit yoludur. Karadeniz Sahil Yolu Samsun'dan başlayıp Hopa'ya kadar ulaşmakta ve Sarp Sınır Kapısından Gürcistan'a bağlanmaktadır. Yol Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize illerinin merkezlerinden geçmekte Artvin ilinde ise Arhavi ve Hopa ilçelerinden geçmektedir. Trabzon-İran transit yolu ise, Trabzon'dan başlayarak

Gümüşhane'ye, oradan da bir kolu Erzincan'a, diğer kolu ise Bayburt iline bağlanmaktadır. Bölgede II. derece yol olarak Ünye-Niksar yolu, Ordu- Ulubey – Gürgentepe - Gölköy- Koyulhisar yolu, Giresun-Şebinkarahisar-Suşehri yolu, İyidere-İspir yolu, Kelkit-Alucra-Şebinkarahisar yolu, Hopa-Artvin yolu, Artvin-Ardahan yolu ve Artvin-İspir yolu olmak üzere 8 adet yol vardır. Bu yollar sahil yolunu iç kesimlere bağlayan yollardır. III. Derece yollar ve köy yolları genelde düşük profilli ve kaplamasız yollardır.

Yol kaliteleri açısından genellikle bölgedeki devlet yolları sert yüzeyli asfalt olup, il yolları asfalt ve stabilizedir. Merkezden uzaklaştıkça özellikle dağlık kesimlerde ulaşım güçleşmekte ve yol kaliteleri düşmektedir.

Giresun ilinin ana ulaşım aksı duble sahil yolu olup, ili batıda Ordu, doğuda Trabzon'a bağlamaktadır. İl içinden geçen diğer karayolu bağlantıları Giresun - Dereli (Yavuzkemal) – Şebinkarahisar – Alucra – Kelkit - Erzincan (Şebinkarahisar'dan ayrıca Gölova-Refahiye- Erzincan yolu ayrılmaktadır) ve Tirebolu – Doğankent – Gümüşhane yollarıdır. İl yolları olarak diğer önemli bağlantılar, Piraziz-Kovanlık, Keşap-Karabulduk, Espiye-Yağlıdere, Espiye-Güce ve Görele-Çanakçı bağlantılarıdır. Adı geçen tüm yollar asfalttır. Ancak kış aylarında dağlık kesimlerde yoğun kar yağışı nedeniyle ulaşım aksamaktadır.

Gümüşhane'de ulaşımın büyük bölümü devlet karayollarıyla sağlanmaktadır. Karadeniz sahiliyle bağlantı Tirebolu-Kürtün-Torul-Gümüşhane ve Trabzon-Maçka-Torul-Gümüşhane-Bayburt yollarıyla yapılmaktadır. Gümüşhane-Kelkit-Erzincan ve Şebinkarahisar-Şiran-Kelkit-Bayburt karayolları il içinde diğer önemli bağlantılardır. İl yollarının en önemlileri Gümüşhane-Yağmurdere ve Gümüşhane-Şiran yolları olup, her iki yol da kısmen asfalt, kısmen stabilize ve topraktır.

Ordu, bölge'de ulaşım açısından en avantajlı ildir. Arazinin daha az engebeli olması bunun başlıca nedenidir. Sahil yolu ili batıda Samsun, doğuda Giresun'a bağlamaktadır. Diğer devlet karayolu bağlantıları, Ünye-Niksar-Tokat ile Ordu-Ulubey-Gürgentepe-Gölköy-Koyulhisar yollarıdır. Her iki yol da Amasya-Erzincan karayoluna bağlanmaktadır. İl içi yollar ise aşağıda verilmiştir:

- Sahil- İkizce
- Sahil-Çaybaşı
- Ünye-Kumru-Korgan
- Fatsa-Kumru-Korgan
- Fatsa-Çatalpınar-Kabataş-Aybastı-Reşadiye
- Fatsa-Gürgentepe

- Aybastı-Gölköy
- Ordu-Kabadüz

Bu yolların tümü asfalt kaplamalıdır.

Rize ili, bölge içinde arazi şartlarının en çetin olduğu illerden biridir. Yoğun yağış ve engebeli arazi yapısı, bir yandan hizmet maliyetlerini arttırırken diğer yandan da sık sık bozulmalara yol açarak sürekli bakımı zorunlu hale getirmektedir. İlin sahil yolu dışında en önemli karayolu bağlantısı, Rize'yi iç kesimlere bağlayan ve devamlı tek yol olan sahil-Güneyce-İkizdere-İspir yoludur. Bu yol İspir'de Bayburt-Yusufeli-Artvin yoluna saplanmaktadır. Sahil yoluna bağlı il yolları ise Güneyce, Kaptanpaşa, Hemşin ve Çamlıhemşin (Ayder) yollarıdır. Bu yolların tümü asfalt kaplamalıdır. Ancak, dağlık kesimlerde, kış aylarında da bu yollar zaman zaman kapanmakta ve araç ulaşımı sağlanamamaktadır.

Trabzon İli'nde de arazi yapısı nedeniyle ulaşım oldukça zordur. Sahil yolu dışında iki devlet karayolu bağlantısı bulunmaktadır. Trabzon-Maçka-Torul-Gümüşhane yolu ilin iç kısımlarla en önemli bağlantısıdır. Of-Dernekpazarı-Çaykara-Bayburt karayolunun, Çaykara'dan sonra önemli bir bölümü stabilizedir. Uzungöl yolu bu karayoluna bağlanmaktadır. İl içi yollar ise şunlardır:

- Derecik-Düzköy
- Vakfıkebir-Tonya
- Beşikdüzü-Şalpazarı
- Yomra-Küçükdere-Yağmurdere
- Araklı-Dağbaşı-Bayburt
- Sürmene-Köprübaşı

Bu yolların bir kısmı stabilize ve topraktır ve kış aylarında kullanımları oldukça zordur.

1.2.2. Demiryolu Ulaşımı

Bölgede mevcut demiryolu ağı bulunmamaktadır. Ancak Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınması için hazırlanan planda Doğu Karadeniz için alternatif bir demiryolu projesi yer almaktadır. Bu proje, Samsun'dan sahil boyunca Gürcistan sınırına kadar uzanan bir demiryolu hattıdır. Ancak sözü edilen demiryolu güzergâhı için tasarım ve fizibilite etütleri hükümetlerin yatırım programlarında yer almamış olup, gerçekleşme olasılığı çok düşüktür.

1.2.3. Havayolu Ulaşımı

Bölgenin hava ulaşımı tek havaalanı üzerinden sağlanmaktadır ve bu alan Trabzon'da bulunmaktadır. Trabzon havaalanı hava ulaşımı bakımından bölgenin merkezi konumundadır. Diğer illerin havayolu ulaşımı bu havaalanı üzerinden sağlanmaktadır. Havalimanı iki piste, iki uçak kapasiteli bir aprona ve uçakların yerdeki ulaşımı için bir yola sahiptir. Havalimanının yıllık yolcu kapasitesi yaklaşık olarak 1.500.000'dur. Her gün düzenli olarak Ankara ve İstanbul'dan karşılıklı seferler yapılmaktadır. Bazı özel havayolları yıl boyu sefer yaparken bazıları yalnız yaz aylarında Trabzon'a sefer yapmaktadır. Uluslararası uçuşlara açık olan havaalanına Azerbaycan Hava Yolları haftanın belirli günlerinde Bakü'den, Kuban Hava Yolları ise Rusya Federasyonun Krasnodar kentinden karşılıklı seferler düzenlemektedir. Ayrıca, Türk Hava Yolları'nın Trabzon'dan Berlin, Dusseldorf ve Frankfurt'a direkt seferleri bulunmaktadır. Diğer dış merkezlere seferler ise Ankara ve İstanbul üzerinden aktarmalı olarak gerçekleşmektedir. Samsun havaalanını da yakınlığı nedeniyle Giresun ve Ordu illeri tarafından kullanılmaktadır.

1.2.4. Denizyolu Ulaşımı

Bölgede deniz ulaşımı Giresun, Ordu Rize ve Trabzon illerinde bulunan limanlarla sağlanmaktadır. Bu limanların büyük çoğunluğu taşımacılıkta kullanılmaktadır. Karadeniz limanları arasında yolcu taşımacılığı yapılmamaktadır. Sadece Trabzon limanına yabancı bandıralı gemilerle yolcu taşımacılığı yapılmaktadır.

Giresun Limanı, yolcu ve yük taşınmasında potansiyel imkânlara sahiptir. Liman yalnız mal taşımacılığı amaçlı kullanılmaktadır. Giresun limanından deniz yolu ile yolcu taşımacılığı yapılmamaktadır. Bulancak İskelesi de kabotaj yükleme-boşaltmaya müsaittir. Tirebolu Limanı LPG gaz dolum tesislerine, Espiye limanı sıvı akaryakıt tesislerine sahiptir.

Ordu ilinde bulunan liman tesisleri İl merkezindeki iskele (Çakıroğlu Liman İşletmesi),Ünye ve Fatsa limanlarıdır. Bu tesislerin tümünden yük taşımacılığı yapılmaktadır.

Rize ilinde en büyüğü Rize limanı olmak üzere dört liman mevcuttur. Rize dışında Ardeşen, Pazar ve Çayeli ilçelerinde liman bulunmaktadır ve bu limanlar genellikle yük taşımacılığı amacıyla kullanılmaktadır. Rize limanının yolcu

kapasitesi 50.000 olmakla birlikte halen kullanılan kapasite toplam kapasitenin yaklaşık % 1'idir.

Karadeniz Bölgesinin Samsun'dan sonra ikinci önemli limanı olan Trabzon limanı Doğu Karadeniz Bölgesinin ilk limanı olarak 1946-1954 yılları arasında inşa edilmiştir. Liman yük ve yolcu taşımacılığı amaçlı kullanılmaktadır ve özellikle Sochi gibi Karadeniz limanlarına yük ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Trabzon Yat Limanının altyapı inşaatları 2002 yılında tamamlanmış olup, Yap-İşlet-Devret modeliyle ihale edilecektir. Planlanan yat kabul kapasitesi: 500 yattır. 2008 yılında başlayan bir projeyle, Trabzon'da ayrıca bir kurvaziyer limanı oluşturulması planlanmaktadır.
Yat turizmi Doğu Karadeniz'de gelişmemiştir. Yapımı planlanan Trabzon yat limanı dışında, Rize-Fındıklı Yeniköy Balıkçı Barınağı Giresun-Bulancak Pazarsuyu Balıkçı Barınağı, Tirebolu Limanı, Görele ve Ordu-Yalıköy Balıkçı Barınağı yatlar tarafından kullanılmaya elverişlidir. Yat turizmini geliştirmek amacıyla 2009'da başlayıp, iki yıl içinde tamamlanacak bir projeyle Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından planlama bölgesi içinde yer alan Fatsa, Efirli, Görele, Trabzon, Of, Rize ve Fındıklı balıkçı barınaklarının yat limanı haline getirilmesi planlanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanmış Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013) kararları çerçevesinde Trabzon da bulunan Kruvaziyer gemi kabul limanının genişletilmesi önerilmektedir. Gerek yerinde yapılan araştırmalar, gerek bölgenin nitelikleri bu tür turizmin gelişmesine müsait olmamıştır. 2009 yılında bir adet kruvaziyer seferi düzenlenmiştir. İstanbul-Trabzon-Sochi-Yalta-Sivastopol-Odessa-Köstence-Nesebur-İstanbul'u kapsayan bu tur müşteri yokluğundan iptal edilmiştir. Acentelerle yapılan görüşmelerde kurvaziyer talebinin 40 yaş üzeri gruptan geldiği ve daha az gezmeye yönelik olduğu söylenmiştir. Bu nedenle, Doğu Karadeniz rotasının kurvaziyer talebi için uygun bir destinasyon olmadığı ifade edilmiştir.

1.2.5. Haberleşme

Tüm bölge illeri uluslararası otomatik telefon santrallerine sahiptir ve yerleşmelerde telefon bulunmaktadır. Gümüşhane ilinde yaklaşık 30.000 abone telefon, 1.500 abone internet hizmetinden yararlanmaktadır. İl genelinde kişi başına düşen telefon sayısı 6'dır. İl ve ilçe merkezlerinde mevcut santral kapasitesi 35.000 olup, halen yaklaşık % 40'ı kullanılmaktadır. Kasaba ve köylerde ayrıca 82 telefon santrali olup, 326 yerleşim merkezi telefon

hizmetlerinden yararlanmaktadır. İlde telefon şebekesinin genişletilmesi ve iyileştirilmesine yönelik yatırım ve bakım onarım programları sürdürülmekte olup, direkli havai şebekeler başta il ve ilçe merkezleri olmak üzere tüm ilde yeraltından sağlanarak görüntü kirliliği asgariye indirilmektedir. Diğer taraftan santraller arası irtibatları sağlayan fiber optik kablolarda arazi ve yol şartlarının elverdiği durumlarda yine yeraltından çekilmektedir. Halen kentsel alanlarda çalışmaların %52'si, kırsal alanlarda ise %3'ü tamamlanmıştır. İl genelinde GSM operatörlerine ait 87 adet baz istasyonu bulunmaktadır. PTT Müdürlüğü dört merkez, üç şube ile posta, telgraf, haberleşme hizmetlerini yürütmektedir.

Giresun il genelinde telefon abone sayısı yaklaşık 130.000'dir. İl ve ilçe merkezleri ile köylerin büyük kısmının santral kapasiteleri yeterlidir. Telefonu mevcut köy sayısı 238'tir. İl genelinde GSM operatörlerine ait 104 adet baz istasyonu bulunmaktadır. Giresun ilinde şebeke kablolarının %24'ü yeraltı, %76' sı havai çekili durumdadır.

Ordu ili ve ilçelerinde 51 yerleşim yerinde santral kurulmuş olup, bu santraller 160.000 toplam kapasiteye sahiptir. İl genelinde mevcut 558 köyün tümüne telefon hizmeti sunulmaktadır. Telefon haberleşmesi için mevcut Gölköy-Aydoğantepe, Ordu-Boztepe, Kumru R/L olmak üzere 4 adet radyolink istasyonu mevcuttur. Ordu ili ve ilçelerinde çeşitli GSM operatörlerine ait toplam 166 adet istasyon mevcuttur.

Rize il genelinde mevcut şebeke ve santraller yeterli durumdadır, kapasite sorunu yoktur. İl ve ilçe merkezleri bütününde toplam santral kapasitesi 140.000, abone sayısı 125.000, kırsal yerleşim merkezlerinde toplam santral kapasitesi 102.500, abone sayısı 75.000 olup, telefonu bulunan toplam kırsal yerleşim merkezi 720'dir

Trabzon'da 538 yerleşim yerinin 535'ine telefon hizmeti verilmektedir. Toplam santral kapasitesi yaklaşık 270.000'dir. Toplam abone sayısı yaklaşık 230.000 olup, kapasite kullanım oranı % 85'tir. Trabzon il merkezi ve ilçe merkezlerinde yüksek kapasiteli telefon kablolarının yaklaşık % 90'ı yeraltındadır. Köylerdeki telefon şebekelerinin ise % 100'ü havaidir. Trabzon'da ADSL kapasitesi yaklaşık 7.500 olup, ADSL abone sayısı yaklaşık 4.000'dir.

1.3. DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİ

1.3.1. Giresun

Giresun, doğuda Trabzon ve Gümüşhane, batıda Ordu, güneyde Sivas, güneydoğuda ise Erzincan illeri ve kuzeyde Karadeniz ile çevrilidir. Giresun ili, yüzey şekilleri bakımından engebeli bir görünüşe sahiptir. İl, Karadeniz kıyısı boyunca uzanan oldukça dar ve alçak düzlüklerden oluşan bir kıyı şeridi ile güneyde Kelkit Çayı Vadisi arasını kaplayan Giresun Dağlarından meydana gelmiştir. Kıyı genellikle tepelik bir görünüşe sahiptir. Kıyıya paralel bir duvar gibi duran dağların ortalama yüksekliği 2000 m olmakla birlikte bazı yerlerde 3000 metreyi aşmaktadır. Balaban, Gavur Dağı Tepesi, Cankurtaran, Karagöl, Kırkkızlar bunlardan bazılarıdır. Dağlardan kıyılara geçit veren önemli noktalar, Eğribel geçidi, Şehitler Geçidi, Fındıkbel geçidi gibi önemli birkaç geçitten oluşmaktadır.

Şebinkarahisar, Alucra ve Güce ilçelerini içine alan ve daha az arızalı olan kesimde ortalama yükseklik 1000-1500 metre civarında olup, arazi Kelkit Vadisine doğru eğimlidir. İl genelinde az yer kaplayan ovaların büyük bölümü kıyı kesiminde toplanmıştır. İç kesimlerde Kelkit Vadisi'nde Avutmuş Deresi'nin Kelkit Çayı ile birleştiği bölümde küçük düzlüklere rastlanılmaktadır.

Giresun Dağlarının 2000 metreyi aşan bazı kesimlerinde birçok yayla yer almaktadır. Bu yaylaların en önemlileri, Kümbet, Kulakkaya, Bektaş, Tamdere, Karagöl, Eğribel, Kazıkbeli yaylalarıdır.

İl Merkezi, Aksu ve Batlama vadileri arasında denize doğru uzanan bir yarımada üzerinde kurulmuş olup, bu yarımadanın doğusunda ve 2 km. açığında Doğu Karadeniz'in tek adası olan Giresun Adası bulunmaktadır.

1.3.2. Gümüşhane

Gümüşhane doğuda Bayburt, batıda Giresun, güneyde Erzincan ve kuzeyde Trabzon illeriyle çevrilidir. İlin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1210 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir. Gümüşhane'nin ünlü yaylaları da bu kesimde yer almaktadır.

Dağlık alanlar genellikle il sınırları ile Kuzey kesimlerini kaplamaktadır. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlere doğru tek dağlar yer almaktadır. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan ilin kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının Güney kısımları oluşturmaktadır. Yine Kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları Duvarı andıran sıralar halinde ili çevrelemektedir. Yükseltileri 1800 m. ile 2700 m. arasında değişen Kostan Dağı, Teslim Dağı, Vauk Dağı, Tersun Dağı, Pöske Dağı, Soğanlı Dağları ile Gavur Dağları önemli yükseltiler arasında bulunmaktadır. İlin en yüksek noktası 3.331 metre ile Abdal Musa Tepesidir.

İlde iki önemli ova yer almaktadır. Bunlar Kelkit ve Şiran ovalarıdır. Kelkit Çayı vadi tabanını oluşturan Kelkit Ovası, yaklaşık 1450-1750m. arasında yer almaktadır. Ova, Doğu-Batı yönünde eğimli olup, toplam yüzölçümü 280 km²'dir. Şiran Çayının drenaj alanını oluşturan Şiran Ovası yaklaşık 1250-1500 m arasında yer almaktadır.

Gümüşhane'nin içinden geçen Harşit ile Kelkit vadisini boydan boya kat eden Kelkit Çayı ilin başlıca akarsularıdır. Arazinin % 60'ını dağlar,% 29'unu platolar, % 11'ini ovalar oluşturmaktadır.

1.3.3. Ordu

Ordu İli, Kuzeyden Karadeniz, doğudan Giresun, güneyden Sivas ve Tokat ve batıdan Samsun illeri ile çevrilidir.

Ordu ili Kelkit vadisinin kenarında dik yamaçlarla yükselen dağların dorukları ile Karadeniz kıyıları arasında yer almaktadır. Arazi genellikle çok meyilli dik ve kesik tepelerden oluşmuştur. İlin kıyıdan başlayarak yükselen topografyası ve engebeli arazi yapısı iç kesimlerde karayolu ulaşımını kısıtlamaktadır. . Ordu ilinin en yüksek noktası 3107 m. kadar çıkan Karagöl Dağı'dır. Diğer önemli yükseltiler Kuşkaya (1900 m), Kabaktepe (1910 m), Eğriçu Tepesi (2288 m), Yaylıtepe (2619 m) ve Göndeliç Tepesi'dir (2789 m). Canik Dağları ve doğudan Giresun Dağları'nın bir kısmı Karadeniz'e paralel uzanmaktadır. Dağlar, batıdan doğuya doğru giderek yükselmektedir.

Ordu kenti Kuzey Anadolu dağlarının doğu-batı yönünde Karadeniz kıyısına paralel uzanan kollarından biri olan Canik Dağları ile Karadeniz arasında dar bir alanda küçük bir körfezde kurulmuştur.

Güneyden denize doğru akan Turnasuyu, Melet Irmağı, Akçaova Deresi, Ilıca Deresi, Bolaman Irmağı, Elekçi Deresi, Curi Deresi, Çeviz Deresi ve Akçay Deresi araziyi derin vadiler halinde bölmektedir

1.3.4. Rize

Rize İli, Kuzeyden Karadeniz, doğudan Artvin, güneyden Erzurum, güneybatıdan Bayburt ve batıdan Trabzon illeri ile çevrilidir.
Doğu Karadeniz Kıyı sıradağları yayının kuzey yamacında yer alan Rize toprakları dağlık ve engebelidir. 80 km uzunluğundaki kıyı şeridinin genişliği akarsu vadileri dışında ortalama 20-150 m. arasında değişmektedir. Çok sayıda akarsu tarafından kesilen bu şeridin en geniş düzlüklerini taban seviyesi ovaları oluşturmaktadır. Tümüyle akarsuların getirdiği alüvyonlardan oluşan bu düzlükler, akarsuların denize kavuştuğu noktadan itibaren içeriye doğru 500-600 metreye kadar taban seviyesi ovası şeklinde, 9-10 km'ye kadar da taraça düzlükleri şeklinde uzanmaktadır. Bu düzlüklerin kıyı boyunca olan genişlikleri ise yaklaşık olarak 200 m ile 1000 m arasında değişmekte olup hemen tamamı yerleşik alanlardır. Bunlardan en geniş olanı Ardeşen ilçe merkezinin yerleşim alanını oluşturan Fırtına Deresi'nin ovasıdır.

Topografya kıyı düzlüğünün hemen gerisinde arızalanmakta ve yükselti birdenbire 150-200 m. bulmaktadır. Buradan itibaren arazi, giderek daralan akarsu vadileri tarafından derin bir şekilde yarılmıştır. Gerek ana akarsular ve gerekse bu akarsuların orta çığırları boyunca aldıkları sayısız kollar araziyi şiddetle aşındırmış ve çok arızalı bir görünüş kazandırmıştır. Keskin ve birbirine yakın sırtlar, dik yamaçlı "V" profilli vadiler yaklaşık 2000 m yüksekliğine kadar olan bu sahanın karakteristik topoğrafik görünüşünü oluşturmaktadırlar.

Yaklaşık 2000 m yükseklikten başlayan yüksek dağlık saha ve buzul topografyasının 3000-3200 m yüksekliğe kadar olan kısımlarında topografya basık sırtlar, dik yamaçlı "U" profilli vadilerden oluşmaktadır. Bu alanda çok sayıda küçük boyutlu buz yalağı ve moren set gölleri mevcuttur.

Yüksekliği 3000 m. aşan kısımlar ise Rize'nin en sarp ve en arızalı kesimini oluşturmaktadır. Geniş ölçüde çıplak ve tamamen kayalık zirveler ile bunların arasındaki keskin sırtların yamaçları çok diktir. Rize'nin en yüksek noktalarını bu sırtlar arasındaki zirveler oluşturmaktadır. Üzerinde hâlâ buzul bulunan ve Rize topraklarının en yüksek noktası olan Kaçkar Tepesi (3937m) ile Verçenik (Üçdoruk) Tepesi (3709m), Koyunsokağı Vacakar dağı (3458m), Çaymakçur Tepesi (3420m), Gudashevsivrisi Tepesi (3406m), Koyunsokağı tepesi (3342m),

Marsis Tepesi (3334m) ve Aşağı Karataş Tepesi (3322m) bu zirvelerden bazılarıdır. Bu arızalı topografya Fındıklı ilçe merkezinin güneyinden itibaren sarplığını ve yüksekliğini kaybetmektedir.

Rize'nin akarsuları kısa boylu, yatay eğilimli fazla olan hızlı akışlı akarsulardır. Rize sınırları içinde uzunluğu 5 km. fazla olan 23 akarsu vardır. Ancak bunlardan 16 tanesi doğrudan doğruya Karadeniz'e ulaşmakta olup geri kalanı ise bu 16 akarsudan birinin kolu durumundadır. Doğrudan doğruya Karadeniz'e ulaşan akarsuların en uzun olanları Çağlayan deresi (34.7km), Arılı Deresi (31.5 km), Fırtına Deresi (68.0 km), Hemşin Deresi (38,5 km), Sabuncular Deresi (46.0 km), Taşlı Dere (34.0 km), İyi Dere (78.4 km)'dir. Bu yedi akarsudan en uzun olanı İyidere olmasına karşın, beslenme sahası en geniş olanı Fırtına Deresi'dir.

1.3.5. Trabzon

Trabzon İli, Kuzeyden Karadeniz, doğudan Rize, güneyden Gümüşhane ve Bayburt ve batıdan Giresun illeri ile çevrilidir.

Trabzon ilinin yeryüzü şekilleri; güneyde su bölümü çizgisi boyunca Doğu-Batı doğrultusunda uzanan dağlık alanlar, bunların ana akarsuyun kolları arasına, Kuzeye doğru sokulan ve gittikçe alçalan tepelik sahalar ile sahadaki mevcut şekillenmeyi sağlayan Solaklı, Yomra, Değirmendere, Sera, Kalenima, Foldere gibi akarsuların oluşturduğu vadiler ve deltalardan oluşmaktadır.

Akarsuların oluşturduğu vadiler özellikle ikinci dereceden kolların ve onlara karışan yan derelerin bulundukları kısımlarda oldukça dardır. Bu özellik sahanın büyük kısmında hakimdir. Trabzon ilindeki en gelişmiş vadiler, batıda güney-kuzey yönünde uzanan Foldere Vadisi, Değirmendere akarsuyunun kurulu olduğu güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda Karadere Vadisi ve doğudaki güney-kuzey uzanış gösteren Solaklı Deresi vadisidir.

Güneyde 1.900 m. yükseltisindeki Horos ve Kalkanlı dağlarının su bölümü çizgisine yakın, kuzeye bakan yamaçlarından başlayan Değirmendere Vadisi giderek derinleşerek Maçka'ya kadar uzanmaktadır. Maçka'da aniden daralan vadi, buradan kuzeye doğru hem yana hem de derine doğru genişlemektedir.

İldeki göller, Uzungöl heyelan seti gölü, Balıklı Göl, Aygır Gölü, Kara Göl ve Haldizen Dağları'ndaki büyüklü, küçüklü diğer buzul gölleri ile Sera heyelan seti gölüdür.

Karadeniz'e dökülen akarsuların oluşturdukları deltalar arasında en önemlisi olan Değirmendere Deltası'nın kıyı uzunluğu yaklaşık 4 km. vadi içine uzantısı 3,5 km. ve alanı yaklaşık 7 km² dir. Diğer deltalar ise Fol Deresi'nin Vakfıkebir, Sera Deresi'nin Yıldızlı, Kalenima Deresi'nin Söğütlü, Yomra Deresi'nin Yomra, Yanbolu Deresi'nin Yalıboyu, Karadere'nin Araklı, Küçük Dere'nin Aşağı Çavuşlu, Manahos Deresi'nin Sürmene ve Solaklı Deresi'nin Of yakınlarında oluşturdukları daha dar alüvyal düzlüklerdir.

2. FİZİKSEL VERİLER

2.1. JEOMORFOLOJİK VE TOPOĞRAFİK VERİLER

Planlama alanında, kıyıya paralel gelişmiş iki dağ silsilesi bulunmaktadır. Bunlardan kıyıda bulunanlar batıdan itibaren doğuya doğru, Doğu Karadeniz Dağları adı verilen Giresun, Gümüşhane, Trabzon, Kalkanlı (Zigana), Soğanlı ve Rize dağlarıdır. Rize Dağları üzerindeki Kaçkar Tepesi 3.937 m ile tüm bölgenin en yüksek zirvesidir. İç kesimde yer alan ve kıyıya paralel ikinci silsile ise batıdan itibaren doğuya doğru, Çimen, Mescit, Akdağ, Karçal ve Yalnızçam dağlarıdır. Kıyı sıradağlarının Karadeniz'e bakan yüzü, yağış ve nemliliğe dayalı yoğun olarak yayvan, karışık ve iğne yapraklılardan oluşan ormanlarla kaplı dar ve derin vadilerle yarılmıştır. Bu dağların güneye bakan yamaçları ile ikinci sırayı oluşturan dağlık silsile kısmen akarsular tarafından yarılmışlardır. Yüzey şekli olarak platolar, bu bölgede önemli yer tutmamakla birlikte; yazın hayvan otlatmak amacıyla çıkılan yaylalarda yaylacılık yaygın ve gelişmiş durumdadır. Bu sahalar, daha çok 2000 m'den yüksek orman sınırının üzerinde yer alan alpin çayırların uzandığı alanlardır. Rize'nin Ayder ve Kavran, Trabzon'un Uzungöl, Şekersu ve Çakırgöl, Giresun'un Kümbet, Bektaş ve Karagöl yaylaları ile Ordu'nun Çambaşı yaylası turistik açıdan da öneme sahiptir.

Doğu Karadeniz'de üç tip ova gelişmiştir. Bunlardan ilki Ünye – Sarp arasında uzanan dar alanlı kıyı ovalarıdır. İkinci sıradaki ovalar ise Melet ve Harşit ırmakları ağzındaki delta ovaları gibi küçük alanlı delta ovalarıdır. Üçüncü tip ova grubu ise iç kesimlerde gelişmiş olan, genellikle faylar tarafından denetlenerek açılmış ve tektonizma neticesi oluşmuş alüvyal dolgulu çöküntü ovalarıdır. Fay hatları boyunca oluşmuş bu dar alanlı çöküntü ovalarına dar ve derin Çoruh Nehri vadisi boyunca rastlanmakla birlikte, son yıllarda yapımı süren Deriner, Borçka barajları ile yapımı planlanan Artvin, Yusufeli, Bayram ve Bağlık barajlarının sonuçlanması sonunda bu vadi kenarı ovaları yakın zamanda baraj suları altında kalacaklardır.

Kuzey Anadolu Dağları'nın Karadeniz'e bakan kuzey aklanına yerleşmiş dar ve derin vadiler oluşturan Melet, Aksu, Harşit, Yanbolu, Değirmendere, Solaklı, İyidere, Fırtına gibi birbirine paralel olarak kuzeye akış gösteren dereler, bölgedeki genç akarsulardır. Bu bölgede büyük göllere rastlanmamaktadır. Ancak, birkaç küçük boyutlu heyelan ve buzul gölü bulunmaktadır. Trabzon'daki Sera Gölü ve Uzungöl ile Ordu'daki Gaga Gölü sahadaki heyelan göllerine örnektir. Giresun Dağları üzerindeki Karagöl, Rize Dağları üzerindeki

Öküzgölü ve Deniz Gölü gibi Soğanlı, Karçal, Yalnızçam dağları üzerinde sayılabilecek birçok göl, eski buzulların terk ettiği sirk çanaklarına yerleşmiş buzul gölleridir. Doğu Karadeniz bölgesi illerini kapsayan kıyılarda dağların Karadeniz'e paralel uzanması nedeniyle daha çok boyuna kıyı tipi görülmektedir. Bu nedenle fazla girinti çıkıntı yoktur. Ayrıca akarsu ağızlarında kumlu ve çakıllı plajlar vardır. Ancak yer yer yeni Karadeniz Otoyolunun yapımı nedeniyle bu plaj sahaları da bozulmaya uğramış durumdadır. Bunların dışında, sahada falezli yüksek kıyılar gelişmiştir. Bunlara, Doğu Karadeniz Dağları'nın denizle nihayetlendiği alanlarda, rastlanmaktadır ve önlerinde yer yer dalga aşındırma platformları gelişmiştir. Ordu'dan itibaren doğuya Rize'ye doğru yükseltiler gittikçe artmaktadır. Doğuda Kaçkar zirvesinde 3932 m olan zirve yükseltisi, Orta Karadeniz'de Canik Dağları üzerindeki Sıralıdağ zirvesinde 1349 m'ye kadar azalmaktadır.

Doğu Karadeniz'de dağların yanı sıra özellikle platolara, ovalar ile arasındaki birikimsel geçiş zonlarına ve ovalara fazlaca rastlanmamaktadır. Bu nedenle ulaşım pek kolay olmamaktadır.

0 – 800 m. arasında flüvyal topografya etkendir ve burada yayvan, karışık yapraklı ormanlara rastlanmaktadır. Orman sınırı 1000 – 1200 m. hatta yer yer 2000 m'lere kadar çıkmakta ve bu kesimde iğne yapraklılara rastlanmaktadır. 2000 m.lerden itibaren ise, alpin çayırlar gelişmiştir. 1800 m. kadar eski buzul dillerinin izlerine dayalı Kavran, Hacıvanak, Apivanak, Sadaçor ve Çaymakçur gibi buzul tekne vadilerinde buzultaşlara (moren) rastlanmaktadır. Ayrıca birçok buzul gölü ve Kaçkar, Uludoruk, Bulut, Hunut, Yalnızçam dağları üzerinde aktif buzullar yer almaktadır.

2.2. İKLİM VERİLERİ

Doğu Karadeniz illerinde farklı iklim koşulları hüküm sürmektedir. Kıyı kesimlerinde ılık ve yağışlı bir iklim tipi egemendir. Buna karşın, bölgenin iç kesimlerine doğru ve yüksek kesimlerde kışlar sürekli ve bol karlı, yazlar serin geçmektedir. Planlama bölgesi, ülkenin en çok yağış alan bölgesidir. Planlama bölgesi genelinde görülen iklim değişikliği kıyı ile kıyının ardında kalan kesim arasında belirgindir. Bölgeyi iklim yönünden, Doğu Karadeniz sıradağlarının Karadeniz'e bakan kuzey yamaçları ile bu dağların güney yamaçları olarak iki kısımda incelemek gerekmektedir. Denize bakan kuzey yamaçlar, özellikle bu yamaçların sahil bölümü her mevsim yağışlı olup, yazlar sıcak, kışlar ise ılıman geçmektedir. Bu kısımda yağış değerleri yükseklikle artmakta, buna karşılık sıcaklık azalmaktadır. Yüksek Zigana duvarları ile Karadeniz Bölgesinin

bunaltıcı nemli havasına set çeken, Kop engeliyle de Doğu Anadolu'nun şiddetli soğuklarının gelmesini engelleyen Gümüşhane ili dünya üzerinde ender görülen bir iklime sahiptir. Gümüşhane'nin iklimi kara iklimi ile Doğu Karadeniz iklimi arasında bir geçiş özelliği göstermektedir. Her iki bölgenin iklimsel özelliğini barındırmasına rağmen birbirine yakın kesimlerde bile büyük iklimsel farklılıklar teşkil etmektedir.

Bölge iller bazında iklim özellikleri aşağıda verilmiştir.

2.2.1. Giresun

Giresun ülkenin en çok yağış alan illerinden biridir. Dağların kıyıya paralel uzanması nedeniyle iki farklı iklim tipi görülmektedir. İlin orta kesiminde yer alan Giresun Dağlarının Karadeniz'e bakan kısmında ılık ve yağışlı bir iklim tipi görülürken, Kelkit Havzasına giren bölümde karasal iklim özelliği hakimdir. Karasal iklim örneği olarak Şebinkarahisar (yükseklik: 1300 m) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Kıyı kesimde yazlar orta derece sıcaklıkta, kışlar ise ılık geçmektedir. Bu kesimde, Giresun il merkezinde (yükseklik:38 m) bulunan meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Aylar itibariyle sıcaklık değerleri, Giresun il merkezi için Tablo:1'de, Şebinkarahisar için Tablo:2'de sunulmuştur.

Tablo:1 Sıcaklık Değerleri (C°) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	7.2	22.5	-6.2
Şubat	6.7	26.4	-9.8
Mart	8.1	31.0	-5.8
Nisan	11.5	36.0	-1.4
Mayıs	15.3	35.4	4.0
Haziran	20.0	33.4	6.8
Temmuz	22.9	33.0	6.7
Ağustos	23.2	35.2	12.1
Eylül	20.0	32.8	4.8
Ekim	16.2	34.0	4.3
Kasım	12.2	30.2	-4.7
Aralık	9.1	27.4	-2.4
YILLIK	**14.4**	**36.0**	**-9.8**

Kaynak: Giresun Meteoroloji İşleri Müdürlüğü, Rasat Süresi 1975-2007

Grafik 1: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

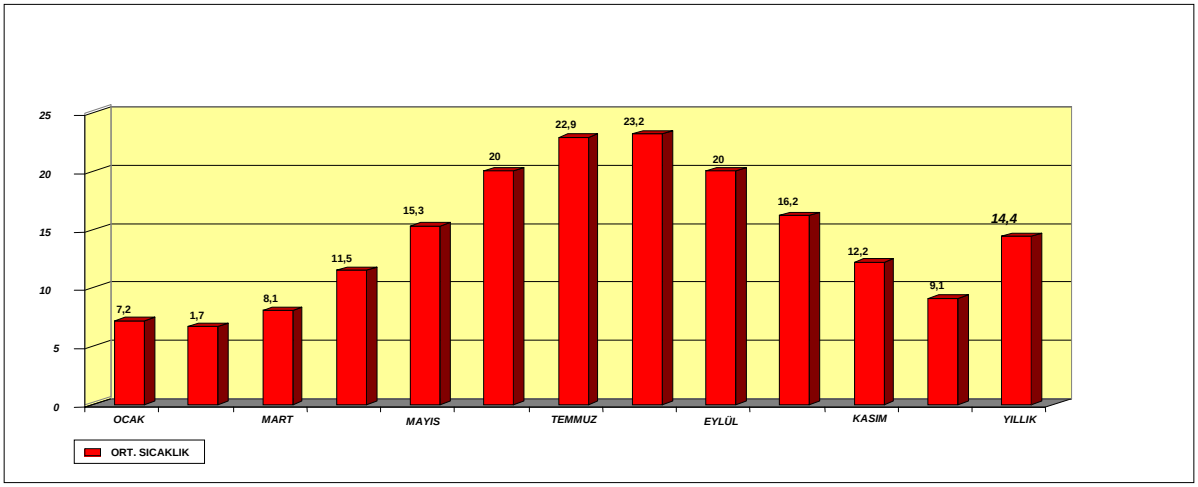

Kaynak: Büro Çalışması

Görüldüğü gibi, Giresun'da ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Temmuz ve Ağustos, en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 14.4 C°, en yüksek sıcaklık 36.0 C°, en düşük sıcaklık ise– 9.8 C° dir.

Buna karşılık, Şebinkarahisar'da yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 9.0 C°, en yüksek sıcaklık 39.6 C°, en düşük sıcaklık ise– 23.5 C° dir ve Giresun verilerine göre özellikle kış aylarında sıcaklıklar çok daha düşüktür.

Tablo:2 Sıcaklık Değerleri (C°) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	-2.4	13.2	-19.4
Şubat	-1.6	16.1	-23.5
Mart	2.9	23.9	-20.5
Nisan	8.9	29.3	-10.5
Mayıs	12.9	32.2	-3.7
Haziran	16.4	35.4	0.0
Temmuz	19.7	39.6	3.4
Ağustos	20.0	39.0	4.5
Eylül	16.2	35.0	-1.3
Ekim	11.0	31.4	-5.1
Kasım	4.5	22.3	-12.6
Aralık	-0.1	13.8	-17.6
YILLIK	**9.0**	**39.6**	**-23.5**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Grafik 2: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

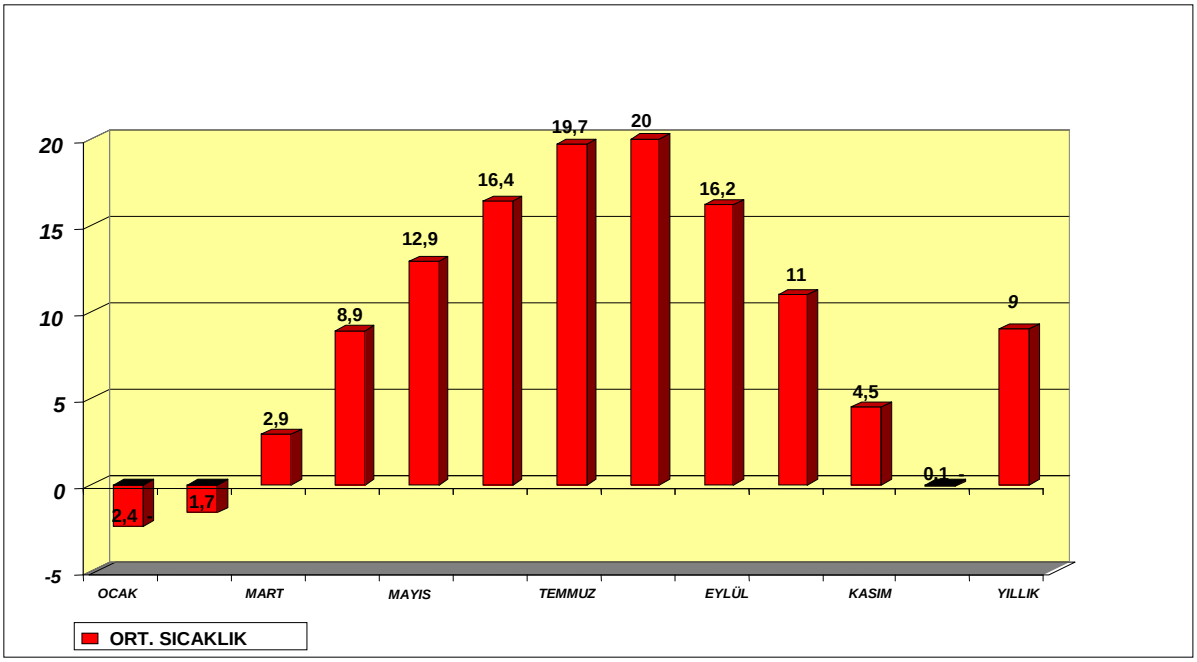

Kaynak: Büro Çalışması

İl'de nem değerleri Tablo: 3 ve Tablo: 4'te verilmiştir.

Tablo : 3 Nem Değerleri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	68	16
Şubat	70	12
Mart	73	9
Nisan	76	15
Mayıs	79	24
Haziran	76	31
Temmuz	76	37
Ağustos	76	41
Eylül	76	37
Ekim	75	24
Kasım	70	16
Aralık	68	16
YILLIK	**74**	**9**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Grafik 3: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

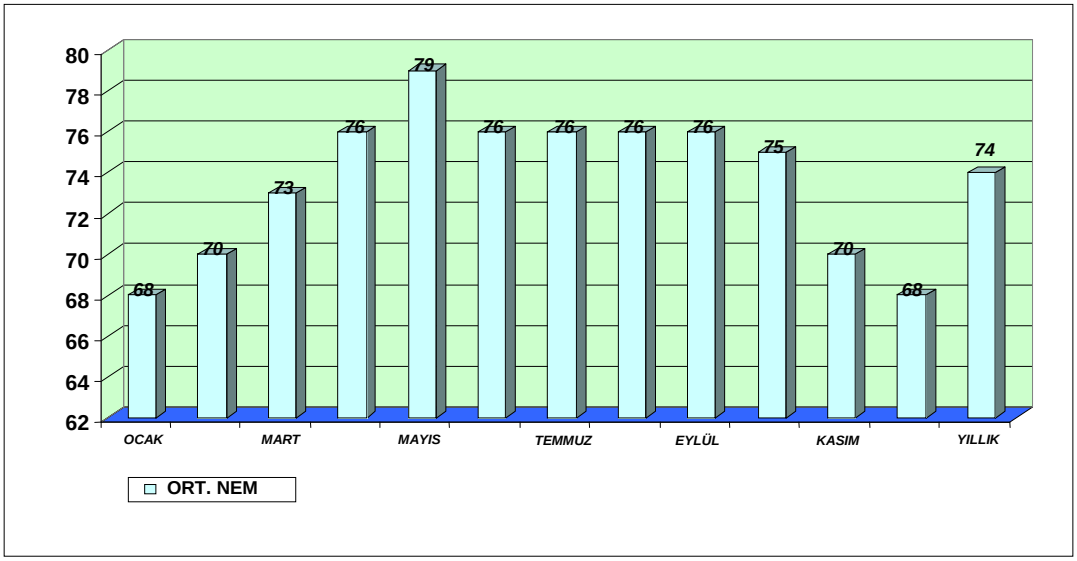

Kaynak : Büro Çalışması

Ortalama bağıl nem oranının en yüksek olduğu ay Giresun için Mayıs ayıdır, buna karşılık Şebinkarahisar'da Aralık ayıdır ve yaz aylarında nem oranı oldukça düşmektedir. Giresun'da yıl boyu ortalama bağıl nem oranı farkı %11 iken, Şebinkarahisar'da yaz aylarındaki düşüş nedeniyle % 16'dır.

Tablo : 4 Nem Değerleri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	69	20
Şubat	66	11
Mart	62	8
Nisan	58	6
Mayıs	59	8
Haziran	57	7
Temmuz	55	10
Ağustos	54	5
Eylül	54	7
Ekim	60	7
Kasım	66	9
Aralık	70	10
YILLIK	**61**	**5**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Grafik 4: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

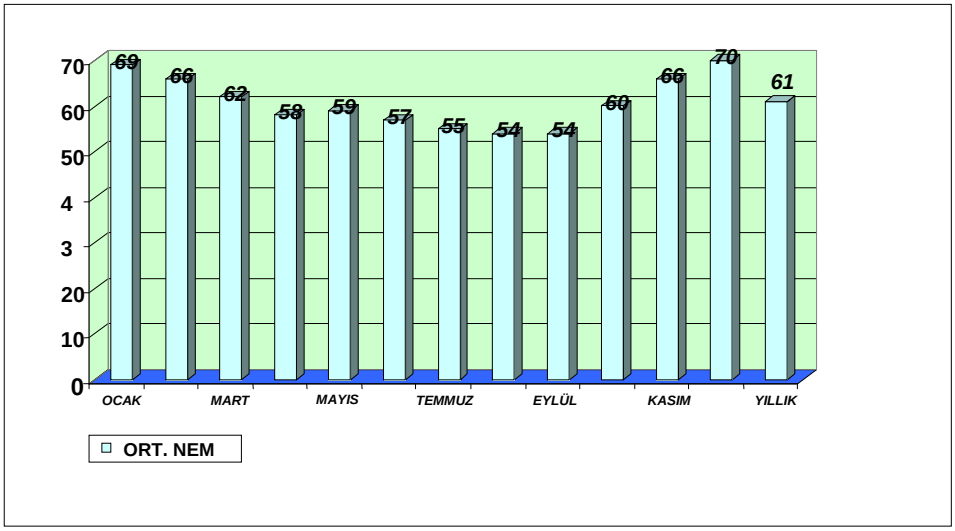

Kaynak : Büro Çalışması

Yağış ve rüzgar değerleri aylar itibariyle Tablo: 5 ve Tablo: 6'da verilmiştir.

Tablo : 5 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	118.0	72.6	3.7	2.8	SE-177
Şubat	94.9	36.8	4.6	4.0	SE-161
Mart	90.4	50.7	2.0	1.5	W-110
Nisan	85.1	43.0	0.3	0.1	NE-145
Mayıs	69.0	57.4	-	-	NE-141
Haziran	84.3	123.9	-	-	NW-132
Temmuz	69.0	128.3	-	-	NW-122
Ağustos	89.0	103.7	-	-	S-123
Eylül	120.9	75.4	-	-	S-135
Ekim	172.2	105.2	-	-	SE-175
Kasım	150.7	72.8	0.3	-	SE-212
Aralık	121.1	55.6	1.7	0.9	SE-228
YILLIK	**1264.6**	**128.3**	**12.6**	**9.3**	**SE-1628**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Grafik 5: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

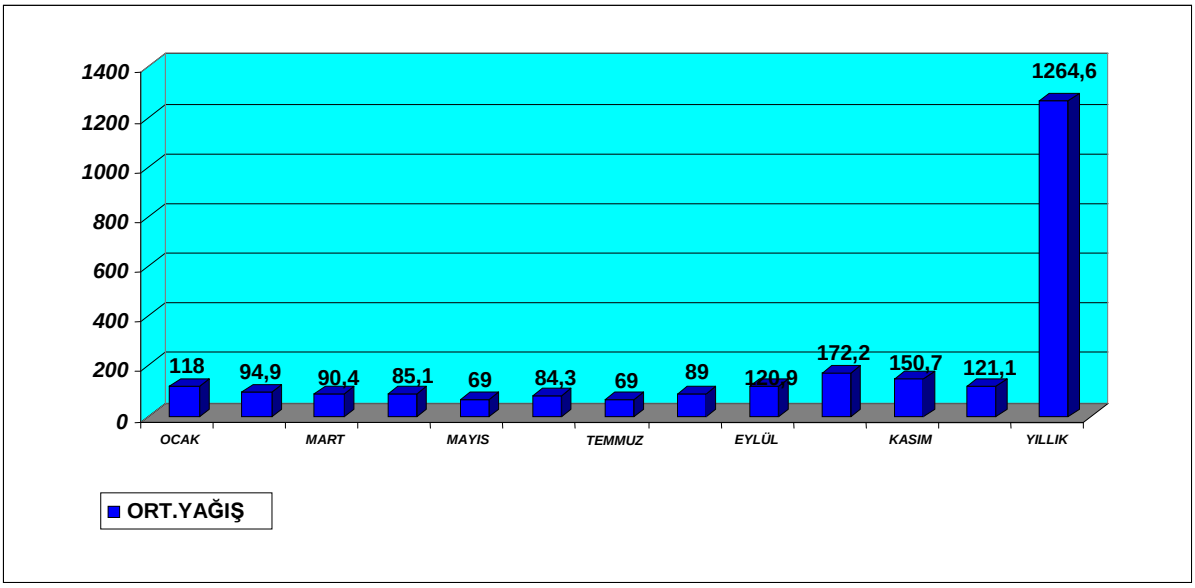

Kaynak : Büro Çalışması

Tablo : 6 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	49.7	52.3	11.9	23.7	NE-52
Şubat	52.3	30.3	10.4	20.0	NE-36
Mart	60.2	39.7	8.4	12.9	SW-35
Nisan	88.4	50.2	2.6	1.1	NE-40
Mayıs	75.9	41.6	0.3	0.2	NE-36
Haziran	42.2	27.9	-	-	NE-34
Temmuz	12.5	42.2	-	-	NE-35
Ağustos	8.7	27.6	-	-	NE-32
Eylül	22.4	27.3	-	-	NE-32
Ekim	57.6	56.2	0.6	0.3	NE-37
Kasım	65.2	99.6	4.4	5.5	SW-21
Aralık	55.5	36.5	9.4	16.8	NE-44
YILLIK	**590.6**	**99.6**	**48.0**	**80.5**	**NE-422**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Grafik 6: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

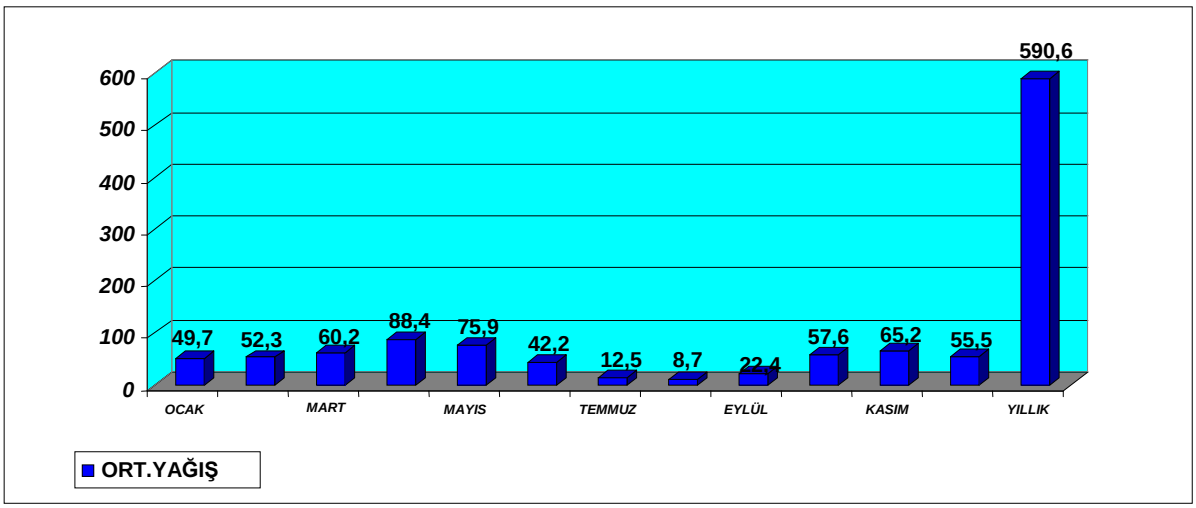

Kaynak : Büro Çalışması

Giresun'da yıl genelinde hakim rüzgar yönü güneydoğu'dur ancak, Mart ayında batı, Nisan ve Mayıs aylarında kuzeydoğu, Haziran ve Temmuz aylarında kuzeybatı ve Ağustos ve Eylül aylarında güney rüzgarları ağırlıklı olarak esmektedir. Şebinkarahisar'da yıl boyu hakim rüzgar yönü kuzeydoğu'dur, yalnız Mart v Kasım aylarında rüzgar ağırlıklı olarak güneybatı'dan esmektedir. Hakim rüzgarların esme sayılarına bakıldığında Giresun'da 1628 olan esme sayısı, Şebinkarahisar'da yalnız 422'dir.

Giresun'da en fazla yağış 172.2 mm olarak Ekim ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Şubat ayı olarak tespit edilmiştir. Şebinkarahisar'da en fazla yağış 88.4 mm olarak Nisan ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Ocak ayı olarak tespit edilmiştir. Giresun'da kar yağışlı gün sayısı 12.6 iken Şebinkarahisar'da 48.0 olarak tespit edilmiştir. Yerleşmelerin iklimsel özelliklerine ilişkin yıllık ortalama değerleri ise Tablo: 7 ve Tablo: 8'de verilmiştir.

Tablo: 7 Yıllık İklim Verileri (Giresun Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	52.5
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	170.7
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	141.8
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	10.6
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	57.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	10.4
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	1.4
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	11.0
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	22.4
Hakim Rüzgar Yönü	:	SE

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Tablo: 8 Yıllık İklim Verileri (Şebinkarahisar Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	96.1
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	164.4
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	103.9
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	83.5
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	115.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	23.0
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	2.8
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	13.3
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	14.0
Hakim Rüzgar Yönü	:	NE

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Giresun Valiliği Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

Görüldüğü gibi, kıyı kesimlerinin yağmurlu ve ılık iklimi, iç kesimlerde daha sert, soğuk, kar yağışlı bir iklime dönüşmektedir. Güney rüzgarları, yerini kuzey rüzgarlarına bırakmaktadır.

2.2.2. Gümüşhane

Gümüşhane ili iklimsel özellik bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgesi arasında bir geçiş özelliği göstermektedir. İlin kuzeyinde ki Zigana Dağları; Karadeniz Bölgesinin tipik özelliği olan yüksek nem oranını engellemekte, Doğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Karadeniz Bölgesi arasında kalan Kop Dağları ise Doğu Anadolu Bölgesinden, Giresun İline gelen soğuk havayı engellemektedir. İl genelinde karasal iklim özellikleri görülmektedir. İl genelinde Gümüşhane il merkezinde (yükseklik: 1.219 m) bulunan meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Aylar itibariyle sıcaklık değerleri, Tablo:9'da sunulmuştur.

Tablo:9 Sıcaklık Değerleri (C°) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	-1.8	11.5	-17.4
Şubat	-0.9	16.8	-19.0
Mart	3.2	19.7	-13.5
Nisan	9.5	29.0	-8.9
Mayıs	13.4	32.0	0.5
Haziran	16.9	35.5	2.2
Temmuz	20.1	39.5	6.9
Ağustos	19.9	38.3	7.4
Eylül	16.5	34.6	0.6
Ekim	11.2	29.3	-4.2
Kasım	4.9	21.8	-13.6
Aralık	0.4	14.4	-16.0
YILLIK	**9.4**	**39.5**	**-19.0**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 7: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

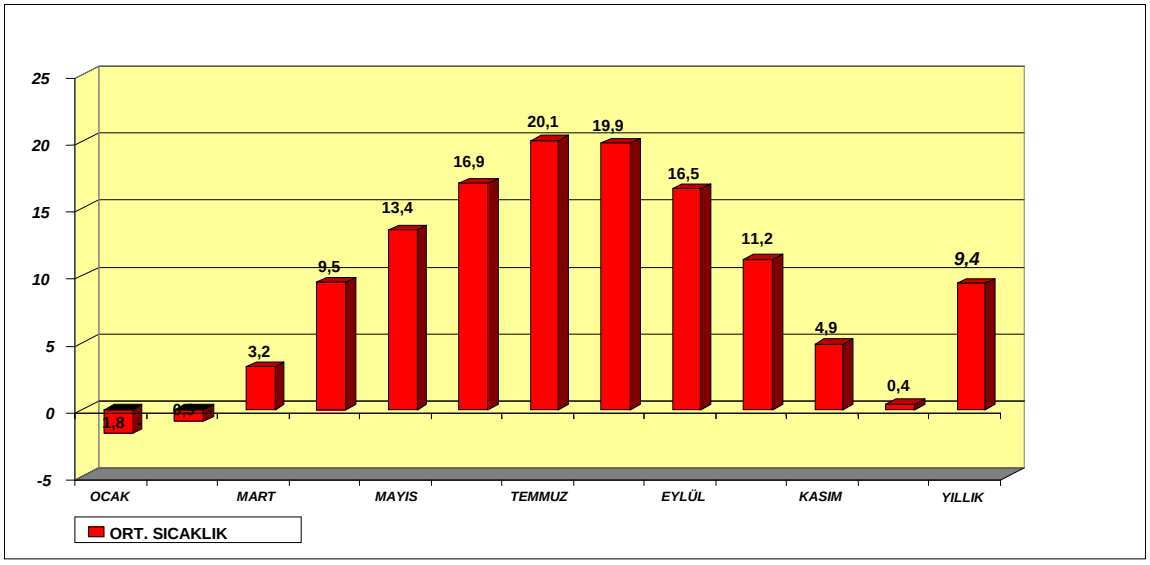

Kaynak : Büro Çalışması

Görüldüğü gibi, Gümüşhane'de ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Temmuz ve Ağustos, en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 9.4 C°, en yüksek sıcaklık 39.5 C°, en düşük sıcaklık ise– 19.0 C° dir. İl'de nem değerleri Tablo: 10'da verilmiştir.

Tablo : 10 Nem Değerleri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	69	29
Şubat	66	26
Mart	64	18
Nisan	62	10
Mayıs	63	12
Haziran	62	4
Temmuz	61	7
Ağustos	61	7
Eylül	60	10
Ekim	65	13
Kasım	68	22
Aralık	70	30
YILLIK	**64**	**4**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 8: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

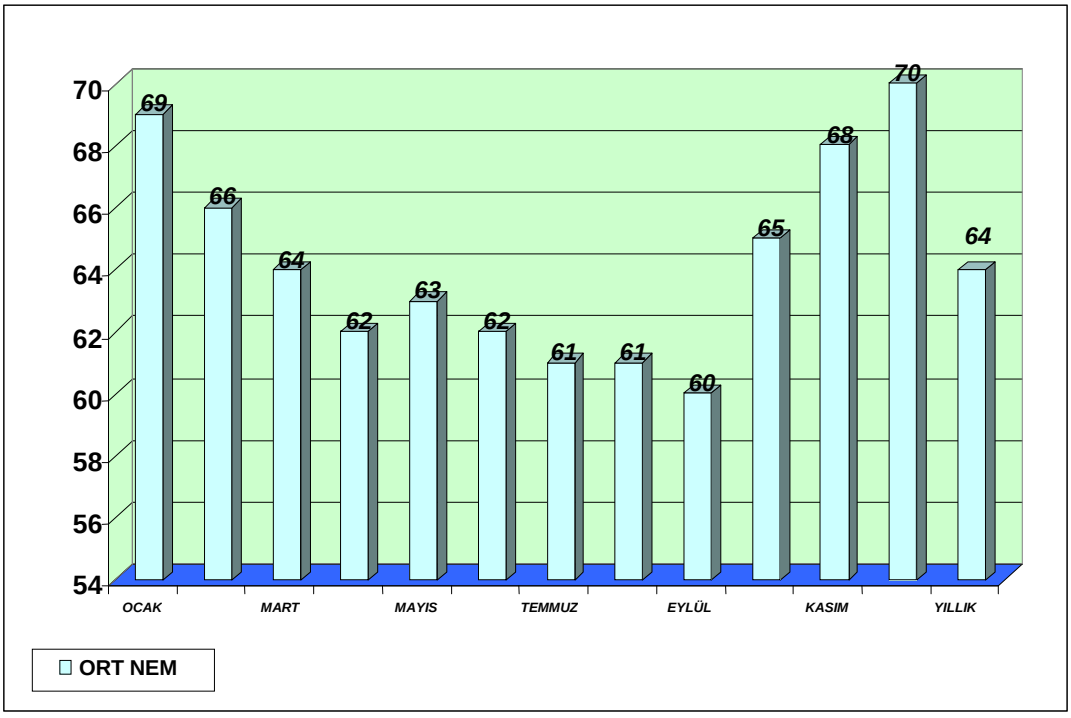

Kaynak : Büro Çalışması

Ortalama bağıl nem oranının en yüksek olduğu aylar Aralık ve Ocak aylarıdır. Yıl boyu ortalama bağıl nem oranı farkı %10 ile oldukça düşük seviyededir. Yağış ve rüzgar değerleri aylar itibariyle Tablo: 11'de verilmiştir.

Tablo : 11 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	34.7	24.3	6.8	22.2	E-34
Şubat	34.3	23.0	5.8	21.3	E-28
Mart	39.6	49.5	3.6	10.0	SE-36
Nisan	60.3	38.0	1.2	1.0	SE-21
Mayıs	71.8	54.8	-	0.1	W-35
Haziran	45.8	27.9	-	-	W-39
Temmuz	12.7	18.8	-	-	W-52
Ağustos	11.8	48.9	-	-	W-67
Eylül	22.5	59.8	0.1	-	W-47
Ekim	46.5	32.1	3.3	0.3	W-16
Kasım	41.2	37.4	10.1	4.1	SE-26
Aralık	40.3	44.5	7.4	14.7	SE-46
YILLIK	**461.5**	**59.8**	**28.3**	**73.7**	**W-368**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 9: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

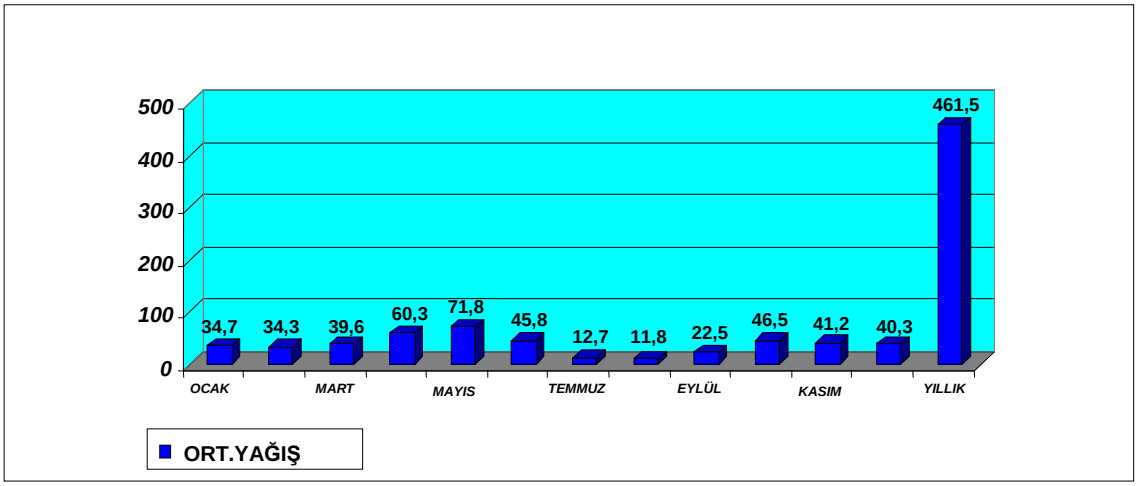

Kaynak : Büro Çalışması

Gümüşhane'de yıl genelinde hakim rüzgar yönü batı'dır. Ancak, Ocak ve Şubat aylarında doğu, Mart, Nisan, Kasım ve Aralık aylarında güneydoğu rüzgarları ağırlıklı olarak esmektedir.

İl'de en fazla yağış 71.8 mm olarak Mayıs ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Kasım ayı olarak tespit edilmiştir. İl'in iklimsel özelliklerine ilişkin yıllık ortalama değerleri ise Tablo: 12'de verilmiştir.

Tablo: 12 Yıllık İklim Verileri (Gümüşhane Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	69.2
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	216.7
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	79.3
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	73.7
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	80.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	7.5
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	2.8
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	28.3
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	16.9
Hakim Rüzgar Yönü	:	W

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Rasat Süresi 31 yıl

Bölgenin yüksek kesimlerinde meteoroloji istasyonu bulunmamaktadır. Bu nedenle, dağlık kesimlere örnek olarak, Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü tarafından 2005 yılında Çakırgöl Kış Turizm Merkezi (yükseklik:2.300-3.000 m) için yapılan etüdler aşağıda verilmiştir.

Tablo:13 Çakırgöl Kış Turizm Merkezi Havzasında Belirlenen Bazı Meteorolojik Veriler

AYLAR	Aylık Min Sıc °C	Aylık Max Sıc °C	Aylık Ort Sıc °C	Aylık Ort Rüzgar Hızı m/sn	Aylık Max. Kar Derinliği cm
Kasım (18 G)	-15,0	20,0	-5,5	2,0	81,9
Aralık	-18,2	6,2	1,5	3,8	81,2
Ocak	-17,5	4,0	-8,1	3,8	98,4
Şubat	-19,7	2,9	-0,3	14,6	63,2
Mart	-16,8	3,6	-1,4	4,2	83,7
Nisan	-11,7	10,7	-0,5	1,9	66,7
Mayıs	-4,3	18,1	8,8	5,5	10,0
Haziran (11 G)	1,6	18,4	14,9	4,4	1,5

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 10: Aylara Göre İklim Verileri (Çakırgöl Kış Turizm Merkezi)

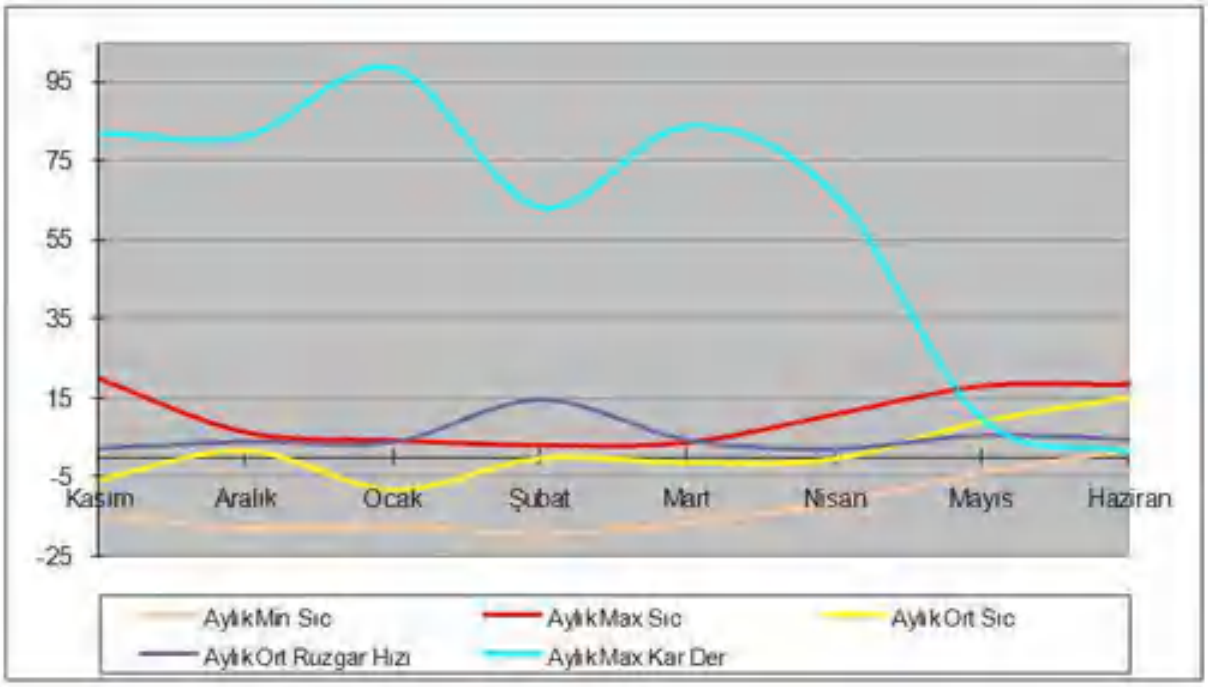

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 11: Sıcaklık, Rüzgar Hızı ve Kar Derinliği İlişkisi (Çakırgöl Kış Turizm Merkezi)

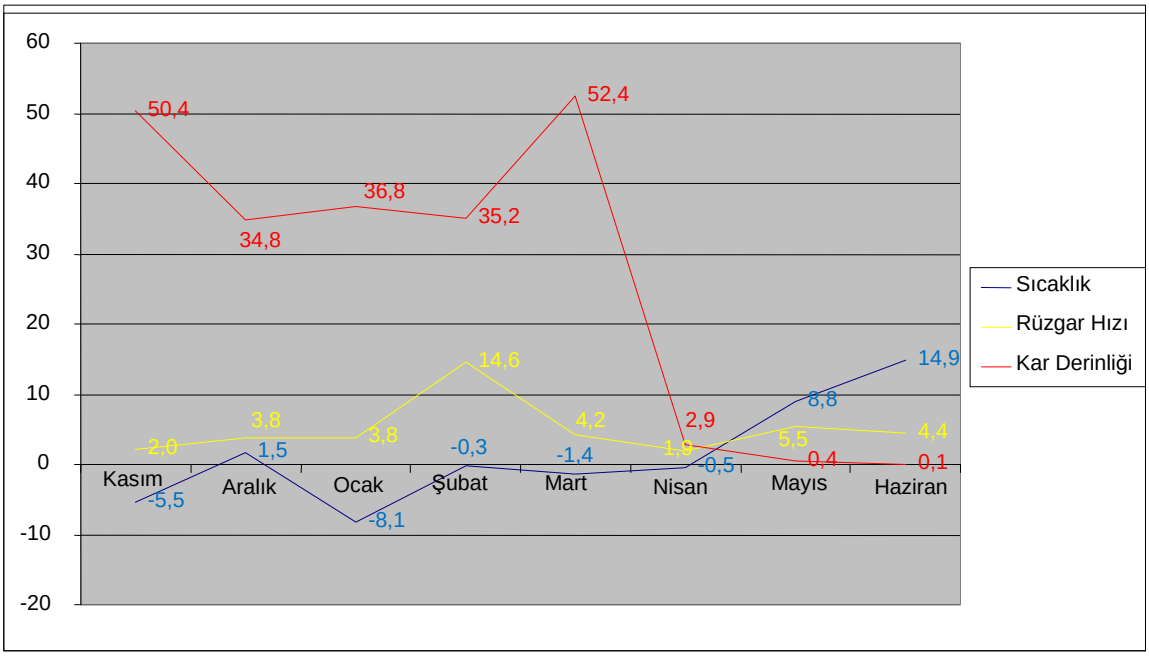

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 12: Önemli Kar Yağışları

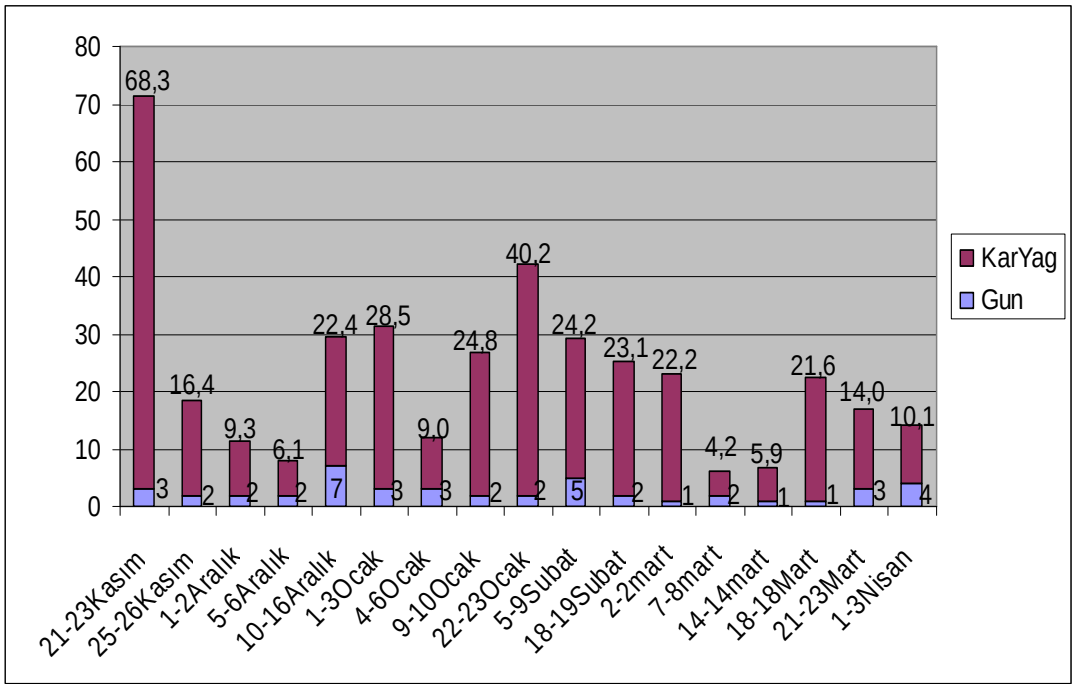

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 13: Ana Yönlere Göre Hakim Rüzgar Yönü

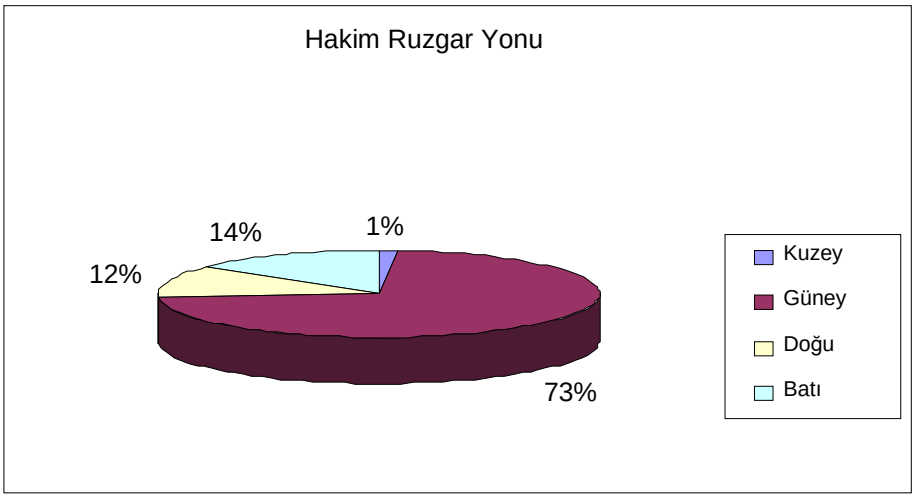

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 14: Esme Oranlarına Göre Rüzgar Yönleri

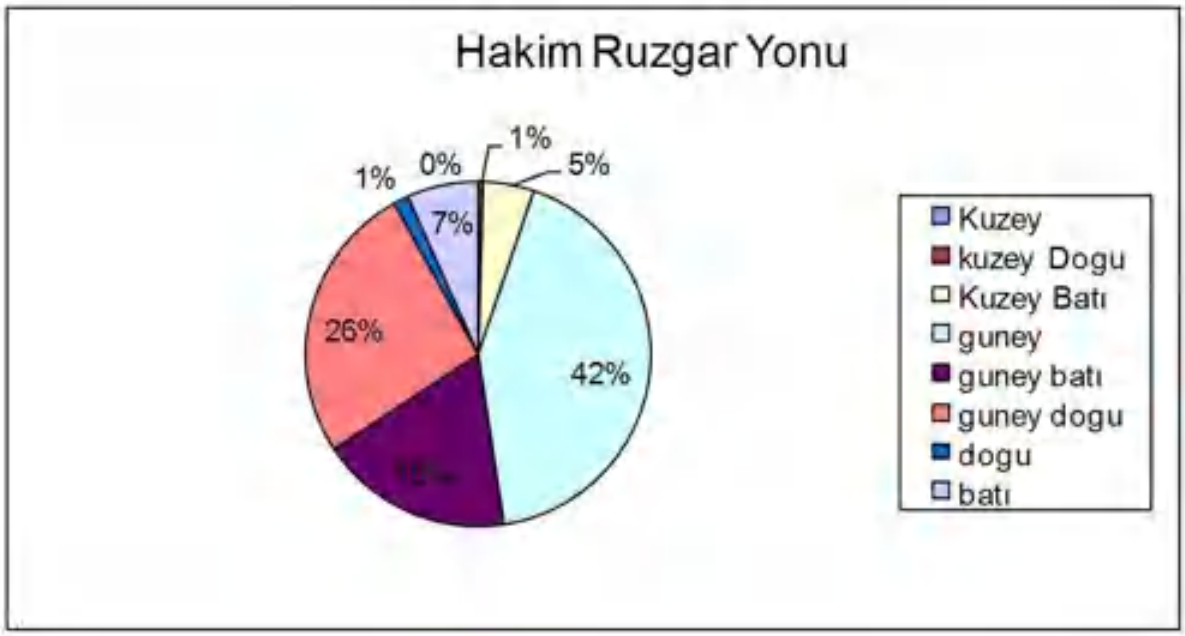

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Grafik 15: Sorunlu Rüzgar Hızı

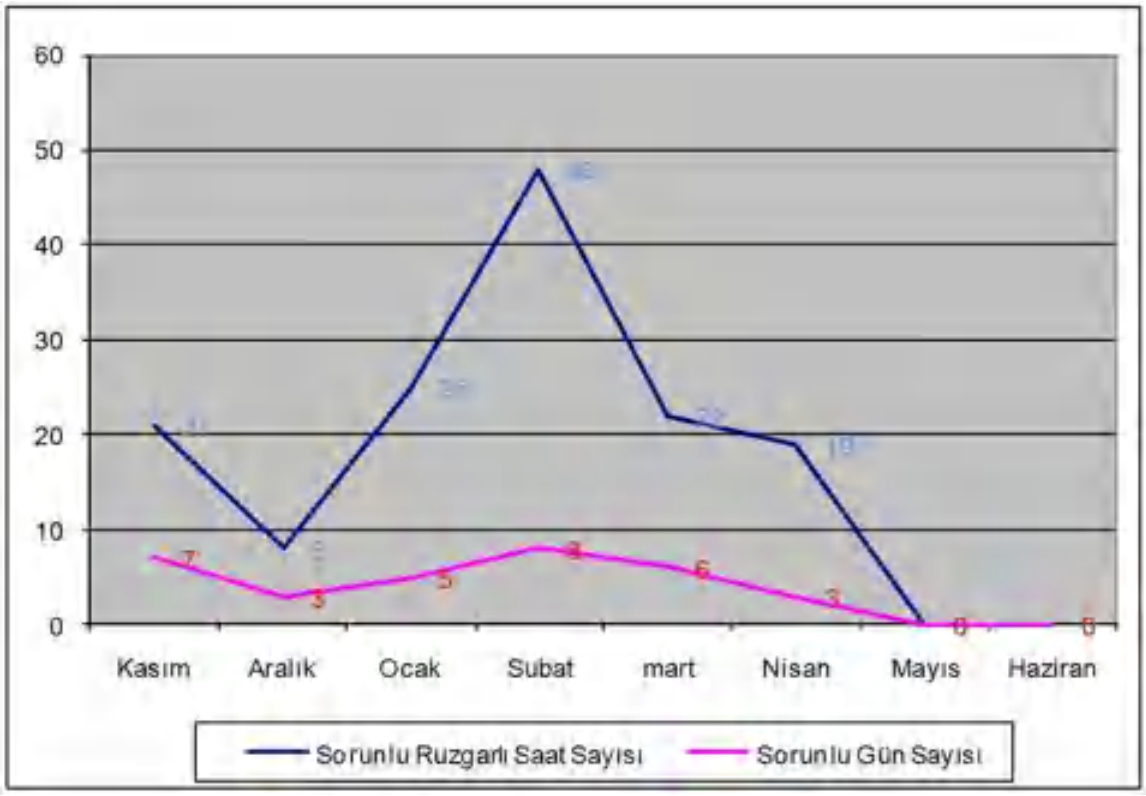

Kaynak: Erzurum Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Çakırgöl Kış Turizm Merkezi etüdleri, 2005

Çakırgöl havzasında yapılan ön etüd ve 2004 Kasım - 2005 Haziran tarihleri arasında elde edilen meteorolojik verilerin yorumlanması sonucu,

- Karla kaplı gün sayısı, 21 Kasım – 14 Nisan, 18,4 cm – 1,2 cm, 146 gün
- En yüksek kar derinliği, 98,4 cm, 26 Ocak
- En düşük kar derinliği, 1,2 cm
- Ortalama kar derinliği, 26,6 cm
- En yüksek hava sıcaklığı, 20 oC, 10 Kasım
- En düşük hava sıcaklığı, -19,7 0C, 11 Şubat
- Ortalama hava sıcaklığı, 1,2 0C
- En yüksek rüzgar hızı, 24,2 m/sn, 18 Nisan
- Ortalama rüzgar hızı, 5 m/sn
- Hakim rüzgar yönü, GK, GD - KB
- Sorunlu rüzgarlı saat sayısı, 143
- Sorunlu rüzgarlı gün sayısı, 32
- Ortalama nispi nem, % 73

olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Ordu

Ordu ilinde dağların kıyıya paralel uzanması nedeniyle iki farklı iklim tipi görülmektedir. Sahil ile iç kesimler arasında bir geçiş iklimi görülmemektedir. Kıyı kısmında ılık ve yağışlı bir iklim tipi yaygınken, iç kesimlerde karasal iklim özelliği hakimdir. Karasal iklim örneği olarak Mesudiye (yükseklik: 1.050 m) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Kıyı kesimde yazlar ılık, kışlar ise serin geçmektedir. Yılın hemen hemen bütün aylarında yağışlıdır. Bu kesimde, Ordu il merkezinde (yükseklik: 4 m) bulunan meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Aylar itibariyle sıcaklık değerleri, Ordu il merkezi için Tablo:14'te, Mesudiye için Tablo:15'te sunulmuştur.

Tablo:14 Sıcaklık Değerleri (C°) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	6.9	21.7	-7.2
Şubat	6.5	24.0	-6.0
Mart	7.8	28.2	-0.9
Nisan	11.5	32.3	-0.4
Mayıs	15.5	29.9	4.5
Haziran	20.1	33.0	8.4
Temmuz	23.0	32.4	12.6
Ağustos	23.1	31.4	14.1
Eylül	19.8	31.8	8.2
Ekim	15.7	33.0	3.8
Kasım	11.6	32.4	0.4
Aralık	8.6	24.2	-2.3
YILLIK	**14.2**	**33.0**	**-7.2**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 16: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

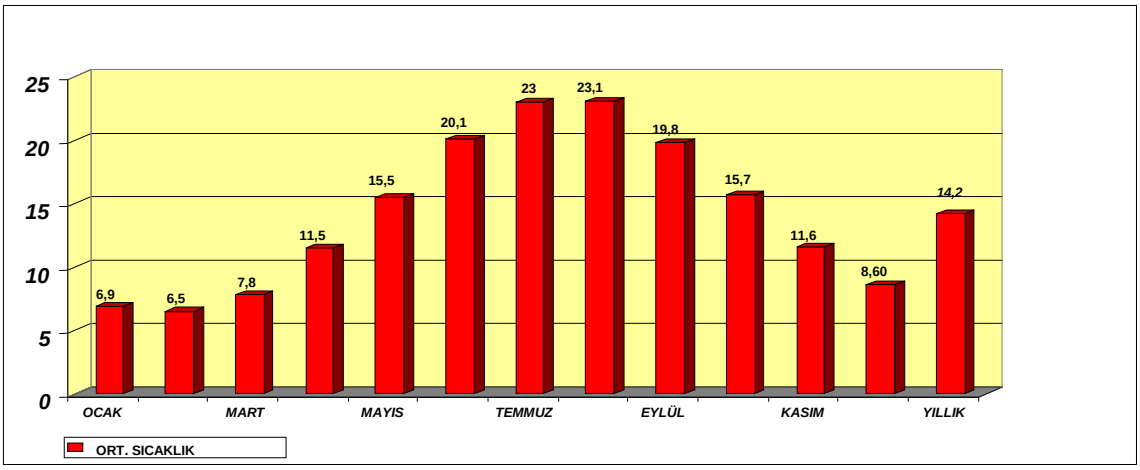

Kaynak : Büro Çalışması

Görüldüğü gibi, Ordu'da ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Temmuz ve Ağustos, en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 14.2 C°, en yüksek sıcaklık 33.0 C°, en düşük sıcaklık ise– 7.2 C° dir.

Buna karşılık, Mesudiye'de yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 8.7 C°, en yüksek sıcaklık 40.0 C°, en düşük sıcaklık ise –27.0 C° dir ve Ordu verilerine göre özellikle kış aylarında sıcaklıklar çok daha düşüktür.

Tablo:15 Sıcaklık Değerleri (C°) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	-1.0	13.6	-25.8
Şubat	0.2	16.6	-27.0
Mart	3.4	23.6	-16.1
Nisan	7.9	-29.0	-11.2
Mayıs	12.4	31.8	-1.0
Haziran	15.3	34.0	-1.6
Temmuz	17.3	40.0	2.0
Ağustos	17.4	37.0	4.1
Eylül	14.2	34.0	-2.4
Ekim	9.8	30.4	-5.6
Kasım	5.8	23.3	-14.9
Aralık	2.0	19.3	-19.0
YILLIK	**8.7**	**40.0**	**-27.0**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 17: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

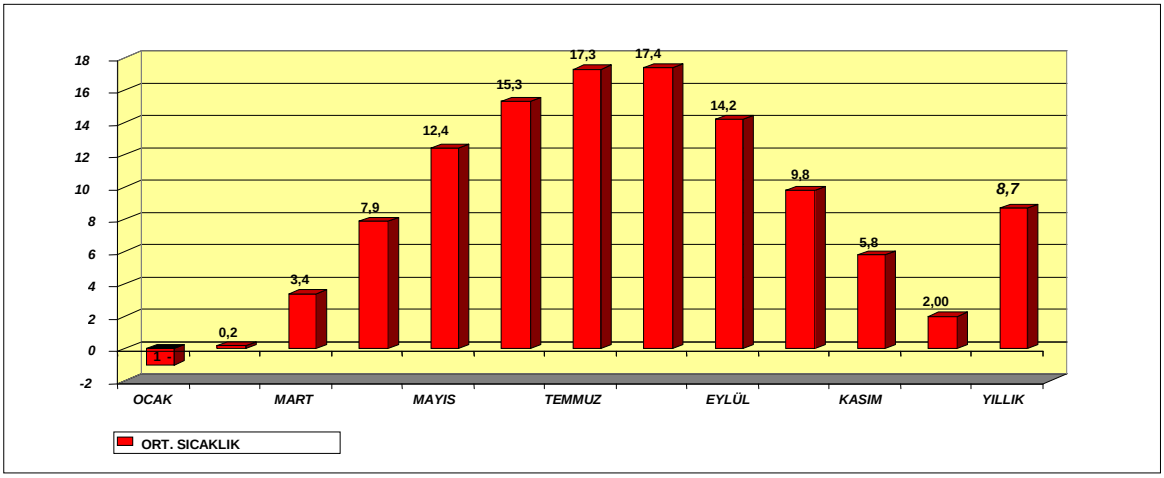

Kaynak : Büro Çalışması

İl'de nem değerleri Tablo: 16 ve Tablo: 17'de verilmiştir.

Tablo : 16 Nem Değerleri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	68	23
Şubat	69	23
Mart	73	20
Nisan	75	12
Mayıs	76	43
Haziran	72	28
Temmuz	72	43
Ağustos	72	37
Eylül	73	38
Ekim	74	35
Kasım	71	28
Aralık	68	19
YILLIK	**71**	**12**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 18: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

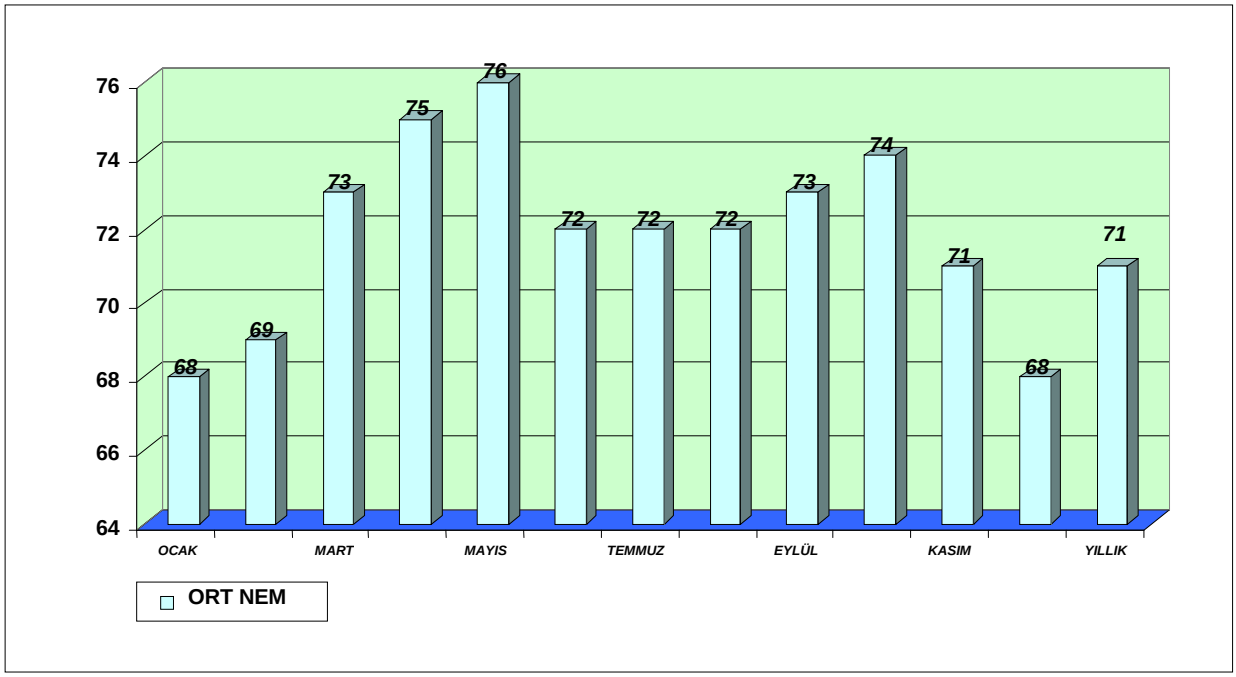

Kaynak : Büro Çalışması

Ortalama bağıl nem oranının en yüksek olduğu aylar Ordu için Nisan ve Mayıs aylarıdır, buna karşılık Mesudiye'de Kasım, Aralık ve Ocak aylarıdır ve yaz aylarında nem oranı oldukça düşmektedir.

Tablo : 17 Nem Değerleri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	72	14
Şubat	70	20
Mart	70	16
Nisan	67	9
Mayıs	68	12
Haziran	67	14
Temmuz	66	10
Ağustos	68	8
Eylül	68	9
Ekim	71	6
Kasım	72	11
Aralık	72	21
YILLIK	**69**	**6**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 19: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

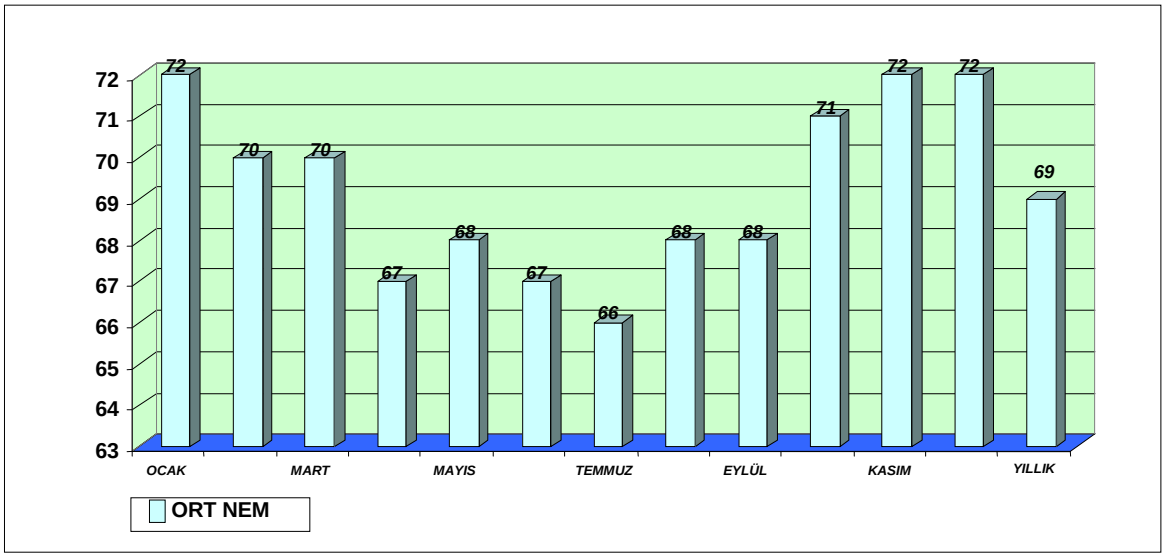

Kaynak : Büro Çalışması

Yağış ve rüzgar değerleri aylar itibariyle Tablo: 18 ve Tablo: 19'da verilmiştir.

Tablo : 18 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	96.0	63.4	1.8	3.1	S-107
Şubat	85.9	66.5	2.6	4.4	S-81
Mart	76.6	61.4	1.0	1.3	S- 80
Nisan	77.9	42.4	0.2	0.1	S-62
Mayıs	55.4	45.3	-	-	S-62
Haziran	73.8	118.3	-	-	S-84
Temmuz	59.8	118.3	-	-	S-111
Ağustos	64.8	148.0	-	-	S-127
Eylül	79.4	153.4	-	-	S-124
Ekim	139.7	76.8	-	-	S-108
Kasım	129.0	93.3	-	-	S-91
Aralık	102.8	65.4	0.6	1.1	S-120
YILLIK	**1041.1**	**153.4**	**6.1**	**10.0**	**S-1157**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 20: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

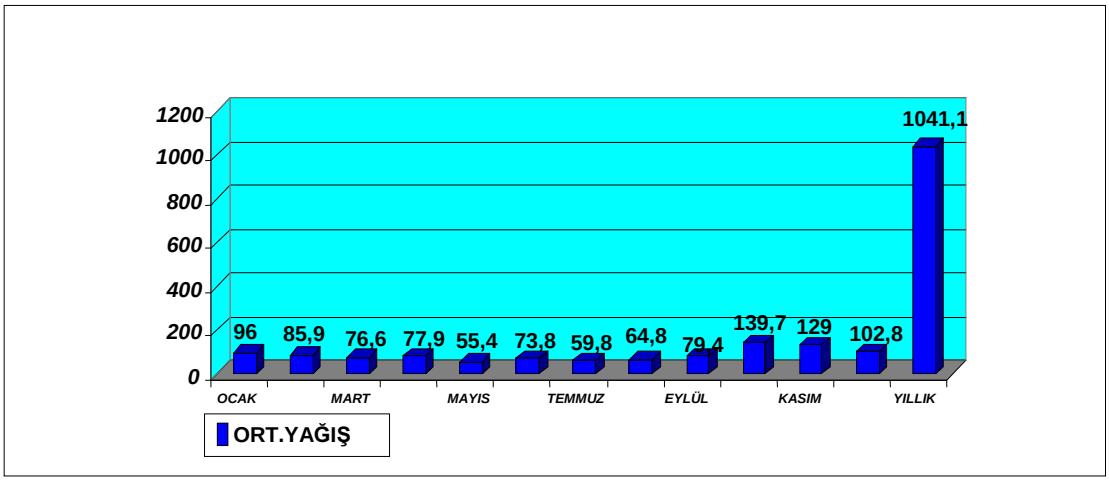

Kaynak : Büro Çalışması

Tablo : 19 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	60.9	39.6	7.6	16.1	SE-36
Şubat	55.6	28.5	6.4	14.0	SE-25
Mart	56.0	30.8	5.4	7.8	WNW-38
Nisan	48.1	24.2	1.5	1.5	WNW-35
Mayıs	70.2	28.2	-	-	WNW-41
Haziran	36.9	16.3	-	-	NW-54
Temmuz	11.3	54.5	-	-	NW-81
Ağustos	7.7	9.8	-	-	NW-51
Eylül	26.1	27.5	-	-	NW-27
Ekim	39.5	28.4	0.3	0.2	NW-28
Kasım	47.5	45.6	1.6	3.0	SE-15
Aralık	58.7	56.8	4.1	11.2	SE-33
YILLIK	**518.5**	**56.8**	**26.8**	**53.7**	**NW-378**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 21: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

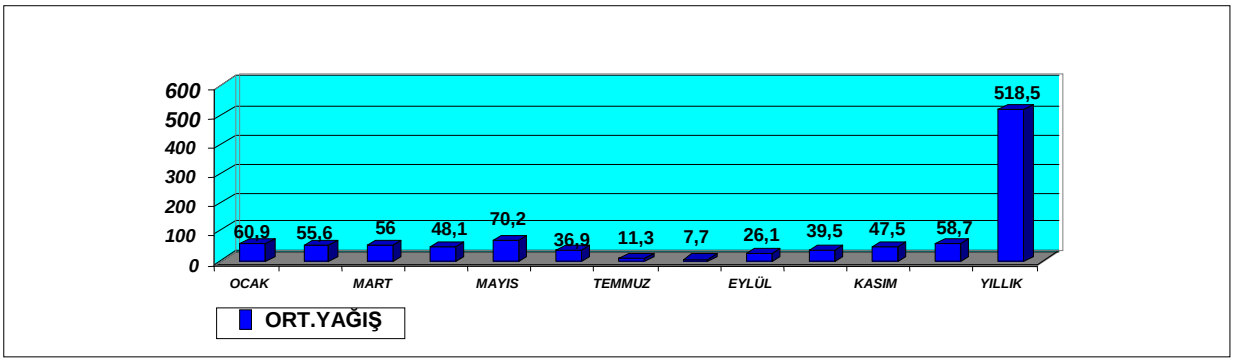

Kaynak : Büro Çalışması

Ordu'da yıl genelinde hakim rüzgar yönü güney'dir. Mesudiye'de yıl boyu hakim rüzgar yönü kuzeybatı'dır, yalnız Ocak, Şubat, Kasım ve Aralık aylarında rüzgar ağırlıklı olarak güneydoğu'dan, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında ise batı kuzeybatı'dan esmektedir. Hakim rüzgarların esme sayılarına bakıldığında Ordu'da 1157 olan esme sayısı, Mesudiye'de yalnız 378'dir.

Ordu'da en fazla yağış 139.7 mm olarak Ekim ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Şubat ayı olarak tespit edilmiştir. Mesudiye'de en fazla yağış 70.2 mm olarak Mayıs ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Ocak ayı olarak tespit

edilmiştir. Ordu'da kar yağışlı gün sayısı 6.1 iken Mesudiye'de 26.8 olarak tesbit edilmiştir

Yerleşmelerin iklimsel özelliklerine ilişkin yıllık ortalama değerleri ise Tablo: 20 ve Tablo: 21'de verilmiştir.

Tablo: 20 Yıllık İklim Verileri (Ordu Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	55.1
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	185.1
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	125.0
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	10.0
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	59.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	20.8
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	0.9
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	22.0
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	12.6
Hakim Rüzgar Yönü	:	S

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Rasat Süresi 31 yıl

Tablo: 21 Yıllık İklim Verileri (Mesudiye Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	63.7
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	197.2
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	104.3
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	53.7
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	110.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	6.9
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	3.3
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	47.6
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	19.6
Hakim Rüzgar Yönü	:	NW

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Görüldüğü gibi, kıyı kesimlerinin yağmurlu ve ılık iklimi, iç kesimlerde daha sert, soğuk, kar yağışlı bir iklime dönüşmektedir. Güney rüzgarları, yerini kuzey rüzgarlarına bırakmaktadır.

2.2.4. Rize

Rize İlinin en önemli iklimsel özelliği her mevsim yağışlı olmasıdır. Yazlar serin, kışlar ise ılıman geçmektedir. Türkiye'nin en çok yağış alan ili Rize'dir. Rize'de iki farklı iklim tipi görülmektedir. Kıyı kısmında ılık ve yağışlı bir iklim

tipi yaygınken, iç kesimlerde karasal iklim özelliği hakimdir, ancak diğer illere oranla, Rize'de iç kesimler de önemli ölçüde yağış almaktadır. Karasal iklim örneği olarak Kalkandere (yükseklik:400 m) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Kıyı kesimde yazlar ılık, kışlar ise serin geçmektedir. Yılın hemen hemen bütün aylarında yağışlıdır. Bu kesimde, Rize il merkezinde (yükseklik: 4 m) bulunan meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Aylar itibariyle sıcaklık değerleri, Rize il merkezi için Tablo:22'de, Kalkandere için Tablo:23'te sunulmuştur.

Tablo:22 Sıcaklık Değerleri (C°) (Rize Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	6.5	23.4	-5.6
Şubat	6.2	25.2	-6.2
Mart	7.7	31.3	-7.0
Nisan	11.8	32.5	-1.6
Mayıs	15.9	37.9	4.6
Haziran	20.2	34.5	7.8
Temmuz	22.8	32.5	12.9
Ağustos	23.0	35.6	13.5
Eylül	19.8	33.2	4.6
Ekim	15.8	33.8	2.5
Kasım	11.4	30.4	-4.8
Aralık	8.2	26.2	-5.4
YILLIK	**14.1**	**37.9**	**-7.0**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı - Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 22: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Rize Meteoroloji İstasyonu)

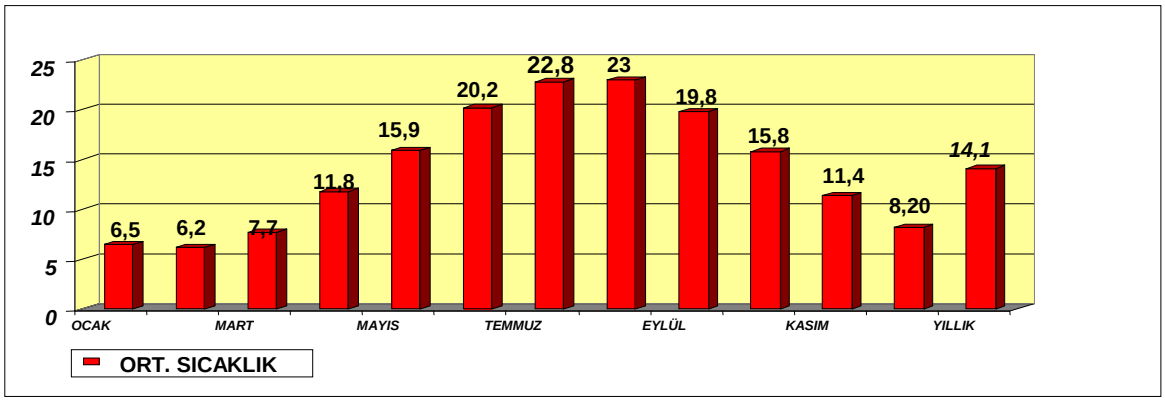

Kaynak : Büro Çalışması

Görüldüğü gibi, Rize'de ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Temmuz ve Ağustos, en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 14.1 C°, en yüksek sıcaklık 37.9 C°, en düşük sıcaklık ise– 7.0 C° dir.

Kalkandere'de yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 12.3 C°, en yüksek sıcaklık 40.5 C°, en düşük sıcaklık ise –11.5 C° dir. Rize verilerine göre kış aylarında sıcaklıklar daha düşüktür. Yıl boyu ortalaması ve yaz aylarında büyük farklılık bulunmamaktadır.

Tablo:23 Sıcaklık Değerleri (C°) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	4.2	23.0	-11.5
Şubat	3.9	27.0	-10.0
Mart	6.4	26.0	-3.0
Nisan	10.4	34.0	-3.0
Mayıs	14.2	34.0	4.0
Haziran	18.0	40.5	5.0
Temmuz	20.3	39.0	10.5
Ağustos	20.1	32.0	10.0
Eylül	18.0	35.0	7.0
Ekim	14.2	32.0	-1.5
Kasım	10.1	29.0	-2.5
Aralık	6.8	26.0	-9.0
YILLIK	**12.3**	**40.5**	**-11.5**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 8 yıl

Grafik 23: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

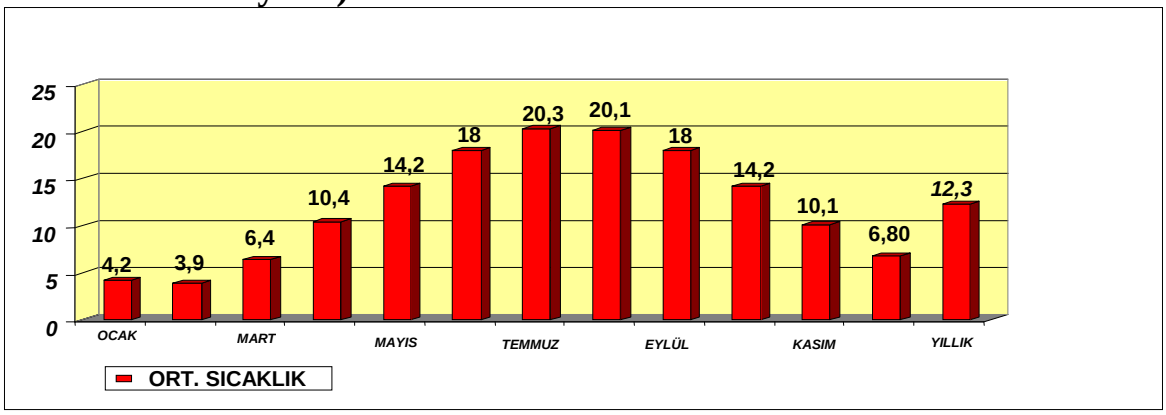

Kaynak : Büro Çalışması

İl'de nem değerleri Tablo: 24 ve Tablo: 25'te verilmiştir.

Tablo : 24 Nem Değerleri (Rize Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	72	9
Şubat	72	11
Mart	74	6
Nisan	74	9
Mayıs	76	19
Haziran	75	21
Temmuz	77	25
Ağustos	78	33
Eylül	78	30
Ekim	79	15
Kasım	76	18
Aralık	73	8
YILLIK	**75**	**6**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 24: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Rize Meteoroloji İstasyonu)

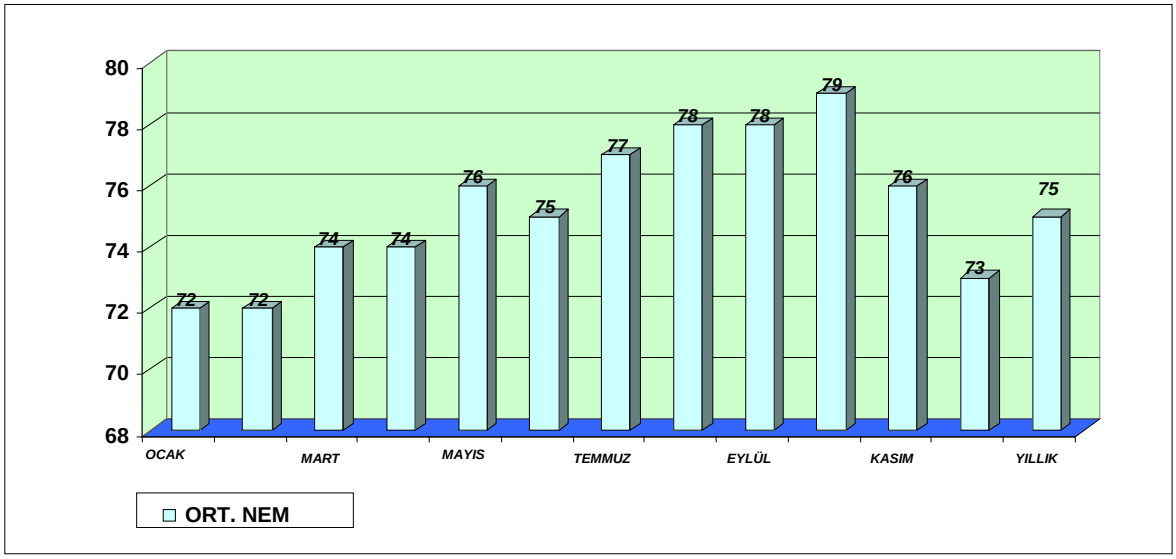

Kaynak : Büro Çalışması

Ortalama bağıl nem oranının en yüksek olduğu aylar gerek Rize, gerek Kalkandere için Ağustos, Eylül ve Ekim aylarıdır. Yıl boyu ortalamalarda, Kalkandere'de nem oranının kıyı kesimine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo : 25 Nem Değerleri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	79	16
Şubat	76	16
Mart	82	14
Nisan	79	16
Mayıs	77	17
Haziran	77	17
Temmuz	83	38
Ağustos	86	32
Eylül	86	44
Ekim	85	25
Kasım	84	29
Aralık	83	27
YILLIK	**82**	**14**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 8 yıl

Grafik 25: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

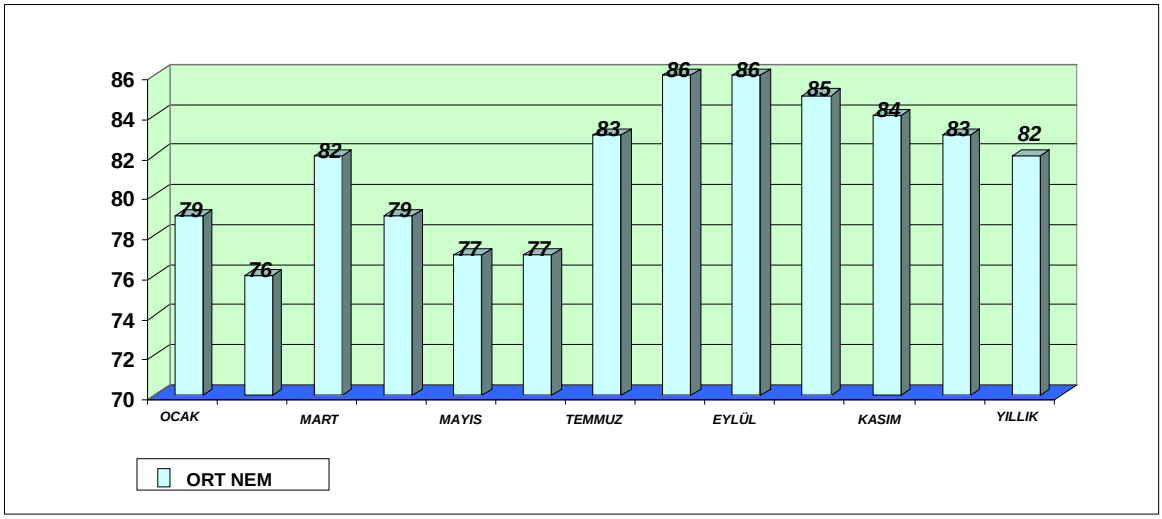

Kaynak : Büro Çalışması

Yağış ve rüzgar değerleri aylar itibariyle Tablo: 26 ve Tablo: 27'de verilmiştir.

Tablo : 26 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Rize Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	208.3	113.9	1.8	3.2	SW-320
Şubat	181.7	123.9	1.9	4.7	SW-289
Mart	144.0	70.7	1.9	1.9	SW-225
Nisan	92.0	60.8	0.1	-	SW-150
Mayıs	98.6	148.3	-	-	NE-168
Haziran	139.1	106.8	-	-	SW-178
Temmuz	135.4	244.0	-	-	SW-211
Ağustos	179.8	240.9	-	-	SW-219
Eylül	239.1	164.0	-	-	SW-209
Ekim	314.4	131.8	0.1	-	SW-236
Kasım	251.1	144.1	0.1	0.2	SW-294
Aralık	250.0	129.3	0.9	2.0	SW-317
YILLIK	**2233.5**	**244.0**	**6.8**	**12.0**	**SW-2782**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 26: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Rize Meteoroloji İstasyonu)

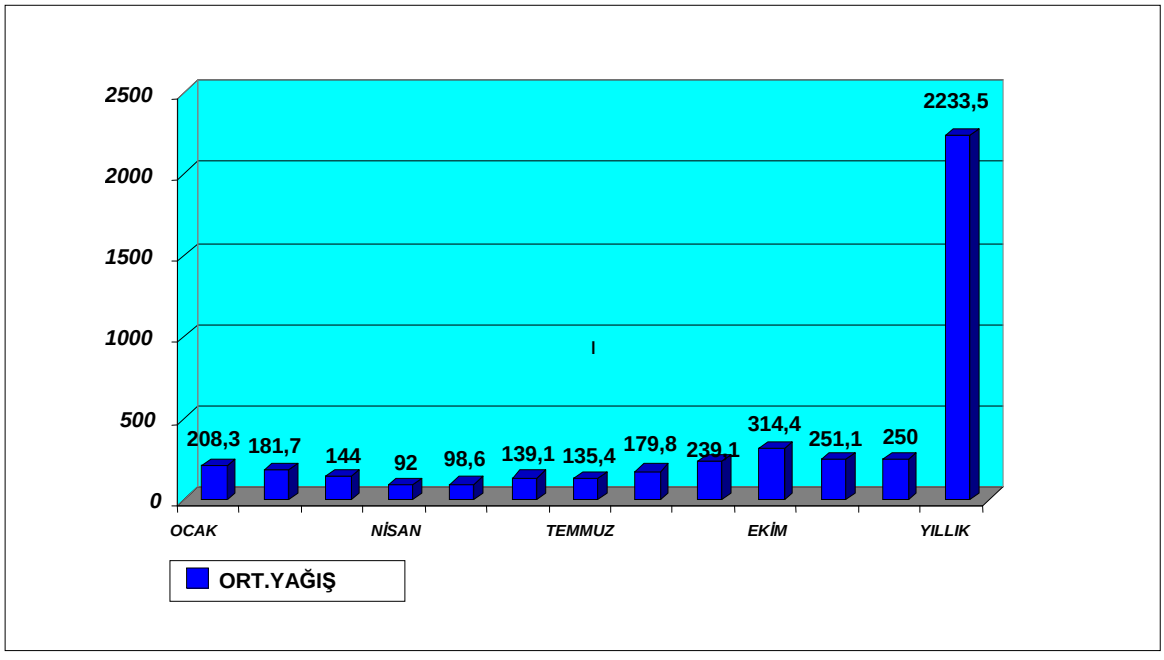

Kaynak : Büro Çalışması

Tablo : 27 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü
Ocak	216.8	77.6	2.7	7.3	N
Şubat	178.2	67.0	2.0	11.2	E
Mart	192.6	63.0	1.3	2.7	N
Nisan	148.7	51.0	0.5	0.8	N
Mayıs	111.9	41.0	-	-	E
Haziran	140.6	123.0	-	-	N
Temmuz	160.1	95.5	-	-	E
Ağustos	228.2	118.6	-	-	E
Eylül	146.0	82.0	-	-	N
Ekim	246.6	96.0	-	-	N
Kasım	180.3	82.0	-	-	N
Aralık	240.2	89.0	0.7	3.5	E
YILLIK	**2190.2**	**123.0**	**7.2**	**25.5**	**N**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 8 yıl

Grafik 27: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

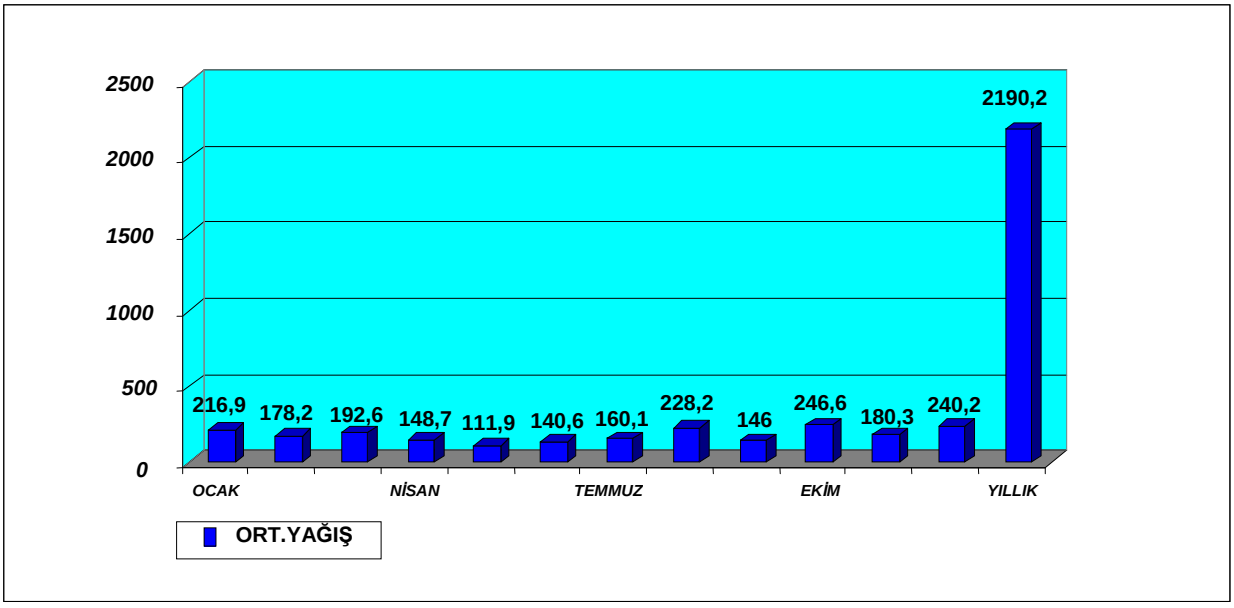

Kaynak : Büro Çalışması

31 yıllık gözlem sonuçlarına göre Rize'nin hâkim rüzgâr yönü güneybatıdır. İlde 2–3 yılda bir föhn rüzgârlarının etkisi de hissedilmektedir. Yüksekliği 3000 m. geçen Rize Dağlarından Karadeniz kıyısına doğru esen rüzgârlar yüksekten alçağa indikleri için geçtikleri yerleri ısıtmakta ve kış aylarında sıcaklık

değerlerinin aşırı düşmesini engellemektedir. İç kesimlerde doğu ve kuzey rüzgarları hakimdir. Yağışların hem kıyı hem iç kesimlerde çok olması ve her mevsim dengeli bir yağış düzeni olduğu için il genelinde kurak geçen mevsim yoktur.

Rize'de yıl genelinde hakim rüzgar yönü güneybatı'dır. Ancak Mayıs ayı için hakim rüzgar yönü kuzeydoğu'dur. Kalkandere'de yıl boyu hakim rüzgar yönü kuzey'dir, yalnız Şubat, Mayıs, Temmuz, Ağustos ve Aralık aylarında rüzgar ağırlıklı olarak doğu'dan esmektedir.

Rize'de en fazla yağış 251.1 mm olarak Kasım ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu aylar ise Şubat ve Mart ayları olarak tespit edilmiştir. Kalkandere'de en fazla yağış 246.6 mm olarak Ekim ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Ocak ayı olarak tespit edilmiştir. Yerleşmelerin iklimsel özelliklerine ilişkin yıllık ortalama değerleri ise Tablo: 28 ve Tablo: 29'da verilmiştir.

Tablo: 28 Yıllık İklim Verileri (Rize Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	50.9
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	161.2
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	153.2
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	12.0
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	88.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	8.4
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	1.1
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	7.5
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	14.2
Hakim Rüzgar Yönü	:	SW

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Rasat Süresi 31 yıl

Tablo: 29 Yıllık İklim Verileri (Kalkandere Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	71.0
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	149.5
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	144.8
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	25.5
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	160
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	14.8
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	0.5
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	18.0
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	7.2
Hakim Rüzgar Yönü	:	N

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 8 yıl

Görüldüğü gibi, Rize İli kıyı kesimler ile iç kesimler arasında en az iklim farklılıkları olan ildir. Ancak, iç kesimler biraz daha soğuk, kar yağışlı bir iklime sahiptir.

2.2.5. Trabzon

İlde kıyı kesiminde denizin etkisiyle ılıman iklim görülmektedir. Dolayısıyla yazlar orta sıcaklıkta kışlar ılık geçmektedir. Kafkas Dağları Trabzon'u güneyden çepeçevre kuşatarak kuzey batının soğuk rüzgarlarını ve Sibirya'nın soğuk havasıyla Kuzey Doğu Anadolu'da soğuyan havanın bölgeye girmesini engellemektedir.

Trabzon ilinde iki farklı iklim tipi görülmektedir. Kıyı kısmında ılık ve yağışlı bir iklim tipi yaygınken, iç kesimlerde karasal iklim özelliği hakimdir. Karasal iklim örneği olarak Maçka (yükseklik: 250 m) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Kıyı kesimi verileri için Trabzon il merkezinde (yükseklik: 30 m) bulunan meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Aylar itibariyle sıcaklık değerleri, Trabzon il merkezi için Tablo:30'da, Maçka için Tablo:31'de sunulmuştur.

Tablo:30 Sıcaklık Değerleri (C°) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	7.4	25.9	-7.0
Şubat	7.0	26.6	-7.4
Mart	8.3	35.2	-5.8
Nisan	12.0	37.6	-0.8
Mayıs	15.8	38.2	4.7
Haziran	20.2	36.6	9.2
Temmuz	23.1	32.6	14.3
Ağustos	23.2	38.2	13.5
Eylül	20.1	32.2	7.3
Ekim	16.2	33.8	3.4
Kasım	12.3	32.8	-1.6
Aralık	9.2	26.1	-3.3
YILLIK	**14.6**	**38.2**	**-7.4**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 28: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

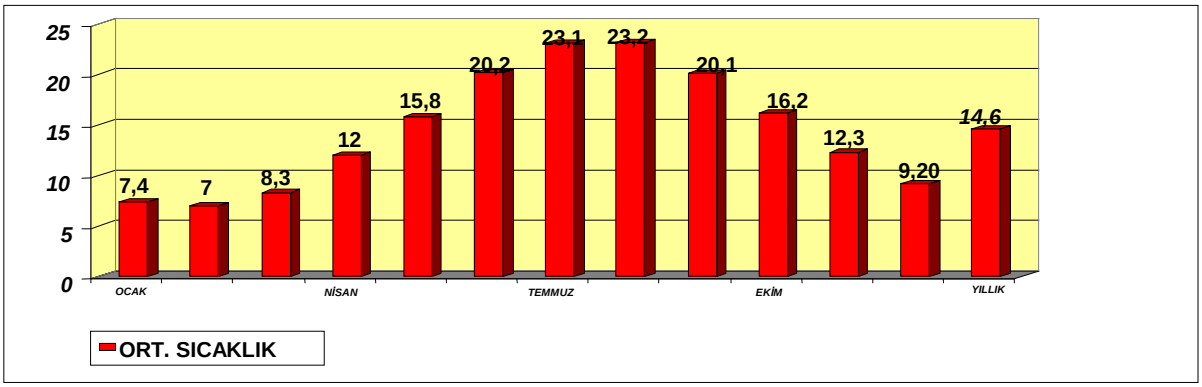

Kaynak : Büro Çalışması

Görüldüğü gibi, Trabzon'da ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Temmuz ve Ağustos, en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 14.6 C°, en yüksek sıcaklık 38.2 C°, en düşük sıcaklık ise– 7.4 C° dir.

Maçka'da yıl içinde ölçülen ortalama sıcaklık 12.6 C°, en yüksek sıcaklık 39.5 C°, en düşük sıcaklık ise –11.0 C° dir ve Trabzon verilerine göre özellikle kış aylarında sıcaklıklar biraz daha düşüktür.

Tablo: 31 Sıcaklık Değerleri (C°) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık
Ocak	4.8	20.5	-11.0
Şubat	5.3	22.5	-9.0
Mart	7.3	27.0	-6.0
Nisan	11.5	35.0	-3.5
Mayıs	15.2	35.0	2.5
Haziran	18.2	38.5	4.0
Temmuz	19.9	39.5	9.5
Ağustos	19.7	36.5	10.3
Eylül	17.4	38.0	4.0
Ekim	13.0	30.5	0.1
Kasım	10.6	27.0	-1.0
Aralık	7.9	23.5	-6.4
YILLIK	**12.6**	**39.5**	**-11.0**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 29: Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

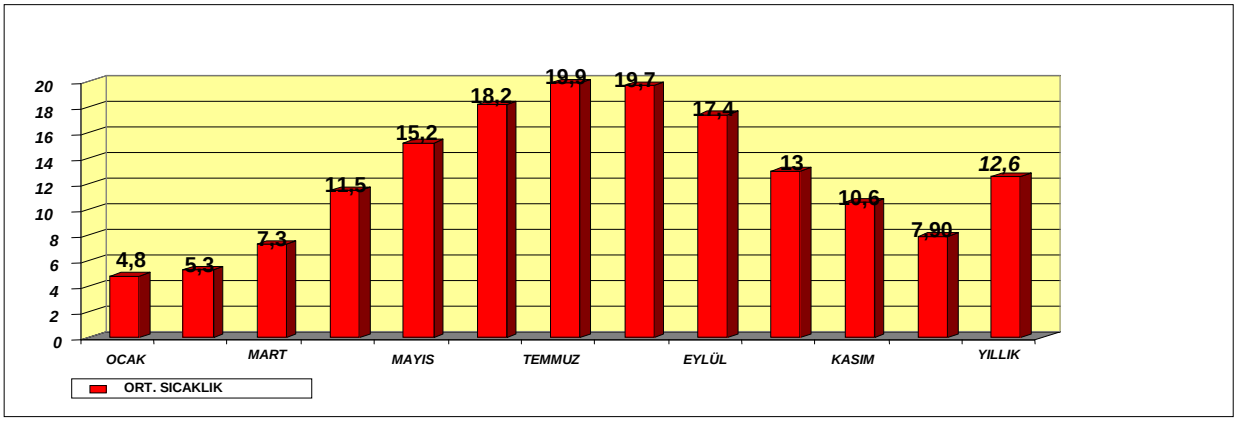

Kaynak : Büro Çalışması

İl'de nem değerleri Tablo: 32 ve Tablo: 33'te verilmiştir.

Tablo : 32 Nem Değerleri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	66	12
Şubat	66	13
Mart	71	7
Nisan	73	6
Mayıs	77	14
Haziran	74	26
Temmuz	74	20
Ağustos	74	28
Eylül	73	26
Ekim	72	11
Kasım	68	17
Aralık	65	16
YILLIK	**71**	**6**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 30: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

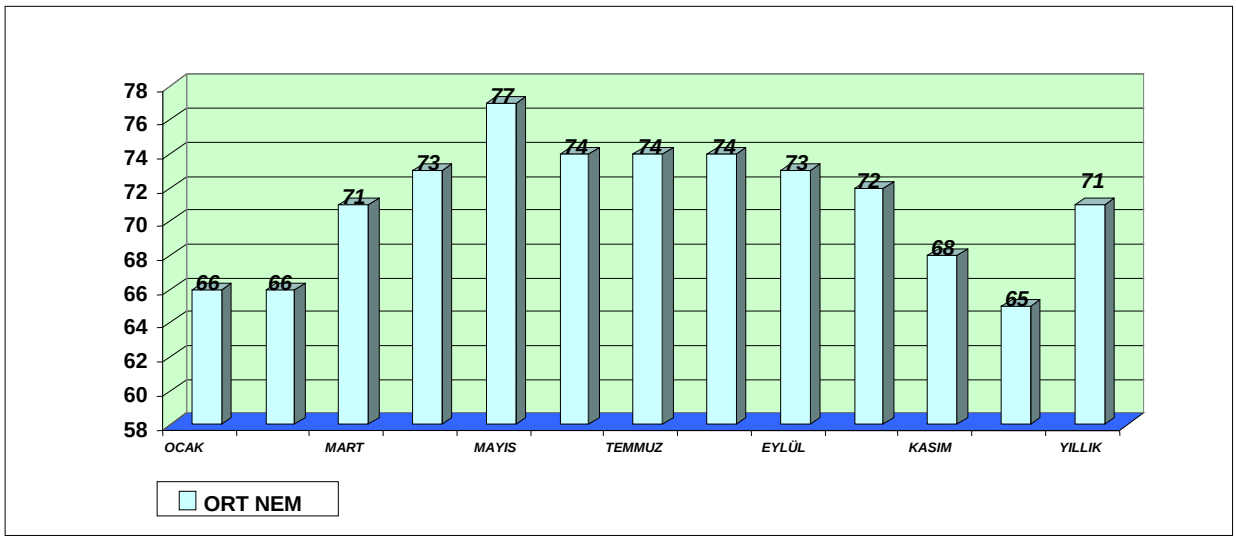

Kaynak : Büro Çalışması

Ortalama bağıl nem oranının en yüksek olduğu aylar Trabzon için Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarıdır, Maçka'da Temmuz-Ekim ayları arasıdır. Kıyı ve iç kesimlerde nemlilik oranında büyük farklılıklar bulunmamaktadır.

Tablo : 33 Nem Değerleri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Bağıl Nem (%)	En Düşük Bağıl Nem (%)
Ocak	70	19
Şubat	68	18
Mart	72	16
Nisan	69	11
Mayıs	72	12
Haziran	72	11
Temmuz	77	25
Ağustos	78	21
Eylül	77	32
Ekim	81	21
Kasım	72	13
Aralık	73	15
YILLIK	**73**	**11**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 31: Aylara Göre Ortalama Bağıl Nem Değerleri (%) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

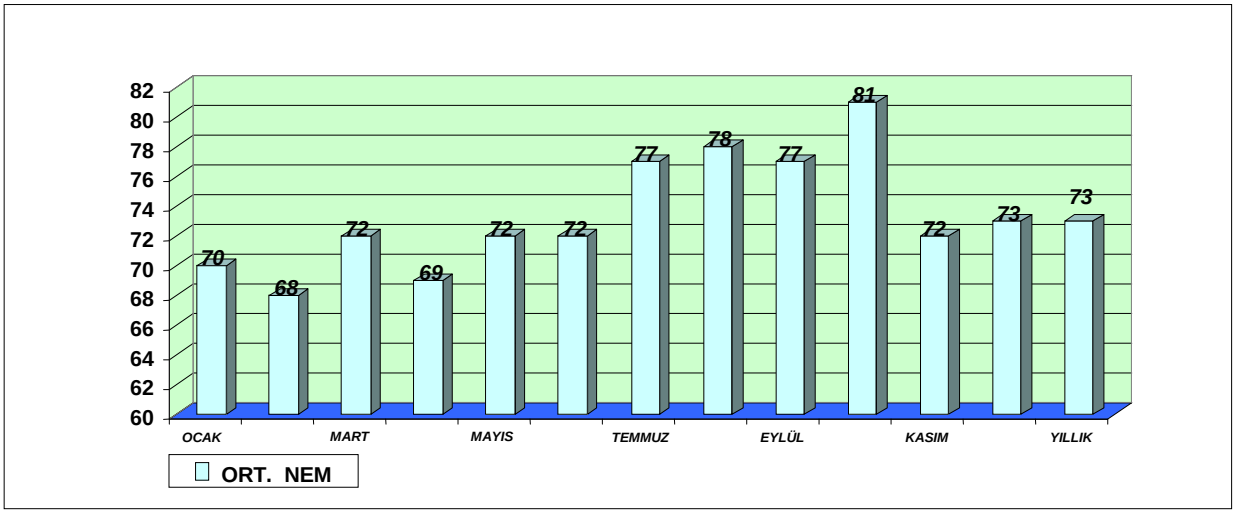

Kaynak : Büro Çalışması

Yağış ve rüzgar değerleri aylar itibariyle Tablo: 34 ve Tablo: 35'te verilmiştir.

Tablo : 34 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü, Esme Sayısı
Ocak	76.8	79.9	1.1	1.8	SSW-245
Şubat	64.8	52.7	1.3	3.0	SSW-230
Mart	59.0	37.2	0.2	0.8	WNW-168
Nisan	59.6	40.1	0.1	-	E-189
Mayıs	53.0	65.8	-	-	ENE-224
Haziran	54.5	68.1	-	-	ENE-163
Temmuz	37.1	60.1	-	-	S-148
Ağustos	51.5	81.6	-	-	S-240
Eylül	74.1	60.4	-	-	S-290
Ekim	119.3	74.8	-	-	S-267
Kasım	95.7	68.3	-	-	SW-285
Aralık	85.9	62.1	0.2	0.8	SW-319
YILLIK	**831.3**	**81.6**	**2.9**	**6.4**	**S-2368**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
Rasat Süresi 31 yıl

Grafik 32: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

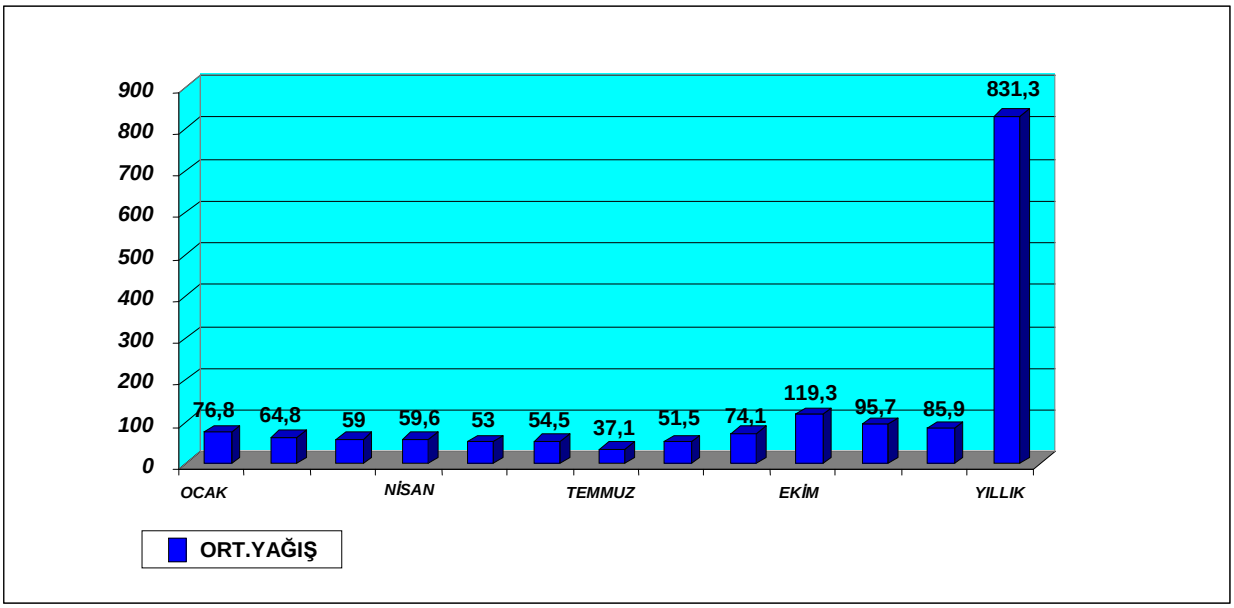

Kaynak : Büro Çalışması

31 yıllık gözlem sonuçlarına göre karadan ve denizden esen meltem rüzgârları kuzey ve güney yönlü rüzgârların hâkimiyetini hissetmektedir. Deniz kıyısına yakın kesimlerde güney ve güneybatıdan esen rüzgârlar daha etkilidir.

Tablo : 35 Yağış ve Rüzgar Değerleri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

AYLAR	Ortalama Yağış Miktarı (Aylık, mm)	En Çok Yağış Miktarı (Günlük, mm)	Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	Hakim Rüzgar Yönü
Ocak	65.7	32.0	4.1	3.6	N
Şubat	62.1	37.2	4.0	2.7	N
Mart	65.6	38.6	2.0	0.8	N
Nisan	73.9	26.6	0.4	-	N
Mayıs	89.1	72.5	-	-	N
Haziran	74.6	43.6	-	-	N
Temmuz	35.2	21.5	-	-	N
Ağustos	34.7	48.6	-	-	N
Eylül	58.9	37.5	-	-	N
Ekim	61.3	39.3	-	-	N
Kasım	59.6	37.8	0.3	0.5	N
Aralık	51.0	37.5	1.1	1.2	N
YILLIK	**731.6**	**72.5**	**11.9**	**8.8**	**N**

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Grafik 33: Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı (mm) (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

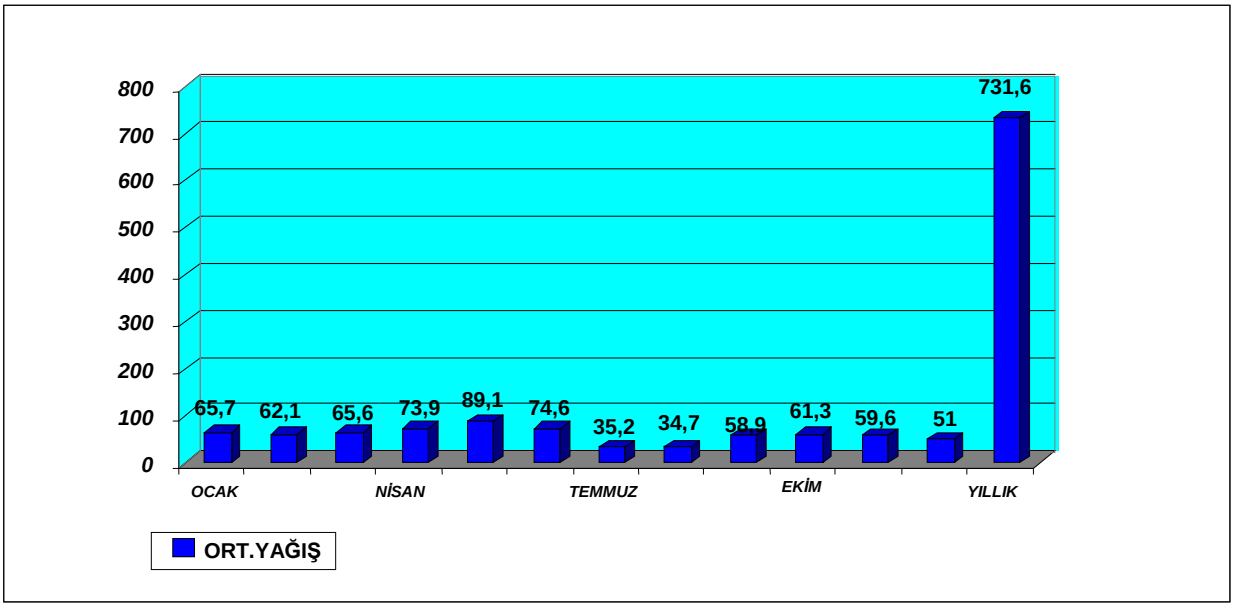

Kaynak : Büro Çalışması

Trabzon'da yıl genelinde hakim rüzgar yönü güney'dir, ancak aylara göre farklılıklar göstermektedir. Maçka'da yıl boyu hakim rüzgar yönü kuzey'dir.

Trabzon'da en fazla yağış 119.3 mm olarak Ekim ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Şubat ayı olarak tespit edilmiştir. Maçka'da en fazla yağış 89.1 mm olarak Mayıs ayında düşmektedir. Ortalama kar yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay ise Ocak ayı olarak tespit edilmiştir. Yerleşmelerin iklimsel özelliklerine ilişkin yıllık ortalama değerleri ise Tablo: 36 ve Tablo: 37'de verilmiştir.

Tablo: 36 Yıllık İklim Verileri (Trabzon Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	51.3
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	173.8
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	140.1
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	6.4
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	41.0
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	9.4
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	0.8
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	3.6
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	16.9
Hakim Rüzgar Yönü	:	S

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Rasat Süresi 31 yıl

Tablo: 37 Yıllık İklim Verileri (Maçka Meteoroloji İstasyonu)

Ortalama Açık Gün Sayısı	:	89.3
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	:	157.0
Ortalama Kapalı Gün Sayısı	:	119.0
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	:	8.8
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	:	38
Ortalama Sisli Gün Sayısı	:	10.7
Ortalama Dolulu Gün Sayısı	:	0.9
Ortalama Kırağılı Gün Sayısı	:	2.0
Ortalama Orajlı Gün Sayısı	:	8.2
Hakim Rüzgar Yönü	:	N

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Rasat Süresi 20 yıl

Bölge'de ortalama sıcaklık, yüksek sıcaklık, düşük sıcaklık, nisbi nem, yağış miktarı değerlerinin illere göre dağılımı ve illerin hakim rüzgar yönleri Tablo:38'de belirtilmiştir.

Tablo :38 Doğu Karadeniz İlleri Meteorolojik Verileri

Metereolojik Elemanlar	Giresun		Gümüşhane	Ordu		Rize		Trabzon	
	Merkez	Ş.Karahisar		Merkez	Mesudiye	Merkez	Kalkandere	Merkez	Maçka
Ortalama Sıcaklık (C)	14.4	9.2	9.4	14.2	8.7	14.1	12.3	14.6	12.6
En Yüksek Sıcaklık (C)	36.0	34.5	39.5	33.0	40.0	37.9	40.5	38.2	39.5
En Düşük Sıcaklık (C)	-9.8	-16.7	-19.0	-7.2	-27.0	-7.0	-11.5	-7.4	-11.0
Ortalama Bağıl Nem %	73	61	64	71	69	75	82	71	73
Ort. Yıllık Yağış (mm)	1258.4	563.5	461.5	1041.1	518.5	2233.5	2190.2	831.3	731.6
Hakim Rüzgar Yönü	SE	NE	W	S	NW	SW	N	S	N
Karla Örtülü Gün Sayısı	10.6	77.9	73.7	10.0	53.7	12.0	25.5	6.4	8.8

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

2.3. JEOLOJİK YAPI VE DEPREM DURUMU

Rize, Trabzon, Gümüşhane, Giresun ve Ordu illerinin içinde bulunduğu Doğu Karadeniz proje alanı Paleozoik – Kuvaterner zaman aralığını kapsayan uzun bir jeolojik süreç boyunca oluşmuş, mağmatik, volkanik, metamorfik ve tortul kayaçlardan meydana gelmiştir. Bölgenin genel jeolojik durumu ile jeolojik birimlerin kronostratigrafik ve tektonik özellikleri bölgesel boyutta, litostratigrafik ve yapısal jeolojik özellikleri ise il ölçeğinde açıklanmıştır.

2.3.1. Bölge Jeolojisi

2.3.1.1 Kronostratigrafi

Proje alanını şekillendiren Kuvaterner, Senozoik, Mesozoik ve Paleozoik yaşlı jeolojik birimlerin bölgesel çeşitliliği ve yayılımı izleyen alt bölümlerde tanıtılmıştır.

1. Kuvaterner Birimleri

Özellikle havza içlerindeki akarsu yataklarında ve Karadeniz kıyılarında oluşmuşlardır. Bölgedeki dağların kıyı kesimine çok yakın bulunması nedeniyle Kuvaterner yaşlı tüm genç çökeller ve kıyısal alüvyon malzemesi oldukça dar alanlar halinde şekillenmiştir.

2. Senozoik Birimleri

Paleosen boyunca zaman zaman derin deniz fasiyesinde, zaman zaman da sığ deniz ve/veya lagünel fasiyeste çökelen fliş serisi Eosen'deki denizel volkanizmanın etkisi ile andezit, tüf ve tüfit aratabakalı olarak Miyosen'e kadar devam etmiş ve Samsun – Artvin arasındaki çok geniş bir alanda yüzeylenmiştir. Miyosen'de, Eosen flişi üzerinde transgresif olarak taban konglomerası ile başlayan kireçtaşları görülmektedir. Alt – Orta Jura'da başlayan volkanizma sık aralıklarla Pliyosen'e kadar sürmüştür.

3. Mesozoik Birimleri

Trabzon ve Gümüşhane illerinin güneyinde yüzeylenen Alt Triyas yaşlı volkanit aratabakalı flişlerin üzerinde Jura – Kretase yaşlı ve 300 m civarında kalınlığı olan kireçtaşları bulunmaktadır. Ordu ilinin batısından başlayarak kıyı boyunca yer yer 50 km ye kadar varan bir genişlik göstererek Artvin'e kadar uzanan Üst Kretase yaşlı flişler ise alt seviyelerinde kireçtaşları ile başlamaktadır. Bölgede yaygın olarak yüzeylenen ve içinde spilit ve bazalt türü volkanik kayaç aratabakaları bulunan Alt – Orta Jura'nın flişleri daha yaşlı kayaçlar üzerinde

açısal uyumsuzlukla yer almaktadır. Bunların görünür kalınlıkları 2000 m dolayındadır. İçlerinde batolit şeklinde Permiyen granitoyidleri yer alan bu flişlerin Trabzon ve Gümüşhane illeri civarındaki Paleozoyik ve Kretase birimleriyle ile olan dokanakları tektoniktir. Artvin güneyinde özellikle fay zonları boyunca Triyas yaşlı asidik ve bazik dayklara rastlanmaktadır. Alt – Orta Jura'da başlayan volkanizma oldukça sık aralıklarla Pliyosene kadar devam etmiştir. Volkanik faaliyetlerin hemen hepsinin denizel volkanizma tipinde gelişmiş olmasına bağlı olarak Mesozoyik ve Senozoyik yaşlı tortul kayaç istifleriyle aratabakalı volkaniklere ve tüflere bölgede oldukça sık rastlanmaktadır.

4. Paleozoik Birimleri

Trabzon ve Gümüşhane illeri civarında Paleozoik, daha genç jeolojik birimlerin altında tektonik dokanakla yer almaktadır. Metamorfik kayaçlara, sadece Kelkit ilçesinin doğusundaki küçük bir alanda ve Permiyen yaşlı klorit ve amfibolit şistler türünde rastlanmaktadır. Gümüşhane ilinin güneyinde yüzeylenen Permiyen yaşlı granitoyidler, Permo-Karbonifer çökeller ile Alt-Orta Jura yaşındaki fliş serisi arasında batolit şeklinde yer almaktadır.

2.3.1.2. Tektonik

Proje alanı Hersiniyen Orojenezi ile şekillenmeye başlamış ve Alpin Orojenezi sonrasında günümüzdeki görünümünü kazanmıştır. Bu hareketlilik büyük dağ sıralarının genel konumsal durumunun kıyıya paralel olmasına neden olmuştur. Kızılırmak ve Yeşilırmak deltaları dışında kıyı çizgisi oldukça dardır ve buradaki dik yamaçlar hemen kıyı gerisinde başlamaktadır. Karadeniz kıyı dağlarının batısındaki Triyas yaşlı birimler kıvrımlanarak bölgesel boyutta bir antiklinal oluşturmuştur. Antiklinal oluşumu sırasındaki yükselme hareketleri kıvrım kanatlarındaki alçak kesimlerde Jura – Kretase yaşlı kireçtaşlarının altında taban konglomeraları çökelmiştir. Aslında bu yapı tüm Pontidler için karakteristiktir. Doğuya doğru uzanım gösteren Pontidler, Hasan Dağı'ndan itibaren kuzeydoğuya doğru bükülerek devam etmektedirler.

2.3.2.İllerin Jeolojik Özellikleri

2.3.2.1. Giresun

a. Litostratigrafi

a.1. Tortul Kayaçlar

Güneyindeki Çatal Dağ'ın dik eğimli eteklerinde ve Karadeniz'e doğru ilerlemiş bir yarımada üzerinde kurulmuş olan Giresun kenti tortul kayaçlar ile volkanik kayaçların birbirleriyle fazlaca karışmasından hasıl olmuş jeolojik açıdan karışık bir seri üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca kıyı yükselmelerine bağlı olarak taraçalar şekillenmiştir. Bölgede, sadece kumlu ve alüvyon sahalar da görülmektedir. Bu bağlamda kentin batısındaki akarsular arasında kalan yamaçlardan Karadeniz'e kadar uzanan denizel kökenli bir kumsal zemin mevcuttur. Kıyıya yakın düzlüklerde, akarsular arasında, malzemesi deniz tarafından veya derelerle getirilmiş olan alüvyoner alanlar yer almaktadır. Kentin 40 – 50 m yükseklikteki yamaçlarında spilit ve aglomeralar üzerinde kuvarslı ve feldispatlı kumlar ile çakıllardan oluşan, üzeri toprakla örtülü, üstte, ortada ve deniz içinde olmak üzere üç kademeli bir taraça sıralanımı bulunmaktadır. Bölgedeki tortul kayaçlar; kuzeydeki yamaçlarda ve Boğacık Deresi'nin Karadeniz'e karıştığı yerde kil, tüfit ve marn birimlerinin karışımı şeklinde görülmektedir.

Alucra'nın güneydoğusunda ve kuzeydoğusunda yer alan tepelerin etekleri, çeşitli kalınlıklardaki düzensiz yamaç molozlarından oluşmuştur. İlçede genç dere birikintileri de hakimdir. Giresun'un 15 km batısındaki Bulancak ilçesi ve civarı ağırlıklı olarak genç nehir ve deniz çökelleriyle örtülmüştür. Geniş bir alanı kaplayan alüvyoner çökeller, akarsu alanlarında ve Karadeniz kıyısında daha ziyade kumlu, çakıllı; diğer yörelerde ise siltli, killi çökeller halindedir. Meskun bölgeler genellikle bu tür zemin üzerindedir. Güneye doğru giderek yükselen bölgede Mesozoik yaşlı volkaniklerle ardalanmalı kumtaşları mevcuttur. Giresun'a 190 km uzaklıktaki Çamoluk bölgesindeki hakim jeolojik birim Jura yaşlı Kumtaşları ile birlikte bazik volkanik kayaçlar, akarsular boyunca alüvyonlar ve Kuvaterner yaşlı taraçalardır. Siyah renkli kumtaşları oldukça sıkı çimentolanmış ve yer yer volkanik kayaçlarla kesilmiştir. Kelkit Vadisi'nin yüksek kesimlerinin düz alanlarında taraçalar görülmektedir. Giresun'a 80 km uzaklıktaki bir vadi içinde kurulmuş olan Çanakcı'da Üst Kretase – Eosen dönemine ait volkano-tortul bir istif ile Kuvaterner'e ait alüvyon yer almaktadır. Tortul istif; bir volkanik seri ile kumtaşı ve kiltaşı –

marn ardalanması şeklindeki flişten şekillenmiştir. Üst kısımlarında volkanik çakıllar içeren 1 – 2 m kalınlıkta ayrışma zonları içermektedir. Kuzey – güney doğrultusunda akan yerel akarsu boyunca dar bir şerit halindeki alüvyon görünümündedir. Giresun'un 20 km güneyindeki Aksu Deresi'nin her iki yanında birden bire dikleşen yamaçların tabanında kurulu bulunan Dereli, genellikle akarsuların ve kısmen de yamaç sellerinin getirdiği moloz, çakıl, kum ve siltten oluşan çökeller üzerindedir. Doğankent'in zeminini, mağmatik ve volkanik kayaçlar yanısıra bazen yamaç molozlarının fazlaca kalın olduğu kesimler oluşturur. Giresun'un 28 km doğusunda ve Karadeniz kıyısında bulunana Espiye'nin zemini, kıyıya yakın kesimlerde kumlardan, uzak alanlarda ise dere ve yamaç sellerinin meydana getirdiği çökellerden oluşmuştur. İlçeyi güneyden sınırlayan yamaçlarda Neojen yaşlı, killi sarı renkli marnlar görülmektedir. Giresun'un 63 km doğusunda Karadeniz kıyısında kurulu olan Eynesil'in zemini, tamamen genç nehir ve deniz çökelleri özelliği taşıyan çakıllı kumlu siltli malzeme niteliğindedir. Giresun'un 52 km doğusunda yer alan Görele zemini ise kısmen dere ve sel çökellerinden oluşmuştur. Çavuşlu zemini, kısmen yamaç molozundan, kıyıda da alüvyon ve plaj kumundan ibarettir. Keşap, volkanik kayaçlar ile bunlar üzerine yamanmış bir konumda 0,5 – 4 m arasında kalınlık gösteren marn, kumtaşı, şistli ve killi marn türü tortul kayaç ara tabakalarından meydana gelmektedir. Bu kütleler, genellikle az veya çok kalın killi bir karışımla kaplıdır. Kıyı ve dereler boyunca uzanan düz araziler genç ve henüz yerleşmemiş olan deniz ve dere birikintilerinden ibarettir. Denize yakın yörelerde, eski deniz çakıllarıyla örtülü taraçalar görülmektedir. Piraziz yöresindeki bazı düzlük ve çukurluklar dere ve deniz dolgusundan oluşmuş olan ve üstü bitki toprağıyla altı da gevşek yapıda çakıl kum ve silt türünde taneli malzeme içeren birikintilerden ibarettir. Giresun'un 70 km güneyinde 1250 m yükseklikteki bir sırt üzerinde kurulmuş bulunan Şebinkarahisar'da Oligo-Miyosen yaşlı jipsli seri önemli bir yer tutmaktadır. Jipsli seri, üste kırmızı gri beyaz renkli kil tabakaları ile 4 – 5 m altında çok kalın olduğu tahmin edilen çakıl – kum ve marn tabakaları içermektedir. Tabakalar arasında jips yatakları mevcuttur. Bu formasyon oldukça geniş bir alan kaplamakta olup, üzeri 30 – 40 cm kalınlıkta ince bir bitkisel toprakla örtülüdür. Yamaçlarda 50-150 cm kalınlıkta yer yer yamaç molozları görülmektedir. Tirebolu yerleşimi kuzeyinde deniz kenarındaki kumsal, köy içinde dar bir şerit halindedir. Ayrıca dere kenarlarında çakıl, kum ve milden ibaret genç alüvyon bulunmaktadır. Yağlıdere'de vadi boyunca yer yer genişleyen Kuvaterner alüvyonlarına rastlanmaktadır. Alüvyoner alanlar zemin bakımından pekişmemiş zemin özelliğinde kil, çakıl, kum ve blok boyutlu kayaç yapıcı elemanlardan oluşmaktadır

a.2. Mağmatik – Volkanik Kayaçlar

Volkanik ve tortul kayaçların karışık bulunduğu Giresun kenti temelini oluşturan ve kent içi PTT'si yanında görülen karışık serinin üstünde bir enkaz örtüsü bulunmaktadır.

Volkanik kayaçlar tortul kayaçları kesmiş durumdadır. Bölgede geniş bir alan kaplayan bazı tepeleri şekillendiren bazalt ve aglomeraları içeren volkanik seriye, Baltama Deresi'nin iki yanında dasitlere ve ayrışmış mostralarına rastlanmaktadır. Giresun'un 73 km güneydoğusundaki dağlık bir yörede kurulmuş olan Alucra yerleşiminin güneydoğusunda yükselen tepeler ve kuzeydoğusunda bulunan İkizler Tepesi, volkanik kayaçlardan ve aglomera tüflerinden oluşmuştur. Giresun'un 15 km batısındaki Bulancak ilçesi ve civarı kısmen Mesozoik'e ait volkanik formasyonlardan oluşmuştur. Güneye doğru yavaş yavaş yükselen bölgedeki Mesozoik yaşlı volkanikler, kumtaşlarıyla ardalanmalıdır. Çamoluk yerleşimindeki volkanikler bazalt karakterindedir ve yer yer kumtaşlarını kesmiştir. Mevcut yerleşimin batısı bir akarsu birikinti konisi üzerindedir. Tortul istif; andezit, bazalt ve kısmen de aglomeralardan meydana gelen bir volkanik seri ile fliş türündedir. Üst kısımlarda volkanik çakıllar içeren 1 – 2 m kalınlıkta ayrışma zonları görülmektedir. Kuzey – güney doğrultusunda akan yerel akarsu boyunca dar bir şerit halinde alüvyon yerleşmiştir. Dereli yerleşimi, genellikle akarsuların ve kısmen de yamaç sellerinin taneli malzemesi yanısıra yerleşim doğusunda ve batısında engebeli bir topoğrafya şekillendiren bazaltlar üzerine yerleşmiştir. Doğankent'in zeminini, granit ve granodiorit gibi sağlam volkanik kayaçlar teşkil etmektedir. Engebeli bir arazi üzerinde kurulu Ören yerleşiminde zemin, Kretase volkanikleri, tüf ve yer yer de aglomeratik breşlerden oluşmuştur. Bu kayaçların üzeri bir ayrışma ve erozyon ürünü özelliğindeki 0,5 – 1 m kalınlıkta toprak tabakasıyla örtülüdür.

Giresun'un 52 km doğusunda yer alan Göreli zemini; topografyanın ilçe güneyinde yükselmeye başladığı yerlerde de görüldüğü üzere kısmen aglomera ve çeşitli volkaniklerden, oluşmaktadır. Bunların üzerleri 1 – 1,5 m kalınlığında toprakla örtülüdür. Kısmen yamaçlar ile düzlükte kurulmuş olan Çavuşlu zemini, yamaçlarda bazalt, andezit ve aglomera ardalanmalıdır. Az engebeli bir yörede dağınık iskan şeklinde yerleşmiş olan Güce'deki zemin tamamen volkanik – andezit – bazalt veya bu formasyonların tüflerinden oluşmuştur. Hafif dalgalı sırtlar ile kısmen de dere ve denizin teşkil ettiği düzlüklerde kurulmuş olan Keşap, bazalt ve aglomera türü volkanik kayaçlar ile bunlar üzerine yamanmış konumlu tortul kayaç aratabakalarından meydana gelmiştir.

Batısından ve doğusundan derelerle sınırlanmış dar bir düzlükte yer alan Piraziz, topografyanın birden dikleştiği güney kesiminde lav, tüf ve aglomeralardan şekillenmiştir. Şebinkarahisar'da Oligo-Miyosen yaşlı volkanik fasiyes görülmektedir. Volkanik fasiyes güneyde ve kuzeyde bazı bazalt tepeleri şekillendirmiştir. Giresun'un 35 km doğusundaki Tirebolu, Üst Kretase yaşlı andezit, tüf ve aglomera türü volkanik kayaçlar ile bunların ayrışmasından meydana gelen moloz ve killi topraktan oluşmuştur. Giresun'a 51 km mesafede bulunan Yağlıdere bölgesindeki hakim litoloji, Üst Kretase yaşlı volkanik kayaçlardır. Volkanik seriyi lav, tüf ve aglomera oluşturmaktadır.

2.3.2.2. Gümüşhane

a. Litostratigrafi

a.1. <u>Tortul Kayaçlar</u>

Gümüşhane kent zeminini oluşturan volkanik ve mağmatik kayaçların ayrışması ve erozyonu sonucu bölgede yamaç molozları ve alüvyon alanlar gelişmiştir. Kent alanı içindeki düzlükler, Harşit Çayı'nın getirmiş olduğu çeşitli kayaçların (çakıl, kum ve kil karışımı) çökellerinden ibarettir.

Gümüşhane'nin 35 km güneyinde, Kelkit Çayı'nın kolları arasındaki düzlükte kurulu Kelkit'in zemini, eski nehir yatağı niteliğindeki çakıl, kum ve silt karışımı alüvyondan ibarettir. Yenimahalle, nehir seviyesine göre yüksekte olan bir taraça üzerindedir. Zemin, nispeten sıkı dokulu olan eski nehir çakıllarından ibarettir. Köse ilçesi, içinden geçen akarsuyun iki tarafında alüvyondan, kuzey ve güney taraflarında ise tamamen Pliyosen yaşlı çakıl, kum ve kil ara tabakalı marnlardan ibarettir. Çevrede aynı formasyondan oluşmuş küçük tepeler görülmektedir. Gümüşhane'ye 55 km uzaklıktaki Kürtün, çok engebeli bir arazi yapısına sahiptir ve kurulduğu akarsu vadisi boyunca Üst Kretase yaşlı volkaniklerden (granit, granodiyoritler) oluşmuştur. Eosen yaşlı volkaniklerden bazalt ve andezit ile bunların piroklastik ürünleri, ilçenin güneyinde doğu – batı uzanımlı geniş alanlar kaplamaktadır. Topografik eğimin azaldığı yamaçların eteklerinde kalınlığı yer yer 10 m'ye ulaşan yamaç molozları depolanmıştır. Gümüşhane il merkezinin yaklaşık 104 km güneybatısındaki Şiran ilçesi, akarsuyun iki yakasında ve Lütesiyen yaşlı flişlerle, Kuvaterner yaşlı alüvyonlar içinde kurulmuştur. Fliş serisi; geniş alanlar kaplayan, düzgün ve düzenli tabakalanmalı, gri renkli kumtaşı, silttaşı ve çamurtaşı ardalanması şeklindedir. İlçede akarsular boyunca kalınlığı 5 – 6 m.yi bulan alüvyoner birimler oluşmuştur.

a.2. <u>Mağmatik – Volkanik Kayaçlar</u>

İçinden, kuzey – güney doğrultusunda Harşit Çayı geçen Gümüşhane kentinin zemini esas olarak andezit ile kuzeyde granodiorit ve granitik kayaçlardan oluşmuştur. Gümüşhane'nin 20 km kuzeybatısındaki Torul ilçesi, akarsu düzlüğünde ve yamaçlarındaki Üst Kretase yaşlı volkanikler (andezit) içine yerleşmiştir. Volkanikler, ayrışmış ve gevşek dokuludur. Meskun sahanın zemini, genellikle alüvyondan ve andezitlerden oluşmuştur. Doğuya gidildikçe granit ve granodiyoritlerle karşılaşılmaktadır.

2.3.2.3. Ordu

a. Litostratigrafi

a.1. <u>Tortul Kayaçlar</u>

Ordu Kenti'nin Yeni Mezbaha, Yeni Mahalle, Yeni Hastane sahalarında ve bazı düzlüklerde kalın bir kil tabakasına rastlanmaktadır. Taşbaşı, Kurtuluş ve Konak mahallelerinden geçen dereler ile Bülbül deresinin kenarlarında dere ve sel birikintileri, yamaçlarda kalın bir moloz tabakası ve sahilde geniş bir kumsal saha görülmektedir.

Aybastı yerleşiminin güneydoğu kesiminde Pliyosen'in gri renkli ince marnlı kireçtaşı bantları ile üzerinde çakıl ve tüf blokları bulunmaktadır. Çatalpınar yerleşim alanında güneyden kuzeye doğru bazı yöreler yamaç molozları veya sel ve dere birikintisi alüvyonla örtülüdür. Üzerleri yerine göre erozyon ve sel malzemesiyle örtülüdür. Kalınlığı 1 – 4 m arasında değişmektedir. Ordu'nun batısında dağlık bir arazide kurulu Çaybaşı'nın zemini Üst Kretase yaşlı ve genel olarak gevşek yapılı fliş serisinden barettir. Bunun altında kumlu killer ve marnlar yer almaktadır. Fatsa ilçesinin güneyindeki yamaçlar olasılıkla Eosen – Üst Kretase yaşlı volkanikler ile kumtaşı ve marnlardan ibarettir. Tepeler ile sahil arasında uzanan nispeten düz saha yamaçlardan gelen moloz, kil ve toprak türü malzemeden, akarsular tarafından getirilen çakıl, kum ve kil elemanlı alüvyonlardan ve özellikle sahil boyu deniz kumlarından oluşmuştur. Meskun alanlar genellikle alüvyon üzerindedir. Ünye Yolu – Reşadiye caddesinin güneyindeki kısım oldukça kalın moloz, toprak ve kilden ibarettir. İlçenin doğu kenarı ile kilise (eski garaj) arasındaki saha ve sahil, deniz kumundan ibarettir. Yıkılmış kilise ile iskele – eski hamam arası ve sahil deniz kumundan, topraktan, enkazdan ve derelerin getirmiş olduğu alüvyondan oluşmuştur. İskele

ve Kale arasındaki sahil kısmında ise deniz ile Elekçi Deresi'nin alüvyonları görülmektedir. Kale ile Ünye yolu üzerinde bulunan Mağazabaşı Caddesi ve yamaç arasındaki düzlük tamamen Elekçi Deresi'nin alüvyonundan oluşmuştur. Kuzeyde kalan yamaç kil ve topraktan ibarettir. Sahilde kurulu Bolaman arazisi batıda Bolaman Çayı'ndan kasaba girişine kadar uzanan kıyısal kesimde arazi, deniz birikintilerinden kasaba merkezinde karayolundan itibaren birden yükselmektedir. Dik yamaçlar Üst Kretase'ye ait tüfsü marn, kumtaşı ve kireçtaşlarından ibarettir. Bunlar yer yer moloz ve toprakla örtülüdür. Ilıca kuzeyinde andezitler üzerinde fliş serisi yerleşmiştir. Oldukça engebeli tepelerin eteğinde kurulmuş olan Gölköy'ün zemini, kireçtaşı, kireçtaşı tüfü ve marn ile dere ve sel çökellerinden oluşmuştur. İlçenin kuzeyinde ve güneyinde görülen kireçtaşları açık gri renkli, 15 – 30 cm kalınlıkta tabakalar halindedir. Olasılıkla Mesozoik – Kretase yaşlı ve kuzeydoğuya eğimli olan bu formasyon Gölköy içinde oldukça engebeli yerlerde mostra verdiği için yapı zemini olarak yararlanılamamaktadır. Gölköy Çayı'nın batısında görülen kireçtaşı tüfleri açık gri renkli, yumuşak yapılı ve yatay tabakalanmalıdır. İçlerinde bazı doğal boşluklara rastlanılmaktadır. Kuzeybatıda, açık gri sarı renkli tabakalanma gösteren marnlar yer almaktadır. Genellikle meskun alanlar, dere ve sel çökelleri ile alüvyondan oluşmuştur. Ordu'ya 16 km uzaklıkta bulunan Gülyalı'da kıyı boyunca dar bir şerit halinde batıdan doğuya doğru, deniz birikintisi kumsal, geriye doğru, karayolu ile yamaç arasında çok dar bir şerit halinde gevşek yapıda alüvyon bir saha uzanmaktadır. Gülyalı'da güneydeki yüksekliklerde bulunan kil birimleri geniş bir alanın zemin yapısını meydana getirmektedir. Kil biriminin kalın olduğu yerlerde zemin heyelana elverişlidir.

a.2. Metamorfik Kayaçlar

Ordu kenti içinde Bülbül Deresi'nin yamaçlarında, volkanik kayaçlar altında beyaz renkli mermerleşmiş mesozoik kireçtaşları görülmektedir.

a.3. Mağmatik – Volkanik Kayaçlar

Jeolojik bakımdan, Ordu Kenti'nin tepe bölgeleri (Kiraz Liman, Taşbaşı ve Kurtuluş mahalleleri ile Orta, Konak ve Yeni mahallelerin üst kısımları) volkanik kayaçlardan oluşmuştur. Bu kayaçlar altta koyu renkli bazalt lavları, siyah tüf ve bloklar halinde, üstte ise kumlu ve killi, gri veya kahve renkli blok yapılı tüflerden ibarettir. Bazen üstleri kalın bir toprak tabakası ile örtülmüştür. Akkuş zemini, Üst Kretase yaşlı volkanik kayaçlardan (tüf, lav, aglomera) ibarettir ve üzeri değişik kalınlıkta toprak veya yamaç molozu ile örtülüdür. Kuzey Karadeniz dağları arasında bir yamaç üzerinde kurulu olan Aybastı, Üst

Kretase yaşında volkanik tüflerden oluşmuştur. Kuzey kesiminde tüfler arasındaki lavlar topografik görünüm olarak sivri tepeler ve yamaçlar şekillendirmiştir. Genellikle hafif dalgalı bir arazi, üzerinde kurulmuş bulunan Çatalpınar zemini, bazalt, aglomera ve andezit tüfü türünde volkaniklerden oluşmuştur. Ordu'nun batısında dağlık bir arazide kurulu Çaybaşı'ndaki yüksek tepeler volkanik tüflerden ibarettir. Fatsa ilçesinin güneyinde yükselen yamaçlar olasılıkla Eosen – Üst Kretase yaşlı olan volkaniklerin andezit ve aglomeralarıyla lav, tüf ve tortul kayaç tabakalarından ibarettir. Bolaman'daki doğuya doğru devam eden tepe ve yamaçlar Üst Kretase'nin andezit ve aglomeralarından şekillenmiştir. Dik bir vadinin tabanında kurulu bulunan Ilıca, tamamen Üst Kretase andezitlerinden ibarettir. Üzeri 1,5 – 2 m kalınlığında bitkisel toprakla örtülüdür. Kuzeyde andezit üzerinde yer alan fliş serisi ve dere kenarlarında aglomeralar görülmektedir. Gülyalı'da güneydeki yükseltileri esas olarak Üst Kretase yaşlı andezit ve aglomeralar şekillendirmektedir.

2.3.2.4. Rize

a. Litostratigrafi

a.1. <u>Tortul Kayaçlar</u>

Rize kenti ve dolayındaki kayaçlar ince tabakalar halinde, genellikle güneye doğru eğimli kumtaşı ve marnlı kireçtaşlarından oluşan flişlerden ve volkanik kayaçlardan, kıyı kesimleri ise genellikle deniz ve dere birikintilerinden oluşmuştur. Kentin Taşlıdere yönündeki gelişme alanı da dahil hemen hemen tüm yamaçları flişlerden ibarettir. Fliş serisini meydana getiren tabakaların eğimleri genellikle topoğrafik eğimin aksine yöndedir. Bununla beraber yine de dik yamaçlarda kayma zonları gelişmektedir.

Rize'nin 12 km doğusundaki Gündoğdu, Rize – Hopa karayolu üzerinde ve sahil dolgusu içeren bir alüvyoner alan üzerinde kurulmuştur. Batıdaki Taşlıdere'ye kadar uzanan bu alan tümüyle alüvyonlardan ve yamaç molozlarından ibarettir. Rize'nin 20 km güneybatısındaki Kendirli'de zemin, kalın killi toprakla örtülüdür. Karadeniz sahilinde, doğu–batı yönünde uzanan dar, düz bir sahada yerleşmiş olan Ardeşen'de kıyı boyunca ve kuzey taraflarda derelerin getirdiği malzemeden oluşmuş 3 – 10 m kalınlığında sağlam bir zemin bulunmaktadır. Güneyde, Pliyosen yaşlı iyi çimentolu konglomera ve kumtaşlarından ibaret kalın, yatay tabakalı taraçalar görülmektedir. Çamlıhemşin, Fırtına Deresi'nin çok kalın yamaç molozları ve nebati toprakla örtülü dik yamaçlarında yer alan

küçük düzlüklerde kurulmuştur. Çayeli yerleşiminin esas zeminini şekillendiren düzlük alanlar toprakla örtülü dere ve deniz birikintilerinden oluşmuştur. Geri plandaki yamaç ve tepelerde ise marnlar bulunmaktadır. Çayeli'ne bağlı Büyükköy, ilçenin 13 km güneybatısındaki çok engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş ve geniş bir alana yayılmıştır. Çevrede, marnlı kumtaşı ve kireçtaşından oluşmuş kretase flişleri görülmektedir. Fındıklı, deniz boyunca uzanan düzlük bir kumsal üzerindedir. Kara tarafında yükselen yamaçlar, içinde marn ve kumtaşı ara tabakaları bulunan volkaniklerden ibarettir. Arazi, yamaç molozu ve toprakla örtülüdür. Güneysu'da zemini oluşturan tüfler içinde fazla killi ve marnlı ara tabakalar bulunmaktadır. Yamaçlarındaki toprak örtüsü oldukça kalındır. Pazar'ın 19 km güneyinde dağınık iskan vaziyetinde kurulu Hemşin'de tabandaki magmatikler üzerinde yer yer 1 m kalınlıkta olan Hemşin Deresi'nin eski alüvyonlarına rastlanılmaktadır. Alüvyon kalınlığı bugünkü yataktan 3 – 6 m daha yüksekliktedir. Bu kalınlık doğudaki sırtlarda daha fazladır. İkizdere yerleşimi ve çevresinin temelini oluşturan granitler üzerine değişik kalınlıkta toprakla karışık çakıl ve kumlardan ibaret yamaç molozları gelmektedir. Meskun alanın zemini, İkizdere'nin dar düzlük şeridini meydana getiren derenin dolgu malzemesinden ibarettir. Güneyce'de zemin, volkaniklerin olasılıkla Kretase yaşlı olan fliş serisiyle (marnlı kireçtaşı, kumtaşı, marn) ardalanmasından ve bu kayaçların erozyon ürünü olan gevşek yapılı çökellerden oluşmuştur. Rize – Hopa karayolunun 44. km'sinde kurulu Pazar'da, meskun yerlerin bulunduğu alanlar ve kıyı, dere ve denizlerin biriktirdiği az molozlu çakıl ve kumdan ibaret bir malzemeyle örtülüdür. Pazar'da, güneye doğru Kretase yaşlı volkanikler üzerindeki 5 – 6 m kalınlığa sahip az çakıllı, killi, Şist ve marnlar yer alır. Hemşin Deresi'nin D sırtlarında Neojen yaşlı kil, kum ve çakıl örtüsü görülmektedir.

a.2. Mağmatik – Volkanik Kayaçlar

Rize kenti ve çevresi, volkanik kayaçlardan (bazalt ve tüfleri) ve tortul kayaçlardan ibarettir. Şehrin çay fabrikası yönündeki yamaçlarında, üzeri ayrışma sonucu oluşan toprakla kaplı bazaltlar bulunmaktadır. Gündoğdu yerleşimi güneyindeki dik sırtlarda, altta koyu renkli aglomeralar ve bunlar üstünde de yamaç molozu veya toprak örtüsü görülmektedir. Rize'nin 20 km güneybatısındaki Kendirli'nin yol yarmalarında ve vadi yamaçlarında Üst Kretase'ye ait volkanik seri (aglomera ve tüfler) mostra vermektedir. Fırtına Deresi'nin dik yamaçlarındaki küçük düzlüklerde kurulmuş olan Çamlıhemşin'de arazi gri bej renkli sert yapılı andezitler türündeki volkanik kayaçlardan oluşmuştur. Çayeli yerleşimi arkasında bulunan yamaç ve tepeler, bazalt, tüf ve aglomeralardan şekillenmiştir. Çayeli ilçesine bağlı Büyükköy,

ilçenin 13 km güneybatısındaki çok engebeli bir arazi üzerindedir. Burada zemin, kalın bir bitkisel toprak örtüsü altında yer alan volkanik kayaçlardan ibarettir. Derepazarı zemini ise genellikle bazaltlardan oluşmaktadır. Fındıklı, Karadeniz boyunca uzanan düzlük bir kumsal görümündedir. Kara tarafında yükselen yamaçlar, içinde marn ve kumtaşı aratabakaları bulunan lav, tüf ve aglomeralarla biçimlenmiştir. Rize'nin 12 km güneydoğusundaki vadi yamaçlarında kurulu Güneysu'da zemin volkanik kayaç ve tüf türündedir. Tüfler içinde fazla killi ve marnlı ara tabakalar bulunur. Pazar'ın 19 km güneyinde dağınık iskan vaziyetinde kurulmuş olan Hemşin'de, zeminin alttan itibaren granit ve diyoritlerden oluştuğu görülmektedir. Rize'nin 55 km güneybatısındaki engebeli bir yörede dağınık iskan halinde kurulu olan İkizdere'nin temelini granitler teşkil etmektedir. Buradaki yamaçların yüksek yerlerinde mostraları görülmektedir. Granitlere yer yer bloklar halinde rastlanmaktadır. Rize'nin 41 km güneyinde ve Rize – İspir karayolu güzergahında fazla eğimli bir sahada yer alan Güneyce, bazalt ve aglomeraların biçimlendirdiği volkanik kayaçların olasılıkla Kretase yaşlı fliş serisi ile ardalanmasından oluşmuştur. Rize'nin 7 km uzağında, kıyıdaki çok engebeli bir arazide yerleşmiş olan İyidere'de, kıyı boyunca dar bir kumsal saha bulunmaktadır. Buradaki dik yamaçlar, üzerleri kalın bir toprak örtüsüyle kaplanmış olan bazalt, aglomera ve tüflerden oluşmuştur. Rize'nin 20 km güneyindeki dağınık iskan kuruluşlu Kalkandere'de zemin, Kalkandere Formasyonu olarak adlandırılan Spilit ve andezitlerden meydana gelmiştir. Bazı yerlerde spilittik pilov lavların andezitleri örtmüş olduğu görülmektedir. Bunların üzerleri ayrışma sonucu oluşmuş bir toprak dolgu ve molozla kapılıdır. Pazar dolayındaki Kretase yaşlı aglomera ve bazaltlardan ibaret koyu renkli volkanikler, güneye doğru şevlerde ve falezlerde yer almaktadır.

2.3.2.5. Trabzon

a. Litostratigrafi

a.1. <u>Tortul Kayaçlar</u>

Trabzon kentinin batısında uzanan yüksek düzlük, Neojen yaşlı, sert marn ve kil tabakaları ile örtülüdür. Doğuda ise arasında kil ara tabakaları bulunan volkanik kayaçlara rastlanılmaktadır. Kentin iç kısmında doğal zemin, kısmen az veya çok kalın olan bir enkaz örtüsü ile kaplıdır. Kıyıdaki düz arazi şeridi ile kalenin doğu ve batısından geçen akarsuların aşağı kısmında bulunan araziler tamamen dere ve deniz birikintileriyle şekillenmiştir.

Trabzon'un 6 km güneyindeki Çağlayan'ın eski ve yeni yerleşim alanları alüvyonla kaplıdır. Buradaki yamaçlar 1 – 3 m kalınlığında yamaç molozu ile örtülüdür. Trabzon'un 17 km batısında yer alan bir tepe ve kıyı şeridi üzerine kurulu Akçaabat'ta kıyı şeridi alüvyonu 0,5 m kalınlıkta toprakla örtülüdür. Doğudaki akarsu ve civarında konglomeratik yapıda, sarı renkli marnlı ve kavkılı kireçtaşları bulunur. Akçaabat'ın 14 km güneydoğusundaki bir vadinin dik yamaçları üzerinde dağınık iskan durumunda yer alan Akçaköy'ün bu dar yerleşim alanı alüvyonla örtülüdür. Araklı yerleşimi, deniz kenarında genişleyen akarsu vadisinde akan derenin çakıllı, kumlu, toprakla karışık alüvyon düzlüğüne kurulmuştur. Arsin ilçesi, meskun yerleri 15 – 20 m yükseklikte ve şerit halinde bir plato üzerinde bulunan, aniden dik yamaçla sonlanan bir kıyıdaki pliyosen yaşında, kumlu çakıllı bir birim içerir ve bunun üzerinde killi bir toprak örtüsü bulunmaktadır. Vakfıkebir'in 4 km batısındaki düz bir alanda kurulmuş olan Beşikdüzü'nde zemin, kumlu ve çakıllı alüvyon niteliğindedir. Çarşıbaşı, kıyı şeridi boyunca doğu – batı doğrultusunda uzanan volkanikler denizel taraçalar tarafından örtülmüştür. Akarsu yatakları ve kıyı şeridi boyunca kuvaterner yaşlı alüvyonlar yer almaktadır. Çaykara ilçesi, içinden geçen derelerin meydana getirdiği bir dolgu zemin üzerine kurulmuştur. Uzungöl'de zemin, vadi içinde dere birikintilerinden ve yamaçlarda volkaniklerin ayrışma ürünü genç molozlarından ibarettir. Akçaabat'ın 26 km güneybatısındaki Düzköy'ün zemini, Üst Kretase yaşlı volkanik ara tabakalı fliş formasyonu (kireçtaşı, kumtaşı ve marn ardalanması) özelliğindedir. Köprübaşı'nda zemin, Üst Kretase'ye ait filiş yapılı volkanik formasyonlar içinde mevcut kireçtaşı, marn ve kumtaşlarından oluşmuştur. Maçka zemini, yanından geçen çaylar boyunca 1 – 5 m kalınlıkta volkanik kökenli kum, çakıl, silt karışımlı, sıkı dokulu alüvyon türündedir. Yamaç eğiminin azaldığı yerler 2 – 12 m kalınlığında yamaç molozu ile örtülüdür. Of ilçesinin zemini, derelerin meydana getirdiği 10 – 30 m arasında kalınlığı değişen iri çakıl ve kumlu alüvyondan oluşmuştur. Güneye doğru gidildikçe iri çakıl ve konglomeralar halinde 5 – 6 m kalınlıkta dar bir şerit halinde uzanan Pliyosen'e ait seriler görülmektedir. Bunlar taraçalar halindedir ve andezit tepeleri önündeki düzlükleri meydana getirirler. Uğurlu'da zemin, Üst Kretase'ye ait flişlerden (kireçtaşı, kumtaşı, marn, yer yer volkanik ara katkılı) ibarettir. Üzerleri kalın bir killi tabaka ile örtülüdür. Sürmene zemini, yerleşimin bulunduğu yamaçların önündeki dar alanda kum ve iri çakıllardan ibarettir. Ayrıca ilçenin yakınından geçen akarsuyun iki tarafında geniş bir çakıl ve kum örtüsü türünde alüvyon bulunmaktadır. Şalpazarı yerleşiminin bulunduğu üst kretase yaşlı volkanik fasiyes içinde yer yer marn, gre ve kireçtaşı ardalanmaları görülmektedir. Yerleşim alanını, volkaniklerin ayrışma ürünü olan killi kumlu 3 – 4 m kalınlığındaki sıkı dokulu bir birim örtmektedir. Topoğrafyanın uygun olduğu

alanlarda örtü halinde yamaç molozu görülmektedir. Tonya zemini genellikle akarsu birikintilerinden oluşmuştur, heterojen yapıda ve gevşektir. Zemin, Kretase'ye ait fliş (ince taneli marnlı kumtaşlarından) serisi türündedir. Kısmen Karadeniz kıyı düzlüğünde, kısmen de güneye doğru yükselen tepelerde kurulmuş olan Vakfıkebir, sahil boyunca ince bir şerit halinde plaj kumu ve akarsu yataklarında da alüvyon içermektedir. Yomra ilçesi, kıyıda alüvyon zemin ve Pliyosen birimleri üzerine kurulmuştur. Pliyosen, değişik büyüklükte çakıl ve bloklar içermektedir. İçinde ara katkılar halinde kum ve silt bulunmaktadır. Alüvyon ise, kıyı kesiminde ve doğudaki akarsuyun çakıl, kum ve millerinden ibarettir. Güneyde yamaç molozları görülmektedir.

a.2. Mağmatik – Volkanik Kayaçlar

Trabzon kenti zemininin büyük bir kısmı üstü toprak ve eski dere çökelleriyle örtülü olan aglomera ve lavlardan ibarettir. Doğudaki volkanik kayaçlar arasında kil ara tabakalarına rastlanılmaktadır. Çağlayan ilçe zeminindeki ana formasyon bazalt ve aglomeralardır. Akçaabat doğusundaki volkanik kayaçlar (andezitik tüf, bazaltlar) tortul kayaçların tabanında ve diğer sahaları tamamen kaplamış olarak görülmektedir. Akçaköy'ün doğusundaki ve batısındaki yamaçlar, üzeri toprakla örtülü andezitik tüf, lav ve aglomeralar türündedir. Akçaabat'ın 24 km güneybatısındaki 40 – 45 derece eğimli arazi üzerinde dağınık iskan kuruluşlu Işıklar'ın zemini andezit, tüf ve aglomeralardan oluşmuştur. Bunların üzeri, yine bu kayaçların ayrışma ürünü olan killi toprakla örtülüdür. Arsin yerleşiminin güneyindeki yamaçlar andezit, tüf ve lavlardan ibarettir.

Trabzon il merkezine 35 km mesafedeki Çarşıbaşı'nda, ilçenin kıyı şeridi boyunca denizel taraçalarla örtülmüş bulunan doğu – batı uzanımlı volkanikler görülmektedir. Malzemesi değişik kökenli ve heterojen yapıda olup içlerinde bazalt ve andezit blokları yer almaktadır. Ortalama kalınlığı 2,5 m dolayındadır. İlçenin geniş bir alanı Üst Kretase yaşlı volkanik seri ile örtülüdür. Bunlar aglomera, bazalt, andezit ve tüflerden oluşmuştur. Çaykara doğusunda dasitler, diğer yönlerde ise aglomera ve tüf gibi volkanik birimler mevcuttur. Uzungöl'de zemin, ilçeyi çevreleyen dik eğimli tepelerde volkaniklerden (andezit ve granit) ibarettir. Dernekpazarı (Kondu), bir vadinin 45 derece eğimli yamaçlarını oluşturan Üst Kretase yaşlı volkanik formasyonlar (andezitik tüf) üzerinde ve dağınık iskan tipinde kurulmuştur. Zemin üzeri bitkisel toprakla ile örtülüdür. Akçaabat'ın 26 km güneybatısındaki Düzköy'ün zemini, Üst kretase yaşlı, volkanik ara tabakalı filiş formasyonundan ibarettir. Sürmene'nin 14 km güneyinde ve vadi içinde iki tarafı dik yamaçlarla çevrili olan Köprübaşı'nda zemin, Üst Kretase'ye ait fliş yapılı volkanik formasyonlardan ve genellikle de

andezitik lavlardan, tüflerden, konglomera ve serpantinlerden meydana gelmiştir. Maçka zemini, topografyanın sarp olduğu yerlerde Üst Kretase yaşlı, volkanik fasiye (andezit, bazalt lavları altında aglomera ve volkanik tüfler ardalanması) şekillenmiştir. Kalınlığı 1.000 m'yi geçmektedir. Of ilçesine bağlı Bölümlü, dere yamaçlarında ve tepeliklerde dağınık bir şekilde kurulmuş olup zemini, üstü 1 – 3 m kalınlıkta kumlu killi toprakla örtülü olan andezit tüfü ve aglomeralardan ibarettir. Sürmene'nin kurulu bulunduğu yamaç kısmı, kalınlığı yer yer değişen killi bir toprak örtüsü ile kaplı olan volkanik lav ve aglomeralardan oluşmuştur. Sürmene'nin 9 km doğusundaki Çamburnu zemini, aglomera – bazalt ve volkanik tüflerden ibarettir. Bunların da üzerleri 0,5 m kalınlığında erozyon ürünü toprak tarafından örtülmüştür. Şalpazarı'ndaki Üst Kretase yaşlı volkanik fasiyes, andezitik lavlar, tüfler ve aglomeralardan oluşan kalın bir örtü özelliğindedir. Vakfıkebir zemini, aglomera, tüf, tüfit ve yer yer de andezitler türündedir. Yomra güneyinde volkanik kayaçlar görülmektedir.

2.3.3. Deprem Durumu

Doğu Karadeniz bölgesindeki yerleşimlerin deprem tehlikesini denetleyen en belirgin tektonik unsur Kuzey Anadolu Fayı'dır. Bu ana fay yanı sıra ona yakın alanlarda gelişmiş ve mekanik ilişkiler sergileyen diğer faylar da gözlenmektedir. Tarihsel deprem aktivitesi incelendiğinde hasar yapıcı büyük depremlerin hemen hepsinin Kuzey Anadolu Fayı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Proje alanındaki deprem aktivitesinin Kuzey Anadolu Fayı zonu boyunca ve yakın çevresinde, Kafkaslara doğru uzanan Erzurum ve Narman – Horasan fay zonu üzerinde oluştuğunu göstermektedir. Tarihsel depremlerin yerleri gözönüne alındığında bölgedeki aktif fayların sık sık harekete geçtiğini teyit edilmektedir. Karadeniz kıyılarına doğru çok az sayıda küçük ve orta büyüklükte deprem aktivitesi gözlenmektedir. Planlama bölgesinde, iller itibariyle deprem durumları aşağıda sunulmuştur.

2.3.3.1. Giresun

Giresun ilinde kıyı kesimi, 4. Derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır. Bu kesimde Merkez ilçenin dışında Piraziz, Bulancak, Keşap, Espiye, Tirebolu, Görele, Eynesil, Çanakçı, Güce ve Doğankent ilçeleri yer almaktadır. Kıyıdan uzaklaştıkça depremsellik artmaktadır. Dereli ilçesinin bir kısmı 3. Derece deprem kuşağında, Dereli ilçesinin Yavuzkemal Bucağı 2. Derece deprem kuşağında ve ilin güney kesiminde bulunan Alucra, Şebinkarahisar ve Çamoluk ilçeleri 1.derece deprem kuşağında yer almaktadır.

2.3.3.2. Gümüşhane

Gümüşhane ilinde depremsellik kuzeyden güneye doğru paralel dilimler şeklinde artış göstermektedir. Kürtün ilçesi en kuzeyde 4.derece deprem kuşağında, Merkez ilçe ve Torul İlçesi 3. Derece deprem kuşağında, Köse 2. Derece deprem kuşağında ve en güneyde Şiran ve Kelkit ilçeleri 1. Derece deprem kuşağında yer almaktadır.

2.3.3.3. Ordu

Ordu İlinin kıyı kesimi, 3. Derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır. Bu kesimde Merkez ilçenin dışında Ünye, İkizce, Fatsa, Perşembe, Kabadüz ve Gülyalı ilçeleri yer almaktadır. Kıyıdan uzaklaştıkça depremsellik artmaktadır. Çaybaşı, Çamaş, Çalıpınar, Gürgentepe, Kumru ve Ulubey ilçeleri 2. Derece deprem kuşağında ve ilin güney kesiminde bulunan Korgan, Kabataş, Gölköy, Aybastı, Akkuş ve Mesudiye ilçeleri 1.derece deprem kuşağında yer almaktadır.

2.3.3.4. Rize

Rize İli'nin hemen tüm alanı 4. Derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır. İlin güney sınırında çok küçük bir bölüm 3. Derece deprem kuşağı içindedir.

2.3.3.5. Trabzon

Trabzon İli'nin tüm alanı 4. Derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır.

2.4. BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bitki örtüsü iki genel sınıfa ayrılmıştır: Akdeniz ve Karadeniz. Akdeniz bitki örtüsü, insan faaliyetlerinin yoğun olduğu dar kıyı Şeridinde ve Karadeniz Dağları arasındaki vadilerde görülmektedir. Vadilerin içindeki Akdeniz bitki örtüsü 600-700 m.yi geçmeyen yüksekliklerde bulunmakta ve daha çok Karadeniz Dağları'nın batı kısmında görülmektedir. Akdeniz bitki örtüsü, Sclerophyllous fundalıklarından ve gürgen, akçakesme, sandal gibi tipik Akdeniz ağaçlarından oluşmaktadır. Karakteristik ot türleri arasında Drycnium pentaphyllum alt-türleri, herbaceum ve beyazımsı kaside çiçeği yer almaktadır.

Karadeniz bitki örtüsü alt bitki-sosyolojisi gruplarına ve topluluklarına ayrılmaktadır. Bunlar: gürgen ormanları, kestane ormanları, deniz kenarındaki çam ormanları, kızılağaç ormanları, kayın ormanları, köknar ormanları, dağlık

çam ormanlarıdır. Dağların denize bakan yamaçları, fazla yağış aldığından gür ormanlarla kaplıdır. İç kısımlarda ise bitki örtüsünü stepler oluşturmaktadır. Kıyıdan dağlara tırmandıkça ağaç türlerinde değişme gözlenmektedir. Bu farklılaşma, yükseldikçe sıcaklığın düşmesinin sonucudur. Kıyıdan 800 m kadar bir şeritte yayvan yapraklı ağaçlar, 800 m'den 1500 m'ye kadar karma yapraklı ağaçlar (kayın, gürgen,), 1500 m'den 2000 m'ye kadar iğne yapraklı ağaçlar (çam, göknar,), 2500 m'de dağ çayırları görülürken, daha yukarılarda kayalıklar başlamaktadır. Planlama bölgesi topoğrafik heterojenliğe bağlı olarak çeşitli iklim kuşaklarını barındırmaktadır ve bu da sonuçta hem sayı hem de türler açısından zengin bir flora ve fauna oluşturmaktadır. Planlama bölgesi gerek flora gerekse fauna açısından son derece önemli olup, çok sayıda tür barındırmaktadır. Bölge endemik taksonlar açısından son derece zengindir. Bölgenin coğrafi konumu, iklim ve bitki örtüsü özellikleri göz önüne alındığında Türkiye'nin biyoçeşitlilik açısından en zengin bölgelerinden birini oluşturduğu görülmektedir.

Yaklaşık 2500 bitki taksonu ile bölge çok zengin bir floraya sahiptir. Bu bitkiler arasında 160 tanesi dünyanın başka hiçbir yerinde yetişmemektedir. Ve yine 300 takson Türkiye için nadirdir. Ayrıca doğal yaşlı ormanları Türkiye'nin sahip olduğu yegane el değmemiş ormanlarıdır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yüzölçümünün % 26'sını ormanlar oluşturmaktadır. Doğu Karadeniz ormanlarının bazı bölümleri sahip olduğu farklı biyolojik özellikler ve çeşitlilik dolayısıyla " Ilıman İklim Kuşağı Yağmur Ormanları", "Subtropikal Ormanlar" veya " Sis ormanları" olarak da adlandırılmaktadır. Bunun yanı sıra Rododendron fundalıkları, yayla ve alpin otlakları, kayalık, göl ve nehir ekosistemleri, dağ eteklerindeki taş yığınları, uçurum, doğal yaşlı ormanlar gibi örnekler içeren oldukça çeşitli bir bitki örtüsüne sahiptir. Özellikle yaşlı ormanlar yalnızca planlama bölgesi için önemlidir. Bol yağış alan Planlama Bölgesinde orman alanları özellikle deniz seviyesinden başlayıp 2000 m. yüksekliklere kadar olan alanlarda doğuda batı kesimden daha gür bir şekilde olmak üzere yer yer daralan ve genişleyen bir şerit halinde aşağı seviyelerde bazı maki elemanlarını da (sandal, kocayemiş, menengiç, akçakesme) içine alacak şekilde devam etmektedir. Kuzey yamaçları boyunca 200 m başlayan kayın, kestane, ıhlamur, gürgen, meşe, akçaağaç, kızılağaç gibi yapraklarını döken ağaçlardan oluşan ve 1200 m. ye kadar devam eden bir kuşak ile karşılaşılmaktadır. Burası aynı zamanda yapraklı koru ormanları olarak bilinen sahadır. Karadeniz Bölgesindeki orman alanları 1200 m. den sonra Batı, Orta ve Doğu kesimde değişik bir görüntü vermektedir. Buna göre Batı ve Orta kesimde kıyıda karaçam ve gök narlar yoğunlukta olurken Doğuda göknar, sarıçam ve ladinler yoğunluk kazanmaktadır. Karadeniz dağlarının Güney yamaçlarında ve

ikinci sıralar üzerinde aşağı seviyelerde kuru ormanlar hakimdir. Burada aşağı seviyelerde çeşitli meşe türleri yoğunlukta olurken üst seviyelerde 600-800 m.'den 1000 m.'ye kadar olan kesimlerde yapraklarını dökenler (kayın, gürgen, kızılağaç, kırağaç, ıhlamur) üst seviyelerde ise sarıçam, karaçam, ardıç ve göknarlar yer almaktadır. Kuzey Anadolu dağlarında orman üst sınırı 2.000 m. civarındadır. Bu yükseltiden sonra ağaçlar ortadan kalkmaktadır.

Planlama bölgesi çok sayıdaki dereleri, irili-ufaklı gölleri, toprak ve iklim özellikleri nedeniyle çeşitli ekolojik birimleri bünyesinde barındırdığından zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. Bu zengin vejetasyonun her biri dar bir yayılış bölgesine sahip, özel ekolojik koşullarda yetişebilen, yetiştiği yöreye özgü olup, yöre dışında başka yerlerde yetişmeyen bitkiler olarak tanımlanan birçok endemik bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. Picea oriantalis(Doğu ladini)'nin doğal yayılış alanı sadece bu bölgededir. Ordu ili Melet ırmağının doğu kısmı ile Doğu Karadeniz Dağlarının Kuzey kesimi ülkemizde Doğu ladini'nin doğal yayılış alanıdır. Ayrıca Pinus pinea (Fıstık Çamı)'nın Akdeniz ve Ege'den sonra doğal olarak yayılış gösterdiği tek yer Trabzon ili Akçaabat ilçesine bağlı Düzköy civarıdır.

Bölgedeki ormanlarda bulunan asli ağaç türleri; doğu ladin, kayın kızılağaç, göknar, sarıçam, kestane, meşe, gürgen, akasya, ıhlamur, dişbudak, akçaağaç, şimşir olarak sıralanmaktadır. Geniş alpin çayırlıklar ve kayalık habitatlar, şimşir ormanları gibi bölgeye özgü bütün habitatların varlığı ve korunması da flora-fauna açısından büyük önem taşımaktadır.

Fırtına Vadisi ormanları, WWF Dünya Doğayı Koruma Vakfı tarafından Avrupa'da acil korunması gereken 100 ormandan biri olarak ilan edilmiştir. Bölgede hakim orman örtüsü, çoğunlukla yapraklı ve iğne yapraklı ormanların egemen olduğu bir kuşaktır. Bu bölümün 300–1500 m yükseltiler arasındaki kesiminde yapraklı türler; 1500 metreden yukarı kesimlere doğru çıkıldıkça, iğne yapraklı türler karışıma daha yüksek oranda katılmaktadır. Planlama bölgesi içinde yer alan Artabel Gölleri ve çevresi gerek jeolojik ve jeomorfolojik, gerekse flora ve fauna yönünden oldukça zengin olmasının yanında peyzaj değerleri bakımından da yüksek bir değere sahiptir. Saha içerisinde yöreye adını veren 18 adet buzul krater gölü yer almaktadır. Planlama bölgesi içerisinde yer alan koruma açısından büyük önem taşıyan alanlardan biri; Ordu ili, Perşembe ilçesinde yer alan, Karadeniz'in tek adası olan Hoynat (Akkuş) Adası'dır. Ada, kuş cenneti niteliğinde olup, tepeli karabatakların tek yuvalama alanıdır. Çamlıhemşin ilçesinde yer alan Ayder Yaylası ise 1., 2., 3. derecelerde doğal ve kentsel sit olarak 1185 ve 1404 sayılı kararlar ile

tescillenmiştir. Sayılanların dışında Planlama Bölgesinde yer alan koruma-kullanma dengesi açısından dikkatle ele alınması gereken diğer alanlar; Ordu'da Gölköy İlçesi Ulugöl, Rize'de Kaçkar Dağları Milli Parkı, Trabzon'da Altındere Vadisi Milli Parkı, Uzungöl Tabiat Parkı'dır.

İller itibariyle bitki örtüsü ve orman kaynakları aşağıda verilmiştir.

2.4.1. Giresun

Giresun ilinde ormanlar; saf ladin, sarıçam ve kayın meşçereleri, ladin- göknar-kayın ve kayın kızılağaç, karışık meşçereleri ile meşe baltalıklarından oluşmaktadır. Bu meşçereler içerisinde, münferit olarak az sayıda dağılış gösteren kestane, akçaağaç, gürgen, dişbudak, kavak, ıhlamur, çınar gibi diğer ağaç türleri de mevcuttur. Ormanların ana temasını teşkil eden meşçerelerde üst tabakayı ise ağaç toplulukları ve alt tabakayı ise ağaççık, odunsu ve otsu bitkiler oluşturmaktadır. Giresun ili dâhilindeki mevcut ormanların üst tabakasını oluşturan ağaç türleri doğu ladini, sarıçam, göknar, kayın, kızılağaç, kestane, gürgen, akçaağaç, dişbudak, ıhlamur, meşe, titrek kavak, karakavak ve çınar ağaçlarından oluşmaktadır.

Giresun ili dahilindeki mevcut ormanların alt tabakasını oluşturan ağaççık, odunsu ve otsu bitkiler ise adi porsuk, bodur ardıç, yabani fındık, mor çiçekli orman gülü, sarı çiçekli orman gülü, ayı üzümü, karayemiş, üvez, mürver, çobanpüskülü, ahududu, eğrelti ve böğürtlendir.

2.4.2. Gümüşhane

Gümüşhane ormanları genel topoğrafik yapısı itibarı ile iki ana gruba ayrılmaktadır. Bunlar Köse, Kelkit, Şiran ilçelerinin bulunduğu alanlar yüksek plato şeklinde olup, önemli yaylalar bu platoda bulunmaktadır. Gümüşhane'de koru ormanlarının çoğunu sarıçam koru ormanları oluşturmakla birlikte göknar ve ladin koru ormanları, sarıçam-göknar, sarıçam-göknar-ladin karışık koru ormanları; ayrıca Kürtün ilçesinde sarıçam-kayın-ladin karışık koru ormanları da mevcuttur. Ayrıca kurak mıntıkalarda bir miktar ardıç titrek kavak ve meşe ormanları yayılmaktadır. Baltalık ormanlarında meşe, kızılağaç, karaağaç, ardıç, gibi ağaç türleri olup orman gülü ve yabani fındık, alıç, kuşburnu gibi çalı türü bulunmaktadır.

2.4.3. Ordu

Ordu ilinde ormanlar genel olarak kuzey batıda yayılış göstermektedir. Ormanlar doğal olarak sahilden itibaren kızılağaç, kayın, gürgen ve 1000-1800m'de ladin, meşe ve göknar olarak devam etmektedir. Ordu ilindeki ekolojik zonlar aşağıda verilmiştir.

Louretum Zonu: Bu zon sahil kıyı şeridinden iç kısımlara doğru 300–400 m kadar uzanmaktadır. Barındırdığı tipik bitki örtüsü maki formasyonuna ait bitkilerdir.

Castenatum Zonu: Lauretum zonundan sonra gelen ve yapraklı orman formasyonunun ilk yarısını oluşturan bu zon, dar bir alanda (400 - 600m) bulunmaktadır.

Fagetum Zonu: Yapraklı orman kesiminin ikinci kesimini oluşturan Fagetum Zonu çoğunlukla (900-1000m) yükseltilere çıkmakta, bazen dere boylarında 1500m'ye dek bu zonu temsil eden türler görülmektedir.

Picetum Zonu: Saf Picetum zonu 900 – 1000 m'ler den sonra başlamakta olup, 600 m' lere kadar inebilmektedir. Bu zonu oluşturan karakteristik bitki türü olan Picea oriantalis'in yaşama alanı sınırı Melet havzasında sona ermektedir.

Alp Zonu: Genel anlamıyla orman sınırının bittiği bu zon bitkilerin özellikle ağaçların yaşama sınırının sonu olarak kabul edilmiştir. Alp Zonu başlangıcı genel olarak 1900-2000m rakımlı alanlarda başlamaktadır. Bu zon genellikle dağlık yayla alanlarıyla kaplıdır. Bu alanlarda bulunan ağaç türü huş ve yer yerde bodur boylarda Sarıçam'dır.

2.4.4. Rize

Rize Ormanlar, kıyıdan yaklaşık 750 m yüksekliğe kadar olan saha geniş yapraklı kıyı ormanları ile kaplıdır. Bu sahada yer yer iğne yapraklıların da bazı sırtlar boyunca aşağılara sarktığı görülmektedir. Gür ve sık bir orman formasyonu ile aynı zamanda da zengin bir orman altı formasyonundan oluşan bu yükseklik basamağı "Kolşik Flora" adıyla da tanınmaktadır. Bu basamağın hâkim türü sakallı kızılağaç olup diğer türler kayın, kestane, ıhlamur türleri, gürgen, karaağaç türleri, yabani Trabzon hurması, yabani karayemiş, yabani kiraz, defne, çınar, tespih ağacı, meşe, dişbudak ve şimşir'dir. Bunlardan sakallı kızılağaç ve yabani karayemiş akarsu vadileri boyunca orman üst sınırına kadar

çıkmaktadır. Yaklaşık olarak 800–1400 m yükseklikler arasındaki kuşak karışık orman kuşağıdır. Bu katın yaygın türlerini geniş yapraklılarından sakallı kızılağaç, kayın, kestane, gürgen ile iğne yapraklılarından ladin ve çam türleri oluşturmaktadır. Yüksekliğin daha da artmasıyla yavaş yavaş iğne yapraklı türler hâkim duruma geçmektedir. 1600 m'den sonra iğne yapraklılarının hâkimiyeti başlamaktadır. Hâkim tür doğu ladini olup, orman üst sınırına yaklaştıkça Kafkas köknarı da yaygın bir şekilde görülmektedir. Karaçam da bu kuşağın yaygın türlerindendir. Rize'de ormanlar yaklaşık olarak 2000–2200 m yüksekliklerde sona ermekte ve yerini alp çayırlarına bırakmaktadır.

2.4.5. Trabzon

Trabzon ormanları Doğu Karadeniz bölgesini en iyi temsil eden ormanlardır. Karadeniz Bölgesi'ni diğer bölgelerden ayıran en önemli özellik, yağışın fazla olmasından dolayı zengin türlerden oluşan Avrupa Sibirya kökenli nemli ılıman ve nemli soğuk koşullarda yetişen bitki topluluklarının bulunmasıdır.

Trabzon ilinde, deniz kenarında 10 m yükseklikten başlamak üzere 2000 m. yüksekliğe kadar değişik orman ağaçları; 3.000 m. ye kadar da değişik tür bitkiler bulunmaktadır. Üst kesimlerde; sarıçam, göknar, ladin, kayın, orta kesimlerde; kayın, meşe, gürgen, kestane, akağaç, karaağaç, huş, ıhlamur, kavak sahil ve sahile yakın kesimlerde sarıçam, kayın, gürgen vs. ağaç türlerini de görmek mümkündür.

2.4. TOPRAK YAPISI

Bölgede iller itibariyle toprak yapısı aşağıda verilmiştir.

2.4.1.Giresun

2.4.1.1. Toprak Cinsleri

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar; ildeki akarsuların taşıyarak mansabda depoladıkları materyaller üzerinde oluşan kısmen genç topraklardır. Bu topraklarda üst toprak alt toprağa belirsiz olarak geçmektedir. Alüvyal toprakların çoğu yukarı arazilerden yıkanmış kireççe zengindir. İnce bünyeli veya sığ taban suyuna sahip alüvyal topraklarda düşey geçirgenlik düşüktür ve yüzey toprağı nemli ve organik maddece zengindir. Alt toprak ise daha iyi drene olmakta ve yüzey katlar daha çabuk kurumaktadır. Alüvyal topraklar ilin Alucra, Bulancak, Espiye, Keşap, Şebinkarahisar ve Tirebolu ilçelerinde bulunmaktadır.

Kolalüvyal Topraklar: Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunmaktadır. Yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı ve yan derelerle taşınarak biriken materyaller üzerinde oluşmuş genç topraklardır. Eğimin çok azaldığı yerlerde kolalüvyal ve alüvyal topraklar birbirine geçişli olarak karışmaktadır. Kolalüvyal toprakların il içerisindeki büyük bir bölümü Alucra ve Şebinkarahisar'da bulunmaktadır. Az bir kısmı ise Merkez ve Eynesil ilçelerinde görülmektedir.

Kırmızı-Sarı Podzolik Topraklar: Kırmızı-Sarı podzolik topraklar iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Bu topraklar yaşlı arazilerde görülmektedir. Kullanıma uygunlukları bakımından, 4.662 hektarını toprak işlemesine elverişli III. ve IV. sınıf araziler oluşturmaktadır. Kalan büyük kısmı ise VI. ve VII. sınıf arazilerdir. İl içerisinde Alucra ve Şebinkarahisar dışında tüm ilçelerde bulunmaktadır.

Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde, çoğunlukla gelişimi sırasındaki erozyon ve birikme devirlerine bağlı olup, heterojendir. Gri-kahverengi Podzolik topraklar Keşap ve Şebinkarahisar dışındaki tüm ilçelerde bulunmakla birlikte, daha çok Dereli, Bulancak, Tirebolu ve Espiye ilçelerinde yayılım göstermektedir. Araziler genellikle sığ ve çok sığdır. Büyük çoğunluğu VI. ve VII. sınıflarda yaralan bu toprakların yarıdan fazlası orman örtüsü altındadır. Üzerinde tarım yapılan alan 12.630 hektardır.

Kahverengi Orman Toprakları: Bu topraklar yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşmaktadır. Bu topraklar genellikle geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşmaktadır. Çoğunlukla orman, funda ve mera olarak kullanılmaktadır. Bir kısmında ise kuru tarım yapılmaktadır.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları çoğunlukla yaprağını döken orman örtüsü altında oluşmaktadır. Bu topraklar Alucra ve Şebinkarahisar ilçelerinde görülmektedir. Eğimleri genellikle dik ve çok dik, derinlikleri sığ ve çok sığdır. İldeki toplam alanlarının yalnız % 0,6'sı işlemeli tarıma uygun III. ve IV. sınıf arazilerdir. % 76'sı orman funda örtüsü altında ve % 18'i de mera olarak kullanılmaktadır.

Kahverengi Topraklar: Kahverengi topraklar aridden semi-aride ve ılımandan serine kadar değişen iklimlerde bulunmaktadır. Üzerindeki bitki örtüsü kısa ot ve çalılardan ibarettir. Kahverengi topraklar ilin, Alucra ve Şebinkarahisar ilçelerinde bulunmaktadır. Eğimleri genellikle dik ve çok dik olup derinlikleri sığ ve çok sığdır. Bu toprakların Giresun'daki toplam alanları 54631 hektar olup

bunun % 65'inde tarım yapılmakta, % 35'i ise orman, funda ve mera olarak kullanılmaktadır.

Yüksek Dağ Çayır Toprakları: Serin ılımandan frigide kadar değişen (alpin) iklimlerde yer alan bu topraklar yüksek enlem derecelerinin ve yüksek iltifatların topraklarıdır ve orman sınırının yukarısında bulunmaktadır. İl içinde Eynesil ve Keşap ilçeleri dışındaki tüm ilçelerde değişik ormanlarda görülmektedir. Bu toprakların tamamı mera olarak kullanılmakta olup, büyük çoğunluğu VI. sınıf, çok az bir kısmı ise VII. sınıf arazilerdir.

Vertisoller: Bu topraklar ağır bünyeli, genellikle kurak mevsimde büzülen ve yağışlı mevsimlerde genişleyen koyu renkli kil topraklarıdır. Doğal bitki örtüsü çalı, ot ve savanadır. İl içinde yalnız Şebinkarahisar ilçesinde bulunmaktadır. Tamamında sulu tarım, yapılmaktadır.

Sahil Kumulları: Kıyılarda dalgalar ve rüzgarlar tarafından biriktirilen kumların oluşturduğu kıyı kumulları toprak oluşumu bakımından herhangi bir gelişme göstermemeleri nedeniyle bir arazi tipi olarak nitelendirilmektedir. Topografyaları ondüleli veya hafif tepeliktir. Çoğunlukla fazla rüzgara maruz kaldıklarından üzerlerinde sabit bir bitki örtüsü yoktur. Bu tip araziler Espiye, Eynesil ve Tirebolu ilçelerinde fazladır. Bu araziler VII. Sınıftır.

Çıplak Kaya ve Molozlar: Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan parçalanmış ve ya kısmen parçalanmış sert kaya ve taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundur.

Irmak Taşkın Yatakları: Genellikle kumlu, çakıllı molozlu malzeme ile kaplıdır. Tarıma elverişli olmadıkları gibi üzerlerinde doğal bitki örtüsü de yoktur.

2.4.1.2. Arazi Sınıfları

Giresun ilinde 1.sınıf araziler toplam 213 hektar olup, bunun 124 hektarı Alucra'da (Çamoluk dahil), 80 hektarı Şebinkarahisar'da, 9 hektarı ise Tirebolu ilçesindedir. Bu sınıf arazilerin % 62'sini alüvyal topraklar, % 38'ni ise kolalüvyal topraklar meydana getirmektedir.

Giresun ilindeki II. sınıf arazilerin toplamı 2945 hektar olup, bunun 250 hektarı merkez ilçede, 991 hektarı Alucra ilçesinde (Çamoluk dahil), 199 hektarı Bulancak ilçesinde, 244 hektarı Espiye ilçesinde, 84 hektarı Keşap ilçesinde,

814 hektarı Şebinkarahisar ilçesinde, 363 hektarı ise Tirebolu ilçesindedir. Bu arazilerin % 38.1'ini alüvyal, % 52'sini kolüvyal, % 9.2'sini kahverengi orman ve % 0.6'sını kahverengi topraklar oluşturmaktadır.

III. sınıf araziler 7805 hektar yüzölçümleriyle Giresun ilinin % 1.1'ini oluşturmaktadır. Bunun % 80'i Alucra, Çamoluk ve Şebinkarahisar'da, %20'si ise diğer ilçelerde. Bu arazilerin % 1'ini Alüvyal, % 18'ini kolüvyal, % 11'ini kırmızı-sarı podzolik, % 7,4'ünü gri-kahverengi podzolik, % 42'sini kahverengi orman ve % 2'sini kahverengi topraklar teşkil etmektedir. Üçüncü sınıf araziler ilde ağırlıklı olarak kuru ve sulu tarım, orman-funda ve çayır-mera arazisi olarak kullanılmaktadır.

Giresun ilinde IV. sınıf araziler % 5,4'lük bir orana sahiptir. Bu sınıfın % 0,5'ini kolüvyal, % 10,1'ini kırmızı sarı podzolik, % 4.1'ni gri kahverengi podzolik, % 35.6'sını kahverengi orman, % 5.8'ini kireçsiz kahverengi orman, % 43,8'ini kahverengi ve % 0.1'ni de vertisol topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerin büyük kısmında kuru tarım ve sulu tarıma, diğer kısımları ise çayır mera, orman fundalıklara ayrılmıştır.

VI. Sınıf araziler Giresun ilinde il yüzölçümünün % 30,2 sini oluşturmaktadır. Bu arazilerin % 25,6'sını kırmızı sarı podzolik topraklar, % 52 sini yüksek dağ çayır toprakları, % 7,7'sini gri-kahverengi podzolik topraklar, % 7,7'sini kahverengi orman toprakları, % 5,4'ünü kahverengi topraklar ve % 1,6'sını ise kireçsiz kahverengi orman toprakları meydana getirmektedir

VII. Sınıf topraklar Giresun ilinde % 59,1'lik bir orana sahiptir. Bunun % 31,9'unu kırmızı-sarı podzolik topraklar % 31,2'sini gri-kahverengi podzolik topraklar, % 13,2'sini kahverengi orman toprakları, % 17,1'ni kireçsiz kahverengi orman toprakları, % 17,1'ini kireçsiz kahverengi orman toprakları, % 6,2'sini kahverengi topraklar ve % 0'4'ünü vertisol topraklar oluşturmaktadır. Bu sınıftaki arazilerin hemen hemen tamamı dik eğimlidir. VIII. Sınıf VIII. sınıf araziler Giresun ilinde %5,2'lik bir oran oluşturmaktadır. Bu sınıfa giren arazilerin 213 hektarı sahil kumulları, 2905 hektarı ırmak yatağı ve 33.009 hektarı da çıplak kayalık alanlardır.

2.4.2. Gümüşhane

2.4.2.1.Toprak Cinsleri

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar; ildeki akarsuların taşıyarak mansabda depoladıkları materyaller üzerinde oluşan kısmen genç topraklardır. Bitki örtüsü iklime bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bulundukları iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Gümüşhane ilinde bu topraklara daha çok, Çoruh Nehri, Harşit Çayı ve Kelkit Çayı boyunca rastlanılmaktadır.

Kolüvyal Topraklar: Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunmaktadır.

Gri - Kahverengi Podzolik Topraklar: Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde, çoğunlukla gelişimi sırasındaki erozyon ve birikme devirlerine bağlı olup, heterojendir. Bu topraklar yaprağını döken, kısmen de iğne yapraklı orman örtüsü altında ve değişik ana madde üzerinde oluşmaktadırlar.
VI ve VII. sınıf arazilerdeki ve orman örtüsü altında bulunan bu topraklar merkez ilçe ve Torul'da yayılım göstermektedir.

Kahverengi Orman Toprakları: Bu topraklar yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde ve geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşmuşlardır. Genellikle mera ve orman olarak kullanılmasına rağmen kuru ve fundalık arazi olarak ta yayılım göstermektedir.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Bu topraklar genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşmaktadır. İldeki bu toprakların çok az bir kısmı işlemeli tarıma ayrılmıştır. % 63'lük kısmı orman, % 11'lik kısmı fundalık, %'17 'lik kısmı ise mera arazisidir.

Kestane rengi Topraklar: Gümüşhane ilindeki bu toprakların % 92 gibi büyük bir kısmı VII. sınıf arazilerdir. Genellikle mera, az bir kısımda nadassız kuru tarım olarak kullanılan bu araziler Bayburt, Kelkit ve az bir kısmı da Şiran topraklarındadır.

Kahverengi Topraklar: Gümüşhane ilindeki en büyük toprak grubu olan kahverengi topraklar ilin toplam yüzölçümünün % 29'unu kaplamaktadır. Eğimleri dik veya çok dik olan bu topraklar, sığ veya çok sığdır. Büyük bir

kısmı Bayburt sınırlarında olan bu toprakların, bir kısmı Kelkit, çok az bir kısmı da Şiran sınırlarındadır.

Kireçsiz Kahverengi Topraklar: Gümüşhane ilinde toplam kapladığı alanın % 72'si mera olan arazilerdir. Tamamına yakını Bayburt üzerinde olup, az bir kısmı da Kelkit'tedir.

Sierozemler: İl içindeki bu toprakların tamamı VII. sınıftır. Orman ve fundalık olarak kullanılan bu topraklar Kelkit'te bulunmaktadır.

Yüksek Dağ-Çayır Toprakları: Bu topraklar, orman sınırının yukarısında bulunmaktadır. Toprak genellikle sığ ve taşlıdır. Üzerlerinde doğal bitki örtüsü ot, saz ve çiçekli bitkilerdir. Soğuk iklimden dolayı verimleri sınırlıdır. İl içindeki bu tür araziler il yüzölçümünün % 17'sini oluşturmaktadır.

Çıplak Kaya ve Molozlar Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan parçalanmış veya kısmen parçalanmış sert kaya ve taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundurlar. İl genel yüzölçümünün % 3'ünü oluşturmaktadırlar.

Irmak Taşkın Yatakları: Akarsuların normal yatakları dışında, taşkın halinde iken yayıldıkları alanları temsil etmektedirler. Genellikle kumlu, çakıllı ve molozlu malzeme ile kaplıdır. Tarıma elverişli olmadıkları gibi üzerlerinde doğal bir bitki örtüsü de yoktur. Gümüşhane ilinde bu tür araziler il yüzölçümünün % 0,14'ünü oluşturmaktadır.

2.4.2.2. Arazi Sınıfları

Gümüşhane I-IV. sınıf tarım arazileri 64.670 ha olup, genelde tarım bu araziler üzerinde yapılmaktadır. 49.015 ha. olan V.-VIII. sınıf arazilerde de işlemeli tarım yapıldığı görülmektedir. Ancak, bu araziler işlemeli tarıma uygun değildir.

I. Sınıf arazilerin kapladığı alan il yüzölçümünün %1'ini teşkil etmektedir. I.sınıf arazilerin % 87'sini alüvyal topraklar, % 13'ünü kolüvyal topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerin % 74'ünde sulu tarım yapılmaktadır.

II. Sınıf topraklar il yüzölçümünün % 4,8'ini teşkil etmektedir. Bu arazilerin % 57'sini alüvyal topraklar, % 20'sini kolüvyal topraklar, % 6,6'sını kahverengi orman toprakları, % 0,5'ini kireçsiz kahverengi orman toprakları ve %15,8'ini kahverengi topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerde önemli bir kısmında kuru tarım ve sulu tarım yapılmaktadır. Bir kısmı ise çayır ve meradır.

III. sınıf araziler il yüzölçümünün % 4,5'ini teşkil etmektedir. Bu arazinin % 2'ini alüvyal topraklar, % 7,6'sını kolüvyal topraklar, % 12,2'sini kahverengi orman toprakları, % 2,ünü kireçsiz kahverengi orman toprağı, % 75,6'sını kahverengi toprak, % 0,3'ünü kestane rengi topraklar oluşturmaktadır. Bu alanları kuru tarım, sulu tarım ve çayır-mera amaçlı kullanılmaktadır.

IV. sınıf araziler il yüzölçümünün % 27,46'sını kaplamaktadır. IV. sınıf arazilerin % 75,6'sı kahverengi topraklar, % 1,4'ü kireçsiz kahverengi topraklar, % 23'ü kireçsiz kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır. Bu alanların kullanımı ise kuru tarım, sulu tarım, çayır-mera ve orman-fundalıktır.

VI. Sınıf topraklar ilin % 11'ini kaplamaktadır. Bu toprakların % 8,5'i kahverengi orman toprakları, %1,8'i kireçsiz kahverengi orman toprakları, % 16'sı kahverengi topraklar, % 0,07'si kireçsiz kahverengi topraklar, %1,1'i kestane rengi topraklar, % 0,1'i kolüvyal topraklar, % 0,1'i podzolik topraklar, % 71,7'si yüksek dağ-çayır topraklarıdır. Kuru tarım, çayır-mera ve orman–fundalık olarak kullanılmaktadır.

VII. Sınıf topraklar ilin % 27,7'lik kısmını kaplamaktadır. Bu alanların % 27,5'i kahverengi orman toprakları, % 25,3'ü kireçsiz kahverengi orman toprakları, % 32,5'i kahverengi topraklar, % 4,7'si kireçsiz kahverengi topraklar, % 0,9'ü podzolik topraklar, % 8,75'i kestane rengi topraklardır. VII. sınıf toprak alanlarının bir kısmında kuru tarım yapılmaktadır. Geri kalan bir kısmı çayır-mera olup, çoğunlukla orman ve funda arazileridir.

VIII. Sınıf topraklar il topraklarının %23,5'ini oluşturmaktadır. Bu alanın % 10'u yerleşim alanı, % 15'i dere yatakları, % 75'i ise kayalıktır.

2.4.3. Ordu

2.4.3.1. Toprak Cinsleri

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar; ildeki akarsuların taşıyarak mansabda depoladıkları materyaller üzerinde oluşan kısmen genç topraklardır. Her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Alüvyal topraklar, Ordu ilinde, daha çok Melet ırmağının güzergahı üzerinde yer yer ırmağın denize döküldüğü yerde bulunmaktadır. Toplam alanlarının büyük kısmı I. sınıf ve ikinci sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Kolalüvyal Topraklar: Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunmaktadır. Yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı ve yan derelerle taşınarak biriken materyaller üzerinde oluşmuş genç topraklardır. Ordu ilinde toplam kolalüvyal toprak alanları 1.105 hektardır.

Kırmızı-Sarı Podzolik Topraklar: Kırmızı-Sarı Podzolik topraklar iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Doğal bitki örtüsü yaprağını döken ve iğne yapraklı ormandır. Bu topraklar yaşlı arazilerde görülmektedir. İlde % 9'luk bir oran oluşturan kırmızı-sarı podzolik topraklar Ordu ilinin Perşembe, Ulubey ve Gölköy ilçelerinde oldukça yaygındır.

Gri - Kahverengi Podzolik Topraklar: Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde, çoğunlukla gelişimi sırasındaki erozyon ve birikme devirlerine bağlı olup, heterojendir. Daha çok VI. ve VII. sınıflarda yer alan bu toprakların büyük bir kısmı orman örtüsü altındadır. Orman dışında kalan yerlerde genellikle fındık üretimi yapılmaktadır.

Kahverengi Orman Toprakları: Bu topraklar çoğunlukla orman, funda ve mera olarak kullanılmaktadır. Bir kısmında ise kuru tarım yapılmaktadır. Bu topraklar Ordu Merkez, Ünye, Fatsa ve Perşembe ilçelerinin sahile yakın yerlerinde şerit şeklinde uzanmaktadır. İl yüzölçümünün % 13'ünü teşkil etmektedir. Bu araziler II.-III. ve IV. sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Kireçsiz kahverengi orman toprakları genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşmaktadır. Bu topraklar Ordu ilinin Mesudiye ve Akkuş ilçelerinin güneyinde görülmektedir. İldeki toplam alanları il yüzölçümünün % 8'ini teşkil etmektedir.

Yüksek Dağ ve Çayır Toprakları: Serin ılıman iklimlerde yer alan bu topraklar, yüksek enlem derecesinde, yüksek rakımlarda ve orman sınırının yukarısında bulunmamaktadır. Doğal bitki örtüsü çayır ve sazdır. Soğuk iklimlerde bulunduklarından üzerlerinde tarım yapılmamakta ve otlak olarak kullanılmaktadır.

Kıyı Kumulları: Kıyılarda dalgalar ve rüzgarlar tarafından biriktirilen kumların oluşturduğu kıyı kumulları toprak oluşumu bakımından herhangi bir gelişme göstermemeleri nedeni ile bir arazi tipi olarak değerlendirilmemektedir. Çoğunlukla fazla rüzgara maruz kaldıklarından üzerlerinde sabit bir bitki örtüsü yoktur. Ordu'da bu tip arazilerin kapladıkları alan 118 hektardır.

Çıplak Kaya ve Molozlar: Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan, parçalanmış veya kısmen parçalanmış sert kaya ve taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundurlar. Ordu ilinde bu tür araziler il genel yüzölçümünün % 0,3'ünü teşkil etmektedir.

2.4.3.2. Arazi Sınıfları

Ordu'da I.-IV. sınıf araziler 99.734 ha. olup; genelde tarım bu araziler üzerinde yapılmaktadır. Toplam alanı 553.672 ha. olan VI. ve VII. sınıf arazilerde de tarım yapıldığı görülmektedir. Ancak, bu araziler işlemeli tarıma uygun değildir. Tarım alanlarından sonra ikinci sırayı alan mera alanları ve orman alanları VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Sınıf araziler il yüzölçümünün %0,2'sini teşkil etmektedir. I. Sınıf arazilerin tümü alüvyal topraklardır. Bu arazilerde sulu tarım, kuru tarım ve fındık tarımı yapılmaktadır.

II. Sınıf araziler il yüzölçümünün %1,2'sini teşkil etmektedir. Bu arazilerin %35,4'ünü alüvyal topraklar, %4,2'sini kolüvyal topraklar, %14,7'sini kırmızı-sarı podzolik, %29,8'ini gri kahverengi podzolik ve %8,9'unu kahverengi orman toprakları oluşturmaktadır. Bu arazilerde kuru tarım, sulu tarım ve fındık tarımı yapılmaktadır. Arazilerin bir kısmı ise çayır-mera, orman arazisi ve tarım dışı arazidir.

III. sınıf araziler ilin %3,5'ini teşkil etmektedir. Bu arazinin %0,6'sı alüvyal topraklar, %2,1'i kolüvyal topraklar, %19'u kırmızı-sarı podzolik topraklar, %19'u gri-kahverengi podzolik topraklar, %22.2'si asit kahverengi orman topraklardır. Bu alanlarda kuru tarım, az miktarda sulu tarım ve genelde fındık tarımı yapılmaktadır. Bir kısmı ise çayır-mera, orman ve tarım dışı arazilerdir.

IV. sınıf araziler ilin %10,3'ünü kaplamaktadır. IV. sınıf arazilerin % 0,4'ü kolalüvyal topraklar, %9,7'si kırmızı podzolik topraklar, %33.4'ü kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır. Bu alanların kullanımları kuru tarım, fındık tarımı, çayır-mera, orman olup bir kısmı da tarım dışı arazilerdir.

VI. sınıf araziler ilin %17,36'sını kaplamaktadır. VI. sınıf arazilerin %11,5'ini kırmızı-sarı podzolik topraklar, %45,3'ünü gri kahverengi podzolik topraklar, %19,9'unu kahverengi orman ve %17,6'sını yüksek dağ toprakları meydana getirmektedir. Bu topraklarda kuru tarım ve fındık tarımı yapılmaktadır. Bir kısmı ise çayır-mera, orman ve tarım dışı arazilerdir.

VII. sınıf araziler, ilin %66,99'luk kısmını kaplamaktadır. Bu alanların %0,03'ünü alüvyal topraklar, %7,9'unu kırmızı sarı podzolik topraklar, %76,5'ini gri kahverengi podzolik topraklar ve %7,2'sini ise asit kahverengi orman toprakları oluşturmaktadır. VII. sınıf toprak alanlarda kuru tarım ve fındık tarımı yapılmaktadır. VII' inci sınıf arazilerde ayrıca çayır-mera, orman ve tarım dışı alanlar mevcuttur.

VIII. sınıf araziler il topraklarının % 0.04'ünü oluşturmaktadır. Bu araziler, ırmak-taşkın yatakları, çıplak kaya ve moloz ile sahil kumu şeklindedir.

2.4.4. Rize

2.4.4.1. Toprak Cinsleri

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar, akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan genç topraklardır. Üzerlerindeki bitki örtüsü iklime bağlıdır. Bulundukları iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Alüvyal topraklar; Rize ilinde akarsuların mansablarında ve kıyıda küçük ovacıklar olarak bulunmaktadırlar. Toprakların il içerisinde kapsadığı sahalar I. sınıf, II. Sınıf ve III. sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Kolüvyal Topraklar: Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunmaktadırlar. Kolüvyal topraklar Rize ilinde belli başlı akarsu vadilerinde ve arazi eteklerinde yer almaktadırlar. Bunun büyük kısmı İkizdere (Karadere), Taşlıdere ve Fırtına derelerinin mansaba yakın kısımlarındaki vadiye yakın etek arazilerde bulunmaktadırlar. Mevcut yağışlar nedeniyle sulamaya ihtiyaç olmayan bu topraklar, oldukça verimlidirler.

Kırmızı Sarı Podzolik Topraklar: Bu topraklar, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak yer almaktadır. İlin sahil Şeridinde yaklaşık 600 kotuna kadar olan yoğun tarım alanları bu gruba dâhil olan topraklardandır. Bu bölgede yağışın ve sıcaklığın fazlalığı ve yaprağını döken cinsten orman vejetasyonun varlığı bu toprakların oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Tabii vejetasyon yaprağını döken orman ağaçları ve iğnelilerdir.

Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar: Gri-kahverengi podzolik topraklar, Rize ilinin Çamlıhemşin ve İkizdere ilçeleri sınırında yer almaktadır. Tabii vejetasyon, genellikle yaprağını döken ve kısmen de iğne yapraklı orman

ağaçlarıdır. Toprakların büyük kısmı Çamlıhemşin'de, diğer kesimi ise İkizdere'de yer almaktadırlar.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Kireçsiz kahverengi orman toprakları genellikle yaprağını döken orman ağaçları örtüsü altında oluşmaktadır. Bu topraklar, ilin doğu ve güney kısımlarında Ardeşen ve Çamlıhemşin ilçelerinin güney kısımlarında yer almaktadır. Bu toprakların yer aldığı sahaların topografyası genellikle çok dik ve arızalıdır. Bu topraklar genel sahanın % 1.03'ünü kaplamaktadır. Kullanış şekilleri ise nadaslı tarım alanı, çayırlık, orman alanı, fundalık ve kısmen yerleşim alanlarıdır. Topraklar VI. sınıf ve VII. sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Yüksekdağ Çayır Toprakları: Bu topraklar interzonal topraklardır. Genel olarak yüksek irtifalarda ve orman hududunun daha yukarı kısımlardaki sahalarda yer almaktadırlar. Bu toprakların yer aldığı sahalarda, sık ve kalın bir çayır vejetasyonuna rastlanılmaktadır. Çayırlar arasında mevsimlik sayıca çok ve çeşitli çiçekler bulunmaktadır. Bu sahalar yazın otlak olarak kullanılmaktadır. Otlatma süresi genellikle kısadır. Tabii vejetasyon çayır ve çiçekli bitkilerdir. Bu topraklar il içerisinde, ili güneyden çevreleyen dağ sırası üzerindeki sahalarda yer almaktadırlar ve il yüzölçümünün % 1.4'ünü teşkil etmektedirler.

Çıplak kaya ve molozlar: Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan, parçalanmamış veya kimsen parçalanmış sert kaya ve taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundurlar. Rize ilinde genellikle bu tip araziler 600 kotunun üzerindeki sahalarda yer almaktadırlar. Bu araziler en fazla İkizdere ve Çamlıhemşin'de yer almaktadır. İl içerisinde bu tip araziler il yüzölçümünün % 1.16'sını oluşturmaktadır.

2.4.4.2. Arazi Sınıfları

I. Sınıf topografya düz veya düze yakındır. I. Sınıf arazilerin kapladığı alan il yüzölçümünün %0.12'sini teşkil etmektedir. I. sınıf arazilerin % 87'sini alüvyal topraklar, % 13'ünü kolüvyal topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerin % 74'ünde sulu tarım yapılmaktadır. İl içerisinde Ardeşen ilçesi sınırlarında bulunmaktadır.

II. Sınıf topraklar il yüzölçümünün % 0.34'ünü teşkil etmektedir. Bu arazilerin % 57'sini alüvyal topraklar, % 20'sini kolüvyal topraklar, % 6,6'sını kahverengi orman toprakları, % 0,5'ini kireçsiz kahverengi orman toprakları ve %15,8'ini

kahverengi topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerde genellikle tarım yapılmaktadır ve ilde Fındıklı, İyidere ve Çayeli'nde bulunmaktadırlar.

III. sınıf araziler il yüzölçümünün % 0.38'ini teşkil etmektedir. Bu alanların kullanım durumları ise tarım, orman ve fundalıktır. İlde Ardeşen, Pazar, Derepazarı, Gündoğdu ve Fındıklı'da bulunmaktadır.

IV. sınıf araziler il yüzölçümünün % 2,16'sını kaplamaktadır. IV. sınıf araziler % 75,6 kahverengi topraklar, % 1,4 kireçsiz kahverengi topraklar, % 23 kireçsiz kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır. Bu alanların kullanım durumları ise kuru tarım, sulu tarım, çayır-mera ve orman-fundalık alanlarıdır.

VI. Sınıf 105429 hektarlık alanı ile ilin % 26,9'unu kaplamaktadır. Bu topraklarda tarım yapılmaktadır. Bir kısmında ise çayır-mera ve orman–funda alanı mevcuttur. İlde İncesu ilçesi ve Kaçkar Dağları eteklerinde görülmektedir.

VII. Sınıf topraklar ilin % 57,8'lik kısmını kaplamaktadır. VII. sınıf toprakların az bir kesiminde tarım yapılmaktadır. Geri kalan kısmı ise çayır-mera ve orman ve funda arazileridir. İl genelinde yayılmaktadır.

VIII. Sınıf araziler il topraklarının % 0,5'ini oluşturmakta ve Kaçkar Dağları'nın yüksek kesimlerinde bulunmaktadır.

2.4.5. Trabzon

2.4.5.1. Toprak Cinsleri

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar; ildeki akarsuların taşıyarak mansabda depoladıkları materyaller üzerinde oluşan genç topraklardır. Bitki örtüsü iklime bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bulundukları iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Trabzon ilinde alüvyal toprakların tamamı II. Sınıfta yer almaktadır. Merkez, Akçaabat, Araklı, Asrin, Maçka, Yorma ilçelerinde ve en fazla Of ilçesinde bulunmaktadır.

Kolüvyal Topraklar: Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunmaktadırlar. Kolüvyal topraklar il içerisindeki Vakfıkebir ve Of ilçesinde bulunmaktadır.

Kırmızı-Sarı Podzolik Topraklar: Kırmızı-Sarı Podzolik topraklar iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Sıcak ılımandan tropiğe kadar değişen hümid

iklimlerde oluşmaktadırlar. Doğal bitki örtüsü yaprağını döken ve iğne yapraklı ormandır. Bu topraklar yaşlı arazilerde görülmektedir. III, IV, VI. ve VII. sınıf arazilerdir. Tonya hariç tüm ilçelerde bulunmaktadır.

Gri - Kahverengi Podzolik Topraklar: Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde, çoğunlukla gelişimi sırasındaki erozyon ve birikme devirlerine bağlı olup, heterojendir. Gri-kahverengi podzolik topraklar Asrin dışındaki tüm ilçelerde bulunmaktadır. III, IV, VI ve VII sınıf arazilerdir.

Kahverengi Orman Toprakları: Bu topraklar yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşmaktadır. Bu topraklar genellikle geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşmaktadır. Çoğunlukla orman, funda ve mera olarak kullanılmaktadır. Bir kısmında ise kuru tarım yapılmaktadır. Kahverengi orman toprakları Maçka'da çok yaygındır. Orman, funda, fındık ve kuru tarım arazileridir.

Kıyı Kumulları: Kıyılarda dalgalar ve rüzgarlar tarafından biriktirilen kumların oluşturduğu kıyı kumulları toprak oluşumu bakımından herhangi bir gelişme göstermemeleri nedeni ile bir arazi tipi olarak değerlendirilmemektedir. Çoğunlukla fazla rüzgara maruz kaldıklarından üzerlerinde sabit bir bitki örtüsü yoktur. Bu tip araziler VII. sınıf arazi tanımına dahildir.

Çıplak Kaya ve Molozlar: Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan parçalanmamış veya kısmen parçalanmış sert kaya veya taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundur.

Irmak Taşkın Yatakları: Akarsuların normal yatakları dışında taşkın halinde iken yayıldıkları alanları temsil etmektedirler. Genellikle kumlu, çakıllı molozlu malzeme ile kaplıdır. Tarıma elverişli olmadıkları gibi üzerlerinde doğal bitki örtüsü de yoktur.

2.4.5.2. Arazi Sınıfları

Trabzon'da I.-IV. sınıf tarım arazileri tarım yapılan alanın % 25,5'ine denk gelmektedir. Geri kalan % 74,5 tarım arazileri VI. ve VIII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmıştır. İlde fındık yetiştiriciliği yapılan alan, tarım alanının % 47'sini oluştururken, çay yetiştiriciliği yapılan alan, tarım alanlarının % 14,9'unu oluşturmaktadır.

I.sınıf arazilerin tamamı kolüvyal topraklardır.

II. sınıf araziler alüvyal ve kolüvyal topraklardan oluşmaktadır.

III. sınıf araziler kuru tarım, fındık, mera arazisi olarak kullanılmaktadır. Bu araziler kolüvyal, kırmızı-sarı podzolik, gri-kahverengi podzolik ve kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır. Bu sınıf arazilerin tamamında erozyon sorunu görülmektedir.

IV. sınıf arazilerin büyük bölümünde işlemeli tarım yapılmaktadır. Geriye kalan mera ve orman arazisidir. Çoğunluğu kırmızı-sarı podzolik topraklardan oluşmaktadır. Diğer kesimi ise gri-kahverengi podzolik ve kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır.
VI. sınıf araziler kırmızı-sarı podzolik, gri-kahverengi podzolik, kahverengi orman ve yüksek dağ-çayır topraklarından oluşmaktadır.

VII. Sınıf araziler kırmızı-sarı podzolik, gri-kahverengi podzolik ve kahverengi orman topraklarından oluşmaktadır.

VIII. Sınıf araziler yoğun yerleşim alanı, sahil kumulları, ırmak taşkın yatakları ve su yüzeyidir.

2.6. AKARSULAR VE GÖLLER

Bölgedeki önemli vadiler, Harşit Vadisi, Kelkit Vadisi, Trabzon'un batısında güney-kuzey yönünde uzanan Fol deresi Vadisi, Değirmendere akarsuyunun kurulu olduğu güneybatı-kuzeydoğu doğrultusundaki Karadere Vadisi ve doğudaki güney-kuzey yönünde uzanış gösteren Solaklı Deresi vadisi olarak sıralanmaktadır. Ayrıca burada bulunan Artabel Gölleri ve çevresi gerek jeolojik ve jeomorfolojik, gerekse flora ve fauna yönünden oldukça zengin olmasının yanında peyzaj değerleri bakımından da yüksek bir değere sahiptir. Saha içerisinde yer alan ve yöreye adını veren buzul gölleri önem taşımaktadır. Bölgenin önemli akarsuları ise, Aksu, Harşit Çayı, Yağlıdere, Batlama Deresi, Kelkit Çayı, Melet Irmağı, Turnasuyu Irmağı, Çivil Irmağı, Akçaova Deresi, Çalışlar Deresi'dir. Bölgenin akarsularının debileri çok yüksek olmakla birlikte çok sayıda kaynak ve yaz-kış kurumayan akarsular mevcuttur. Özellikle debisi yüksek olan akarsular Trabzon İli sınırları içerisinde yer alan; Baltacı Deresi, Solaklı Deresi, Manahos Deresi, Küçük Dere, Karadere Deresi, Yanbolu Deresi, Yomra Deresi, Değirmendere Deresi, Sera Deresi, Söğütlü Deresi, Çarşıbaşı Deresi, Fol Deresi ve Akhisar Dereleridir.

2.6.1. Giresun

2.6.1.1. Akarsular

İlin kıyıya yakın kesimlerinin kış ve yaz mevsimlerinde fazla yağış alması bol su taşıyan dere ve ırmakların varlığı ile kendini göstermektedir. İç kesimlerden doğan ırmaklar Karadeniz'e dökülmektedirler. Giresun ilinin başlıca akarsuları aşağıda verilmiştir.

- **Harşit Çayı:** Kaynağını Gümüşhane ilinin doğu sınırındaki Vauk Dağları'ndan alan çay Gümüşhane ili sınırları içinde bulunan Keçi Deresi, Mavrangel Deresi ve Gümüşhane Derelerini alarak Torul ilçesine ulaşmaktadır. Torul'dan sonra Gümüşhane –Kürtün arasında Haşara, Korum, İkisi ve Çit Derelerinin suyunu almakta ve Giresun İli sınırlarına girerek, Tirebolu- Görele arasında Karadeniz'e dökülmektedir. Giresun İlinin en uzun akarsuyu olan Harşit Çayı 160 km. uzunluğundadır. Harşit Çayı üzerinde Doğankent1–2 hidroelektrik santralleri bulunmaktadır.

- **Gelevera Deresi:** Balaban Dağlarının Karadeniz'e bakan yamaçlarından çıkmakta ve kuzey yönünde akarak, Espiye'nin doğusunda denize dökülmektedir. Derenin suyu yaz ve kış bol olup eğimin fazlalığı nedeniyle akışı hızlıdır. Uzunluğu 80 km.'dir. Derenin üzerinde 140 m yüksekliğinde, kaya dolgu, Gökçebel Barajı yer almaktadır.

- **Aksu:** Karagöl yöresinden kaynaklanan Aksu, kuzeye doğru akarak Kızıltaş, Sarıyakup, Pınarlar ve Güdün yörelerinin sularını toplamakta, Dereli ilçe merkezinin içinden geçerek, Giresun il merkezinin doğusundan denize dökülmektedir. Irmağın uzunluğu 60 km.'dir.

- **Batlama Deresi:** Çaldağ'ın batı yamacının güneyinde Bektaş yaylasından doğup, Merkez ilçenin batısında denize dökülmektedir. Uzunluğu 40 km'dir.

- **Pazarsuyu:** Karagöl ve Yürücek bölgelerinin sularının birleşmesiyle oluşmakta, ilin batı kesiminin sularını toplamakta ve Bulancak'ın batısından denize dökülmektedir. Uzunluğu 80 km'dir. Pazar Suyu Deresi Piraziz ilçesinin su ihtiyacını karşılamaktadır.

- **Kelkit Irmağı:** Gümüşhane Dağlarının güneybatısından doğan Kelkit Irmağı Erzincan, Gümüşhane, Giresun İllerinin birleşme noktasına yakın bir yerden Giresun topraklarına girmektedir. Giresun İli sınırları içerisinde ki uzunluğu

70 km'dir. Şebinkarahisar'da ırmak üzerine Kılıçkaya Barajı yapılmıştır. Irmak baraj gövdesinin bulunduğu yerden ili terk etmektedir.

- **Yağlıdere:** Erimez dağından çıkarak Çakrak, Akpınar, Ayvat, Sınırköy ve Hisarcık yörelerinin sularını topladıktan sonra, Yağlıdere bucağından geçerek Espiye'nin batısında Karadeniz'e dökülmektedir. Uzunluğu 70 km'dir.

İlin kuzey bölümünde, Giresun dağları ile Kuzey Anadolu Dağları'nın bazı kesimlerinden doğan çok sayıda akarsu vardır ve bu nedenle kıyı şeridi sık vadiler ağıyla yarılmıştır. İl topraklarındaki akarsuların tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur. Yeşilırmak havzasına giren Şebinkarahisar ve Alucra yöreleri, ilin Karadeniz'e bakan kesimlerine göre daha az yağış almaktadır. Fazla yağış alan Karadeniz'e eğimli kesimlerde 5-7 km. aralılarla bol sulu akarsulara rastlanılmaktadır. Dağların yüksek kesimlerinden kaynaklanan akarsular 60-70 km. aktıktan sonra Karadeniz'e ulaşmaktadır.

Karadeniz'e dökülen akarsuların başlıcaları doğudan batıya doğru, Tirebolu ilçesinde Harşit, Espiye ilçesinde Gelevera ve Yağlıdere, Merkez ilçesinde Aksu ve Batlama, Bulancak ilçesinde Pazarsuyu Deresi ve Irmakları olarak sıralanmaktadır.

İç kesimde, kaynaklarını Giresun Dağlarının güneye bakan yamaçlarından alan akarsular, derin vadilerde akarak Kelkit Irmağına karışmaktadırlar. Bu akarsuların başlıcaları Alucra çevresi dağlarından beslenen ve Şebinkarahisar'ın doğusundan geçen Bağırsak Deresi, Harşit Çayı, Gümüşhane dağların İç Anadolu'ya bakan yamaçlarından çıkan Kelkit Irmağı'dır. Kelkit Irmağına, Giresun İlinde kuzeydoğudan Şebinkarahisar ve Alucra havzalarının sularını toplayan Avutmuş Deresi katılmaktadır. Avutmuş Deresi kaynağını Gavur dağlarının Kelkit vadisine yamaçlarından almaktadır.

2.6.1.2. Göller

Giresun İli'nde önemli büyüklükte göller yoktur. Ancak, yüksek kesimlerde küçük buzul gölleri bulunmaktadır. Karagöl kütlesinin kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğu yamaçları 10 kadar Buzalağı (sirk) tarafından oluşmuştur. Karagöl Doruğunun kuzeybatısında bulunan Elmalı Buzalağı, üç kademeli tipik bir merdiven buzalağıdır. Bunlardan tabanı 2650 m. yükseklikte ve en aşağıda olanında Elmalı göl adlı bir buzalağı gölü yerleşmiştir. Derinliği 10 m. çapı 100 m. kadar olan bu gölün güney, doğu ve kuzeydoğusunu 400 m. yüksekliğinde

dik duvarlar çevirmektedir. Gölün kuzeybatıya açık kesimi irili ufaklı bloklardan oluşmuş buzultaş setiyle kaplıdır. Karagöl kütlesi, güney ve güneydoğu duvarları birer koltuk iskemlesini andıran tipik buz yalaklarıyla kemirilmiştir. Bunlardan Kuru göl I (2640 M.) , Kurugöl II. (2660 m.) , Aygır Gölü (2760 m.) kuru buzalağı gölüdür. Camili Göl (2.750 M.) ve Bağırsak Gölü (2710 m.) ise buzalağı göllerdir. Kurugöl buz yalaklarını güneyden kuşatan dik yamaçların üst kesiminde küçük bir buzul vardır. 2810 m. yükseklikte başlayan buzulun uzunluğu 100 – 150 m. kadardır. Karagöl kütlesinin kuzeydoğu yamaçlarında ise Sağrak (2750 m.) ve Avlak (2670 m.) adlı iki buz yalağı vardır. Sağrak buz yalağının tabanında küçük bir göl vardır. İlçeler itibariyle göller Tablo: 39'da verilmiştir.

Tablo: 39 Giresun İli Gölleri

GÖL ADI	İLÇESİ	CİNSİ
Aygır	Şebinkarahisar	Krater Gölü
Bağırsak gölleri	Dereli	Krater Gölü (5 Adet)
Baro	Alucra	Krater Gölü
Çam	Dereli	Krater Gölü
Çorak	Alucra	Krater Gölü
Kanlı	Alucra	Krater Gölü
Karagöl	Dereli	Krater Gölü
Kuru göller	Şebinkarahisar	Krater Gölü (4 Adet)
Sağrak	Dereli	Krater Gölü
Süt gölü	Alucra	Krater Gölü

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

İl içinde ayrıca altı adet sulama amaçlı yapay gölet bulunmaktadır. Bu göletlerin ikisi Şebinkarahisar İlçesi'nde, dördü ise Alucra İlçesi'nde yer almaktadır.

2.6.2. Gümüşhane

2.6.2.1. Akarsular

Gümüşhane İli'nin en önemli akarsuları Harşit ve Kelkit çaylarıdır. Harşit çayı, Vauk dağının Kuzey eteklerinden ve Sifon deresi ismiyle kaynağını almaktadır. Kuzeye doğru akarak Gümüşhane şehir merkezi Torul ve Kürtün ilçelerini geçtikten sonra, Tirebolu –Görele arasında Karadeniz'e dökülmektedir. Yaz aylarında debisi düşen çayın, zaman zaman taştığı gözlenmektedir. Harşit Çayı üzerinde il sınırlarında Kürtün ve Torul Barajları yer almaktadır.

Kelkit çayı da kaynağını Vauk dağından almaktadır. Hoşmasat Deresi'nden, Balahor ve Dayısı Dereleri'nden gelen kolların birleşiminden oluşmaktadır. Kelkit Çayı Yeşilırmağın önemli bir kolunu oluşturmaktadır. Yörenin önemli akarsu kaynaklarından birisi de Tomara çağlayanı veya şelalesidir. Özellikle turizm ve alabalık işletmelerinin kurulması yönünden önemi bulunmaktadır

2.6.2.2. Göller

Gümüşhane ilinde spor balıkçılığı ve turizm yönünden önem taşıyan Akbaba, Kara, Büyük, Küçük, Dipsiz, Derin, Aygır, Çakır ve Karanlık vb. yaklaşık 20 adet buzul gölü bulunmaktadır. Göllerin her birinin alanları 15 hektarı geçmemektedir. İlçeler itibariyle göller Tablo: 40'ta verilmiştir.

Tablo: 40 Gümüşhane İli Gölleri

GÖL ADI	İLÇESİ	ÖZELLİK
Artabel gölleri	Torul	Tabiat Parkı
Çakırgöl	Torul	Doğal göl
Çakırgöl	Merkez	Doğal göl
Dipsiz Göl	Merkez Edire Köyü	Doğal göl
Aygır Gölü	Merkez Edire Köyü	Doğal göl
Limni Gölü	Merkez	Doğal göl
Limni Gölü	Torul	Doğal göl

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Artabel Gölleri ve çevresi gerek jeolojik ve jeomorfolojik, gerekse flora ve fauna yönünden oldukça zengin olmasının yanında peyzaj değerleri bakımından da yüksek bir değere sahiptir. 58.59 hektarlık saha 1998 yılında Tabiat Parkı olarak tescillenmiştir. Gümüşhane il merkezine 50 km, Gülaçar köyüne 5 km. uzaklıktadır. Yalnızca yürüyerek ulaşım mümkündür. Saha içerisinde yer alan ve yöreye adını veren 18 adet buzul krater gölü bulunmaktadır. Bitki Örtüsü çeşitli olup, endemik bitkiler barındırmaktadır. Orman Örtüsünde Sarıçam ve Göknar ağırlıklıdır. Özellikle ormanlık alanda Yırtıcı ve ötücü kuşlar, boz ayı, kızıl keçi, domuz, kurt, çakal, tilki, gelincik, sansar, tavşan, kör fare ve cüce yarasa yaşamaktadır. Yörenin özelliği krater göllerinin yanı sıra V tipi vadiler ve keskin sırtlardır. Park sınırları içinde tesis bulunmamaktadır.

Merkez İlçe Çorak köyü Karahava Yaylasında bulunan Çakırgöl 2005 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığınca Turizm merkezi ilan edilmiştir. Cami Boğazı bölgesindeki göl, 2500 m yükseklikte bir buzul gölüdür. Zigana Kış ve Kayak

Sporları Turizm merkezinden stabilize yollarla ayrıca Merkez İlçe Dumanlı Köyü Taşköprü yaylasını takiben veya Gümüşhane Merkez, Krom Şehri Camiboğazı Yaylasını takiben ulaşılmaktadır. Göl (Çakırgöl Turizm Merkezi) Ziğana Turizm merkezi, Deve boynu Zirvesi, Santa Kiliseler Grubu, Taş köprü yaylası, İmera Manastırı, Krom Antik Şehri ve Karaca Mağarasıyla aynı bölgededir.

İl içinde ayrıca dört adet sulama amaçlı yapay gölet bulunmaktadır. Bu göletlerin ikisi Köse İlçesi'nde, ikisi ise Şiran İlçesi'nde yer almaktadır.

2.6.3. Ordu

2.6.3.1. Akarsular

Ordu ilinin başlıca akarsuları aşağıda verilmiştir.

- **Melet Irmağı:** Ordu ilinin ana akarsuyu olup, 161 km uzunluğundadır. Bölgenin Orta ve Doğu Karadeniz bölümleri arasında doğal bir sınır oluşturmaktadır. Melet Irmağı, Mesudiye ilçe merkezinin de içinde yer aldığı çöküntü alanının batısında kuzeye yönelip, bu kesimde ormanlarla kaplı dağlık alandan geçerek dar ve derin bir vadide akarak Ordu'nun doğusunda belirgin olmayan bir delta oluşturarak Karadeniz'e dökülmektedir.

- **Elekçi Irmağı:** Toplam uzunluğu 51 km'dir. Yağış alanı 443 km²'dir. Debisi minimum 150 lt/sn maximum 300 lt/sn'dir.

- **Bolaman Deresi** :Toplam uzunluğu 77 km'dir. Baranlı Tepesi, Pürlü Tepesi, Aliekin Tepesi, Kukaya Tepesi, Kayaba Tepesi, Sıkgüney Tepesi ve Akyazı Tepelerinden doğarak Karadeniz'e dökülmektedir. Yağış alanı 1243 km²'dir. Debisi minimum 150 lt/sn maximum 750 lt/sn'dir.

- **Turnasuyu Irmağı:** Çambaşı Yaylası'ndan doğmaktadır. Toplam uzunluğu 56 km'dir. Yağış alanı 275 km²'dir. Ortalama debisi 200 lt/sn'dir.

- **Çivil Irmağı:** Toplam uzunluğu 29 km'dir. Yağış alanı 122 km²'dir. Ortalama debisi 30 lt/sn'dir Yağı alanı 122 km2, kolektör uzunluğu 24 km, memba ile mansap arasındaki kot farkı 885 m olup, debisi Qmax100= 408,2 m3/s, Qmax500= 566,9 m3/s' dir. Taşkın ve kıyı oyuntusu zararına neden olabilecek potansiyele sahiptir.

- **Akçaova Deresi:** Toplam uzunluğu 35 km'dir. Yağış alanı 98 km²'dir. Ortalama debisi 98 lt/sn'dir. Ordu Ulubey kazasının kuzeybatısında Kurunçalı mevkiinden doğar. Güneybatı ve kuzeydoğu doğrultusunda akar ve Ordu ilinin 7 km batısında Karadeniz'e ulaşır. Yağış alanı 98 km2, kolektör uzunluğu (yatak) 35 km, memba ile mansap arasındaki kot farkı 1090 m olup, debisi Qmax100= 318,7 m3/s, Qmax500= 416,6 m3/s' dir. Taşkın ve kıyı oyuntusu zarara neden olabilecek potansiyele sahiptir.
- **Çalışlar Deresi:** Küçükoğlu, Maltepe, Arşılık, Kabayatak ve Resulcuk Tepelerinden doğmaktadır. Toplam uzunluğu 19 km'dir. Yağış alanı 48,6 km²'dir. Ortalama debisi 30 lt/sn'dir.

- **Ilıca Deresi:** Toplam uzunluğu 30 km'dir. Yağış alanı 102 km²'dir. Debisi minimum 150 lt/sn maximum 200 lt/sn'dir.

- **Tabakhane Deresi**: Toplam uzunluğu 20 km'dir. Yağış alanı 43,6 km²'dir. Ortalama debisi 150 lt/sn'dir.

- **Curi Deresi:** Toplam uzunluğu 49 km'dir. Yağış alanı 242 km²'dir. Ortalama debisi 250 lt/sn'dir.

- **Akçay Deresi:** Toplam uzunluğu 50 km'dir. Yağış alanı 234 km²'dir. Debisi minimum 250 lt/sn maximum 300 lt/sn'dir.

- **Bülbül Deresi:** Toplam uzunluğu 10 km'dir. Yağış alanı 13,5 km²'dir. Ortalama debisi 150 lt/sn'dir.

- **Yavadi Deresi:** Sulama için istifade edilecek Yavadi Deresi Ordu'nun 45 km güneyinde, Kızılağaç Yaylası civarından doğmakta, Yavadi nahiyesi ve Konacık köyünden geçtikten sonra Kızıldere Köyü yakınından Melet Irmağına karışmaktadır. Yağış alanı 64 km², uzunluğu 16 km'dir.

Yukarıda verilen akarsuların dışında il işinde çok sayıda küçük akarsular ve dereler yer almaktadır.

2.6.3.2. Göller

Ordu ilinde önemli üç adet göl bulunmaktadır. Bunlar, Gölköy ilçesindeki 80 dekarlık Ulugöl, Fatsa ilçesindeki 60 dekarlık Gaga Gölü ve Ordu ve Sivas

illerinin birleşme noktasına yakın Karagöl Dağının doruğundaki Karagöl krater gölüdür.

Ulugöl Gölköy İlçesi'ne 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Çevresi ormanlarla kaplıdır. Bu gölde yaban ördeği avı ve amatör olta balıkçılığı yapılmaktadır. Başbakanlık Özel Çevre Koruma Başkanlığınca Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir.

Gaga Gölü Fatsa İlçesinin 10 km. güneydoğusunda Fatsa-Aybastı karayolu üzerinde ve Örencik Köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Etrafı ağaçlarla kaplı olan bu gölün ortasında küçük bir adacık vardır. Bir dinlenme yeri olan bu gölde balık yetiştirilmektedir. Başbakanlık özel çevre koruma başkanlığınca özel çevre koruma bölgesi olarak ilan edilmiştir.

Yaklaşık 3000 m. rakımında bulunan Karagöl çevresinde yaz aylarında bile buz ve kar parçaları bulunmaktadır. Çevresinde geniş otlaklar bulunduğu için kuzu besiciliği yapılmaktadır.

İl içinde Aybastı ve Kabadüz ilçelerinde hayvan sulama suyu sağlanması ve yayla turizmine katkı sağlamak amacıyla inşa edilmiş iki adet gölet bulunmaktadır.

2.6.4. Rize

2.6.4.1. Akarsular

Rize ilinin toprakları Kuzey Anadolu kıyı dağlarının yüksek kesimlerinden doğarak Karadeniz'e dökülen irili ufaklı birçok akarsu ile bölünmektedir. Rize'nin akarsuları kısa boylu, yatay eğilimli fazla olan hızlı akışlı akarsulardır. Rize sınırları içinde uzunluğu 5 km'den fazla olan 23 akarsu vardır. Ancak bunlardan 16 tanesi doğrudan doğruya Karadeniz'e ulaşmakta olup geri kalanı ise bu 16 akarsudan birinin kolu durumundadır. Doğrudan doğruya Karadeniz'e ulaşan akarsuların en uzun olanları Çağlayan deresi (34.7km), Arılı Deresi (31.5 km), Fırtına Deresi (68.0 km), Hemşin Deresi (38,5 km), Sabuncular Deresi (46.0 km), Taşlı Dere (34.0 km), İyi Dere (78.4 km)'dir. Fındıklı, Büyükdere, Pazar, Karadere, Venek Deresi (20.3 km) ve Hala Deresi (32.5 km) gibi diğerlerinin boyları daha kısadır.

Rize'nin büyük akarsuları olarak belirtilen 7 akarsudan en uzun olanı İyidere (78.4 km), beslenme sahası en geniş olanı Fırtına Deresi'dir (1149.3 km). Havza

genişliği yönünden ikinci sırayı İyidere (1047.4 km), uzunluk yönünden ikinci sırayı ise Fırtına Deresi (68km) almaktadır. Rize akarsuları Kasım'dan Mart'a kadar çekik devreyi yaşamaktadır. Bu devrede akarsular sadece göl ve kaynak sularıyla beslenmektedirler. Çünkü bu devrede yöre yağışı kar şeklinde olduğu için akarsuyun yağmur sularından beslenme şansı yok gibidir. Mart'tan itibaren önce kar erimeleriyle kabarmaya başlayan akarsular ilkbahar yağmurlarıyla da beslenince birdenbire kabarmaya başlamakta ve kar erimelerinin en şiddetli olduğu Haziran ayında en kabarık seviyeye ulaşmaktadır.

Türkiye'nin diğer akarsularıyla kıyaslandığında oldukça düzenli rejimli oldukları görülen Rize akarsularının asıl dikkat çeken özellikleri elektrik enerji potansiyelleri ve sediment miktarlarıdır. Türkiye'nin diğer akarsularına göre oldukça az sediment taşıyan Rize akarsuları yıllık elektrik enerji potansiyeli bakımından da elverişli şartlar arz etmektedir.

2.6.4.2. Göller

Rize Dağları'nın 2400 m'yi aşan bölümlerinde buzul aşındırması ve biriktirmesi sonucu oluşmuş olan 19 adet küçük alanlı göl tespit edilmiştir. Bu göllerin en büyükleri 0.07 km² yüzölçümündeki Ambar Gölü ile Büyük Deniz Gölü'dür. 2.400-3.000 m yükseklikler arasında yer alan bu göllerin en küçüğü ise 0.01 km² yüzölçümündeki Öküzyatağı Gölü'dür. Bunların bir kısmı buz yalağı, bir kısmı da moren set gölüdür. Tablo: 41’de ildeki göller ve bulundukları ilçeler ile denizden yükseklikleri verilmiştir. Tüm göllerin çevrelerinde alabalık üretimi ve avcılık olanakları bulunmaktadır.

Tablo: 41 Rize İli Gölleri

GÖL	BULUNDUĞU İLÇE	DENIZDEN YÜKSEKLIK (M)
Büyük Gölü	Ardeşen	2.300
Cor Gölü	Ardeşen	2.700
Gülyatağı Gölü	Ardeşen	2.420
Hevek Gölü	Ardeşen	2.530
Kaçkar Gölü	Ardeşen	2.930
At Meydanı Gölü	Çamlıhemşin	2.950
Sulak Göl	Çamlıhemşin	2.930
Yıldızlı Gölü	Çamlıhemşin	2.830
Kapılı Gölü	Çamlıhemşin	2.950
Karadeniz	Çamlıhemşin	2.770
Büyükdeniz Gölü	Çamlıhemşin	2.900
Çermeş Gölü	Çamlıhemşin	2.840
Alaca Gölü	Fındıklı	2.800
Öküzyatağı Gölü	Fındıklı	2.775
Ambar Gölü	Güneysu	2.950
Dönen Gölü	Hemşin	2.950
Sarıncof Gölü	Hemşin	2.800
Çitrik Gölü	İkizdere	2.750
Karagöl	İkizdere	2.950
Ovit Gölü	İkizdere	2.530
Dağbaşı Gölü	İkizdere	2.650
Aksu Gölü	İkizdere	2.980
Şevkar Gölü	İkizdere	2.800

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu

2.6.5. Trabzon

2.6.5.1. Akarsular

Trabzon ilindeki en gelişmiş vadiler, batıda güney-kuzey yönünde uzanan Folderesi Vadisi, Değirmendere akarsuyunun kurulu olduğu güneybatı-kuzeydoğu doğrultusundaki Karadere Vadisi ve doğudaki güney-kuzey yönünde uzanış gösteren Solaklı Deresi vadisidir. Türkiye ikliminin en çok yağış alan bölgesi içerisinde bulunan, Trabzon ili ve çevresi su kaynakları bakımından oldukça zengindir. İlin yüksek kısımlarına kar biçiminde düşen yağışların erimesi ve her mevsimde görülen yağmurlarla beslenen akarsular, Karadeniz'e döküldükleri yerlerde büyük dereler haline gelmektedirler. Debileri çok yüksek olmakla birlikte çok sayıda kaynak ve yaz-kış kurumayan akarsulara sahiptir. Bu akarsular; Baltacı Deresi, Solaklı Deresi, Manahoz Deresi, Küçük Dere, Karadere Deresi, Yanbolu Deresi, Yomra Deresi, Değirmendere Deresi, Sera Deresi, Söğütlü Deresi, Çarşıbaşı Deresi, Fol Deresi ve Akhisar Dereleridir. Akarsuların yıl içindeki rejimleri çok değişkendir. Akarsu kol uzunluğunun kısalığı, akış eğiminin fazlalığı ve yağışın yoğunluğu, akarsuların feyezan

akımlarına kolayca ulaşmasını sağlamaktadır. Suyun sürükleme gücünün fazlalığı, doğal bitki dokusunun tahribiyle birleşince erozyon artmakta ve böylece taşınan rüsumat özellikle akarsuların denize yakınlaştığı yerlerde birikerek derenin su taşıma kapasitesini azaltmaktadır. Bu durum yerleşimin yoğun olduğu sahil kesimlerde sel olasılığını yükseltmektedir.

2.6.5.2. Göller

Trabzon İlinde bulunan göllerle ilgili bilgiler Tablo: 42'de verilmiştir.

Tablo: 42 Trabzon İli Gölleri

GÖL	BULUNDUĞU İLÇE	DENIZDEN YÜKSEKLIK (M)
Balık gölü	Çaykara	2.575
Buzlu Göl	Çaykara	2.000
Karagöl	Çaykara	2.825
Sarıgöl	Çaykara	2.725
Sera Gölü	Akçaabat	75
Uzungöl	Çaykara	1.100
Aygır Gölü	Çaykara	2.200
Birömer Gölü	Çaykara	2.000
Kazıklı Gölü	Çaykara	2.000

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu

Uzungöl, Çaykara ilçesi sınırı dahilinde Haldizen dağlarının kuzey eteklerinden çıkan Haldizen deresi üzerindedir. Denizden 1100 m. yüksekte olan bu göl yamaçlardan kayan kütlerlerin vadiyi kapatması sonucu oluşmuş bir kayaç gölüdür. Turistik özelliği nedeni ile ulaşım imkanları gelişmiştir. Of'tan denize ulaşan Solaklı deresi bu gölden beslenmektedir. Alt yapı ve üst yapı imkanları açısından gelişmiş olan bu göl çevresinde konaklama tesisleri bulunmaktadır. Florası; Yaklaşık 157 adet bitki türünden oluşmaktadır.

Trabzon'un batısındaki Sera Deresi üzerinde, Akçaabat ilçesi, Yıldızlı beldesi sınırları içerisindeki Sera Gölü dağ yamacının kayması sonucu oluşmuş bir göldür. Bu göle asfalt karayolu ile ulaşım bulunmaktadır. Flora genellikle çeşitli sebze türleri içeren ziraat bitkileri ve fındıktan oluşmaktadır. Faunası; Çakal, yaban domuzu gibi memeliler ile Yeşilbaş Ördek, Fiyu, çulluk, su karatavuğu, bıldırcın, turna gibi kuşlardan oluşmaktadır. Sera deresi bu gölden beslenmektedir. 1.5 km. uzunlukta ve 350-400 m. genişliktedir. Gölde tatlı su balıkları yetişmektedir. Turizm açısından ilgi duyulan yerlerdendir.

Aygır gölü Soğanlı ve Haldizen dağları üzerindeki buzul göllerinden biridir. Alanı 10 dönüm civarındadır. Sularını buzulların erimesinden almaktadır. Çaykara ilçesi, Demirkapı köyünün güneyindeki dağın doruğunda bulunan Balık gölü adını içinde yaşayan alabalıkların çokluğundan almaktadır. Solaklı deresinin bir kolu olan Haldizen deresinin başlangıç yeri burasıdır. Gölde balık avlamak izne bağlıdır. Yüksekliği 2000 metreyi bulan Karakaya dağının eteğinde bulunan Karagöl buzulların erimesinden kaynaklandığı için yazın bile çok soğuk suya sahiptir. Sarıgöl Balık gölünün doğusunda yer almaktadır. Diğer göller gibi bu gölde buzullarla beslenmektedir. Pir Ömer Gölü, Buzlu Göl, Hatalan Gölü, Sırrı Göl ve Kazıklı Gölü Diğer buzul gölleridir.

Bu göllerin dışında Trabzon'un yüksek kesimlerinde buzul gölleri bulunmaktadır. Kar suları ile beslenen bu göller genellikle dairesel veya oval şekilli olup 50-250 m. çaplıdır. Bu göllerden yörede 20 adet bulunmaktadır. Haldizen Dağlarındaki büyüklü küçüklü bazıları peş peşe birer göl ayağıyla birbirine bağlı olup, alanları 100 ile 1.900 m² arasında değişmektedir.

3. BÖLGE TARİHİ

3.1. GİRESUN

3.1.1. Kronoloji ve Tarih

- M.Ö. - 2000 ilk yerleşim,
- M.Ö. XV. YY – Hitit İmparatorluğu Azzi Bölgesi
- M.Ö. VII. - Miletoslular M.Ö.
- M.Ö. VII. YY - İskitler
- VI. YY - Persler
- M.Ö. 183 - Pontus Krallığı ve Pharnakeia kentinin kuruluşu
- M.Ö. 172 - Roma İmparatorluğu
- M.S. 395 - Doğu Roma İmparatorluğu
- 1204 - Trabzon Rum Devleti
- 1397 - Çepni Türk Beyliği
- 1402 - Moğollar
- 1461 - Osmanlı İmparatorluğu

Hitit dönemine ait elde edilen yazılı kaynaklarda Giresun ilinin Azzi Bölgesi içinde yer aldığı tespit edilmiştir. Hitit İmparatorluğunun yıkılmasından sonra bölgede farklı siyasal, sosyal ve kültürel değerlere sahip birçok kavim yaşamıştır. M.Ö. VII. YY'da Miletoslu denizciler ticari amaçlarla Karadeniz kıyısına gelerek yöreyi kolonileştirmiştir. Bu dönemde Kerasos adıyla kurulan şehir, deniz ticaretiyle canlanmıştır. Bölge, Miletlilerden sonra Kafkas kökenli Kimmerlerin ardından İskitlerin akınlarına maruz kalmıştır. M.Ö. VI. yy.da Persler bölgeyi ele geçirmiştir

Perslerden sonraki dönemde Giresun ve çevresinde egemen olan Pontus Krallığına, M.Ö. 1.yy.da Romalılar son vermiştir. Pontus Kralı 1. Farnakes tarafından yaptırılan Giresun Kalesi kentin kuzeyindeki yarımadanın kente hâkim bir noktasında yer almaktadır. M.S.395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Giresun Doğu Roma İmparatorluğunun yönetimine girmiştir. M.S.11. yüzyılda Doğu Roma Devletinin başkenti İstanbul, Haçlılar tarafından istila edilince, İmparator Komnenus'un çocukları Trabzon'a gelerek M.S.1204 yılında Trabzon başkent olmak üzere Trabzon Rum Devletini kurmuşlardır. Giresun da bu devletin sınırları içinde kalmıştır.

Giresun ve çevresinin Türkleşmesini sağlayan Çepni Türk beylerinden olan ve Ordu-Giresun yöresinde beylik kuran Bayram Bey'den sonra yerine Hacı Emir Bey geçmiş, Hacı Emir'de Trabzon Pontos Kralı ile 1358 yıllarında savaşmış, Giresun Hacı Emir Bey'in oğlu Süleyman Bey zamanında 1397 yılında Türklerin eline geçmiştir. 1402'de Timur'un egemenliğine giren Giresun ilini, 1453'te Fatih Sultan Mehmet vergiye bağlamış fakat ödenmeyen vergi üzerine 1456'da kenti kuşatmıştır. Şehir 1461'de Trabzon Rum İmparatorluğunun direnmeksizin teslimiyle Osmanlı idaresine girmiştir. Giresun da kaza olarak Trabzon eyaletine bağlanmıştır.

3.1.2. Tarihi ve Kültürel Değerler

İldeki önemli tarihi ve kültürel değerler aşağıda verilmiştir.

- **Gogora Kilisesi:** 18.yy Ortodoks Kilisesi (Eski Tunç Çağı, Helenistlik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait antik eserler, taş kabartmaları, silah, giysi ve para örnekleri sergilenmektedir.)
- **Şebinkarahisar Atatürk Evi Müzesi:** 12 Eylül 1924 yılında Atatürk'ün Şebinkarahisar'a geldiğinde kaldığı ev, 19.yy sonu ve 20.yy başı
- **Giresun Kalesi**: M.Ö. 2 yy. da Pontus Kralı Pharnakes tarafından yaptırılmıştır. Kale iç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. I. derece doğal ve arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir.
- **Andoz Kalesi**. Espiye ilçe merkezinin 3 km batısında Yağlıdere kıyısındadır. I. derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiştir. Trabzon Rum İmparatorluğu döneminden kaldığı sanılmaktadır.
- **Şebinkarahisar Kalesi:** Roma Dönemi öncesi inşa edilmiş, 1201 yılında Bizans imparatoru Justinianus' un emriyle genişletilmiştir.
- **Şebinkarahisar Meryem Ana Manastırı:** Bizans dönemi Şebinkarahisar ilçesi Kayadibi köyünde yer almaktadır.
- **Meryemana Kaya Tapınağı:** Eski Lonca yolu üzerinde yer almaktadır. Bu tapınağın aynı zamanda şifahane olarak kullanıldığı bilinmektedir. Tapınağın Hıristiyanlığın bölgede yayılmaya başladığı dönemde yapıldığı sanılmaktadır.
- **Philokaleia Kenti:** Cenevizlilerin kurduğu düşünülen kent, Görele ilçesinde bulunmaktadır.
- **Hacı Hüseyin Camii:** Merkez ilçede bulunan camiin inşa tarihi 1594 olup, 1861'de yenilenmiştir.
- **Hacı Mikdad Camii:** Merkez ilçedeki caminin 1889 yılında yapıldığı sanılmaktadır.

- **Fatih Camii:** Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış olan cami iki kez yanmış ve yeniden yapılmıştır. Erzincan depreminden sonra tekrar onarılmıştır.
- **Kurşunlu Cami:** 1587' de yapılmıştır. Osmanlı mimarisi özelliklerini taşımaktadır.

3.2. GÜMÜŞHANE

3.2.1. Kronoloji ve Tarih

- M.Ö. 3000-2000 - İlk Tunç Çağı, İlk Yerleşim
- M.Ö 2000-1750 - Orta Tunç Çağı Asur Kolonileri
- M.Ö 1750-1200 - Son Tunç Çağı Azizi ve Hayaşalar Dönemi
- M.Ö. 1200-720 - Urartular
- M.Ö. 720-331 - Kimmer, İskit, Medler ve Persler Dönemi
- M.Ö. 331-64 - Pontus Krallığı
- M.Ö 64 - M.S. 395 - Roma Dönemi
- M.S. 395- M.S. 634- Bizans Dönemi
- M.S 634-644 - Arap egemenliği
- M.S.656-661 - Bizans egemenliği
- M.S. VII-VIII YY - Emevi, Bizans, Abbasi Egemenlikleri
- M.S. XI-XV. YY - Türk akınları - Trabzon Rum İmparatorluğu egemenliği
- 1461-1467 - Osmanlı Egemenliği
- 1467-1473 - Akkoyunlu Egemenliği
- 1473 - - Osmanlı Egemenliği

Gümüşhane ilinin tarihi M.Ö. 3000-2000 yılları arasındaki Tunç Çağı ile başlamıştır. Bölgedeki höyüklerdeki bulgular bu çağın izini taşımaktadır. Gümüşhane yöresinin ilk bilinen halkı, M.Ö. 1500'lerde yaşayan Azzi ve Hayaşalar'dır. Gümüşhane'yi içine alan bölgenin Azzi-Hayaşa ülkesi olarak adlandırılmış olduğu bilinmektedir. M.Ö. 1750–1200 arasındaki Hitit İmparatorluk Dönemi'nde Yunancada Argyropolis (gümüş ve kent) olarak bilinen kent, bu ismi zengin gümüş yataklarından almıştır. M.Ö. 1200–720 döneminde Gümüşhane'de Urartular hüküm sürmüştür. Bölge M.Ö. 720-331 arası kısa dönemler halinde Kimmer-İskit, Med, Pers hakimiyetine, M.Ö. 331-64 arası Pontus Krallığı hakimiyetine girdikten sonra M.Ö. 64'te Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir.

M.S. 395'te Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle Gümüşhane, Doğu Roma (Bizans) sınırları içine kalmıştır. Halife Ömer döneminde (634–644) Erzincan ve Erzurum'un Arap egemenliğine girmesinden sonra Gümüşhane ve çevresi de bu egemenliği tanımıştır. Ancak Gümüşhane ve çevresi kısa bir süre sonra yeniden Bizans egemenliğine girmiştir. VII. yy sonları ile VIII. yy başlarında bölge Emevi-Bizans ve Abbasi-Bizans arasında birkaç defa el değiştirmiştir.

1018 yılından itibaren Oğuz Türkleri de ekonomik yönden zenginlik sağlamak için bölgeyi ele geçirmek istemişler fakat kısa bir süre sonra tekrar Bizans İmparatorluğu bölgeye hakim olmuştur. Gümüşhane, 1204–1461 arasında kısa süreli el değiştirmeler dışında, Trabzon Rum İmparatorluğu'na bağlı kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon Rum İmparatorluğuna son vermesiyle Gümüşhane'ye egemen olmuştur ve bu hakimiyet 1461'den 1467'ye kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra Gümüşhane Akkoyunluların hakimiyetine girmiş ve bu durum 1473 yılında Fatih ile Uzun Hasan arasında vuku bulan Otlukbeli Savaşıyla sona ermiştir. Ruslar 19 Temmuz 1916 günü Gümüşhane'yi işgal etmiş ve bu işgal 18 Aralık 1917'de Erzincan Mütarekesi'nin imzalaması ile sona ermiştir. Osmanlı hakimiyetinin ilk dönemlerinde Erzurum eyaletine bağlı iken sonraları Trabzon'a bağlanan Gümüşhane sancağı, Cumhuriyet döneminde 1925 yılında il olmuştur.

3.2.2. Tarihi ve Kültürel Değerler

- **Kaleler:** İl içinde çok sayıda kale bulunmaktadır. Bunların en önemlileri Canca Kalesi, : Bizans Dönemine ait silahlar ve basımlı sikkeler bulunan Gümüştuğ Avliyana Kalesi. Ortaçağ Mimarisi özellikleri gösteren Krom (Vadisi) Kalesi, M.S. 6 yy. Roma İmp. Döneminde yapılan Kürtün Kalesi ve Roma ve Bizans dönemine ait çanak, çömlek, çini parçaları, cam gereçler, gözyaşı şişeleri, ikonlar ve takılar bulunduğu Gümüşkaya Kalesi'dir
- **Eski Gümüşhane (Zahka) (Süleymaniye Mahallesi)** : Roma ve Bizans Dönemine ait 35 kale kalıntısı bulunmaktadır. İl merkezine 3 km mesafededir. İskender hakimlerinin burada ilk defa Gümüş madenlerinin bulunmaları üzerine kurularak geliştirildiği söylensede 13.yy'a kadar yerleşimle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Osmanlı devrinde de Gümüş ocaklarının işletilmesine devam edilmiştir. Gümüş ve altın madenlerinin varlığı zamanla bu bölgeye imtiyaz sağlamıştır. Osmanlı hazinesinin 1/6'sı bu bölgeden karşılandığı ve şehre kendi adına sikke basma yetkisi verildiği bilinmektedir.

- **Santa Harabeleri**: Dumanlı Köyünde bulunan Santa yerleşimi il merkezine 85 km mesafede yer almaktadır. 17.yy'da Rumlar tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Rum Pontus İmparatorluğu döneminde Rum çetelerinin sığınak yeri olarak yapıldığı bilinmektedir. 9 mahalle 300'ü aşkın yapıdan olduğu bilinen yerleşim Arkeolojik ve doğal sit alanıdır.
- **Satala Antik Kenti** Yörede XV. Legio Apollinaris armalı tuğla parçaları bulunmasıyla, buranın antik Satala kenti olduğu kesinleşmiştir. Roma Lejyon kampı çevresinde kurulmuş Bizans Dönemine ait olduğu kabul edilmektedir.
- **Kiliseler:** İlde 70 adet kilise bulunmaktadır. Bunların çoğu harap durumdadır. En önemlileri Gümüşhane il merkezindeki Metropolit Kilisesi, Hegios Georgios Metropolit Kilisesi, Gümüştuğ Köyü'ndeki Baş Mahalle Kilisesi, kayalara oyulmuş Şiran İlçesi Çakırkaya Köyü Kozağaç Mevkiinde bulunan Çakırkaya Kilisesi, Yağlıdere Köyü sınırları içerisindeki Krom Kilisesi, Şiran İlçesi Çevrepınar Köyü Kilisesi, Merkez İlçe Vank Köyü Kilisesi olup, genellikle XIX. YY ile XX. YY'ın başlarında inşa edilmiştir.
- **Çamur Köyü Kümbeti:** Selçuklular Dönemi
- **Süleymaniye Cami:** Osmanlılar Dönemi Kanuni Sultan Süleyman Döneminde yapılmıştır.
- **Tohumoğlu Köprüsü:** 1575 Selçuklu Dönemi
- **Kanberli Köprü:** Osmanlı dönemi

3.3. ORDU

3.3.1. Kronoloji ve Tarih

- M.Ö. 15000 - Alt Paleotik Dönem - İlk yerleşim
- M:Ö: 1200 - Halipler
- M:Ö: 2000-1700 - Kaşkalar
- M.Ö. 1700-1200 - Hititler
- M.Ö. 1200-670 - Frigler
- M.Ö. IX. YY - İskitler ve Amazonlar
- M.Ö. VII. YY - Kotyora (Kirazliman Mezarlığının yanı – Bozukkale Mevkii)
- M.Ö. VII. YY - Miletoslular - Kimmerler
- M.Ö. 547-334 - Med-Persler
- M.Ö. 280- 63 - Pontus Krallığı
- M.Ö I.YY-M.S. XI. YY - Roma ve Bizans Hakimiyeti
- M.S. XI. YY- 1243 - İlk Türk akınları -Pontus – Selçuklu

Hakimiyeti

- 1243 – 1461 - Moğol – İlhanlı dönemi
- 1461 - Osmanlı hakimiyeti

Ordu ve çevresinde ilk yerleşim izlerinin M.Ö. 15000 yıllarına (Alt Paleolitik Dönem) uzandığı tahmin edilmektedir. M.Ö. 2000 yıllarında Doğu Anadolu'nun iç kesimlerinden, Karadeniz bölgesine gelen Halipler, yörenin dağlık kesimlerine yerleşmiş, maden işleme sanatında ilerlemiş, özellikle tunç işlemede önemli eserler vermiştir. Ordu İli'nde bu madenlere ait dehlizler Ordu Merkez, Ünye ve Mesudiye ilçelerinde bulunmaktadır. Ayrıca, Hitit Devleti kaynaklarına göre M.Ö. 2000 yıllarında bugün Ordu ili sınırları içinde ve Hitit devletinin kuzeyinde yaşayan Kaşkalar'ın yarı yerleşik ve savaşçı bir topluluk olarak anlatılmaktadır. M.Ö. 1200'lerde Frigler Yeşilırmak'ın batısına yerleşmişlerdir. M.Ö. IX. YY'da Karadeniz'in kuzeyinde İskitler ve Amazonlar kıyı bölgesine, özellikle Giresun ve Ordu"ya yerleşmişlerdir. M.Ö. VII. YY'da Miletoslular Karadeniz'e gelerek ticaret limanları oluşturmaya başlamışlardır. Bu dönemde kentin ismi Kotyora olarak bilinmektedir. Miletoslular Trabzon-Ordu arasına emperion olarak bilinen pazaryerlerini kurmuş, kıyıların ticari amaçlı kullanımını öne çıkarmışlardır. M.Ö. 550 yılında Perslerin Medler üzerinde hakimiyet kurmasıyla toprakları Kızılırmak'a kadar genişlemiştir. Makedonya kralı İskender'in Anadolu'yu istilası ile Pers egemenliği son bulmuş, Anadolu idari bakımdan küçük parçalara bölünmüştür. Bu dönemde Orta ve Doğu Karadeniz'de Pontus Devleti kurulmuştur. M.Ö. 120'lerde Pontus Devletinin gelişimi durmuş ve M.Ö. 63 yılında Pontus Devleti Roma'ya bağlanmıştır. M.S. IV. YY'da Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Bizans sınırları içinde kalan Ordu Armeniakon Themas sınırları içerisinde yer almaktadır.

XI. YY'da Türklerin Anadolu'ya gelmeleri ile Ordu kısa süre Türklerin egemenliği altına girmiştir. 1230 Yassıçimen savaşıyla Harzemşahlar'ı yenilgiye uğratan Selçuklular Pontus Devleti'ni de Selçuklu egemenliği altına almışlardır. 1243 Kösedağ Savaşı sonrası Moğolların Anadolu üzerinde hakimiyet kurmasıyla Pontuslar ve Selçuklular, Anadolu'da etkinlik gösteren İlhanlılara vergi ödemek durumunda kalmıştır. 1461 yılında bölge kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

XVIII. YY'da Bucak olarak anılan ilçe merkezi Ordu adını almıştır. Ordu ilçesi 1920 yılına kadar Trabzon Vilayetine bağlı bir kaza merkezi iken 17 Nisan 1920 tarih ve 69 sayılı Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun'la merkezi Ordu

olan Ordu Liva'sı oluşturulmuştur. Canik Sancağına bağlı olan Fatsa Kazası da Ordu'ya bağlanmıştır. 1923 yılında Sancak adı Vilayet olarak değiştirilmiş, Ordu Vilayeti oluşmuştur.

3.3.2. Tarihi ve Kültürel Değerler

- **Cotyora:** İl merkezi, Bozukkale mevkiinde antik bir yerleşim yeridir. II. derecede arkeolojik sit alanı olarak tescillidir.
- **Yason Burnu Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı (Perşembe**): Alan içinde 1869 yılında yapılmış bir kilise yer almaktadır.
- **Kurul Kaya Yerleşkesi:** M.Ö. V ve IV yılında yerleşildiği düşünülmektedir. Merkez ilçe, Bayadı Köyü Kurul Kayası üzerinde yer almaktadır.
- **Manastır ve Kiliseler:** İl içinde genellikle XIX. YY.'da inşa edilmiş çok sayıda kilise bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ileri derecede tahrip olmuştur. En önemlileri Taşbaşı Kilisesi, Düz Mahalle Kilisesi, Mesudiye Merkez Kilisesi'dir
- **Ünye Kalesi:** Ünye ilçe merkezine 7 km. kadar uzaklıkta, Kale köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. 300–400 m. yükseklikteki kalenin çeşitli devirlerde kullanıldığı bilinmektedir.
- **Kaleköy Kalesi:** Mesudiye ilçesine 6 km uzaklıkta Kaleköyü sınırları içinde yer almaktadır. 14.YY'da Hacı Emiroğulları zamanında yapılmıştır.
- **Meletios Kalesi (Yastura Kalesi):** Mesudiye ilçesine 15 km. uzaklıktaki Yeşilçit köyü sınırları içerisinde kalmaktadır. Yörede Yastura Kalesi olarak da bilinmektedir.
- **Gölköy Kalesi:** Kale mahallesinde yer almaktadır. Pers Kralı Dara M.Ö. V YY.'da inşa edilmiştir.
- **Çubuklu Kalesi:** Ulubey İlçesi Çubuklu köyü sınırlarında bulunan kale ilçeye 35 km. mesafede yer almaktadır. Kalede ilginç kaya mezarları bulunmaktadır. Kaleye her türlü motorlu taşıt ile ulaşım sağlamak mümkündür. 1997 yılında UNESCO tarafından Dünya Antik Eserler Listesi'ne alınmıştır.
- **Bolaman Kalesi:** Doğu Karadeniz kıyısında zincirleme bir şekilde uzanan kalelerden biri olup gözetleme ve karakol görevi için inşa edilmiştir.
- **Yeni Sayaca Kalesi:** Ulubey ilçesinin, Yeni Sayaca köyünde yer almaktadır. Yörede Kazancı kalesi olarak bilinmektedir.
- **Camiler:** İl içinde çok sayıda Osmanlı dönemine ait cami bulunmaktadır. Camilerin çoğu restore edilmiş veya tamirat görmüştür. En önemli camiler Orta Cami (Ordu'nun ilk camii,1770), Eski Pazar Camii, Aziziye Camii,

Saray Camii (Ünye), Efirli Camii, Laleli Camii, Çayır Camii ve Hamidiye Camii'dir.

- **Özellikli Yapılar:** İl içinde ayrıca genelde Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerine ait çok sayıda köprü Kemer Köprü (Merkez), Kestane Köyü kemer köprüleri (Gülyalı), Çelenkzade Mehmet Ağa Köprüsü (Ulubey), Keriş Kemer Köprüsü (İkizce), çeşme, konak, hamam gibi yapılar mevcuttur.

3.4. RİZE

3.4.1. Kronoloji ve Tarih

- M.Ö. VII. YY - İlk yerleşim- Miletoslar
- M.Ö. VIII. YY. - Urartular
- M.Ö. VI.YY. - Persler
- M.Ö. IV.YY - Makedon Krallığı (Büyük İskender)
- M.Ö. 180-65 - Pontus Krallığı
- M.Ö. 65- M.S. 10 - Part Krallığı
- M.S. 10- 395 - Roma İmparatorluğu
- 395 – 1204 - Bizans İmparatorluğu, Akkoyunlular, Selçuklular, Danişmentler
- 1204- 1461 - Trabzon Devleti
- 1461 – 1923 - Osmanlı İmparatorluğu

Rize ve çevresinde ilk yerleşmelerin Yontma Taş devrine ait olduğu düşünülmektedir. İlk yerleşme merkezi M.Ö. VII. YY'da Miletoslu denizcilerin bölgeye yerleşmesiyle oluşmuştur M.Ö. VIII. YY.'da Urartular M.Ö. VI. YY'da Persler, M.Ö. IV. YY'da Büyük İskender orduları bölgeye hâkim olmuştur. Uzun dönem bağımsız bir kent olma özelliğini koruyan Rhizos (Rize) kenti, M.Ö. 180-65 yılları arasında Pontus Krallığı'na bağlı bir vilayet olarak varlığını sürdürmüştür. M.Ö. 65 yılında Pontus Krallığı Romalılara yenilerek Kafkasya'ya çekilmiştir. Bu dönemde idari boşluktan yararlanan Part Krallığı Rize ve çevresini ele geçirmiş, Kafkasya'ya çekilen Pontuslar ve Romalılar arasında tampon bir bölge oluşmuştur. M.S. 10 yılında Romalılar bölgenin kontrolünü Partlar'dan devralmıştır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra bu bölge Bizans sınırları içinde, M.S. 395–1204 yılları arası Pontus Polemiecus Eyaleti içinde yer almıştır.

1071 Malazgirt savaşıyla Türkler tarafından ele geçirilen Rize ve çevresi, 1075 yılında Bizans hakimiyetine girmiştir. 1184 yılına kadar sürekli Bizans, Selçuklu ve Danişmentliler arasında el değiştiren Rize, bu tarihten sonra Bizans egemenliğine girmiştir. Ancak, bu dönemde Selçuklu topraklarına dahil edilen alanlar içerisinde Çamlıhemşin, Fındıklı, Kalkandere ve bir süreliğine Güneysu ilçelerinin bulunduğu bilinmektedir. 1204'te Trabzon Devleti kurulmuş, Rize de bu devlete bağlanmıştır. Bu olaydan sonra Rize ve çevresine Lazlar yerleştirilmiştir. 1461 yılında Trabzon'u fetheden Fatih Sultan Mehmet tarafından Rize, Fındıklı, Çayeli, İyidere, Ardeşen, İkizdere, Kalkandere, Pazar, Hemşin ve Güneysu Osmanlı egemenliği altına girmiştir.

Rize, 1867 Vilayet Nizamnamesine göre Trabzon vilayetinin merkez sancağının 6 kazasından biri durumundadır. 1877 yılında merkez sancağa bağlı nahiye olmuştur. 1877–1878 Osmanlı Rus savaşının ardından Lazistan sancağı kurulunca Rize hem kaza, hem de bu sancağın merkezi olmuştur. 9 Mart 1916 tarihinde Rize, Rusların işgaline uğramıştır. 2 Mart 1918'de Rize Rus işgalinden kurtulmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924 yılında Rize il olarak idari yapıda yer almış, 1933 yılında Artvin ili ile birleştirip Çoruh ili olarak 1936'ya kadar bu yapıyla yönetilmiştir. 1936 tarihinde yürürlüğe giren 2885 sayılı kanunla Çoruh ili kaldırılmış Rize yeniden il durumuna getirilmiştir. Pazar ilçesi bu dönemde Rize'ye bağlı tek ilçe konumundadır. Çayeli 1 Eylül 1944'te, 4 Aralık 1953'te Artvin ilinden ayrılıp Rize'ye bağlanan Fındıklı, 1948 yılında, İkizdere 20 Haziran 1952'de, Ardeşen 1 Mart 1953'te, Çamlıhemşin ve Kalkandere 1 Nisan 1960'ta, Pazar 1984'te, Derepazarı ve Hemşin 9 Mayıs 1990'da ilçe statüsü kazanmıştır.

3.4.2. Tarihi ve Kültürel Değerler

- **Rize Kalesi:** II. Alexios (1297-1330) Bizans Dönemi yapısıdır. İç Kale, Justinyen zamanında (527–565) yeniden inşa edilmiştir. Daha sonra Komnenoslar zamanında (1297–1330) aşağı surlar inşa edilmiştir. Kale, Osmanlı Dönemi'nde de onarılarak kullanılmıştır.
- **Zil Kalesi:** 14. ve 15. yy. yapıldığı varsayılmaktadır. Çamlıhemşin ilçesinde, ilçe merkezinin 15 km. güneyinde, Fırtına Deresi'nin batı yamaçları üzerinde kurulmuştur. Kalenin üzerinde inşa edildiği sarp kaya kütlesi denizden 750 m. dere yatağından yaklaşık 100 m. yüksekliktedir.
- **Kaleler:** Rize çevresinde yer alan diğer kaleler stratejik yerlere kurulmuş, çevresini korumak, haberleşmek ve yeterince askeri kuvveti barındırmak için

tesis edilmişlerdir. Bunlardan Bozuk Kale, Kalecik (Sivri Kale) ile Cihar Kale küçük kaleler olup ortalarında birer gözetleme kulesine sahiplerdir.

- **Kız Kalesi (Pazar):** XIII. ve XIV. YY.da yapılmıştır. Kulesi yoktur.
- **Kale-i Bala:** 14. ve 15. yy. yapıldığı varsayılmaktadır. Tatos geçidinde, iç bölgeye geçişi sağlamaktadır. Çamlıhemşin İlçesi'ne 40 km. uzaklıkta Hisarcık köyü sınırları içerisinde Fırtına Deresi'nin kaynaklarına hakim bir noktada kurulmuştur.
- **Camiler:** İl merkezinde İskender Cafer Paşa (İslam Paşa) Camii (16. YY), Kale Camii, Küçük Gülbahar Hatun Camii, Müftü Mahallesi Camii, Reşadiye Camii, Camiönü Camii, Değirmendere Camii, Taşçıoğlu Camii, Şeyh Camii
- **Rize Atatürk Müzesi (Mataracı Mehmet Efendi Evi):** Müftü Mahallesi, XX. YY'ın başlarında yapılmıştır. Atatürk 17 Eylül 1924 yılında Rize'yi ziyareti sırasında bu evde misafir edilmiştir. Ev restore edilerek müze olarak 27.12.1985 tarihinde ziyarete açılmıştır.

3.5. TRABZON

3.5.1. Kronoloji ve Tarih

- M.Ö. 5500 - İlk yerleşim (Turani Kavimler)
- M.Ö. VII. YY. - Miletoslu Koloniler
- M.Ö. VI. YY. - Persler
- M.Ö. 334 - Makedon Krallığı (Büyük İskender)
- M.Ö. 280 - Pontus Devleti
- M.Ö. 66 - Roma İmparatorluğu
- IV. YY. -Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)
- IX. YY. -Müslüman Türk devletleri
- 1204 -Komnenos Krallığı
- 1461 -Osmanlı İmparatorluğu

Trabzon yöresinde yerleşme tarihi M.Ö 5500'lü yıllara dayanmaktadır. Trabzon'un kuruluşu M.Ö. 2000 yıllarına denk gelmektedir. İpek Yolunun başlangıcında kurulan Trabzon şehrinin ilk kurucularının Orta Asya ve Kafkaslardan bölgeye gelen Turani Kavimlerden Marlar, Tibarenler ve Mosklar'dır. İl tarihi, kuruluşundan serbest şehir oluncaya kadar geçen devir (M.Ö.2000-M.Ö.750), serbest şehir devri (M.Ö.750-M.S.50), Roma devri (50-395), ilin Müslümanlar ile Bizans egemenliği altında el değiştirdiği dönem

Komnenoslar Devri (1204-1461), Osmanlı Devleti egemenliği altındaki devri ve ardından Cumhuriyet sonrası geçirdiği devir olarak ayrılmıştır.

M.Ö. VII. YY'da Miletosluların kolonileşme dönemini yaşamış, , M.Ö VII. Y.Y sonunda Kafkasya'dan gelen Kimmerlerce yağmalanmış; M.Ö. VI. YY'da ise Perslerin egemenliğine girerek, Pont Kapadokyası adı verilen satraplık içinde kalmıştır. Makedonya Kralı Büyük İskender M.Ö. 334 yılında tüm Anadolu'da Pers hakimiyetine son vermiştir. İskender'in ölümünden sonra Karadeniz'de Pontus Devleti kurulmuştur. Trabzon, M.Ö. 280 yılında merkezi Amasya olan Pontus devletinin sınırları içinde kalmıştır.

M.Ö. I. YY'da batıda güçlenen Romalılar Anadolu'yu da işgal etmeye başlamışlardır. Roma kralı Pompeius Pontus Krallığı'nı dağıtarak M.Ö. 66 yılında Trabzon'u Roma yönetimine almıştır. M.S. 70'li yıllarda Trabzon, Kapadokya-Galata Eyaletine dahil edilmiştir. IV. YY'ın sonunda, Trabzon Doğu Roma'nın yani Bizans'ın egemenliği altında kalmıştır. IX. YY'da Trabzon Müslüman Türklerin egemenliğine girmiştir.

1204'te Trabzon'da bağımsız Komnenos Krallığı kurulmuştur. Fatih Sultan Mehmet 1461'de Komnenos egemenliğine son vererek Trabzonu ele geçirmiştir.

Trabzon Osmanlı egemenliğinde önce sancak olarak idare edilmiştir. XVI. YY'da Lazistan Sancağı ile birleşerek eyalete dönüşmüştür. Trabzon 1916-1918 yılları arasında Rus işgaline uğramıştır.

3.5.2. Tarihi ve Kültürel Değerler

- **Sumela Manastırı:** Bizans İmparatoru I. Thedosius zamanında (375-395) yılında yapılmıştır. Trabzon'un Maçka ilçesinin Altındere köyü sınırları içinde, Altındere vadisine hakim Karadağ'ın eteklerinde sarp bir kayalık üzerine kurulmuştur.
- **Ayasofya Kilisesi:** I. Manuel Komnenos zamanında 1238-1263 yılında inşa edilmiştir. Halen müze olarak kullanılmaktadır.
- **Kaymaklı Manastırı:** 1424 yılında yapılmıştır. Trabzon'un 3 km güneydoğusunda Boztepe'nin Değirmendere vadisine bakan yakasında kurulmuştur. Manastır yapıları birçok defa onarım görmüştür.
- **Vazelon Manastırı:** M.S. 270 yılında ilk kuruluşundan bugüne kadar çeşitli değişiklikler geçirmiştir.

- **Kızlar Manastırı:** III. Alexios (1349-1390) tarafından yapılmıştır. Boztepe'nin yamacında şehre hakim bir mevkide kurulmuştur. Manastır kompleksi yüksek bir koruma duvarı ile çevrilmiştir.
- **Küçük Ayvasıl Kilisesi:** Şehrin en eski kiliselerinden birisidir.
- **Santa Maria Kilisesi:** Tescilli yapı, Vatikan idaresi tarafından 1852-1874 yılları arasında yaptırılmıştır.
- **Trabzon Kalesi:** M.S. 5.YY.'da Roma Döneminde yapılmıştır. Bugünkü surların en eski bölümü Roma devrine (M.S. V. YY) tarihlidir. Halen restore edilmektedir
- **Akçakale:** Trabzon'un 18 km. batısında bulunan kalenin 1297-1330 yılları arasında İmparator II. Aleksios tarafından Selçuklulardan korunmak amacıyla yaptırıldığı sanılmaktadır. Osmanlı döneminde onarım geçiren ve bazı yeni ilavelerle genişletilen kale önemli bir askeri üs olma özelliğini bu dönemde de korumuştur.
- **Türbeler:** İl içinde bulunan önemli türbeler, Açık Türbe, Gülbahar Hatun Türbesi, Ahi Evren Dede Türbesi ve Emir Mehmet Türbesi'dir.
- **Osmanlı Dönemi Yapıları:** İl içinde bulunan çok sayıda Osmanlı dönemi yapılarının en önemlileri Gülbahar Hatun Cami, Yeni Cuma Cami, Tabakhane Köprüsü, Zağnos Paşa Köprüsü, Alaca Han, Taşhan, Vakıfhan, Sekiz Direkli Hamam, Paşa Hamamı ve Meydan Hamamı'dır.

4. NÜFUS

1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye nüfusu 56.473.035 kişi iken, 2000 yılı nüfus sayımında 67.803.927 kişiye, 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ise 71.517.100'e ulaşmıştır. 1990-2000 yılları arasında Türkiye toplam nüfus artış hızı % 1.83 iken bu değer, 2000-2008 yılları arasında % 0.67'ye gerilemiştir.

Planlama Bölgesi'nin nüfusu ise 1990 yılında 2.643.192 kişi iken, 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre 2.939.612 kişiye yükselmiş, 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ise 2.340.803'e gerilemiştir. 1990 yılında bölgenin Türkiye nüfusu içindeki payı % 4.68 iken, 1997 yılında bu değer % 4.34'e, 2008 yılında ise % 3.27'ye gerilemiştir. Bölgenin yıllık nüfus artışı ise 1990-2000 yılları arasında % 1.06, 2000-2008 yılları arasında olarak % - 2.85 olarak belirlenmiştir.

İller itibariyle nüfus ve yıllık nüfus artış hızları aşağıda verilmiştir.

4.1. GİRESUN

2008 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin nüfusu 421.766 ile ülke sıralamasında 45. sırada yer almaktadır. İlin 1990, 2000 ve 2008 nüfus verileri Tablo: 43'te sunulmuştur.

Tablo: 43 Giresun İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)

	NÜFUS			YILLIK LOGARİTMİK NÜFUS ARTIŞ HIZI %		
	1990	2000	2008	1990–2000	2000–2008	1990–2008
Kentsel Nüfus	219.114	283.316	235.647	2.57	-2.30	0.40
Kırsal Nüfus	279.973	240.503	186.119	-1.52	-3.20	-2.27
Toplam Nüfus	499.087	523.819	421.766	0.48	-2.70	-0.94

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

Görüldüğü gibi 18 yıllık süreç içinde il nüfusu düşüş göstermiştir. Kentsel nüfuslar çok az artış gösterirken, kırsal nüfusta her dönemde düşüş kaydedilmiştir. Tarım faaliyetlerinin yeterince gelir getirmemesi ve kırsal alanlarda tarım dışı sektörlerde yatırım olmaması kırsal nüfusu göçe itmiştir. Bu göç il içindeki kentsel yerleşmelerden çok büyük kentlere yönelmiştir.

Grafik: 34 Giresun İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)

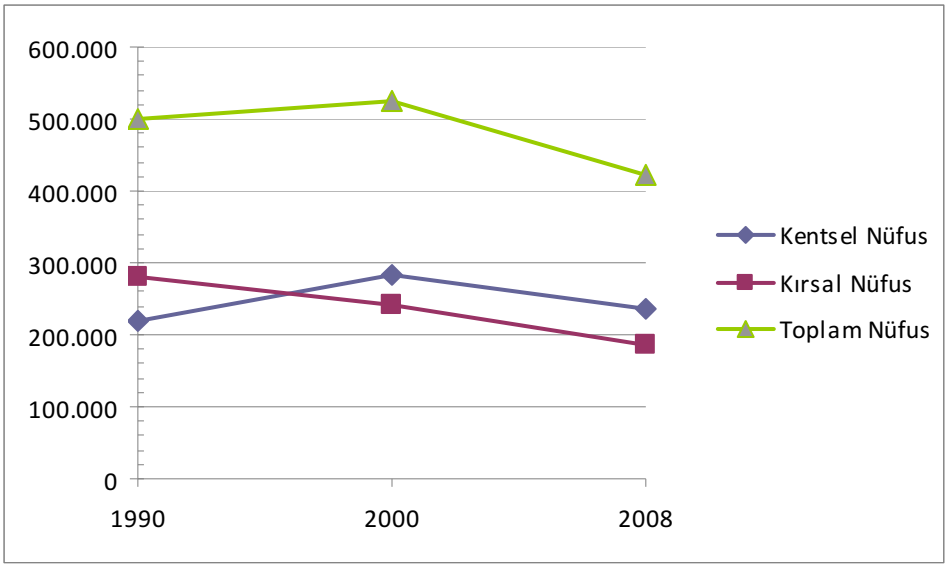

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

4.2. GÜMÜŞHANE

2008 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin nüfusu 131.367 ile ülke sıralamasında 77. sırada yer almaktadır. İlin 1990, 2000 ve 2008 nüfus verileri Tablo: 44'te sunulmuştur.

Tablo: 44 Gümüşhane İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)

	NÜFUS			YILLIK LOGARİTMİK NÜFUS ARTIŞ HIZI %		
	1990	**2000**	**2008**	**1990–2000**	**2000–2008**	**1990–2008**
Kentsel Nüfus	58.996	77.570	57.921	2.74	-3.65	-0.10
Kırsal Nüfus	110.379	109.383	73.446	-0.09	-4.98	-2.26
Toplam Nüfus	169.375	186.953	131.367	0.99	-4.41	-1.40

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

Gümüşhane nüfusu son yıllarda önemli şekilde düşüş göstermiştir. Kentsel yerleşmelerde 18 yıllık dönem içinde nüfus hemen hemen sabit kalırken, kırsal nüfusun üçte birinden daha yüksek bir oranı göç etmiştir. İl içinde tarımın yeterli getirisi olmaması, tarım dışı faaliyetlerin de gelişmemesi ekonomik zorlukları getirmiş ve il genelinde nüfusun yaklaşık dörtte biri göç etmiştir.

Grafik: 35 Gümüşhane İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)

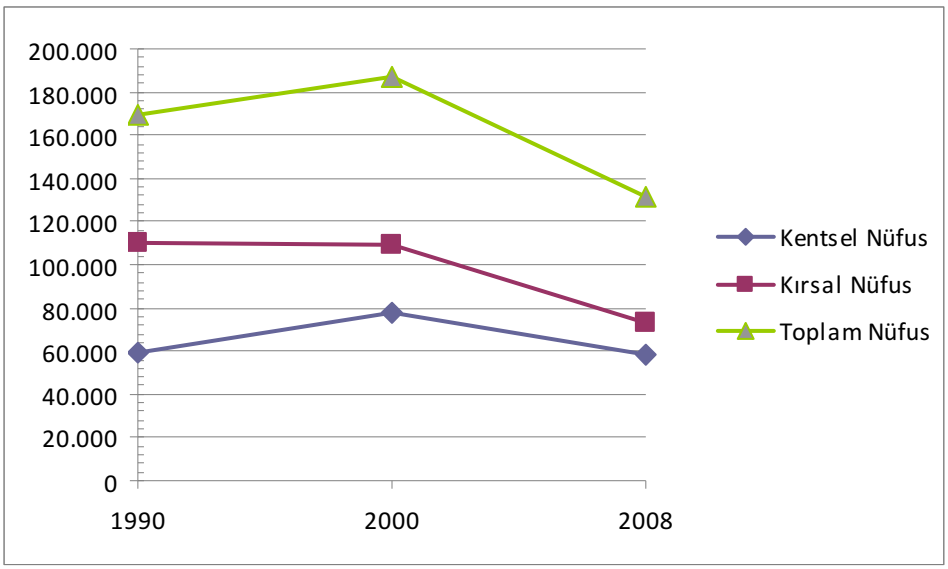

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

4.3. ORDU

2008 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin nüfusu 719.278'dir. Ve ülke sıralamasında 30. sırada yer almaktadır. İlin 1990, 2000 ve 2008 nüfus verileri Tablo: 45'te sunulmuştur.

Tablo: 45 Ordu İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)

	NÜFUS			YILLIK LOGARİTMİK NÜFUS ARTIŞ HIZI %		
	1990	**2000**	**2008**	**1990–2000**	**2000–2008**	**1990–2008**
Kentsel Nüfus	336.820	416.631	384.066	2.13	-1.02	0.73
Kırsal Nüfus	493.285	471.134	335.212	-0.46	-4.25	-2.15
Toplam Nüfus	830.105	887.765	719.278	0.67	-2.63	-0.80

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

Ordu ili 1990-2008 döneminde yaklaşık olarak nüfusunun beşte birini kaybetmiştir. Kentsel nüfus az da olsa artış gösterirken, kırsal nüfusta önemli bir düşüş söz konusudur ve kırsal nüfus yaklaşık üçte bir oranında azalmıştır. İl içinde tarım dışı faaliyetlerin gelişmemesi ekonomik zorlukları getirmiştir ve il genelinde göçe neden olmuştur.

Grafik: 36 Ordu İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)

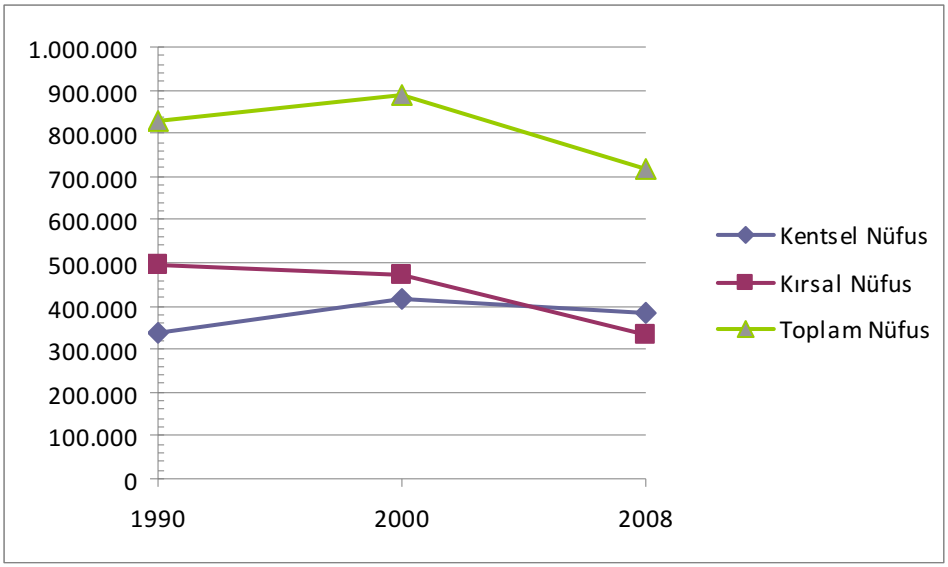

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

4.4. RİZE

2008 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin nüfusu 319.410 ile ülke sıralamasında 57. sırada yer almaktadır. İlin 1990, 2000 ve 2008 nüfus verileri Tablo: 46'da sunulmuştur.

Tablo: 46 Rize İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)

	NÜFUS			YILLIK LOGARİTMİK NÜFUS ARTIŞ HIZI %		
	1990	**2000**	**2008**	**1990–2000**	**2000–2008**	**1990–2008**
Kentsel Nüfus	133.370	205.245	189.704	4.31	-0.98	1.96
Kırsal Nüfus	215.406	160.693	129.706	-2.93	-2.68	-2.82
Toplam Nüfus	348.776	365.938	319.410	0.48	-1.70	-0.49

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

1990-2000 yılları arasında önemli bir artış gösteren il kentsel nüfusu, 2000-2008 arasında az da olsa azalmıştır. Buna karşılık kırsal nüfusta her iki dönemde de giderek artan bir düşüş söz konusudur. Rize'de de ekonomik sorunlar önemli ölçüde göçe neden olmuştur.

Grafik: 37 Rize İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)

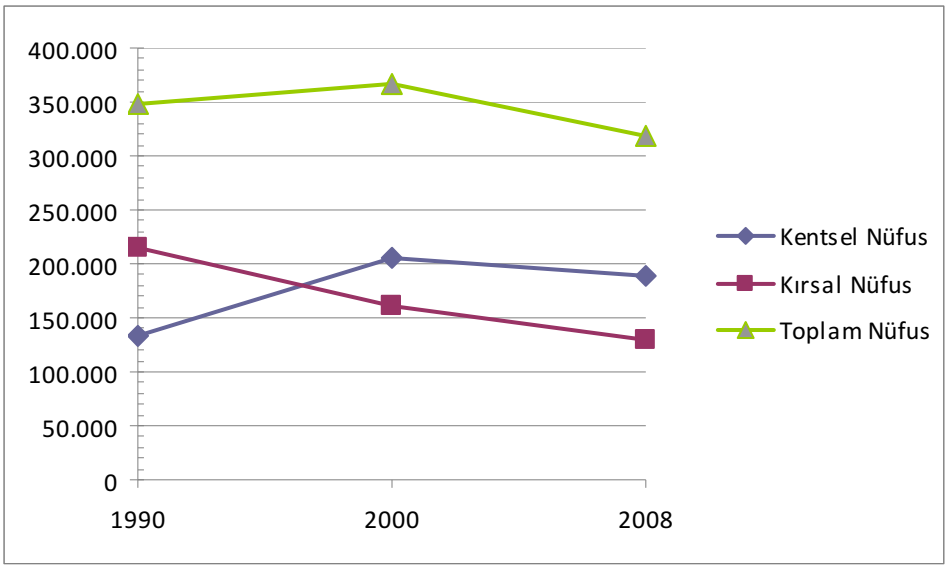

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

4.5. TRABZON

2008 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin nüfusu 748.982 ile ülke sıralamasında 27. sırada yer almaktadır. İlin 1990, 2000 ve 2008 nüfus verileri Tablo: 47'de sunulmuştur.

Tablo: 47 Trabzon İli Nüfus Verileri (1990, 2000, 2008)

	NÜFUS			YILLIK LOGARİTMİK NÜFUS ARTIŞ HIZI %		
	1990	2000	2008	1990–2000	2000–2008	1990–2008
Kentsel Nüfus	303.612	478.954	390.797	4.56	-2.54	1.40
Kırsal Nüfus	492.237	496.183	358.185	0.08	-4.07	-1.77
Toplam Nüfus	795.849	975.137	748.982	2.06	-3.30	-0.34

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

1990-2000 yılları arasında gerek az da olsa kırsal, gerekse kentsel nüfusta artış olurken, 2000-2008 döneminde il içinde tüm nüfuslar düşmüştür. On sekiz yıllık dönem dikkate alınınca kentsel nüfusta bir artış, kırsal nüfusta ise önemli sayılabilecek bir düşüş söz konusudur.

Grafik: 38 Trabzon İli Nüfus Gelişimi (1990-2008)

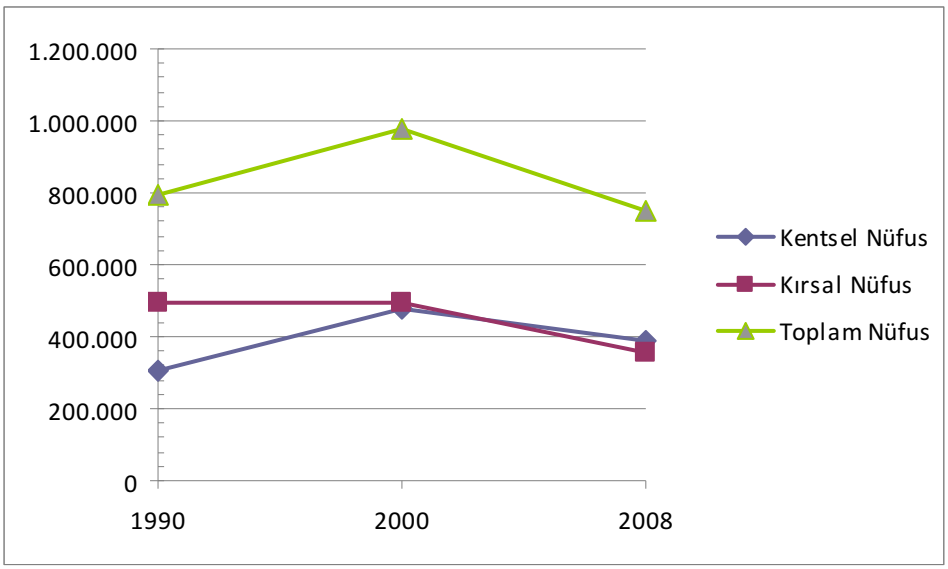

Kaynak : D.İ.E. 1990-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri ve Büro Çalışması

Bölge içinde tüm iller paralel nüfus gelişimi göstermiştir. Kentsel nüfus çok az artmış veya sabit kalmış, buna karşılık kırsal nüfuslarda dikkat çekici düşüşler meydana gelmiştir. Bölge genelinde ekonomik durgunluk önemli bir göçe neden olmuştur.

5. EKONOMİK YAPI

5.1. GİRESUN

Türkiye'de illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Giresun ili 50. sırada yer almıştır. İlin GSYİH değerleri Tablo:48, faal nüfus ve çalışan nüfus değerleri ise Tablo:49'da sunulmuştur.

Tablo: 48 Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri

YILLAR	KİŞİ BAŞI GSYİH ($)	GELİŞME HIZI %
1990	1.244	54.7
1995	1.425	108.1
2000	1.874	15.6
2001	1.443	48.5

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Tablo: 49 Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)

	Giresun			Doğu Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
İşgücü	**57.2**	47.6	66.9	**58.9**	49.5	68.4	**55.2**	39.6	70.6
İstihdam	**91.1**	94.3	88.9	**91.7**	94.8	89.3	**91.1**	92.8	90.1
İşgücünde Olmayan	**42.8**	52.4	33.1	**41.1**	50.5	31.6	**44.8**	60.4	29.4
İşsiz	**8.9**	5.7	11.1	**8.3**	5.2	10.7	**8.9**	7.2	9.9

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Giresun ilinde toplam işgücü oranı Türkiye ortalamasının üzerinde, Doğu Karadeniz Bölgesinden daha düşük bir ortalamaya sahiptir. İstihdam edilen nüfus değeri 91,1'lik bir değere sahiptir. Bu oran Türkiye ortalaması ve Doğu Karadeniz Bölgesi ile yakın bir değerdir. İşsiz nüfus oranı Doğu Karadeniz Bölgesinden fazla, Türkiye ortalaması ile benzer bir durum görülmektedir.

İşgücünün sektörlere göre dağılımı Tablo:50'de sunulmuştur.

Tablo: 50 Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)

SEKTÖRLER	1980	1985	1990	2000
Tarım	79.7	79.2	72.7	70.3
Sanayi	4.7	4.5	5.8	5.1
Hizmetler	12.6	13.8	17.2	21.0
İnşaat	2.7	2.2	3.9	3.6
Tanımlanamayan	0.3	0.3	0.4	0.0
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı – Giresun İli

1980 yılından 2000 yılına kadar tarım sektöründe istihdam edilen nüfusta belirgin bir azalış söz konusu iken hizmetler sektörü 1980 yılından 2000 yılına kadar bir artış göstermiştir. Yıllar içinde kentleşme sürecinin artması ile birlikte hizmetler sektöründe de bir gelişme söz konusudur. Sanayi sektörü zaman içinde artmasına rağmen sanayide istihdam edenlerin payı çok düşüktür. Önemli bir iktisadi faaliyet kolu olan sanayi sektörü Giresun ilinde önemli bir ekonomik gelir sağlamamaktadır.

Grafik: 39 GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)

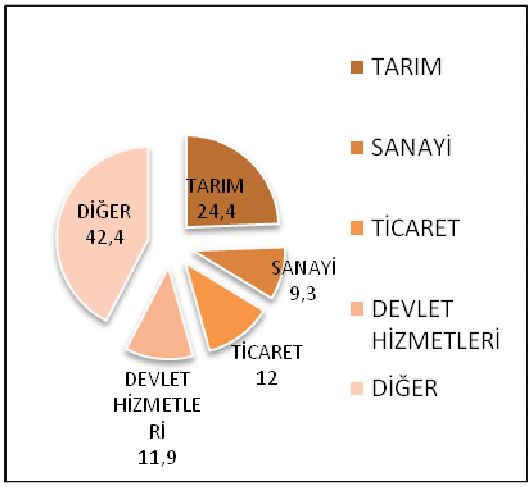

Grafik: 40 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)

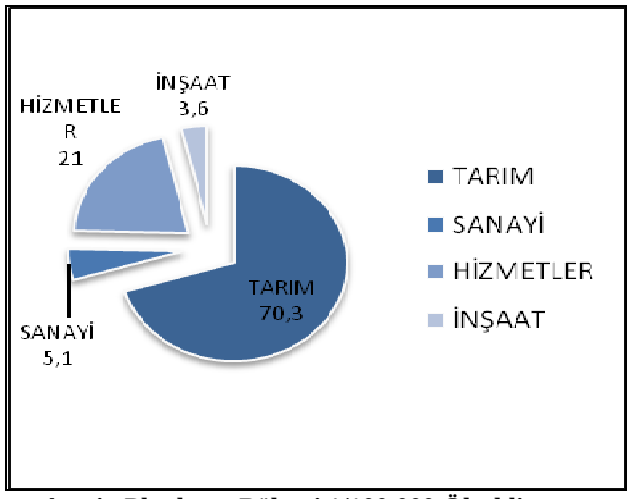

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

2000 Yılı verileri doğrultusunda GSYİH içinde ana sektör olarak tarımın payı en yüksektir. Hizmetler sektörünün de tarımdan sonra GSYİH içindeki payı fazladır. Bu sektörlerin sağladıkları istihdam değerleri de yüksektir. Tarım sektörü % 70,3'lük bir orana sahip iken hizmetler sektörü de %21 oranında istihdam sağlamaktadır.

5.1.1. Sektörel Yapı Analizi

5.1.1.1. Tarım

Giresun ilinde en önemli ekonomik sektör tarımdır. Tüm sektörler içindeki payı %24,4'dür. Tarım sektörünün GSYİH içindeki payı sürekli bir artış göstermiştir. Tarımsal üretimin yanında çiftçilik ve hayvancılık yoğun olarak yapılmaktadır.

İlin en önemli tarımsal ürünü fındıktır. Fındık üretim alanı 102.500 hektarlık bir alan ile Türkiye'de fındık üretimi yapılan alanların %17'sini kaplamaktadır. İlde iki farklı iklim tipi görülmesinden dolayı kıyı kesimlerde daha çok fındık, kivi, çilek üretilmekte ve seracılık yapılmaktadır. Karasal iklimin hakim olduğu Alucra, Çamoluk ve Şebinkarahisar ilçelerinde baklagiller, tahıllar, patates, mısır gibi ürünler üretilmektedir.

Giresun ili çay üretiminde de önemli bir paya sahiptir. İl genelinde çay ekili alanlar toplam 2.200 hektardır ve elde edilen yaş çay miktarı 20.000 tondur.

İç kesimlerde hayvancılık faaliyetleri de yoğun olarak yapılmaktadır. Alucra, Çamoluk, Dereli ve Şebinkarahisar gibi ilçelerde hayvancılık önemli bir ekonomik gelir getirmektedir. Mera alanları %17,7'lik bir orana sahiptir. Hayvancılığın diğer bir faaliyet kolu ise arıcılıktır. Türkiye bal üretiminin %2.03' nü Giresun ilinden karşılanmaktadır.

Giresun ili balık üretimi yönünden büyük bir potansiyele sahiptir. Karadeniz'e dökülen akarsular üzerinde birçok balık çiftliği bulunmaktadır. Giresun ilinde balıkçılık sektörünün toplam sektörler içindeki payı yüksek olmamasına rağmen Türkiye üretiminin %1,84ünü karşılamaktadır.

5.1.1.2. Sanayi

Giresun ilinin genel sektörel yapısı içinde sanayi sektörünün ekonomik faaliyetler içinde payı düşüktür. Sanayi sektörünün alt faaliyet kollarından olan imalat sanayi en yüksek orana sahiptir. Giresun ili sanayi sektörü büyük oranda gıda sanayine dayanmaktadır. Giresun'da yetişen tarımsal ürünlere dayalı sanayide özellikle fındığa dayalı üretim, ekonominin en önemli payını oluşturmaktadır. Bunun yanında çay üretimine bağlı işleme tesisleri de sanayi sektörünün gelişmesini sağlamaktadır. Yeraltı kaynakları, maden ve taş

ocakçılığı sektöründe bakır, kurşun, çinko gibi metalik madenlere sahip olunması ve bu madenlerin işlenmesi ile sanayi sektörüne önemli bir girdi sağlanmaktadır. Sanayi faaliyetleri genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde yapılmaktadır. İlde ki en önemli ve en büyük sanayi kuruluşları Fiskobirlik Entegre Fındık İşleme Tesisleri, Çay- Kur Tirebolu Çay Fabrikası ve Milda Kâğıt Fabrikası' dır.

Küçük sanayi sitelerinde ise özellikle fındık kırma, ağaç işleri ile ilgili oyma, yontma, işlemeye yönelik üretim yapıldığı görülmektedir.

5.1.1.3. Hizmetler

Hizmetler sektörü, GSYİH içindeki payı tarımdan sonra 2. sırada yer alan iktisadi faaliyet koludur. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kolları ticaret, turizm, ulaştırma ve toplumsal hizmetlerdir.

Giresun İlinde tarımsal üretim ile elde edilen fındık ve çay gibi gıda maddeleri ticari faaliyetlerin gelişmesinide sağlamıştır. Fındığın yurt dışına kavrulmuş, kıyılmış, bayazlatılmış olarak ihraç edilmesi ticari yönden gelişimi sağlamıştır.

Turizm yönünden sahip olunan doğal kaynak potansiyeli diğer Doğu Karadeniz illerine göre daha az ön planda olmasına rağmen küçük bir oranda gelir sağlamaktadır. İl genelinde kıyı turizmi ve yayla turizmi ön plandadır.

5.2. GÜMÜŞHANE

Türkiye'de ki illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Gümüşhane ili 71. sırada yer almıştır. İlin GSYİH değerleri Tablo:51, faal nüfus ve çalışan nüfus değerleri ise Tablo:52'de sunulmuştur.

Tablo: 51 Yıllar İtibari İle GSYİH Veriler

YILLAR	KİŞİ BAŞI GSYİH ($)	GELİŞME HIZI %
1990	1.150	125.5
1995	1.178	103.6
2000	1.491	36.5
2001	1.075	39.1

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Kişi başına düşen GSYİH değeri 1990 yılından itibaren 2000 yılında 1.491$ ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2001 yılında 1,075'e düşmüştür.

Tablo: 52 Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)

	Gümüşhane			Doğu Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
İşgücü	62.6	56.6	68.6	58.9	49.5	68.4	55.2	39.6	70.6
İstihdam	93.8	97.8	90.6	91.7	94.8	89.3	91.1	92.8	90.1
İşgücünde Olmayan	37.4	43.4	31.4	41.1	50.5	31.6	44.8	60.4	29.4
İşsiz	6.2	2.2	9.4	8.3	5.2	10.7	8.9	7.2	9.9

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Gümüşhane İlinin toplam işgücü ve istihdam değeri Türkiye'den ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nden yüksektir. İşgücünde olmayan nüfus ise Türkiye'den ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nden daha azdır. Gümüşhane ilinin Doğu K:aradeniz Bölgesi ve Türkiye ortalamalarına göre işsiz nüfusu daha düşük bir değere sahiptir.

İşgücünün sektörlere göre dağılımı Tablo:53'te sunulmuştur.

Tablo: 53 Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)

SEKTÖRLER	1980	1985	1990	2000
Tarım	83.6	82.2	76.5	73.5
Sanayi	3.7	3.8	5.5	4.2
Hizmetler	10.4	11.9	14.3	17.8
İnşaat	1.9	1.9	3.4	4.4
Tanımlanamayan	0.4	0.2	0.3	0.1
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı – Gümüşhane İli

Tarım sektörü Gümüşhane ili için en önemli ekonomik sektördür. Yıllar itibari ile tarım sektörünün istihdam payı azalma göstermiştir. İstihdam ettiren nüfus açısından sanayi sektörü çok küçük bir değere sahiptir. Sanayi sektörünün sağladığı istihdam değeri 1990 yılında artmış, 2000 yılında azalma göstermiştir. Hizmetler sektörü yıllar içinde düzenli bir artış göstermiştir. İnşaat sektörü ise oransal olarak en çok artış gösteren sektör olmuştur.

Grafik: 41 GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)

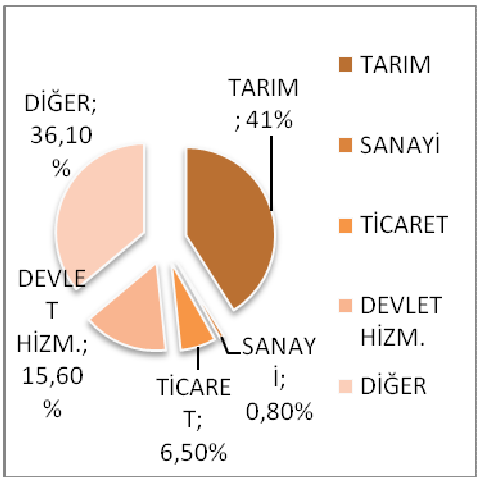

Grafik: 42 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı (2000)

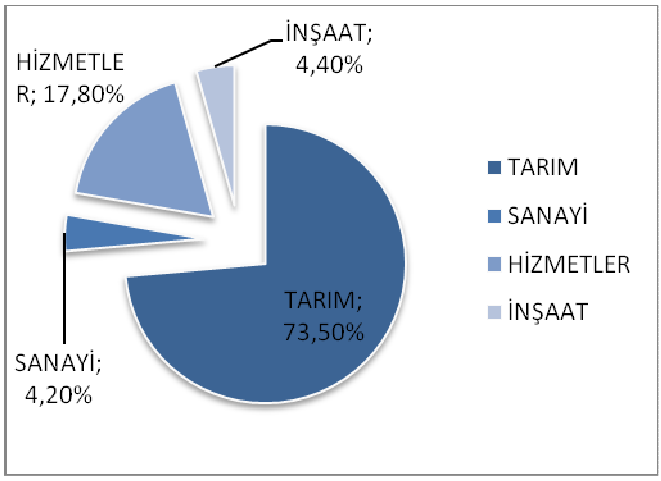

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

5.2.1. Sektörel Yapı Analizi

5.2.1.1. Tarım

2000 yılı verileri doğrultusunda tüm sektörler içinde tarım sektörünün GSYİH içindeki payı %41'dir. İlin ana sektörü tarımdır. Gümüşhane ilinde tarımsal üretimde hububat ekimi en fazla alanı kaplamaktadır. Tarımsal üretim genellikle küçük aile işletmelerinde gerçekleştirilmektedir. İklimsel verilerden dolayı meyve ve sebze üretimi, sadece ilin ihtiyacını karşılayacak kadar yapılmaktadır. Meyvecilikte elma, armut, vişne, ceviz ve dut ön plandadır. Dut üretiminin artmasıyla ilde pekmez, pestil üretimi de yaygınlaşmıştır. Bunun yanında Gümüşhane ilinden son yıllarda Kuşburnu üretimi de artmış buna bağlı meyve suyu, marmelat ve kuşburnu çayı üretimi de gelişmiştir.

Hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı ilçeler Kelkit, Köse ve Şiran ilçeleridir. Mera hayvancılığının yanında son yıllarda ahır hayvancılığı da yapılmaya başlamıştır. Hayvancılıkta son ürün olarak nitelendirebileceğimiz en önemli ürünler ürün süt ve hayvan kılıdır. Gümüşhane ili su kaynakları yönünden zengin olduğu için su ürünleri üretimi de yapılmaktadır. İl sınırları içinde bulunan 4 adet göl, Harşit ve Kelkit Çayların da alabalık üretimi yapılabilmektedir.

5.2.1.2. Sanayi

İlde sanayi sektörü GSYİH' dan % 0,8' lik bir paya sahiptir. Gümüşhane ili sanayi bakımından çok fazla gelişim gösterememiştir. Sanayi konusunda kamu yatırımı yapılmamıştır. Sanayinin gelişememesinde ki en büyük etkenlerden biri ise ilin coğrafi yapısı ve ulaşım koşullarının girdi maliyetlerini yükseltmiş olması ve ilin bölgesel pazar niteliğini kazanamamış olmasıdır.

Sanayi sektörünü oluşturan istihdam oranına bakıldığında imalat sanayide çalışanların oranı, diğer sektörlerde çalışanlara göre daha yüksek bir paya sahiptir. Madencilik ve taş ocakçılığı elektrik, gaz ve su sektörünün sektöründe en yüksek paya merkez ilçe sahiptir. İmalat sanayisinde faaliyet gösteren en önemli kuruluşlar gıda sanayi, giyim sanayi ve orman ürünlerine dayalı sanayi kuruluşlarıdır.
İlde en çok istihdam sağlayan kuruluş En-Er Tekstil olarak bilinen, tekstil ürünlerinin üretimini yapan işletmedir. Tarımsal üretimde ön plana çıkmış olan kuşburnu bitkisinin işlenmesine yönelik kurulmuş olan Gümüşsu A.Ş. önemli sanayi kuruluşlarından biridir.

İlde maden rezervlerinin fazla olmasına karşılık madenciliğin GSYİH içindeki payı düşüktür. İlde çıkarılan en önemli madenler Altın, Demir, Kil, Kireçtaşı, Kaolen, Bakır-Kurşun-Çinko, Barit ve Linyittir.

5.2.1 3. Hizmetler

Gümüşhane ilinin sahip olduğu coğrafi konum ticari faaliyetlerinde gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. İlde gerçekleştirilen ticari faaliyetler küçük ölçekli işletmelerden ibarettir. Ticaret faaliyetlerin GSYİH içinde ki payı % 6,5'dur.

Gümüşhane ili turizm açısından kullanılmayan bir potansiyele sahiptir. Turizmin gelişmesi ile turizm faaliyet alanlarına cevap verecek hizmetler sektörü de gelişebilmektedir.

5.3. ORDU

Türkiye'de illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Ordu ili 62. sırada yer almıştır. İlin GSYİH değerleri Tablo: 54, faal nüfus ve çalışan nüfus değerleri ise Tablo: 55'te sunulmuştur.

Tablo: 54 Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri

YILLAR	KİŞİ BAŞI GSYİH ($)	GELİŞME HIZI %
1990	1.093	66.3
1995	1.128	90.2
2000	1.375	39.0
2001	1.064	49.3

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Ordu ilinde kişi başına düşen GSYİH değeri 1.375 ile 2000 yılında 1990 ve 1995 yıllarına göre artış göstermiş, 2001 yılında 1.064'e düşmüştür. 1995 yılında gelişme hızı % 90,2 olmuştur.

Tablo: 55 Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)

	Ordu			Doğu Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
İşgücü	61.3	52.2	70.6	58.9	49.5	68.4	55.2	39.6	70.6
İstihdam	91.9	95.6	89.2	91.7	94.8	89.3	91.1	92.8	90.1
İşgücünde Olmayan	38.7	47.4	29.4	41.1	50.5	31.6	44.8	60.4	29.4
İşsiz	8.1	4.4	10.8	8.3	5.2	10.7	8.9	7.2	9.9

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Ordu ilinde toplam işgücü Türkiye ortalamasının ve Doğu Karadeniz Bölgesinin ortalamasından daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. İstihdam edilen nüfus değeri 91,9'luk bir değere sahiptir. Bu oran Türkiye ortalaması ve Doğu Karadeniz Bölgesi ile yakın bir değerdir. İşsiz nüfus oranı Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ortalamasından daha düşüktür. İşgücünün sektörlere göre dağılımı Tablo:56'da sunulmuştur.

Tablo: 56 Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)

SEKTÖRLER	1980	1985	1990	2000
Tarım	83.6	82.2	76.5	73.5
Sanayi	3.7	3.8	5.5	4.2
Hizmetler	10.4	11.9	14.3	17.8
İnşaat	1.9	1.9	3.4	4.4
Tanımlanamayan	0.4	0.2	0.3	0.1
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı – Ordu İli

Genel olarak Ordu ilinde istihdam tarıma dayanmaktadır. Diğer Doğu Karadeniz illeri ile benzer durum Ordu ilinde de görülmektedir. En önemli iktisadi faaliyet kolu olan tarımı hizmetler, sanayi ve inşaat sektörleri takip etmektedir. 1980 yılından 2000 yılına kadar tarım sektörünün sağladı istihdam değerinde bir azalma görülmektedir. Hizmetler sektörünün sağladığı istihdam değeri yıllar içinde artarken, sanayi sektöründe 1990 yılındaki artış, 2000 yılında devam etmemiştir.

Grafik: 43 GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)

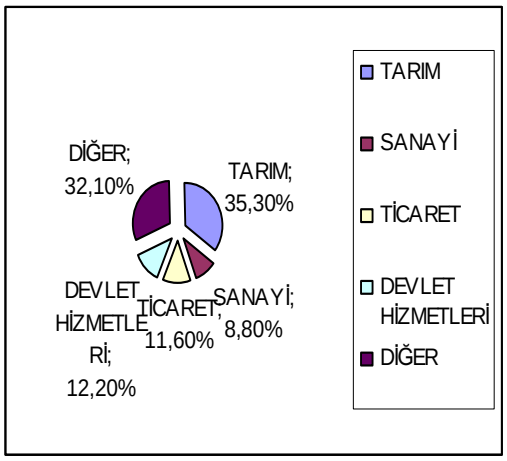

Grafik: 44 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)

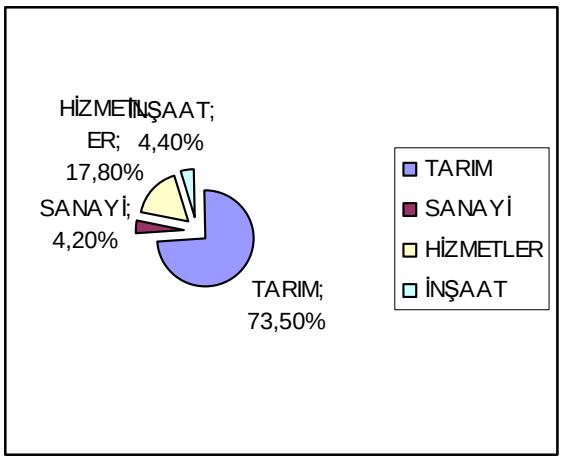

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

5.3.1. Sektörel Yapı Analizi

5.3.1.1. Tarım

Ordu ili için ekonomik gelir kaynağının tarıma dayalı olduğu görülmektedir. İlde en önemli tarımsal ürün fındıktır. Fındık üretimi sanayinin de gelişmesini etkilemektedir. Ordu ili Türkiye'de ki fındık üretiminin %32'sini karşılamaktadır. Fındık üretiminin yapıldığı ilçeler, Merkez İlçe, Fatsa, Perşembe, Ulubey ve Ünye'dir. İlin topografik yapısı genellikle dağlıktır. Bu durumdan dolayı tarımsal üretimde çeşitlilik söz konusu değildir. Fındık üretiminin yanında mısır, çilek, kivi, sera sebzeleri, patates ve soya fasulyesi üretimi yapılmaktadır. Ordu ili Türkiye genelinde mısır ve patates üretiminde 13. sırada yer almaktadır.

Hayvancılık faaliyetleri meracılık şeklinde yapılmaktadır. Tarım sektörü içinde hayvancılığın payı % 21,3'tür. İlde arıcılık faaliyetleri yaygın olarak yapılmaktadır. İlin bal üretimi bakımından Türkiye içindeki payı % 12,6'dır.

Ordu ilinin kıyı şeridinin uzun olması balıkçılık faaliyetlerinin gelişmesine uygun koşul sağlamıştır. En çok avlanan balık türleri hamsi, istavrit, kefal ve mezgittir. Ayrıca balık çiftliklerinde somon, levrek ve alabalık yetiştirilmektedir. GSYİH içinde balıkçılığın payı % 2,1'dir.

5.3.1.2. Sanayi

Sanayi sektörü GSYİH içinde % 8.8 'lik küçük bir değere sahiptir. Tarımsal ürünlerin işlenmesine yönelik sanayi faaliyetleri gelişmiştir. İlde fındığın işlenmesine yönelik sanayi kuruluşları gelişmiştir. Fındığı işleyerek pazarlara ürün olarak süren en önemli sanayi kuruluşu Sagra Tesisleridir. Bunun dışında un ve yem tesisleri, lastik ve ayakkabı fabrikası, çimento fabrikası, soya fabrikası, tuğla fabrikası ve kereste fabrikaları faaliyet göstermektedirler.

İmalat sanayinin, diğer faaliyet kollarına göre sağladığı istihdam değeri daha yüksektir. İmalat sanayinde ürün profili fındık başta olmak üzere süt ve süt ürünleri, un ve unlu mamulleri, giyim sanayi ve orman ürünleri imalatından oluşmaktadır.

5.3.1.3. Hizmetler

Hizmetler sektörü diğer sektörlere göre yıllar içinde sağladığı istihdam değeri ile daha istikrarlı bir artış göstererek ilerlemiştir. İl ekonomisinde ticaret sektörü

küçük ölçekli işletmelerin faaliyetleriyle gelişme göstermektedir. Tarımsal üretimin ana ürünü olan fındık, ticari faaliyetlerin gelişmesine yön vermektedir. Fındığın iç ve dış pazara satılması ticari faaliyetlerin canlanmasına olanak sağlamaktadır. Ordu ili, Türkiye fındık ihracatının %23,4 'ünü karşılamaktadır. Ticaret sektöründe istihdam edilenlerin oranı % 5,2'dir. Diğer önemli tarım ürünleri çilek, kivi olup, ayrıca ilde seralarda sebze üretilmektedir.

Ordu ili sahip olduğu doğal ve tabii değerler doğrultusunda turizmin gelişimine ve geliştirilmesine açık bir potansiyele sahiptir. İlde turizmin gelişmesi hizmet sektörünü de canlandırıp, ekonomik yönden gelişmeyi sağlayacak niteliktedir. Konaklama tesisi açısından ilin artan talebi karşılayabilecek durumda olmadığı görülmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesine yapılan tur seyahatlerinde Ordu ile genellikle tura başlangıç noktası olarak belirlenmiştir. Bu durum ilde tek gece konaklamayı gerektirmektedir. Bu talep doğrultusunda ilde turizm açısından hizmet faaliyetlerinin canlanması öngörülmektedir. Konaklama tesisleri en çok Merkez İlçede bulunmaktadır. Bunun yanında Fatsa, Perşembe ve Ünye ilçelerinde de konaklama tesisleri yer almaktadır. Ünye, Fatsa ve Efirli'de (Perşembe) kamp ve karavan tesisleri de hizmet vermektedir.

5.4. RİZE

Türkiye'de ki illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Rize ili 37. sırada yer almıştır. İlin GSYİH değerleri Tablo: 57, faal nüfus ve çalışan nüfus değerleri ise Tablo: 58'de sunulmuştur.

Tablo: 57 Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri

YILLAR	KİŞİ BAŞI GSYİH ($)	GELİŞME HIZI %
1990	1.902	65.9
1995	2.085	82.1
2000	2.441	36.3
2001	1.897	49.9

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Tablo: 58 Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000) (%)

	Rize			Doğu Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
İşgücü	57.0	46.1	68.3	58.9	49.5	68.4	55.2	39.6	70.6
İstihdam	89.8	93.8	86.9	91.7	94.8	89.3	91.1	92.8	90.1
İşgücünde Olmayan	43.0	53.9	31.7	41.1	50.5	31.6	44.8	60.4	29.4
İşsiz	10.3	6.3	13.1	8.3	5.2	10.7	8.9	7.2	9.9

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Rize ilinde toplam işgücü Doğu Karadeniz Bölgesinin ortalamasından daha düşük, Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İstihdam edilen nüfus 89,75'lik bir değere sahiptir. Bu oran Türkiye ortalaması ve Doğu Karadeniz Bölgesinden daha düşük bir değere sahiptir. İşgücünde olmayan nüfus Doğu Karadeniz Bölgesi ortalamasından daha fazla, Türkiye ortalamasından daha az bir değere bağlıdır. İşsiz nüfus değeri Doğu Karadeniz Bölgesinden ve Türkiye ortalamasından daha fazla bir değere sahiptir. Rize ilinde ki işsiz nüfus değeri ile Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ortalamalarından daha fazla olması ve işsiz nüfusun yıllar itibari ile artması ilin ekonomik sektörlerde de istihdam değerlerinin azaldığını göstermektedir.

İşgücünün sektörlere göre dağılımı Tablo:59'da sunulmuştur.

Tablo: 59 Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi (%)

SEKTÖRLER	1980	1985	1990	2000
Tarım	68.2	69.9	70.1	64.3
Sanayi	17.1	14.3	10.8	9.4
Hizmetler	12.1	13.1	15.6	21.7
İnşaat	2.1	2.5	3.3	4.4
Tanımlanamayan	0.5	0.2	0.2	0.2
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı – Rize İli

İlde tarım arazilerinin kısıtlı olmasına rağmen, tarım sektörünün sağladığı istihdam değeri en yüksek değere sahiptir. Bu durumun oluşmasında ki en büyük etken çay üretimimde Rize ilinin önemli bir yere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, 1980 yılından 2000 yılına kadar tarım sektörünün sağladığı istihdam değeri azalma göstermiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi illeri

içinde Rize ilinin tarım sektöründe sağladığı istihdam değeri en düşük değere sahiptir.

Hizmetler sektöründe çalışan nüfus değeri yıllar itibari ile artmakta ve yüksek bir değere sahip olmaktadır. Arazi yapısının engebeli olması, iklim yapısının da tarımsal ürün çeşitliliğini sağlamaması, sanayi ve tarım sektörünün gelişimini engellemiştir. Bu durumda hizmetler sektörü sağladığı istihdam değeri daha yüksek bir paya sahip olmaktadır. İnşaat sektörünün sağladığı istihdam değeri de yıllar itibari ile artış göstermektedir.

Grafik: 45 GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)

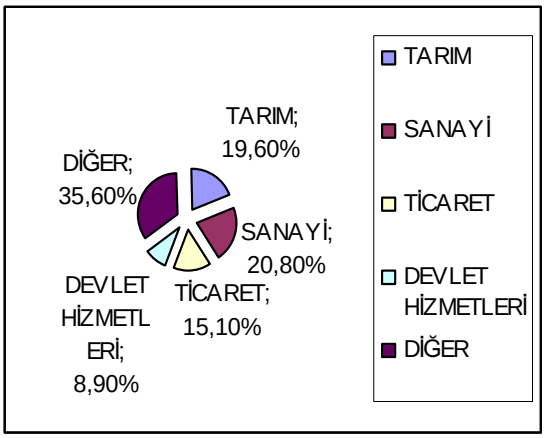

Grafik: 46 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)

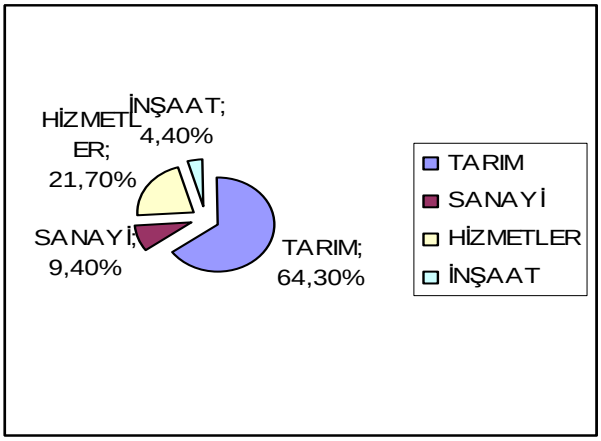

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

5.4.1. Sektörel Yapı Analizi

5.4.1.1. Tarım

Tarım sektörünün GSYİH içindeki payı % 17,7'dir. Arazinin topografik yapısının yüksek ve engebeli olması sebebiyle, ilde tarımsal üretimin yapıldığı alan çok azdır. Arazinin büyük çoğunluğu çay bahçelerinden oluşmaktadır.

Rize ilinde nem oranının yüksek olması ve sıcaklık değerlerinin yeterli derecede olmaması tarımda kısıtlı üretim yapılmasına neden olmaktadır. Başlıca tarım ürünü çaydır. İlde tarım arazilerinin % 92,5' inde çay üretimi yapılmaktadır. Türkiye'de çay üretimi Rize, Artvin, Trabzon, Giresun ve Ordu olmak üzere 5

ilde yapılmaktadır. Üretimden en büyük pay % 65,1 ile Rize'de yapılmaktadır. İlde yaş çay üretim miktarı iklimsel özelliklere bağlı olarak 600–700 bin ton arasında değişmektedir.

İlin iklimsel özelliği kivi yetiştiriciliği içinde uygundur. 228,7 hektarlık bir alanda kivi üretimi de yapılmaktadır. Kivi yetiştiriciliğine önem verilmesi ile tarımda ürün çeşitliliği sağlanabilecek ve bunun sonucunda üretimin artmasıyla tarımdaki istihdam payı da artabilecek potansiyele sahiptir.

İlde yaygın olarak yapılan tarımsal faaliyetlerden biri de arıcılıktır. Dünyaca ünlü bir marka haline gelmiş Anzer Balı Anzer Yaylasında üretilmektedir.

İlde yapılan balıkçılık faaliyetleri de ülke için büyük önem arz etmektedir. İlin ülke genelinde balıkçılıktaki payı %7–10 arasında değişmektedir. İlde en çok avlanan balık % 90' lık pay ile hamsidir. Hamsiden sonra avlanan balıklar kefal, istavrit ve palamuttur.

5.4.1.2. Sanayi

Sanayi sektörünün GSYİH'da ki payı %14'dür. İlde sanayi sektörünün gelişememesindeki en önemli faktörler tarımsal üretim de elde edilen ürünün sanayide kullanılmaması ve ilin sahip olduğu coğrafi konumdur. Sanayi daha çok çayın işlenmesine yönelik kurulmuş tesislere dayanmaktadır. Çay üretiminde en fazla istihdam sağlayan kuruluş Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü Çaykur'dur. Çay üretim tesislerinden sonra sanayi de bir diğer önemli faaliyet kolu orman ürünlerine dayalı kuruluşlardan oluşan sanayi tesisleridir.

İmalat sanayinde ürün profili gıda, içki, tütün ve orman ürünlerinden oluşmaktadır. İmalat sanayine yönelik faaliyetler daha çok Merkez İlçe, Ardeşen, Çayeli, Güneysu, İyidere ve Pazar ilçelerinde yapılmaktadır.

Madencilik sektöründe, Çayeli Bakır İşletmesi yıllık 800.000 ton civarında maden çıkarma kapasitesine sahiptir. Bunun dışında ilde 14 adet maden ocağı bulunmaktadır.

5.4.1.3. Hizmetler

Hizmetler sektörünün GSYİH 'da ki payı % 18,2'lik bir değere sahiptir. Ticarette en önemli ürün çaydır. Ürün dış ticarette de önemli bir yer tutmaktadır. İlin sahip olduğu kültürel ve doğal değerler turizm açısından Doğu Karedeniz Bölgesinin en belirgin özelliklerini barındırmaktadır. Ancak, mevcut turizm altyapısı yetersiz durumdadır ve turizme dayalı hizmetler sektörü de gelişmemiştir.

5.5. TRABZON

Türkiye'de ki illerin 2003 yılı verilerine göre sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Trabzon ili -0,18582 endeks ile 38. sırada yer almaktadır. İlin ekonomik yapısı tarımsal faaliyetlere dayanmaktadır. İlin GSYİH değerleri Tablo: 60, faal nüfus ve çalışan nüfus değerleri ise Tablo: 61'de sunulmuştur.

Tablo: 60 Yıllar İtibari İle GSYİH Verileri

YILLAR	KİŞİ BAŞI GSYİH ($)	GELİŞME HIZI %
1990	1.830	70.01
1995	2.050	83.5
2000	1.927	28.4
2001	1.506	50.07

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Yıllara göre Trabzon ilinde kişi başına düşen GSYİH verileri incelendiğinde yıllar içinde artan ve azalan değerler söz konusudur. 1995 yılında kişi başına düşen değer 2.050 iken, 2001 yılında 1.506'ya düşmüştür.

Tablo: 61 Çalışabilir Nüfus ve İşgücü Dağılımı (2000)

	Trabzon			Doğu Karadeniz Bölgesi			Türkiye		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
İşgücü	58.4	49.5	67.5	58.89	49.51	68.44	55.19	39.58	70.58
İstihdam	91.7	94.3	89.8	91.67	94.83	89.34	91.08	92.77	90.14
İşgücünde Olmayan	41.6	5.7	10.2	41.1	50.49	31.56	44.8	60.41	29.4
İşsiz	8.3	50.5	32.5	8.33	5.17	10.66	8.92	7.23	9.86

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

Trabzon ilinin toplam işgücü Türkiye ortalamasının üzerinde iken, Doğu Karadeniz Bölgesi içinde daha küçük bir paya sahiptir. İstihdam edilen nüfus ise Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye İle karşılaştırıldığında benzer değerlere sahip oldukları görülmektedir. Trabzon ili için işsiz nüfus değerleri de Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile yakın değerlere sahiptir.

İşgücünün sektörlere göre dağılımı Tablo: 62'de sunulmuştur.

Tablo: 62 Ana Sektörler İtibari İle Ekonomik Yapı Gelişimi

SEKTÖRLER	1980	1985	1990	2000
Tarım	72.6	70.8	68.8	64.3
Sanayi	6.8	6.4	6.4	5.3
Hizmetler	16.4	19.8	20.4	25.5
İnşaat	3.2	2.8	4.0	4.8
Tanımlanamayan	1.0	0.2	0.4	0.1
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı – Trabzon İli

İlde tarım sektörü en önemli istihdam kaynağı olup, daha sonra hizmetler ve sanayi sektörü gelmektedir. İlin ekonomisi büyük bir oranla tarım ve diğer tarımsal faaliyetlere bağlıdır. Sanayi sektörü ekonomik sektörler içinde küçük bir paya sahiptir. Tarım sektöründeki istihdam payı zamanla azalma göstermiştir, bunun yanında hizmetler ve inşaat sektöründen sağlanan istihdam zaman içinde artmıştır.

Grafik: 47 GSYİH içinde Sektörlerin Payı (2000)

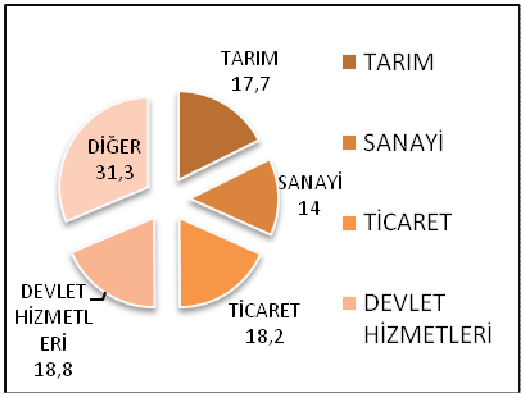

Grafik: 48 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı(2000)

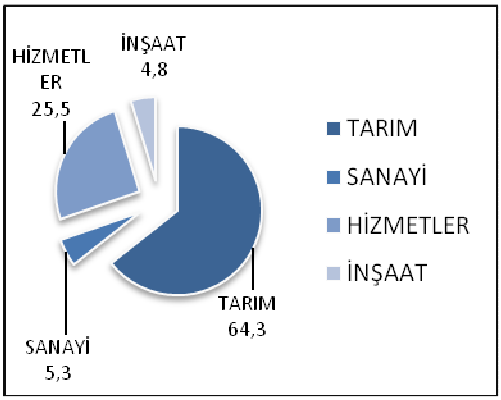

Kaynak: Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu

GSYİH'nın sektörel dağılımı incelendiğinde tarım %17,7, sanayi %14,0, ticaret %18,2, devlet hizmetleri %18,8'lik bir paya sahiptir. İstihdamın sektörlere dağılımı ve GSYİH içinde sektörlerin payı karşılaştırıldığında GSYİH içinde hizmetler payı tarımdan daha fazla bir değere sahiptir. Sanayi, hem GSYİH içinde hem de işgücünün sektörlere dağılımı sıralamasında üçüncü sırada yer almaktadır.

5.5.1. Sektörel Yapı Analizi

5.5.1.1. Tarım

Tarım sektörü Trabzon ili ekonomisine büyük gelir sağlamaktadır. GSYİH içinde tarım sektörünün payı %17,7'dir. İlin topografik yapısından dolayı tarımsal üretimde tarım araç ve gereçlerinden çok emek yoğun bir iş gücü kullanılmaktadır. Tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı % 64,31'dir.

İlin coğrafi yapısı ve iklim özellikleri çok çeşitli bitkisel üretim yapılmasına olanak sağlamamıştır. Trabzon'da tarımsal üretimi en fazla yapılan ürünler çay ve fındıktır. Fındık ihracatı yapıldığından dolayı ekonomik getirisi fazladır. Fındıkta üretimi yaklaşık olarak yıllık 45.000-55.000 ton'dur.

İlde üretiminden büyük ekonomik gelir sağlanan ikinci önemli tarımsal ürün çaydır. Çay üretimi en çok Araklı, Dernekpazarı, Hayrat, Of, Sürmene ve Vakfıkebir ilçelerinde yapılmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesinde çay üretim alanlarının %20,6'sı Trabzon'da yer almaktadır. Trabzon ili Türkiye'de çaylık alanların kapladığı alan bakımında Rize'den sonra 2. Sırada yer almaktadır. Yıllık yaş çay üretim miktarı ortalama 120.000 ton'dur. İlde diğer tarım ürünleri hububat, mısır, fasulye, tütün ve patatestir.

İlde özellikle büyükbaş hayvan beslenmektedir. Buna bağlı olarak ta süt ve süt ürünlerinin üretimi yapılmaktadır.

Trabzon ilinde balıkçılık faaliyetleri de önemli bir ekonomik girdi sağlamaktadır. Özellikle hamsi üretimi su ürünlerinin başında gelmektedir. Trabzon ilinin GSYİH 'sı içinde balıkçılık sektörünün payı % 4,3'tür.

5.5 1.2. Sanayi

Sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı ve istihdam değerlerine bakıldığında sanayi sektörünün diğer sektörlere göre pek fazla gelişmediği görülmektedir. GSYİH içinde sanayi sektörünün payı % 14'dür. GSYİH içinde sanayi sektörünün payı tarım ve hizmetlerden sonra gelmektedir. İmalat Sanayi, sanayi sektörü içinde %93,51 'lik bir istihdam sağlamaktadır.

İmalat Sanayindeki faaliyet kolları gıda sanayi, tekstil, kimya sanayi, plastik ürünler ve ağaç işleridir. Daha çok küçük ve orta ölçekli kuruluşlar faaliyet göstermektedir. En büyük sanayi kuruluşu Trabzon Çimento Fabrikası'dır. Sürmene ve Çamburnu Beldelerinde tekne ve gemi yapımına yönelik kuruluşlar faaliyet göstermektedir.

5.5.1.3. Hizmetler

Trabzon ilinde, tarım sektöründen sonra en yüksek GSYİH'ya sahip olan iktisadi faaliyet kolu hizmetler sektörüdür. Hizmetler sektörünü oluşturan faaliyet kolları ise ticaret, turizm, ulaştırma, haberleşme, toplumsal ve mali hizmetlerdir. Turizm sektöründe ki gelişmelerle birlikte, 1990 yılından bu yana otelcilik ve lokantacılık hizmetleri de artmış, bu durum ticari faaliyetlerin gelişmesini de olumlu yönde etkilemiştir. Tarımsal üretime dayalı fındık, çay, süt ve süt ürünleri üretimi ticari faaliyetlerin gelişmesine olanak sağlamıştır.

Turizmin gelişmesi ile birlikte ulaşım ve ticari faaliyetler de gelişme göstermiştir.

6. SOSYAL YAPI

6.1. BÖLGENIN DEMOGRAFIK ÖZELLIKLERI

Planlama Bölgesi yüzölçümü açısından Türkiye'nin % 4,50'sini oluştururken; nüfus açısından 2000 yılı itibariyle % 4,60'ını, 2008 yılı itibariyle ise % 3.27'sini oluşturmaktadır. Bölgenin nüfus gelişimi Tablo: 63'te verilmiştir.

Tablo: 63 Planlama Bölgesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon	Toplam	Log. Artış %'si
1927	166.116	121.797	201.302	171.667	293.055	**953.937**	**-**
1935	260.154	162.667	283.054	169.913	360.679	**1.236.467**	**5.2**
1940	279.236	181.290	305.017	172.764	390.733	**1.329.040**	**1.4**
1945	283.626	190.130	333.008	171.929	395.384	**1.374.077**	**0.7**
1950	299.555	203.994	373.028	181.512	420.279	**1.478.368**	**1.5**
1955	334.297	211.563	407.687	211.967	462.249	**1.627.763**	**1.9**
1960	381.453	243.115	469.379	248.930	532.999	**1.875.876**	**2.8**
1965	428.015	262.731	543.863	281.099	595.782	**2.111.490**	**2.4**
1970	451.679	282.238	608.721	315.700	659.120	**2.317.458**	**1.9**
1975	463.587	293.673	664.290	336.278	719.008	**2.476.836**	**1.3**
1980	480.083	275.191	713.535	361.258	731.045	**2.561.112**	**0.7**
1985	502.151	283.753	763.857	374.206	786.194	**2.710.161**	**1.1**
1990	499.087	169.375	830.105	348.776	795.849	**2.643.192**	**-0.5**
1995	511.453	178.164	858.935	357.357	885.493	**2.791.402**	**1.1**
2000	523.819	186.953	887.765	365.938	975.137	**2.939.612**	**1.0**
2008	421.766	131.367	719.278	319.410	748.982	**2.340.803**	**-2.8**

Kaynak : D.İ.E. 1927-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri

Planlama Bölgesi nüfusu, 1927 yılından itibaren sürekli artış gösteren bir grafik çizmiş, 1985–1990 döneminde küçük bir düşüş yaşamış ve tekrar artışa geçmiştir. Ancak, 2000-2007 yılları arasında gerek tüm illerde, gerekse bölge genelinde önemli bir düşüş meydana geliştir. Bu düşüş gerçekte bölgenin göç vermesine ve diğer yandan istatistik yönteminin değişmesine bağlıdır. Daha önceki dönemlerde de nüfus mutlak olarak artarken, bölgenin artış hızları hemen her dönemde Türkiye ortalamalarının altında olmuştur. Bölgenin nüfus gelişimine bakıldığında 1927'den itibaren artan bir grafik çizmekle beraber, bu artış içinde özellikle Trabzon ve Ordu'nun öne çıktığı görülmektedir. Giresun ili nüfusu düşük bir ivme ile artarken; Rize, Gümüşhane ve Artvin'de 1980 yılından sonra düşüşler yaşanmıştır.

Nüfus açısından sıralandığında Trabzon bölgenin en yüksek nüfuslu ilidir. İkinci sırayı Ordu almakta, diğer iller ise Giresun, Rize ve Gümüşhane olarak sıralanmaktadır.

Doğum yerine göre nüfus oranları incelendiğinde, başka bir ilde doğanlar oranı planlama bölgesi genelinde % 8,69 ile Türkiye ortalamasından oldukça düşüktür. Bölgede yaşayanların büyük bölümü yine bölgede doğmuştur. Bölge dışarıdan göç alan bir yapıya sahip değildir.

Buna karşılık, planlama bölgesi Türkiye'nin diğer bölgelerine göç vermektedir. Planlama bölgesinde genelde genç nüfus göç etmektedir. Bu nedenle, yaşlı nüfus Türkiye oranlarından daha fazladır ve bölge Türkiye'ye oranla daha yaşlı bir nüfusa sahiptir.

Planlama Bölgesi genelinde hane halkı büyüklüğü düşüş göstermekle birlikte, Giresun'da 4.82 kişi, Gümüşhane'de 5.44 kişi, Ordu'da 5.24 kişi, Rize'de 5.16 kişi ve Trabzon'da 5.23 kişi ile 4.50 kişi olan Türkiye ortalamasının üzerinde bulunmaktadır.

Planlama Bölgesinde, doğurganlık oranları ve hanehalkı ortalamaları, genel olarak Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına karşın çalışma çağına gelen genç nüfusun, başta Marmara Bölgesi olmak üzere ekonomik anlamda daha ileri olan bölgelere göç etmesi sonucu tüm illerde ve özellikle kırsal yerleşmelerde nüfus azalmaktadır.

6.2. EĞİTİM DURUMU

Planlama Bölgesi, özellikle coğrafi yapısı bakımından ülke içinde farklı bir yapıya sahiptir. Tamamına yakını eğimli arazilerden oluşan bölge, özellikle sanayi temelli bir kalkınma yakalayamamıştır. Ülkede turizm sektörünün de batı ve güney bölgelerinde ilerlemesi, Planlama Bölgesinin ekonomik kalkınma açısından en büyük dezavantajları olmuştur. Ekonomide yaşanan bu olumsuz gelişmeler, halkın kendine bir çıkış noktası olarak eğitimi görmesine neden olmuş ve bölge, Türkiye içinde eğitim düzeyi yüksek bölgeler arasına girmiştir. Fakat eğitimini tamamlayanlar, ekonomik anlamda geri olan bölge içinde kalmayarak, başta Marmara Bölgesi olmak üzere diğer bölgelere göç etmektedirler.

Bölge, okuma yazma bilmeyen nüfus açısından Türkiye ortalamasından daha yüksek bir değere sahip olmakla beraber, erkek okuma yazma bilmeyen oranı Türkiye'den düşüktür. Kadın okuma yazma oranı Türkiye ortalamasının 3 puan altındadır ve bu durum bölgenin muhafazakâr toplumsal yapısıyla bağlantılıdır. Planlama bölgesi içindeki illerin okuryazar oranlarına bakıldığında ise Trabzon ili, okuma yazma bilmeyen oranı ülke bölge değerlerinden düşük olması dolayısıyla dikkat çekmektedir. Ordu ve Giresun illerinde ise bu oran Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Bölge içinde okuma yazma bilmeyen kadın oranının en fazla olduğu iller yine Giresun ve Ordu'dur.

6.3. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

Yıllar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan bölgede, bu uygarlıkların yaşam biçimlerinin izlerine rastlanmaktadır. Bu durum sosyo-kültürel anlamda önemli bir zenginlik ve çeşitlilik olarak gündelik hayata yansımaktadır. Bununla beraber hem geçmişte hem de bugün, bölgedeki yaşam biçimini etkileyen en önemli faktör coğrafi koşullar olmuştur. Coğrafi koşulların çok sert oluşu, bu faktörü özellikle yerleşmeler açısından kısıtlayıcı ve belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkarmaktadır. Planlama Bölgesinin tamamına yakınında, dağlar denizden hemen sonra yükselmeye başlamaktadır, bu sebeple kıyıda ve dağ yamaçlarında kurulan yerleşmeler birbirlerinden keskin çizgilerle ayrılmaktadır. Nüfus yoğunluğu, kıyı kesimlerinde, yüksek dağların izin verdiği ölçüde vadilerde ve ovalarda daha fazla olurken; iç bölgelerdeki yerleşmeler kümeler halinde, küçük ve birbirinden kopuk olarak gelişmişlerdir. Yine buna paralel olarak kentsel işlevler (yönetim, ticaret, zanaat) kıyı kesimlerinde yoğunlaşırken, iç kesimlerde tarım ve hayvancılığın yoğun olduğu kırsal yerleşmeler bulunmaktadır. Kısaca yaşam biçimleri açısından, bölgede kıyı kesimi ve iç kesimler olarak iki farklı yapıdan söz etmek mümkündür.

Kıyı kesimlerinde gelişmiş olan yerleşmelerin tam olarak birer kentleşme çizgisinde olduklarından söz etmek güçtür. Bu anlamda kentsel bir yaşam biçimin bu merkezlerde görüldüğü söylemek mümkün değildir. Genel itibariyle tarım ağırlıklı yerleşme merkezi özelliği gösterdiği için, hizmet verdiği bölgenin pazarı ve halkın temel ihtiyaçlarını karşıladığı merkezler olarak nitelendirilmektedir. Bölge halkı için deniz her zaman çok önemli olmuş, balıkçılık önemli bir geçim kaynağı ve yaşama biçimi oluşturmuştur. Bölgedeki limanların birçoğu küçüktür ve modern deniz ticareti için uygun değildir. Kırsal yerleşmelerdeki yaşam biçiminde ise bölgenin ekonomik durumunun

yansımaları daha çok hissedilmektedir. Çok parçacıl olan tarım alanlarının bulunduğu yerlerdeki yerleşmeler, tarımı ekonomik hayata katamadıkları için aile ölçeğinde üretim yapmaktadırlar. Bu tarz bir yaşam biçimin izlerini, toplumsal yaşamda, yerleşme düzeninde ve mimaride görmek mümkün olmaktadır. Tarım ve hayvancılığın ekonomik birer girdi olmayıp, sadece kendine yeten bir yapıda olmasının en önemli toplumsal sonuçlarından biri gurbetçilik olgusudur. Bölge insanı, yıllar boyunca yakın yerleşmelere mevsimlik olarak çalışmaya giderek, kendi tarlasında yetiştiremediği ürünleri satın almak için çalışmıştır. Fakat özelikle 1960'lardan itibaren değişen yaşam koşulları, insanların gereksinmelerini arttırmış ve bu gereksinmeleri karşılamak mevsimlik çalışmayla karşılanamaz olmuştur. Bunun sonucu olarak göç olgusu bölgede kendini hissettirmiş ve çalışma çağına gelen nüfus daha fazla para kazanmak adına yaşadığı yeri terk etmiştir.

Tarihten gelen kültürel ve sosyal bir özellik olarak yaşadığı yerden kopamayan bölge insanı, tatillerini bölgeye gelerek değerlendirmekte, daha da önemlisi emekli olduktan sonra köyüne yerleşmektedir. Bu durumun hem bölgenin kültürel yapısı, hem de ülke içinde bölgeden göç alan merkezlerin kültürel yapısı açısından önemli sonuçları vardır. Çalışmak için göç edilen -daha çok- batıdaki ekonomik açıdan canlı kentler, bölge insanının sosyal hayatlarını önemli ölçüde etkilemiş, tüketim alışkanlıklarını değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Ancak göç edilen bölgelerde bile aynı yerden gelen insanların grup oluşturmaları ve hemşehri dayanışması içinde davranmaları söz konusudur. Her fırsatta bölgeye dönen insanlar, değişen alışkanlıklarını da yanlarında getirmişler ve bu da bölgenin sosyal ve kültürel hayatını etkilemiştir. Kısaca yaşanan göç süreci bölgenin toplumsal hayatında önemli değişiklikler yapmıştır. Temel ekonomik sektör ve bunlara yönelik devlet politikaları ve oluşan piyasa şartları da bölgedeki yaşam biçimini etkileyen en önemli unsurlardan olmuştur. Çay, tütün, fındık gibi temel ve kitlesel tarımsal ürünler konusundaki devlet politikaları ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından açılan sınır kapıları ve gelişen uluslar arası ilişkiler toplumsal yapıyı derinden etkileyen gelişmeler olmuştur.

Bölgenin ekonomik yapısı ve coğrafi koşullarının en önemli yansımalarından biri de yerleşme düzeni ve mimari olarak öne çıkmaktadır. Tarımın yerleşikliğe bağlı bir olgu olması, bölgedeki yerleşmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Çünkü tarlayı ve bahçeyi ekip bakımını yapmak için yakın olmak gerekmektedir. Bunun sonucu olarak, etrafı bahçelerle çevrili ve tüm tarımsal uğraşlarını evinde sürdürebilecek bir mimari ortaya çıkmaktadır. Alt katlarda büyükbaş hayvanların barınakları, malzemelerin korunması için ambarlar ve

sütün işlendiği süt odaları gibi özel kullanımları yörenin öne çıkan mimari özellikleridir. Osmanlı döneminden kalma taştan ve keresteden yapılış konakların örnekleri oldukça az kalmıştır. Tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan bölge içinde, bugüne kadar yaşamaya devam eden etnik grupların olduğunu görmek mümkündür. Ancak, bu gruplar yıllar boyunca aynı bölge içinde uyumlu bir şekilde yaşamıştır.

Planlama Bölgesi içinde erkek nüfusun toplumsal yapı içindeki rolüne bakıldığında, ülkenin diğer bölgelerinden ayrılan önemli bir özelliğinin olmadığı görülmektedir. Erkek nüfus açısından toplumsallaşma adına öne çıkan en önemli kamusal mekân kahvehanelerdir. Sadece boş vakitlerin geçirilmesi yönünde kullanılmayan kahvehaneler, aynı zamanda genç nüfusun kendilerine iş olanakları sağlayacak ilişkiler kurduğu mekanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Planlama Bölgesi içinde kadınların toplumsal hayattaki rolü, diğer bölgeler ile farklılıklar göstermektedir. Bölgedeki üretimin tarım ağırlıklı oluşu, kadınların ekonomik hayata katılmalarını arttırması açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bölgedeki pek çok sektörde, kadın çalışanların oranı batıdaki illerden daha fazladır. Bu durum özellikle kadınların kırsal alanlardaki etkinliğini daha da arttırmaktadır. Bölgede yaşayan kadınların kamusal mekanın dışında kendilerine özgü enformel toplumsallaşma biçimleri vardır. Bu biçimler her konuda olduğu gibi kırsal ve kentsel alanlarda birbirinden ayrılmaktadır.

Planlama Bölgesinde kadınlar, ekonomik hayata katılmaları sebebiyle önemli bir konumda olmalarına karşın, kamusal mekâna ve dolayısıyla toplumsal hayata katılma konularında sorunlara sahiptirler. Kadınların toplumsal hayata katılmaları konusundaki bu potansiyel, diğer bölgelere göre daha fazla olup, bölge için değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi gereken bir durum olarak öne çıkmaktadır. Resmi kurumlar, siyasi partiler ve ekonomik hayatın son derece erkek egemen bir yapıdadır.

Bölgede önemli sınıfsal farklılıklar bulunmamakla birlikte ciddi gelir ve yaşam standardı farkları görülmektedir. Tütün, fındık, çay gibi ürünlerin satımlık olarak yetiştirilmeye ve devlet desteği sağlanmaya başlamasıyla bölgedeki yoksulluk biçim değiştirmeye başlamıştır. Sahip olunan toprağın büyüklüğü yanı sıra verimliliği de yeni eşitsizlikler üretmiştir. Devlete ürün satarak zenginleşen kesimlerin yanı sıra, bölgeye dışarıdan gelen yönetici sınıflar ve bölgeye mevsimlik işçi olarak gelen kesimlerde farklı toplumsal kesimleri oluşturmuşlardır. Özellikle 1980 sonrası gelir dağılımının giderek bozulmasının

ardından yeni yoksulluk ve zenginlik biçimleri ortaya çıkmış, ancak bu uçurum ciddi bir toplumsal rahatsızlık yaratmamıştır.

Bölge kültürel aktiviteler açısından homojen bir dağılım göstermemektedir. Önemli kültürel faaliyetler il merkezlerinde görülmektedir. Televizyon hem kentsel hem de kırsal alandaki en önemli eğlence ve bilgilenme aracı olarak görülmektedir. Bölgedeki sosyal ve kültürel etkinlikler illerde düzenlenen festival ve şenlikler, kültürel açıdan önem taşıyan müzeler, tiyatro ve sinema salonları ile kütüphanelerdir.

7. KENTSEL TEKNİK ALTYAPI

7.1. GİRESUN

7.1.1. İçme ve Kullanma Suyu

Giresun şehir merkezinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı doğu ve batı bölgesindeki kuyu alanlarında bulunmakta olan 17 adet derin kuyudan, Doğu bölgesinde Aksu, Etbaşoğlu, Seka ve Duroğlu kuyularından, batı bölgesi ise Batlama Vadisi üzerinde bulunan Batlama deresi kenarındaki 5 adet derin kuyudan sağlanmaktadır. İlçelerde ise genellikle içme ve kullanma suyu ihtiyacı dere kenarlarına açılan derin kuyulardan ya da kaynak sularından karşılanmaktadır. Giresun'da bugüne kadar 516 köy ve 1.328 üniteye sıhhi içme ve kullanma suyu getirilmiştir. Ancak memba yetersizliği nedeniyle 58 köy ve 149 ünitenin suyu yetersizdir. İlde susuz köy sayısı 14'tür.

Espiye ilçesinde ilçe merkezi ve ilçeye bağlı köylerin su sıkıntısı yoktur.

Çamoluk ilçesinin merkezinde içme suyu şebekesi tamamlanmış olup evlere su verilmektedir. Şehir içme suyu Kelkit ırmağı üzerinde yapılan kuyulardan sağlanmaktadır. Köylerin çoğunda borulu sistemle evlere içme suyu sağlanmıştır. Bazı köyler ise çeşmeler kanalıyla su ihtiyacını gidermektedir.

Keşap ilçe merkezi ve köylerin çoğunluğunda içme suyu sıkıntısı yoktur. Ancak yerleşimin dağınıklığı nedeniyle çok az sayıda küçük yerleşim biriminde içme suyu yetersizliği vardır.

Şebinkarahisar ilçesinin içme suyu İller Bankası yatırımı ile 2000 yılında tamamen çözülmüştür. Köylerin sıhhi içme suyuna kavuşturulması çalışmaları yürütülmektedir. Toplam 186 yerleşim biriminden 140'ına içme suyu hizmeti götürülmüş olup kalan 46 yerleşim birimi ile ilgili çalışmalar devam etmektedir

Görele ilçesi genelinde su sıkıntısı yoktur. Ancak köylerin topoğrafya nedeniyle dağınık yapılanmasından kaynaklanan yetersizlikler olmaktadır. Bunun yanında yaz aylarında özellikle fındık mevsiminde dışarıda yaşayan kişilerin köylerine dönmesiyle artan köy nüfusu karşısında köylerin çoğunda içme ve kullanma suyunda sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Yağlıdere ilçe merkezinin içme suyu şebekesi 1991 yılında yeniden yapılmış olup, ihtiyacı karşılamaktadır. İlçeye bağlı Güllüce, Kanlıca, Oruçbey, Tekke, Yazlık ve Yeniyazlık köylerinde yeterli içme suyu bulunmakta olup, diğer 18 adet köyün mevcut içme suyu yetersizdir. İçme suyu bulunmayan köy yoktur.
Çanakçı ilçesinin içme suyu şebekesi yetersizdir. İller Bankası katkısı ile içme suyu şebekesinin % 90'ı tamamlanmış olup, halen devreye girmemiştir. Karabörk Beldesinin su şebeke projesi hazırlanmış, yapım çalışması başlamıştır.

7.1.2. Kanalizasyon

Şehir merkezinin kanalizasyon şebekesi tamamlanmış, ancak arıtma sistemi yoktur. Şehir merkezinde 2 adet Derin Deniz Deşarjı bulunmaktadır. Bunlardan biri faaldir. Şehrin kanalizasyon şebekesi bulunmayan mahallelerinde ve mücavir alanlarında bulunan ve şehir nüfusunun % 5'ini oluşturan kısmının kanalizasyon ve atık su sorunları fosseptik çukurlarla ve vidanjör araçlarının yardımıyla çözülmektedir.

Doğankent ilçe merkezinde kanalizasyon şebekesi tamamlanmış bulunmaktadır. Köylerde ise fosseptik çukurları kullanılmaktadır.

Espiye ilçe merkezinde kanalizasyon şebekesi ihtiyaca cevap verememektedir. İlçenin yeni kanalizasyon projesi hazırlanmıştır.

Çamoluk ilçe merkezi haricinde diğer yerleşim birimlerinde kanalizasyon yoktur. Kanalizasyon olmayan yerleşim birimlerinde fosseptik çukurları mevcuttur.

Keşap ilçesinde ilçenin tamamına kanalizasyon hizmeti götürülememiştir. Karabulduk beldesi ve köylerde ise kanalizasyon bulunmamaktadır.

Şebinkarahisar ilçe merkezi kanalizasyon şebekesi, belediyenin imkanları ile yapılan bir şebekedir. Bu hizmet sadece merkezdeki mahallelere verilmiş olup, dış mahallelerde kanalizasyon şebekesi mevcut değildir. Köylerde ise şebekeli içme suyuna geçen yerleşim birimlerine kanalizasyon şebekeleri yapma çalışmalarına başlanmıştır.

Görele ilçe merkezinde Kumyalı, Soğuksu ve Hendekbaşı mahallelerinde kanalizasyon vardır. İlçeye bağlı köylerde ise kanalizasyon bulunmamaktadır.

Yağlıdere ilçesinin kanalizasyon şebekesi eski ve yetersizdir.

Çanakçı ilçesinin kanalizasyonu projesiz olarak belediye imkanlarıyla yapılmış olup, Çanakçı Deresine akmaktadır. Bu sistem ilçenin gereksinimine cevap vermemektedir. İlçeye bağlı Karabörk Beldesinin kanalizasyonu yetersizdir. Köylerde ise kanalizasyon yoktur. Ancak köy yerleşim yerlerinde fosseptik çukur yapımı büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Dereli ilçe merkezinin kanalizasyon şebekesi mevcut olup, bağlı bulunan mahallelerde ve köylerde kanalizasyon şebekesi mevcut değildir.

Eynesil ilçe merkezin de kanalizasyon sorunu büyük ölçüde giderilmiş olmakla birlikte kenar mahallelerde kanalizasyon problemi mevcuttur. Yeni kapalı devre kanalizasyon yapım çalışmaları sürdürülmektedir. Ayrıca atıkların imhasında problem yaşanmaktadır. Ören Beldesi ile bağlı köylerde kanalizasyon şebekesi mevcut değildir. Ayrıca bu yerleşim birimlerinde kanalizasyon ve çöplerin imhasında ciddi problemler yaşanmaktadır.

Piraziz ilçe merkezinde ve Bozat Beldesi'nde kanalizasyon mevcut olup, köylerde kanalizasyon şebekesi mevcut değildir.

7.1.3. Atık Yönetimi

Giresun ilinde coğrafi yapıyı oluşturan topografik engeller, dik yamaçlar, engebeli araziler ve yeraltı ve yer üstü su kaynaklarının yoğunluğu Düzenli Katı Atık Depolama Alanları için yer bulunmasında büyük sıkıntılara neden olmaktadır. Bu nedenle bölgedeki katı atıklar gelişi güzel olarak bölge belediyeleri ve yöre halkı tarafından genellikle deniz kıyılarına veya dere kenarlarına (vahşi depolama) dökülmektedir. İlde katı atık bertaraf hizmetleri yetersiz olup, mevcut düzensiz katı atık depolama alanları çevre ve insan sağlığı için potansiyel tehlike oluşturmaktadır. İlde sadece Giresun Merkezdeki düzensiz depolama alanında özel bir şirket tarafından kısmen de olsa atıklar plastik, cam, metal ve kâğıt olarak ayrıştırılıp geri kazanımı sağlanmaktadır. Bunun yanında katı atıkların bir türü olan, hastane ve kliniklerden toplanan ve çevreye olan etkileri son derece olumsuz olan tıbbi atıklar da belediyelerce aynı depolama alanlarına düzensizce, hiçbir işleme tabi tutulmadan dökülmektedir.

İlde merkez ilçe de dâhil olmak üzere 16 adet ilçe belediyesi bulunmakta olup bunların hiçbirinde katı atık bertaraftı amacıyla kurulan bir tesis ya da depolama

alanı bulunmamaktadır. İldeki tüm belediyelerce uygulanmakta olan katı atık bertaraf sistemi düzensiz (vahşi) depolamadır.

7.1.4. Enerji Nakil Hatları

Giresun'da enerjisiz köy bulunmamaktadır. 2005-2008 yılları arasında il genelinde 310 adet köyün yenileme ve bakım-onarım çalışmaları yapılmıştır. 2009 yılı içinde yapılamakta olan çalışmalarla köylerin mevcut sorunları büyük ölçüde giderilmiş olacaktır.

Giresun ilinde en fazla elektrik tüketimi sanayi sektörüne aittir. İlde tüketilen toplam elektriğin % 41'i sanayi sektörüne aittir. İlde meskenlerin tükettiği kişi başına elektrik miktarı (725 KWh) ülke ortalamasının (1.433 KWh) altındadır. Toplam tüketimde ise Giresun'da tüketim 964 kWh iken, Türkiye genelinde 2.700 kWh'tır. Giresun ilinde 380 KW'lık hatları kullanabilecek ölçekte sanayi tesisi bulunmadığından bu hatlar il sınırlarında mevcut değildir. 154 KW'lık hatları ise genellikle şehrin dış kesimlerine konuşlanan SEKA Kâğıt fabrikası, Fiskobirlik Entegre Tesisleri gibi kentin önemli sanayi kuruluşlarına hizmet vermektedir.

İl merkezinde şehir içinde elektrik hatlarının yeraltına alınma işlemi halen devam etmekte olup, önemli caddelerde ve sahil yolunda çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmıştır. Şehir içinden geçen hatlar yüksek voltajlı değildir. Giresun kent merkezinde Sahil Yolu aydınlatma çalışmaları kapsamında yaklaşık 15 km yer altı kablosu döşenmiş ve sağlıklı aydınlatma sağlanmıştır. Ayrıca Devlet Sahil Yolu'nun geçtiği tüm ilçe merkezlerinde orta refüj aydınlatma çalışmaları bitirilmiş, il sahil şeridinde toplayıcı yollarla birlikte toplam 75 km'lik kısmın aydınlatılması tamamlanmıştır.

Çamoluk ilçesinin elektrik ihtiyacı Suşehri-Gölova istikametinden sağlanmaktadır. Çamoluk ilçesinin bütün köylerinde elektrik mevcuttur. İlçede Çamoluk-Alucra arası alternatif enerji nakil hattı 2002 yılında faaliyete geçmiştir. Çanakçı ilçesinin bütün köylerinde elektrik bulunmaktadır. Ancak, köylerde elektrik şebekesi yenileme çalışmaları bitirilmediğinden sık sık elektrikler kesilmektedir

Espiye ilçesi merkez ve mahalle ile köylerinin tamamında elektrik bulunmaktadır. Ancak ilçenin merkezi ve köylerinde bulunan elektrik

şebekelerinde özellikle kış aylarında sık sık arızalar meydana gelmektedir. Arızaların köylerdeki elektrik şebekelerinin eski ve geniş bir alanı kapsamasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Görele ilçesinin elektriksiz köyü bulunmamaktadır. Elektrik hatlarının önemli bölümünün yenilenmesi gerekmektedir. 16 köyün elektrik hatlarında çalışma yapılacağı bildirilmiştir. Görele-Köprübaşı-Aydınlar 3/0 Enerji Nakil Hattı programa alınmıştır. Dünya Bankası kredili işler kapsamında yapılan Bulancak ve Görele şehir şebekelerinin yer altına alınma işleri tamamlanma aşamasındadır. Keşap, ilçe merkezinde 1951 yılından beri elektrik vardır. Köy elektrifikasyonu 1976 yılında başlamış, 1985 yılında tamamlanmıştır.

Yağlıdere ilçe merkezinin ve köylerin elektrik ihtiyacı Tirebolu-Espiye enerji hattından alınan özel orta gerilim enerji ile beslenmektedir. İlçeye bağlı tüm köylerde elektrik mevcuttur.

Şebinkarahisar ilçesine enerji Suşehri trafo merkezinden verilmekte olup, 2 enerji nakil hattından biri şehir merkezini diğeri köyler hattını beslemektedir. Yayla ve mezraların haricinde elektriksiz bölge bulunmamaktadır.

Piraziz ilçesinde TEDAŞ İşletme Şefliği'nce yenilme ve iyileştirme çalışmaları yeni yapılmıştır.

7.2. GÜMÜŞHANE

7.2.1. İçme ve Kullanma Suyu

Gümüşhane'de tüm belediyelerin içme suyu vardır. Ancak Kürtün ve Yeşilbük belediyelerinin içme suyu yetersizdir. İl merkezinin 1995 yılında içme suyu şebekesi inşaatının yenilenmesi programa alınmıştır. İnşaat halen devam etmektedir.

Şiran ilçesinde içme suyu sorunu bulunmamaktadır. İlçenin tüm mahallelerine içme suyu hizmeti götürülmüştür. Kelkit ilçesinin 77 köyü vardır ve bu köylerin tümüne yakınında içme suyu vardır. Yalnızca Dereyüzü köyünde içme suyu yoktur. Çamur, Eskiyol, Esmür, Kılıçtaş ve Özen köylerinde de içme suyu yetersizdir.

7.2.2. Kanalizasyon

Gümüşhane Merkez ilçesi, Arzular, Kelkit, Ünlüpınar, Köse, Salyazı ve Şiran olmak üzere 7 yerleşim biriminin kanalizasyon sistemleri mevcuttur. Kanalizasyon şebekeleri ana toplayıcıdan oluşmaktadır; ancak arıtma sistemleri bulunmamaktadır. Öbektaş, Kürtün, Özkürtün ve Torul olmak üzere 4 yerleşimde ise kanalizasyon çalışmaları devam etmektedir. Tekke, Gümüşgöze, Deredolu, Kaş, Söğütlü, Yeşilbük ve Altınpınar olmak üzere 7 beldede ise kanalizasyon sistemi bulunmamaktadır.

Merkez ilçenin mevcut kanalizasyon sistemi yalnızca bir ana toplayıcıdan oluşmaktadır. Kullanım alanlarından alınan kirli sular ve bazı katı atıklar ana toplayıcı ile direkt Harşit Çayı'na ulaşmaktadır. Bu su kaynağından, bahçe sulama, yolların temizliği, parkların sulanması vb. konularda faydalanıldığı için, bu durum Merkez ilçe ve Harşit Çayı'nın ulaştığı diğer ilçe halkları için de büyük bir tehlike arz etmektedir. Şiran ilçesinin kanalizasyon sistemi mevcuttur. Fatih ve Mertekli Mahallelerinin kanalizasyon projeleri ise yapım aşamasındadır. İlçenin en önemli altyapı sorunu ana kanalizasyonun şehir içerisinde kalmış olmasıdır.

7.2.3. Atık Yönetimi

İlde kirliliğe uğramış akarsular toprak kirliliğine de neden olmaktadır. İl ve ilçelerde oluşan atıkların depolanması düzenli yapılmadığı için koku problemi, haşerelerin artması, salgın hastalıkların artması, estetik görüntünün bozulması gibi sorunlarla karşılaşılmaktadır. İl merkezinde oluşan atıklar yakılmaktadır. Bu yöntem insan ve çevre sağlığı açısından tehlike oluşturabilmektedir. Gümüşhane'de günlük toplanan çöpler sabah ve akşam saatlerinde toplanmakta ve toplanan çöpler Gümüşhane Merkezinin kuzeyinde Topal ve Rüfene mahalleleri arasındaki Parmaklık Tepesinin güneybatı yamaçlarındaki Kurudere vadisine vahşi depolama şeklinde dökülmektedir. Çöp döküm alanı yaklaşık olarak 40–45 hektar civarında olup, bu şekilde düzensiz depolama yapılması durumunda yarım yüzyılın üzerinde ihtiyaca cevap verebilecek düzeydedir. Gümüşhane il genelinde oluşan katı atıkların temizlenmesi büyük sorun oluşturmaktadır. Çevre ve doğanın kirlenmemesi açısından katı atıkların düzenli depolanacağı çöp arıtma tesislerinin hızla yapılması büyük önem taşımaktadır.

7.2.4. Enerji Nakil Hatları

Elektrik Enerjisi Gümüşhane ilinde enerji 1986 yılında başlayıp 2003 yılında bitirilen Kürtün barajı ve HES' inden sağlanmaktadır. Baraj Harşit çayından beslenmektedir ve yıllık 198 GWh enerji üretilmektedir. Ayrıca inşası devam etmekte olan Torul Barajı sadece enerji üretim amacıyla kurulmakta ve yıllık 322 GWh enerji üretimi planlanmaktadır.

Gümüşhane ilinde en fazla elektrik tüketimi meskenlere aittir. Kentte sanayi gelişmediği için sanayinin elektrik tüketimindeki payı da küçüktür. İl toplamındaki elektrik tüketiminin % 49,3'ünü meskenler, % 13,6'sını sanayi, % 12,1'ini aydınlatma elemanları, % 10'unu ticaret, geri kalan kısmını da diğer giderler oluşturmaktadır. Gümüşhane ilinin elektrik tüketimi bölgedeki elektrik tüketimi ile paralellik gösterirken ülke elektrik tüketiminden farklıdır. Bölgede de en fazla elektrik tüketimi meskenlere aittir. Ülke genelinde ise en fazla elektrik tüketimi sanayi sektörüne aittir.

7.3. ORDU

7.3.1. İçme ve Kullanma Suyu

Ordu'ya bağlı belediyelerin içme suyu şebekelerinin büyük çoğunluğu İller Bankası tarafından projelendirilmiş olup, halen bu çalışmalar devam etmektedir. Özellikle kıyı kesimindeki yerleşmelerin içme sularının dere kenarlarında açılan kuyulardan temin edilmekte ve bu kuyu sularının çoğu arıtma gerektirmeden şebekeye aktarılarak önemli ölçüde maddi kaynak tasarrufu sağlanmaktadır.

Ordu kenti su şebekesi mevcut olup içme ve kullanma suyu ihtiyacı Melet havzasında oluşturulan keson kuyulardan temin edilmektedir. Kırsal kesimde ve ilçelerde ise genellikle kaynak suları kullanılmaktadır. İl merkezinde keson kuyularda toplanan su arıtma ve dağıtım işlemlerinden sonra şehir şebekesine verilmektedir.

Çaybaşı ilçesinin Merkezi ve İlküvez Kasabasında su şebekesi mevcuttur. Köylerde mahalli çeşmelerden istifade edilmektedir. Köklük-Akbaba-Eğribel köylerinin grup içme suyu şebekesi bulunmakta, ancak nüfusun artması nedeniyle ihtiyaca cevap verememektedir.

Kumru ilçe merkezinde yeterli içme suyu şebekesi bulunmaktadır. İlçeye bağlı beldelerin tümünde içme suyu vardır. Köylerde ise 1 köyün suyu yeterli, 3 köy programa alınmış durumda olup 26 köyün içme suyu yetersizdir.

Mesudiye ilçe merkezinde ve bağlı beldelerin tamamında içme suyu mevcuttur. Şebekelerin eski olması özellikle terfili sistemle çalışan ilçe merkezinde aşırı sarfiyata neden olmaktadır. Bağlı köylerden ise 37 köyde içme suyu şebekesi vardır ve bunların 34'ünde cazibeli olarak çalışmaktadır. Mevcut şebekelerin birçoğu bakıma muhtaç durumdadır.

Çatalpınar ilçesinde su sorunu kaynak suları ile çözülmektedir. Bağlı köylere ise Köylere Hizmet Götürme Birliği ve halkın yardımıyla içme suyu ağlanmıştır.

Perşembe ilçe merkezinde 2 adet içme suyu deposu mevcuttur. 800 m³ hacminde ise su arıtma tesisi vardır. İlçede suyu olmayan köy bulunmamaktadır. Ancak 1 köyün suyu yetersizdir

Kabataş ilçe merkezi içme suyu gereksinimini Eceli su kaynağından elde edilen keson su ile sağlanmaktadır. İlçede su sorunu bulunmamaktadır.

7.3.2. Kanalizasyon

Ordu il merkezinde Cumhuriyet Mahallesi hariç kanalizasyon ve yağmursuyu toplama tesisleri mevcuttur. Atık suların bertaraf edilmesi amacıyla derin deşarj çalışmaları devam etmektedir. Bazı ilçelerin kırsal alanlarında atık su deşarjlarını akarsulara ve serbest doğaya bırakmaktadır, sahildeki ilçelerde ise durum il merkezinden farksızdır.

Çaybaşı ilçesinin ve İlküvez Kasabasının kanalizasyon şebekeleri mevcuttur. Kumru ilçe merkezinin % 50'sinde kanalizasyon mevcuttur.

Mesudiye ilçe merkezinin büyük bölümünde kanalizasyon bulunmaktadır ancak arıtma bulunmamaktadır. Yeşilce'nin bir kısmı ile Topçam beldesinin kanalizasyonu bulunmakta, Üçyol beldesinde ise kanalizasyon bulunmamaktadır. Bağlı köylerin 14'ünde ise kanalizasyon şebekesi mevcuttur. Bunların 9'unda fosseptik çukurları kullanılmaktadır.

Çatalpınar ilçe merkezindeki Kıran Mahallesi, Dere mahallesi ve Terimli mahallesinin kanalizasyon sorunları çözülmüştür. Diğer mahallelerde ise çalışmalar sürmektedir,

Kabataş ilçesinin % 20'sinde kapalı kanalizasyon şebekesi mevcuttur. Diğer yerlerde ise kanalizasyon bulunmamaktadır. Kanalizasyon kent için önemli bir sorundur.

Korgan ilçesinin kanalizasyon sistemi mevcut olup mevcut nüfusun gereksinimini karşılamaktadır. Ancak ilçenin nüfus artış hızına bakıldığında bu sistemin ileriki yıllar için yeterli olmayacağı açıktır

Ulubey ilçesinin kanalizasyon çalışmaları devam etmekte olup, %95 oranında kanalizasyon yapılmıştır. Kanalizasyon şebeke uzunluğu toplam 40 km.dir.

7.3.3. Atık Yönetimi

Ordu ilinin en büyük sorunlarının başında çöp sorunu gelmektedir. İl merkezinde evsel atıklar hiçbir ön işleme tabi tutulmadan Melet ırmağının denize döküldüğü kıyı şeridine bırakılmaktadır. Çöp bırakılan alanın yerleşim alanı içi ve deniz kenarında olmasından dolayı büyük kirlenmelere sebebiyet vermektedir. Katı atıkların kontrolsüz bir şekilde biriktirilmesi sonucunda birçok hastalığın kolayca yayıldığı bilinmektedir. Katı atıklardan hastalık bulaştıran faktörlerin başında sinek ve fareler taşıyıcı olarak işlev görmektedirler. Hastalık tehdidine karşılık sadece bu taşıyıcılar yılın belli dönemlerinde zehirlenerek öldürülmektedirler. Ayrıca Melet ırmağıyla bağlantılı bu alanda yüksek düzeyde taban suyu kirliliği ve deniz kirliliğinin de oluşmaktadır. Atıklar belediye tarafından konteynır ve çöp saatlerinde poşetlenerek sokağa bırakılması ile toplanmaktadır. Transfer istasyonu bulunmamaktadır. İlde yakma ve kompost tesisi bulunmamaktadır.

İlçelerde de uygulama il merkezinden farksızdır. İl genelinde büyük sorun haline gelen evsel ve diğer atıkların bilimsel yöntemler dâhilinde bertaraf edilmesi için belediye ve ilgili kuruluşların proje çalışmaları devam etmektedir. İl merkezindeki çöp alanı ve atık depolama sorunu büyük ilçelerde de özellikle Ünye, Fatsa ilçelerinde de aynı durumdadır.

Fatsa ilçe merkezinde taban suyunun yüksek olduğu çevre yolu kenarında bulunan alan depolama alanı olarak kullanılmakta olup üzeri toprakla örtülerek arsa kazanma çalışması yapılmaktadır. Ünye ilçesinde atıklar kıyı şeridine hiçbir ön işleme tabi tutulmadan yığılmaktadır. Diğer küçük ilçelerde atıklar genellikle dere yatakları ve vadi tabanlarına rastgele bırakılmaktadır.
İl genelinde tehlikeli atık olarak yan ürün çıkaran işletmelerin genellikle atık arıtma tesisleri mevcut olup, çıkan ayrışmış atıklar belediyelerce atık depolama sahalarına bırakılmaktadır. Konkasör tesisleri, maden ocaklarında biriktirilen atıklar ÇED projelerinde belirtilen şekilde bertaraf edilmektedir. Kimyasal yapılı atıklar genellikle etkisizleştirilip az zarar verecek şekilde depolanmaktadırlar.

İl genelinde çöp depolama alanı oluşturulmadığından, sınıflara ayrıştırılmış çöplerle ilgili olarak ayrıca bir işlem yapılmamaktadır. Bu bağlamda tıbbi atık sınıfındaki atıklar normal atık maddeler gibi genel olarak kullanılan depolama alanında depolanmaktadırlar.

İl genelinde atık durumunda bulunan yağ türevli maddeler genellikle oluştukları alanlarda mevzuata aykırı şekillerde bertaraf edilmektedir. Çöp depolama alanında yağları ayrıştırıcı bir sistem mevcut olmadığı için herhangi bir çalışma yapılmamaktadır. Bazı sanayi kuruluşları kendi bünyelerindeki arıtma ünitelerinde oluşturdukları yağ türevli atıkları arıtmaya tabi tutulmaktadırlar.

Kimyasal kirlilik tehdidi oldukça yüksek olan pil ve akü türü malzemelerle ilgili olarak il genelinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu atıklarda genellikle diğer atıklar gibi bertaraf edilmektedirler

7.3.4. Enerji ve Nakil Hatları

Ordu ili ve ilçelerinden 154 Kv ve 380 Kv'lik hatlar genellikle sahil şeridine paralel bir şekilde Samsun–Trabzon yönünde uzanım göstermektedir. Bu hatlara dik olarak Gölköy ilçesinden gelen enerji hattı dik olarak bağlanır. İlin yıllık elektrik tüketim miktarının % 40'ı sanayi, % 37 meskenlere, geriye kalan % 23'lük kısımsa aydınlatma, ticaret, resmi daire, tarımsal sulama ve diğer kullanışlar tarafından kullanılmaktadır.

Kabataş ilçesinin elektrik dağıtımı Ordu TEK Müessese Müdürlüğü'nce yürütülmektedir. İlçe halihazırda Korgan ve Gölköy ilçelerinden elektrik almaktadır. Elektriksiz köy ve mahalle yoktur.

Gülyalı ilçesinin şehir merkezi 15 adet trafodan beslenmektedir. İlçenin tüm köylerinde elektrik vardır. Gölköy ilçesinde yayla evlerinin bir kısmı hariç tüm köy ve belde sınırları içindeki bütün evlerde elektrik vardır. Yerleşme düzeni dağınık olduğundan elektrik kaçakları fazladır.

Ordu ilinde enerji üretim amacıyla DSİ tarafından yapımı devam ettirilen Topçam Baraj'ından yıllık 199 GWh enerji üretimi planlanmaktadır. 1997 yılında yapımına başlanan baraj Mesudiye ilçesine bağlı Topçam beldesinde inşa edilmektedir ve Melet Irmağından beslenmektedir.

7.4. RİZE

7.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

Belediyelerin sağlıklı içme suyu ihtiyacını uzun vadede karşılamak bakımından büyük önem taşıyan bir anakent içme suyu projesi olan Andon İçme suyu Projesinin yapımı tamamlanmıştır. Rize içme suyu adı altında arıtma tesisi, ana isale hattı gibi işleri sürdürülen proje kapsamında 8'i ilçe belediyesi, 4'ü de belde belediyesi olmak üzere 12 ilçe ve beldeye içme suyu sağlanacak olup, merkez dışındaki belediyelere de su verilmesini sağlayacak projelerin ihaleleri gerçekleştirilmiş ve büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Rize iline bağlı ilçelerin neredeyse tamamının içme suyu vardır. Çaykent Belde Belediyesinin kaynak suyu vardır fakat içme suyu şebekesi bulunmamaktadır. Muradiye, Yolbaşı ve Tunca Belde Belediyelerinin ise içme suyu yoktur. Çamlıhemşin yakınlarında ve bütün ilçe içinde birçok su kaynağı bulunmaktadır. Nüfusun sadece % 50'si şebekeye bağlıdır. Ayrıca ilçedeki mevcut su şebekesi yüksek mahalleler için yetersizdir. Bu alanlardaki su ihtiyacı, kaynak ve kuyular ile yakın derelerden sağlanmaktadır. Hemşin Belediyesinin 1995 yılında ilçeye getirmiş olduğu yeni içme suyu ile ilçedeki içme suyu sorunu çözüme kavuşmuştur

Rize Köylere Hizmet Götürme Birliği verilerine göre Rize iline bağlı köylerden 252 köy, 853 ünitenin içme suyu bulunmaktayken, 98 köy, 384 ünitenin içme suyu yetersiz durumda, 6 köy, 221 ünitenin ise içme suyu yoktur.

7.4.2. Kanalizasyon

Rize il merkezinde kanalizasyon şebekesi yeterlidir. Rize'de belediyelerin büyük bir kısmının kanalizasyonu yetersiz durumdadır. Çaykent, Muradiye, Tunca, Büyükköy, Hemşin ve Yolbaşı Belediyelerinin kanalizasyon sistemleri bulunmamaktadır. Çamlıhemşin merkezindeki kanalizasyon sistemi kısmen yeterlidir. Bu sistemle toplanan atık sular herhangi bir arıtmaya tabi tutulmadan Fırtına deresine boşaltılmaktadır ki bu ciddi bir çevre kirliliğine yol açmaktadır. İlçenin dış kesimlerine hizmet verilecek bir kanalizasyon şebekesinin kurulması ise engebeli arazi yapısı ve nüfus yoğunluğunun azlığı sebebi ile uygun değildir. Bu nedenle Çamlıhemşin'in hiçbir köyünde kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. Fosseptik çukurlar ile sorun çözülmeye çalışılmaktadır. Hemşin ilçesinin genel kanalizasyon şebekesinin projesi tamamlanmış, ancak daha uygulama gerçekleşmemiştir.
Gündoğdu, Kendirli, Ardeşen, Çayeli, Madenli, Güneysu, İkizdere ve Pazar yerleşimlerinin kanalizasyon şebekeleri yeterlidir. Güneyce, İyidere ve Kalkandere'nin kanalizasyon şebekeler tüm yerleşimi kapsamamaktadır ve yetersizdir. Derepazarı ve Fındıklı'da kanalizasyon şebekesi büyük ölçüde tamamlanmıştır.

7.4.3. Atık Yönetimi

Rize ilinde en büyük çevre sorunu olan katı atıklar deniz kenarlarında sahil dolgusu olarak düzensiz depolanmakta ve bu dolgu sahalarından sızan kirli sular Karadeniz'i kirletmektedir. Aynı şekilde akarsulara yakın olarak vahşice depolanan katı atıklar ise akarsuların kirlenmesine sebep olmaktadır. İlde atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır. Sadece Merkez Belediyesi ve Çayeli Belediyesinin derin deniz deşarjı mevcuttur. Kıyıda bulunan diğer ilçe belediyeleri atık sularını direkt olarak denize deşarj ederken, kıyıdan uzak olan belediyeler akarsulara deşarj etmektedirler. Ayrıca akarsulara yakın olan köylerde de çoğunlukla fosseptik çukurları bulunmamakta, köylerde atık sularını akarsulara vermektedirler.

İlde endüstriyel kuruluş olarak faaliyet gösteren Çayeli Bakır İşletmesi'nin (ÇBİ) derin deniz deşarjı mevcuttur. ÇBİ endüstriyel atık sularını Karadeniz'e, 275 metre derinliğe deşarj etmektedir. Ayrıca ilde bulunan un fabrikaları, Üçel helva fabrikası, Ünye çimento paketleme sanayi ve Sürsan balık unu ve yağı fabrikasının atıksu sorunu bulunmamaktadır. İl genelinde bulunan 200'e yakın

Çaykur ve özel sektöre ait çay fabrikalarının üretim sürecinden kaynaklanan atıksu sorunu yoktur. Bu fabrikalar yaş çaydan kuru çay imalatı yapmaktadırlar. Bölgede yoğun olarak çay tarımı yapılması, bilinçsizce ve aşırı gübre kullanımı, toprağın, yer altı sularının ve yüzey sularının (deniz ve akarsuların) kirlenmesine neden olmaktadır. Eğimi yüksek olan orman alanlarının çay bahçelerine dönüştürülmesi, erozyonu arttırırken beraberinde su kirliliğini de getirmiştir.

Çamlıhemşin merkezinde üretilen günlük çöpler küçük araçlar ve el arabaları ile toplanmaktadır. Sistematik bir çöp hizmeti verilememektedir. Kuru ırmaklara boşaltılıp üstü malzeme ile kapatılmaktadır. Belirli bir çöp dökme alanı bulunmamaktadır. Alanın tamamının sit alanı olması bu konuda önemli bir sınırlayıcı olmaktadır.

Dünya Bankası finansmanlığında ve Çevre Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde pilot bölge seçilen Trabzon ve Rize illerinin katı atık problemini çözümleyecek bir çalışma yürütülmektedir. Trabzon ve Rize İlleri Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliliği, Bakanlar Kurulunun onayıyla kurulmuş olup, kurulan birlik tarafından çalışmalara devam edilmektedir. Projede, toplanan çöplerin transfer istasyonlarında hacimleri küçültülerek biriktirilmesi ve büyük sıhhi taşıma araçlarıyla deponi tesislerine aktarılması ön görülmektedir.

7.4.4. Enerji Nakil Hatları

Rize ilinde en fazla elektriği sanayi sektörü tüketmektedir. Rize bu potansiyeli ile bölgeden farklı bir yapı izlerken, ülke ile paralel bir yapı göstermektedir. Bölgede en fazla elektrik tüketimi meskenlere aittir. Ülkede ise Rize ilindeki gibi Sanayi sektörü en fazla elektrik tüketen sektör konumundadır. Bölgede tarımsal sulamada elektrik kullanmayan illerden birisi Rize diğeri de Ordu'dur. Rize, bölgede toplam elektrik tüketiminde 4. sırada iken, kişi başına düşen elektrik tüketiminde 2. sıradadır.

Çamlıhemşin ilçesi köylerinde elektriksiz köy bulunmamaktadır. İlçe sınırları içerisinde bulunan Fırtına Deresi üzerinde baraj ve hidroelektrik santrali kurulması D.S.İ. Genel Müdürlüğü'nce yap-işlet-devret modeli ile ihale edilmiştir. Ancak Fırtına Vadisi'ne yapılması düşünülen HES'in çevresel anlamdaki özellikleri tartışmalara neden olduğundan işin yapımına başlanmasına rağmen hukuki yollardan durdurulmuştur.

Ardeşen'den Çamlıhemşin'e yapılmış olan elektrik hattı ilçeye enterkonnekte sistemden enerji temin etmektedir.

Rize Uzundere 1 Regülatörü ve HES Projesi, tamamen enerji üretim amaçlı olup, sulama, taşkın koruma gibi amaçları bulunmamaktadır. Projenin ana su kaynağını Kaçkar Dağları'nın bir uzantısı olan Demir ve Cimil Dağları'nın eteklerinden doğan İncesu Deresi ve Uzundere oluşturmaktadır.

7.5. TRABZON

7.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

Trabzon şehir merkezi ve bağlı bazı belediyelerin içme suyu ihtiyacı Değirmendere üzerinde, şehre 15 km. uzaklıkta bulunan Atasu Arıtma Tesislerinden karşılanmaktadır. Temiz su elde etmek amacıyla ham su için Değirmendere üzerinde regülatör kurulmuştur. Ancak hızlı nüfus artışı ve diğer bazı etkenlerden dolayı ek bir su kaynağına ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla Galyan Vadisi içinde Galyan Deresi üzerine bir regülatör inşa edilerek ikinci bir su kaynağı elde edilmiştir. 2001'den itibaren Galyan suyu ana kaynak olarak kullanılmaktadır. Değirmendere suyu belirli mevsimlerde Galyan deresi debisinin yeterli olmadığı zamanlarda tamamlayıcı olarak kullanılmaktadır. Tesiste üretilen temiz su 15 km uzaklıktaki sahile kadar ulaşmaktadır.

Maçka ilçe merkezinde içme suyu fenni usullere göre temin edilmekte olup başlangıçta yeterli durumda iken, artan nüfus ile yetersiz hale gelmiştir. Yapılacak ilave su tesisleri ile ilçe merkezinin içme suyu probleminin giderileceği düşünülmektedir.

Arsin ilçe merkezinin içme suyu ile ilgili herhangi bir sorunu bulunmamaktadır. Yeşilyalı belediyesi içme suyu proje çalışmaları için İller Bankası'na yetki verilmiştir. Daha önce Köy Hizmetleri'nce dağıtılan Yaylacık, Madenli, Dilek, Kuzguncuk ve Çubuklu grup suyu, Yeşilyalı Belediyesine ait su çalışmalarının neticelendirilmesiyle projelendirilmiş ve Ankara'ya sunulmuştur. İller bankası ile yapılan çalışmalar sonucu Yanbolu deresinden beldeye su getirilmesi kararlaştırılmış, İller Bankası yetkililerince Arsin Belediyesine ait su projesi ile birleştirilerek Yanbolu Deresi vadisinde Yolüstü köyünde su kuyuları açılarak ishale hattı ortak olmak üzere Yeşilyalı hudutlarına kadar getirilmiştir. Bundan sonra iki belediye de kendi şebeke hattını İller Bankası aracılığı ile devam ettirmiştir. Beldede su miktarı yeterli seviyededir.

Fındıklı belediyesi içme suyu projesi uygulaması 2000 yılı içinde tamamlanmış ancak yüksek işletme maliyeti nedeniyle çalıştırılamamaktadır. Atayurt belediyesinin su şebekesi bulunmamaktadır. İçme suyu dağlardan kaynak suyu olarak temin edilmektedir.

Düzköy ilçe merkezinde su şebekesi tamamlanmış olup, yerleşmenin su ihtiyacı karşılanmıştır. Düzköy yaylasının ise su ihtiyacını karşılayacak ölçüde su şebekesi tamamlanmıştır. Şalpazarı ilçesinde su sorunu bulunmamakla beraber ilçe merkezinde belediyeye ait su arıtma tesisi vardır.

Tonya ilçesinde şehir merkezi ve mahallelerde isale ve şebeke hatları tamamlanmış, depolar bitirilmiştir. Suyun kaynağı Kale deresi olarak tespit edilmiş, projesi İller Bankasınca yapılmıştır. Beşikdüzü ilçe merkezinde içme suyu yetersizliği problemi yoktur, ancak bağlı köylerde grup suları oldukça yetersizdir.

Yomra ilçe merkezinin içme suyu mevcut olup Trabzon'dan gelen Atasu Projesi ile gerçekleştirilen su hattından temin edilmektedir. Demirciler köyünden akmakta olan Yomra deresi kolunun önüne bent duvar yapılarak suyun dinlenmesinin sağlanmasını takiben çelik boru ile ilçenin en yüksek tepesi olan Kayabaşı köyü sınırları içerisindeki Kilise dağına taşınması ve artırılarak mevcut şebekeye verilmesi çalışmaları halen devam edilmektedir.

Vakfıkebir ilçesinin içme suyunda bir problem bulunmamaktadır. İçme suyu yetersiz olan yerleşim birimlerinde çalışmalar mevcut sistemin ilavelerle genişletilmesi ve niteliğinin iyileştirilmesi yönünde olmaktadır. Çaykara ilçesinin bağlı köy ve mahallerinin tamamında sağlıklı ve yeterli içme suyu vardır. Bu sularının tamamı doğal kaynaklardan temin edilmektedir. İçme ve kullanma suyu temini konusunda şimdilik bir sıkıntı bulunmamaktadır.

7.5.2. Kanalizasyon

Trabzon kenti 1970'li yıllara kadar kanalizasyon olarak taş kanal sistemi denilen altyapıya sahip olmuştur. Kanalizasyon konusunda ciddi olarak 1986 yılında İller Bankası tarafından yapılan Trabzon merkez kanalizasyon inşaatı projesi kapsamında, ön arıtmalı terfi merkezleri, kolektör hatları ve bunlara bağlı şehir içi geniş şebeke hatları imalatı başlatılmıştır. 1996 yılında şehir merkezindeki 3 adet terfi merkezi, sahil kolektör hatları ve bu kolektör hatlarına bağlı ana

arterlerin büyük çaplı şebekeleri de yapılarak sistem işler halde hizmete alınmıştır. 2000 yılında ana arterlerin geçtiği mahalle ve sokaklarda komple şebeke yenilenmesi çalışması İller Bankası kontrolünde belediye ile ortaklaşa başlatılmıştır. Bu kapsamda 5 mahallenin şebekesi yeniden inşa edilerek projeye uygun hale getirilmiş, eski şebeke tamir edilerek yağmur suyu hatları olarak bağımsız bırakılmıştır. 1999 yılında İller Bankasınca sahilde terfi merkezlerinden denize derin deşarj projesi hazırlanmıştır. Bu proje ile terfi merkezlerine gelen atık suların sahilden 1 km. ileriye deniz dibine aktarılarak sahile etkisinin ortadan kaldırılması hedeflenmiş olup derin deniz deşarj boruları deniz tabanına yerleştirilmiştir.

Maçka ilçesinin kanalizasyon şebekesi ödenek yetersizliğinden yarım kalmıştır. Maçka'ya bağlı köylerin hiçbirinde kanalizasyon yoktur. Fosseptik çukurları açılmak suretiyle probleme çözüm bulunmuştur.

Yomra ilçesinde kanalizasyon şebekesi motopomp sistemi ile vakumlu bir şekilde emilerek deniz derinliğine deşarj edilmesi sistemine kavuşturulmuştur. Kanalizasyonun şebekesi yıllar itibarı ile tamamlanacaktır.

Şalpazarı ilçesinin kanalizasyonu yapılmıştır, ancak ihtiyaca cevap verememektedir. Bu nedenle ilçede mevcut yapılaşma sonucu konutların kanalizasyonu açıktan dereye verildiğinden halk sağlığını tehdit eder durumdadır. Bu derenin ıslahı ve kanalizasyon çalışmaları projesi dahilinde sürdürülmektedir.

Vakfıkebir ilçesinin kanalizasyon problemi bulunmamaktadır. Ancak kanalizasyonu yetersiz olan yerleşim birimleri vardır, bunlar içinde belediyenin çalışmaları devam etmektedir. Tonya ilçesinin şehir merkezinde kanalizasyon şebekesi mevcuttur; ancak yeterli değildir. Mahallelerde kanalizasyon şebekeleri bulunmamaktadır. Mahallelerde atıklar fosseptik çukur yöntemi ile bertaraf edilmektedir.

Beşikdüzü ilçe merkezinin kanalizasyon inşaatı 1998 yılından beri devam etmektedir. Of ilçesinin şehir kanalizasyonu 1998 yılı içerisinde ihale edilmiş ve tamamen bitirilmiştir. Ancak kentin % 10'luk bölümünün halen kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. Of ilçesine bağlı belde belediyelerin kanalizasyon hizmeti götürme oranları bir hayli düşüktür. Bölümlü belediyesinin % 88'inde,

Cumapazarı ilçesinin % 80'inde, Gürpınar ilçesinin % 5'inde, Kıyıcık ilçesinin % 7'sinde ve Uğurlu belediyesinin % 62'sinde kanalizasyon bulunmamaktadır.

Ballıca ve Eskipazar ilçelerinde hiç kanalizasyonları yoktur ve bu konuda daha önce hiç çalışma yapılmamıştır. Arsin ilçesinde kanalizasyon inşaatı 1998 yılında başlamış, 2005 yılında İller Bankası tarafından derin deniz deşarjının projelendirilmesi şartıyla geçici kabulü yapılarak bitirilmiştir. Yeşilyalı beldesinin kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. Planlı bir çalışma yapılmamakla beraber günübirlik çözümler üretilmiştir. İller Bankası aracılığı ile kanalizasyon proje çalışmaları yapılmış ve projenin İller Bankasının yatırım programına alınması sağlanmıştır.

Fındıklı beldesinin 2003 yılında Çevre ve Orman Bakanlığından alınan yardımla oluşturulan kanalizasyon ağı 2004 yılındaki sel felaketi ile tamamı tahrip olmuştur. Atayurt beldesinin ise kanalizasyonu bulunmamaktadır, sorunlar fosseptik çukurları ile çözümlenmektedir. Trabzon merkez ilçeye bağlı Akoluk beldesinin kanalizasyon altyapısı bulunmamaktadır.

7.5.3. Atık Yönetimi

Trabzon il genelinde kağıt, plastik, metal, cam, organik madde, kül gibi evsel atıklar vardır. İlde belediye tarafından en fazla toplanan atık organik maddelerdir. Toplam atığın % 57.8 gibi bir bölümünü organik maddeler oluşturmaktadır. Katı atığın su oranı yüksek olduğu için Trabzon'un atıklarının yakılması ekonomik olmamaktadır. Alt kalorifik değerin düşük olması da katı atığın katalizör kullanılması halinde bile yakılmasının zor olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan atıkların karbon içeriğinin azot içeriğine göre fazla oluşundan dolayı kompostlanması ise sorunlu bir yöntem olarak görülmektedir. Özellikle kış aylarında % 20 oranına ulaşabilen kül, cüruf atıklarının normal katı atıklara karışımı da önlenmelidir.

Trabzon'da tıbbi atıklar sağlık kuruluşlarından evsel atıklardan ayrı olarak toplanmaktadır. Tıbbi Atıklar; deponi sahası içerisinde Jeomenbran ile yalıtımı yapılmış alanda depolanmaktadır.

Katı atıklar şehrin merkez kıyısında bulunan Moloz mevkiinde, deniz tarafı tahkimatla çevrili bir alanda depolanmaktadır. Deponi alanında tıbbi atıklar ve evsel atıklar depolanmaktadır. Tıbbi atıklar deponi sahası içinde jeomenbran ile

yalıtılmış ayrı bir alanda depolanmaktadır. Deponi alanına dökülen atıklardan cam, metal ve plastik ayrılmakta, geriye kalan atıklar sahaya yayılmakta ve üzeri toprakla örtülüp kapatılmaktadır.

Katı atıklar, Merkez, Akçaabat, Maçka, Of, Sürmene, Vakfıkebir ve Yomra'da deniz dolgusu olarak, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çaykara, Dernekpazarı ve Düzköy'de araziye dökülerek, Şalpazarı, Çarşıbaşı ve Hayrat'ta dereye dökülerek ve Tonya ve Köprübaşı'nda araziye gömülerek bertaraf edilmektedir.

İlde katı atık toplama işlemleri Trabzon Belediyesi tarafından yürütülmektedir. Atıklar kaynağından ayrı olarak toplanmamaktadır. Transfer istasyonları bulunmamaktadır. Trabzon merkez ilçesinde, bağlı ilçelerde ve beldelerinde oluşmakta olan katı atıklar genelde evlerden ve işyerlerinden kaynaklanan evsel nitelikli atıklardır. Trabzon ili hudutları dâhilinde atıklar ya denize dolgu yapılarak veya dere kenarlarına dökülerek veya arazi üzerinde oluşan tabii çukurlara veya belediyeler tarafından açılmakta olan çukurlara doldurulup üzeri toprakla kapatılmak suretiyle imha edilmektedir. Trabzon merkez ilçesi, katı atıklarını denize dolgu yapmak suretiyle bertaraf etmektedir. Genel olarak il dâhilinde hiçbir ilçenin katı atıkları yönetmeliğe uygun bir şekilde bertaraf edilmemektedir.

Dünya Bankası finansmanlığında ve Çevre Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde pilot bölge seçilen Trabzon ve Rize illerinin katı atık problemini çözümleyecek bir çalışma yürütülmektedir. METAP kapsamındaki çalışmada bu iki ilin katı atıklarının bertaraf edilmesi için en uygun sistemin düzenli depolama olduğu tespit edilmiştir. Trabzon-Rize Katı Atık Pilot Projesi olarak adlandırılan projenin fizibilite çalışmaları ve yer seçimi tamamlanmış, ÇED süreci olumlu olarak sonuçlandırılmıştır. Trabzon ve Rize İlleri Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliliği Bakanlar Kurulunun onayıyla kurulmuş olup, kurulan birlik tarafından çalışmalara devam edilmektedir. Bu birliğe üye belediyelerden 23 tanesi Trabzon'da, 4 tanesi ise Rize'dedir. Trabzon'daki belediyelerin 9 tanesi ilçe belediyesi, 14 tanesi ise belde belediyesidir. Rize'deki belediyelerin ise 2 tanesi kentsel 2 tanesi kırsal belediyedir. Trabzon'daki belediyeler, Trabzon Belediyesi, Mersin, Akçakale, Darıca, Kavaklı, Akçaabat, Söğütlü, Yıldızlı, Akyazı, Çukurçayır, Maçka, Pelitli, Yalıncak, Yomra, Kaşüstü, Arsin, Yeşilyalı, Araklı, Sürmene, Çamburnu, Yeniay, Of, Kıyıcık Belediyeleridir. Rize'deki Belediyeler ise, Rize Belediyesi, İyidere, Derepazarı, Gündoğdu Belediyeleridir. Projede, toplanan çöplerin transfer istasyonlarında

hacimleri küçültülerek biriktirilmesi ve büyük sıhhi taşıma araçlarıyla deponi tesislerine aktarılması ön görülmektedir. Proje kapsamında Trabzon ve Rize illerinde meydana gelen katı atıkların çevresel etkisinin en aza indirgenerek bertarafı amaçlanmaktadır.

Araklı depolama sahası, Araklı ilçesinin batısındaki sahil yoluna bağlanan Araklı mevcut boşaltım sahasına giden erişim yolunun batı yakasında yer almaktadır. Atık bertarafı için iki farklı alternatif belirlenmiştir. Bunlardan birincisi, atıkların ön işlemden geçirilmeksizin bertaraf edilmesi, ikincisi ise, atıkların ince ayırma işlemi yapılmaksızın mekanik biyolojik ön işlem sonrasında bertaraf edilmesidir.

Bir diğer arıtma tesisi İyidere Transfer İstasyonudur. Proje kapsamında Of Fidanlığı'nda (İyidere) MBT kurulması ve MBT sonrası atıkların Kutlular'a gönderilmesi planlanmaktadır. Ancak burada MBT yapılmaması durumunda transfer istasyonu kurulacak ve doğu taraftan toplanan katı atıklar burada nihai depolama alanına transfer edilecektir. Faaliyet alanı İyidere Irmağı yanında İyidere köyü yakınında bulunmaktadır.

Kutlular düzenli depolama sahası Trabzon ili sınırlarında merkezden yaklaşık 43 km uzaklıkta ve Trabzon ve Rize'ye eşit mesafede bulunmaktadır. Saha dağlık bir alanda, Çamburnu belediyesinin güneyinde ve kıyıdan yaklaşık 2 km uzaklıkta bulunmaktadır. Proje bölgesi batı bölümü Trabzon, Akçaabat, Maçka, Çukurçayır, Akyazı, Yalıncak, Pelitli, Darıca, Kavaklı, Söğütlü, Yıldızlı, Kaşüstü, Yomra, Arsin, Akçakale, Mersin ve Yeşilyalı belediyelerini kapsamaktadır. Proje bölgesi doğu bölümünde ise Rize, Of, Kıyıcık, Gündoğdu, Derepazarı, İyidere, Araklı, Sürmene, Yeniay ve Çamburnu belediyeleri yer almaktadır.

7.5.4. Enerji Nakil Hatları

Trabzon ilinde elektrik enerjisi ihtiyacı ulusal enerji sisteminden sağlanmaktadır. Toplam elektrik abone sayısının % 86'sı mesken, % 9,8'i ticaret, % 0,7'si resmi daire, % 1,2'si sanayi, % 0,1'i tarımsal sulama ve % 2,2'si ise diğer abonelere ait bulunmaktadır. Kişi başına elektrik enerjisi tüketimi 600 KWh/kişi olmakla birlikte, 1.703 KWh/kişi olan Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Enerji kesintisinin fazla olması sanayi sektörünü olumsuz olarak etkilemektedir. İl'de tüm köylerin elektrifikasyonu sağlanmıştır.

İl dâhilinde toplam yayla+mezra sayısı 1.229 adet olup, bunun 363'üne elektrik verilebilmiştir. Büyük bir akarsu ve dere potansiyeline sahip ilde hidroelektrik santrali bulunmamaktadır.

Maçka ilçe merkezinde tüm köylerde elektrik vardır. Bunun yanında toplam 22 yaylada elektrik vardır. Arsin ilçesi enterkonnekte sistem içerisinde Türkiye Elektrik İletişim A.Ş.'ye (TEİAŞ) bağlı Arsin trafo merkezinden enerji almaktadır. Düzköy ilçesinin tüm yerleşim birimlerinde elektrik mevcuttur. Ayrıca Düzköy, Çalköy beldesi Gürgendağ, Alazlı, Gökçeler, Aykut ve Çayırbağı yaylalarında elektrik mevcut olup diğer yaylalara da elektrik ulaştırma çalışmaları devam etmektedir Vakfıkebir ilçesinin tüm mahalle ve köylerinde elektrik mevcuttur. Şalpazarı ilçe merkezi ve köylerinin tamamında, yayla ve mezraların %99'unda elektrik vardır. İlçenin elektrik ihtiyacı ulusal enerji hattından sağlanmaktadır. Çaykara ilçesinde 27 köy ve Ataköy-Karaçam-Uzungöl beldesinin tamamına, bunlara bağlı mahalle ve mezralara kadar elektrik verilebilmektedir. Tonya ilçesine Harşit Hidroelektrik Santralinden sağlanan enerji tüm mahalle ve köylere dağıtılmıştır. Tüm köylerde elektrik mevcuttur. İşletme ve dağıtım işi TEDAŞ tarafından yürütülmektedir.

Ulusal enerji şebekesine bağlı olan Of ilçesi İyidere Trafo İstasyonu'ndan beslenmektedir. Ancak mevcut şebekeler yetersiz olup, çürümeler ve yıpranmaların gerektirdiği bakım çalışmalarının, bölgenin yapısının dağlık ve ormanlık olması dolayısıyla, uygulanması zordur. Beşikdüzü ilçe köylerindeki elektrik hatlarında sorunlar yaşanmakta olup, bakım onarım ve tesisat yenileme çalışmaları yapılmaktadır.

Trabzon ilinde 1998 yılında içme suyu ve enerji üretimi sağlamak amacıyla Galyan Deresi üzerine kurulmakta olan Atasu Barajından 150 GWh enerji üretimi planlanmaktadır. Baraj inşası halen devam etmektedir.

8. PLANLAMA BÖLGESİ ÇEVRE SORUNLARI

Planlama Bölgesi içinde yer alan Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerinde bölgedeki turizm potansiyellerini tehdit eden çevre sorunları iller itibariyle aşağıda incelenmiştir.

Öncelikli olarak planlama bölgesi içinde yer alan iller bazında görülen genel çevresel sorunlar aşağıda sırası ile belirtilmiştir.

Yerleşim yerlerinde görüntü kirliliği oluşturan durumlar aşağıda özetlenmiştir.

- Binalarda dış sıva olmayışı, uygun olmayan renkte boyanmış olma ve kirlenmiş-bozulmuş dış sıva ve boyalar
- Binaların balkonlarının uygun olmayan şekilde kullanılması
- Düzgün olmayan çatı ve baca görüntüleri
- Dış cephede görünen telefon ve elektrik kabloları
- Boyasız ve düzgün olmayan katı atık konteynırları ve konteynırların çevresine atılan veya boşaltılan çöpler
- Kül ve cüruf yığınları
- Bozuk ve kaplamasız yollar
- Düzgün olmayan kaldırımlar ve kaldırımlara park edilmiş araçlar
- Terk edilmiş veya bakımsız parklar, yeşil alanlar ve çocuk bahçeleri
- Herhangi bir amaçla kazılmış, ancak kapatılmamış veya düzeltilmemiş kanallar veya çukurlar
- Yağmur suyu boşaltımı olmayan veya iyi tesis edilmemiş cadde ve sokaklarda su birikintileri
- Yerleşim yeri içerisinde ve kaldırımlarda bakımsız kalmış, şekil budaması yapılmamış ağaçlar, ağaççıklar ve çalılar
- Cadde ve sokaklara, ağaç diplerine atılmış, rüzgarların etkisi ile belirli yerlerde birikmiş çöpler ve sigara izmaritleri
- Kirli, boyasız ve egzoz kirliliğine yol açan motorlu kara taşıtları
- Yerleşim yeri içerisindeki sahipsiz kedi ve köpekler
- İnşaat kazıları ve moloz yığınları
- Yerleşim yerleri içerisindeki hayvan barınakları ve biriktirilen atıklar
- Kapalı alış veriş yerlerinde ve açık pazar yerlerindeki atıklar, kirli görüntüler
- Pazarlama ve satış amacıyla işgal edilmiş kaldırımlar
- Binalarda ve yol kenarlarındaki tanıtım ve reklam tabelaları

- Yerleşim yerleri içerisinden geçen akarsuların çevresinde oluşan kirlenme
- Deniz kenarındaki liman, iskele ve tekne barınaklarının istenmeyen görüntüleri, malzeme yığınları, yağ lekeleri, çöpler, bakımsız kumsallar
- Hayvan pazarları

Sanayi tesislerinde görüntü kirliliği ise şu nedenlerden kaynaklanmaktadır:

- Düzgün depolanmayan hammadde ve mamul madde
- Ambalaj atıkları
- Koruma bandı olmaması veya bakımsız koruma bantları
- Paslanmış ve boyasız tesisler
- İşletme içindeki bakımsız yollar ve park alanları
- Düzgün park etmeyen taşıma araçları (TIR, kamyon, kamyonet, otobüs, midi ve minibüsler, otomobiller)
- Denetimsiz bacalardan salınan koyu renkli duman

Kırsal alanlarda karşımıza çıkan etkenler şöyle olmaktadır:

- Sanayi için, özellikle toprak sanayi ve çimento fabrikaları için malzeme alınmış alanlar
- Kum, çakıl, kireç ocakları
- Karayolları kenarında malzeme birikim alanları
- Sebze ve meyve bahçelerinin atıkları
- Yerleşim yeri katı atıklarının düzgün veya düzgün olmayan birikim yerleri
- Anız, bitkisel atık ve çöp yakımı
- Korumasız ve bakımsız kanallar ve akarsu çevreleri
- Piknik veya mesire yerlerinin bakımsızlığı ve çevreye salınan atıklar
- Bakımsız hayvan barınakları (ahır, ağıl ve kümesler), hayvansal atıklar
- Kırsal alanlara, dere yataklarına boşaltılan inşaat atıkları.

Sonuç olarak; bölgede çevre sorunlarına neden olan faktörler arasında, genel olarak, yerleşim yerleri, küçük ölçekli sanayi tesisleri ve tarımsal uygulamalar ile ulaşım hizmetleri sayılabilmektedir.

8.1. GIRESUN ILI ÇEVRE SORUNLARI

Giresun çevre sorunları yerleşim yerleri, sanayi tesisleri ve tarımsal uygulamalar ve ulaşım hizmetlerinden kaynaklanmaktadır. Giresun hava kirliliği olarak, üçüncü derecedeki iller kapsamında yer almasına rağmen, kalitesiz yakıtların havayı kirletmesini önlemek amacıyla, Hava Kalitesinin Kontrol Yönetmeliği, Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliği Yönetmeliği ve Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde çalışmalar devam etmektedir

.

İlde hava kirliliği daha çok ısınma amacıyla kullanılan yakıtların özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, meteorolojik olaylara bağlı olarak zaman zaman hava sirkülasyonun düştüğü günlerde kısmi bir hava kirliliği görülmektedir. Özellikle kış aylarında hava kirliliği kendini daha fazla hissettirmektedir.

İlde, atıksuların arıtma tesisinde arıtılmadan doğrudan derin deniz deşarjı yapılmaktadır. Kanalizasyon şebekesinin iki ayrı yerinde, derin deniz deşarjı projelendirildiği halde; bunlardan biri hiç kullanılmamakta, diğeri ise hizmet verdiği mahallere dahi cevap verememektedir. Bunun sonucu olarak, kirlenen kıyılarda bazı dönemlerde denize girişin yasaklandığı görülmektedir. Denize kıyısı bulunan ilçeler de merkez ilçede olduğu gibi, altyapı tesislerinin deşarjını denize, denize kıyısı olmayan ilçeler ise, akarsulara ve dolayısıyla denize ulaştırmaktadır. İç kesimlerde olan ilçeler, atıksularını akarsulara deşarj etmeleri ile aşağıda kalan birçok ilçenin içme suyunu karşıladığı tesisleri de önemli bir kirliliğe maruz bırakmaktadır. Bunun en açık örneği, merkez ilçenin içme suyunu karşıladığı Aksu Deresi su havzasının bulunduğu Aksu Vadisi üzerindeki, Duroğlu beldesi, Çalca köyü, Dereli İlçe Belediyesinin atıksularının deşarjı sonucu oluşan sağlık sorunudur. Giresun Belediyesinin suyu arıtacak biyolojik arıtma üniteleri olmadığı için, ilde belirli dönemlerde başta ishal olmak üzere salgın hastalıklarla sıkça karşılaşılmaktadır.

Kentin kanalizasyon şebekesi bulunmayan mahallelerinde ve mücavir alanlarında bulunan ve şehir nüfusunun % 5'ini oluşturan kısmının kanalizasyon ve atıksu sorunları fosseptik çukurlarla ve vidanjör araçlarının yardımıyla çözülmektedir. İlde sanayi ve turizm tesislerinin kanalizasyon atıkları da bu sistem ile bertaraf edilmekte olup sistemin afet sonucu zarar görmesinden dolayı mevcut durum, deniz kirliliği açısından tehdit oluşturmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin genelinde olduğu gibi, Giresun İlinde de coğrafik yapıyı oluşturan topografik engeller, düzenli katı atık depolama alanları için yer bulunmasında büyük sıkıntılara neden olmaktadır. İlde, düzenli katı atık depolama ve bertaraf tesisi olmadığından katı atık sorunu da bulunmaktadır. İl yerleşim alanlarının dağınık olması, kullanılabilir yer altı ve yüzeysel su kaynaklarının dağılımı, depo alanı için uygun yer seçimine olanak tanımamasından dolayı, bu sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır.

Bütün ilçeler de, bu sorunun çözümünde düzensiz depolama yöntemi dediğimiz, yerleşim alanları dışındaki bir alana ve özellikle dere ve deniz kenarlarına gelişigüzel dökülmesi ile ortadan kaldırma yöntemini kullanmaktadır. Bu depolama alanlarındaki ayıklama işlemleri de sağlıksız koşullarda devam etmektedir. Katı atıkların insana ve çevreye verebileceği zararları göz önünde bulundurarak, düzenli çöp toplama, depolama ve bertaraf yöntemlerinin geliştirilmesi ve alternatif projelerin hazırlanarak uygulamaya geçirilmesi Giresun ilinde öncelikli olarak uygulamaya geçirilmesi gereken bir konu olmaktadır.

8.1.1. Su Kirliliği

İl topraklarındaki akarsuların tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur.

Giresun ili akarsularına, iç bölgelerden başlayarak, üzerlerindeki yerleşim birimlerinin kanalizasyonları deşarj edilmektedir. Yani, üstü açık kolektör gibi kullanılan akarsular kıyı kuşağına ulaştıklarında, yolları üzerindeki bütün yerleşim birimlerinin kanalizasyon atıklarını, büyük kasabalarda ise evsel atıklarla birlikte sanayi atıklarını da denize deşarj etmektedir. Akarsular genel hatlarıyla her türlü kirletici için debilerin yüksek olduğu mayıs ayında daha düşük kirlilik kategorisinde bulunmakta, ağustos ve ekim aylarında debilerin azalması ile daha kirli bir hal almaktadır. Giresun ili sınırları içinde kalan akarsular; evsel, endüstriyel ve zirai faaliyetler sonucu her geçen gün artan bir ivmeyle kirliliğe maruz kalmaktadır. Giresun İlinin genelinde, özellikle sahil ilçelerinde içme ve kullanma suyu akarsuların denize ulaştığı mansap kesiminde akifer sahalardan derin ya da keson kuyular aracılığıyla temin edilmektedir. Bu sular klorlama hariç hiçbir arıtım yapılmadan kullanılmaktadır. İl genelinde yer altı suları bakımından, Bulancak ile Pazarsuyu Deresi arası çevre arazileri,

Espiye-Tirebolu Sahil Ovaları ile çevre arazilerinde, DSİ tarafından yapılan etütlerde, sahadaki yer altı su kaynaklarının debileri çok az bulunmuştur.

Yağlıdere ilçesinin katı ve sıvı atıkları, hiç<arıtma yapılmadan dereye akıtılmaktadır ve ilçeye acilen arıtma tesisi yapılması gerekmektedir.

İl genelinde altyapı sistemi olmadığı için su kirliliği barajlar, göl ve göletlerde yüksek orandadır.

8.1.2. Hava Kirliliği

Giresun il merkezinde, konut ve işyerlerinin ısıtılmasında yakıt olarak; ithal kömür, paçal kömür, odun, fındık kabuğu ve motorin kullanılmaktadır. Kış aylarında görülen hava kirliliğinin bağlıca nedeni, ısınma ve enerji elde etmek amacıyla tüketilen fosil kaynaklı yakıtlardır. Motorlu taşıtlardan kaynaklanan emisyonlar hava kirliliğinde önemli yer tutmaktadır.

8.1.3. Toprak Kirliliği

Giresun'da yerleşim alanlarından çıkan çöplerin boşaltıldığı alanlar ile kanalizasyon şebekelerinin arıtılmaksızın doğrudan toprak verildiği alanlarda toprak kirliliği meydana gelmektedir. Egzoz gazları, ozon, karbon monoksit, kükürt dioksit, kurşun ve kadmiyum vs. gibi zehirli maddeler havaya yayılmakta ve solunum yolu ile büyük bir kısmı canlılar tarafından alınmaktadır. Geriye kalan ise, rüzgarlar ile uzak mesafelere taşınmakta ve yağışlarla yere inerek, toprak ve suları kirletmektedir. Toprak kirliliğine sebep olan diğer bir faktör de tarımsal mücadele ilaçları ve suni gübrelerdir. Tarımsal mücadele ilaçlarının bilinçsiz ve aşırı kullanımı sonucu, toksin maddelerin toprakta birikimi artmakta ve doğal ortamın kirletmesine sebep olmaktadır. Sodyum, fosfor, potasyum, kalsiyum, magnezyum, demir, çinko, bakır, mangan, bor gibi besin maddelerini içeren suni gübreler de aşırı ve bilinçsiz kullanım sonucu toprağın yapısını bozmakta ve toprak kirliliğine yol açmaktadır. Toprak kirliliği düzeyini azaltmak için şehir kanalizasyon atıkları mutlaka arıtılmalı, arıtma zamanları da toprağa ıslah edildikten sonra verilmelidir. Tarıma uygun araziler kesinlikle sanayi tesislerinden ayrılmalıdır. Katı atıklar ve çöpler mutlaka değerlendirilmeli ve toprağa dökülmelidir. Tarımsal çalışmalarda kullanılan zirai mücadele ilaçları bilinçli kullanılmalı ve toprakta kalıcı olmayanlar tercih edilmelidir.

8.1.4. Gürültü Kirliliği

İlde ana gürültü kaynağı öncelikli olan trafik gürültüsüdür. Ana caddeler başta olmak üzere, şehir merkezindeki mevcut cadde ve sokakların tamamında, cadde genişlikleri dar, binaların ise bitişik nizam olması; meteorolojik avantajları ortadan kaldırmıştır. Bitişik düzende binalar kurulduğundan, trafikten kaynaklanan gürültü için yankılayıcı etki göstermektedir.

8.1.5. Erozyon

Giresun ilinde yaşanan en yaygın sorunların arasında su erozyonu sayılabilir. Erozyondan çok az etkilenen veya hiç etkilenmeyen alanlar genellikle alüvyal topraklardan oluşan taban araziler ve kolüvyal toprakların düze yakın ve hafif eğimli alanlarıdır. Orta erozyon; çoğunlukla hafif, orta, dik ve çok dik eğimler ile orta derin ve sığ topraklarda görülmektedir. Kuru tarım arazileri, sulu tarım arazileri ve bağ-bahçe arazileri orta derecede erozyona uğramıştır. Doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi ve arazilerin kabiliyetlerine uygun olarak kullanılmamaları sonucu su erozyonu şiddetlenmiştir.

8.1.5. Atıklar

İlde katı atık bertaraf hizmetleri yetersiz olup, mevcut düzensiz katı atık depolama alanları çevre ve insan sağlığı için potansiyel tehlike oluşturmaktadır. İlde sadece Giresun merkezdeki düzensiz depolama alanında, özel bir şirket tarafından, kısmen de olsa atıklar plastik, cam, metal ve kağıt olarak ayrıştırılıp geri kazanımı sağlanmaktadır. Bunun yanında katı atıkların bir türü olan, hastane ve kliniklerden toplanan ve çevreye olan etkileri son derece olumsuz olan tıbbi atıklar da maalesef belediyelerce aynı depolama alanlarına düzensizce, hiçbir işleme tabi tutulmadan dökülmektedir.

Giresun’da her gün il ve ilçe merkezlerinde yaklaşık 284.000 kişi günde 213 ton katı atık üretmektedirler. Kişi başına üretilen katı atık miktarı günde 0,75 kilogramdır. Sanayinin yoğun olduğu bir sanayi bölgesi olamamakla birlikte, ilde 9 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. Tehlikeli atıkların üretimi; depolanması, geri kazanımı, taşınması ve bertarafı konularında problemleri de beraberinde getirmektedir.

8.2. GÜMÜŞHANE ILI ÇEVRE SORUNLARI

İlde, evsel atıksularının ve yağmur sularının toplanıp bunların tekrar kullanıma sunulması amacına yönelik toplama sistemleri ve arıtma tesisleri, mevcut değildir. Altyapı ve arıtma inşaatı tamamlanmamış olması nedeniyle şehir kanalizasyonunun doğrudan Harşit Çayı'na verilmektedir. Kentsel atıklar, Belediye tarafından toplanmakta ve şehir dışındaki Topal bölgesine taşınmaktadır. Katı atıklar, düzensiz katı atık toplama yerinde kısmen ayrıştırılarak bertaraf edilmektedir. Düzenli çöp döküm alanı için yer tespiti yapılmış ve buna yönelik MÇK kararı alınmıştır. Belediyeler Birliği tarafından süreç devam ettirilmektedir.

8.2.1. Su Kirliliği

İl merkezi ve ilçelerde akarsu kirliliğine neden olan faktörleri; evsel sıvı atıklar, evsel katı atıklar, zirai faaliyetler ve sanayi atıklarıdır. Harşit Çayı ve kolları üzerinde kurulan fabrika düzeyindeki işletmelerin arıtma tesislerinin bulunmaması, altyapı ve arıtma inşaatı tamamlanmamış olması nedeniyle şehir kanalizasyonunun doğrudan Harşit Çayı'na verilmesi, il ve ilçelerde bulunan mezbahaların akarsuların yakınlarında tesis edilmesi ve gerekli önlemlerin alınmaması, fosseptik çukurlarının sağlıklı şekilde inşa edilmemesi, fosseptik atıklarının vidanjörle çekildikten sonra gelişigüzel yerlere boşaltılması ve zirai mücadelede ilaçların kontrolsüz kullanılması su kirliliğin ana nedenleridir.

8.2.2. Hava Kirliliği

İlde ısınma amaçlı olarak kullanılan başlıca yakıtlar; sıvı yakıt olarak fuel-oil, katı yakıt olarak da ithal ve yerli kömür çeşitleridir. Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin 28. maddesi çerçevesinde yapılan il ve ilçelerin kirlilik derecelendirmesine göre il, "Sınır Değerlerin Aşılmadığı İl ve İlçeler" II. Grup kirli iller sınıfında yer almaktadır.

8.2.3. Toprak Kirliliği

İl sınırları içerisinde topraktaki pestisit birikimini tespit etmek amacıyla herhangi bir analiz yapılamamıştır. Ticari gübrelerin yanlış kullanımı sonucu toprak kalitesinde bozulma olup olmadığı konusunda da bir çalışma bulunmamaktadır.

8.2.4. Gürültü Kirliliği

İl merkezinde ana gürültü kaynağı öncelikli olan trafik gürültüsüdür. Ana caddeler başta olmak üzere, şehir merkezindeki mevcut cadde ve sokakların tamamında, cadde genişlikleri dar, binaların ise bitişik nizam olması; meteorolojik avantajları ortadan kaldırmıştır. Bitişik düzende binalar kurulduğundan, trafikten kaynaklanan gürültü için yankılayıcı etki göstermektedir.

8.2.5. Erozyon

Orta erozyon; çoğunlukla hafif, orta, dik ve çok dik eğimler ile orta derin ve sığ topraklarda görülmektedir. Kuru tarım arazileri, sulu tarım arazileri ve bağ-bahçe arazileri orta derecede erozyona uğramıştır. Doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi ve arazilerin kabiliyetlerine uygun olarak kullanılmamaları sonucu su erozyonu şiddetlenmiştir.

8.2.6. Atıklar

İlde katı atık bertaraf hizmetleri yetersiz olup, mevcut düzensiz katı atık depolama alanları çevre ve insan sağlığı için potansiyel tehlike oluşturmaktadır. İlde Gümüşhane Belediyesi başkanlığında, Belediyeler Birliği, 2006'nın Şubat ayında kurulmuş olup, modern atık değerlendirme ve depolama için çalışmalara başlamıştır. Düzenli çöp döküm alanı yer tespiti yapılmış ve çalışmalar kısa sürede sonuçlandırılacaktır. Atıkların depolandığı sahaların hiçbirisinde, atıklardan kaynaklanan sızıntı suları ve deponun gazı için herhangi bir altyapı bulunmamaktadır. Bu şekilde katı atıkların bertarafı faaliyeti sonucunda; yer altı ve yer üstü su kirliliği, toprak kirliliği, depo gazının meydana getirdiği patlama ve yangın tehlikesi, görünüş kirliliği, taşıyıcı ve haşere üremesi, çevreye toz ve kötü koku yayılması gibi olumsuzluklar meydana gelmektedir.

8.3. ORDU ILI ÇEVRE SORUNLARI

Ordu ilinde çevre sorunlarına neden olan faktörler; yerleşim yerleri, sanayi tesisleri ve tarımsal uygulamalar ve ulaşım hizmetlerinden kaynaklanmaktadır. Ordu'da havayı kirleten unsurlar, ısınmadan kaynaklı katı ve sıvı yakıtlar, sanayi kuruluşlarının bacalarından çıkan toz emisyonları, konut ve işyerlerinin soba ya da kalorifer kazanlarında yakılan kömür veya fuel-oil ve taşıtların egzozlarından çıkan gazlardır. Meteorolojik faktörlerin, plansız şehirleşmenin ve şehrin topografik yapısının hava kirliliğine etkisi olmaktadır. Evsel atıksular, merkezde arıtılmadan Melet Irmağı'na verilmektedir. Kumbaşı mahallesinde bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır; Cumhuriyet mahallesinde ise atıksu arıtma tesisi inşaatına başlanmıştır. Ordu il merkezinde, Cumhuriyet mahallesi hariç, kanalizasyon ve yağmur suyu toplama tesisleri (drenaj) mevcuttur. Atıksuların bertaraf edilmesi amacıyla derin deşarj çalışmaları devam etmektedir.

İlçeler genelinde ise, bazı ilçelerin (kırsal alanda) atıksu deşarjlarını akarsulara ve serbest doğaya bıraktıkları görülmektedir; sahil ilçelerde ise durum il merkezindeki gibidir. Ordu ili su şebekesi mevcut olup içme ve kullanma suyu ihtiyacı Melet havzasında oluşturulan keson kuyulardan temin edilmektedir. Kırsal kesimde ve ilçelerde ise genellikle kaynak suları kullanılmaktadır. İl merkezinde keson kuyularda toplanan su arıtma ve damıtma işlemlerinden sonra şehir şebekesine verilmektedir.

Atıklar, belli noktalarda konteynırlarda biriktirildikten sonra her gün şehir çöp deponi sahasına dökülmektedir. İlçelerde de durum aynıdır. Çöp deponi sahaları sahilde denize yakın yerlerde kurulduğundan sağlıksız bir ortam oluşturmaktadır. Ordu'da genellikle ağır kirlilik ortamı yaratan; yalnız Ünye Çimento Sanayi'nin neden olduğu partiküller ve hava kirliliği sorunu bulunmaktadır.

Balık ürünleri işletmelerinin kısmen koku kirliliği yaratmaktadır. Fatsa'da kurulu deri tabaklama işletmesinin sud kostik kullanımı nedeni ile olan su kirliliği bu imalatın durdurulması ile ortadan kalkmıştır. Pişmiş kilden mamuller ve kauçuk esaslı ökçe imalatında yaşanan katı dışsal atık kirliliği işletme alanında kontrol altına alınmaktadır. İmalat sektöründe de işletmelerin büyük çoğunluğu 2. dereceden gayri sıhhi müessese konumunda olup, belediye et kombinası ve mermer işleme sektörünün dışsal atık kirliliği kontrol altında tutulmaktadır.

8.3.1. Su Kirliliği

Ordu'da evsel atıksular, merkezde arıtılmadan Melet Irmağı'na verilmektedir. Kumbaşı mahallesinde bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır; Cumhuriyet mahallesinde ise atıksu arıtma tesisi inşaatına başlanmıştır. Ordu il merkezinde, Cumhuriyet mahallesi hariç, kanalizasyon ve yağmur suyu toplama tesisleri (drenaj) mevcuttur. Atıksuların bertaraf edilmesi amacıyla derin deşarj çalışmaları devam etmektedir. İlçeler genelinde ise, bazı ilçelerin (kırsal alanda) atıksu deşarjlarını akarsulara ve serbest doğaya bıraktıkları görülmektedir; sahil ilçelerde durum il merkezindeki gibidir.

Merkez, Fatsa ve Ünye çevresinde açılan kuyular, içme ve kullanma suyu olarak kullanılmaktadır. Ordu ili kıyı yönetiminde etkin rolü, bütün kıyı uzunluğunun % 70'lik kısmını kapsayan ilçe ve belde belediyeleri oynamaktadır. Mevcut yerleşim yerlerinde hiçbir arıtma yapılmadan evsel atıkların en yakın alıcı ortamı olan denize bırakılması sahilde kirlenmelere neden olmaktadır. İlde karşılaşılan diğer bir problem, 1993 yılında çıkan ve daha sonra değişikliklere uğrayan ÇED yönetmeliğinden önce uygulamaya koyulan deniz dolgu sahalarıdır. Yeterli tahkimat yapılmadan bu alanlara boşaltılan hafriyat atıkları ve topraklar, suyun ve dalgaların etkisiyle denizde bulanıklığa sebep olmakta ve deniz ekolojisini kötü yönde etkilemektedir. Çamurlu ve Anasu derelerine civar evlerin kanalizasyonları akmakta ve çöpler de bu derelere atılması sonucu su kirliliği meydana gelmektedir.

8.3.2. Hava Kirliliği

İlde ısınma amaçlı olarak fındık kabuğu, odun ve kömür kullanılmaktadır. Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin 28. maddesi çerçevesinde yapılan İl ve İlçelerin Kirlilik derecelendirmesine göre il; "Sınır Değerlerin Aşılmadığı İl ve İlçeler" ikinci grup kirli iller sınıfında bulunmaktadır. Konutlarda kullanılan düşük kaliteli kömürlerin denetimi yapılması konusunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

8.3.3. Toprak Kirliliği

İl sınırları içerisinde topraktaki pestisit birikimini tespit etmek amacıyla analiz yapılmamış olup ticari gübrelerin yanlış kullanımı sonucu toprak kalitesinde bozulma olup olmadığı konusunda bir çalışma bulunmamaktadır.

8.3.4. Gürültü Kirliliği

İnşaat gürültüleri genelde yerleşim alanları yakınlarında oluşmaktadır. İnşaat yapımında kullanılan araç ve makinelerin yaydığı gürültüler, darbeli ve basınçlı gürültülerdir. Bu nedenle, inşaat şantiyelerinde çeşitli amaçlarla belirli sürelerde kullanılan yapım araçları çevreye olumsuz yönde gürültü yapmaktadır. Bu doğrultuda inşaat makinelerinden kaynaklanan gürültülerin önlenebilmesi için yönetmelikte belirtilen çalışma saatlerine uyulması hususunda inşaat sahiplerine gerekli uyarılar yapılmaktadır.

8.3.5. Erozyon

Ordu ilinde, su erozyonu oldukça önemli bir sorundur. Bu sorundan çok az etkilenen veya hiç etkilenmeyen alanlar, çoğunlukla alüvyal ve kolüvyal arazilerdir. Bunların çoğu düz ve derin veya hafif eğimlidir. 2

Orta derecede erozyona uğramış topraklar il yüzölçümünün % 31,6'sını teşkil etmektedir. Orta derecede erozyon; hafif, hatta düze yakın eğimden başlayarak sarp eğimlere kadar etkisini göstermektedir. Dik ve çok eğimli arazilerde bu erozyonun görüldüğü yerler, doğal bitki örtüsünün iyi korunduğu alanlardır. Şiddetli derecede erozyona uğramış topraklar il yüzölçümünün % 65,9'unu teşkil etmektedir. Bu sahalarda doğal örtünün tahrip edilmesi veya çok dik eğimli yerlerde hiçbir korunma önlemi almaksızın otlatma veya tarım yapılması sonucu erozyon şiddetlenmiştir.

8.3.6. Atıklar

İlde oluşan katı atıkların % 75 organik, % 25 geri kazanılabilir atıktır. Ordu ilinin en büyük sorunlarının başında çöp sorunu gelmektedir. Evsel atıklar bu yıla kadar hiçbir ön işleme tabi tutulmadan Melet Irmağı'nın denize döküldüğü kıyı şeridine bırakılmaktadır. Çöp bırakılan alan yerleşim alanı içinde bulunmaktadır. Katı atıkların kontrolsüz bir şekilde biriktirilmesi sonucunda birçok hastalığın kolayca yayıldığı bilinmektedir. Katı atıklardan hastalık bulaştıran faktörlerin başında sinek ve fareler taşıyıcı olarak işlev görmektedirler. Hastalık tehdidine karşılık sadece bu taşıyıcılar yılın belli dönemlerinde zehirlenerek öldürülmektedirler. Bu uygulamada zehirli maddelerin kullanılması başka bir zararın oluşmasına da neden olmaktadır.

Ayrıca Melet ırmağıyla bağlantılı bu alanda yüksek düzeyde taban suyu kirliliği ve deniz kirliliğinin de oluştuğu gözden kaçırılmamalıdır.

İl genelinde büyük sorun haline gelen evsel ve diğer atıkların bilimsel yöntemler dahilinde bertaraf edilmesi için belediye ve ilgili kuruluşların proje çalışmaları devam etmektedir. Ünye ve Fatsa başta olmak üzere ilçelerde de atık depolama sorunu bulunmaktadır. Fatsa ilçesinde, ilçe merkezinde taban suyunun yüksek olduğu çevre yolu kenarında bulunan alan depolama alanı olarak kullanılmakta olup üzeri toprakla örtülerek arsa kazanma çalışması yapılmaktadır. Ünye ilçesinde ise; atıklar kıyı şeridine, hiçbir ön işleme tabi tutulmadan yığılmaktadır. Diğer küçük ilçelerde de atıklar genellikle dere yatakları ve vadi tabanlarına rastgele bırakılmaktadır. Sorunun giderilmesi için yer seçimi ve finansman önemli konular olarak ortaya çıkmaktadır.

İl genelinde faaliyeti tamamlanmış taş ocağı alanları genellikle her ilçede mevcut olmakla birlikte, topografik yapısı değişmiş şekliyle çöp depolama alanı olarak kullanılabilecek potansiyele sahip alanları da içine almaktadır. Söz konusu alanlar için gerekli uygunluk araştırma çalışmalarının yapılması ve depolamaya uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

8.4. RIZE ILI ÇEVRE SORUNLARI

İlin coğrafi yapısı nedeniyle yerleşim genellikle sahil boyunca yoğunlaşmıştır ve nüfusun büyük bir bölümü bu bölgede yaşamaktadır. İç bölgelerde ise yerleşilebilir alanın az olması nedeniyle nüfus yoğunluğu daha az ve yerleşim alanları genellikle dağınıktır.

Gelişen teknoloji ve sanayileşmeye paralel olarak çevre kirliliği de önemli bir sorun haline gelmiştir. Rize, Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin 28. maddesi çerçevesinde yapılan il ve ilçelerin kirlilik derecelendirmesine göre, 3. dereceden hava kirliliği sınıfına girmektedir. Yakıt olarak genellikle kömür ve fuel-oil, az miktarda da odun, talaş ve elektrik kullanılmaktadır. Mahalli Çevre Kurulu (MÇK) kararı gereği, oluşturulan komisyon kömür satışı yapan bayileri denetlemekte, kurallara uymayan iş yerlerine cezai işlem yapmaktadır. Hava kirliliği ölçümleri, İl Sağlık Müdürlüğünce sabit bir istasyondan yapılmaktadır. Ölçüm sonuçları kirlilik parametreleri altında kalmaktadır. Sanayiden kaynaklanan katı atıklar ile evsel nitelikli katı atıkların toplanması, depolanması ve bertarafı ile ilgili uygun bir katı atık yönetimi geliştirilmemiştir.

İl, ilçe ve beldelerde katı atıklar belediyeler tarafından toplanmaktadır. Ancak bunların depolanması için seçilen sahalar genellikle dere kenarları ve deniz kenarında bulunan dolgu sahalarıdır ve herhangi bir ayırma işlemine tabi tutulmamaktadırlar. Bunların bertarafı için herhangi bir tesis bulunmamakta ve depolama ve bertarafa yönelik alan bulma konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.

İlin genelinde kanalizasyon şebeke sistemi kullanımı yaygınlaştırılmamıştır. İl merkezi ve ilçe merkezlerinde kanalizasyon şebekeleri mevcut olup, diğer yerleşim alanlarında meydana gelen evsel sıvı atıklar ya doğrudan doğruya alıcı ortama verilmekte ya da meskenlerin kendi imkanlarıyla yapmış oldukları fosseptik çukurlara verilmektedir.

Bölgede çay üretiminin fazla olması nedeniyle birçok çay fabrikası mevcuttur ve ilde çevre kirliliğine sebep olan sanayilerin başında bu çay fabrikaları gelmektedir. Bu fabrikalardan çıkan sıvı atıklar büyük sorun olmaktadır. Fabrikalar sıvı atıklarını genellikle derelere vermektedir. Bu konuda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılan çalışmalarda fabrikaların büyük bir bölümünde fosseptik çukur yapılması sağlanmıştır. Ayrıca, Mayıs ve Eylül ayları arasında

çalışan çay fabrikaları hava kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu fabrikaların emisyon standartlarını aşmayacak tertip ve önlemleri almaları hava kalitesinin korunması açısından gereklidir. Tesislerin bacalarına filtre takılması ve çevreye atık bırakılmaması konusundaki çalışmalar devam etmektedir.

8.4.1. Su Kirliliği

İlin atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Merkez Belediyesi ve Çayeli Belediyesinin deniz deşarjı mevcuttur. Kıyıda bulunan diğer ilçe belediyeleri atık sularını direkt olarak denize deşarj etmektedir. İlin fazla yağış alması, kanalizasyonla yağmur sularının birlikte taşınarak denizlere ulaşması, kirlenmeyi meydana getirmektedir. Rize'de kıyı kesiminde, akarsu vadileri ve alüvyonel düzlükler ve dere yatakları bulunmaktadır ve kentsel yerleşimleri de içine alan bu bölgede su kirliliği üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Yörenin morfolojisi gereği il akarsuları kısa, eğimi fazla ve dolayısıyla akış hızı yüksektir. Bu akarsular vadi boyunca sıralanmış bütün yerleşim yerlerinin evsel, endüstriyel atıklarını, hatta çoğu zaman çöplerini de taşıyarak denize ulaştırmaktadır. Akarsuların sürükleme gücünün yoğun yağışlardan dolayı güçlü oluşu, erozyona neden olmakta ve akarsuların denize taşıdıkları organik madde miktarını da artırmaktadır. Ayrıca buna akarsu yataklarında bulunan taş kırma tesislerinin yüksek oranda bulanıklık taşıyan yıkama suları da eklenmektedir. Bu tür tesislerin çevre kirliliğini asgariye indirecek yasal önlemler alınmalıdır.

8.4.2. Hava Kirliliği

Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin 28. maddesi çerçevesinde yapılan il ve ilçelerin kirlilik derecelendirmesine göre il; "Sınır Değerlerin Aşılmadığı İl ve İlçeler"de yani ikinci grup kirli iller sınıfındadır. İlde ısınma amaçlı olarak kullanılan başlıca yakıtlar; odun, kömür, fındık kabuğu, fuel-oil ve LPG'dir. İlde kalitesiz yakıtların mevcut havayı kirletmesini önlemek amacıyla, Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği çerçevesinde çalışmalar devam etmektedir.

8.4.3. Toprak Kirliliği

Rize ilinde toprak kirliliğine sebep olabilecek en önemli kaynaklar; mevzuata uygun olmayan bertaraf edilen katı atıklar ve pestisitlerdir. İldeki hiçbir yerleşim biriminin katı atık bertaraf şekli mevzuata uygun değildir. Doğu

Karadeniz Bölgesi'nde pestisit kullanımı bakımından % 10 civarında fazla (standartların üzerinde) kullanım olduğu tahmin edilmektedir. Fazla pestisit kullanımıyla kirlenen topraklarda yetişen ürünler besin zinciri yoluyla hayvan ve insan sağlığını tehdit edebilmektedirler. Ayrıca toprak verimliliğini artırmada önemli bir rol oynayan mikroorganizmalar ve solucanların kısmen ya da tamamen yok olmasına sebep olmaktadır. Usulüne uygun olmayan katı atık depolama, aşırı ve yanlış pestisit kullanımı sonucu kirlenen topraktan sızan sular yüzey ve yer altı sularını da kirletebilmektedir.

8.4.4. Gürültü Kirliliği

Gürültü, il merkezinde ve diğer ilçelerde, daha çok trafikten kaynaklanmaktadır.

8.4.5. Erozyon

Akarsuların sürükleme gücünün yoğun yağışlardan dolayı güçlü oluşu, erozyona neden olmakta ve akarsuların denize taşıdıkları organik madde miktarlarını da oldukça artırmaktadır. Ayrıca, buna akarsu yataklarında bulunan taş kırma tesislerinin yüksek oranda bulanıklık taşıyan yıkama suları da eklenmektedir. İlde, yağışın bol olması ve her mevsime düzenli dağılımı sayesinde orman arazisi yaygındır. Bu nedenle, genellikle bitki örtüsü yoğun olduğundan erozyon azdır. Ancak arazi kesitlere uğradığından heyelan her an görülebilir. Tarım arazilerinin % 70'inden fazlası su erozyonu, yetersiz toprak derinliği ve yetersiz drenajdan doğan sorunlarla karşı karşıyadır. Bölgede orman arazisi ve kayalık sahalar dışında erozyon kuvvetlidir. Akarsu işlemesi ile meydana gelen şekillerden en önemlisi birikinti konileridir. Bir diğeri de taraçalar şeklinde meydana gelen şekillerdir. Bu taraçalar yol yapımı sebebiyle zaman zaman ortadan kalkmıştır. Tabanlı vadi olmasına rağmen, yer yer vadi tabanı çok dardır.

8.4.6. Atıklar

İlde gelişmiş bir sanayi bölgesi olmadığı için endüstriyel atıktan çok evsel atıkların oluşturduğu kirlilik söz konusudur. İl merkezinde toplanan çöpler deniz kenarına yapılan dolgu sahalarına herhangi bir ayırma işlemine tabi tutulmadan depolanmaktadır. İlde toplanan katı atıkların dağılımı ise, yaz döneminde % 90 organik, % 10 geri kazanılabilir (kağıt, plastik, cam metal, vs.) atık; kış döneminde ise % 80 organik, % 10 geri kazanılabilir atık ve % 10 küldür. İlde

kompostlaştırma tesisi bulunmamaktadır. Uzun zamandan beri Rize merkez ve ilçelerinin katı atıkları yönetmeliğe uygun şekilde bertaraf edilmemektedir. Ancak; Dünya Bankası finansmanlığında ve Çevre Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde pilot bölge seçilen Rize ve Trabzon illerinin katı atık problemini çözümleyecek bir çalışma yürütülmektedir. Türkiye Katı Atık Yönetim Projesi kapsamındaki çalışmada bu iki ilin katı atıklarının bertaraf edilmesi için en uygun sistemin düzenli depolama olduğu tespit edilmiştir.

8.5. TRABZON ILI ÇEVRE SORUNLARI

Trabzon ilinde çevre sorunları; yerleşim yerleri, sanayi tesisleri, tarımsal uygulamalar ve ulaşım hizmetlerinden kaynaklanmaktadır. Trabzon il merkezinde evsel nitelikli atıksular 3 noktadan ön arıtım üniteli derin deniz deşarj sistemi ile bertaraf edilmekte, geri kalanlar ise şehrin içerisinden denize dökülen Tabakhane ve Zağnos derelerine verilmektedir. Akçaabat ve Yomra ilçesi ile Akçaabat ilçesine bağlı Söğütlü ve Yıldızlı Belde Belediyeleri yine evsel nitelikli atıksularının büyük bir kısmını ön arıtım üniteli derin deniz deşarj sistemi ile bertaraf etmektedir. Katı atıklar şehrin merkez kıyısında bulunan Moloz mevkiinde, deniz tarafı tahkimatla çevrili bir alanda depolanmaktadır. Deponi alanında tıbbi atıklar ve evsel atıklar depolanmaktadır. Tıbbi atıklar deponi sahası içinde jeomenbran ile yalıtılmış ayrı bir alanda depolanmaktadır.

Trabzon'da yeni kentsel gelişme alanları arasında yer alan Beşirli ve Kaymaklı civarı, plansız gelişmeyle birlikte çevresel sorun alanları olarak görülmektedir. Ayrıca il merkezinde kurulu olan bazı sanayi tesisleri konum bakımından genişleyen şehir halkası içerisinde kalmıştır.

8.5.1. Su Kirliliği

Trabzon ili şehir merkezi içme ve kullanma suyu ihtiyacı, Esiroğlu mevkiinde Değirmendere yüzeysel sularının arıtılarak şehre ulaştırılmasıyla karşılanmaktadır. Değirmendere Havzası, her türlü kirleticinin işgali ve tehdidi altındadır. Maçka ilçesinin ve ona bağlı yerleşim birimlerinin kanalizasyonu, halen Değirmendere'ye verilmektedir. Arıtma tesisi ile entegre planlanan Galyan Deresi üzerindeki Atasu Barajı yapıldığı taktirde Trabzon halkı daha güvenilir ve sağlıklı bir suya ulaşma imkanına sahip olabilecektir. Bu baraj suyundan ayrıca Akçaabat ve Yomra ilçeleri de su alabilecektir. Galyan Barajı projesi kapsamında Hidroelektrik Santral (HES) projesi de bulunmaktadır. Trabzon ilinde yer altı suyu hemen hemen bütün önemli akarsuların mansap kesimindeki alüvyon sahalarda meydana gelmektedir. Ayrıca, kentte su borularının eski olup, sağlıksızlaşmıştır ve su şebekesinin değiştirilmesi gerekmektedir.

Trabzon ilinin genelinde, özellikle sahil ilçelerinde içme ve kullanma suyu akarsuların denize ulaştığı mansap kesiminde akifer sahalardan derin ya da keson kuyular aracılığıyla temin edilmektedir. Bu sular klorlama hariç hiçbir

arıtım yapılmadan kullanılmaktadır. Trabzon ili sınırları içinde kalan akarsular evsel, endüstriyel ve zirai faaliyetler sonucu her geçen gün artan bir ivmeyle kirliliğe maruz kalmaktadır. Bugüne değin bu akarsuların Su Kirliliği Yönetmeliği'nde belirtildiği gibi sürekli ve ciddi bir su kalitesi belirlemesi ve sınıflandırılmasına yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Dere yataklarını ve ırmakları kirleten faktörler, taş kırma-eleme tesisleri, süt ve süt mamulleri işleme tesisleri, su ürünleri değerlendirme tesisleri, çay fabrikaları, oto yıkama-yağlama tesisleri gibi sanayi kuruluşlarının atık ve deşarjlarıdır.
İl merkezinin doğu yakasından denize mansablanan Değirmendere Deresi, güzergahı üzerinde kurulu bulunan Maçka ilçesi ve bağlı belde belediyelerinin evsel nitelikli atık ve atıksuları ile Trabzon Sanayi Sitesi'nin atık ve atıksularının kirliliğine maruz kalması dolaysıyla kirlilik seviyesi yüksektir. Kentin batı yakasında bulunan Söğütlü Deresi; Düzköy ilçesi ve bu ilçe yolu güzergahı üzerindeki yerleşim yerlerinin ve ilçenin muhtelif yerlerinde kurulu bulunan irili ufaklı süt ve süt ürünleri işleme tesislerinden kaynaklanan atık ve atıksuları ile kirlenmektedir. Trabzon ili kıyı yönetiminde etkin rolü, bütün kıyı uzunluğunun % 85'lik kısmını içine alan ilçe ve belde belediyeleri oynamaktadır. Yer altı suları, Kıta içi suları ve denizlerin kirliliğinin önlenmesi konusunda, Trabzon il düzeyinde; çevre mevzuatı doğrultusunda çıkartılan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, sektörel bazda denetimler yapılmakta olup, bu sektörlerden kaynaklanan atıksuların alıcı ortamlara arıtılmadan deşarjının önlenmesi konusunda gerekli yasal çalışmalar yapılmaktadır.

8.5.2. Hava Kirliliği

Trabzon ilinde, kirletici vasfı yüksek tesisler kapsamında 1 adet çimento fabrikası bulunmaktadır. Kullanılması mümkün olmakla beraber; çimento fabrikasında dahi petrol koku kullanımı yasaklanmıştır. İlde yüksek kükürtlü ve düşük kalorili yakıtların kullanıldığı yakma tesisleri ile doğal gaz bulunmamaktadır. Çimento fabrikasının elektrofiltresi ve toz emisyonunu kaydedici yazıcılı cihaz bulunmaktadır. Maden izabe fabrikaları bulunmakta olup bir kısmı baca gazı arıtım sistemlerini kurmuş, bir kısmı kurma çalışmalarını devam ettirmektedir. Atık yakma tesisi bulunmamaktadır.

Çevre Kanunu'na istinaden çıkarılan Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği (EKHKKY) çerçevesinde il sınırları içerisinde 104 tane emisyon iznine tabi tesis bulunmaktadır.

Konutlarda yakacak olarak kullanılan çeşitli kömürlerden çıkan arsenik, kükürtdioksit, azotoksit gibi gazlar, yanık yağ, lastik ve plastik gibi yakıtlardan çıkan dumanlar, motorlu araçların çıkardıkları gazlar, önemli bir hava kirliliği yaratmaktadır.

8.5.3. Toprak Kirliliği

Trabzon'da kullanılan pestisitlerin fazla olması tarım topraklarını verimsizleştirmektedir. Bunun yanı sıra katı atıkların düzensiz şekilde depolanması ve yer seçimlerinin kontrollü şekilde yapılmaması bir başka kirletici faktör oluşturmaktadır.

8.5.4. Erozyon

Eğimi fazla olan bölgede, yağışların da fazla olması nedeniyle aşırı derecede erozyon görülmektedir. Trabzon ilinde toplamda ortalama 50 hektarlık alan erozyona uğramaktadır.
İldeki akarsuların yıl içindeki rejimleri çok değişkendir. Akarsu kol uzunluğunun kısalığı, akış eğiminin fazlalığı ve yağışların yoğunluğu akarsuların feyezan akımlarına kolayca ulaşmasını sağlamaktadırlar. Suyun sürükleme gücünün fazlalığı doğal bitki dokusunun tahribiyle birleşince erozyon artmaktadır.

8.5.5. Atıklar

İl merkezinde katı atık toplama işlemleri Trabzon Belediyesi tarafından yürütülmektedir. Atıklar kaynağından ayrı olarak toplanmamaktadır ve katı atıklar sorunu kısmen çözülmüştür. Ancak, kent içinde açık çöp sahalarına bırakılan çöpler,görüntü kirliliği yanında gerçek bir kirliliğe yol açmakta, halkın sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

İl genelinde deponi sahalarının arazi yetersizliğinin yanı sıra; alınan önlemlerin yeterli olmayışı, bu atıkların kuşlar ve diğer hayvanlar tarafından etrafa yayılmasına ve bir kısmının da dalgalarla denize taşınmasına sebep olmaktadır. Bu durumun hastalık yapıcı virüslerin yayılmasına ve çevre kirliliğine sebep olması mümkündür. Ayrıca organik maddelerin çürümesi sonucu özellikle yaz aylarında açığa çıkan hidrojen sülfür (H2S) ve metan (CH4) gazları kokuya

sebep olabilmektedir. Tekniğe uygun olarak tasarlanmayan deponi alanlarında oluşan sızıntı suları yer altı ve yer üstü su kaynaklarını ve toprağı kirleterek kullanılmaz hale getirebilmektedir.

8.6. SONUÇ

Bölge genelinde sıvı ve katı kirletici parçacıklarla birlikte gaz halindeki kirletici maddeler, fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerine, yayıldıkları kaynağın durumuna ve etki alanlarına bağlı olarak önemli ölçüde hava, su ve toprak kirliliğine neden olmaktadır. Bu kirlenmenin sonucu olarak da önemli boyutlarda ekolojik ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan katı ve sıvı atıklar önemli çevre sorunları arasındadır. Ayrıca; insanların çevre kirlenmesine ve bozulmasına karşı yeterli duyarlılıkta olmaması, merkezi yönetime bağlı birimlerin ve yerel yönetimlerin değişik nedenlerle çevre mevzuatını uygulamada karşılaştıkları zorluklar, sorunların önlenmesi ve çözümünde maddi kaynakların yetersizliği, teknik düzeyde yetişmiş eleman eksikliği önemli nedenler arasındadır. Nüfus artışına, teknolojik gelişmeye, sanayileşme ve kentleşmeye paralel olarak gerek nitelik gerekse nicelik olarak hızla artan atıkların çevre üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler ihmal edilmeyecek kadar önemli bir soruna dönüşmüştür.

İl merkezleri, ilçe, belde ve köylerde kanalizasyon sistemlerinin tamamlanması gerekmektedir. Kanalizasyon sistemleri, atıksu arıtma sistemi ile sonuçlandırılmalı ve tüm yerel yönetimlerin arıtma tesislerini en kısa zamanda yapmaları ve işletmeye açmaları gerekmektedir. Denize deşarjı olan illerin bu konuda ön arıtma sistemlerini kurmaları gerekmektedir. Bununla birlikte mümkün olduğunca denize deşarjdan kaçınılmalıdır.

Su kaynaklarının daha tasarruflu kullanılması, teşvik ve eğitim gibi yöntemler kullanılarak desteklenmelidir. Akarsularda, göl ve suni göllerde olduğu gibi koruma bandı uygulaması yapılmalıdır.

Erozyon ve toprak kirliliği önleme çalışmaları daha etkin uygulanmalı ve iklimin iyileşmesi sağlanarak, su kalitesinin iyileşmesine de katkıda bulunulmalıdır.

İl genelinde yer alan sanayi tesislerinin, denetimleri düzenli olarak yapılmalı ve arıtması olmayan tesislerin mevzuat kapmasında gerekli önlemleri almaları sağlanmalıdır.

Sel ve taşkınların önlenmesi için altyapının güçlendirilmesi, kamuoyunun çevresel sorunlar konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
Hava kirliliğinin en büyük sebebi, baca ve açık alanlarda yanmalardaki salınım yapan uçucu maddelerdir. Bu amaçla tüm yerleşimlerden ve tesislerden kaynaklı salınım (emisyon) kirliliğini önlemek için kullanılan yakıtın sıkı takibi yapılmalıdır. Özellikle kış aylarında ölçüm istasyonlarının iyi çalıştırılması ve yerel halkın sık sık bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Trafiğin yoğun olduğu saatlerde ve yoğun yerleşim yerlerinde, egzoz salınımları için trafik kontrolü ve ortam ölçümleri güçlendirilmelidir. Bunun yanında gürültü ve görüntü kirliliği için mevcut yönetmelikler dikkate alınmalı ve teknolojik imkanlar kullanılmalıdır.

Bölgede katı atık depolama alanlarında sanayi, endüstri, tıbbi ve tehlikeli atıkların ayrıştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin mesafe olarak yerleşime yakın olan yerler için (maksimum 25 km) evsel atık depolama; geri dönüşüm ve gübre amaçlı kullanıma yönelik kompostlaştırma tesisleri bir an önce kurulmalıdır. Bunun yanında tıbbi, tehlikeli, sanayi ve endüstri kaynaklı tesis atıkları için iller arası optimum uzaklık noktasına göre komplike bir depolama tesisi kurulması gerekmektedir.

9. MERKEZİ YÖNETİM ÜST DÜZEY KARARLARI

Planlama bölgesinde planlama sürecini etkileyecek çok sayıda üst düzey kararlar yasal çerçeve bulunmaktadır. Bunların bir kısmı, Dokuzuncu Kalkınma Planı gibi tüm ülkeyi etkileyecek kararlardır. Bir kısmı ise, ya sektörel, ya da direkt yöreyi etkileyecek kararlardır. Bu kararlar aşağıdaki bölümlerde özetlenmiştir.

9.1. D.P.T. - DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)

Resmî Gazete'nin 1 Temmuz 2006 Tarih ve 26215 Mükerrer sayısında yayınlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 yılları arasındaki süreyi kapsamaktadır. Kalkınma Planı'nda yer alan ve planlamayı etkileyecek kararlar ana başlıklarıyla aşağıda sunulmuştur.

9.1.1. Bölgesel Gelişim

Bölge için geçmiş dönemlerde hazırlanan Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP) çalışmaları devam etmektedir. Bu proje, sadece sektörel tahsisler kapsamında sınırlı finansman imkanı bulabilmiştir. Yerel kalkınma girişimlerini geliştirmeyi ve yaygınlaştırmayı öngören plan kapsamında, sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de dikkate alınarak belirlenen öncelikli 12 Düzey 2 Bölgesinde stratejik nitelikli, müstakil bütçeli ve operasyonel bölgesel kalkınma programları ile sınır ötesi işbirliği programları uygulamaya konulmuştur.

Bu kapsamda; TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Programının uygulanmasına yönelik hazırlıklar devam etmektedir. "TR90 Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Programı"; Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsamaktadır. Programın temel amacı bölgesel gelişmeye katkıda bulunarak bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak ve merkezi ve bölgesel düzeyde proje uygulama kapasitesini geliştirmektir.

Program AB destekli diğer bölgesel kalkınma programları gibi bir hibe programı olarak tasarlanmıştır. Program kapsamındaki hibe mekanizmaları vasıtasıyla, Bölgede yer alan 6 ilde teklif çağrısı yöntemi kullanılarak yarışma ortamında projeler desteklenmektedir. Programda tasarlanan öncelik alanları Yerel Kalkınma Girişimleri, KOBİ'ler ile Turizm ve Çevre Altyapısı'dır.

Finansman Kaynağı, Avrupa Komisyonu 22.020401nolu kalemi (%75) ve Türkiye Cumhuriyeti (%25) ortak katkısı olan TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) Kalkınma program çerçevesinde Turizm ve Çevre Altyapısı Hibe Program için 09/04/2007 tarihinde yayınlanan teklif çağrısı kapsamında planlama bölgesinde hibe almaya hak kazananların listesi Tablo: 64'te verilmiştir. Hak sahipleri ile sözleşme 30 Kasım 2007 tarihinde yapılmıştır. Bu projelerin büyük kısmı bölge içindeki çevre sorunlarının çözümüne yönelik projelerdir.

Tablo:64 Turizm ve Cevre Altyapısı Hibe Program Kapsamında Planlama Bölgesinde Hibe Almaya Hak Kazananların Listesi

Hibe Yaralanıcısı	Proje Adı	Proje Uygulama Yeri	Proje Süresi (Ay)	Hibe Miktarı (Avro)	Hibenin Proje Bütçesine Oranı(%)
Mersin Belediyesi	Kanalizasyon Şebeke İnşaatı	Trabzon	8	344.907,00	90
Kabataş Belediyesi	Kabataş'ın Kanalizasyon Şebekesinin İyileştirilmesi ve Atıksu Arıtma Tesisi	Ordu	12	467.480,70	90
Gümüşhane Merkez İlçe Köylerine Hizmet Götürme Çevre, Kültür ve Turizm Birliği	Yukarı Harşit Havzası Kanalizasyon Projesi	Gümüşhane	12	505.687,50	90
Dernekpazarı Belediyesi	Dernekpazarı İçme Suyu Tesislerinin Genişletilmesi ve Rehabilitasyonu	Trabzon	12	174.103,20	90
Gümüşgöze Beldesi	Gümüşgöze Beldesi İçmesuyu Şebeke Hatları Modernizasyon Projesi	Gümüşhane	10	217.072,66	89.89
Kaş Belediyesi	Kaş Beldesi İçme Suyu Şebeke Hatları Yenileme Projesi	Gümüşhane	10	211.955,43	89.90
Akçaabat İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Akçaabat Sarıca Köyü İçmesuyu Projesi	Trabzon	12	121.342,50	90
Çarşıbaşı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Çarşıbaşı-Fener Köyü İçmesuyu Projesi	Trabzon	12	280.008,00	90
Görele Belediyesi	İçmesuyu İnşaatı	Giresun	9	234.455,40	90
Beşikdüzü Belediyesi	Turizm Amaçlı Kültür Merkezi Projesi	Trabzon	12	222.957,00	90
Çiftlik Belediyesi	Çiftlik Beldesi Kanalizasyon Hattı Yapım Projesi	Ordu	12	213.996,60	90
Güneysu Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kıbledağı Köyü Kanalizasyon Şebekesi	Rize	12	160.680,60	90
Derepazarı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Esentepe Çakmakçılar ve Bahattinpaşa Köyleri Kanalizasyon Projesi	Rize	8	255.150,00	90
Giresun İl Özel İdaresi	Merkez İçme Suyu Havzalarında Evsel Atıksu Arıtımı	Giresun	8	515.711,70	90
Göller Belediyesi	Yukarı Mahalle ve Karşıyaka Mahallelerinin Kanalizasyon Yapımı Projesi	Ordu	11	324.000,00	90
Trabzon Belediyesi	Trabzon Katı Atık düzensiz Depolama Alanının Rehabilitasyon Projesi	Trabzon	12	516.953,19	89.47
Söğütlü	Söğütlü Kısmı Kanalizasyon Hatları Yapım Projesi	Trabzon	12	238.813,20	90
Madenli Belediyesi	Madenli Kanalizasyon Şebeke Projesi	Rize	10	483.859,80	90
Ortayol Köyü	Pazar Köy Gurubu İçme Suyu Arıtma ve Rehabilitasyon	Rize	12	309.771,00	90
Gümüşhane Belediyesi	Gümüşhane Kanalizasyon Rehabilitasyonu Projesi	Gümüşhane	12	448.934,32	89.45
Bölümlü Belediyesi	İçme Suyu İsale Hattı İnşası Projesi	Trabzon	8	208.591,20	90
Uzungöl Belediyesi	Uzungöl Havzası Çiğ ve Erozyon Kontrolü Projesi	Trabzon	10	413.306,49	89.92
Araklı Belediyesi	Araklı Belediyesi Karadere Kültür Park Projesi	Trabzon	12	518.600,70	90

Kaynak: dpt.gov.tr

Tablo:64 Turizm ve Cevre Altyapısı Hibe Program Kapsamında Planlama Bölgesinde Hibe Almaya Hak Kazananların Listesi (devam)

Hibe Yaralanıcısı	Proje Adı	Proje Uygulama Yeri	Proje Süresi (Ay)	Hibe Miktarı (Avro)	Hibenin Proje Bütçesine Oranı(%)
Pazar Köylere Hizmet Götürme Birliği	Pazar Kırsal Kesim Ulaştırma Altyapı Projesi	Rize	12	442.837,80	90
Çamaş Belediyesi	Çamaş İçmesuyu Projesi	Ordu	12	442.285,34	89.41
Rize İli Yerel Yönetimler Andon İçme Suyu Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği (RİZESU-YAP-İŞ)	İçme Suyu Depolarının Rehabilitasyonu, Geliştirilmesi ve Merkezi Sistemle İzlenmesi	Rize	12	523.493,10	90
Akpınar Belediyesi	Akpınar Belediyesi Hayat suyu Geliştirme Projesi	Trabzon	12	475.044,30	90

Kaynak: dpt.gov.tr

Yine aynı finansmanla, Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı için 09/04/2007 Tarihinde Teklif Çağrısı Kapsamında Hibe Almaya Hak Kazanan 80 proje içinde turizmi ilgilendiren projeler Tablo: 65'te sunulmuştur. Projelerin sözleşme tarihi 30 Kasım 2007'dir.

Tablo:65 Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı Kapsamında Hibe Almaya Hak Kazanan Turizmi İlgilendiren Projeler

Hibe Yaralanıcısı	Proje Adı	Proje Uygulama Yeri	Proje Süresi(Ay)	Hibe Miktarı (Avro)	Hibenin Proje Bütçesine Oranı(%)
Ardeşen Köyleri Kalkındırma Birliği Başkanlığı	Rize Bezi Tanıtımı ve Satış Eğitim Projesi	Rize	12	54.934,54	90.00
Ordu İli Rahvan Atlı Spor Kulübü Derneği	At Sırtında Ordu	Ordu	10	86.708,11	90.00
Çaykara Esnaf ve Sanatkârları Odası Başkanlığı	Ekolojik Tarım Turizmi	Trabzon	8	40.234,92	89.32
Trabzon İl Özel İdaresi	Uzungöl Beldesi'nde Turizm Hizmet Kalitesinin ve Kapasitesinin Geliştirilmesi	Trabzon	6	53.789,15	90.00
Fındıklı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Doğu Karadeniz'de Kırsal Mimariye Restorasyon Elemanı Yetiştirme Projesi	Rize	11	51.429,01	90.00
Maçka Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Eko-Turizm Eğitimi Projesi	Trabzon	12	86.708,62	90.00
Gümüşhane İli Kelkit İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Zilli Kilim Tanıtım Projesi	Gümüşhane	12	48.836,61	90.00
Gümüşhane Yerel Yönetimler Birliği	Mavi ve Yeşilin Kültür Dokuduğu Bir Kent; Gümüşhane	Gümüşhane	12	68.922,36	90.00
Beşikdüzü Belediye Başkanlığı	Beşikdüzü Turizm Bilgi Merkezi	Trabzon	12	58.230,43	90.00
Kelkit Havzası Kalkınma Birliği	Geçmişten Geleceğe El Sanatları	Gümüşhane	12	64.952,10	90.00

Kaynak: dpt.gov.tr

9.1.2. Turizm

Planda, ülke genelinde Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli yatak kapasitesinin 2005 yılında 450.000'e, belediye belgeli yatak sayısının ise 400.000'e yükseldiği, yatırım aşamasında 260.000 yatağın bulunduğu ve sektörde 4.825 seyahat acentesi faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. Sektörün ana sorunları 208. Madde'de şu şekilde tanımlanmıştır: "Ülkemizde son yıllarda yatak kapasitesindeki hızlı artışa ve kaydedilen önemli gelişmelere rağmen tanıtım ve pazarlama konusunda yapısal bir reform gereği hissedilmektedir. Turizm eğitiminde henüz mesleki belgelendirme sistemine geçilememiş olması ise hizmet kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Turizm gelirlerinin Dokuzuncu Kalkınma Plan dönemi sonunda 36,4 milyar dolara, ziyaretçi sayısının 38 milyona, yurtdışına çıkacak vatandaş sayısının ise 15 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca belgeli toplam yatak sayısının 950 bin olması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanması ve ikinci konutlardaki turizme açılan yataklarla birlikte, toplam yatak sayısının 1,3 milyona ulaşması beklenmektedir. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda turizm ile ilgili alınan kararlar aşağıda verilmiştir.

- Turizm sektörü, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilecek, turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanacaktır.
- Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilecektir.
- Sektörde yeni kapasite yaratmanın yanı sıra mevcut ürünün niteliğinin yükseltilmesine ağırlık verilecektir.
- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve eko turizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir.
- Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir.

- Mevcut kapasiteleri, karlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep yaratılıncaya kadar, turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilecektir.
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve kullanıcıların turizmle ilgili kararlara ve kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına katılımı sağlanacaktır.
- Kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleriyle korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılması desteklenecektir.
- Tarım ve turizm başta olmak üzere, çevreye duyarlı sektörlerde ekolojik potansiyel değerlendirilecek, koruma-kullanma dengesi gözetilecektir.

9.2. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

9.2.1. Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013)

Yüksek Planlama Kurulu Kararı olarak 02.03.2007 Tarih ve 26450 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013)'nın planlama bölgesi için aldığı veya bölgeyi ilgilendiren çerçeve kararlar aşağıda özetlenmiştir.

- 2023 yılı hedefleri olarak deniz turizminin nitelikli ve sürdürülebilir olarak geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda Halihazırda Trabzon'da bulunan ve Kurvaziyer gemi kabul eden liman yenilenerek genişletilecektir. Karadeniz'deki balıkçı barınaklarının yatları da kabul edecek hale getirilmesini sağlanacaktır.

- Eko-turizm ve yayla turizmi gibi doğa amaçlı turizm türlerinin geliştirilmesi için bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilecek ve niteliği arttırılacaktır.

- Doğa amaçlı turizmin yapılacağı yörelerde belli, senaryolar çerçevesinde, ana tur güzergahları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama çalışmaları yönlendirilecektir.

- Yaylaların yoğunlaştığı alanlarda spot merkezler veya aks olarak öncelikli turizm gelişme/eylem bölgeleri belirlenecektir.

- Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile agro-turizm, macera turizmi, mağara turizmi, spor turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için eylem planları hazırlanacaktır.

- Yerel halk, turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir.

- Etnografik ve ekolojik özelliklerinin sergilendiği müze evlerin açılması teşvik edilecektir.

- Alana girişte kabul noktaları oluşturulacak ve buralarda ziyaretçilere farklı güzergahları ve yöresel özellikleri gösteren mola noktaları ve tur güzergahlarını gösteren haritaları sunulacaktır.

- Doğa turizmi için kullanılacak alanlarda, çeşme, wc, barınak, mesafe ve yön levhalarının tamamlanması, trekking rotalarının Küresel Yer Belirleme Sistemi (GPS) ile uydulara tanıtılması, yeni taşıt yolu açılmaması sağlanacaktır. Doğa turizm amaçlı olarak seçilen alanlarda güzergah üzerinde yer alan mağara, şelale, ilginç ağaç ve kaya oluşumu, sportif alanlar, kamping alanları vb. çekicilikler için çevre düzenlemeleri yapılacak, başta ulaşım olmak üzere gerekli altyapılar tamamlanacaktır.Yörenin özelliklerinin araştırılmasına imkan verecek ve bunun bilimsel anlamda gösterimini sağlayacak araştırma istasyonları ve bilim müzeleri kurulacaktır. Yöre halkına pansiyonculuk eğitimi verilecektir.

- Turizm gelişim alanlarında yer alan eko-turizm alanlarının "alan yönetim planları" yapılacaktır.

- **Trabzon** ili kültür turizmini canlandırılarak marka kültür kentleri oluşturulacak illerden biri olarak seçilmiştir. İç ve dış turizmde kültür turizmi hareketini artırmak için her yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir şehir **"Kültür Turizmi Kenti**" olarak ilan edilecektir.

- Mevcut Turizm Alanlarının İyileştirileceği Bölgeler Stratejisi kapsamında 15 yıllık zaman zarfında birinci derecede önemli fuar illeri şartları kazanabilecek 3 ilden biri olarak **Trabzon İkinci Derece Önemli Fuar İli** olarak belirlenerek bu çerçevede planlama çalışmaları yapılacaktır.

- 1. ve 2. derece Fuar şehirlerinde bulunan Fuar merkezlerinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Fuar Merkezleri Yönetmeliğine ek olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı konfor ve teknik altyapı standartları belirlenecektir.

- 1. ve 2. derece Fuar illerinde bulunan Fuar Merkezlerinin çevre düzeni planları, kentin ana ulaşım planı, kentin konaklama, restoran hizmetlerinin fuarlardan beklenen faydayı azamiye çıkaracak yönde gerçekleşmesi yönlendirilecektir.

- Strateji kapsamında ülkede 7 adet tematik turizm gelişim koridoru önerilmektedir. Bu kapsamda Orta Karadeniz'de Samsun ilinden Hopa'ya kadar uzanan koridor **Yayla Koridoru** olarak belirlenmiştir. Bu koridor yayla ve doğa turizminde öne çıkan merkezleri barındırmaktadır. Doğa ve kültür turizmi, Karadeniz Bölgesi'nin en önemli turizm faaliyeti ve potansiyelidir. Bu nedenle, Karadeniz Bölgesi'nde yayla, kıyı, kültür ve sağlık turizmi ana temaları çerçevesinde yeni bir turizm gelişim senaryosuna yönelik uygulamalar yapılacaktır. Ayrıca bölgede yer alan yaylaların diğer turizm türleri ile bütünleştirilmesiyle bölge ulusal ve uluslararası ölçekte doğa turizmi temelinde yayla koridoru varış noktası olarak öne çıkarılacaktır.

- **Yayla Koridoru** kapsamında turizmin çeşitlendirilmesi için bu yörelerde kamp, golf, kayak, mağaracılık, yamaç paraşütü, rafting, binicilik, balon, balık avlama, foto-safari ve bungee jumping gibi macera sporlarına yönelik planlama çalışmaları yapılacaktır. Bölgede, mevcut konaklama kapasitesi kültür ve eko turizme yönelik yapılacak planlama ve uygulamalarla artırılacaktır. Bölgede oto karavan ve kampçılığın gelişmesi için planlama ve uygulama çalışmaları yapılacaktır.

- Turizm kentlerinde belli temalar çerçevesinde turizmin gelişiminin planlanması hedeflenecektir. Bölgede **Maçka Turizm Kenti** olarak belirlenmiştir. Planlamalarda farklı turizm türleri ile geniş alanların turizm gelişimine açılması sağlanacaktır. Turizm kentlerindeki alternatif turizm

türlerinin gelişiminin yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilmesi sağlanacaktır.

- Turizm Kentlerinin kendi başına varış noktası oluşturacak şekilde geliştirilebilmesi, yapılacak yatırım ve uygulanacak projelerin bütünlük sağlayabilmesi için kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör temsilcilerinden oluşan "Altyapı Birlikleri"nin kurulması konusunda yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

- Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Belgesi ile yat turizminin Karadeniz kıyılarında İğneada'dan Hopa'ya kadar geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu noktada ilk etapta balıkçı barınaklarının bir kısmının yatlara da hizmet edecek şekilde yenilenmesi öngörülmektedir. Karadeniz'in yapısı nedeniyle yat turizmine ancak yaz aylarında açılması mümkündür. Av yasağının uygulandığı bu dönemler balıkçı teknelerinin hareketinin oldukça az olduğu dönemlerdir. Bu nedenle yaz aylarında bazı balıkçı barınaklarının yenilenerek kısmen yat turizmine açılması önünde yasal ve pratik bir engel bulunmamaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı' nda (2007 - 2013) ilk etapta yat limanı olarak düzenlenecek planlama bölgesinde bulunan balıkçı barınakları **Efirli, Giresun, Görele, Fatsa. Trabzon, Of, Rize ve Fındıklı balıkçı barınakları** olarak belirlenmiştir.

9.2.2. Turizm Merkezleri

Planlama bölgesi içinde yer alan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi ilan edilmiş alanlar iller itibariyle aşağıda verilmiştir.

9.2.2.1. Giresun

- Aksu Turizm Merkezi
- Yavuzkemal (Kulakkaya) Turizm Merkezi
- Bektaş Turizm Merkezi
- Kümbet Turizm Merkezi

9.2.2.2. Gümüşhane

- Çakırgöl Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır)
- Zigana Turizm Merkezi
- Erikbeli Turizm Merkezi (%40 Trabzon il sınırları içinde)

9.2.2.3. Ordu

- Akkuş - Argın Yaylası Turizm Merkezi
- Aybastı -Toygar – Kabaktepe Turizm Merkezi
- Perşembe Yaylası – Aybastı Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır)
- Fatsa - Bolaman Turizm Bölgesi
- Fatsa - Çerkezler Turizm Merkezi
- Mesudiye-Keyfalan Yaylası Turizm Merkezi
- Çambaşı Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır)
- Mesudiye-Yeşilce-Topçam Yaylaları Turizm Merkezi

9.2.2.4. Rize

- Anzer Turizm Merkezi
- Ovit Turizm Merkezi
- Kuspa Turizm Merkezi
- Kaçkar Turizm Merkezi (%25 Artvin ili, %15 Erzurum il sınırları içinde)
- Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır)

9.2.2.5. Trabzon

- Pazarcık Yaylası Turizm Merkezi (%5 Gümüşhane il sınırları içinde)
- Şolma Turizm Merkezi
- Yılantaş Turizm Merkezi (%5 Gümüşhane il sınırları içinde)
- Karadağ Turizm Merkezi
- Araklı Turizm Merkezi

9.2.3. Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

Planlama bölgesi içinde yer alan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilmiş Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları iller itibariyle aşağıda verilmiştir.

9.2.3.1. Giresun

Giresun İli içinde yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Tablo: 66'da verilmiştir.

Tablo: 66 Giresun İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

SİT ALANI	İLÇE	MEVKİ, KÖY, MAH
Arkeolojik Sit	Merkez	Giresun Kalesi
Tarihi Sit (Mezarlık)	Eynesil	Ören Köyü
Arkeolojik Sit, Doğal Sit	Espiye	Andoz Kalesi
Arkeolojik Sit, Doğal Sit	Merkez	
Kentsel Sit	Merkez	
Doğal Sit Alanı	Tirebolu	Kilise Burnu
Doğal Sit Alanı	Yağlıdere	Gölyanı Yaylası
Arkeolojik Sit	Tirebolu	Tirebolu Kalesi
Doğal Sit, Arkeolojik Sit	Merkez	Gemiler Çekeği Mah.
1 Derece doğal sit alanı	Keşap	Şahinkaya tepesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

İl içinde ayrıca cami, kilise, sivil mimari örneği, köprü, ağaç, hamam, kale kalıntısı, konaklardan oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 266 adet eser yer almaktadır.

9.2.3.2. Gümüşhane

Gümüşhane İli içinde yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Tablo: 67'de verilmiştir.

Tablo: 67 Gümüşhane İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

SİT ALANI	İLÇE	MEVKİ, KÖY, MAH
Arkeolojik Sit(İmera manastırı ve çevresi, mağara)	Merkez	Olucak Köyü
Arkeolojik Sit (Santa harabeleri)	Merkez	Dumanlı Köyü
Arkeolojik Sit	Merkez	Keçikaya Köyü
Arkeolojik Sit	Merkez	Kav Kalesi
Kentsel Sit, Doğal Sit	Merkez	Süleymaniye Mah.
Arkeolojik Sit(Kale, surlar, su kemeri ve hamam)	Kelkit	Sadak Köyü
Arkeolojik Sit	Kelkit	Salyazı Köyü
Arkeolojik Sit(Nalbant köprüsü, höyük)	Kelkit	Öğütlü Köyü
Arkeolojik Sit (Kelkit çayı, kaya oyma mekanları)	Kelkit	Söğütlü Beldesi
1. Derece Arkeolojik Sit Alanı Kalatepe Höyüğü)	Kelkit	Aşut Köyü
Arkeolojik Sit (Kale, surlar, su kemeri ve hamam)	Kelkit	Sadak Köyü
Arkeolojik Sit (Günbatur Köyü Höyüğü)	Kelkit	Günbatur Köyü
Arkeolojik Sit (Tilkitepe Höyüğü)	Köse	İlçesi Merkezi
Doğal Sit (Örümcek Ormanları Anıt Ladinleri)	Kürtün	Uluköy
Doğal Sit (Örümcek Ormanları Anıt Göknarları)	Kürtün	Uluköy- Çifte Köprü mevkii
Doğal Sit (Tamara şelalesi)	Şiran	Seydibaba Köyü
Arkeolojik Sit(Tökmen tepe höyüğü)	Şiran	Karaköy

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

İl içinde ayrıca cami, kilise, sivil mimari örneği, köprü, ağaç, hamam, kale, kale kalıntısı, manastır, mağara, şelaleden oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 163 adet eser yer almaktadır.

9.2.3.3. Ordu

Ordu İli içinde yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Tablo: 68'de verilmiştir.

İl içinde ayrıca cami, kilise, mezarlık ve hazire, çeşme, köprü, anıt ağaç, türbe, hamam, resmi yapı, kale kalıntısı, konaklar ve kaya mezarlarından oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 114 adet eser yer almaktadır.

Tablo: 68 Ordu İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

SİT ALANI	İLÇE	MEVKİ, KÖY, MAH
Arkeolojik Sit (Cotyora Eski Yerleşmesi)	Merkez	Güzelyalı Mah.
Arkeolojik Sit (Bozukkale Yapı Kalıntıları)	Merkez	Bozukkale
Arkeolojik Sit, Doğal Sit (Kurul Kayası Yerleşim Alanı)	Merkez	Bayadı Köyü
Arkeolojik sit alanı (Karanlık Dere Mevkiindeki Tepe)	Aybastı	Alacalar beldesi
Arkeolojik Sit (Çıngırt Kayası Eski Yerleşim Yeri)	Fatsa	Yapraklı Köyü
Arkeolojik Sit (Bolaman Kalesi)	Fatsa	
Arkeolojik Sit (Arap Kalesi)	Fatsa	Kaleönü Köyü
Arkeolojik Sit (Kale)	Fatsa	Çatalpınar,Göller Köyü
Arkeolojik Sit (8 adet Kaya Mezarı) (Şimşir Tepe)	Gürgentepe	Dikenlice Köyü
Arkeolojik Sit, Doğal Sit Gençağa Kalesi)	İkizce	Ağcakale Köyü
Arkeolojik Sit (Tümülüs)	Kumru	Samur Mah.
Arkeolojik Sit (Kayabaşı Mevkii)	Kumru	Fizme Beldesi,Ecelli Mah.
Arkeolojik Sit (Arıkmusa Yerleşmesi)	Mesudiye	Arıkmusa Köyü
Arkeolojik Sit (Eriçok Tepesi Yerleşmesi)	Mesudiye	
Arkeolojik Sit (Meletios Kalesi)	Mesudiye	Yeşilçit Köyü
Arkeolojik Sit (Yukarı Gökçe Kalesi)	Mesudiye	Falcada
Arkeolojik Sit (Kaleköy Kalesi ve Mezarlığı)	Mesudiye	Kaleköy
Arkeolojik Sit (Höyük)	Mesudiye	Müslüm Sarıca mah.
Arkeolojik Sit, Doğal sit (Yason Burnu)	Perşembe	Çaytepe
Arkeolojik Sit, (Belicesu, Kayadibi Mevkii)	Perşembe	Medreseönü, Kazancılı Köyü
Arkeolojik Sit, Doğal Sit (Mağara)	Perşembe	Boğazcık Köyü
Arkeolojik sit alanı (Çakmaklı Kalesi)	Ünye	Erenyurt beldesi
Arkeolojik sit alanı (Ünye Kalesi)	Ünye	
Doğal Sit, Arkeolojik Sit	Fatsa	Bolaman Bucağı
Doğal Sit (Gaga Gölü)	Fatsa	Örencik ve Yassıtaş Köyü arası
Kentsel Sit Alanı (*)	Merkez	Taşbaşı, Zaferi Milli, Aziziye Mahalleleri
Kentsel Sit Alanı (*)	Ünye	

(*) Koruma Amaçlı İmar Planı bulunmaktadır
Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

9.2.3.4. Rize

Rize İli içinde yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Tablo: 69'da verilmiştir.

İl içinde ayrıca cami, kilise, sivil mimari örneği, köprü, ağaç, kale, oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 169 adet eser yer almaktadır.

Tablo: 69 Rize İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

SİT ALANI	İLÇE	MEVKİ, KÖY, MAH
Doğal Sit Alanı	Merkez	Kırklartepe Köyü, Ayane Tepesi
Arkeolojik Sit (Zilkale)	Çamlıhemşin	Zilkale Köyü
Doğal Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı	Çamlıhemşin	Kaplıca Köyü, Ayder mevkii
Kentsel Sit Alanı	Merkez	
Arkeolojik Sit	Merkez	Rize Kalesi ve Çevresi
Doğal Sit	Çamlıhemşin	Fırtına ve Hola Derelerinin Bulunduğu Alan
Arkeolojik Sit	Çamlıhemşin	Zilkale Köyü, Kale-i Bala ve Çevresi
Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	Çat Köyü, Şeytanlı Mevkii
Tarihi Sit Alanı	Pazar	Şehitlik Köyü
(Ayder Yaylası Yukarı Ambarlık)	Çamlıhemşin	Merkez
Tarihi Sit	Pazar	Şehitlik Köyü

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

9.2.3.5. Trabzon

Trabzon İli içinde yer alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Tablo: 70'te verilmiştir.

Tablo: 70 Trabzon İli Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları

SİT ALANI	İLÇE	MEVKİ, KÖY, MAH
Kentsel Sit Alanı (2 Adet)	Sürmene	
Doğal Sit Alanı	Merkez	Çamoba Köyü
Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Altındere Köyü Altındere Ormanı
Arkeolojik Sit Alanı (Canayer Kalesi)	Araklı	Buzluca Köyü
Kentsel Sit Alanı	Akçaabat	
Kentsel Sit Alanı	Arsin	Zurnalı-Piştovlu-Çakallı-İşhanlı-Binatlı- Terzili-Çinganlı Mah.
Kentsel Sit Alanı (3 Adet)	Merkez	
Doğal Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı	Araklı	Konakönü Mah.
Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı (Hortokop Kalesi)	Maçka	Ortaköy
Doğal Sit Alanı (1. ve 2. Derece – 2 Adet)	Akçaabat	Işıklar Mezrası-Kayabaşı Yaylası-Amele Çayırı
Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Meryemana Mevkii-Sumela Manastırı
Doğal Sit Alanı	Çaykara	Arpaözü Köyü- Uzungöl Beldesi
Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Şimşirli Köyü, Kuştul Manastırı Çevresi
Doğal Sit Alanı (Sera Gölü)	Akçaabat	Yıldızlı Belediyesi
Doğal Sit Alanı	Beşikdüzü	Adacık ve Çeşmeönü Mahalleleri

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

İl içinde ayrıca cami, kilise, manastır, sivil mimari örneği, köprü, ağaç, hamam, kale kalıntısı, han, konak, şelale ve mağaralardan oluşan, ilgili Koruma Kurulları tarafından tescili yapılmış 328 adet eser yer almaktadır.

9.3. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI

9.3.1. Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Koruma Alanları

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen koruma alanları aşağıda verilmiştir.

9.3.1.1. Gümüşhane

a. Artabel Gölleri Tabiat Parkı

22.12.1998 tarihinde kurulmuş olan Tabiat Parkı, 5.859 ha. Alanı kapsamakta olup, Merkez ve Torul İlçeleri sınırları dahilinde bulunmaktadır. Tabiat Parkı alanının % 15'i Giresun İli sınırları içinde kalmaktadır.

b. Örümcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı

07.01.1998 tarihinde kurulmuş olan Tabiatı Koruma Alanı, 263 ha. Alanı kapsamakta olup, Özkürtün ilçesi sınırları dahilinde bulunmaktadır. Örümcek Ormanı, Avrupa, Kafkaslar ve ülkemizde bulunan en boylu ve çaplı göknar ve ladin fertleri ile olağanüstü düzgün gövdeli kayın fertlerinden oluşan meşcereleri bünyesinde barındırmaktadır.

c. Tabiat Anıtları

Gümüşhane İli dahilinde bulunan Tabiat Anıtı nitelikte ağaçlar özellikleri ile aşağıda verilmiştir.

Adı: Kıranı Evliya Ardıcı Tabiat Anıtı
İlçe: Şiran
Köy: Kırıntı
Mevkii: Hasanın Çaşırlığı
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 26.06.1995
Alanı: 2500 m2

Kaynak Değerleri: 2123 m. rakımda bulunan Ardıç Ağacı 4.80 m. boy, 1.32m. çap ve 4.15 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Ali Ağanın Kavağı Tabiat Anıtı
İlçe: Şiran
Köy: Kırıntı
Mevkii: Kırıntı
Mülkiyet: Özel
Kuruluşu: 26.06.1995
Alanı: 1500 m2
Kaynak Değerleri: Kavak Ağacı 30 m. boy, 1.55 m. çap ve 4.85 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Ladini (1) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Ladin Ağacı 400 yaşında olup, 49.1 m. boy, 1.48 m. çap ve 4.65 m. çevre genişliğine sahiptir

Adı: Örümcek Ormanı Ladini (2) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Ladin Ağacı 400 yaşında olup, 61.5 m. boy, 1.54 m. çap ve 4.85 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Ladini (3) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Ladin Ağacı 400 yaşında olup, 52.5 m. boy, 1.21 m. çap ve 3.81 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Ladini (4) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995

Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Ladin Ağacı 400 yaşında olup, 53.4 m. boy, 1.22 m. çap ve 3.83 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Göknarı (1) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Göknar Ağacı 400 yaşında olup, 54.5 m. boy, 1.18 m. çap ve 3.70 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Göknarı (2) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Göknar Ağacı 400 yaşında olup, 54 m. boy, 1.92 m. çap ve 6.05 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı: Örümcek Ormanı Göknarı (3) Tabiat Anıtı
İlçe: Özkürtün
Mevkii: Özkürtün
Mülkiyet: Orman
Kuruluşu: 11.10.1995
Alanı: 2500 m2
Kaynak Değerleri: Göknar Ağacı'nın 400 yaşında olup, 57.6 m. boy, 1.76 m. çap ve 5.52 m. çevre genişliğine sahiptir.

Adı : Örümcek Ormanı Göknarı (4) Tabiat Anıtı
İlçe : Özkürtün
Mevkii : Özkürtün
Mülkiyet : Orman
Kuruluşu : 11.10.1995
Alanı : 2500 m2
Kaynak Değerleri : Göknar Ağacı'nın 400 yaşında olup , 58.5 m. boy, 1.80 m. çap ve 5.65 m. çevre genişliğine sahiptir.

9.3.1.2.Rize

a. Kaçkar Dağları Milli Parkı

1994 yılında kurulmuş olan Milli Park, 51.550 ha. alanı kapsamakta olup, Çamlıhemşin ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Milli Park alanının %7'si Erzurum İli, %8'i Artvin İli sınırları içinde kalmaktadır. Gelişim planları yapılmıştır.

9.3.1.3. Trabzon

a. Altındere Vadisi Milli Parkı

1987 yılında kurulmuş olan Milli Park, 4.800 ha. alanı kapsamakta olup, Maçka ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Milli Park alanının %5'i Gümüşhane İli sınırları içinde kalmaktadır. Gelişim planları yapılmıştır.

b. Uzungöl Tabiat Parkı

03.10.1989 tarihinde kurulmuş olan Tabiat Parkı, 1.625 ha. alanı kapsamakta olup, Çaykara ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Uzungöl Tabiat Parkı aynı zamanda Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi içinde yer almaktadır.

9.3.2. Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

2008 yılında Çevre Ve Orman Bakanlığı tarafından onanan Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illeri için alınan ve turizm planlaması etkileyecek kararların özeti aşağıda verilmiştir.

9.3.2.1.Turizm Faaliyetleri

Planlama Bölgesi genelinde turizm potansiyeli ve turistik ürünlerinin birbiri ile entegrasyonun sağlanarak, etkin bir yönetim organizasyonu içerisinde, koruma-kullanma ilkelerini gözeterek iktisadi ve toplumsal yaşama katılımı amaçlanmıştır. Aşağıda planlama bölgesinde geliştirilmesi düşünülebilecek

temel turizm faaliyetleri eko turizm, kültür turizmi ve doğa turizmi olarak belirlenmiş ve geliştirilebilecek alt faaliyetler ve hizmetler aşağıda sıralanmıştır.

- Yayla Turizmi
- Festival Turizmi
- Deniz Turizmi
- Amatör Balıkçılık
- Rafting
- Doğa yürüyüşleri
- Dağcılık
- Kuş Gözleme
- Mağara Turizmi
- Diğer Doğa Sporları
- Kayak Turizmi
- Kaplıca Turizmi
- Yat ve Kurvaziyer Limanları

9.3.2.2. Turizm Alanları

Turizm alanlarına yönelik öncelikli olarak alt bölgeler belirlenmiştir. Mevcut turistik ürün potansiyellerinden hareketle çevre yerleşmeler ile birlikte, kültürel ve toplumsal yaşamdan kaynaklanan ilişkiler de kurgulanarak bütünlüklü koridorlar oluşturulmuştur. Bu bölgelerde detaylı analizler gerçekleştirildikten sonra yörenin doğal, kültürel, mimari dokusuna uygun olarak, ekolojik kaynakları tahrip etmeyecek, bütüncül, mekansal ve stratejik planlama çalışması yapılacaktır. Bunun haricinde resmi olarak ilan edilen turizm merkezleri plana işlenmiştir. Bu noktasal merkezlerin bölgesel yaklaşım ile birlikte bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

9.3.2.3. Koruma Alanları

Sit alanları, milli parklar, özel çevre koruma alanları tabiat koruma alanları, tabiat parkları, yaban hayatı koruma alanları, ramsar alanları, su havzaları, kıyı alanları gibi alanlar tespit edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır.

9.3.2.4. Doğal Kültürel Değerlere İlişkin Koruma ve Kullanım Kararları

Hazırlanan planda alınan kararlarda, bio-çeşitliliği, verimliliği ile önem taşıyan mutlak ve verimli tarım alanlarının devamlılığının sağlanması, ekolojik hassasiyeti olan bütün alt-bölgelerin korunması ve doğal kaynakların kullanma-koruma dengesi gözetilerek yönetimi önkoşul olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda alınan temel kararlar şunlardır:

- 1 ve 2. sınıf tarım toprakları, sulu tarım alanları ile verimliliği ve çeşitliliği yüksek tarım arazileri korunmuş, mera alanlarının tescillenmesi ve korumaya alınması öngörülmüştür.
- Madencilik faaliyetlerinin sürdürülmesinde ise önemli yayla ve mera alanları ile verimli mutlak tarım alanlarının korunması ön koşulu bulunmaktadır.
- Su havzalarının, su toplama havzalarının, hidrolojik yapı öğelerinin ve yeraltı sularının korunmasına yönelik olarak arazi kullanım kararları geliştirilmiştir.
- Dere yataklarının doğal yapısının ve su kalitesinin korunması, gelişigüzel alanlarda ihtiyaç fazlası taş ve malzeme ocaklarının açılmaması, terk edilen taş ocaklarının rehabilitasyonu ve yeniden kullanımı gerçekleştirilecektir.
- Suni gübre kullanımından kaynaklanan toprak ve yeraltı suyu kirliliğinin havza kullanımını kısıtlamasının önüne geçilmesi için tarımsal üretimdeki gerekliliğin üstünde gübre kullanımı kısıtlanmaktadır.
- Yaban hayatı koruma sahaları ve RAMSAR alanları gibi ulusal ve uluslararası anlaşmalarla korunan ÖBA'ların da kurutma ile tarım arazisine açılması, kumul ve sazlıkların ise II. konut yapılaşmasına açılması doğal değerlerin sürdürülebilir kullanımı ve korunması açısından yasaklanmıştır.
- Yayla ve mera alanlarında ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması, bu alanların koruma-kullanma ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla yapılaşma koşulları belirlenmiştir.
- İlan edilmiş arkeolojik, doğal, kentsel sit alanları ile milli park, özel çevre koruma, tabiat koruma alanları, tabiat parkları ve yaban hayatı koruma alanları planlara işlenmiş olup, bu alanlardaki koruma-kullanma kararları ilgili yasal mevzuatlar dahilinde belirlenmiştir.

- Mevcut kentsel sit alanlarına ek olarak Giresun, Ordu ve Trabzon Merkez ilçelerinde tescillenmemiş alanların ivedilikle tespit edilip koruma altına alınması önerilmiştir.
- Kıyı alanlarında, ivedilikle yerleşme alanlarında olmak üzere, kıyı kenar çizgisinin yeniden tespiti gerçekleştirilecek, ilgili yasal mevzuat doğrultusunda kullanma koşulları belirlenecektir.
- Karadeniz Sahil Otoyolu ve başka diğer etmenlerden dolayı tahribat görmüş kıyı alanlarında suni beslemeli plajların oluşturulması ve dolgu alanlarında rekreatif amaçlı kullanım geliştirilmesi gereklidir.
- Bununla birlikte plan kapsamında kıyı şeridi boyunca ekolojik açıdan nitelikli ve göreli olarak korunmuş alanlar "Özel Kıyı Koruma Alanları" olarak tespit edilmiştir. Çayeli-Pazar, Fındıklı-Arhavi, Sürmene (Çamburnu) - Araklı (Konakönü) -Of (Kıyıcık), Tirebolu - Keşap, Perşembe-Ünye arasında belirli alanlar Özel Kıyı Koruma Alanları olarak belirlenmiştir.
- Doğal, bilimsel, estetik, kültürel, tarihi veya eğitsel açıdan ilgi çekmelerinden dolayı özel öneme sahip alanlarda biyolojik çeşitliliğinin esirgenmesi, deniz ve kıyı biyolojik çeşitlilik kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır. Bu alanlarda, kıyı alanlarına yönelik mevzuat dahilinde gerekli görülen kıyı yapıları haricinde dolgu alanı ile alan kazanılmayacaktır. Özel koruma alanının bütünlüğünü doğrudan ya da dolaylı olarak bozma olasılığı olan atıkların ve başka maddelerin boşaltımının veya atılmasının yasaklanması sağlanacaktır. Tehlikeye düşmüş, tehdit altında veya endemik olan bitki ve hayvan türlerinin varlıklarını sürdürmeleri, üremeleri ve yeniden kazanılmaları için kritik önemi olan yaşama ortamlarını sürdürebilmesi için her türlü bilimsel çalışması yapılacak ve tedbirler alınacaktır. Kıyı alanlarına ve yaşayan türlere zarar verme veya bunları rahatsız etme veya ekosistemlerin veya türlerin esirgenme durumlarını tehlikeye düşürme ihtimali bulunan veya özel kıyı koruma alanlarının doğal veya kültürel karakteristiklerine zarar verebilecek başka her türlü faaliyet veya karar düzenlemeye tabi tutulacak ve gerekirse yasaklanacaktır.

9.3.2.5. Trabzon-Rize Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi

Planlama bölgesinin Bölgesel Merkezi, öncelikli Trabzon ve sonrasında Rize merkezli olmak üzere Trabzon-Rize sahil bölgesi aksında oluşturulmuştur. Trabzon ve Rize il sınırları dahilinde bulunan bu bölge Akçaabat, Trabzon Merkez İlçe, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, Of, İyidere, Rize Merkez İlçe ve Çayeli ilçeleri ile 17 belde belediyesinin kıyı kesimlerini kapsamaktadır. Bu bölgenin mevcut nüfusu yaklaşık 600.000 iken, 20 yıllık projeksiyon nüfusu yaklaşık 1.100.000 kişidir. Bu bölgenin toplam alanı yaklaşık olarak 54.190 ha'dır.

Demografik yapı, sosyal yapı ile yaşam alışkanlıkları ve iktisadi yapı kriterlerine göre bu bölgede yapılan indeks çalışması sonucu ortaya çıkan kentsel kademelenmede, 20 senelik bir süreç içersinde alanın bir aglomerasyon oluşturacağı öngörülmüştür. Bu kesimde de planın gösterdiği çerçeve ve alan doğrultusunda detaylı analiz yapıldıktan sonra 1/25.000 ölçekli bütüncül Çevre Düzeni Planı yapılacaktır.

Tüm bu alan bütünlüklü bir "kent bölge" olarak tanımlanmıştır. Kent bölge, günlük yaşamın uzanabildiği alanların, iş yaşamının geçtiği bölge ile güçlü ilişkilerin olduğu, merkezi ilişkilerin, ulaşım ve servis ağlarının, arazi ve iş piyasasının birlikte ele alındığı bir bölgedir. Akçaabat'tan Çayeli'ne kadar gelişecek olan aksta bilgi ve teknoloji odaklı öğrenen kent-bölge haline getirmek üzere iletişim altyapısı güçlendirilecek; söz konusu aks boyunca yenilikçi endüstriler, yüksek katma değerli sanayi, üretici hizmetleri, lojistik sektörü, fuar ve kongre turizmi geliştirilecektir. Geliştirilen bu kent-bölge hem bölgenin dışarıya açılımında temel hizmetleri sağlarken hem de belirlenen iktisadi faaliyetler ve ulaşım aksları çerçevesinde kırsal bölgelerinin de kalkınmaları gerçekleşecektir. Sahil kesiminde, ekolojik kaynak ve risk alanlarında özellikle kirletici sanayi üretimi tercih edilmeyecektir.

Bu aks üzerinde KTÜ Teknolojik Araştırma Enstitüsü yapılandırılacak, aks boyunca belirlenecek uygun bir alan üzerine teknopark kurulacaktır. Bununla birlikte Trabzon, mevcut sağlık hizmetlerine ilaveten yeni ve farklı sağlık yatırımları ile ulusal ve uluslararası, uzmanlaşmış alanlarda hizmet verebilen bir sağlık hizmet merkezi haline getirilecektir. Özellikle kanser konusunda uzmanlaşma teşvik edilecektir. Bu alanda aynı zamanda fizibilite çalışmaları doğrultusunda büyük ölçekli spor faaliyetlerine yönelik uygun alanlar ve

kompleks yerleri belirlenecek ve bunların organizasyonu düzenlenecektir. Uluslararası aktivitelere hizmet edebilecek bir spor altyapısının güçlendirilmesiyle organizasyonlar ve spor turizmi geliştirilecektir. Tüm bunların yanısıra geleneksel üretim tarzları olan bakırcılık, dokumacılık, kuyumculuk gibi faaliyetler desteklenerek etkin pazarlama organizasyonları ve üretici birlikleri yapılandırılacaktır.

9.3.2.6. Giresun Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi

Giresun Merkez İlçe-Bulancak-Piraziz-Keşap sahil kesimi yine ekonomik gelişme, yerleşebilirlik ve erişebilirlik kriterleri ölçütünde Planlama Alt Bölgesi olarak belirlenmiştir. 3 ilçenin sahil kesimini kapsayan bu planlama alt bölgesinin yaklaşık alanı 12.080 ha olup, mevcut nüfusu 225.000 iken, 20 yıllık projeksiyon nüfusu yaklaşık 300.000 kişidir. Bu kesimde de planın gösterdiği alanlarda detaylı analiz yapıldıktan sonra 1/25.000 ölçekli b bütüncül Çevre Düzeni Planı yapılacaktır. Planlama alanında doğal eşikler göz önüne alınarak sanayinin geliştirilmesine öncelik verilecektir. Ordu ve Giresun'da temel tarımsal ürün olan fındık bir endüstri ürünü olarak işlenerek dünya pazarlarına sunulacak, ürüne yönelik araştırma-geliştirme faaliyetleri yapılandırılacaktır.

9.3.2.7. Ünye-Fatsa Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi

Ünye-Fatsa aksı tarımsal üretim yoğunluğu, ticari fonksiyonların göreli olarak gelişmiş olması, finansal kapasitesi, Doğu Karadeniz'in Orta ve nihayetinde iç bölgelere bağlantısı üzerinde olması ve turizm potansiyelleri ile birlikte ön plana çıkarken olması ile birlikte Planlama Alt Bölgesi olarak belirlenmiştir. Ünye-Fatsa ilçelerinin sahil kesimini ve 2 adet beldeyi içerisinde bulunduran bu planlama alt bölgesi yaklaşık olarak 10.880 ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Bu alanın mevcut nüfusu 126.000 kişi olup, 20 senelik projeksiyon nüfusu 300.000 kişidir. Liman-demiryolu-karayolu bağlantısının güçlendirildiği merkezde yine kendi ihtiyaçları ölçüsünde donatılar konumlandırılırken, kırsal ve bölgeye yönelik hizmet fonksiyonları geliştirilecektir. Bu belirlenen alanda bütüncül olarak bu planın belirttiği çerçeve ve kararlar doğrultusunda 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı yapılacaktır. Bununla birlikte Ünye-Fatsa kesimi turistik ürün ve turizm altyapısı açısından nitelikli bir konumdadır. Bu Planlama Alt Bölgesi komşusu bulunan Turizmin Geliştirileceği Özel Proje Alanı ile birlikte düşünülecek, turizm açısından bu iki bölge arasında karşılıklı etkileşim içerisinde ve birbirlerini bütünleyici kararlar alınacaktır.

9.3.2.8. Espiye-Tirebolu-Görele Kıyı Kesimi Planlama Alt Bölgesi

Espiye-Görele kıyı kesiminde kalan bölge bütüncül olarak kentsel hizmet merkezi olarak belirlenmiş ve 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı yapılması gereken planlama alt bölgesi olarak ilan edilmiştir. Espiye, Tirebolu ve Görele ilçeleri ile Çavuşlu beldesini kapsayan bu planlama alt bölgesi yaklaşık olarak 5200 ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Bu alanın mevcut nüfusu 62.000 kişi olup, 20 senelik projeksiyon nüfusu 111.000 kişidir. Bu kesim, fındık başta olmak üzere tarımsal üretimin yoğun olarak gerçekleştirildiği ve bunun işlenip pazarlandığı önemli bir bölgedir. Bununla birlikte 1. ve 2. derece olmak üzere verimli tarım topraklarının bulunduğu bir alandır. Alınan plan kararları ile bu kesim deniz, kara ve demiryolu bağlantılarının odağında yer almaktadır. Bu açıdan hem kendi içersinde hem de öncelikli hizmet/mal akışının sağlanacağı güney bölgesi ile ilişkisi açısından özellikle ticari merkez konumu güçlenmektedir. Tarımsal üretim açısından bu bölge, alternatif ürün yetiştiriciliğine müsait bir alandır.

9.3.2.9. Özel Proje Alanları

Yerleşmelere, bunların hizmet ihtiyaçlarına ve dengeli dağılımlarına yönelik kentsel kademelenme ve buna bağlı belirlenen alt bölgelere ilaveten tüm bölge içerisinde tanımlanan temel sektörel gelişme parametreleri üzerinden de "Özel Proje Alanı (ÖPA)" tanımlamaları yapılmıştır. Bu kapsamda Planlama Bölgesinde turizmi ve tarımı geliştirmeye yönelik Özel Proje Alanları tespit edilmiştir. "Turizmi Geliştirme Amaçlı Özel Proje Alanları"nda, mevcut turistik ürün potansiyellerinden hareketle çevre yerleşmeler ile birlikte kültürel ve toplumsal yaşamdan kaynaklanan ilişkiler de kurgulanarak bütünlüklü koridorlar oluşturulmuştur. Bu bölgelerde detaylı analizler gerçekleştirildikten sonra yörenin doğal, kültürel, tarihi, mimari dokusuna uygun olarak, ekolojik kaynakları tahrip etmeyecek, bütüncül, mekansal ve stratejik planlama çalışması yapılacaktır. Bu bölgelerde turistik ürünler, altyapı ve üstyapı çalışmaları ile birlikte il/bölge ekonomisine katkıda bulunacak ve istihdam yaratacak hale getirilecektir. Bu noktada planlama bölgesinde Artvin ve Rize'nin güneyini kapsayan alan, Trabzon sahil kesiminden güney bölgesine genişleyen alan, Ordu sahil kesiminden iç kesimlere genişleyen alan olmak üzere, üç adet turizmi geliştirme amaçlı ÖPA tespit edilmiştir. Bunun haricinde kalan diğer tüm yerleşmelerde de mevcut ve potansiyel turistik ürünler, turist profili, turizm yatırımları, altyapı ve tesis kapasitesi araştırılmış ve bu bağlamda sektörel

kararlar üretilmiştir. Buradaki amaç Planlama Bölgesinde noktasal olarak turizm sektörünün gelişmesinden öte, bölgesel olarak yerleşmelerin ve hizmetlerin birbirini tamamlayıcı, destekleyici nitelikte karar geliştirilmesini sağlamaktadır.

Tarım ve turizmi geliştirme amaçlı özel proje alanlarında yapılacak gelişmeye yönelik proje ve planlara ilişkin kararlar şu şekilde belirlenmiştir:

- Belirlenen ÖPA sınırları kesin değildir. Alt ölçekte yapılacak detay analiz ve bulgular sonucunda, bu bölgenin sınırları revize edilebilir. ÖPA'nın fiziki alt ölçek planlarının yapımından önce bir bütün olarak ele alınıp, bölge ile ilgili potansiyel ve sorunların ortaya konulduğu bir "Envanter ve Etüt Çalışması" yapılması; bölgenin gelecekteki kimliğinin ortaya konulması ve kararların daha sağlıklı verilmesi açısından zorunludur.

- Yapılan "Envanter ve Etüt Çalışması" sonucunda, bu çalışmanın daha detaylı olarak ortaya çıkardığı ve alanın gelişmesi yönünden önemli olan sorun ve potansiyellerin belirlenip değerlendirilmesi yönünde gelişim stratejilerinin ortaya konulduğu, ÖPA bütününde bir "Gelişim Planı" hazırlanacaktır.

- Yukarıda açıklanan "Envanter ve Etüt Çalışması" ile "Gelişim Planı"nın, İl Özel İdaresi, Valilik, Kaymakamlıklar, Belediyeler yetkisinde; varsa ilgili kurum, kuruluş ve yerel aktörler ile birlikte hazırlanması esastır. Gelişim Planı doğrultusunda, ulaşım, konaklama, altyapı, lojistik, sanayi ve diğer düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, alınan kararların mekana yansıtılması, tüm bu planlardan sonra belirlenecek olan alanlarda hazırlanacak 1/25.000 veya 1/5000 ölçekli planlar ile gerçekleştirilecektir.

- ÖPA içinde gerekli alanlarda 1/25.000 veya 1/5.000 yapılana dek mevcut üst ölçekli planlar geçerli olup, 1/25.000 ve 1/5.000 ölçekli planlar yapıldıktan sonra, bunlara uygun olarak revize edilecektir.

a. Artvin-Rize İlleri Turizmi Geliştirme Amaçlı Özel Proje Alanı

Proje alanı Artvin İli ile Rize ilinin Fındıklı, Ardeşen, Çamlıhemşin ve Hemşin yerleşimleri ile bu yerleşimlerin aralarında kalan alanı kapsamaktadır. ÖPA içinde, 12 ilçe merkezi dışında 15 belde ile yaklaşık 290 adet de köy yerleşimi bulunmaktadır. Proje alanının toplam nüfusu yaklaşık 32.000'dir. Bu alan,

taşıdığı tarihi, doğal, kültürel ve kentsel potansiyeller doğrultusunda turizm açısından il/bölge için oldukça önemli bir bölge olarak geliştirilmesi öngörülen özel proje alanlarından biridir. ÖPA'nın sahip olduğu potansiyeller, gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte çok önemli olup, geliştirilmesi durumunda il ve bölge için önemli bir ekonomik girdi sağlayacağı tespit edilmiş ve bu yönde düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür.

Yapılacak bu çalışmada, sektörün kendi gelişimi içinde; konaklama, ulaştırma, tanıtım ve organizasyonların birlikte değerlendirilmesi, tüm bu olguların ÖPA'nın bütününde irdelenip, kullanıma yönelik kararların bu doğrultuda verilmesi esastır. Bu noktada yapılan üst ölçekli çalışmalarda, turizm olgusunun sadece tek bir çeşit olarak değil, diğer yerel kaynak ve değerler ile beraber düşünülmesi, bunların da hazırlanan stratejik çalışmanın içine alınması, bölgenin tüm kaynaklarının değerlendirilmesi hususunda faydalı olacaktır.

Artvin-Çamlıhemşin hattı arasında kalan alan özellikle zengin doğal kaynaklar, koruma alanları, tabiat ve milli parklar, yaylalar, kıyı alanları ve kültürel birikimi ile ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla bu bölgede eko-turizme yönelik planlama çalışması yapılacaktır. Kaçkarlar Milli Parkı boyunca doğa sporları, amatör balıkçılık kültürel turizm, ekolojik kaymaklı turizm teşvik edilecektir. Toplumsal canlılığın, etkileşimin sağlanması ve turizm potansiyelinin değerlendirilmesi kapsamında düzenlenen festivaller, belirlenecek tematik programlar ve birbiri arasında sağlanacak etkin organizasyon ile birlikte değerlendirilecektir.

Kaçkarlar Milli Parkı, Fırtına Vadisi, Ayder Yaylası mutlak koruma alanları olup ÖPA'nın turizm gelişimini şekillendirecektir. Özellikle Ayder yaylasında yaşanan yoğun yapılaşma baskısına karşı, geleneksel yapının ve ekolojik kaynakların sürdürülebilirliği açısından alan katılımcı/korumacı bir alan yönetimi planlaması hazırlanmalıdır. Fırtına Vadisi boyunca yer alan şimşir ormanları, yasa dışı kesimler nedeniyle azalmaktadır. Hemen yanı başındaki Kaçkar Dağları Milli Park sınırlarının, bir ekolojik koridor şeklinde, Fırtına Vadisi'nde yer alan ve mevcut Milli Park sınırları içinde temsil edilmeyen değerli habitatları da içine alacak şekilde genişletilmesi, doğal habitatların bütün bu tehditlere karşı korunmasını güvence altına alacaktır. Bununla birlikte gerçekleştirilen Heliksi faaliyetleri Milli Park sınırlarının dışarısında belirlenen bir alanda yapılmalıdır. Eko turizmin yanı sıra bölgenin doğal kaynak ve özelliklerinden hareketle engelliler turizmi, sağlık turizmi gibi turizm

faaliyetlerine yönelik altyapı çalışmaları; hem bir rehabilitasyon ve sağlık hizmeti olarak geliştirilirken, aynı zamanda da turizmin çeşitlendirilmesini sağlayacaktır.

Tesisleşme açısından Fındıklı sahil hattı, belirlenirken, konaklama altyapısı güçlendirilecektir. Turizm bölgesinde mevcut köy, yayla vb. alanlardaki yapı stokunun kullanılması, turistik hizmetlerin bu alanlarda yaşayanlarca sunulması teşvik edilecek, yeterli altyapıya sahip olmayan alan ve konutlarda altyapının oluşturulmasına öncelik verilecektir.

Yayla alanlarının düzensiz yapılaşmaya açılmasının koruma-kullanma ilkeleri doğrultusunda önüne geçilecektir. Hayvancılığın yapılmadığı ve turizm potansiyeli açısından ön plana çıkan yaylalar ve orman içi açıklık alanlarında temelsiz, yörenin geleneksel mimarisine ve yapılaşmasına uygun, düşük yoğunluklu yapılar yapılması önerilmektedir. Koruma bölgesi olmayan ancak doğal kaynaklar açısından gerek ekolojik, gerekse turizm sektörünün sürdürülebilirliği açısında uygun kamp alanları teşvik edilecektir. Önemli kuş alanlarında bulunan bu bölgede kuş gözlemciliği teşvik edilecektir.

Turizm amaçlı planlama alanı içersinde kalan yerleşimlerin karar ve yürütme mekanizması ilgili kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile oluşturulacaktır. Planlama çalışması içersine profesyonel tur, organizasyon, tanıtım ve yatırım faaliyetleri ve ilgili aktörleri dâhil edilecektir. Mevcut olan ekolojik ve kültürel birikimin belgelenmesi, sürdürülebilmesi, turizme yönelik olarak sergilenmesi; yerel halkın koruma bilincinin geliştirilmesi toplumsal, kültürel ilişkilerin güçlenmesi, tüm bunlarla beraber yerel ekonomik kalkınmaya destek sağlaması amacıyla “eko müze” uygulaması gerçekleştirilecektir. Geleneksel müzeciliğin yerine getirdiği koleksiyonculuk, muhafaza etme, araştırma, sergileme ve eğitim faaliyetlerinin yanı sıra; yerel kültürün ve doğanın bir arada ele alınıp bugüne ve geleceğe dair birikimi amaçlanacaktır. Yerel katılımın esas olduğu bu müzecilik anlayışında, faaliyetler gündelik yaşam ekseninde mekanın tümüne yayılacaktır.

b. Trabzon-Rize-Gümüşhane İlleri Turizmi Geliştirme Amaçlı Özel Proje Alanı

Trabzon, Rize ve Gümüşhane il sınırları içinde bulunan ÖPA Hayrat, Dernekpazarı, Çaykara, Köprübaşı, Sürmene, Araklı, Arsin, Yomra, Maçka,

Düzköy ve İkizdere yerleşimleri ile bu yerleşimlerin aralarında kalan alanı kapsamaktadır. ÖPA içinde, 12 ilçe merkezi dışında 15 belde ve yaklaşık 240 adet de köy yerleşimi bulunmaktadır. Alanın toplam nüfusu yaklaşık 310.000 dolaylarındadır.
Bu alan, taşıdığı tarihi, doğal, kültürel ve kentsel potansiyeller doğrultusunda turizm açısından il için oldukça önemli bir bölge olarak geliştirilmesi öngörülen alt bölgelerden biridir. Trabzon çevresindeki turizm alt bölgesi, Altındere Vadisi, Milli Parkı, Uzungöl Tabiat Parkı, Sumela Manastırı, Ayasofya Müzesi öncelikli olmak üzere birçok doğal ve tarihi kaynaklar ile yayla alanları, doğal kültürel ve mimari özellikleri açısından önemli potansiyelleri barındırdığı gerekçesiyle belirlenmiştir. Bu süreçte yukarıda belirlenen turizme yönelik kullanımlar ve temel ilkeler bu bölge için de geçerlidir. İl ekonomisine katkı ve üstyapı gelişiminin sağlanması içi Trabzon-Rize aksı (yoğunluğu paylaştırmak ve yerleşilebilirlik açısından tercihen Merkez ilçelerin dışına doğru) hizmetlerin sunulması ve gerekli donatıların yerleştirilmesi açısından öncelik taşımaktadır.

ÖPA içerisinde özellikle Solaklı ve Haldizen Vadisi, Karadere Vadisi, Değirmendere Vadisi turizm açısından bütünlüklü olarak değerlendirilmeli ve çevreye duyarlı bir gelişme stratejisi izlenmelidir. Yayla turizmine yönelik, ilan edilmiş Erikbeli, Karadağ, Şomla, Çakırgöl, Yeşilyurt ve Pazarcık turizm merkezleri yayla turizmine uygun alanlar olarak ön plana çıkarken, plan notlarında belirtilen yaylalara yönelik koruma-kullanma ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir. Bunun yanı sıra İpek Yolu ve eski il yollarının turizm ve rekreatif amaçlı değerlendirilmesi gerekmektedir (diğer güzergahla büyük ölçüde değiştiğinden ötürü, özellikle Maçka ilçesinin Çatak mevkiinden başlayarak Torul hattına ulaşan 57 km'lik bölüm).

Proje alanının sahip olduğu potansiyeller, gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte çok önemli olup, geliştirilmesi durumunda il ve bölge için önemli bir ekonomik girdi sağlayacağı tespit edilmiş ve bu yönde düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür. Proje alanında özellikle turizmin çeşitlendirilmesi (kış, dağ, yayla, kültür, tarih, doğa, spor vb.) hedeflenecektir.

Yapılacak bu çalışmada, sektörün kendi gelişimi içinde; konaklama, ulaştırma, tanıtım ve organizasyonların birlikte değerlendirilmesi, tüm bu olguların ÖPA bütününde irdelenip, kullanıma yönelik kararların bu doğrultuda verilmesi esastır. Bu noktada, yapılan üst ölçekli çalışmalarda, turizm olgusunun sadece tek bir çeşit olarak değil, diğer yerel kaynak ve değerler ile beraber düşünülmesi,

bunların da hazırlanan stratejik çalışmanın içine alınması, bölgenin tüm kaynaklarının değerlendirilmesi hususunda faydalı olacaktır.

c. Ordu-Giresun İlleri Turizmi Geliştirme Amaçlı Özel Proje Alanı

Ordu ve Giresun il sınırları içinde bulunan ÖPA, Merkez İlçe, Gülyalı, Kabadüz, Mesudiye, Gölköy, Aybastı, Kabataş, Gürgentepe, Ulubey, Çamaş, Perşembe, Ünye, Fatsa ile Bulancak, Giresun Merkez İlçe, Dereli ilçelerinin güney kesimleri ve bu yerleşimlerin aralarında kalan bölgeyi kapsamaktadır. Proje alanı içinde, 12 ilçe merkezi dışında 28 belde ile yaklaşık 290 adet de köy yerleşimi bulunmaktadır. ÖPA'nın nüfusu yaklaşık 450.000'dir.

Bu alan, taşıdığı tarihi, doğal, kültürel ve kentsel potansiyeller doğrultusunda turizm açısından il için oldukça önemli bir bölge olarak geliştirilmesi öngörülen özel proje alanlarından biridir. Ordu'da sahil kesiminde sahiller-kumsallar, deniz taşımacılığına dayanan turizm olanakları turistik ürünler olarak göze çarpmaktadır. İç kesimlere doğru gidildikçe, kültür turizmine (kiliseler, kaleler, antik yerleşimler, kaya mezarları, müzeler, tarihi kentsel doku, anıt özelliğindeki eşi olmayan yapılar) yönelik ürünler ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Ordu ilinin doğal yapısı, festivaller, akarsular, göller, geleneksel yayla kültürü ve evleri ile yol boyunca tarihsel değeri olan kültürel ve doğal değerlerin çokluğu diğer turistik ürünlerdir.

Bu alana dair, turizme niteliği yüksek alt bölgeler için alınan temel plan kararları geçerlidir. Turizme yönelik ulaşımın ve il ekonomisine katkının geliştirilmesi amacıyla Ordu Merkez ilçedeki limanın turizm amaçlı olarak kullanıma da hizmet verebilmesi için geliştirilecektir. Kurvaziyer ulaşım geliştirilecek (butik, küçük ölçekli, kamusal kullanıma açık), bölgede bulunan diğer limanlarla tur ve güzergah organizasyonları düzenlenecektir.

Aynı zamanda Turizmin Geliştirileceği Özel Proje Alanı, komşusu bulunan Ünye-Fatsa Planlama Alt Bölgesi ile birlikte düşünülecek, turizm açısından bu iki bölge arasında karşılıklı etkileşim içerisinde ve birbirlerini bütünleyici kararlar alınacaktır. Giresun ili de bütünlüklü olarak turizm sektörü bölgenin geneli ile entegre edilerek değerlendirmeye alınmıştır. İlde bulunan önemli yaylalar ve turizm alanları/ürünleri organize bir şekilde değerlendirilerek turizme kazandırılacaktır. Turizmin geliştirileceği bu ÖPA içerisinde oldukça önemli, turizm merkezi ilan edilmiş yaylalar bulunmaktadır. Yavuzkemal,

Bektaş ve Kümbet yaylaları koruma-kullanma ilkeleri doğrultusunda turizm açısından bölgenin bütünü dahilinde değerlendirilecektir.

9.3.3. Özel Çevre Koruma Bölgesi

Planlama Bölgesi içinde bulunan tek Özel Çevre Koruma Bölgesi Trabzon İli'nde yer alan Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi'dir. Bölge, 07.01.2004 tarih ve 2003/6692 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir

Çaykara İlçesi'nde yer alan Bölge 1 belde 3 köyden oluşmakta olup, 4.707 nüfus ve 149.12 km^2 'lik bir alanı kapsamaktadır.

Aynı zamanda bir bölümü Tabiat Parkı olarak belirlenen Bölge'nin planlama çalışmaları Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı denetiminde devam etmektedir.

9.3.4. Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları Kapsamındaki Avlaklar

3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu Uyarınca Çevre ve Orman Bakanlığınca Belirlenen "Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları" kapsamındaki avlaklar aşağıda verilmiştir. :

- **Giresun** İli'nde, Merkez ilçe Lapa-Çaldağ köyünde 4.338 hektarlık alan Yaban Domuzu Örnek Avlağı, Şebinkarahisar İlçesi'ne bağlı Ordut Köyü, Buzkeçi, Doğanyuva köyleri hudutlarında, 1189 ha'lık bir alanda 24.06.2008 tarihinde tescil edilmiş Keklik Örnek Avlağı
- **Gümüşhane** İli'nde Yukarı Kulaca Köyü ve Camallı Köyü sınırları civarında varlığı bilinen, fakat sayısı azalan çengel boynuzlu dağ keçisi bulunmaktadır. Dağ keçilerinin üremesi ve korunmasına olanak sağlamak amacıyla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası oluşturulmuştur. Diğer saha ise; Kelkit ilçesi Mahmatlı Köyü sınırlarında bulunmaktadır. Bu alanda da dağ keçileri koruma altına alınmıştır.
- **Ordu** İli'nde, Kuşunçalı 3.706 hektarlık alan Yaban Domuzu Avlağı
- **Trabzon** İli'nde, Maçka İlçesi Kulindağı 4.853 hektarlık alan Yaban Domuzu Avlağı

III- TURİZM POTANSİYELİ ENVANTERİ

1. İLLER İTİBARİYLE DOĞAL VE TARİHİ DEĞERLER

1.1. GİRESUN

1.1.1. Doğal Değerler

1.1.1.1. SU KAYNAKLARI

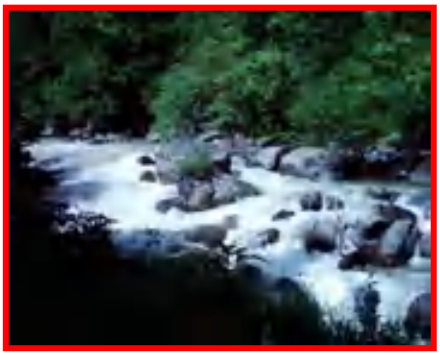

a. Akarsular

Harşit Çayı: Tirebolu- Görele arasında Karadeniz'e dökülen Harşit Çayı Giresun İlinin en uzun akarsuyudur.

Gelevera Deresi: Balaban Dağlarından doğarak Görele ve Espiye ilçeleri arasından geçmektedir. Derenin sınırı Yağlıdere ilçesine kadar ulaşmaktadır. Uzunluğu 80km, kadardır. Espiye İlçesinin doğusundan denize dökülmektedir. Derenin denize döküldüğü yerde Andoz Kalesi bulunmaktadır. Gelevera Deresi boyunca yeşil alanlar ve ormanlılar çoğunluktadır. Sahip olduğu eğimden dolayı sürekli ve hızlı bir şekilde akış göstermektedir.

Aksu Çayı: Karagöl yöresinden kaynaklanan Aksu, kuzeye doğru akarak Kızıltaş, Sarıyakup, Pınarlar ve Güdün yörelerinin sularını toplamakta, Dereli ilçe merkezinin içinden geçerek, Giresun il merkezinin doğusundan denize dökülmektedir. Yaz ve kış mevsimlerinde suyu fazladır. Aksu Çayının Karadeniz'e döküldüğü yerde Her yıl 20-23 Mayıs tarihleri arasında üçbin yıllık bir geçmişe sahip olan Mayıs Yedisi şenlikleri yapılmaktadır. Aksu Çayı boyunca zengin bir flora çeşitliliği gözlenebilmektedir. Kızılağaçlar, kestaneler, fındıklar, orman gülleri, meşeler ve çalı çilekleri bunlardan bazılarıdır.

Batlama Deresi: Çaldağ'ın batı yamacının güney kemsinde yer alan Bektaş Yaylası'ndan doğmakta olup, Merkez ilçenin batısında yer alan ve kentsel alanın önemli bir düzlüğü özelliğindeki Baflama Vadisi'nden denize dökülmektedir.

Pazar Suyu Deresi: Bulancak- Piraziz sınırını oluşturan Pazar Suyu deresi, Karadeniz'in kuzey kesiminden kaynağını almaktadır. Karagöl ve Yürücek

bölgelerinin sularını toplayarak, Bulancak ilçesinin batısından Karadeniz'e dökülmektedir. Uzunluğu 80 km. kadardır.

Kelkit Irmağı: Gümüşhane Dağlarından doğan Kelkit Irmağı Erzincan, Gümüşhane, Giresun İllerinin birleşme noktasına yakın bir yerden Giresun topraklarına girmekte olup Giresun İli sınırları içerisinde ki uzunluğu 70 km'dir.

Pınarlar Şelalesi: Pınarlar Köyü'ne 3 km uzaklıkta yer alan şelale yaz kış akmakta olup, tamamen yosun kaplıdır.

b. Göller

İlin sahip olduğu topografik yapı göl oluşumuna uygun değildir. Arazi yapısının engebeli olmasından dolayı büyük göllere rastlanmamaktadır. Dağların tepe noktalarında buzul göllerine rastlanmaktadır.

Karagöl: Karagöl Dağlarının tepe noktasında bulunmaktadır. 3600 m. rakımda yer almaktadır. 23m derinliğinde olup, 450m^2 alana sahiptir. Yaz aylarında bile etrafında kar ve buz parçaları bulunmaktadır.

Sağrak Gölü: Karagöl Dağı eteklerinde yar alan bir diğer gölde Sağrak Gölüdür. 3100 m. rakımda yer almaktadır. 5 m. derinliğinde 210 m^2 alana sahiptir.

Aygır Gölü: Dereli ilçesi sınırları içerisinde kalan Karagöl Dağı eteklerinde bulunmaktadır. 3200 metre yükseklikte olduğu için yaz mevsiminde de kar kalıntıları görmek mümkündür. 7 metre derinliğinde 270 m^2 alana sahiptir.

c. Baraj ve Göletler

Kılıçkaya Barajı: Kelkit Nehri üzerinde enerji üretmek amacıyla 1980-1990 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Göl alanı 64 km² olan barajın, 33 km²'si Sivas'ın Suşehri ilçesi sınırlarında, 31 km²'si Giresun'un Şebinkarahisar ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Toprak gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 7.000.000 m³, akarsu yatağından yüksekliği 134,00 m, normal su kotunda göl

hacmi 1400,39 hm³, normal su kotunda göl alanı 64 km²'dir. Baraj 124 MW güç ile senede 332 GWh'lık enerji üretmektedir.

Çakmak Göleti: Alucra İlçe sınırları içersinde bulunmaktadır. 1981 yılında faaliyete geçen gölet sulama amaçlı olarak kullanılmaktadır.

İngölü Göleti: Alucra İlçe sınırları içersinde bulunmaktadır. 1999 yılında faaliyete geçen gölet sulama amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Toplukonak Göleti: Şebinkarahisar İlçe sınırları içersinde bulunmaktadır. 1994 yılında faaliyete geçen gölet sulama amaçlı olarak kullanılmaktadır. Gölet çevresi bölge halkı tarafında mesire amaçlı kullanılmaktadır.

d. İçmeler

Çaldağı Madensuyu: Giresun Merkez Osmaniye köyü yakınlarında Baltam Deresi üzerinde bulunmaktadır. Çıkarılan suyun şişelenmesi için 1991 yılında burada bir işletme açılmıştır. Bu tesisin kapasitesi yaklaşık 6000–7000 şişe kadardır. Buradan çıkarılan maden suyunun böbrek taşlarına iyi geldiği ve hazmı kolaylaştırdığı bilinmektedir.

İnişdibi Madensuyu: Dereli ilçesi, İnişdibi Köyü, Çakır Armut mevkiinden bulunan bu maden suyu Karbondioksit gazı içermektedir. İnişdibi madensuyu ticari olarak işletilmektedir.

Pınarlar Madensuyu: Şebinkarahisar İlçesi, Tamzara Mahallesinde bulunmaktadır.

e. Termal Kaynaklar

Hayran Kaplıcası: Alucra İlçesi Aktepe köyünde, Belen Çayırı bölgesinde bulunmaktadır. Kaplıca Aktepe Köyü tüzel kişiliğine 20 yıllığına kiralanmıştır. Kaplıcada iki tane havuz yer almaktadır. Bir adet sıcak su kaynağı, iki adet içme suyu kaynağı

bulunmaktadır. Kaplıca suyunda bol miktarda klor, kükürt ve demir bulunmaktadır. Cilt ve deri hastalıklarını tedavi edici özelliklere sahiptir. Turizm değeri bulunmamaktadır. Bölge halkı tarafından daha çok rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır.

1.1.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık

İlin topografik yapısı oldukça engebeli bir yapıya sahip olması ve Giresun Dağlarının kıyı şeridinden başlayarak, yüzey şekillerini oluşturması zengin bir bitki örtüsünün varlığını beraberinde getirmiştir. Bu durum kırsal arazi üzerinde birçok av hayvanının yaşamasına ve çoğalmasına olanak sağlamıştır. Kanatlı hayvanlardan bıldırcın, yabani ördek, yabani kaz, kuğu kuşu ve kuzgun sadece Ağustos-Şubat ayları arasında avlanmaktadır. Memeliler sınıfına giren kurt, çakal, yaban domuzu ve kuşlardan karga, saksağan, atmaca, kartal gibi hayvanlar her zaman avlanabilmektedir.

Ancak doğanın ekolojik dengesinin bozulması sonucu bazı hayvanların nesli tükenmektedir. Bundan dolayı dağ keçisi, karaca, turaç, dişi sülün, keklik ve ağaçkakan gibi kuşların ve memelilerin avlanması yasaklanmıştır. İl bütününde 2 adet avlak bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; Çaldağ-Lapa-Narlı'da olup toplam 4338 hektar büyüklüğündedir. 2004 yılı itibari ile tesis edilmiş bu alanda yıllık toplam 48 adet yaban domuzu hasat edilmektedir. İkincisi ise; Şebinkarahisar İlçesi'ne bağlı Ordutköyü, Buzkeçi, Doğanyuva köyleri hudutlarında yer almaktadır. 1189 ha'lık bir alan 24.06.2008 tarihi itibariyle Keklik Örnek Avlağı olarak tescil edilmiştir. Avlak sahasında yapılan çalışmalar sonucunda alanda her yıl 284 Keklik'in avlattırılabileceğini ortaya koymuştur.

Balıkçılık: Giresun ilinin kıyı şeridinin 122 km olması balıkçılık faaliyetlerinin yoğun bir şekilde yapılmasını da beraberinde getirmiştir. Merkez, Keşap, Espiye, Tirebolu, Görele, Eynesil, Bulancak, Piraziz ilçelerinde balık avlama faaliyetleri yapılmaktadır. İlde her mevsim balık avlama olanağı vardır. Fakat mevsimlere göre tutulan balık miktarları değişmektedir. En çok avlanan balık türleri, hamsi, istavrit, mezgit, kefal, barbunya ve kalkandır. Ayrıca Kılıçkaya Baraj gölünde olta balıkçılığı faaliyetleri de yapılmaktadır.

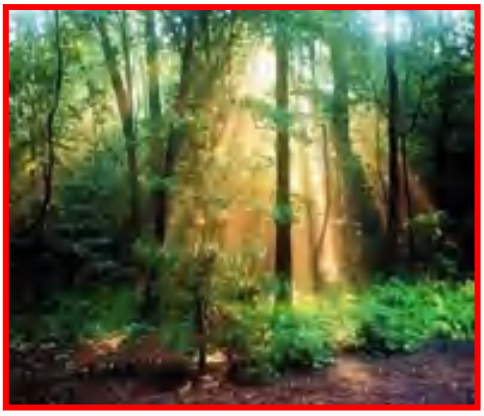

1.1.1.3. ORMAN KAYNAKLARI

Giresun ili sahip olduğu iklimsel özellikleri nedeniyle bol yağış almaktadır. Yağış miktarının fazla olması orman alanlarının geniş yer tutmasını da sağlamıştır. Orman alanları 716.126 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Bunun %25 koru alanı, %24'ü bozuk orman alanı ve %51 çok bozuk orman alanı olarak sınıflandırılmaktadır.

Espiye Kent Ormanı

Orman Genel Müdürlüğü "Kent Ormanı Projesi" kapsamında 2007 yılında açılışı yapılan Kent Ormanı Giresun'a 25 km mesafede Gülburnu Köyü(Espiye), Ocaktepe Mevkiinde, 600 m yükseklikte yer almakta ve 385 Ha alan kaplamaktadır. Geniş panoramik manzarası olan ormandan Ordu'nun Vona sahilinden, Trabzon- Faroz Burnu arasındaki kesimi izlemek mümkündür. Bölge kartal, atmaca, şahin gibi kuşların doğal üreme alanıdır. Orman içinde otopark, gölet, şelaleler, yürüyüş ve koşu pistleri, gözetleme yeri, seyir terasları, dinlenme alanları, çocuk oyun alanları, WC gibi tesisler yer almaktadır.

1.1.1.4. MAĞARALAR - KAYALIKLAR

Yeniköy(Yedideğirmenler) Mağarası

Espiye ilçesinin 33 km güneyinde Yeniköy Köyünde, Karadona Deresinin batı kenarında bulunmaktadır. Önceden su değirmeni olarak nitelendirilen mağara 2006 yılında keşfedilmiştir. Mağaranın en önemli özelliklerinden biri içinde bolca su akıyor olmasıdır. Aynı zamanda mağaranın içinde sarkıt ve dikit oluşumları, damlataşlar, duvarlar görülmektedir.

Şahan Kayası: Keşap İlçesi, Karabulduk Beldesi Armutdüzü Köyü sınrları içinde bulunan kayalık, Doğal Sit Alanı olup, Türkiye haritası görünümündedir. Ulaşımı kolaydır.

1.1.1.5. YAYLALAR

Giresun ilini kuzey ve güney yönlü kuşatan dağlar belirli yerlerde düzlükler oluşturarak geniş yayla alanları oluşturmuşlardır. Yaylacılık faaliyetleri kırsal nüfusa ekonomik yönden gelir sağlamaktadır. Yaz aylarında kırsal kesimde yaşayan halk, sahip oldukları yayla evlerine gelerek hayvancılık faaliyetlerini gerçekleştirerek kışlık ihtiyaçlarını hazırlamaktadırlar.

Bunun yanında yaz aylarında yapılan yayla şenlikleri ile yayla turizmine yönelik faaliyetlerde canlanmaktadır. Yaylaların şehir merkezine çok uzak olmaması, sağladığı doğal güzellikler, temiz havası ve ormanlık alanları ile yaylacılık turizmi, kıyı turizminin mevsiminin erken bitmesi ile tercih edilen alternatif bir turizm çeşidi olmuştur. Bektaş, Kümbet ve Kulakkaya Yaylaları Turizm Merkezi olarak ilan edilmiş yaylalardır.

Kümbet Yaylası (Turizm Merkezi): Kümbet Yaylası, Dereli ilçesinde, Giresun Merkeze 60 km mesafede bulunmaktadır. Kümbet Yaylası Merkez İlçenin güneydoğusunda yer almaktadır. Merkezden Dereli-Şebinkarahisar yolu ile Dereli'den sonra Güdül-Yüceköy üzerinden asfalt bir yol ile yaylaya ulaşmak mümkündür. Yayla köy statüsünde olduğundan hazine mülklerinin yanında özel mülkler de bulunmaktadır. Yaylada elektrik, telefon ve su mevcuttur. Yaylada sağlık ocağı ve ilkokulda bulunmaktadır. Günübirlik gelenler için bakkal, kasap, manav, fırın, kır kahvesi ve lokantalar mevcuttur. Her yıl temmuz ayının ikinci hafta sonu şenlikler yapılmaktadır. Ayrıca Kümbet Yaylasında günübirlik rekreasyon ihtiyacını karşılayacak Aymaç Mevkii Mesire Alanı ve Salon Çayırı Piknik Alanı bulunmaktadır.

Aymaç Mevkii: Kümbet Yayla merkezinin 2 km kuzeybatısında çevre peyzajına hâkim bir noktada yer almaktadır. Her sene temmuz ayının 3. Pazar günü bu alanda yayla şenlikleri yapılmaktadır. Yayla çimenlik alanlar ve orman içi düzlük alanlardan oluşmaktadır. Halk tarafından mesire ve piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B Tipi Mesire alanı olarak tahsis edilmiştir.

Salon Çayırı Piknik Alanı: Kümbet Yaylasına girişte 1 km uzaklıkta bulunmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından A Tipi Mesire alanı olarak tahsis edilmiştir. Alanda sık orman ağaçları ve çimenlik alanlar bulunmaktadır. Mesire alanı olarak değerlendirilebilecek, kullanımlar mevcuttur. Salon Çayırı Piknik Alanında 15 oda kapasiteli konaklama tesisinin inşaatı devam etmektedir. Ancak bu yatırımın talebi karşılamakta yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

Koçkayası Yayla Tesisleri: Giresun Merkeze 65 km mesafede yer almaktadır. Kümbet Yaylası'ndan 5 km uzaklıktadır. Ulaşım asfalt yol ile sağlanmaktadır. Tesis 2008 yılında işletmeye açılmıştır. Tesis 1840 m yükseklikte olup, ladin ormanı ile çevrilidir. Turizm tesis alanı 140 yatak kapasiteli bungalov ev ve motel, restoran, kafeterya, alışveriş merkezi ve spor tesislerinden oluşmaktadır.

Bektaş Yaylası (Turizm Merkezi): Dereli ilçesinde, Giresun Merkeze 56 km mesafede bulunmaktadır. Yaylaya ulaşım Bulancak'tan 42 km'lik asfalt yol ila sağlanmaktadır. Su, elektrik ve telefon hizmeti verilmektedir. Yaylada halk ile hazine arasında mülkiyet ihtilafı bulunmaktadır. Yaylada 72 yatak kapasiteli iki yıldızlı Karagöl Otel hizmet

vermektedir. 1990 yılında turizm merkezi olarak ilan edilmesinden sonra beton yapılaşma artmıştır. Fakat son zamanlarda alınan tedbirlerle bu duruma engel olunmaktadır. 1600 rakımda bulunmaktadır. Yaylanın daha yüksek kesimlerinde ağaçlardan çok güzel bir peyzaj görüntüsü sağlayan dağ çiçekleri ve çayırlar bulunmaktadır. Her yıl 24-25 Temmuzda yapılan şenliklerle yaylada büyük bir nüfus yoğunluğu ve canlılık yaşanmaktadır.

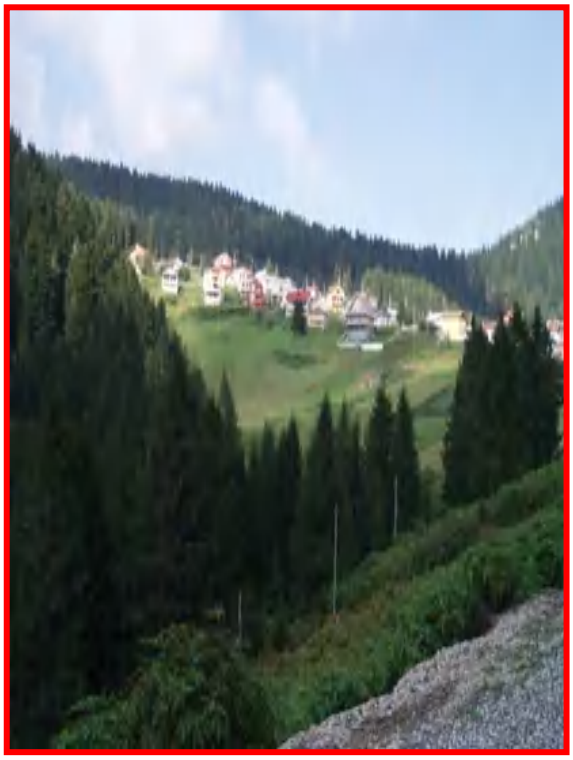

Kulakkaya Yaylası (Turizm Merkezi): Dereli İlçesi'nde, Yavuzkemal Beldesi'nde, Giresun Merkezin 45 km güneyinde yer almaktadır. 1650 rakım değeri ile diğer yaylalara göre daha düşük bir rakıma sahip olmasından dolayı hem ulaşımı kolay, hem de turizm faaliyet mevsimi daha uzun olduğu için daha çok tercih edilmektedir. Kulakkaya Yaylası yol üzerinde bulunan Gelin Kayası ve Erimez Mevki ayrıca görülmeye değer doğa güzellikleridir. Dişical, Melikli Obası, Ayılık, Alçakbel, Hanalan gibi yayla topluluklarından oluşmaktadır. Yayla mahalle statüsünde olduğundan hazine mülklerinin yanında özel mülkler de bulunmaktadır. Teknik altyapı hizmetleri mevcuttur. Yaylada konaklamaya dönük tesis bulunmamaktadır. Alçakbel Orman İçi Piknik Alanı yayladaki mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Melikli Obası Yaylası: Kulakkaya Yaylası'na yakın bir noktada yer almaktadır. Yavuzkemal Beldesi'ne 2 km uzaklıkta olduğu için günübirlik piknik için gelenler ihtiyaçlarını buradan karşılamaktadırlar. Yayla alanı ladin ağaçları ile çevrili olup, çim alanlardan oluşmaktadır. Yaylada konaklamaya yönelik bir tesisin inşaatı devam etmektedir. Ulaşım Kulakkaya yaylasına kadar asfalt daha sonra toprak yolla sağlanmaktadır.

Tamdere Yaylası: Dereli ilçesi sınırlarında Giresun-Şebinkarahisar yolu üzerinde, Giresun Merkeze 70 km, Şebinkarahisar'a 27 km uzaklıktadır.

Yaylaya ulaşım asfalt yoldan sağlanabilmektedir. Yaylada elektrik ve su vardır. Bu yayla en çok Şebinkarahisar halkı tarafından tercih edilmektedir.

Anastos Yaylası: Alucra İlçesi sınırları içerisinde Alucra İlçesine 10 km uzaklıkta bulunmaktadır. Yaylaya Kamışlı Köyü üzerinden ulaşılmaktadır. Ulaşım, yol altyapısı nedeniyle zordur. Ladin ve Çam ağaçlarının çevrelediği alan, zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu durum güzel manzara noktalarının oluşmasını sağlamıştır. Düzenli bir mesire alanı kullanımları ve konaklamaya yönelik tesisler bulunmamaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon kullanımına yönelik altyapı mevcuttur.

Tamzara Yaylası: Şebinkarahisar İlçesi sınırları içinde bulunmakta ve ilçenin kuzeyinde yer almaktadır. Genellikle Şebinkarahisar halkı tarafından geleneksel yayla faaliyetleri için kullanılmaktadır. Köylü halk yaz aylarında burada kış ayları için hazırlık yapmaktadır. Yayla mahalle statüsünde olduğundan hazine mülklerinin yanında özel mülkler de bulunmaktadır. Yaylanın suyu ve elektriği olduğu için günübirlik mesire alanı olarak da kullanılabilmektedir.

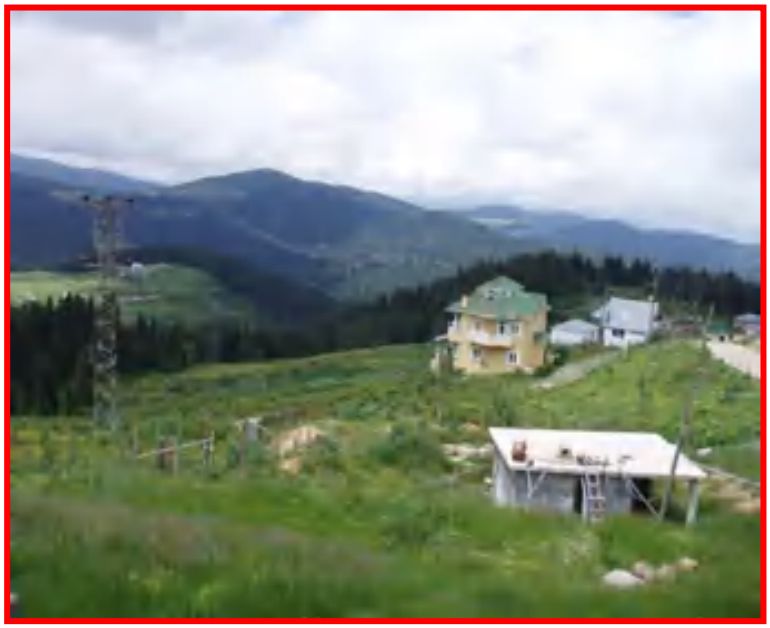

Paşakonağı Yaylası: Paşakonağı Yaylası Bulancak ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. İki farklı yol takip edilerek yaylaya ulaşılmaktadır. Birincisi Pazarsuyu Deresini takip ederek Kovanlık, sonra Kazıklı üzerinden orman yolu ile ulaşım sağlamaktadır. Bu yol 43 km uzunluktadır. İkincisi ise yine Kovanlık, sonra Ahırlı Köyü üzerinden Paşakonağı Yaylasına ulaşmaktadır. Bu yolun uzunluğu yaklaşık 50 km'dir. Yaylanın büyük bölümü ormanlarla kaplıdır. Ormanların dışında Karasay Şelalesi, Geçilmez Vadisi, Çiğseli Gölü, Kızılot Çayırı, Çağman, Erikli Çeşme, Yıldıztepesi, Kabaktepe, Arpalık Deresi gezilecek yerler arasındadır. Sarıalan Orman İçi Dinlenme Tesisleri'nde günübirlik dinlenme ve konaklama olanağı mevcuttur.

Yayla çayır ve meralarla kaplı olmasının yanı sıra orman gülleri de bitki örtüsünün önemli bir parçasıdır. Turizmi canlandıran ve tanıtım sağlayan yayla şenlikleri temmuz ayının 2. haftası yapılmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylanın altyapı tesisleri tamamlanmıştır. Yayla içersinde konaklama tesisi bulunmamaktadır. Ancak yaylada ticari faaliyetler oldukça gelişmiştir. Yaylada özel mülke konu alan bulunmamaktadır.

Çakrak Yaylası: Alucra İlçesinde Giresun Merkeze 80 km uzaklıkta bulunan Çakrak Yaylasına Yağlıdere ve Kümbet Yaylası üzerinde ulaşılabilmektedir. Çakrak merkezde 3 kemer köprü, 2 tarihi kilise kalıntısı, Kırkharman Obasında 1 kilise, 5 değirmen kalıntısı bulunmaktadır.

Dokuzgöz Yaylası: Görele İlçesi sınırları içinde, ilçenin köyleri ile çevrili bir alandadır. Ulaşım iki ayrı güzergâhtan, Yeğenli Köyü ve Daylı Köyü üzerinden yapılmaktadır. Dokuzgöz Tepesi manzaraya hakim bir noktada bulunmaktadır. Denizi ve beraberinde Sis Dağı ve Haç Dağını gören bir manzaraya sahiptir. Sahilden en kısa sürede ulaşılabilecek en yüksek tepe özelliğindedir. Günübirlik konaklama için uygun mesire alanı kullanımları mevcuttur. Her yıl yayla şenlikleri düzenlenmektedir.

Erimez Yaylası: Giresun Merkeze 35 km uzaklıkta, Çaldağı Beldesi sınırları içinde bulunmaktadır. Yayla 1400 m rakımda bulunmakta olup, kızılağaç, gürgen ve çam ağaçlarından oluşan bir bitki örtüsüne sahiptir. Çaldağı halkı tarafından yaz aylarında hayvancılık faaliyetleri için kullanılmaktadır.

Yurt Yaylası: Giresun il merkezinin güneyinde Çaldağ Beldesi sınırları içinde Giresun merkeze 35 km, Çaldağ beldesine 10 km mesafede yer almaktadır. Yaylanın rakımı 1400 m'dir. Yayla özellikle köylü halkın sosyo-ekonomik yönden bir araya gelmesine yönelik olarak mayıs-ekim ayları arasında

kullanılmaktadır. Yaylanın etrafını saran ormanlarda genellikle çam, kızılağaç ve gürgen ağaçları bulunmaktadır.

Kazankaya Yaylası: Giresun il merkezinin güneyinde, İnişdibi Köyü sınırları içinde, Giresun merkeze 49 km, İnişdibi Beldesi'ne ise 12 km mesafede bulunmaktadır. Yüksekliği 2500 m. olduğu için orman yetişme sınırının üstündedir. Bu durumdan dolayı ağaçtan çok geniş çayırlıklara rastlanmaktadır. Bulutsuz bir günde bu yayladan Karadeniz'i görmek mümkündür. Ancak yaylada sis ve bulutun olmadığı gün sayısı azdır. Çok eğimli olmamasından dolayı, kar sularının birikmesiyle, yaylada küçük bir derecik oluşmuştur. Yaylaya İnişdibi Beldesi'nden giden yol stabilize olduğu için ulaşım zordur. Mayıs ayından ekime kadar bu yaylayı hayvancılık faaliyetleri için kullanmaktadırlar.

Kurukol Yaylası: Kurukol Yaylası Çamoluk ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Çamoluk ilçesine 11 km uzaklıktadır ve ulaşım problemi yoktur. Geçmiş yıllarda Çamoluk halkı tarafından yaz aylarında ekonomik yönden gelir sağlamak için kullanılırken, şu anda özellikle piknik ve mesire alanı olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda altyapı faaliyetlerine yönelik çalışmalar da artmış durumdadır.

Sindal Obası Yaylası: Dereli İlçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Dereli ilçesine 30 km mesafede ve 1440 metre yüksekliğindedir. Yüce Köyü halkı tarafından yaz aylarında piknik ve dinlenme amaçlı kullanılmaktadır.

Koyun Alan Yaylası: Koyun Alan Yaylası Dereli İlçesi sınırları içinde, Uzundere Köyüne bağlıdır. Dereli köyünden 30 km uzaklıktadır. Yüksekliği 1380 metredir. Uzundere Köyü halkı tarafından hayvancılık faaliyetleri için kullanılmaktadır.

Ağaçbaşı Yaylası: Güce İlçesi sınırları içinde, Boncuk Çukuru Köyü'ne bağlı olan Ağaçbaşı Yaylası 1900 metre yükseklikte yer almaktadır. Çam, ladin, meşe, gürgen ağaçlarının oluşturduğu ormanlık alandan oluşmaktadır. Köy halkı tarafından yaz aylarında hayvancılık faaliyetleri için kullanılmaktadır.

Gölyanı Yaylası: Yağlıdere İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Doğal Sit Alanı olan yaylada yeni yapılaşma kesinlikle yasaktır. Mevcut yayla evleri ise ahşaptır. Yaylada doğal bir göl bulunmaktadır. Gölyanı Yaylası günübirlik gezi alanı olarak kullanılabilecek bir alandır.

1.1.1.5. KIYI TURİZMİ

Giresun İli'nin doğu ve batı yönünde uzanan 122 km.lik bir kıyı şeridine sahip olması kıyı turizmi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Fakat yaz mevsimin ilde kısa sürmesi, yağmur yağışları, yaz aylarında sıcaklık değerlerinin erken düşmesi, yeni yapılan sahil yolunun kıyı şeridini doldurması, kıyı turizminin gelişmesini engeller niteliktedir. Ayrıca denize dökülen birçok dere ve çayın kirli olması da denizin kirlilik oranını artırmaktadır. 2007 yılı içerisinde Giresun İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Laboratuarlarında yapılan analiz çalışmaları sonucu Giresun merkezde Köy Hizmetleri ve Belediye, Bulancak İlçesinde Belediye ve Burunucu, Piraziz İlçesinde Eğrice ve Yaman, Keşap İlçesinde Uluburun, Düzköy ve Asarkaya, Görele İlçesinde Dikilitaş ve Çavuşlu, Tirebolu İlçesinde Yılgın, Kaynarca, Küçükçay, Bada ve Belediye, Eynesil İlçesi'nde ise Boztepe altı plajı suyunun temiz olduğu tespit edilmiştir. Giresun'a 5 km.lik uzaklıkta bulunan Belediye ve Jandarma Plajları ilin en çok talep gören plajlarıdır.

1.1.2. TARİHİ VE ARKELOJİK DEĞERLER

Giresun ili coğrafik konumu gereğince içe dönük bir tarihi gelişim süreci geçirmiştir. M.Ö. 2000 yıllara kadar giden eski bir yerleşim yeri olduğu için bölgede Helen, Roma, Bizans ve sonrasında Osmanlı Dönemine ait tarihi ve kültürel eserlerin görülmesi mümkündür.

Çoğunluğu Merkez ilçede olmak üzere, il genelinde tescili yapılmış toplam 173 sivil mimarlık örneği, 62 adet dinsel yapı, 58 adet kültürel yapı, 12 adet idari yapı, 4 adet askeri yapı, 9 adet mezarlık, 1 adet şehitlik, 2 adet anıt ve abide, 31 adet doğal varlık, 5 adet kalıntı niteliğinde tarihi değere sahip eser bulunmaktadır.

1.1.2.1. Giresun Kent Merkezi- Merkez İlçe

Giresun Kalesi: Giresun Kalesi kentin kuzeyinde yer alan yarım adanın kente hâkim tepesinde yer almaktadır. Pontus Kralı I. Pharnakes (M.Ö. 2. yüzyıl) tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. İç ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kalenin günümüze kadar gelmiş sur duvarlarının tabanındaki büyük dikdörtgen taşlardan yapılmış bölümü Helenistlik ve Roma Döneminde yapıldığının izlerini taşımaktadır. Şu anda 500 m.'lik parke bir yolla ulaşılan kalenin sur duvarları, iç kaledeki Pontus Kralı I. Pharnakes'in saray kalıntıları, mabet alanları ve kayalarla oyulmuş mağaraların kalıntıları görülmektedir. Kale duvarları güneybatıdan başlayarak kenti çevreleyerek kuzeydoğuya doğru uzanmaktadır. Osmanlı Döneminde kale içerisinde de bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Kalenin üst tarafında Kurtuluş Savaşında savaşmış Yarbay Topal Osman'ın mezarı bulunmaktadır. Şu anda Kale üzeri şehre hâkim bir manzara noktası konumunda bulunmakta ve bu alan park ve dinlenme alanı olarak değerlendirilmektedir. Kalenin otopark, park ve mesire alanı düzenlemesi tamamlanmıştır.

Giresun Müzesi (Gogora Kilisesi): Tarihi Zeytinlik (Gogora) Mahallesinin doğu ucunda deniz kenarında yer alan kilise; 18. yy. da, yaklaşık 250 yıl önce, Ortodoks Kilisesi olması amacıyla Rumlar tarafından inşa edilmiştir. 1923 yılın kadar kilise olarak, 1948–1967 yılları arasında ise cezaevi olarak kullanılmıştır. 1982 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek, 1988 yılında müze olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Eski Tunç Çağı, Hitit, Helenistlik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait eski eserler, taş kabartmalar ve eski dönemlerde kullanılan para, giysi ve silah örnekleri sergilenmektedir. 390 adet arkeolojik, 561 adet etnografik eser, 1 adet mühür 2840 adet çeşitli dönemlere ait sikkeler sergilenmektedir. Özgün mimari özelliklere sahip olan bu yapı dikdörtgen şeklinde gri ve kahverengi kesme taştan yapılmıştır. Tam ortasında yüksek kasnaklı üzeri bakır levhayla kaplı bir kubbe bulunmaktadır. Ana giriş kapısı batı yönündedir.

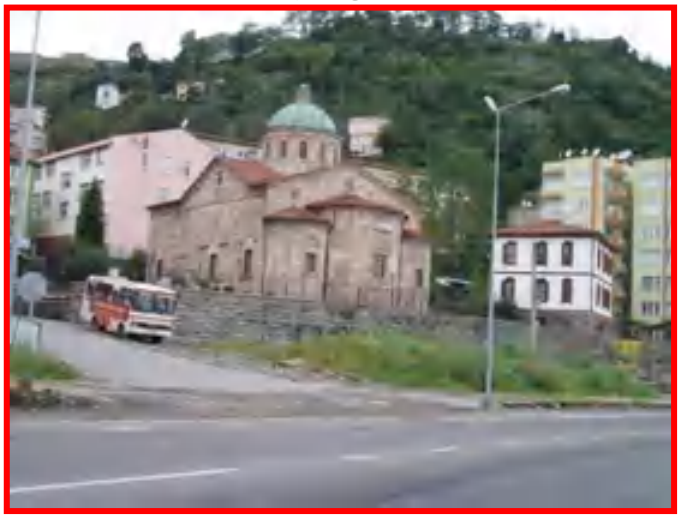

Giresun Çocuk Kütüphanesi (Katolik Kilisesi): 19.yy. da Rumlar tarafından, gotik mimari tarzda yapılan bu yapı Giresun Merkez Çınarlar Mahallesinde bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı, ana cephesi üçgen planlı, dört köşeli sütun ile taşınan, yuvarlak kemerli özgün mimari özelliğe sahip bu yapı 1967 yılında çocuk kütüphanesi olarak kullanılmaya başlanılmıştır. 1986 yılında koruma altına alınarak tescillenmiş, 2001 yılında da aslına uygun olarak restore edilmiştir.

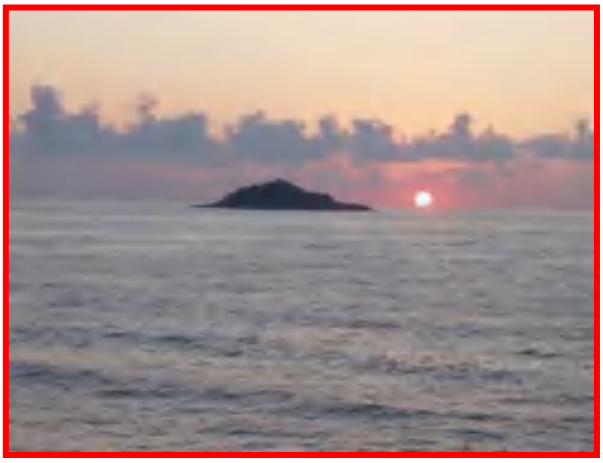

Giresun Artias Adası: Giresun Adası kıyıdan 1.6 kilometre uzaklıktadır. Adanın kapladığı alan 40.000 m^2 dir. Kıyıdan yarım saatte gitmek mümkündür. Bilinen bir efsaneye göre Argonotların Altın Post seferine katılan Herkül Giresun Adasına uğramıştır. Ada üzerinde sur ve manastır kalıntıları görmek mümkündür. Giresun Adası aynı

zamanda 1.derece doğal ve arkeolojik sit alanıdır. Her yıl 20 Mayısta yapılan Aksu Şenliklerinde Giresun Adası da ziyaret edilmektedir.

Gedikkaya: Kentin doğusunda kartal gagası biçiminde, 200 metre yükseklikte bulunan önemli bir tepedir. Genel yapısı itibari ile kaleyi andırsa da büyük bir kaya parçasının sanki yerinden kopmuş görüntüsü vardır. İl merkezinde ulaşım açısından rahat bir yerde oldu için Giresun halkı tarafından talep gören bir mesire alanıdır.

Zeytinlik Mahallesi: Giresun Kalesinin güneydoğusunda yer alan Mahalle, sahip olduğu geleneksel tarihi ve mimari dokusuyla turizme katkıda bulunabilecek önemli alanlardan biridir. Zeytinlik Mahallesi eski Giresun evlerinden oluşmaktadır. Bazı yapıların restorasyon çalışması yapılmış, bazılarının restore çalışmaları devam etmektedir.

Meryem Ana Kilisesi: Hıristiyanlığın bölgede yayılmaya başladığı dönemde inşa edildiği varsayılmaktadır. Askerlik Şubesinin arka tarafında Lonca yolu üzerinde bulunan bir kaya tapınağı niteliğindedir. Kilisenin bulunduğu yerde, kaya üzerinde bulunan Panaia ve Surp Sarkis isimli kaya mabedinin üç katlı olduğu söylenmektedir. Kilisenin yanında bulunan ve kilise ile bağlantılı yapılar hastane görevini üstlenmiştir. Bu hastaneye çevre yerleşimlerden de hastaların geldiği kaynaklardan öğrenilmiştir.

Türbeler

Seyyid Vakkas Türbesi: Kapu Mahallesi sınırları içinde 19.yy.da yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun Giresun'u fetih sırasında büyük fedakârlıklar gösteren ve bir savaş anında şehit düşen Seyyid Vakkas adına yaptırılmış bir türbedir. Türbe sekizgen planlı olup kesme taştan inşa edilmiştir. Üzeri kubbe ile

örtülü, türbenin her cephesinde yuvarlak kemerli pencere bulunmaktadır. Osmanlı mimarisine ait bir kümbet özelliğinde yapılmıştır.

Yakup Şeyh Türbesi: Merkez İlçeye bağlı Tekke Köyünde bulunmaktadır. Giresun-Dereli yolunun 10. km.'sindedir. Yakup Şeyh Çepni Türkmenlerinin manevi şahsiyetlerinden biridir.

Şeyh Keramettin Türbesi: Türbe Boztekke Köyünde bulunmaktadır. Kare planlı kesme taştan inşa edilmiştir. Türbenin yanında 1462 yılında yapılmış Osmanlı Dönemine ait bir camii bulunmaktadır.

Camiler:

Hacı Hüseyin Camii: 1594 yılında Çobanoğlu Hacı Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. Kareye yakın dikdörtgen planlı olan bu cami kesme taştan inşa edilmiş olup, giriş kapısı yuvarlak kemerlidir ve iki yanında sütunlar bulunmaktadır. Mermerden yapılmış bir şadırvan çeşmeye sahiptir.

Hacı Miktad Camii: 1661 yılında Hacı Miktad Ağa tarafından yaptırılmıştır. Caminin üç ayrı kitabesinden, 1841 yılında camiye hayrat yapıldığı ve 1889 yılında Hacı İsmail Efendi tarafından tekrar inşa edildiği öğrenilmektedir.

Kale Camii: Kent merkezinde bulunan camii 1830 yılında Dizdarzade Emetullah Hanım tarafından yaptırılmıştır. Kare planlı, tek kubbeli, dörtkenarı da kemerli bir formdan oluşan cami neo-klasik dönem özelliğinde yapılmıştır. Camii yanında bulunan çeşme 1927 yılında yapılmıştır.

Çekek Cami:1884 yılında Sarı Alemdarzade tarafından inşa edilmiş Çekek Cami kent merkezinde bulunmaktadır.

Kapukahve Camii: Giresun Kapukahve Cami 1896 yılında inşa edilmiş olup, kare planlı ve tek kubbelidir. Caminin dört yüzü de kesme taştan yapılmış, giriş kapısı oldukça güzel ve süslüdür. Şerefesinin altında bitkisel motifler bulunmaktadır.

Diğer Yapılar:

Millet Bahçesi Kapısı: Giresun kent merkezinde Hükümet Konağının önünde bulunan ve Millet Bahçesinin kapısı niteliğindedir. 1900 yılında zamanın yöneticileri anısına yaptırıldığı kapının üzerindeki kitabelerden anlaşılmaktadır. Yontma taştan yapılmış bir kapıdır. Tescilli bir tarihi değerdir.

Ticaret Lisesi ve Kapısı: 1904-1906 yılında yapılan bina Yunan mimarisi özelliği göstermektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra askeri kışla olarak kullanılmış, 1946 yılında Ticaret Lisesi olmak kaydıyla işlev değiştirmiştir.

1.1.2.2. Alucra İlçesi

İkiztepe Tümülüsü: İkiztepe Tümülüsü, Alucra ilçesinde, Pirili Köyünde M.Ö. 8.YY.'dan kalma, Hititliler Dönemine ait olduğu sanılan yan yana iki yığma tepeden oluşmaktadır. Birbirlerine 50 metre aralıklarla yan yana gelmiş iki tepe düz bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Yükseklikleri 40 metre kadardır. Geçmiş yıllarda Trabzon Müzesi Müdürlüğü tarafından kazılmış fakat zaman içinde bir sonuç alınamadığı için kazılar yarım kalmıştır. Şu anda İkiztepe Tümülüsü Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Sivritepe Tümülüsü: İkiztepe Tümülüsü'nün bir benzeri hemen yakınlarındaki Sivritepe Tümülüsü'dür. Kazısı yapılan ancak yıllar önce soyulmuş olan Sivritepe Tümülüsünde kesme taş mezar odası ve bu odaya giden dromos (Kesme taşla yapılmış kemerli gizli yol) kazı sonucu ortaya çıkmıştır.

Kamışlı Kilisesi: Alucra İlçesi, Kamışlı Mahallesinde bulunan kilisenin 19. YY. sonlarında, 1840'lı yıllarda yapılmış olduğu tahmin edilmektedir. Alucra İlçesinin en önemli tarihi değerlerinden biridir. Kilisenin dış yapısı kesme taştan yapılmıştır. Kilisenin iç kısmında sütunlar vardır. Kamışlı Kilisesi 1982 Yılında Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından tescillenerek koruma altına alınmış olsa da zaman içinde tahrip olması engellenememiştir.

Tepesidelik Obruğu: Çakmak Köyünde bulunan Tepesidelik Obruğu kimyasal erime sonucu Altan yukarıya doğru oluşmuş bir çukur niteliğindedir. Çukurun en dip noktasında yer altı suyu oluşmuş durumdadır. Genişliği ve derinliği 30 metredir.

Seyyid Mahmut Çağırgan Baba Türbesi: Osmanlı âlimlerinden Seyyid Mahmut Çağırgan Baba Türbesi Boyluca Köyünde bulunmaktadır. Yerel halkın türbeyi ziyaret amaçlarının başında manevi yönden şifa ve deva bulmaya çalışmaları gelmektedir. Türbe, düzgün kesme taşlardan inşa edilmiş, çatısı çinkodan yapılmıştır. Türbenin yanında ahşaptan yapılmış bir tekke bulunmaktadır. 1991 yılında eski eser olarak koruma altına alınmıştır. Ayrıca ilçede bu türbenin dışında Yeşilyurt Köyünde Şeydi Şıh Mehmet Türbesi, Çakmak Köyünde İsmail Hakkı Çağırtgan Baba Türbesi ve İngölü köyünde H. Hasan Efendi Türbesi ile Osman Baba Türbesi de 17.5.1991 tarihinde eski eser olarak tescil edilmiştir.

1.1.2.3. Bulancak İlçesi

Camiler: İlçe sınırları özgün mimari özelliklere sahip 3 tane cami bulunmaktadır. Bunlardan Burunucu Cami tescillenip koruma altına alınmıştır. Ahmetli Köyü Camii ve Kızılot Camii de önemli camiler arasındadır. Diğer önemli camiler, Merkez Eski Camii, Şemseddin Eski Camii, Talipli Köyü Camii ve Sarayburnu Camii'dir

Acısuyu Kaya Kilisesi: Bulancak'a 2 km uzaklıkta, Acısu Mevkii'nde bulunmaktadır. Bizans dönemine ait olduğu tahmin edilen kilise iki kattan oluşmakta olup, doğal kayalıklar oyularak inşa edilmiştir. Kayalar üzerinde herhangi bir süs ve işlemeye rastlanmamaktadır. Eski eser olarak 1990 yılında tescillenmiştir.

Ezedin Köprüsü: Gültepe Köyü, Pazarsuyu Deresi üzerinde bulunan tek kemerli taş bir köprüdür. Köprü tamamen kesme taştan yapılmıştır. Köy halkı tarafından halen kullanılmaktadır. Fakat zaman içinde tahrip olduğu bölümler vardır. 1997 yılında tescillenerek koruma altına alınmıştır.

1.1.2.4. Çamoluk İlçesi

Kaledere Kalesi: Kaledere Mevkii'nde yer almaktadır. Halenkalenin surları tamamen yıkılmış durumdadır. Sadece temel seviyesinde taşlar bulunmaktadır. Kalenin etrafında Roma, Bizans ve Selçuklu dönemine ait seramik parçaları bulunmuştur. Kaleye ulaşım imkânları kısıtlıdır. Kale ve çevresi 1. derece arkeolojik sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır.

Avarak (Hacıahmetoğlu) Kalesi: Hacıahmet Köyünde Avarlardan kaldığı sanılan bir kale kalıntısıdır. Halen ileri derecede tahrip edilmiş durumdadır.

Bektaşbey Camii: Sarpkaya Köyünde bulunan bu caminin Osmanlı Döneminde, 1232 hicri yılda yapıldığı bilinmektedir. Kelkit Vadisi Beyi Bektaş Bey tarafından yaptırılmıştır. Camii dış yapısı itibariyle Osmanlı mimarisi özellikleri göstermektedir. Caminin duvarları kesme taştan yapılmış, tavanı ahşaptır. Fakat zaman içinde ahşap çatının mevsim değişikliklerinden etkilenmesinden dolayı çatı onarım geçirmiştir. Cami içinin süslemelerinde kökboyası kullanılmıştır.

Cevizli (Trak) Köprüsü: Sarpkaya Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Köprünün Selçuklu Dönemine ait olduğu bilinmektedir. Sarp kayaklıklar üzerine yapılmış bir taş köprüdür. Ancak köprü günümüzde harap durumdadır.

1.1.2.5. Çanakçı İlçesi

Çanakçı ilçesinde tarihi değeri olan pek fazla eser bulunmamaktadır. Rumlar döneminden kalan Şadı Kilisesi, Bakımlı köyünde bulunan Değirmen ve Kümbet'te yer alan tarihi fabrika bacası tarihi değer taşımaktadır.

1.1.2.6. Dereli İlçesi

Dereli ilçesi ilin orta kesiminde yer almaktadır. İl tarihi köprüler bakımından zengindir. Merkezde bulunan tarihi köprü taştan yapılmış olup halen kullanılmaktadır. Uzundere köyündeki Kanlıhan Köprüsü altından akan dere ve etrafında ki ağaçlıklarla görülmeye değer bir peyzaj oluşturmaktadır. Kümbet, Uzundere'de bulunan taş kemer köprüde tarihi özellik taşımaktadır.
Meryemana Manastırı: Hisar Kalesi olarak ta anılmaktadır. Maden Köyü ile Hisar Köyü arasında yer almaktadır. Üç tarafı yaklaşık 100 metrelik uçurum olan bir kaya kütlesinin ortasındadır. Asıl adı "Yedi Horon Manastırı" olup, Hıristiyanlığın ilk yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Manastırda kilise, çan kulesi, ruhban okulu, çeşme ve çok sayıda yapı bulunmaktadır. Yapıların tamamı dehlizlerle birbirine bağlıdır

Kuşluhan Kalesi: Kuşluhan köyündeki kale, Şebinkarahisar – Giresun arasındaki kervan yolunu gözetlemek ve gelip geçen kervanları korumak amacıyla Cenevizliler tarafından yapılmıştır. Küçük bir kaledir. Kalenin altından küçük bir mağara vardır. Aksu deresinden kaleye yer altından bir merdiven olduğu söylenmektedir.

1.1.2.7. Doğankent İlçesi

Süttaşı Mahallesi, Belen Mevkiinde yer alan Andon Kalesi Pontus döneminde inşa edilmiştir.

1.1.2.8. Espiye İlçesi

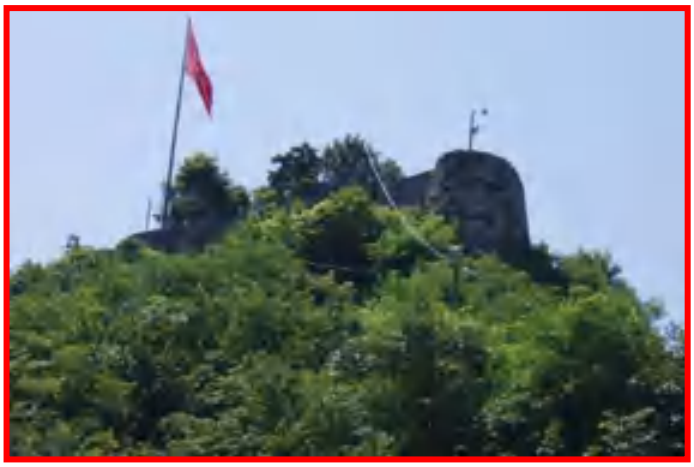

Andoz Kalesi: Espiye ilçesinin batısında Yağlıdere'nin kenarında denize hâkim bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Kalenin M.Ö. 1300 yıllarda yapıldığı sanılmaktadır. Hem denize, hem vadiye hâkim bir noktada yer aldığı için yeri büyük önem taşımaktadır. Sur duvarları yer yer tahrip edilmiş olmasına rağmen

yapılan restorasyon çalışmaları ile günümüze kadar gelebilmiştir. Kaleye ulaşım kuzeyindeki yol ile sağlanmaktadır. Kalenin bulunduğu alan 1.derece arkeolojik sit alanı içindedir. Kaleye 1,5 km beton ve parke yolla ulaşılmaktadır. Kalenin alt kotunda bulunan düzlükte otopark alanı ve günübirlik kullanıma dönük tesis yapılmıştır. Kale önemli bir bakı noktasıdır.

1.1.2.9. Eynesil İlçesi

Eynesil Kalesi: Eynesil ilçesi sınırları içinde, M.S. 2. YY. da yapıldığı sanılmaktadır. Deniz kenarında, küçük bir kaya üzerinde bulunan bu kale Giresun bölgesine özel yerli gri ve siyah taştan yapılmıştır. Köşelerinde kesme taş kullanılmıştır. İç Kalenin tamamen yıkıldığı, dış surların ayakta olduğu görülmektedir. Restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. . Kalenin bulunduğu alan arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiştir.

1.1.2.10. Görele İlçesi

Şahan Kayası: Karabulduk Beldesi'ne bağlı Armutdüzü Köyü sınırları içinde bulunan kayalık, üzerindeki ağaçlar ve doğal şekliyle Türkiye Haritasına benzemesiyle ilgi çekmektedir. Ankara İlinin olduğu yerde Büyük bir mağara bulunmaktadır. Bu kayalık doğal sit alanı konumundadır.

İlçedeki derelerin üzerinde ki köprüler taştan yapılmış olup, tarihi değer taşımaktadır. Çömlekçi Deresi üzerindeki taş köprü ve Çavuşlu Beldesindeki taş köprü, Verdili Beldesindeki Kadı Köprüsü önemli köprüler arasındadır. Aydınlar Beldesinde ki Madenler Kilisesi şu anda sadece taş kalıntısı olarak ayakta durmaktadır.

1.1.2.11. Keşap İlçesi

Keşap İlçesi'nde tarihi değeri olan pek fazla eser bulunmamaktadır. Keşap İlçesi'nde tescille konu olmuş, 1 adet cami ve bir adet mezarlık bulunmaktadır.

Tepeköy Camii, 160 yıllık Balıklısu Köyü Camii yörenin mimari özelliklerini taşımaktadır. Kuşkayası kilisesi büyük ölçüde tahrip olmuştur. İlçe içinde halen kullanılan Çamlıca Köyü Köprüsü, yörenin özelliğini taşıyan kemerli bir taş köprüdür.

1.1.2.12. Piraziz İlçesi

Piraziz İlçesi'nde bulunan en önemli eski eser Eren Mahallesi, Kireçsuyu Mevkii'nde yer alan Beyler Konağıdır. Bu konak 19. yy. Osmanlı mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Duvarlarla çevrili bir bahçe içerisinde bulunan konağın ön cephesinde süslemeler ve giriş kapısının her iki yanında merdivenler bulunmaktadır.

Şeyh İdris Türbesi ve Pir Aziz Türbesi: Kente adını veren Pir Aziz ve hocası Şeyh İdris türbeleri Gökçeli Köyü'nde bulunmaktadır. Türbeler çevre halkı tarafından ziyaret edilmektedir.

1.1.2.13. Şebinkarahisar İlçesi

Şebinkarahisar Kalesi: Şebinkarahisar yerleşmesinin güneyinde, şehirden 160 m. yükseklikte bulunmaktadır. Kalenin yapım tarihi Roma döneminden daha eskiye dayanmaktadır. M.Ö. 1.YY.' da Romalılar tarafından genişletilen kale surları, 11.YY.' da Mengüceklilerin şehri fethi sırasında harap olmuştur. Osmanlılar döneminde bir kaç defa onarılmıştır. Kale iç kale ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kalenin surları sarp kayalar üzerine oturtulmuştur. Surların duvar yapım teknikleri farklı dönemlerin mimari özelliğini göstermektedir. Kalenin bugünkü giriş kapısı ve surları Selçuklu Dönemin izlerini taşımaktadır. Kalenin iç kesiminde sarnıç kalıntılarına ve buğday ambarlarının izleri görülmektedir. İç kale sur duvarları ve kule duvarlarının yapısı Osmanlı dönemi, 17-18. Yüzyıl özellikleri göstermektedir.

Meryemana Manastırı: İlçe merkezinden 12km. Uzaklıkta, Kayadibi Mahallesi'nin doğusunda yer almaktadır. Yüksek kayalıklar üzerinde oyulmuş yapısıyla Sumela Manastırını andırmaktadır. Manastır Bizans Dönemine aittir. Yapı düzgün moloz taşlardan inşa edilmiştir. Manastırın önünde solda bir ayazma, sağda bir çeşme bulunmaktadır. Öğrenim, yatakhane ve ibadet için yapılmış olan bu yapı büyük ölçüde tahrip olmuş durumdadır. Manastırın bulunduğu Kayadibi Mahallesi'ne kadar asfalt yol ile ulaşmak mümkündür. Manastıra ancak yaya ulaşılabilmektedir.

Licese Kilisesi: Asarcık Mevkii, Şaplıca Köyünde bulunan yapı 18. YY ortaları ve 1874–1887 tarihleri arasında inşa edildiği sanılmaktadır. Ortodoks kilisesi olarak kullanılan kilisenin dış yapısı tamamen kesme taştan yapılmış olup anıtsal bir giriş kapısı vardır. İki katlı tek merkez kubbesi 3 apsisli haç planı vardır. 1986 yılında tescillenerek koruma altına alınmış kilisenin çatısı ve iç kısımları tahrip olmuştur.

Asarcık Kilisesi: Şaplıca Köyünün Asarcık Mahallesinde bulunan kilise 1890 tarihinde yapılmıştır. Duvarları kesme moloz taştan inşa edilmiştir. Duvarlar üzerinde küçük boyutlarda pencereler bulunmaktadır. Kilisenin günümüze sağlam olarak gelebilmesi önemini arttırmaktadır.

Camiler:

Fahrettin Behramşah Camii: Şebinkarahisar ilçe merkezinde bulunan bu camii Mengücek Hükümdarı adına oğlu Muzeffirrüddin Mehmet tarafından 12. yüzyılda inşa ettirilmiştir. Bina dış yapısı itibari ile taştan yapılmıştır. Yapılan onarım çalışmalarında caminin minare karakteri bozulmuştur. Cami halen aktif olarak halk tarafından kullanılmaktadır.

Kurşunlu Camii: Şebinkarahisar'ın ileri gelenlerinden Allah Kulu adıyla anılan bir hayırsever tarafından Taş Mahalle Kurşunlu Semtinde yaptırılan caminin 1582 yılında yapımı bitmiştir. Osmanlı döneminin mimari özelliklerini yansıtan cami, üç kubbeli bir son cemaat yeri ve tek kubbe ile örtülen haremden meydana gelmiştir. Küçük boyutlu son cemaat yerinde minare sol tarafa yerleştirilmiş ve üç kubbe ile örtülmüştür. 1968 tarihinde restore edilen Kurşunlu Camii halen kullanılmaktadır.

Fatih Camii: Fatih Sultan Mehmet'in 1473 yılında Şebinkarahisar'a geldiğinde ahşap olarak yaptırdığı cami 1886 yılındaki yangın ile yok olmuştur. 1888 yılında Mutasarrıf Resih Paşa zamanında halktan da yardım sağlanarak şimdiki cami yaptırılmıştır. Cami Yeniyol Köyünde bulunmaktadır. Şebinkarahisar Kalesi eteklerinde bulunan büyük ve gösterişli bir camidir.

Taş Hanlar: 17.YY.'da Şebinkarahisar Sipahi Reisi olan Taban Ahmet Ağa tarafından Şebinkarahisar Kalesi ve Orta Mahalleye giden yolda bulunmaktadır. Kara taştan yapılmış, kemerli kâgir bir yapı olan bedestenlerin, her biri iki katlıdır. Ayrı ayrı giriş ve çıkış kapıları olan bedestenin tam ortasında avlu bulunmaktadır. 1939 yılındaki Erzincan Depremi ile büyük bir kısmı harp olmuştur. Deprem olmadan önce 1915 yılında

ceza evi olarak kullanılan bu yapı Osmanlı mimarisindeki nadir bedesten örneklerinden biridir.

Atatürk Evi ve Müzesi: 11 Ekim1924 tarihinde Atatürk'ün Şebinkarahisar ilçesini ziyarete geldiğinde konakladığı ev halen 1932 yılında yapılan restorasyon çalışmaları ile aslına uygun olarak döşenmiş olup müze olarak kullanılmaktadır. 11 Ekim 1982 tarihinde "Atatürk Evi ve Müzesi" adı altında ziyarete açılmıştır. Müzede Atatürk' ün kullandıkları eşyalar, tarihi nitelikteki diğer eşyalar sergilenmekte. Müze içerisinde 500 kitaplık bir Atatürk Kütüphanesi ve resimlerle Atatürk Köşesi bulunmaktadır.

Çeşmeler: Şebinkarahisar İlçesinde 7 adet tescil edilmiş farklı tarihi dönemlere ait çeşme bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Topal Mehmet Paşa Çeşmesi, Belediye Çeşmesi, Zunnube Hatun Çeşmesi, Alay Çeşmesidir.

1.1.2.14. Tirebolu İlçesi

Tirebolu Kalesi (Saint Jean Kalesi) : İlçe merkezinde, ilçenin kuzey kesiminde denize doğru uzanan yarımadanın üzerinde bulunmaktadır. 13. YY.'da, geç Bizans Döneminde yapılmıştır. Tek giriş kapısı bulunan kalenin sur duvarları dışarıdan aralıklarla yapılmış kulelerle

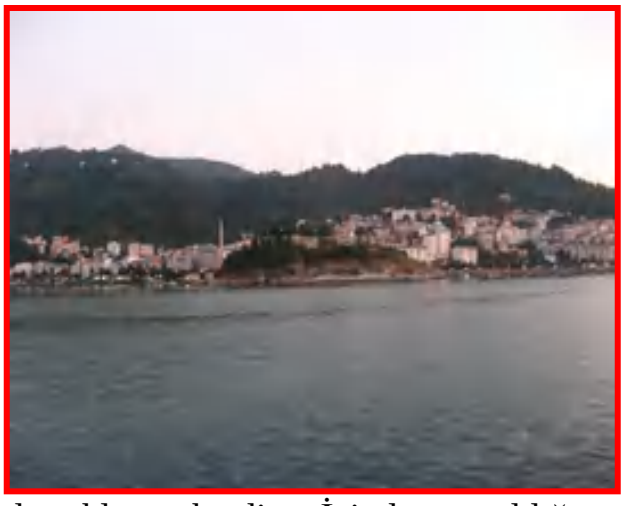

desteklenmektedir. İçinde yapıldığı döneme ait mezar taşları bulunmaktadır. Tirebolu İlçesi'nin en önemli tarihi yapısıdır. Kale günümüzde çay bahçesi olarak kullanılmaktadır. Kalenin otopark ihtiyacı belediye tarafından karşılanmıştır.

Bedrama Kalesi: Tirebolu-Torul karayolu üzerinde, Örenkaya Köyünde bulunan Bedrama Kalesi kayalar üzerinde oldukça yüksek bir noktada inşa edilmiştir. Bu durumdan dolayı kullanıldığı yıllarda stratejik önem arz etmiştir.
İlçe merkezine 8 km uzaklıktadır. Kaleye çok dar bir yaya yolun ile ulaşılmaktadır. Çok az sur duvarı günümüze kadar gelebilmiştir.
Bunun yanı sıra Tirebolu da birçok cami ve çeşmede anıt eser niteliği taşımaktadır. Yeniköy Camii, 1880 yılında yapılmış minaresi ile tescillenmiş Çarşı Cami, Belediye Hamamı, Selimağa Çeşmesi, Çatalçeşme, Zaim Mustafa Ağa Çeşmesi ve Hasan Kırlan Çeşmesi önemli tarihi eserler arasında sayılmaktadır.

1.1.2.14. Yağlıdere İlçesi

Gölyanı Obası: Yeşilpınar Köyünde, sahilden 51 km uzaklıktadır. Gölyanı obasında göl 3000 m² yer kaplamaktadır. Gölün kenarındaki ağaçlar, rengârenk çiçekler ve yayladaki ahşap evlerin çok güzel bir görünümü bulunmaktadır Gölyanı Obası Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Hacı Abdullah Duvarı:
Çakrak Köyü, Çıkrıkkapı Yaylası sınırları içerisinde bulunan duvar 1610'lu yıllarda Rumlar zamanında inşa edilmiştir. Uzunluğu 6500 metre, yüksekliği 1.5 metredir. Duvarın arka tarafında kalan otlak-mera alanları hayvanları korumak amacıyla yapılmıştır.

Ağanın Köprüsü:
Umutbükü Köyü sınırları içinde yer alan tarihi köprü 1816 yılında kesme taştan yapılmıştır. Geniş tek bir kemerden oluşmaktadır. Yağlıdere Deresi üzerinde kurulu köprü halk tarafından halen kullanılmaktadır.

Sarı Halife Türbesi: Tuğlacık Köyü'nde yer alan türbe'de her yıl Mayıs ayının ilk haftasında yapılan anma gününe çok sayıda ziyaretçi gelmektedir.

Tekke Köyü Camii: Tarihi nitelikli camiin bezemeleri dikkat çekicidir.

1.2. GÜMÜŞHANE

1.2.1. Doğal Değerler

1.2.1.1. Su Kaynakları

a. Akarsular

Harşit Çayı: Kaynağını, Sifon Deresi adıyla Gümüşhane İli'nin doğu sınırındaki Vavuk Dağı'nın kuzey eteklerinden almaktadır. Gümüşhane şehir merkezinden geçerek Tirebolu-Görele arasından Karadeniz'e dökülmektedir. Toplam uzunluğu 142 km. olan Harşit Çayının, il sınırları içindeki uzunluğu 95 km.dir. Irmak üzerinde Kürtün ve Torul Hidroelektrik Barajları bulunmaktadır.

Kelkit Çayı: Samsun'un Çarşamba İlçesi'nde Yeşilırmak olarak Karadeniz'le buluşan Kelkit Çayı'nın bir kolu Teslim Dağından, diğer kolları da Spikor ve Çimen Dağlarından doğarak Kelkit'te birleşmektedir. Yeşilırmak'ın bir kolu niteliğindeki Kelkit Çayı toplam 320 km. uzunluğundadır. Kelkit Çayı, Çoruh Irmağı doğrultusunda, ancak ters yönde akmaktadır. Gümüşhane'nin Kelkit İlçesi'nden doğan Kelkit Çayı, Giresun, Erzincan, Sivas illerini geçerek Tokat ili sınırlarına ulaşmaktadır.

b. Göller

Artabel Gölleri: Torul ilçesine bağlı Gülaçar Köyü sınırları içinde bulunan Artabel Gölleri jeolojik ve jeomorfolojik yönden, flora ve fauna yönünden zengin değerlere sahiptir. Artabel Gölleri iki ayrı jeolojik zaman diliminde oluşan volkanik aktiviteler sonucu oluşmuştur. 18 tane buzul krater gölü Artabel kaynağından çıkmaktadır. Bunlardan en önemlileri Yıldız Gölleri, Beş Göller, Karanlık Göller, Kuzu Gölü, Şakir Gölü, Dipsiz Göl ve Aygır Gölü'dür. 5859 hektarlık alan 2873 sayılı milli parklar kanununa göre 1998 yılında 'Artabel Gölleri Tabiat Parkı' olarak ilan edilmiştir.

Limni Gölü: Torul İlçesi'nde, Zigana Köyü'nde bulunan Saronay Yaylası'ndaki Limni Gölü 2000m. yükseklikte yer almaktadır. Etrafındaki zengin orman alanları ve tabiat güzellikleri ile yaz - kış ziyaret edilebilecek bu göl sağlık turizmi için de iyi bir alternatif oluşturmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmış olan göl, halen mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Çakırgöl: Deveboynu Tepesi'nin kuzey yamacında bir buzul gölü olan Çakırgöl'ün deniz seviyesinden yüksekliği 2.533 m. dir. Gölün boyu 250 m., genişliği 200 m.' dir. Güney kıyıları oldukça dik olan bu gölün derinliği 15-20 m. arasında değişmektedir. Küçük çağlayanlarla beslenen Çakırgöl'ün suyu tatlı olup, mesire yeri olarak yararlanılmaktadır. Göl çevresi kış sporları turizm merkezi olarak belirlenmiş olup planlama çalışmaları tamamlanmış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca tahsis işlemleri devam etmektedir.

Altınpınar Gölü: Gümüşhane İli, Torul İlçe'si sınırlarında bulunan Altınpınar Gölü Gümüşhane'ye 37 km., Torul İlçe'sine 15 km. uzaklıktadır. Göl Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak belirlenmiştir.

c. Baraj Gölleri

Kürtün Baraj Gölü: Gümüşhane'de Harşit Çayı üzerinde enerji üretim amacıyla 1999–2000 yılları arasında inşa edilmiştir. Yıllık enerji üretim miktarı 198Gwh olan barajın yüksekliği 133 metredir. Gümüşhane- Torul- Tirebolu karayolu üzerinde bulunan baraj Gümüşhane iline 48 km uzaklıktadır. Kürtün Baraj gölü çevresinde rekreasyon amaçlı kullanım alanı yoktur. Fakat yılda bir kez su sporlarına yönelik şenlik yapılmaktadır.

Köse Barajı: Gümüşhane' de Köse Çayı üzerinde sulama amacıyla 1998–2003 yılları arasında inşa edilmiştir. Sulama alanı 4198 hektar olan baraj, 93 metre yüksekliğindedir. Köse ilçesine uzaklığı 3.5 km.dir.

Koruluk Barajı: Cevizli Çayı üzerinde, sulama amacıyla 1990-2001 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Baraj 1.136 hektarlık bir alana sulama hizmeti veren baraj 54 metre yüksekliğindedir.

Torul Barajı: Torul İlçe'sine 14 km uzaklıkta, Harşit Çayı üzerinde bulunmaktadır. Yıllık enerji üretim miktarı 322,28 Gwh olan barajın yüksekliği 137 metredir. Enerji üretim amacıyla inşa edilmiştir.

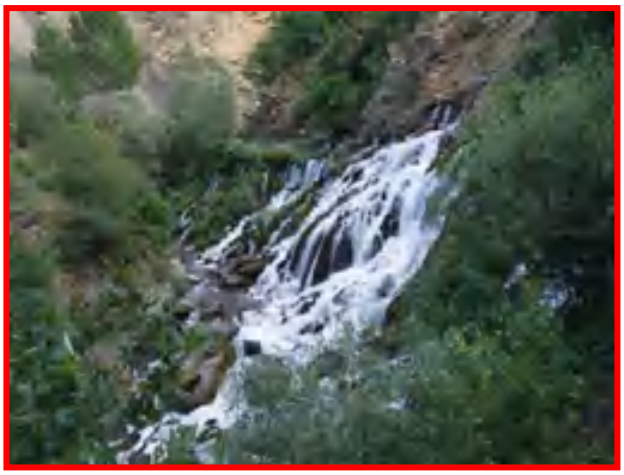

d. Şelaleler

Tomara Şelalesi: Şiran İlçesine 25 km uzaklıkta Seydibaba Köyünün güneybatısında bulunan Tomara Şelalesi, 15-20 m. genişliğinde bir kaynaktan çıkarak, 20-25m.yükseklikten yere dikey olarak akmaktadır. Kaynağından çıkan bir şelale olması nedeniyle ilgi çekicidir. Şiran Kaymakamlığı şelalede çevre

düzenleme çalışmaları yapmıştır. Ancak bu düzenleme yetersizdir. Tomara Şelalesi etrafında günübirlik tesisler bulunmaktadır. Ancak bu tesisler, gerek kapasite gerek kalite olarak yetersiz kalmaktadır. Tomara Şelalesi Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak belirlenmiştir.

1.2.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık

Gümüşhane İli'nin doğal yapısı ormanlardan ve dağlık alanlardan oluştuğu için kara avcılığı için uygun avlanma koşulları mevcuttur. Kış aylarında keklik, tavşan, tilki gibi hayvanlar daha çok Merkez İlçe'nin Alemdar, Aktutan, Bahçecik, Olucak ve Yeniköy beldelerinde avlanmaktadır.

Gümüşhane İl sınırları içinde av hayvanlarının yetiştirildiği ve yaşama sahalarının geliştirildiği Yukarı Kuluca Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmaktadır. Alanda; varlığı bilinen, fakat sayısı azalan çengel boynuzlu dağ keçisi bulunmaktadır. Dağ keçilerinin üremesi ve korunmasına olanak sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Diğeri ise; Kelkit ilçesi Mahmatlı Köyü sınırlarında bulunmaktadır. Bu alanda da dağ keçileri koruma altına alınmıştır.

1.2.1.3. Orman Kaynakları

Gümüşhane ilinin iklim yapısı Doğu Karadeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi arasında geçiş özelliği gösterdiği için Karadeniz Bölgesine göre daha sert, Doğu Anadolu Bölgesi'ne göre daha yumuşaktır. Yazları kurak, kış ve bahar aylarında yağışlıdır. Aldığı yağışlar Doğu Karadeniz Bölgesindeki illere göre daha az olduğu için Gümüşhane ilindeki orman alanları daha az yer kaplamaktadır. Gümüşhane ilinin %28,32 'si orman alanları kaplamaktadır.

Gümüşhane Kent Ormanı: Şehir Merkezine 4 km. mesafede Çamlıca Mahallesi sınırlarında, 380 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Orman içinde yürüyüş parkurları, suni göl, çocuk oyun alanları, manzara terasları ve otopark bulunmaktadır. Sarıçam, göknar, kavak, meşe, ardıç, kızılağaç, gürgen ve birçok çiçek çeşidi bölgede yer almaktadır.

Örümcek Ormanları Tabiat Koruma Alanı: Kürtün ilçesi sınırlarında içindeki Örümcek Ormanları 263 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Gümüşhane il merkezine 74 km., Kürtün ilçesine 22 km. mesafededir. Örümcek Ormanlarının en önemli özelliği Avrupa'nın en yüksek göknar ağaçlarına ve Türkiye'nin en yüksek ladin ağaçlarına sahip olmasıdır. Göknar ağaçlarının boyu yaklaşık 61.5metre, Ladin ağaçlarının boyu 57.6 metredir. Örümcek Ormanları içindeki tesbit edilen Göknar ve Ladinler birbirine yakın olmakla birlikte iki ayrı yerde lokalize olmuştur. Bu alanda yer alan ladin ve göknarlar gerek ülke bazında gerek Avrupa çapında anıtsal bir özellik göstermektedir.

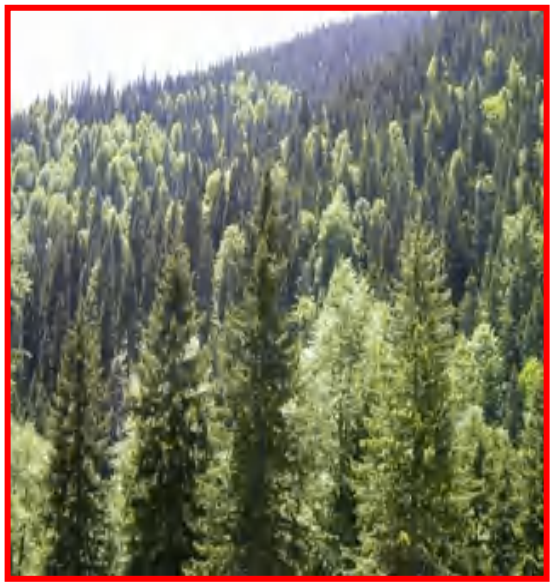

Yukarı Kulaca Mesire Yeri: Şiran ilçesine bağlı, Yukarıkulaca köyünde 50 hektarlık bir alan kaplayan mesire ve piknik alanıdır. Gümüşhane Merkezine 115 km. uzaklıktadır. Ulaşım asfalt ve toprak yoldan sağlanmaktadır. Yukarıkulaca Göleti de sarıçam ormanları içinde bulunmaktadır. Yaz aylarında kullanılmaktadır.

Karşıyaka Mesire Yeri: Gümüşhane Merkezde Mezire Mevkiinde bulunmaktadır. 10 hektarlık bir alanı kaplayan merkeze 500 metre uzaklıktadır. Ulaşımın kolay olması talebi artırmaktadır. Kır gazinosu ve piknik üniteleri mevcuttur. Mesire alanı içinde sarıçam, akasya, ardıç, meşe ağaçları ve kızılcık, kuşburnu gibi çalı bitkileri mevcuttur.

Kuzağıl Mesire Yeri: Gümüşhane Merkezde, Tekke Köyünde bulunan 20 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Merkeze uzaklığı 7 km. olup, ulaşım asfalt yol ile sağlanmaktadır. Konaklamaya yönelik hiçbir tesis bulunmayan alan daha çok piknik ve yürüyüş amaçlı kullanılmaktadır.

Altınpınar Mesire Yeri: Torul ilçesi sınırlarında Altınpınar Mevkiinde bulunan mesire alanı 35 hektarlık alan kaplamaktadır. Gümüşhane Merkeze 37 km. Altınpınar Beldesine 7 km. mesafededir. Altınpınar'dan sonra asfalt yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Mesire alanı içinde hiçbir tesis yoktur ve genelde

günübirlik piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Ormanlık alan daha çok sarıçam ağaçlarından oluşmaktadır. Mesire yeri düzenleme çalışmaları devam etmektedir.

Limni Gölü Mesire Yeri: Gümüşhane'ye 40 km, Torul ilçesine 16km. uzaklıktadır. Ulaşım asfalt ve stabilize yollar ile sağlanmaktadır. Mesire alanı sarıçam ve ladin ağaçlarından oluşmaktadır. Günübirlik kullanıma yönelik otopark, büfe, kameriye ve su deposu bulunmaktadır. Yaz ayları içinde piknik amaçlı kullanılmaktadır.

1.2.1.4. Mağaralar

Gümüşhane ili sahip olduğu jeolojik yapı nedeniyle irili ufaklı 24 adet mağaraya sahiptir. Karadeniz Bölgesi'nin Mağara Turizmi için en büyük alternatifi Gümüşhane ilinde bulunmaktadır.

Karaca Mağarası: Karaca Mağarası Gümüşhane ilinin 17 km. kuzeybatısında Torul ilçesine bağlı Cebeli Köyünün Kırantaş Mevkiinde bulunmaktadır. Karaca Mağarası 1983–1990 yılları arasında yapılan çalışmalar ile turizme kazandırılmıştır. 1989 yılında doğal varlık olarak tescillenmiş, 1996 yılında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından turizme açılmıştır.

Karaca Karstik Mağarası 145 milyon yıllık dolmatik kireçtaşlarının karbondioksit oranı yüksek yeraltı suları tarafından aşındırılması sonucu oluşmuştur. Yeraltı suları kireç taşları önce aşındırma yapmış, daha sonra karstlaştırma yapmıştır.

Mağara içindeki damlataş şekilleri sarkıtlar, dikitler, sütunlar, perde damlataşları, mağara çiçekleri, traverten havuzları, mağara incileri, traverten basamakları olarak sıralanmaktadır. Mağara içerisindeki damlataşlar şekilleri ve oluşumları ile çok özellikli bir yapıya sahiptir. Travertenleri oluşturan suyun içinde bol miktarda demir ve magnezyum gibi erimiş mineralli maddeler, travertenlere lacivert ve beyaz renklerini vermektedir. Mağara şekli bakımından yatay bir gelişme göstermiş, elips şeklinde ki dört ayrı salondan oluşmaktadır. Giriş noktasından en uç noktasına kadar 150 metre uzunluğunda, tavan yüksekliği 18 metredir. Fakat bu yükseklik girişte insan boyu uzunluğunda başlayıp iç kısımlara doğru genişlemektedir.

Mağaranın aynı zamanda sağlık turizmine yönelik olarak solunum hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Yazın dışarıdaki hava sıcaklığının altında, kışın ise hava sıcaklığının üzerinde bir sıcaklığa sahip olması ile de mikroklimatik etki göstermektedir. Turizm açısından ilin en önemli değeridir. 2007 yılı itibari ile mağarayı 51.469 kişi ziyaret etmiştir.

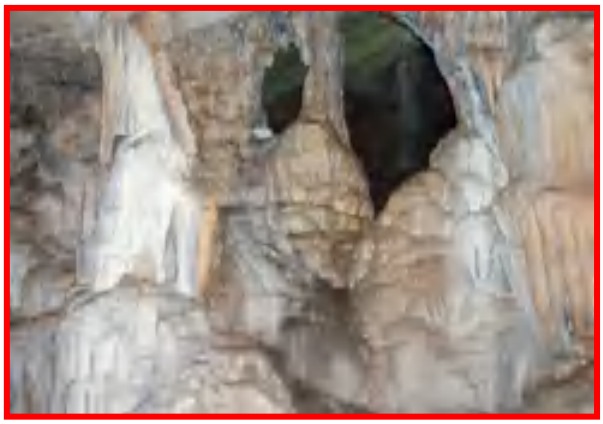

Arılı Mağarası: Torul İlçesi, Arılı Köyü sınırları içinde yer alan mağara merkeze 50 km., Arılı Köyüne 1 km uzaklıktadır. Mağaraya Torul'dan sonra 30 km.'lik asfalt ve stabilize yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Mağaraya giriş kısmı dardır. Mağaranın içinde çok sayıda salon ve odacık bulunmaktadır. Beyazdan laciverte kadar birçok renk tonuna sahip sarkıt ve dikitler, geniş ve dar sütunların

oluşturduğu damlataşlar mağaranın içinde oldukça güzel görüntüler oluşturmuştur. Bazı yerlerde tavan yüksekliği 10 metreyi bulmaktadır. Mağara içinde ve çevresinde ziyarete imkan sağlayacak tesis ve düzenlemeler bulunmamaktadır.

Ardıçlı Mağarası: Merkez İlçe Dörene Köyü yakınlarında, Üç Bacak Tepenin oldukça dik yamaç tepelerinde bulunmaktadır. Dörene Köyü'ne geldikten sonra 1 saatlik yürüyüş mesafesi ile mağaranın girişine varılmaktadır. Mağaraya giriş kısmı, girişe elverişli genişlikte ve yüksekliktedir. Orta kısmı daralmakta, son kısmı ise 15 metrelik bir inişle geniş bir salona açılmaktadır. Mağarada damlataş oluşumlarına daha çok mağaranın son kısımlarında rastlanır. Bu bölümdeki sarkıt ve dikitler ilgi çekicidir.

İkisu Mağarası: Torul ilçesi İkisu Köyünde, Bahçecik Mahallesinde bulunan mağara dik bir kaya üzerindedir. Sahip olduğu bu konumu nedeniyle ulaşımı zordur. Bahçecik Mahallesine vardıktan sonra 1 saat yürüyerek mağaraya varılmaktadır. Mağaraya giriş 90 derecelik bir kaya üzerinden zorlukla sağlanmaktadır. Oluşum sürecinde Harşit Çayı'nın kuzeyindeki dağların tepelerindeki kireçtaşları içinde oluşmuştur. Mağaranın içerisinde sarkıt ve dikit oluşumları ile tabanlar ve duvarların büyük bir bölümünde damlataşlar vardır.

Üçbacalı Mağara: Gümüşhane-Şiran karayolu üzerinde Karamustafa Köyü kuzeyindeki dağlarda 2100 metre yüksekliktedir. Mağaranın oluşum sürecinde kireçtaşları etkili olmuştur. Mağaradaki su varlığı 10 metre uzunluğunda, 1 metre derinliğinde göl ile kendini göstermektedir. Mağaranın girişi yatay konumda ve dardır. Tavan yüksekliği 10-19 metre arasında değişmektedir.

Altıntaş Mağarası: Köse ilçesi Altıntaş ve Yenice köyleri arasında Mağara Sırtı olarak bilinen mevkide bulunmaktadır. Mağara kireçtaşı kökenli oluşum göstermiştir. Kireçtaşları gri, bej renkli masif görünümlüdür. Mağara içerisinde sarkıt, dikit, sütun, çeşitli renk ve şekillerde damlataşlar vardır. Yatay yönde gelişim gösteren mağara toplam olarak 295 metre uzunluğundadır. Mağaranın maksimum tavan yüksekliği 37 metredir.

Akçakale Mağarası: Merkez İlçeye bağlı, Akçakale Köyünde bulunan mağara 1996 yılında bulunmuştur. Bugüne kadar gerçekleştirilmiş bilimsel çalışmalar Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölüm tarafından yürütülmüştür. Mağaranın uzunluğu yaklaşık 290 m. olup, tavan yükseklikleri ise bazı yerlerde 40 m.'yi aşmaktadır. Akçakale Mağarası Gümüşhane'nin kuzeyinden başlayıp Tekke Köyü çevresine kadar devam etmekte ve yer yer kalınlığı 200 metreyi bulmaktadır. Mağara içinde dört ayrı küçük gölcük bulunmaktadır. Mağara 18.500m^2 bir alana yayılmıştır ve 1.585 m.'den başlayıp aşağıya doğru 1.490 m.'ye kadar inmektedir. Mağaranın içerisinde sarkıt, dikit, mağara çiçeği, mağara incisi, duvar travertenleri gibi damlataş oluşumları görülmektedir. Temmuz ayı içerisinde ortalama hava sıcaklığı 20,1 C^0 iken, mağara içindeki sıcaklık girişe yakın kesimlerde 17-18 C^0, daha iç kısımlarda 14 C^0 olarak ölçülmüştür. Mağara içinde, atmosferde bulunan alerjen tozlar mağara havasına karışmadığı için mağaranın havası başta astım olmak üzere üst solunum yoları hastalıklarına iyi gelmektedir. Mağara çökme tehlikesinden dolayı ziyarete kapatılmış durumdadır.

Kırklar Mağarası: Gümüşhane Köse ilçesi Salyazı Beldesi ve Yenice köyleri arasında Mağara Sırtı mevkiinde bulunan Kırklar Mağarasında sarkıt ve dikitler, ve yer altı nehirleribulunmaktadır. Mağaraya ulaşımı sağlayacak yeni yol yapılmıştır.

1.2.1.5. Tabiat Anıtları

Ali Ağanın Kavağı Tabiat Anıtı: Şiran ilçesinde Kırıntı Köyü sınırları içinde bulunmaktadır. 30 metre boyunda, 1.55 metre çapında ve 4.85 metre çevre genişliğine sahip kavak ağacından oluşmaktadır.

Kıranı Evliya Ardıcı Tabiat Anıtı: Şiran ilçesinde Kırıntı Köyü sınırları içinde Hasanın Çaşırlığı Tepesi Mevkiinde bulunmaktadır. 2123 metre rakımda bulunan tabiat anıtı 700 yaşında bir ardıç ağacıdır. Ardıç ağacının boyu 4.80 metre olup, 1.32 metre çapında ve 4.15 metre çevre genişliğindedir.

Örümcek Ormanları Tabiat Anıtları: Örümcek Ormanları Tabiat Koruma Alanı içinde yer alan 4 adet ladin ve 4 adet göknar tabiat anıtı olarak tespit edilmiştir. Ladinlerin en değerlisi 400 yıllık olup, 61,5m uzunluğunda ve 1,5 m çapındadır. Göknarların en değerlisi ise 400 yıllık olup, 58,5m uzunluğunda ve 1,8 m çapındadır.

1.2.1.6. Yaylalar

Türkiye'nin yaylalar bakımından en zengin illerinden biri Gümüşhane'dir. Yaylalar özellikle ilin kuzey bölümlerinde ve Doğu Karadeniz Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Yaylalar ilin genel arazi dağılımında % 33'lük yer kaplamaktadır. Yaylalar yerel halk tarafından mayıs ayından ekim ayına kadar ekonomik yönden gelir sağlamaya yönelik faaliyetler için kullanılmaktadır. İl genelindeki yayla sayısı oldukça fazladır. Kelkit'te 36, Kürtün'de 127, Köse'de 4, Şiran'da 31, Torul'da 54 ve Merkez İlçe'de 99 adet olmak üzere toplam 351 adet yayla bulunmaktadır. Bunlardan en önemli olanları Zigana Yaylası, Çakırgöl Yaylası, Gümüşhane Yaylası, Altıntaşlar Yaylası, Çam Piknik Yaylası, Erikbeli Yaylası, Sazalanı Yaylası, Kadırga Yaylası, Taşköprü Yaylası, Kazıkbeli Yaylası, Dumanlı Yaylası, Güvende Yaylası, Cami Boğazı Yaylası ve Sarıbaba Yaylalarıdır.

Zigana Yaylası (Turizm Merkezi): Gümüşhane-Trabzon yolunun 60 km.'sinde bulunan Zigana Tünelini geçtikten sonra doğuya doğru giden stabilize yoldan 3,5 km gidildikten sonra ulaşılmaktadır. Trabzon İl Merkezinden ise Zigana'ya 112 km asfalt yolla ulaşım mümkündür. Kara ikliminin ve deniz ikliminin etkisi görülmektedir. Yayla 2032 metre yüksekliktedir.

Yayla alanında kış aylarında kayak turizmi yapılmaktadır. Yaylada konaklamaya yönelik tesisler mevcuttur. Zigana Yaylası turizm merkezinde teleski, kayak eğitim pisti, otel, restoran ve diğer günübirlik kullanımlar mevcuttur. Zigana Yaylasından Limni Gölü'ne 3 km.lik patika yol ile ulaşmak mümkündür. Göl taşıt yolu ile 7 km uzaklıktadır.

Kadırga Yaylası: Kürtün İlçesi'nde Zigana Dağları eteklerinde, Zigana Geçidi'nin batısında Süme Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon bulunmaktadır. Yaylada 25'er yataklı iki konaklama tesisi bulunmaktadır. Ancak bu tesisler kalite açısından son derece yetersizdir. Yayla merkez yayla niteliğinde olup ticari faaliyetler oldukça gelişmiştir. Yaylada özel mülke konu alan bulunmamaktadır. Kadırga Yaylası şenlikleri her yıl temmuz ayının 3. hafta sonu yapılmaktadır.

Taşköprü Yaylası: Dumanlı Köyü, Yağmurdere Bucağı'nda yer alan yayla, il merkezine 50 km uzaklıktadır. Yayla, diğer yayla yollarının kavşak noktasındadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon bulunmaktadır. Yayla içersinde toplam 245 yatak kapasiteli, 5 adet konaklama tesisi vardır. Ayrıca günübirlik kullanıma dönük tesisler de gelişmiş durumdadır.

Kazıkbeli Yaylası: Kürtün İlçesi, Söğüteli Köyü sınırları içinde bulunan yayla merkez ilçeye 100 km uzaklıktadır. Yayla 2500 m rakımdadır. Yaylada elektrik, su ve telefon vardır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yayla içinde konaklama ve günübirlik tesisler bulunmaktadır. Yaylada ticari faaliyetler de gelişmiştir. Kazıkbeli Yayla Şenlikleri her yıl temmuz ayının 3. hafta sonu yapılmaktadır.

Çam Piknik Yaylası: Elektrik ve su mevcut olup, orman içinde kamp ateşi ocakları, çöp toplama yerleri, çeşme ve WC bulunmaktadır. Köknar, ladin, kızılağaç ve yabani fındıktan oluşan yoğun orman dokusuna sahip Çam Piknik, yöre halkı tarafından mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

Erikbeli Yaylası (Turizm Merkezi): Tonya İlçesi'nin güneyinde bulunan yayla, Tonya'ya 24 km., Şalpazarı İlçesi'ne 34 km, Özkürtün'e 11 km uzaklıktadır. Yayla 1800 metre yüksekliğe sahip olup su, elektrik, telefon gibi alt yapı hizmetleri tamamlanmıştır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Erikbeli Turizm Merkezi, Kadırga, Çatma Obası, Sazalanı, Zigana, Ken yaylalarına giden yolların birleştiği kavşaktadır. Bu nedenle ticari faaliyetleri gelişmiştir. Yayla içinde konaklamaya yönelik tesisler de vardır. Ancak bu tesisler kalite açısından oldukça yetersizdir.

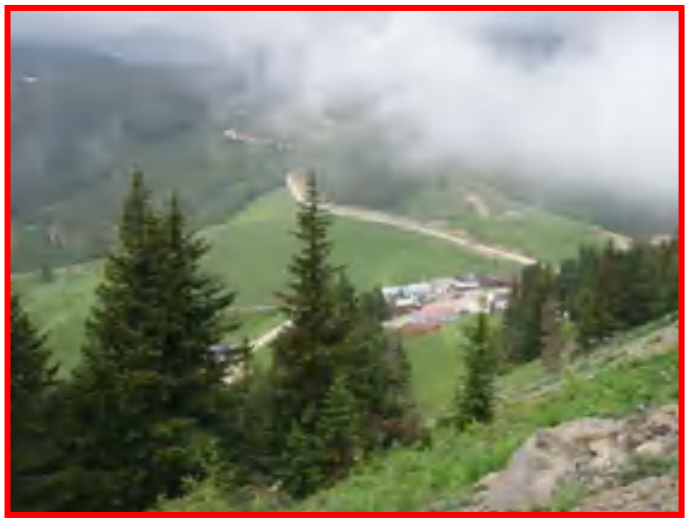

1.2.2. Tarihi Ve Arkeolojik Değerler

Gümüşhane ilinin geçmiş ve köklü tarihi M.Ö. 3000–2000 yılları arasındaki Tunç Çağı ile başlamıştır. İlde geçmişten bugüne yaşayan yaşamış medeniyetler, yaşadıklarına dair birçok tarihi kültürel değer bırakmışlardır. Urartular, Medler, Persler, Pontus Krallığı, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Selçuklular, Osmanlılar ve Rumlar dönemine ait tarihi değerler günümüze kadar gelebilmiştir. İlde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilmiş toplam 48 sivil mimarlık örneği, 141 adet dinsel yapı, 94 adet kültürel yapı, 5 adet idari yapı, 10 adet doğal değer, 3 adet yaban hayatı koruma alanı, 14 adet tabiat anıtı ve 16 adet sit alanı olmak üzere toplam 331 adet tescilli tarihi değere haiz eser bulunmaktadır.

1.2.2.1. Gümüşhane Kent Merkezi- Merkez İlçe

Santa Yerleşim Alanı: Merkez İlçe Dumanlı Köyü sınırları içinde, Yeni Yayla mevkiinde yer almaktadır. 1600 m. yükseklikte bulunan Santa Bölgesi dini, ticari ve kültürel önem taşıyan eski bir yerleşim alanıdır. Santa Bölgesi etrafı dağlarla çevrili, dışa açılımı olmayan bir alan içerisine kurulduğu için kültürel kimliğini yitirmeden uzun süre varlığını sürdürmüştür.

Etrafı 2000 m. yükseklikte sahip Zincirli, Kilise, Uzunsırt, Ziyaret ve Karabakan dağları ile çevrili bölgeye giriş kuzeyden toprak bir yolla sağlanmaktadır. Alana Trabzon sahil yolundan Yanbolu Deresi boyunca asfalt ve stabilize bir yolla da ulaşmak mümkündür. Santa yerleşmesinde mahalle olarak 7 adet yerleşim alanı bulunmaktadır. Bunlar Pişтoflu, Binatlı, İhsanlı, Zerzili, Çakallı**,** Zincanlı ve Zurnacılı yerleşim alanlarıdır. Bu yerleşim alanlarında 18.YY.'a ait irili ve ufaklı kiliseler mevcuttur. Bu kiliselerden sadece bir tanesi sağlam durumdadır. Diğer kiliselerin sadece yan duvarları sağlam kalabilmiştir. Dumanlı Köyü, Santa Harabelerinin bulunduğu alan 1999 yılında Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilerek koruma altına alınmıştır.

Eski Gümüşhane (Süleymaniye Mahallesi) : Harşit Irmağı'na sol tarafından katılan Musalla Deresi yamaçlarında bulunan eski yerleşim alanı, bugünkü Gümüşhane yerleşiminin güney batısında yer almaktadır. Yerleşime ait izler M.Ö. 3000 'li yıllara kadar dayanmaktadır. Bu tarih sürecinden başlayarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir yerleşim alanıdır. Romalılar döneminde "Arjiopolis" diye adlandırılan kentin diğer adları arasında Canca,

Caica, Catha'dır. Süleymaniye Mahallesi 2005 yılında Doğal Sit ve Kentsel Sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Sarıçiçek Köyü Evleri: Merkez İlçe'ye 46 km uzaklıkta Sarıçiçek Köyü'nde yer almaktadır. Köye ulaşım asfalt yolla sağlanmaktadır. Köy odaları 1873 yılında köye gelen misafirlerin konaklaması için yaptırılmıştır. Evler Türk Mimarisinin erken örneklerindedir. Odalar ahşap işlemeleri, rengarenk boyamaları ile halk sanatını yansıtmaktadır. İşleme motifler, ahşap işlemeler, birbirine çivisiz bir teknikle monte edilmiş, perde motifleri hatırlatan parçalı rokoko tarzında stilize yapraklardan ibaret bir ahşap süsleme kullanılmıştır. Yapıtlarda rokoko ve Ampir üsluplar yanında, klasik üsluplar da kullanılmıştır.

Canca Kalesi: Kale; şehir merkezinin kuzeydoğusunda, Bağlarbaşı semtinde yer almaktadır. Kaleye Vank köyünden ya da Kale Deresi olarak bilinen vadiden gidilmektedir.15.YY.' da yapıldığı sanılmaktadır. Kale doğu-batı yönünde arka arkaya 3 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin uzunluğu 12 metredir. Yüksek duvarlar kalenin etrafını sarmış durumdadır. Kalenin doğu tarafında sadece şapel ve gözcü kulesi kalıntısı vardır. Gözcü kulesi içinde su sarnıcı bulunmaktadır.

Edire Köyü (Edre) Kalesi: Dörtkonak Köyü'nde, gözetleme ve savunma amacıyla 200 m. yükseklikteki bir kaya üzerine yapılmıştır. Kalenin sur duvarları günümüze kadar gelmiştir. Kale yüksek bir noktada olduğu için ulaşım patika bir yoldan zorlukla sağlanmaktadır.

Akçakale: Bağlarbaşı semtinde bulunan kale bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Kale planlı bir kaledir. Günümüzde tamamen yıkık durumdadır.

Övündü Köyü Kalesi: Gözetleme amacıyla yapılan kale bir tepe üzerinde konumlanmıştır. Merkez ilçe Övündü Köyü sınarları içindedir.

Kov Kalesi: Merkez ilçe, Esenyurt Köyü sınırları içinde Gümüşhane-Erzincan karayolunun 21.km sinde bulunan kale engebeli, 130 metre yükseklikteki bir ana kaya üzerinde konumlanmıştır. Kalenin Selçuklular Dönemine ait oldu sanılmaktadır Kalenin ana kapısı batıda olup, duvarlar kireç ve kumdan yapılmıştır. Kalenin güneyinde gözetleme kulesi bulunmaktadır. Kale dikdörtgen planlı ve burçlarla destekli bir yapıdadır. Kalenin burçları üzerinde durdukları kayadan dolayı çevreye hâkimdir. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

Kodil (Dibekli) Kalesi: Dibekli Köyü'nün kuzeyinde iki dağ arasında bulunmaktadır. Kalenin çevresinde yuvarlak bir yapı kalıntısı, su deposu, gözcü kuleler ve taş basamaklar bulunmaktadır. Kalenin içerisinde Roma, Bizans, Arap ve Osmanlı dönemlerine ait çanak-çömlek, çini parçaları, gözyaşı şişeleri, ikonalar, takılar ve sikkeler bulunmuştur. Kaleye ulaşım oldukça zordur.

Keçi Kalesi: Merkez İlçe sınırlarında Kale Bucağı'na giden yol üzerinde bulunmaktadır. Çok dik bir kayalık üzerinde konumlandığından dolayı heybetli bir görünüme sahiptir. Kaleye giriş doğu tarafındandır. Doğu ve batı yönünde yüksek ve güçlü kuleler kaleyi destekler konumdadır. Dikdörtgen şeklinde kışla ya da zindan olduğu sanılan yapı, kalenin içinde bulunmuştur. Kaleye ulaşım yüksek bir tepe üzerinde olması sebebiyle patika yol ile zorlukla sağlanmaktadır. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

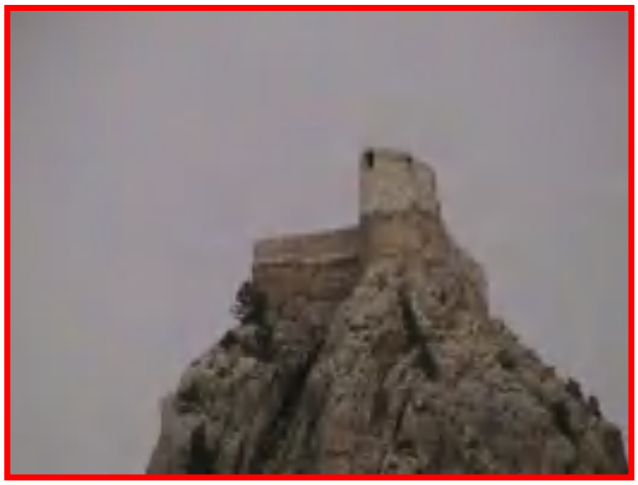

Kiliseler:

Santa Çınganlı Kilisesi: Santa Yerleşim alanının en alt kesiminde Yağmurdere Bucağı, Santa Yaylasında bulunmaktadır. 1870 yılında, Bizans mimari üslubuyla bazilikal planlı olarak yapılmıştır. Giriş batıdan yuvarlak kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Kilisenin taşıyıcı kısmı ve çatısı çökmüştür. Kapı, pencere, taşıyıcı ve kemerler düzgün yontma taştan yapılmıştır.

Santa İşhanlı Kilisesi: İşhanlı Mahallesinin orta kesiminde bulunan kilise,1870 yılında Bizans mimarisi üslubuyla bazilikal planlı yapılmıştır. Üç nefli olup kare plana yakındır. Mimarisi Santa Çınganlı Kilisesi ile benzerlik göstermektedir. Günümüzde harap olmuş durumdadır.

Santa Çakallı Kilisesi: Çakallı (YaylaKöy) yerleşim alanın merkezinde yer almaktadır. 1878 yılında Bizans Döneminde yapılmıştır. Kuzey ve batı yönünde giriş kapıları vardır. Ana taşıyıcı duvarları sağlamdır. Sadece köşelerde yontma taş kullanılmıştır. 130 m^2 lik bir alan kaplamaktadır. Bazı duvarlarda resim kalıntıları bulunmaktadır.

Santa Piştovlu Kilisesi: Santa Yerleşim alanının yönetim kilisesi olan yapı Yaylaköy sınırları içinde bulunmaktadır. Yapının 19. YY. sonlarında yapıldığı varsayılmaktadır. Kilisenin taşıyıcı sütunlar ve çatısı yok olmuştur. İç kısmının kuzey kısmındaki duvar üzerinde ‘Azizler Topluluğu ‘freskleri ve güneyde anıtsal bir giriş günümüze kadar kalabilmiştir. Kilisenin doğusunda bir çeşme mevcuttur. Kilisenin yan duvarlarını görmek mümkündür.

Santa Terzili Kilisesi: Dumanlı Köyü Terzili Mahallesinde bulunan kilise, XIX. YY.' da yapılmıştır. 106m^2 alan kaplayan yapı dikdörtgen bazilikal planlıdır. Kuzey ve güney yönlerinde iki adet giriş kapısı bulunmaktadır. Üst çatı kısmı tamamen yıkılmıştır. Yan duvarları günümüze kadar kalabilmiştir.

Hagios Georgios Manastır Kilisesi: Eski Gümüşhane olarak bilinen Süleymaniye Mahallesinde bulunan kilise, bir Rum kilisesidir. Hatura Köyü yolu üzerinde sağda kalan bir tepe üzerindedir. Kilise 1509 ve 1624 yıllarında onarılmıştır. Ayrıca Sultan II. Abdülhamit döneminde onarıldığını gösteren yazıtı vardır. Kilise bazilikal planlıdır. İç duvarlar üzerinde yapı, bitki, halat ve ejder motifleri vardır. Günümüze kadar sadece yan duvarları gelebilmiştir.

Pavrezi Şapeli: Merkez İlçede, Mescitli köyü yakınında Pavrezi olarak bilinen bölgede bulunmaktadır. Küçük boyutlarda, dikdörtgen planlı, tek nefli bir yapıdır. Apsisin beşik tonozunda 1405'de yapıldığını gösteren yazıtı vardır. Yapı, iç duvarlarını süsleyen freskleri ile ünlüdür. Bu duvar resimlerinde, İncil'den alınan sahneler ve kilise büyükleri canlandırılmıştır. Bunlar son dönem Bizans resminin başarılı örnekleridir.

Ayvalos Kilisesi: Merkez İlçe Mescitli Köyü Arnavutlu Yaylası arasında yer almaktadır. Dikdörtgen planlı küçük bir kilisedir. Giriş kapısı taş bloklardan, dış duvarları moloz taştan yapılmıştır. İç duvarlarındaki çeşitli motiflerdeki freskler tahrip olmuştur.

Krom Kilisesi: Gümüşhane Yağlıdere Belde sınırları içinde bulunan kilise XIX. YY.'da yapılmıştır. Dikdörtgen planlı, bazilikaldir. Kesme ve moloz taşlardan inşa edilmiş yapının yan duvarlarının bir kısmı ve çatısı tahrip olmuştur.

Hagios Theodoros Kilisesi: Eski Gümüşhane olarak bilinen yerleşim alanının en eski kilisesidir. 1430 yılında gümüş kaynaklarını çıkartan işçiler tarafından yapılmıştır. Yapımında moloz ve kesme taş kullanılan yapının apsid kısmı kaya içerisinde oyularak yapılmıştır.

Vank Kilisesi: Vank Köyü sınırları içinde XIX. yüzyılda Bizans döneminde yapılmıştır**.** Yapısal olarak, Yunan haçı kiliseleri ile bazilikal planlı kiliselerin mimari yönden karışımı niteliğindedir. Duvarlar moloz ve kesme taştan yapılmış olup, iç duvarlarında fresko izlerine rastlamak mümkündür. Kilisenin duvarları günümüze kadar gelmişse de, çatısı çökmüş iç duvarları da oldukça yıpranmış durumdadır.

Olucak (İmera) Manastır Kilisesi: Merkez İlçeye bağlı Olucak Köyünün 2 km güneyinde bir dağın eteğinde bulunan kilise 1885 yılında yapılmıştır. Tek nefli, tek apsidli, dikdörtgen planlı bir kilisedir. Batı yönünde yuvarlık kemerli bir giriş kapısı vardır. Kesme ve moloz taşlardan yapılmış olan yapının büyük kısmı günümüze gelebilmiştir. İmera önemli bir Rum yerleşim merkezi olması sebebiyle, İmera Manastırı, önemli bir dini merkez olarak kullanılmıştır. Manastır ve çevresi 1.derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmasına karşılık tahribat halen devam etmektedir.

<u>Camiler ve Türbeler</u>:

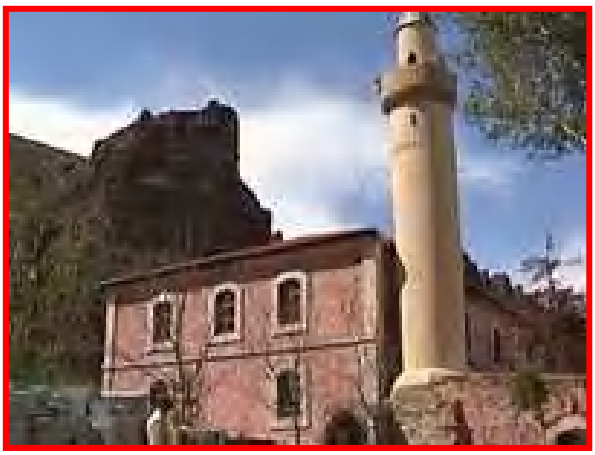

Süleymaniye Camii: Eski Gümüşhane yerleşim alanı, Süleymaniye Mahallesi içinde bulunmaktadır. Selçuklu payeli cami geleneğinde, Kanuni Sultan Süleyman zamanında XVI. YY.'da yaptırılmıştır. 6 adet ahşap direkle ayrılan, 3 nefli ve düz toprak damlı olarak yapılmıştır. Kesme ve moloz taştan yapılan camiyi aydınlatan pencereler son onarımlarla tamamen

değiştirilmiştir. Taş söveli, yuvarlak iki sıra pencere ile caminin içi aydınlatılmıştır. Caminin minaresi sağlamdır fakat ahşap çatısı değiştirilerek onarım görmüştür. Cami zaman içinde onarım görmesi ile özgünlüğünü yitirmiştir. Camii halen kullanılmaktadır.

Küçük Cami: Süleymaniye Mahallesinde, Süleymaniye Camii arkasında bulunan cami, 12. YY. başlarında Danişmentliler zamanında yapılmıştır. Kare planlı, tek kubbeli kapı ve pencereleri yuvarlak kesimlidir. Mihrabı gri renkli taştan olup, ahşap minberi günümüze kadar ulaşamamıştır.

Pir Ahmet Türbesi: Gümüşhane-Erzurum karayolu üzerinde bulunan türbenin 1550 yılına ait bir yazıtı vardır. Kare planlı, iki katlı, taştan yapılmıştır. Alt katında mumyalık, üst katta şeyhin sandukası vardır. Türbenin yuvarlak kemerli bir kapısı ve küçük bir de penceresi bulunmaktadır.

Hasan Çağırgan Baba Türbesi: Gümüşhane 12 km uzaklıkta Tekke Köyünde ana yolun üzerinde bulunan türbenin Sultan III. Murat'ın İran seferine giderken 1582 yılında yapıldığı söylenmektedir. Taştan kare planlı bir yapıdır.

Mısıroğlu Türbesi: Süleymaniye Mahallesindeki Süleymaniye Camii altında bulunan türbe, Mısırlı Zade Hacı Tahir Efendiye aittir. Türbe 1840 yılında yapılmıştır.

Köprüler: Gümüşhane İli, Merkez İlçede tescil edilmiş 16 adet köprü bulunmaktadır.

Gümüşkaya Köprüsü: Gümüşkaya yolu üzerinde taştan yapılmış, tek gözlü ve sivri kemerlidir. Halen kullanılmaktadır.

Gümüşhane Köprüsü: Gümüşhane merkezde Karakol binasının yanında Harşit Çayı üzerinde bulunan köprü, iki kemerli olup, kesme taştan 1575'te Ferruh Zat Oğlu Halebî tarafından yaptırılmıştır.

Kanberli Köprüsü: Gümüşhane İl merkezinde Canca Mahallesinde bulunan köprü, Harşit Çayı üzerinde tek gözlü yontma taşlardan inşa edilmiştir. Osmanlılar Döneminde yapıldığı sanılmaktadır.

Taş Köprü: Merkez ilçe sınırları içinde, Yağmurdere Beldesi Taşköprü yaylasında bulunmaktadır. İki ana kaya üzerine oturtulmuş, tek gözlü köprü kesme ve moloz taşlardan yapılmıştır.

Söğütağıl Köyü Köprüsü: Merkez ilçe sınırları içinde Söğütağıl Köyünde bulunan köprü tek kemerli olup, düzgün yontma taştan yapılmıştır.

1.2.2.2. Kelkit İlçesi

Satala Antik Kenti: Kelkit İlçesinin 17 km. güneydoğusunda Sadak Köyü'nde kurulan yerleşim alanı Roma İmparatorluğunun askeri ordugâh şehri olarak kullanılmıştır. Antik dönemde Satala ismini almış, daha sonra sırasıyla Hitit, Asur, Makedon, Roma ve Bizans dönemlerinde önemli kent merkezleri olarak kullanılmıştır. Satala Antik Kentinde pek çok tarihi eser bulunmaktadır. Fakat bu eserlerin birçoğu yurtdışına kaçırılmıştır. Bunlardan en önemlileri Londra'daki British Museum'da sergilenmekte olan bronz büsttür. Kalıntıları arasında su kemerleri, siteller, sikkeler, pişmiş topraktan yazıtlar bulunan antik Satala'da, kentin biraz dışındaki Cirit Tepesi'nde 32 sitel (mezar başlığı) ortaya

çıkarılmıştır. Mantara yolu üzerinde bulunan Nike kabartması renkli, küp biçiminde taşa işlenmiş olup, M.Ö. VI.-V.YY'a ait olduğu sanılmaktadır. Eser Erzurum Müzesinde sergilenmektedir. Satala Antik Kenti içinde ayrıca sadak hamamı kalıntıları bulunmaktadır. Bu yapı, kare biçiminde iki halvetten oluşmaktadır. Yapı Osmanlı Dönemi kare planlı hamamlara örnektir. Günümüzde kentin sadece su kemerleri görülebilir durumdadır.

Aşut Köyü Kalesi: Aşut Köyü Sınırları içinde, yerleşim alanından 500 m. yükseklikte hâkim bir tepe üzerinde kuruludur. Gözetleme ve savunma amaçlı yapılan kalenin günümüzde kalıntıları görülmektedir.

Satala Kalesi: Kelkit İlçesinin güneydoğusunda 17 km uzaklıkta Satala Antik Kentinde bulunmaktadır. Kale, Romalılar döneminde Perslerin saldırılarından korunmak amacıyla yapılmıştır. Kale yöreye egemen bir tepe üzerinde yapılmıştır. Bugün bu kalenin burç kalıntıları ile sur duvarlarına ait kalıntılar görülebilmektedir.

Çamur Köyü Kümbeti: Kelkit İlçesi Çamur Köyüne 5 km mesafede bulunan kümbet sekizgen planlı düzgün yontma taştan inşa edilmiştir. Kümbet Selçuklu dönemine aittir

1.2.2.3. Köse İlçesi

Yaylım Köyü Kilisesi: Yapı, Köse İlçesi Yaylım Köyü'ndedir. Üç apsisli, üç neftli, dört sütunlu kilise, giriş kapısı dâhil, orijinalliğini muhafaza etmektedir. Beşik tonozlu örtülüdür. Zaman içinde kilisenin iç duvarlarında bulunan fresko tekniğinde yapılmış resimler yok olmuştur. Bu fresklerden geriye Meryem Ana figürleri kalmıştır. Kilisenin bütün duvarları yontma taşla yapılmıştır.

1.2.2.4. Kürtün

Kürtün Kalesi: Yukarı Uluköy Mahallesi'nin doğusunda çevreye hâkim bir nokta üzerinde bulunmaktadır. Kalenin V-VI. YY. Roma İmparatorluğu döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Kalenin en büyük özelliği bir kaya içerisinde oyularak yapılmış olmasıdır. Kalenin merdivenlerle inilen iç mekânları birçok kat ve galeriden oluşmaktadır. Kalenin giriş kısmı dörtgen olup, köşeleri oval olarak bir çeşit harçtan yapılmıştır

Süme Kalesi: Kürtün İlçe merkezine 6 km. uzaklıkta bulunan Süme Kalesini Osmanlıların 1400'lü yıllarda Rum Pontus Devletine karşı savunma amaçlı yaptıkları sanılmaktadır. Kale Erikbeli Vadisi'nde ve dönemin tek ulaşım yolu olan Erikbeli yolunun hemen üzerindedir. Moloz taştan yapılmış olan kale günümüze yıkık bir durumda gelmiştir.

Meryem Ana Kilisesi: Yaylalı Köyü, Meryemana Mahallesinde bulunan kilise düzgün yontma taştan inşa edilmiştir. Kilisenin güneyinde bir mahzen, güney tarafına 5 metre uzaklıkta bir kilise çeşmesi bulunmaktadır. Giriş kapısı güneydedir.

Söğüteli Kilisesi: Söğüteli köyünde bulunan kilise ilçe merkezine 36 km. mesafedir. Bizans ve Rumlar tarafından kullanılan kilise örme taştan yapılmıştır.

Orta Mahalle Kilisesi: Yapı, Yaylalı Köyü Orta mahallesindedir. Beşgen olan tek apsisi, benzer kiliselerden farklılık arz etmektedir. Tek nefli, üçgensi örtülü çatısı ve mazgal pencerelerinin azlığı yörede kış aylarının soğuk oluşuyla ilintilidir. Yapının köşeleri ve kapı girişi düzgün yontma taşla, diğer kısımları ise moloz taşla örülüdür.

Sarıbaba Köyü Köprüsü: Sarıbaba Köyünde bulunan köprü tek kemerli yontma ve moloz taşlardan inşa edilmiştir. Köprünün üzerinde bulunduğu dere üzerinde geçmiş yıllara ait 9 adet daha köprü varken büyük bir sel felaketi ile hepsi tahrip olmuştur.

Meryem Ana Mahallesi Köprüsü: Yapı, Yaylalı Köyü Meryemana Mahallesindedir. Tek Kemerli Köprü Yontma taşla inşa edilmiş, diğer kısımlar moloz taşla tamamlanmıştır. Meryemana Kilisesine ulaşımı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

1.2.2.5. Şiran İlçesi

Çakırkaya Kilisesi: Çakırkaya (Kelur) Köyü'nde bulunan ve 13.-14. YY. arasında yapılmış olan kilise, Kelkit Çayı kenarında yüksek kayalıklar üzerinde, kayalıklar oyularak yapılmıştır. Üç bölümlü, kubbe tonozlu, bazilikal planlıdır. Giriş tek kapıdan sağlanmaktadır. Günümüzde kilise büyük

ölçüde tahrip edilmiştir.

Günbatur Köyü Kilisesi: Günbatur Köyünde bulunan kilise 6 metre yüksekliğinde, 11 metre boyunda, 9.5 metre enindedir. Köy halkı tarafından camii olarak kullanılmaktadır**.**

Çevrepınar Köyü Kilisesi: Şiran-Gümüşhane yolunun batısında bulunan kilise 4 ana sütun üzerine oturtulmuş 125m^2 'lik bir alan kaplamaktadır. Ana kubbede buna bağlı küçük sütunlar ile 6 adet kubbesi bulunmaktadır. Sütün başlıkları geometrik desenlerle şekillendirilmiş sütunlar kurşun eritilerek üst, üste konulmuştur. Kilisenin giriş kapısı işlemelidir.

Dilekyolu Kilisesi: Dilekyolu Köyündedir. Yapı,12.30 metre ve 8.60m boyutlarında sert kesme taşlardan yontularak yapılmıştır. 1956 yılında okul amaçlı kullanıma açılarak ana yapının iç kısmı ek duvarlarla örtüldüğünden mimari özelliği kaybolmuş, sadece papaz yeri diye adlandırılan kısım özelliğini korumaktadır. Ayrıca kiliseye ait olduğu sanılan 2 m boyundaki sütun ve sütun başlıkları bulunmaktadır. Kilisenin kitabesi bulunmamaktadır. Köy halkı tarafından cami olarak kullanılmaktadır.

Seydibaba Köyü Camii: Yapı, Seydibaba Köyündedir. Kare Plan üzerine yapılı olan cami günümüzde ibadete açık değildir

Firdevs Hatun Türbesi: Şiran ilçesi merkezine giderken Çilhoruz Dağı üzerinde 20 metre solda bulunan türbe, sekizgen planlı olup, kesme taştan inşa edilmiştir. Türbenin 1567 yılında yapıldığına dair yazılan kitabe şu anda Yunus Emre İlköğretim Okulu bahçesinde bulunmaktadır. Kuzeyinde bir giriş kapısı, diğer duvarlar üzerinde pencereler vardır.

Çanakçı Köyü Köprüsü: Çanakçı Köyü Deresi üzerinde Çanakçı-Ören kale köyü arasındaki yol üzerinde bulunmaktadır. Tek kemerli kesme taştan inşa edilmiştir. Üzerinde hicri takvime göre 1424 tarihli Arapça yazı vardır. Eni ve boyu 5 metredir. Köprü halen kullanılmaktadır.

1.2.2.6. Torul İlçesi

Ardesa Kalesi: İlçe Merkezinde bulunan kalenin Cenevizliler Döneminde yapıldığı sanılmaktadır. Kale ortaçağ döneminden kaldığı için büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Sur duvarlarının bir kısmı ayaktadır.

Avliyana (Gümüştuğ) Kalesi: Torul İlçesine 30 km uzaklıkta Gümüştuğ Köyünde bulunan kale 1,5 metre yüksekliğinde biçimlendirilmiş 5 sütundan oluşmaktadır. Kalenin etrafında Bizans dönemine ait sikkeler ve silahlar bulunmuştur. Kaleden günümüze kayda değer bir kalıntı kalmamıştır.

Has Kalesi: Atalar köyünün Has mahallesinde bulunan küçük bir kaledir. Bir kaya üzerine gözetleme ve koruma amaçlı yapılmıştır. 3 metre boyunda ve 3,5 metre çapında bir kaya kalıntısı olarak günümüze kadar gelebilmiştir.

Kalecik Kalesi: Torul ilçesi, Kalecik Köyü sınırlarında vadi üzerinde hâkim bir nokta üzerinde yer alır. Kale diğer kaleler gibi koruma ve gözetleme amaçlı yapılmıştır. Kalenin surları günümüze kadar ayakta kalabilmiştir.

Yalınkavak Köyü Kalesi: Soroyna (Yalınkavak) köyü sınırları içerisindedir. Aşağı ve yukarı Mahallenin orta noktasında hâkim bir tepe üzerinde yapılan kale gözetleme amaçlı yapılmıştır. Kale surları yer yer tahribata maruz kalmıştır.

Panaghia (Meryem Ana) Manastır Kilisesi: Kilise ilk kez 890–900 tarihleri arasında üç keşiş tarafından kurulmuştur. Büyükçit Köyü Vadisinde Çit deresinin sol tarafındaki yamaç üzerindedir. Manastıra ana yoldan ayrılan bir köprüden geçilerek patika bir yolla ulaşılmaktadır. Manastır yüksek duvarlarla çevrili bir avlunun içindedir. Yapısal olarak Yunan haçıyla üç nefli bir bazilikanın karışımı şeklinde inşa edilmiştir. Duvarlar üzerinde Bizans döneminde yapılmış freskler bulunmaktadır.

Hagios İoannes Manastır Kilisesi: Yapı Çatalkaya'nın hemen altında yer almaktadır. Yapılar tek nefli bir plana sahiptir. Duvarların üzerinde kilisenin ileri gelenlerinin resmi, İsa'nın doğumunu anlatan bir fresk, Aziz Simeon Stylites'in tasvirini anlatan fresklerin izleri bulunmaktadır.

Ayana Mahallesi Kilisesi: Torul İlçesi Gülaçar Köyü Ayana Mahallesindedir. Yapının çatısı üçgen biçiminde, dış duvarları yontma taştan yapılmıştır. Giriş kapısı batıdadır. Kilise oldukça tahrip olmuştur.

Karaca (Masura) Mahallesi Kilisesi: Kilise, Cebeli Köyü, Karaca Mahallesi sınırları içindedir. Kilisenin tek nefi, beşgenli bir apsisi, 2 mazgal penceresi vardır. Giriş kapısı güney cephesinde düzgün yontma taşla, diğer kısımları moloz taşla örgülüdür. Kilise beşik çatılıdır.

Tohumoğlu Köprüsü: Gümüşhane- Erzurum karayolu üzerinde Tohumoğlu mevkiinde bulunan köprü, Selçuklu dönemine aittir. Ekim- 1575 Ferruh Zad Oğlu Halebî tarafından yaptırılmıştır. Küçük taşlardan yapılmış olan köprü iki gözlü hafif sivri kemerlidir.

Ardesa Köprüsü: Torul İlçesi merkezinde bulunan köprünün yapım tarihi 1890'dır. Kesme taştan inşa edilmiştir. Dere yatağı içinde iki ayağı bulunan köprü günümüzde de kullanılmaktadır. Bir araç geçişini sağlayacak genişliktedir.

Meryemana Köprüsü: Çit Deresi üzerinde aynı adı taşıyan iki köprü vardır. Meryemana Manastırına ulaşımı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Tek gözlü hafif sivri kemerli, küçük taşlardan yapılmıştır. Günümüzde sağlam bir vaziyette olup, halen kullanılmaktadır.

Harşit Köprüsü: Torul İlçe merkezinde bulunan köprü 1890 yılında yapılmıştır. 68.25 m. boyunda, 6 m. Genişliğinde, 9.30 m. yüksekliğinde olup, düzgün kesme taştan yapılmıştır. Yuvarlak kemerli, 3 gözlü, iki topuklu olarak inşa edilmiştir. Korkulukları kesme taştan yapılmıştır. Günümüzde hala kullanılmakta olup, bir araç geçişine uygun genişliği vardır. İlçe Merkezinin iki yakasını bir birine bağlayan köprüdür.

Taş Köprü: Köprü, Kalkanlı Köyü içinde, eski Gümüşhane-Trabzon karayolu üzerindedir. Tek gözlü ve yuvarlak kemerli yapı restore edilmiştir.

Bu köprüler dışında Torul İlçesi'nin köylerinde birçok köprü bulunmaktadır. Bunlar Yalınkavak Köprüsü, Mamatlı Mahallesi Köprüsü, Orta Mahalle Köprüsü, Tarihi At Nalı Köprüsü, Tarihi İpek Yolu Köprüsü, Salih Bey Köprüsü ve Kemer Köprüleri'dir.

1.3. ORDU

1.3.1. Doğal Değerler

1.3.1.1. Su Kaynakları

a. Akarsular

Ordu İli'ndeki en önemli akarsular Melet Irmağı, Elekçi Deresi, Bolaman Çayı, Turnasuyu Irmağı, Civil Irmağı, Akçova Deresi, Arap Deresi, Küpcan Deresi ve Akgöz Deresi'dir.

Melet Irmağı: Ordu İli'nin en önemli akarsuyu olup uzunluğu 161 km.'dir. Doğu-Batı doğrultusunda akarak Mesudiye İlçe sınırları içine girip, ilçenin kuzeyinden ormanlarla kaplı vadi içinden akarak, Ordu İli'nin doğusundan Karadeniz'e dökülmektedir. Melet ırmağının yıllık ortalama debisi 29m^3/sn.'dir. Irmak üzerinde Topçam Barajı'nın yapımına devam edilmektedir. Ayrıca Kabadüz İlçesi'nde Ordu Barajı'nın yapılması da planlanmaktadır.

Akçova Deresi: Kurşunçal Mevkiinden doğan dere il merkezinin 7 km batısında Efirli'de denize dökülmektedir. Konumu gereği doğa yürüyüşüne uygundur.

Elekçi Irmağı: Toplam uzunluğu 51 km olan Elekçi Irmağının debisi minimum 150 lt/sn, maksimum 300lt/sn'dir. Irmak Fatsa şehrinden denize dökülmektedir.

Bolaman Deresi: Toplam uzunluğu 77 km. olan Bolaman Çayı'nın minimum debisi 150lt/sn, maksimum debisi 750lt/sn'dir. Baranlı Tepesi, Pürlü Tepesi, Aliekin Tepesi, Kukaya Tepesi, Kayaba Tepesi, Sıkgüney Tepesi ve Akyazı Tepelerinden doğarak Fatsa ile Bolaman arasında Karadeniz'e dökülmektedir.

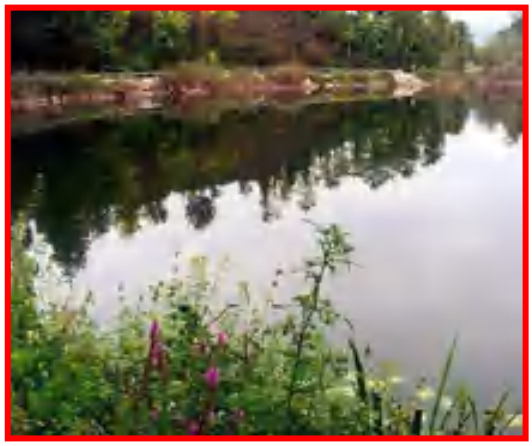

Turnasuyu Irmağı: Toplam uzunluğu 56 km. ortalama debisi 200lt/sn'dir. Irmak Ordu Şehri doğusundan denize dökülmektedir.

b. Göller

Gaga Gölü: Fatsa-Aybastı karayolu üzerinde Fatsa İlçesi'nin 10 km kuzeydoğusunda yer alan Gaga Gölü, Örencik Köyü sınırları içindedir. 60 dekarlık bir alanı kaplamaktadır. Gaga Gölü Bolaman Irmağı ile batısındaki Yassıtaş mevkii arasında; yaklaşık 6 km²''lik bir alanı etkileyen heyelan sonucu, yapıyı oluşturan üst Kretase flişleri yüzeyinde oluşmuştur. Gölün Derinliği 10-25 metre arasında değişmektedir. Gölün ortasında küçük bir adacık bulunmaktadır. Fındık bahçelerinin arasında, yeşillikler içindeki göl, birçok bitki ve hayvan türünü barındırmaktadır. Göl Doğal Sit Alanı olarak koruma altına ve kamulaştırma kapsamına alınmıştır.

Ulugöl: Gölköy İlçesi'ne 15 km uzaklıkta 80 dekarlık bir alan kaplayan bir krater gölüdür. Derinliği 85 metredir. Göle ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Gölün etrafında fındık ağaçları ve kayın ağaçları vardır. Çevre ve Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Doğa Koruma Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak düzenlemesi yapılmıştır. Günümüzde de mesire amaçlı kullanılmaktadır. Göl çevresinde konaklamaya yönelik tesisler bulunmamaktadır.

Gökgöl: Gölköy ilçesinde yerin altından kaynayan sodalı su ile doğal bir şekilde oluşmuştur. Günübirlik dinlenmeye yönelik tesisler bulunmaktadır.

c. Barajlar ve Göletler

Perşembe Yaylası Göleti: Aybastı ilçesinde bulunan gölet 1992–1994 yılları arasında yapılmıştır. Sulama amaçlı kullanılan göletin yüksekliği 20 metredir. Perşembe Yaylası Göleti DSİ tarafından 1992 yılı uygulama programına alınmış, 1994 yılında

bitirilmiştir. Göletin çevresinde ağaçlandırma çalışmaları ve park düzenlemeleri bulunmaktadır. Ayrıca aynı zamanda Perşembe Yaylası'na da hizmet veren günübirlik tesisler göletin çevresine konumlanmıştır. Gölette su sporlarına yönelik küçük ölçekte bir işletme bulunmaktadır.

Çambaşı Göleti: Çambaşı ilçesinde bulunan gölet 1996–1998 yılları arasında yapılmıştır. Sulama amaçlı kullanılan göletin yüksekliği 16.35 metredir. DSİ gölet inşaatına 1995 yılında başlamış ve 1997 yılında bitirmiştir.

Topçam Barajı: Mesudiye İlçesi, Topçam Beldesi'nde bulunan barajın Melet Irmağı üzerinde inşaat faaliyetleri devam etmektedir. Enerji üretmek amacıyla kurulan baraj 122 metre yüksekliğindedir.

d. İçmeler-Kaplıcalar

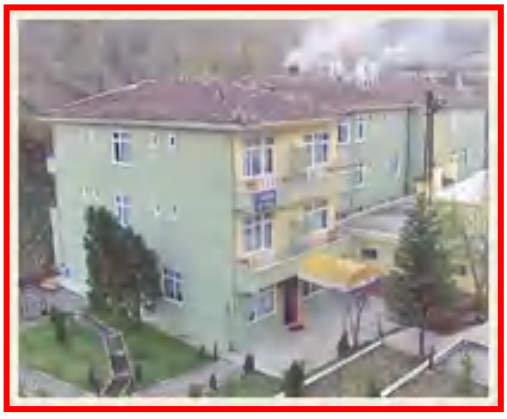

Sarmaşık Kaplıcası: Fatsa İlçesindeki bulunan kaplıca'ya Fatsa'nın doğusundaki Bolaman Çayından sonra 10 km'lik stabilize yolla ulaşılmaktadır. Sıcaklığı 47 derece olan kaplıca suyunun içinde bulunan demir ve kükürt gibi mineraller, romatizma, kireçlenme, kadın hastalıkları, mide, bağırsak ve idrar yolları iltihaplanması, böbrek taşları ve alerjik türü kaşıntılarda etkili olup bünyesinde birçok minerali barındırmaktadır. Sarmaşık Kaplıcasında konaklamaya yönelik 85 oda, 237 yatak kapasiteli bir tesis ile hamam ve sıra banyolar bulunmaktadır.

Sazcılar Kaynak Suyu: Fatsa'nın Sazcılar Köyünde bulunmaktadır. Ordu'nun en önemli içme suyudur.

Çermik: Gölköy İlçe merkezinin 500 m güneyinde bulunan Çermik Gölü'nün, suyu maden suyu özelliğindedir. Böbrek hastalığına iyi gelmektedir. Ancak

kaynağın bulunduğu alan belediye tarafından park alanı olarak düzenlenmiş olup sadece rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır.

Ayrıca Ordu İlinde şifalı olarak bilinen su kaynakları Ünye'nin Yağbasan Köyü'ndeki Acısu ve Tekkiraz Suyu ile Akkuş'taki Eşemen ve Gökçebel Suları'dır.

f. Kıyı Turizmi

Ordu, deniz turizmi imkânları bakımında Doğu Karadeniz Bölgesi'nde en şanslı il durumundadır. Gerek kıyıda mevcut plajları gerekse kıyı gerisindeki yerleşim alanlarının bulunması bakımından, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne hitap edebilecek potansiyele sahiptir. Ordu İli'nin çevresindeki plajlar yazlık talepleri karşılayacak kapasitede olup, günübirlik turizm faaliyetlerine cevap verebilmektedir.

Ordu ili kıyı turizmi açısından doğa ile bütünleşmiş birçok plaja sahiptir. Yaz mevsimi süresinin kısa olmasının olumsuz etkisine karşın plajlar ve bu plajlarda bulunan kamp alanları yaz aylarında yoğun talep görmektedir.

Güzelyalı Plajı: Ordu şehir merkezindeki belediye çay bahçesinden başlayan plaj, Gülyalı ilçesindeki Divan Burnuna kadar devam etmektedir. Plaj doğuya doğru gittikçe 3 bölümden oluşmaktadır. Genişliği 20 metre ve 50 metre arasında değişen plajların kum kalitesi oldukça iyidir.

Mavidünya Plajı: Gülyalı İlçesi Tepealtı Mevkiinde bulunan plaj tesisleri restoran, soyunma kabinleri ve kameriyelerden oluşmaktadır. Çevre halkı tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

Çaka Kumsalı: Perşembe ilçesi, Hoynat Adası yakınında bulunan Çaka Kumsalı doğal güzelliği bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Günübirlik konaklamak için gerekli kullanımlar mevcuttur.

Küçükev Plajı: Gülyalı İlçesinde liman içerisinde yer alan plajda kıyı turizminin ihtiyacını karşılayacak günübirlik kullanımlar mevcuttur.

Aktaş Plajı: Perşembe ilçesinde bulunan küçük bir plajdır. Her yıl Mayıs 7'si şenlikleri bu kıyıda yapılmaktadır.

Belicesu: Perşembe İlçesi'nin batı sınırında bulunmaktadır. Günübirlik kullanıma yönelik tesisler bulunmaktadır.

Efirli Plajı: Perşembe ilçesinin doğusunda bulunan plaj, Ordu İli'nin yaz mevsiminde aktif olarak kullanıldığı önemli bir tatil beldesi niteliğindedir. Efirli Plajı kıyısında günübirlik kullanıma yönelik tesislerle beraber kamuya ait kamp alanları ve dinlenme tesisleri vardır.

Uzunkum Plajı: Uzunkum Plajının Ünye İlçesine uzaklığı 3 km.dir**.** Uzunkum plajında konaklama yönelik tesisler ve günübirlik tesisler bulunmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin ve bölge halkının yoğun olarak kullandığı plajlardan biridir.

Gölevi: Ünye'nin 8 km batısında geniş alandaki plajı, moteli, pansiyon ve lokantaları ile ilgi gören bir yerdir.

Bolaman (Koyu) Plajı: Fatsa İlçesinde bulunan Bolaman Kalesinin hemen önünde yer alan plaj, yeni yapılan sahil yolu ile eski yapılan sahil yolunun kesiştiği yerdedir. Yeni yapılan sahil yolundan sonra bu plaj büyük değer kazanmıştır.

g. Şelaleler

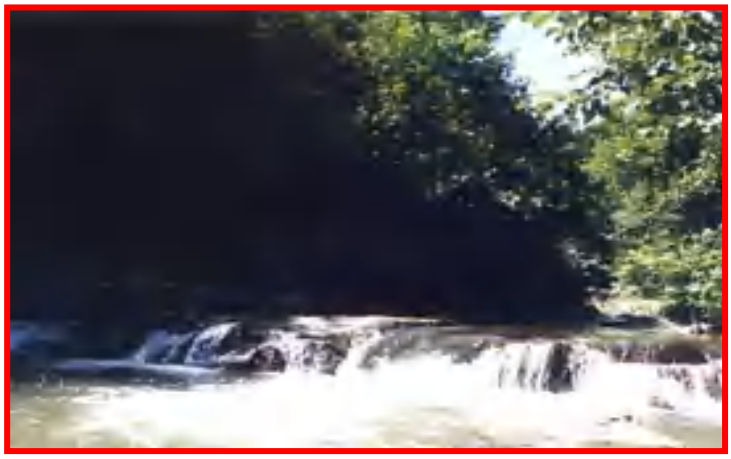

Pösküden Şelalesi: Kumru İlçesi'nde bulunan şelale, ilçeye 6 km mesafedir. Şelalenin etrafına konumlanmış piknik alanları, balık çiftlikleri, oturma yerleri mevcuttur. Şelaleye ulaşım kolay sağlanmaktadır.

Kurşunçalı Şelalesi: Perşembe İlçesi, Selimiye Köyü Sınırları içinde büyük bir alan kaplayan Kurşunçalı Ormanlarının içinde bulunmaktadır**.** Bir kısmı biraz yatay durumda olan şelalenin toplam yüksekliği, 100 m.'dir. İlçe merkezinin 25 km. batısında bulunan şelale ormanlık alan ile birlikte değerlendirilmelidir.

Ohtamış Şelalesi: Ulubey İlçesine 20 km, Ordu'ya 38 km uzaklıkta Ohtamış Köyünde bulunan şelale, Karadeniz'in önemli şalelerinden biridir. 30 m yükseklikten 90 derecelik bir eğim ile dökülmektedir.

Kapılı (Cıngırt) Şelalesi ve Kazankaya Şelalesi: Çaybaşı İlçesinde orman alanı içinde yer almaktadır. Halen mesire yeri olarak kullanılmaktadır. Doğa yürüyüşleri için uygundur.

1.3.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık

Kara avcılığının en fazla yapıldığı bölgeler Melet, Turnasuyu, Akçova Bölgeleridir. Bu alanlarda kanatlı hayvanlardan bıldırcın, üveyik, yaban ördeği, yaban kazları avlanır.

Ünye ilçesinde kurt, çakal, sansar, tavşan, sülün, keklik, karatavuk, su tavuğu, ördek, bıldırcın, Mesudiye İlçesi' nde keklik, tilki, tavşan, kurt, Aybastı İlçesi' nde tavşan, çulluk, yaban ördeği, Kumru ve Korgan ilçelerinde ise keklik, tilki, domuz, karatavuk ve çulluk gibi hayvanlar avlanmaktadır.

İlde Kurşunçalı bölgesinde, toplam 3706 hektar büyüklüğünde avlak bulunmaktadır. 2005 yılı itibari ile tesis edilmiş bu alanlarda yılda toplam 29 adet yaban domuzu hasat edilmektedir.

1.3.1.3. Orman Kaynakları

Ordu İli'nde tipik bir Karadeniz ikliminin görülmesi kışların serin, yazların ılık geçmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla her mevsim bol yağış alan bölgede ormanlık arazinin varlığı da büyük bir yer kaplamaktadır. Ordu ilinin % 30,95'i ormanlarla kaplıdır.

Ordu İli Kent Ormanı: Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yürüttüğü proje çalışması kapsamında 2006 yılında açılmıştır. İl merkezine 13 km uzaklıkta, denizden ortalama 900 metre yüksekliktedir. Orman içinde günübirlik kullanıma yönelik Oturma yerleri, gezi alanları, seyir terasları, çocuk oyun alanları, park alanı mevcuttur.

Ünye Kent Ormanı: Ünye İlçe'si Asarkaya Mevkii'nde bulunan kent ormanı 350 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Ünye İlçesi'ne 12 km. uzaklıktadır. Halkın günlük rekreatif ihtiyaçlarını karşılayacak günübirlik kullanımlar mevcuttur.

Çınarsuyu Mesire Yeri: Ünye sahil köyü üzerinde, Ünye İlçesi'ne 7 km. uzaklıkta bulunan mesire yeri 11 hektarlık bir alan üzerine kurulmuştur. Mesire alanı içinde günübirlik kullanıma yönelik piknik alanları, büfe, fırın, çocuk oyun alanları bulunmaktadır.

Sayacabaşı Mesire Yeri: Ordu-Sivas karayolu üzerinde, Ordu il merkezine 27 km, Ulubey ilçe merkezine 7 km mesafede, Sayaca Köyü'nde toplam 6,4 hektarlık bir alan kaplayan, 1 bungalov, 3 kameriye, 1 kır gazinosu, 1 fırın ve WC den oluşan bir mesire yeridir.

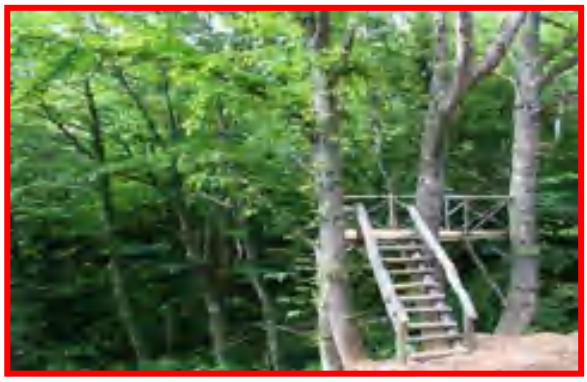

Kabaktepe Mesire Yeri: Ordu İli, Aybastı İlçesinde bulunan mesire yeri, Aybastı İlçe merkezine 7 km. mesafede, Aybastı- Tokat karayolu üzerindedir. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce A tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından da Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

Savah Çimeni ve Ortadağ Mesire Yerleri: Mesudiye İlçesi, Çavdar Köyü 'nde bulunan mesire yeri doğal bir orman örtüsü ile kaplı bir alandır. Mesudiye ilçesine 30 km uzaklıkta bulunan alanda, iki adet mesire yeri vardır. Mesire alanları içinde kameriye, büfe, çeşme, çocuk oyun alanları, otopark alanı mevcuttur. Mesire yeri Çavdar Göleti yakınında yer almaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce B tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmıştır.

Gelinkayası Mesire Yeri: Çamaş ilçe merkezinde ilçeye ve Karadeniz'e hâkim bir noktadadır.

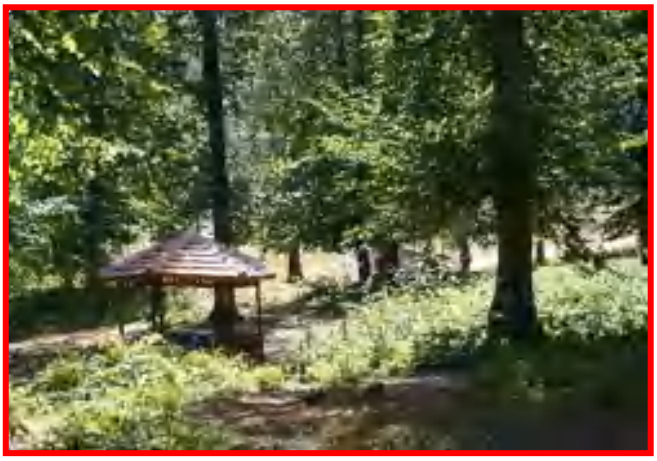

İteniçi Mesire Yeri: Korgan İlçesine 23 km uzaklıkta bulunan mesire yeri baskın olarak gürgen ağaçlarından oluşan bir ormanlık alandır. Piknik amacı için kullanılacak kameriyeler ve su olanağı vardır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce B tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmıştır.

Kertil Orman İçi Dinlenme Yeri: Akkuş-Niksar karayolu üzerinde Akkuş'a 1,5 km uzaklıktadır. Sık gürgen ağaçları ile kaplı ormanlık alanda yer almaktadır. Mesire alanında restoran ve piknik yapmaya yönelik kullanımlar mevcuttur. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce B tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmıştır.

Fatsa Çamlık Mesire Yeri: Fatsa İlçesi, Dolunay Mevkiinde deniz kıyısında bulunan bir mesire alanıdır. Çam ağaçları ve denizin doğal güzellikleri bir arada bulunmaktadır. Günübirlik konaklama ve yeme içmeye yönelik kullanımlar mevcuttur.

Şifa Suyu Mesire Yeri: Kabataş İlçe merkezinde bulunan mesire alanında aynı zamanda şifalı su kaynağı da bulunmaktadır. Şifalı suyun kalp- damar, tansiyon, şeker, mide ve böbrek hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir. Mesire alanı içinde ağaçlıklarla kaplı piknik yapmaya yönelik kullanımlar bulunmaktadır.

Emine Pınarı Mesire Yeri: Ordu İli, Kabadüz İlçesi, Yokuşdibi Belediyesi'ne 7 km. mesafede bulunan mesire yeri, manzaraya hâkim bir noktada konumlanmıştır. Mesire alanı içinde kameriye, büfe, çeşme, çocuk oyun alanları, otopark alanı mevcuttur. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce B tipi mesire alanı olarak tahsisi yapılmıştır.

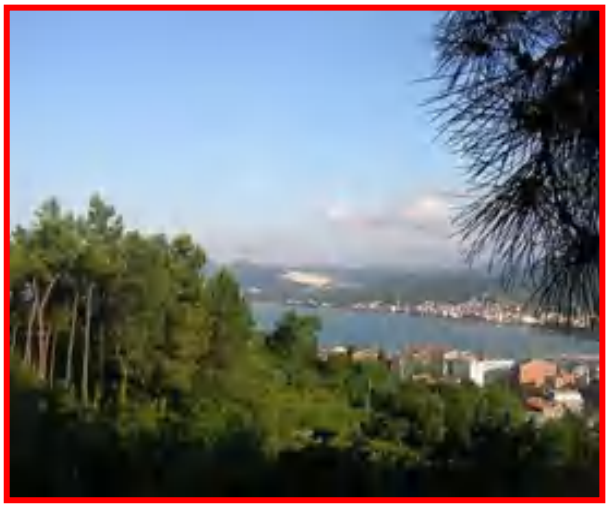

Çakırtepe Parkı: Ünye İlçesi'nde kentin ve denizin kuşbakışı seyredilebildiği bir tepe üzerindedir. Asarkaya ve Kümbet tepeleri ve uzaklarda Yason burnunun silueti görünmektedir. Bu tepe üzerinde küçük bir hayvanat bahçesi, çay bahçeleri, kafeler bulunmaktadır. Yerli ve yabancı turistin manzara noktası olarak gelip görebileceği önemli bir turistik yerdir.

Küpkaya Kanyonu: Ulubey İlçesinde, Kardeşler Köyü'nde, Ordu İline 32 km, Ulubey ilçesine 9 km mesafededir. Küçük bir kanyondur fakat görülmeye değer bir doğal güzelliğe sahiptir.

Boztepe: Boztepe, Ordu İl merkezini, hâkim bir tepe üzerinden gören, denizden 450 metre yükseklikte bulunan bir tepedir. Ordu İl merkezine 6 km. uzaklıkta olup, asfalt yolla ulaşım sağlanmaktadır. Boztepe'de restoran, çay bahçesi, ticari birimler ve orman içi mesire yeri bulunmaktadır.

1.3.1.4. Mağaralar

Yazkonağı Mağarası: Ünye İlçesi'nin güneyinde Karagöl Mahallesi sınırları içinde, Ünye İlçesine 4 km. mesafededir. Birbirine bağlı iki mağara ve bu mağaraların kollarından oluşmaktadır. Mağaranın tabanı çakıl, kum ve yer yer kaya bloklardan oluşmaktadır. Mağara içinde iki adet doğal, 25 metre yükseklikten akan şelale bulunmaktadır.

Dambalı Mağarası: İkizce ilçesinin 3 km . Güneybatısında Kurtköy sınırları içindedir. Dambalı, volkanik kayalarda maden çıkarımı açılmış yapay bir maden çıkarma alanıdır.

Patlaksu Mağarası: Kumru ilçesi Ballık Köyü'ndedir. Yatay olarak gelişmiş, kaynak konumlu, aktif bir mağaradır. Yaz ve kış aylarında sürekli akışı olan yeraltı deresi bulunmaktadır.

Boğazcık Mağarası: Perşembe İlçesi, Boğazcık Köyü, Bahçeköy mahallesinde bulunmaktadır. Çaka mahallesinden güneye ayrılan stabilize yoldan mağaraya ulaşılmaktadır. Yatay olarak gelişmiş, başlangıçta kaynak, daha sonra geçit konumu almış, fosil bir mağaradır. Girişi geniştir ve birkaç metre aşağıya inildiğinde geniş bir hol mevcuttur.

Topçam Mağarası: Çağman Mağarası ile birlikte Ordu'nun güneyinde Mesudiye'ye bağlı Topçam Kasabası yakınındadır. Vadi tabanından 10-15 m yukarıda dik bir giriş ağzı bulunan Topçam Mağarası doğu-batı yönlü birbirine bağlı iki galeriden (biri tıkanmış) meydana gelmiştir. Mağaranın genişliği 1-6 m, tavan yüksekliği ise 2-12 metreler arasında değişir. Damlataş oluşumları açısından son derece fakir olan mağaranın içi moloz, çakıl, kum ve mil yığınları ile kaplıdır. Mağaranın doğu ucu faya bağlı olarak dar bir çatlakla kapanmış, batı ucu blok ve molozlarla tıkanmıştır. Yağışlı dönemlerde tavandan sızan veya damlayan sular batı kesimlerde yer yer küçük gölcükler oluşturmaktadır.

Çağman Mağarası: Topçam Mağarası ile birlikte Ordu'nun güneyinde Mesudiye'ye bağlı Topçam Kasabası yakınındadır. Ordu'nun hemen doğusunda

Karadeniz'e boşalan Melet Irmağı'nın derin kanyonlarıyla parçalanmış bir bölgededirler. Çağman Mağarası, Topçam Mağarası'nın 150-200 m güneybatısında yer almaktadır. Mağara, birbirlerini kesen iki fay üzerinde gelişmiştir. Dar ve basık bir girişi olan mağarada, kuzey-güney yönlü fay üzerinde uzanan çatlakta gelişen 5 metrelik bir kuyu ile ana salona inilmektedir. 7x10 m boyutunda olan bu salonun tabanı moloz ve bloklarla örtülüdür. Duvarları ise duvar ve perde damlataş oluşumları ile kaplıdır. Mağaranın doğu bölümünde kalınlığı 4 metreyi bulan çakıl, kum ve killerden oluşan bir depo yer almaktadır. Mağara doğu bölümünde bulunan dar ve eğimli bir galeri ile sona ermektedir.

1.3.1.5. Yaylalar

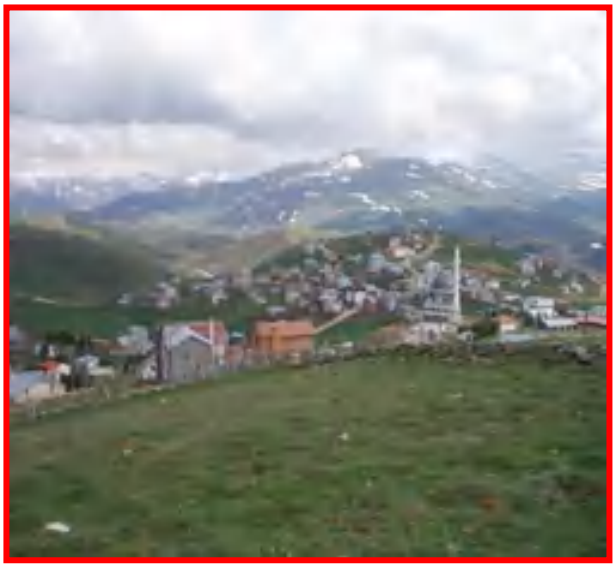

Çambaşı Yaylası (Turizm Merkezi): Ordu İlinin en önemli yaylasıdır. Ordu – Kabadüz -Çambaşı yolundan 60 km.'lik asfalt yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Yayla 1850 m. yüksekliktedir. Çambaşı Yaylası doğal güzelliği ve flora açısından zengin değerler barındırmaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yaylada konaklamaya yönelik tesisler bulunmaktadır. Yaylanın tamamı özel mülk ve hazine mülküdür. Yaylanın imar planı ve parselasyon işlemleri tamamlanmış durumdadır. Hayvancılık faaliyetlerinin azalmasıyla, yayla daha çok dinlenme ve tatil amaçlı kullanılmaktadır. Bu durum yapılaşmada da kendini göstermiş, yaylada tatil amaçlı ikinci konut yoğunluğu oldukça artmıştır. Buna bağlı olarak yayla içinde ticari faaliyetler son derece gelişmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda yapı yoğunluğu artmış; Çambaşı Yaylası, yayla karakterini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Her yıl yayla şenlikleri 19-20 temmuz tarihlerinde yapılmaktadır.

Perşembe Yaylası (Turizm Merkezi): Ordu İli, Aybastı İlçesi'ne 17 km uzaklıkta bulunan yayla, yaklaşık 1500 m. yükseklikte bulunmaktadır. Yaylanın en önemli özelliği akarsuların oluşturduğu mendereslerdir. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklamaya yönelik tesisler de bulunmaktadır ve ticari faaliyetler oldukça gelişmiştir. Yayla içinde Perşembe Göleti bulunmaktadır. Göletin çevresinde ağaçlandırma çalışmaları ve park düzenlemeleri yapılmıştır. Ayrıca aynı zamanda Perşembe Yaylası'na da hizmet veren günübirlik tesisler, göletin çevresinde konumlanmıştır. Gölette su sporlarına yönelik küçük ölçekte bir işletme de bulunmaktadır. Geleneksel Perşembe Yayla Şenlikleri, her yıl 24 Temmuzda düzenlenmektedir.

Keyfalan Yaylası (Turizm Merkezi):

Mesudiye İlçesi'nin güney- doğusunda bulunan Keyfalan Yaylası, Ordu'ya 134 km, Mesudiye'ye ise 20 km uzaklıktadır. 1200 m. yükseklikte Karatepe'nin eteklerinde çam ormanlarının arasında bulunmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon ve konaklama tesisi bulunmamaktadır ancak ticari faaliyetler gelişmemiştir.

Argın Yaylası (Turizm Merkezi): Akkuş İlçesinde, ilçe merkezine 3 km. mesafede bulunmaktadır. Etrafı gürgen ormanları ile kaplı alan 1597 metre yüksekliktedir. 1991 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yayla şenlikleri her yıl 2–3 ağustos tarihleri arasında yapılmaktadır.

Korgan Yaylası: Korgan İlçesine 25 km. mesafede Korgan ve Niksar ilçesi arasında yer almaktadır. Genellikle Korgan İlçe merkezinde oturanlar tarafından kullanılmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yaylada konaklama tesisi bulunmamaktadır. Yaylada ticari faaliyet gelişmemiştir. 1994 yılından beri Korgan Belediyesi tarafından 20–22 Haziran tarihleri arasında yayla şenlikleri düzenlenmektedir.

Yeşilce-Topçam Yaylaları (Turizm Merkezi): Mesudiye İlçesi Yeşilce ve Topçam beldelerine bağlı bulunan Kızılağaç, Beyağaç, Kıyıyurt ve Çukuralan yaylalarını içine almaktadır. Bu yaylalar topluluğu zengin bitki örtüsü ve ormanlık alanların yer aldığı, flora çeşitliliği olan bir alanı kapsamaktadır.

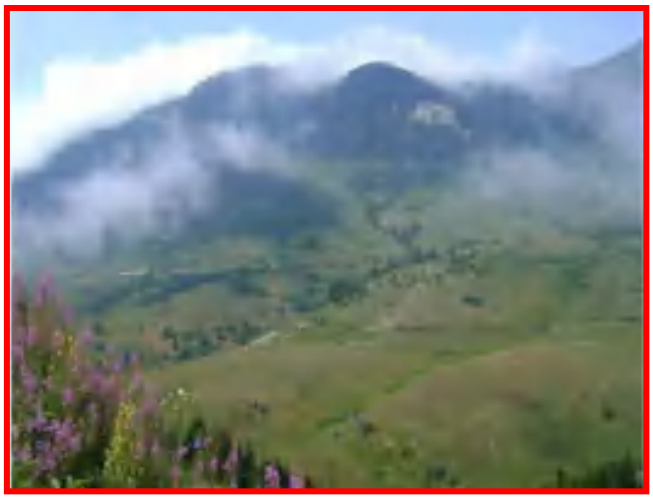

Düzoba Yaylası: Kumru İlçesi'ne 25 km, en yakın kıyıya 60 km uzaklıktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla içinde ticari faaliyet oldukça gelişmiştir. Pazar günleri de pazar kurulmaktadır. Yayla içinde konaklama tesisi bulunmamaktadır. 1992 yılından bu yana Haziran ayı üçüncü hafta sonu tarihleri arasında Düzoba Yayla Şenlikleri yapılmaktadır. Ramazan ve Kurban Bayramının 1. günü Fizme'de güreşler tertip edilmektedir.

Ericek Yaylası: Kumru İlçesi'ne 8 km mesafededir. Yaylaya ulaşım toprak yol ile sağlanmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Elektrik ve su mevcuttur. Yaylada haziran ayında "Yaban Çileği Festivali" düzenlenmektedir.

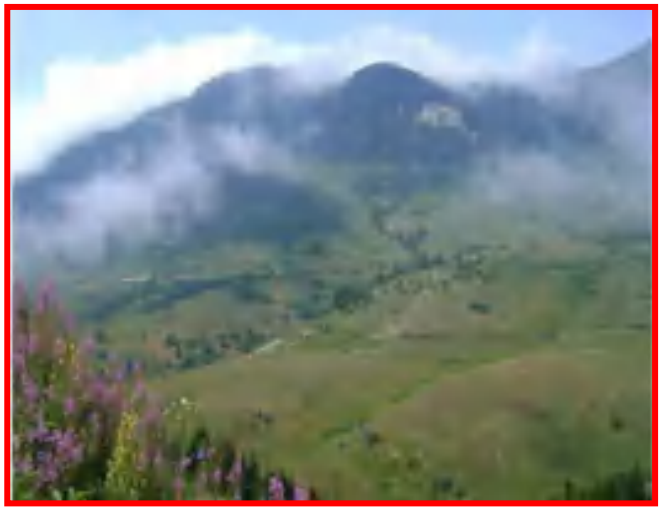

1.3.2.Tarihi Ve Arkeolojik Değerler

Ordu'nun ilk kuruluş tarihi M.Ö. 756 yılında Kotyora bugünkü Bozukkale ile başlamıştır. Ordu ilinde yaşamış birçok medeniyetin izleri az da olsa tarihi ve arkeolojik değerlerle kendini göstermektedir. Ordu İli tarih içinde Hititler, Frigler, Kimmerler, Medler, Persler, Pontus Krallığı, Roma, Bizanslılar, Selçuklu Devleti ve Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu dönemlere ait birçok cami, köprü, çeşme ve kalenin büyük bir kısmı harap olmuş olsa da bir kısmı günümüze kadar gelebilmiştir. İl genelinde tescili yapılmış toplam 215 sivil mimarlık örneği, 29 adet dinsel yapı, 35 adet kültürel yapı, 7 adet idari yapı, 2 adet askeri yapı, 19 adet mezarlık, 15 adet doğal varlık, 4 adet kalıntı niteliğinde tarihi değere sahip eser bulunmaktadır.

1.3.2.1. Ordu Kent Merkezi – Merkez İlçe

Ordu'nun ilk kuruluş yeri daha önce Bozukkale (Cotyora) olarak bilinen, Kirazlimanı Mahallesi'dir. İlin kuruluşu M.Ö. IV. YY. 'a kadar inmektedir. Tarih içinde birçok kavmin egemenliği altına girmiştir. İl Merkezinde tescillenmiş toplam 3 okul, 4 hamam, 6 camii, 1 hazire, 4 çeşme, 106 konut, 2 idari yapı, 2 hamam, 2 köprü, 2 kilise, 5 kaya mezarı, 3 türbe kalıntısı, 3 ağaç, 5 taşınmaz bulunmaktadır. Ordu Kent Merkezinde Kirazlimanı Mahallesi'nin bir bölümü, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından 20.10.1979 tarihinde, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 2.7.1987 tarihinde koruma altına alınarak Kentsel Sit Alanı olarak ilan edilmiştir.

Bozukkale (Cotyora): Ordu İli'nin ilk kuruluş yeri olan Cotyora, M.Ö. VII. yy. ikinci yarısında Milletli koloniler tarafından kurulmuştur. Cotyora'nın tarih öncesi çağları Prehistorik Dönemde başlamıştır. M.Ö. XVII. yüzyılda burası Kaşkaların yurdu olarak tanınmıştır. Kaşkalar yörede MÖ. VIII. yüzyıla kadar egemenliklerini sürdürmüşlerdir. Bu alanda birçok medeniyet yaşamıştır. XI. YY.'da Bizanslılar tarafından yapılan bir gözetleme kulesi mevcuttur. Bozukkale Yerleşim Alanı 2. derece Arkeolojik Sit Alanıdır.

Kurulkaya Yerleşmesi: Uzunisa Bucağı, 13 km uzaklıktaki Bayadı Köyü'nde bulunan bir kaya üzerine kurulmuş bir yerleşim alanıdır. MÖ. V ve IV. yy. da yerleşme yapıldığı tespit edilmiştir. Yerleşim alanında yapılan kazı çalışmalarında pişmiş topraktan çatı kiremitleri, duvar örgüsü seramik parçaları ve merdiven gün ışığına çıkarılmıştır. Kurulkaya Yerleşim alanı 1. Derece Doğal Sit ve Arkeolojik Sit Alanıdır.

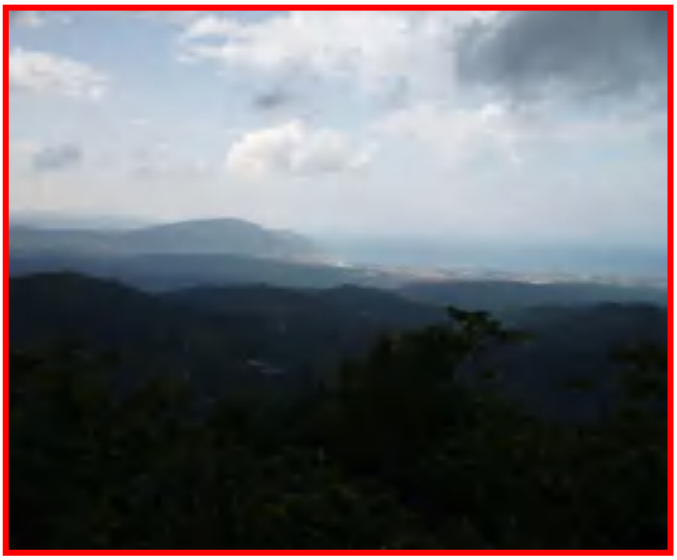

Taşbaşı Kilisesi (Eski Cezaevi-Kilise): Ordu İl Merkezi, Taşbaşı Mahallesi'nde denize hâkim bir konumdadır. 1856 yılında Rumlar tarafından inşa edilmiştir. Dört tarafı yüksek taş duvarlarla çevrilidir. Dikdörtgen planlı olup doğu batı yönünde uzanır. Bir süre cezaevi olarak kullanıldıktan sonra, 10 Nisan 2000 tarihinden itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek kültür merkezi olarak hizmete girmiştir.

Düzmahalle Kilisesi (75. Yıl Cumhuriyet Sahnesi): Ordu İl merkezi Düzmahalle'de bulunan kilise 19.yy. ikinci yarısından sonra Rumlar tarafından yapılmıştır. Dikdörtgen planlı, ön taraflarında beşik kemerler bulunmaktadır. Duvarlar gri renkli taşlardan yapılmıştır. Bir süre İtfaiye binası olarak hizmet verdikten sonra restore edilerek 75. Yıl Cumhuriyet Sahnesi olarak hizmete açılmıştır.

Atik İbrahim Paşa (Orta Cami) : Camii 1770 yılında Atik İbrahim Paşa tarafından kütük camii olarak inşa edilmiş fakat zaman içinde tahrip olması sebebiyle 1802 yılında tekrar inşa edilmiştir. Cami dikdörtgen planlı, iki şerefeli bir minaresi vardır. Caminin en güzel kısmı barok tarzında yapılmış olan mihrabıdır.

Aziziye (Yalı) Camii: Sultan Abdülaziz zamanında ahşap olarak yaptırılmış zaman içinde yıkılmaya başlayınca 1890 yılında Kadı Zade Hasan Efendi tarafından kesme ve moloz taş ile yeniden inşa ettirilmiştir. Minberi oldukça eğimli ve yüksektir. Cami üç katlı olup pencere ve kapı kenarları ovaldir.

Hamidiye (Hükümet) Camii: Hükümet Caddesi üzerinde bulunan caminin yapım tarihi 1890-1892'dir. Küçük ve kare planlıdır. Dış yapısı ahşap ve taş malzemeden yapılmıştır.

Eskipazar Camii: Ordu ili eski yerleşim alanı içinde 1380 yıllarında Hacıemiroğulları tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Eski cami zaman içinde tahrip olmuştur. Günümüze kalabilen parçaları giriş kapısı ve portalıdır. Pencere kapakları ve minberi ahşap oymacılığının güzel parçalarından olup Ankara Etnografya Müzesinde sergilenmektedir.

Selimiye Camii: Merkez Selimiye Mahallesinde yer alan camii Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. Orta Caminin 18.yy.da yapılan mihrabı bu camiye yerleştirilmiştir. Cami 1995 yılında Vakıflar Birliği tarafından onarılmıştır.

Kemer Köprü: Merkez İlçe'de Bülbül Deresi üzerinde bulunan köprü 1890-1895 yılları arasında yapılmıştır. Tek gözlü yuvarlak kemerli taştan yapılmış bir köprüdür. Bucak ve Elmalık Mahallesi'ni birbirine bağlamaktadır.

Osman Paşa Şadırvanı: Merkez İlçede Ziraat Bankasının bulunduğu meydanda yer alan tarihi şadırvan 1842 yılında Trabzon Valisi Hazindarzade Osman Paşa tarafından yapılmıştır. Şadırvan yüksek olma özelliği ile önem kazanmaktadır.

Oluksuyu Çeşmesi: Merkez İlçe Kirazlimanı Mahallesi Oluksuyu Mahallesinde bulunmaktadır. H: 1258 (M: 1842) yılında yaptırılmıştır. Ön cephesi işlenmiş kesme taşlarla yapılmış, kemerinde dikdörtgen kabartma içerisine alınmış dört sıra Arapça yazıt bulunmaktadır.

Kirazlimanı Çeşmesi: Merkez Kirazlimanı Mahallesinde bulunmaktadır. Kesme taştan kübik görünümlü, dar saçaklıdır. Çevresi dikdörtgen çerçeveye alınmıştır. 1327 (M.1911) yaptırılmıştır. Çürüksulu Ali Paşa Çeşmesi ve Keçiköy Çeşmesi olarak bilinmektedir.

Paşaoğlu Konağı (Etnografya Müzesi) : İl merkezinde Selimiye Mahallesinde bulunan konak, 1896 yılında Paşaoğlu Hüseyin Efendi tarafından yaptırılmıştır. 625m^2 bir alan kaplayan konağın taşları Ünye

İlçesinden ahşap malzemesi Romanya'dan getirtilmiştir. Dış yapısı taş işlemeciliğinin en güzel örneklerinden olup tavanlar ahşaptan yapılmıştır. Konak 1987 yılında Etnografya Müzesi olarak hizmete girmiştir. Müzede 181 adet Arkeolojik, 1527 adet etnografik, 1252 adet sikke, 26 adet mühür, 21 adet elyazması kitap olmak üzere 3007 eser bulunmaktadır.

İsmet Paşa İlköğretim Okulu: Zaferi Milli Mahallesi'ndedir. 1860'lı yıllarda Ermeniler tarafından yapılmıştır. Taştan yapılmış özgün mimari özelliklere sahiptir.

Askerlik Şubesi – Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü: 19. yüzyıl sonlarına doğru yapılmış Ordu ilinin ilk valilik binasıdır. Taş mimari özelliğindedir.

Kaya Mezarları: Ordu İl Merkezinde tescillenmiş 5 adet kaya mezarı vardır. Bunlar Büben (Topluca) Köyü Kaya Mezarı, Delikkaya Köyü Kaya Mezarı, Konakcık Köyü Kaya Mezarı, Eskiköy Kaya Mezarı ve Kaleköy Kaya Mezarıdır. Bu Kaya Mezarları Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 15.2.1991 yılında tescillenmiştir.

Yalı Hamamı: Merkez Düz mahallede bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı, köşeleri kesme taştan, diğer kısımları moloz taştan yapılmıştır. Yapının rotasında büyük, yanlarında küçük tonozlu örtü yer almaktadır. Öndeki kısma bitişik ikinci kısmı mevcuttur. Bu bölüm iki kattan oluşmakta olup, üst kısmı ahşaptandır.

Saray Hamamı: Selimiye Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ortasında büyük, çevresinde üç küçük kubbeden oluşmuş taş bir yapıdır. Ana mekan kare planlı ve büyük kubbesi mevcuttur. 3 tane halvet hücresi ve üzerinde 3 küçük kubbe bulunmaktadır**.**

Büyük Hamam – Küçük Hamam: Eski Pazar Camiinin avlusunda iki adet hamam bulunmaktadır. Büyük Hamam caminin güney tarafında, Küçük Hamam caminin kuzeydoğusunda bulunmaktadır. 15.-16. YY.'da yapılmış olduğu sanılmaktadır**.**

1.3.2.2. Akkuş İlçesi

Kevgürk Kalesi: İlçe merkezinin 30 km kadar güneybatısındadır. Tifi Çayı'ndan 300 metre yüksekliktedir. Hâkim bir nokta üzerine yapılmıştır.

Tuzak Köyü Türbesi: Tuzak köyünde bulunan 7,5x5 m. ebadında dikdörtgen planlı türbedir. Derviş Mehmet adında bir zata ait olduğu bilinmektedir. Ahşap yapıda olup, iki kısımdan oluşmaktadır.

1.3.2.3. Aybastı İlçesi

Emir Kümbet Türbesi: Perşembe Yaylası sınırları içindedir. Danişment Gazi'nin komutanlarından olan Emir Kümbet'e aittir.

1.3.2.4. Çatalpınar İlçesi

Göller Köyü Kalesi: Göller Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Çevreye hâkim kayalıklar üzerinde kurulmuş olup, sur kalıntıları, sarnıç ve yerleşim izlerine rastlanılmaktadır. 1990 yılında I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

1.3.2.5. Çaybaşı İlçesi

Çayır Camii: İlçe merkezinde bulunan tamamen ahşaptan yapılma tarihi camidir.

1.3.2.6. Fatsa İlçesi

Cıngırt Kayası Yerleşmesi: Yapraklı Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Kaya blokları üzerine kurulmuş antik yerleşmedir. Yerleşmede bir dehliz, kaya mezarları, nişler, duvar kalıntıları ile çanak çömlek parçaları bulunmaktadır.

Bolaman Kalesi: Bolaman Beldesi'nde bulunan kale, Pontus Rum İmparatorluğu zamanında inşa edilmiştir. Moloz taş ve tuğladan yapılmış olan kale gözetleme amacıyla yapılmıştır. Kale 65 metre uzunluğunda üçgen bir kayanın üzerine inşa edilmiştir. Kalenin güney duvarında yükseklik 6m.ye kadar çıkabilmektedir. Orijinal döşemesi kaldırım taşı iken günümüzde beton kaplanmıştır. Kalenin üstünde güney duvarı ile kilise arasında 19.yüzyılda ahşap bir Osmanlı

konağı bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı katkılarıyla 2006 yılında onarımı yapılmıştır.

Bolaman (Haznedaroğlu) Konağı: Ordu-Samsun karayolu üzerinde Bolaman Beldesi'nde yer almaktadır. Bolaman Kalesi duvarları üzerine inşa edilmiştir. Karadeniz bölgesinin özgün mimari özelliğini yansıtan bir konaktır.

Yalıköy Camii: Yalıköy Köyü'nde bulunmaktadır. Duvarları taştan, iç kısmı ile üst katı ahşaptandır. Üçtaş sütunla taşınan son cemaat yeri mevcuttur. İç kısımda mihrabın sağında ve solunda sıva üzerine yazılmış ayetler bulunmaktadır. Ahşap kısmı onarılmıştır.

Yenipazar Gölbaşı Camii: Fatsa ilçe merkezine 10 km uzaklıktadır. 1870 yılında yapılmış olan camii taştan yapılmış olup, özgün mimari bir tarihi yapı özelliği göstermektedir.

1.3.2.7. Gölköy İlçesi

Gölköy Kalesi: İlçe merkezinde Kale Mahallesinde yer almaktadır. Gözetleme ve savunma amaçlı olarak doğal bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Tek kapılı olarak geniş bir alana yayılmıştır. Zaman içinde tahrip olmuş günümüze kadar sadece sur parçası ve kapı girişi kalmıştır.

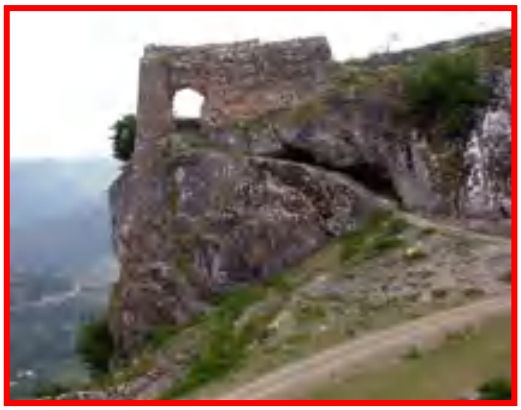

1.3.2.8. Gülyalı İlçesi

Kestane Köyü Tarihi Camii: Kestane Köyü'ndedir. 1890-1900 yıllarında yapılmıştır.

1.3.2.9. Gürgentepe İlçesi

Dikenlice Kaya Mezarları: Dikenlice Köyü'nde bulunan 9 adet kaya mezardan oluşmaktadır. Mezarlar tek odalı olup içinde seki bulunmaktadır. 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

1.3.2.10. İkizce İlçesi

Gençağa Kalesi: Karlıtepe Köyü'nde sarp bir kaya kütlesi üzerinde bulunan kale, 13.YY.'da Hacıemir Beyliği tarafından yapılmıştır. İlçe merkezine 10 km uzaklıkta bulunmaktadır. İki bölümden oluşan kale, 60 metre yüksekliğindeki bir kaya üzerindedir. Giriş kapısı kütle kayanın 30 metre yükseğinde olup, buraya oyma 69 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Giriş kapısının hemen solunda 6 metre yüksekliğinde 3 metre genişliğinde bir oda bulunmaktadır. İkinci bölüm ise, çok sayıda sert ve sivri kayalardan oluşmaktadır. Ağzı dar, dibi çok geniş, 6-7 metre derinliğinde bir kuyu bulunmaktadır. 1. ve 2. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanıdır.

Laleli Camii: İlçe merkezinde bulunan cami Lale Devrinde yapılmıştır. Cami kapısındaki lale motifleri bu durumu kanıtlar durumdadır. Tamamen ahşap olan camide kullanılan kereste bölge iklimine dayanıklı olan pelit ağacından yapılmıştır. Caminin en önemli özelliklerinden biri uzun yıllar önce yapılmasına rağmen hiç yıpranmadan günümüze kadar gelmiş olmasıdır

1.3.2.11. Kabataş İlçesi

Şid Abdal Türbesi: Kuzköy sınırları içinde bulunan türbe, 14. Y.Y.'da yöreye gelen Şid Abdal'a aittir. Tarihi kaynaklara göre, Şid Abdal, bir Alp erendir. Bu türbe halk tarafından ziyaret edilen önemli bir türbedir.

1.3.2.12. Kumru İlçesi

İlçe genelinde kültürel ve tarihi yönden değer taşıyan Kuşnefak Kalesi, Samur Tümülüsü ve Merkez Camii bulunmaktadır.

1.3.2.13. Mesudiye İlçesi

İlçe merkezinde tescilli bir adet kilise, bir höyük ve iki adet sivil mimari örneği yapı yer almaktadır.

Arıkmusa Yerleşmesi: Mesudiye İlçe merkezinin 19 km doğusunda Arıkmusa Köyü sınırları içinde bulunan yüksek kayalıklar üzerinde kurulmuş bir antik yerleşimdir. Ana kayaya oyulmuş iki adet dehliz günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca, gözetleme odaları mevcuttur.

Kaleköy Kalesi: İlçe merkezinden 6 km uzaklıkta Kaleköy yakınındadır. Kale 14. yy.da Danişmentliler tarafından yapıldığı varsayılmaktadır. Üç kümbet kalıntısı, kaya mezarları, sur duvarları ve tarihi mezarlardan oluşan kalıntılardan oluşmaktadır.

Meletios Kalesi: Yastura Köyü'nün Yenice Mahallesi'nde bulunmaktadır. Kalenin sur duvarları üzerinde sarnıç, sığınak gibi bölümler günümüze kadar gelmiştir.

Konacık Kaya Mezarları: Mesudiye ile Yeşilce arasında yolun her iki tarafında yer alan mezarlar, tek ve çift sütunlu içlerinde birer kilise bulunan yapılardır.

1.3.2.14. Perşembe İlçesi

Yason Burnu - Yason Kilisesi: Perşembe ilçesinin 22 km batısında Çaytepe Köyü sınırları içerisinde bulunan antik kilise, 1868 yılında Rumlar tarafından yapılmıştır. Yason burnu aslında çok eski bir yerleşim yeridir. Burada bulunan Yason kilisesi ise kasabanın en büyük dini ayin yerlerinden biri olarak kullanılması için yapılmış dönemin mimari özelliklerini yansıtan bir kilisedir. Kubbesi Osmanlı mimarisi tarzında yapılmıştır**.** Yason Burnu adını Argonot efsanesinin kahramanların önderi Iason'dan almıştır. Yason burnu coğrafi özellikleri itibariyle bir liman özelliği göstermektedir. Yason Burnunda Hagios Nikolaos adlı bir Rum kilisesi, antik liman ve 4 bin yıllık taşlar yontularak yapılmış balık üretme havuzlarının kalıntılarıyla, bir deniz feneri bulunmaktadır. 2004 yılında restorasyon çalışmaları ile aslına en uygun biçimde onarılmıştır. Yason Burnu ve Kilisesi 1. derece arkeolojik, 2. derece doğal sit alanı içinde bulunmaktadır.

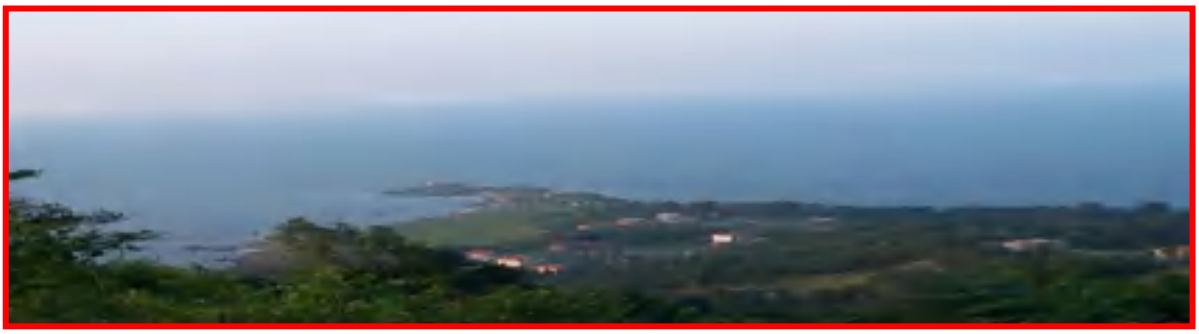

Efirli Camii ve Mezarlığı: İlçenin Efirli Köyü, sahil kesimindedir. Camiinin kitabesine göre 150 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Tek şerefeli minaresi olan camiinin mihrab ve iç kapısı orijinaldir.

Hoynat Adası: Perşembe'nin 20 km kuzeybatısında, Ramazan Köyü sınırları içinde, Hoynat Tünelinin yanında, kıyıdan 100 m uzaklıktadır. Adada sadece bu bölgede yaşayan 90 adet çift tepeli karabatak bulunmakta olup, bu ada Türkiye Doğa Derneği tarafından Önemli Kuş Alanı (ÖKA) kapsamına alınmıştır. Ayrıca adada zaman içinde tahrip olmuş olmasına rağmen Hoynat Kalesine ait duvarlar, burç izleri ve yapı kalıntılarına rastlanılmaktadır.

1.3.2.14. Ulubey İlçesi

Çubuklu Kalesi: Çubuklu Köyü'nde bulunan kale, ilçe merkezine 35 km mesafededir. Kale hâkim bir nokta üzerinde dik bir kaya üzerine kurulmuştur**.** Kale üzerinde kaya mezarları bulunmaktadır. UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası olarak tescillenmiştir.

Kıranyağmur Köyü Kaya Mezarı: Kıranyağmur Köyü'nde 8 adet kaya mezarları tek odalı olup, yüksek kayalıklar üzerine oyulmuştur.

Şeyh Abdullah Türbesi: Şeyhler Köyündedir. 14.YY.'da yaşamış Şeyh Abdullah için yapılmış türbe, türkuaz çinilerle bezenmiştir.

1.3.2.15. Ünye İlçesi

Ünye Kentsel Sit Alanı: Ordu İlinin en batı noktasında, Ordu İl merkezine 80 km uzaklıktadır. Yapılan arkeolojik araştırmalarda Ünye İlçe'sinin tarihi M.Ö. IX. YY.'a kadar indiği saptanmıştır. Aynı zamanda Ünye, Cevizdere Köyündeki arkeolojik bulgular Ünye'nin 15.000 (on beş bin) yıllık bir geçmişi olduğunu ortaya koymaktadır. Ünye Kalesi, Kaya Mezarlar, Merkez'de bulunan çok sayıda sivil ve resmi mimari örnekleri, kilise, kamam, çeşme ve camiler ilçenin sahip olduğu tarihi ve kültürel değeri ortaya koymaktadır. İlçe genelinde tescillenmiş toplam 1 okul, 3 taşınmaz, 66 konut, 2 camii, 2 ağaç, 2 mezarlık, 1 şadırvan, 3 hamam, 2 kaya mezarı, 2 kale, 1 kilise, 1 mağara, 8 adet kapı, 2 sarnıç, 2 çeşme bulunmaktadır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından 24.6.1983 tarihinde, Trabzon Koruma Kurulu tarafından 27.4.1984 tarihinde koruma altına alınarak Kentsel Sit Alanı olarak ilan edilmiştir.

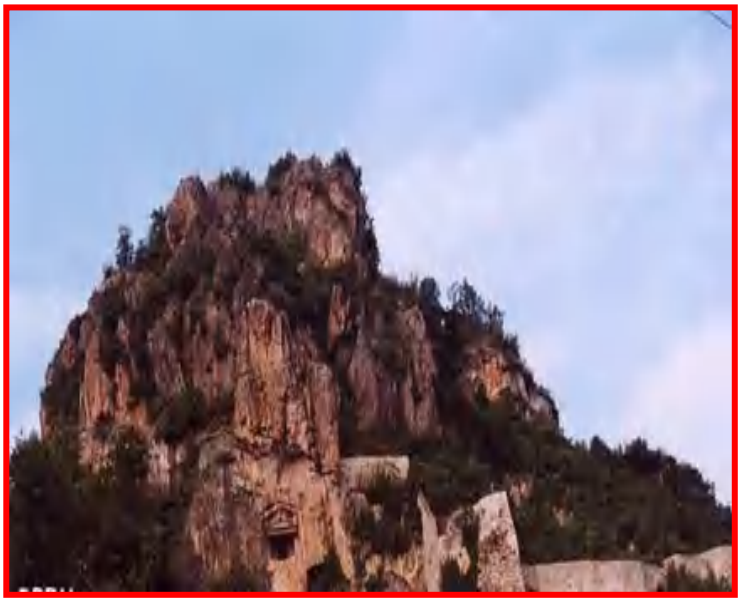

Ünye Kalesi: Ünye –Niksar karayolunun 7.Km.sinde bulunan kalenin 2500 yıllık olduğu sanılmaktadır. Kale eski çağlarda bir yanardağ iken faaliyetini tamamlamış ve kale sönük yanardağ kraterleri üzerine inşa edilmiştir. Kale M.Ö. 200–250 yıllarında Pontus Hükümdarı 2. Mitradates tarafından yaptırılmıştır. Kale içerisinde 6.YY.'da yapılan 2 adet kaya mezarı, dehlizler, kuyular, mağaralar, eski sur kalıntıları ve tüneller bulunmaktadır. Kale yıllar içerisinde birçok kavim tarafından kullanılmış ve inşa edilmiştir. Giriş kapısı yarıya kadar yarıya yere gömülü olup etrafında hayvan resimleri vardır. Mağara içerisinde mezarlarda demir ve bakırdan yapılmış, ölünün gömülürken yayına konulan süs eşyaları ile insanların

kullandığı çakmak taşlarından yapılmış kesici aletler bulunmuştur. Kalenin restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Saray Camii: Ünye'de, Kaledere Mahallesi'nde bulunan camii, 1816 yılında dikdörtgen planlı olarak, Ünye taşından yapılmıştır. Zaman içinde biraz tahrip olmuş olsa da eski orijinalliğini korumaktadır.

Tozkoporan Kaya Mezarı: Ünye İlçe merkezine 5 km. uzaklıkta Gürpınar Köyü'nde bulunmaktadır. Mezar girişi büyük yuvarlak kemerli ve derin iniş vardır, buradan iç içe iki odaya geçilmektedir. Milattan önce altıncı ve yedinci yüzyılda bölgeye hâkim olan ve aynı zamanda bölgeye adını veren Kral Mitradates zamanında yapıldığı sanılmaktadır.

1.4. RİZE

1.4.1. Doğal Değerler

1.4.1.1. Su Kaynakları

a. Akarsular

Rize İli'nin sahip olduğu bol yağışlı iklim tipi ve yeraltı su kaynaklarının varlığı, il genelinde zengin bir su kaynağı potansiyeli oluşturmuştur. Rize İli'nin sahip olduğu akarsular kısa boylu, yatay eğilimli ve hızlı akışlıdır. Bu akarsulardan bazıları Karadeniz'e ulaşmakta bazıları ise başka akarsuların kolu durumunda akmaktadır. Rize akarsuları güçlü yağmur ve kar suları ile beslendiği için debileri yüksektir. Karadeniz'e ulaşan en uzun akarsular Çağlayan Deresi, Arılı Deresi, Hemşin Deresi, Fırtına Deresi, Sabuncular Deresi, İyi Dere, Taşlı Dere'dir. Bunların dışında önemli olarak sayılabilecek akarsular Hala Deresi, Büyük Dere, Ortaköy Deresi, Kıble Dağı Deresi, Venek Deresi, Durak Deresi, Taşlıdere, Yeşildere'dir.

Fırtına Deresi: Doğu Karadeniz'in Memişhan yöresinde 2360 metre yükseklikte doğmaktadır. Kaçkar Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarındaki

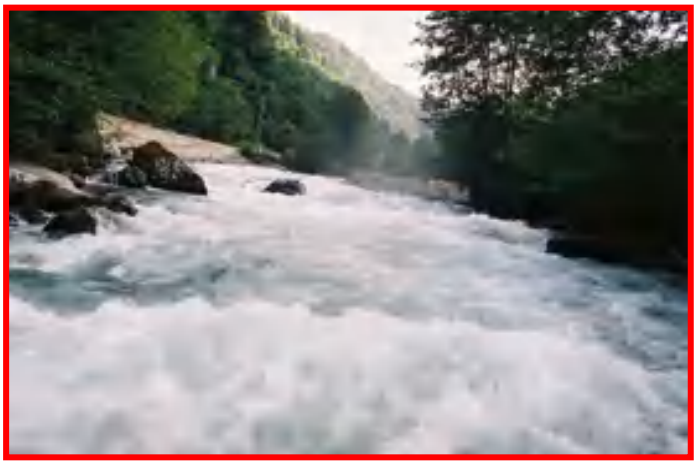

Çat Deresi ve Palovit Deresi'nin Zilkale yakınlarında birleşmesinden oluşmuş olup, 68. km. uzunluğundadır. Rize'nin en önemli derelerinden biri olan Fırtına Deresi birçok küçük dere ile beslenmektedir. Fırtına Deresinin kapladığı su yüzeyi 275 hektardır. Debisi ve akış hızı yüksektir. Ardeşen'in 2 km batısından denize dökülmektedir. Dere, profesyonel rafting sporunun yapıldığı tek akarsudur.

Çağlayan Deresi: Çağlayan Deresi, Fırtına Deresi'nden sonra Rize İli'nin ikinci büyük deresidir. Marsis Tepesi eteklerinden doğan dere Fındıklı'nın doğusundan Karadeniz'e dökülmektedir.

İyidere(İkizdere) Irmağı: Doğu Karadeniz dağlarından, 3000 metre yükseklikten doğmaktadır. Ovit yaylasından başlayıp birçok dere tarafından beslenmektedir. Rize İli'nin 15 km. kadar batısında Kaleli yakınlarından Karadeniz'e dökülmektedir. İyidere Kaymakamlığı'nın çabaları ile derede amatör olarak rafting sporu yapılabilmektedir. Ancak, ırmak üzerinde 1 adet nehir tipi hidroelektrik santral mevcut olup ayrıca 4 adet nehir tipi hidroelektrik santralın çalışmaları devam etmektedir. Bu santrallerin faaliyete geçmesinden sonra rafting sporunun yapılabilmesi güçleşecektir.

Kıbledağı Deresi: Rize'nin 1.261 m. yüksekliğindeki dağlık bölgeden kaynaklanan Kıbledağı Deresi çok sayıdaki küçük akarsu ile birleşerek kuzeydoğuya doğru akarak, Yaşköy yakınlarında Karadeniz'e dökülmektedir.

Büyükdere: Tekfur Tepesi'nden kaynaklanan Büyükdere, Rize İli'nin kuzeydoğu yönüne doğru akarak, Yenice yakınlarında batıdan gelen büyük bir kol ile birleşerek Çayeli'nin batısından Karadeniz'e dökülmektedir.

Ortaköy (Hemşin) Deresi: Çatalkaya tepesinden doğmaktadır. Toplam uzunluğu 38,5 km'dir. Pazar'ın doğu kısmından Karadeniz'e dökülmektedir.

b.Göller

Rize Dağları'nın yüksek kesimlerinde buzul aşındırması sonucu oluşmuş 19 adet göl bulunmaktadır. Bu göller arasında yüzölçümü en büyük olanlar Ambar Gölü ve Büyük Deniz Gölleri'dir. Bunun dışında ilde bulunan diğer göller; Aksu, Şevkar, At Meydanı, Büyük, Çermeş, Çitrik, Dönen, Gülyatağı, Hevek, Kaçkar, Kapılı, Karagöl, Ovit, Öküzyatağı, Sulak ve Yıldızlı Gölleridir.

Ambar Gölü: Rize İli Güneysu İlçesi'nde bulunan Ambar Gölü; 2950 metre yükseklikte yer almaktadır ve 0.07 km^2 yüzölçümü ile ilin en büyük gölüdür.

Büyük Deniz Gölü: Çamlıhemşin İlçesi bulunan bu göl 2900 metre yükseklikte bulunmaktadır.

Ovit Gölü: İkizdere İlçesi'nde bulunan bu göl 2530 metre yükseklikte, Ovit Yaylası'nın tepe noktasında yer almaktadır. Her mevsim kar kütlelerine rastlamak mümkündür.

c. İçmeler

Andon İçmecesi: Rize'ye 20 km. uzaklıkta bulunan Andon İçmecesi'nin suyu renksiz, kokusuz ve berraktır. Bu suyun mide, safra kesesi ve böbrek hastalıklarına, cilt problemlerine, iyi geldiği bilinmektedir. Kaynağın bulunduğu alanda daha önce konaklama tesisi olarak kullanılan ancak günümüzde atıl kalan üç adet yapı bulunmaktadır. İçmecenin bulunduğu alanda bir adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Ayrıca yine aynı bölgede restoranlar ve çay bahçeleri de mevcuttur. İçmece yoğun olarak kullanılmasına karşın çevre düzenlemesi yetersiz durumdadır.

Şimşirli İçmecesi: Rize-İkizdere yol güzergâhı üzerinde Çamlıhemşin İlçe merkezinin 5 km güneyinde bulunan bu içmecenin suyu renksiz ve berraktır. Suyun böbrek taşı rahatsızlığına iyi geldiği bilinmektedir. İçmecenin kaynağının bulunduğu alanda bir adet restoran ve çay bahçesi hizmet vermektedir.

Çayırlı Maden Suyu: Rize-İkizdere yol güzergâhı üzerinde bulunan maden suyu mide ve karaciğer rahatsızlıklarına iyi gelmektedir.

d. Termal Kaynaklar

Ayder Termal Kaplıcaları: Çamlıhemşin İlçesi'nin güneydoğusunda Ayder Yaylası'nda yer almaktadır. Ayder Kaplıcaları Rize'ye 80 km., Çamlıhemşin'e 19 km. mesafededir. Havayolu ulaşımı 158 km. mesafedeki Trabzon Havaalanı ile sağlanmaktadır. Kaplıca suyunun sıcaklığı 53 ºC olup, özellikleri kokusuz, normal ve rengi 1.0 olarak belirtilmiştir. Kaplıca suyunun Sağlık Bakanlığı'nca onaylanmış olarak romatizmal, eklem ve doku, bağırsak hastalıkları, spor yaralanmaları ve kronik stres rahatsızlıklarını tedavi edici özellikte olduğu belirlenmiştir. Kaplıca, yıl boyunca, bir adet kaplıca tesisi ile hizmet vermektedir. Ancak bu tesiste konaklama hizmeti verilmemektedir. Tesiste iki adet sıcak su havuzu bulunmaktadır. Tesisi 2005 yılında 80.220 kişi, 2006 yılında 94.086 kişi, 2007 yılında 92.467 kişi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerin büyük çoğunluğu rekreasyon amaçlıdır. Sağlık amaçlı gelişler oldukça azdır. Kaplıca temmuz ve ağustos aylarında yoğun olarak kullanılmaktadır.

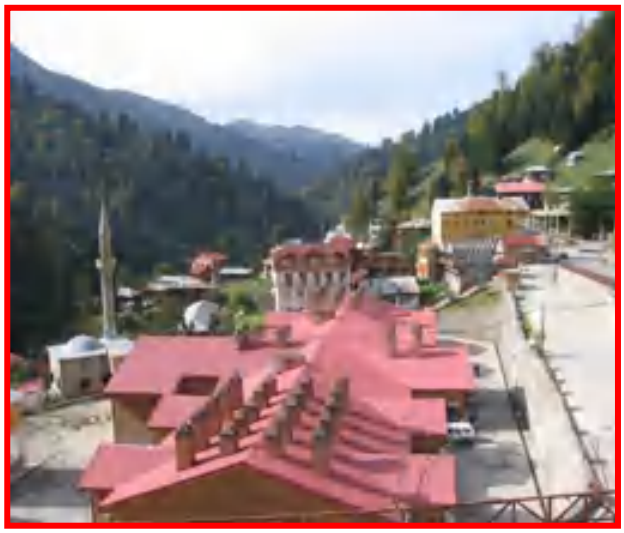

İkizdere Termal Kaplıcası: İkizdere İlçesi'nde bulunan kaplıca; ilçe merkezine 6 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kaplıcaya beton ve asfalt yoldan ulaşılabilmektedir. Termal kaplıcada bulunan, 1. kuyunun su sıcaklığı 60ºC olup, kokusuz ve ekşimsi bir tattadır. 2,5 litrelik debiye sahiptir. 2. kuyunun su sıcaklığı 70ºC olup, saniyede 8-10 litrelik bir debiye sahiptir. Termal suyun, romatizma, nefrit, nevralji, kırık-çıkık, kadın hastalıkları, kan şekeri, bel fıtığı gibi hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir. Kaplıcanın kaynağında 360 yatak kapasiteli üç

yıldızlı bir otel hizmet vermektedir. 2008 yılında faaliyete geçen tesiste; 148 oda, 3 adet kapalı termal havuz,1 adet açık termal havuz, saunalar, hamamlar ve spa merkezi bulunmaktadır.

e. Şelaleler

Ağaran Şelalesi: Çayeli İlçesi'ne 12 km uzaklıkta Sırtköy sınırları içinde yer almaktadır. Şelale'ye ormanlık bir vadinin sonundan yürüyerek ulaşılmaktadır. Şelale, yaklaşık 60 metre yükseklikte dik bir kayadan akmaktadır.

Bulut (Göksu) Şelalesi: Çamlıhemşin İlçesi ile Ayder Yaylası arasında bulunan Bulut Şelalesi Tar Deresi vadisinden, yeşillikler arasında, 250 metre yükseklikten akmaktadır. İlçe merkezinden 2 km.lik bir mesafe olup, yürünerek ulaşılmaktadır.

Palovit Şelalesi: Palovit Vadisinden akan şelale Karadeniz'in en yüksek debiye sahip şelalesidir. 15 metre yükseklikten akmaktadır.

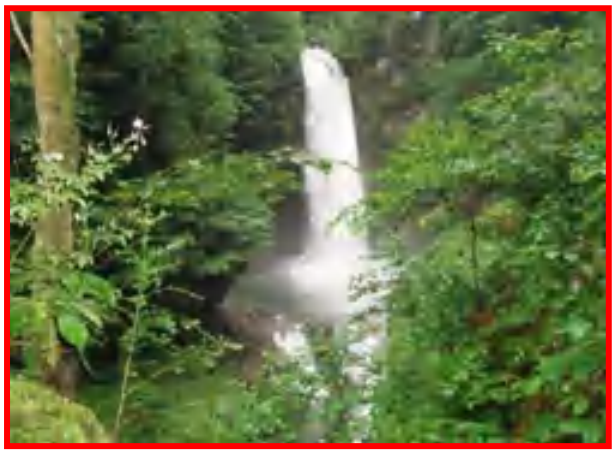

Gelintülü Şelalesi: İl Merkezine 90 km uzaklıktaki Ayder Yaylası, Kalegon Mevkiinde bulunmaktadır. Suyun akışı gelin tülünü andırdığı için bu isim verilmiştir.

Eğvane Şelalesi: İkizdere İlçesi Cimil Köyü yolu üzerinde bulunmaktadır. İlçe merkezine uzaklığı 11km'dir. Şelaleye ulaşım 6 km beton, 5km toprak yolla ulaşılmaktadır.

Akırgel Şelalesi: İkizdere İlçesi Cimil Köyü yolu üzerinde bulunmaktadır. İlçe merkezine uzaklığı 20 km'dir. Şelaleye ulaşım 6 km beton, 14 km toprak yolla sağlanmaktadır.

1.4.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık

Rize İli orman varlığı açısından zengin bir ildir. Birçok hayvan türü bu alanlarda barınmaktadır. Ormanlık alanda daha çok geyik, ceylan, bozayı, kurt, çakal, tilki gibi hayvanlar çoğunluktadır. Daha yüksek tepelerde özel bir tür olan çengel boynuzlu keçi türlerine rastlamak mümkündür. Kanatlı hayvanlardan ise daha çok huş (dağ) tavuğu ve keklik rastlanmaktadır. Bıldırcın avcılığı bölgede önemli bir yer tutmaktadır. İlin içinde belirlenmiş av sahası bulunmamaktadır. İlde Tar Deresi yaban hayatı koruma sahası bulunmaktadır.

1.4.1.3. Orman Kaynakları

Rize İli sahip olduğu iklim yapısı itibari ile geniş ormanlık alanlara sahiptir. Yaz ve kış aylarında bol yağış alması orman örtüsünün geniş ve gür olmasını sağlamıştır. Rize İli'nin topraklarının % 41,2'si ormanlarla kaplıdır. İl genelindeki ormanların % 28,45'i normal koru, %56,19'u bozuk koru, % 15,36'sı bozuk baltalık koru niteliğindedir.

Ziraat Çay Bahçesi: Rize merkezden yaklaşık 2 km. uzaklıkta bulunan mesire yeri birçok ağaç ve çiçek türünün bulunduğu park alanıdır. Tur güzergâhlarının da uğradığı önemli bir mesire yeridir. Alan içerisinde çay bahçeleri, Çaykur'a ait hediyelik satış yeri bulunmaktadır.

Gürcü Düzü Mesire Yeri: Fındıklı İlçesi'nde yer alan mesire yeri ilçe merkezinden 23km uzaklıktadır. Yolun ilk 12 km'si asfalt, beton, diğer kısımları ise topraktır. Mesire alanı içinde şu an kullanılmayan günübirlik tesis ve piknik masaları bulunmaktadır. Ulaşımın zorluğu ve işletmenin bulunmamasından dolayı yoğun olarak kullanılmamaktadır.

1.4.1.4. Mağaralar

Pileki Mağarası: İyidere İlçesi, Çiftlik Köyü'nde yer almaktadır. Mağara insan eliyle yapılmış olup, bölge halkı tarafından pileki taşı çıkarmak için, M.Ö.2300'lü yıllardan son 30 yıla kadar kullanılmıştır. Pileki taşı gömme ekmek pişirmek için kullanılan taş ya da topraktan yapılmış malzemedir. Pileki Mağarası'ndaki temizleme çalışmaları yapılmadan önce terk edilmiş bir maden galerisi durumunda iken MTA uzmanlarının kontrolünde halen me treküplerce pileki taş katmanları çıkarılmaktadır. Pileki Mağarası mağara-müze potansiyeli taşımakta olup, geçmişin kültürel bir değerini günümüze taşıyacak öneme sahiptir. Mağaranın temizleme çalışmaları tamamlanmıştır. İyidere Kaymakamlığı tarafından yol, otopark, çay bahçesi, ışıklandırma ve levhalandırma çalışmaları devam etmektedir.

1.4.1.5. Yaylalar

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en yüksek kesimlerinde yer alan Rize İli'nde ormanlık alanlar geniş yer kaplamakta olup, ormanlık alanların bulunduğu yerlerde birçok yayla bulunmaktadır. Kaçkar Dağları ve bu dağların eteklerinde birbiriyle bağlantılı yaylalar çoğunluktadır.

Ayder Yaylası (Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi): Çamlıhemşin İlçesi'nin 19km. güneydoğusunda 1350 m. yükseklikte bulunmaktadır. Çam ormanları ile zengin flora ve fauna çeşitliliği görülmektedir. Yaylada çok sayıda yayla evleri yer almaktadır. Aşağı ve Yukarı Ambarlık (Gelintülü) Şelaleleri de yaylada bulunan diğer doğa güzellikleridir. Ayder Yaylası pek çok yayla yolunun kesiştiği noktadadır. Yaylada elektrik, su ve telefon bulunmaktadır. Yayla turizm faaliyeti açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yaylasıdır. Yaylanın koruma planı çalışmaları devam etmektedir. Yayla statüsünde olmasından dolayı mülkiyet ihtilafları bulunmaktadır. Yaylada toplam 947 yatak kapasiteli 27 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. 2007 yılı itibari ile 140.783 ü yerli 18.569 u yabanı olmak üzere toplam 159.352 kişi bölgeyi ziyaret etmiştir. Yaylanın yoğun olarak ziyaret edildiği temmuz ve ağustos aylarında ev pansiyonculuğu da yapılmaktadır. Ayrıca yaylada restoran, çay bahçesi gibi günübirlik kullanıma yönelik tesisler de oldukça yoğundur. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yayla içersinde turizme dönük ticaretin bulunduğu tek yayladır.

Aşağı ve Yukarı Kavron Yaylaları: Aşağı Kavron Yaylası Ayder'e 10 km, Yukarı Kavron Yaylası ise Ayder'e 14 km uzaklıktadır. Yukarı Kavron Yaylası yaklaşık 2250m. Yükseklikte olup yaylaya çıkan yol Ayder'den sonra topraktır. Yaylada elektrik ve su mevcuttur. Yayla içinde özel mülke konu alan bulunmamaktadır. Yaylada hayvancılık faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. Yayla Ayder'e gelen turistlerin günübirlik ziyaret noktasıdır. Ayrıca Kaçkar Dağları zirvesine tırmanmak için gelen dağcıların araçla ulaştıkları son nokta konumundadır. Yaylada bir adet konaklama tesisi ve günübirlik ihtiyaca hizmet veren tesisler bulunmaktadır. Ticari faaliyetler çok gelişmemiştir.

Elevit Yaylası: Hemşin Vadisi'nin güneydoğusunda Çamlıhemşin'e 36, Çatköy'e ise 7 km uzaklıkta yer almaktadır. Ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Elevit köy statüsündedir. Ancak kış aylarında genelde boştur. Yayla Ayder'e gelen turistlerin günübirlik ziyaret noktalarından biridir. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Konaklama tesisi bulunmaktadır ve ticari faaliyetler oldukça gelişmiştir.

Palovit Yaylası: Kaçkar Dağı'nın kuzeybatı yamacında bulunan yayla Çamlıhemşin'e 70km uzaklıktadır. Yaylaya ulaşım; 29km'si parke ve asfalt, 31km'si ise toprak olan yolla sağlanmaktadır. Yaylada elektrik ve su bulunmaktadır. Yayla içinde konaklama ve günübirlik ihtiyaçları karşılayacak tesisler bulunmamaktadır. Yaylada ticari faaliyet de gelişmiş değildir. Palovit Yaylası, Çayeli'ne bağlı Çilingir, Arsavos, Sefalı köyleri ve Hemşin'e bağlı Çaneva ve Ortaköy köyleri tarafından hayvancılık faaliyetleri amacıyla kullanmaktadır.

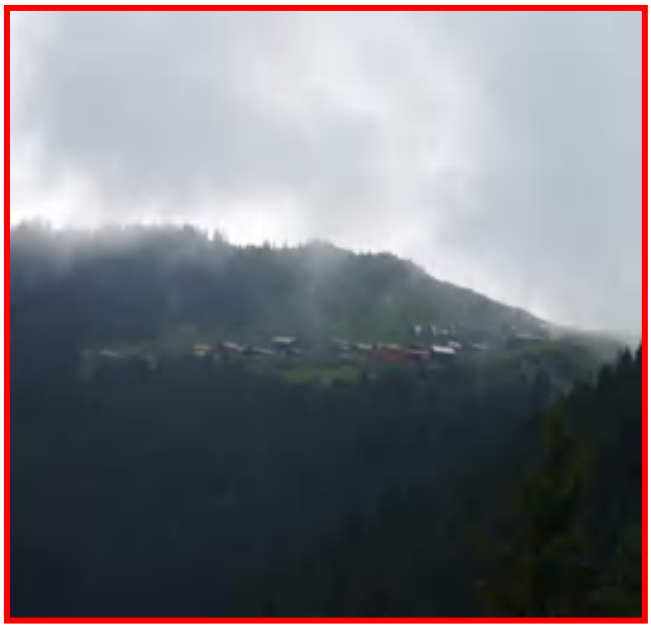

Sal Yaylası: Çamlıhemşin İlçesi'ne 22km uzaklıktadır. Yaylaya ulaşım stabilize ve toprak yolla oldukça zor sağlanmaktadır. Yolun son 1km'si patika şeklindedir. Yayla içinde özel mülke konu alan bulunmamaktadır. Elektrik mevcut olup yer altından evlere dağıtılmaktadır. Yaylanın en önemli sorunu suyunun az olmasıdır. Yaylada, 14 yatak kapasiteli yayla evi nitelikli konaklama tesisi mevcuttur. Ticari faaliyetler gelişmemiştir. Sal Yaylası bölge içinde özgün karakterini korumuş ender yaylalardan biridir.

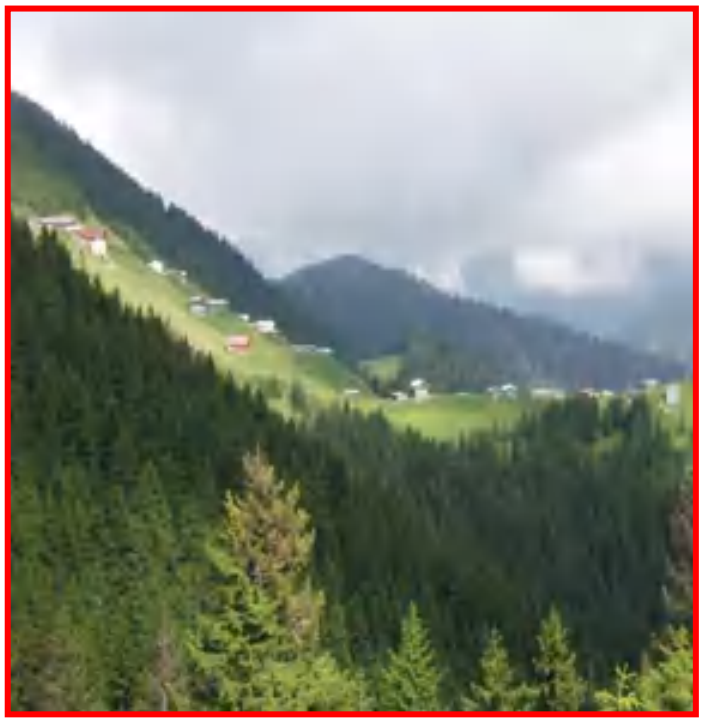

Pokut Yaylası: Çamlıhemşin İlçe merkezine 24 km, Sal Yaylası'na 2 km uzaklıkta, 1950-2050 m yükseltiler arasında kurulmuş bir yayladır. Ulaşım stabilize ve toprak yolla oldukça zor sağlanmaktadır. Yayla yolunun son 1km'si patika yoldur. Yaylada elektrik mevcut olup yer altından evlere dağıtılmaktadır. Yaylanın en önemli sorunu suyunun az olmasıdır. Yaylada bir adet 32 yatak kapasiteli konaklama tesisi bulunmaktadır. Ticari faaliyetler gelişmemiştir. Yayla, Çamlıhemşin Konaklar Mahallesi, Ortan Köyü ve Boğaziçi Köyü vatandaşları tarafından daha çok tatil ve rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır. Pokut Yaylası bölge içinde özgün karakterini korumuş ender yaylalardan biridir.

Avusor Yaylası: Çamlıhemşin İlçesi'ne bağlı olup, Ayder'e uzaklığı 9 km'dir. Ulaşım Ayder'den toprak yol ile sağlanmaktadır. 2700 metre yükseklikte bulunan yayla Ayder'e gelen turistlerin günübirlik ziyaret noktasıdır. Yaylada elektrik ve su mevcuttur. Yayla içinde özel mülke konu alan bulunmamaktadır. Yaylada hayvancılık faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. Ayrıca Altıparmak Dağları zirvesine tırmanmak için gelen dağcıların araçla ulaştıkları son nokta konumundadır. Yaylada konaklama tesisi yoktur. Ayder'den gelen turistlerin günübirlik ihtiyacını karşılayan tesisler bulunmaktadır. Yaylada ticari faaliyetler çok fazla gelişmemiştir.

Anzer (Ballıköy) Yaylası (Anzer Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi): Rize'ye 85 km. uzaklıkta, 2150 metre yükseklikte bulunan yayla, İkizdere İlçesi sınırları içindedir. Yaylaya ulaşım stabilize yol ile sağlanmaktadır. Elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada toplam 40 yatak kapasiteli üç adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Ayrıca günübirlik ihtiyaçları karşılayacak tesisler ile ticari birimler gelişmiştir. Anzer Yaylası sahip olduğu doğal güzelliklerinin ve yayla çiçeklerinin sağladığı Anzer Balı ile Rize İli'nin en önemli yaylalarından biridir.

Çağırankaya Yaylası: İkizdere İlçesi'ne 34 km. uzaklıktaki yaylaya toprak yol ile ulaşılmaktadır. 2350 m. rakımlı yaylada elektrik, su ve telefon bulunmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama tesisi ve günübirlik ihtiyaçları karşılayacak tesis bulunmamaktadır. Ticari faaliyetler gelişmemiştir.

Kito Yaylası: Yayla Çamlıhemşin'e 28 km uzaklıktadır. Yaylaya hem Çamlıhemşin, hem de Hemşin üzerinden toprak yolla ulaşmak mümkündür. Elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla, mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama tesisi ve günübirlik ihtiyaçları karşılayacak tesis bulunmaktadır. Ticari faaliyetler gelişmemiştir.

Çatköy: Çamlıhemşin İlçesi'ne 26km uzaklıkta, Elevit Deresi ile Hemşin Deresi'nin birleştiği noktadadır. Çat'a ulaşım parke ve stabilize yol ile sağlanmaktadır. Çatköy'de elektrik, su ve telefon mevcuttur. Çatköy köy statüsünde olduğunda özel mülke ait parseller bulunmaktadır. Köyde konaklamaya yönelik 48 yatak kapasiteli bir tesis bulunmaktadır. Günübirlik tesis ve ticaret fazla gelişmemiştir.

Yukarıdaki yaylaların dışında Aşağı Çaymakçur, Yukarı Çaymakçur, Hazindak, Amlakit, Huser, Samistal yaylaları; Ayder'in günübirlik ziyaret noktalarında olmaları sebebi ile önemli yaylalar arasındadır.

1.4.2. Tarihi Ve Arkeolojik Değerler

Rize İli'nin tarihi geçmişi M.Ö. 8.YY.'a dayanmaktadır. İl'de geçmişten bugüne kadar yaşamış topluluklar Medler, Pontuslular, Roma, Bizans, Akkoyunlular ve Osmanlı Devlet olarak sıralanmaktadır. Tarihi değerler bakımında çok fazla örnek olmasa da geçmişin izlerini taşıyan bazı eserler günümüze kadar gelmiştir. İl'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilmiş toplam 112 sivil mimarlık örneği, 23 adet dinsel yapı, 49 adet kültürel yapı, 2 adet idari yapı, 7 adet askeri yapı, 17 adet mezarlık, 5adet doğal varlık, 4 adet kalıntı niteliğinde tarihi değere sahip eser bulunmaktadır.

1.4.2.1. Rize Kent Merkezi – Merkez İlçe

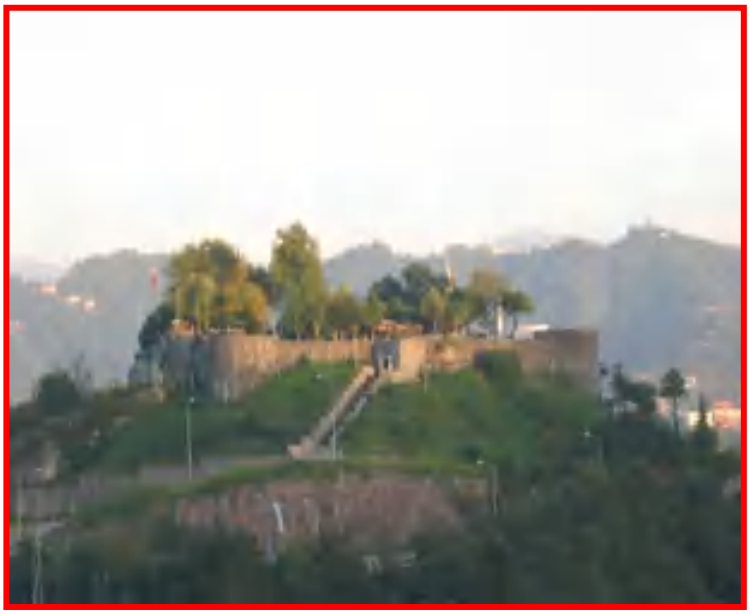

Rize Kalesi: Rize İl Merkezi'nin güneybatısında bulunan Rize Kalesi'nin kitabesi günümüze kadar gelemediği için kesin olarak hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir. Aşağı Kale surlarının bazı bölümleri Bizans İmparatoru Alexios II. (1297–1330) zamanında yapılan Trabzon Kalesi ile benzerlik göstermesinden dolayı, bu dönemde yapıldığı sanılmaktadır. İç Kale ise, İmparator Justinianus (527–565) zamanında yapılmıştır. Sonraki dönemde de Trabzon Komnenosları zamanında Aşağı Kale'nin surları yapılmıştır. Bu kale Osmanlı döneminde de onarılarak kullanılmıştır.

Kale İç Kale ve Dış Kale olarak iki kısımdan oluşmaktadır. İç kale deniz seviyesinden 150 m. yükseklikte, doğal bir yükselti üzerine yapılmıştır. Duvarları kesme ve moloz taşlardan oluşan İç Kale'nin girişi doğu yönündedir. Bu kapıdan küçük bir avluya girilmektedir. Avludan ikinci bir kapı ile de asıl kaleye geçilmektedir. İç Kale'yi çevreleyen duvarların kalınlıkları 1,5 metre kadardır. İç Kale'nin tahrip olmuş duvarları Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1990'lı yıllarda onarılmıştır.

Aşağı Kale, İç Kale'nin kuzeydoğu ve kuzeybatıya açılan, denize kadar ulaşan surlarla çevrili iken bugüne sadece batı surlarının bir bölümü gelmiştir. Fakat doğu surlarından günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Kale, halen yapılan çevre düzenlemesi ile rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır.

Bozuk Kale: Rize İl Merkezi'nin 10 km. doğusunda Gündoğdu Köyü'nde, Gündoğdu Deresi'nin kenarında bulunmaktadır. Denizden 30 metre yükseklikte küçük bir gözetleme kulesi niteliğindedir. Karadeniz kıyılarında bu kale ile yapım şekli benzerlik gösteren Orta Çağ kaleleri bulunmaktadır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kale yamuk bir plana sahip olup, duvarları moloz taşlardan kireç harç ile örülmüştür.

Rize Atatürk Evi Müzesi (Mehmet Mataracı Konağı): Rize İl Merkezi, Müftü Mahallesi'nde geleneksel mimari özelliklerini taşıyan yapı, taş bir zemin üzerine ahşap yapı malzemesi kullanılarak 1921 yılında inşa edilmiştir. 2 katlı bir konaktır. Atatürk, bir yurt gezisi sırasında 17 Eylül 1924 tarihinde bu konakta kalmıştır. 27.12.1985'te Rize Atatürk Evi Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Bina 2004 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tekrar restore edilerek 17.09.2005 tarihinde yeniden hizmete açılmıştır. Atatürk'ün yattığı oda bütün eşyalarıyla korunmuştur.

Rize Etnografya Müzesi (Sarı Ev): 1984 yılına kadar Atatürk Evi olarak hizmet veren konak, 19. YY.'da yaptırılmıştır. 3 katlı bu yapı, bahçesiyle birlikte 625 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Zemin katı sergi salonu, birinci kat idare odaları ve ikinci kat teşhir salonu olarak kullanılmaktadır. 27.06.1998 tarihinden itibaren müze olarak hizmet vermeye başlamıştır. Rize müzesinde; 76 arkeolojik eser, 594 sikke, 1129 etnografik eser olmak üzere toplam 1799 eser bulunmaktadır.

Camiiler

Kurşunlu Camii (İslam Paşa Camii) : Rize İl Merkezi'nde bulunan cami 1570 yılında inşa edilmiş olup, Osmanlı mimarisi özellikleri göstermektedir. Kesme taştan dikdörtgen planlı, kesme taştan yapılmıştır. Caminin 24 adet penceresi bulunmaktadır. Tek şerefeli minare caminin kuzeybatısındadır. Sekizgen kasnak ve kurşun kaplı kubbe bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır. Minberi ahşap olup, boyanmamıştır.

Gülbahar Camii: Merkez İlçe'de Gülbahar Hatun Mahallesi'nde bulunan bu cami, 1575 yılında Yavuz Sultan Selim'in annesi Gülbahar Sultan tarafından yaptırılmıştır. Cami son cemaat yeri ile birlikte dikdörtgen planlı yöresel siyah taştan yapılmış, üzeri de kırma bir çatı ile örtülmüştür. Önündeki son cemaat yeri yüksek bir subasman üzerine oturtulmuş, iki katlı bir yapıdır. İbadet mekânı kare planlıdır. Bu bölüm doğu yönünde üç, diğer cephelerde de ikişer tane yuvarlak kemerli pencere ile aydınlatılmıştır. Mihrap nişi yivli sütunlarla çevrelenmiş olup oldukça basit bir görünümdedir. Ahşap minber ise oldukça sadedir. Son yapılan onarımlarla camii özgün yapısını yitirmiştir.

Orta Camii: Rize İl Merkezi Yeniköy Mahallesi'nde bulunan caminin, ilk cami kitabesine göre, 1737 yılında yaptırılmıştır. Bunun ardından 1929 yılında onarılmış, l941 yılında Hacı Memiş Efendi tarafından yeniden yaptırılmıştır. Cami dikdörtgen planlı yöresel siyah kesme taştan yapılmış üzeri kırma çatı ile örtülmüştür. Üst örtüyü yuvarlak iki beton ayak taşımaktadır. Ahşap tavanın ortasına içten ahşap bir kubbe yerleştirilmiştir. İbadet mekânı doğu ve batıda üçer, kuzey ve güneyde ikişer yuvarlak pencere ile aydınlatılmıştır. Ayrıca üst sıra duvarlarda yanlarda dörder, ön ve arkada üçer ikiz pencere bulunmaktadır. Mihrap mermerden olup, gösterişsizdir. Minaresi taş kaide üzerine yuvarlak gövdeli ve tek şerefelidir.

Kale Camii: Rize İl Merkezi Kale Mahallesi'nde bulunan camii 1658 yılında Halil Ağa isimli bir kişi tarafından yapılmıştır. 1805 yılında yenilenmiştir. Fakat günümüzdeki cami 1970 yılında yapılan camidir. Kareye yakın dikdörtgen planlı caminin üzeri ahşap bir çatı ile örtülüdür. Minaresi taştan yapılmış, yuvarlak gövdeli tek şerefelidir.

Şeyh Camii: Rize İl Merkezi'nde, eski Vilayet Konağı'nın güneyinde, eski Piri Çelebi Mahallesi'nde yer alan cami; 1711 yılında El Hac Muhammed Efendi tarafından yaptırılmıştır. İlk cami çeşitli tarihlerde yapılan onarımlarla 1953 yılına kadar gelmiştir. Onun yerine yapılan bugünkü cami 1953–1965 yılları arasında inşa edilmiştir. Kesme taştan, kare planlı caminin önünde beş bölümlü beş küçük kubbeli bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Burası sonraki yıllarda camekânla kapatılmıştır. Caminin iki yanında bulunan iki minaresi birer şerefelidir.

1.4.2.2. Ardeşen İlçesi

Rum Kilisesi: Ardeşen İlçesi Kavaklı Mahallesi'nde bulunan kilise Rum Pontus İmparatorluğu zamanında yapılmıştır. Fakat günümüze kadar hiçbir kalıntı gelmemiştir.

Pirinçli Camisi: Haşimoğulları Mahallesi'nde bulunan cami, 1886 yılında yaptırılmıştır. Kesme taştan inşa edilmiş olup, dikdörtgen planlıdır ve üzeri çatı ile örtülmüştür. Minber barok üslupta bezenmiştir. Mihrap üzerindeki kitabe silindiğinden okunamamıştır. Cami Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1992 yılında restore edilmiştir. Yapılan onarım çalışmaları ile camii özgünlüğünü yitirmiştir.

Işıklı Köyü Camii: Ardeşen'de, sahil yolu üzerinde bulunan cami 1887 yılında yaptırılmıştır. Cami muntazam taş duvarlı, dikdörtgen planlıdır. Üzeri kırma çatı ile örtülmüştür. Mihrap taştan olup, önünde küçük bir kubbe bulunmaktadır. Silmelerle çevrili mihrap üzerine bazı ayetler yazılmıştır. Ahşap minber, tavan ve mahfil barok üslupta bezenmiştir. Minber süslemesi, Tunca Camii'nin minberine benzemektedir. Büyük bir daire içerisinden çıkan C kıvrımları ile barok üslupta motifler bütün yüzeyi kaplamıştır. Ayrıca kubbe içerisinde de bitkisel motifli kalem işleri görülmektedir. Minare yuvarlak gövdeli ve tek şerefelidir.

Seslikaya Köyü Camii: Seslikaya Köyü'nün merkezinde bulunan bu cami 1801 yılında yapılmıştır. Karadeniz yöresinin güzel ağaç işçiliği örneklerini taşıyan camileri arasındadır. Caminin batı cephesinde kitabesi bulunmaktadır. Bugünkü cami muntazam yontma taş ve ahşaptan dikdörtgen planlıdır. Üzeri ahşap bir çatı ile örtülmüştür. Yakın tarihlerde önüne bir bölüm eklenmiştir. İbadet mekânı, altlı üstlü ikişer pencere ile aydınlatılmıştır. Mihrap taştan ve sadedir. Ağaç minberin yan yüzeyleri ile korkulukları barok üslupta bezemelerle süslenmiştir. Buna benzer bezeme ahşap mahfilde, sütun başlarında, korkuluklarda görülmektedir. Yer yer de barok üslupta stilize lalelere yer verilmiştir. Tavanda bezemeler görülmektedir. İbadet mekânını içten örten kubbenin içerisi kalem işleri ile bezenmiştir. Caminin kuzeydoğusundaki minaresi de yakın tarihlerde yapılmış olup taş kaide üzerine yuvarlak gövdeli ve tek şerefelidir.

Tunca Köyü Camii: Tunca Köyü'nde bunan camii İmam Abdül Vahid İbni Salih tarafından h.1320 (1902) yılında yaptırılmıştır. Cami eğimli bir arazi üzerine dikdörtgen planlı olarak kesme taştan inşa edilmiştir. Giriş kapısı kuzey batıdadır. Caminin minberi ahşaptan barok tarzda geleneksel motiflerle süslenmiştir. Barok üslupta yapılan süslemeler yerel motiflerle birleşince özgünlük kazanmıştır.

Seslikaya Süleyman Dede Türbesi: Kare planlı betonarme kubbeli türbe H.1262/M.1845 tarihinde yapılmıştır. Yanında bulunan türbede Süleyman Dede Efendi'nin oğlu yatmaktadır. Yerel halk tarafından sürekli ziyaret edilmektedir.

Köprüköy (Timisivat) Köprüsü: Deresi üzerinde bulunan çift kemerli taş bir köprüdür. Halen kullanılmaktadır.

1.4.2.3. Çamlıhemşin İlçesi

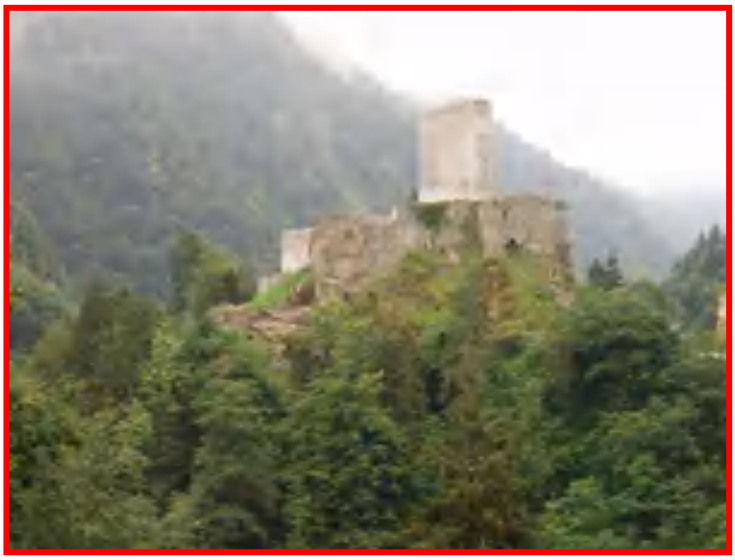

Zil Kale: Çamlıhemşin'in 15 km. güneyinde, Fırtına Deresi'ne hâkim bir noktada, deniz seviyesinden 750 metre yükseklikte bulunmaktadır. Dere yatağına hâkim bir kayanın tepesinde yapılmış olan kale çevreyi kontrol amaçlı inşa edilmiştir. Kalenin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Düzensiz bir kaya kütlesinin en yüksek kesiminde yerel moloz taştan düzgün olmayan bir planla inşa edilmiştir. Kale dış surlar, orta surlar ve içkale olmak üzere 3 kısımdan oluşmuştur. Kuzeydeki girişine batı yamacında bulunan patika bir yol ile ulaşılmaktadır. Kalenin orta kısmında muhafız binası, şapel ve baş kule olduğu sanılan 3 önemli yapı vardır. Güney ucu duvarla çevrili bir iç kale görünümündedir. Duvarların kalınlığı 1-2 metre arasında değişmektedir. Aydınlatması mazgal delikleri ile sağlanmıştır. Kaleye ait izler ve sur duvarları günümüzde görülmektedir. Kalenin restorasyonu tamamlanmış, ancak çevre düzenlemesi yetersiz kalmıştır.

Kale-i Bala (Yukarı Kale): Çamlıhemşin'e 40 km uzaklıkta Hisarcık Köyü'nde Fırtına Deresi'ne hâkim bir nokta üzerinde kurulmuştur. Varoş Kalesi olarak ta bilinmektedir. Başhemşin ve Tatos geçitlerine hâkim olan bu kalenin yapı üslubundan Zil Kalesi ile birlikte XIV.-XV. yüzyıllarda yapıldığı sanılmaktadır. Kale Osmanlı döneminde de kullanılmıştır. Doğu, güney ve kuzey kısmı sarp kayalıklar üzerinde kurulmuştur. Kale duvarları kesme moloz taştan yapılmış olup, duvarlarının kalınlığı 50 cm. ile 1,5

m. arasında değişmektedir. Kaleye giriş kuzeybatıdandır. Kale duvarlarına ait kalıntılar günümüze kadar gelmiştir.

Şenköy Camii: Şenköy'de bulunan bu cami meyilli bir arazi üzerine, 1900 yılında yapılmıştır. Cami iki katlı, dikdörtgen planlıdır. Üzeri geniş saçaklıklı bir çatı ile örtülmüştür. Medrese veya mektep olarak kullanıldığı söylenen zemin katı taş duvarlı, üst katı ise bütünüyle ahşaptan yapılmıştır. Yöresel ahşap camilere bir örnek olan caminin, ahşap süslemeleri mahfil korkuluklarında ve minberde görülmektedir.

Aşağı Çamlıca Köyü Camii: Aşağı Çamlıca Köyü'nde bulunan bu caminin kitabesi günümüze gelemediğinden yapılış tarihi bilinmemektedir. Yapı üslubu ve çevresindeki diğer camilerle karşılaştırıldığında XIX. yüzyılın ortalarında yapıldığı sanılmaktadır. Cami kesme taştan yapılmış dikdörtgen planlı, iki katlı bir yapıdır. Üzeri kırma çatı ile örtülmüştür. Caminin zemin katının medrese olarak yapıldığı sanılmaktadır. Zemin katına kuzeydoğu köşesindeki bir kapıdan girilmektedir. Ancak bu bölüm çeşitli yıllarda değişikliğe uğramıştır. Giriş kapısı basık kemerli bir kapıdır. İç mekân güney ve doğu yönündeki pencerelerle aydınlatılmıştır. Mihrap taştan olup çevresi kalem işleri ile bezenmiş, yer yer yazı kompozisyonlarına yer verilmiştir. Minberi çok iyi bir ahşap işçiliği göstermektedir. Minberdeki tüm bezemeler barok üslupla yapılmıştır.

Çamlıhemşin Konakları: Çamlıhemşin ilçe merkezinde Makrevis (konaklar) mahallesinde yer alan bu konakların 1800'lü yıllarda Çarlık döneminde Rusya'ya giden işçilerin orada gördükleri mimari biçim ve özellikleri bölgeye geri döndüklerinde yaptıkları evlere yansıtması ile ortaya çıkmıştır. Bu konaklar günümüzde de halen kullanılmaktadır.

Fırtına Deresi Köprüleri: Fırtına Deresi ve derenin kolları üzerinde birçok tarihi köprü bulunmaktadır. Bu köprüler Cürolup, Küçük, Hala, Mikrun, Kavak, Makreviş (Konaklar), Şenyuva, Orenkit ve Ortan Köprüleri olarak bilinmektedir. Bu köprüler yapı itibari ile Bizans Mimari özelliği göstermekte olup taştan yapılmıştır.

Şenyuva (Çinçiva) Köprüsü: Fırtına Deresi üzerinde bulunan köprünün 1699 yılında yapıldığı tahmin edilmektedir. Ancak 1946 yılında meydana gelen bir sel felaketinde köprü yıkılmıştır. Köprü kesme ve moloz taştan tek gözlü olarak yapılmış, sonraki yıllarda korkuluk duvarı onarılmış ve üzerine demir bir kısım eklenmiştir. Batı yönündeki ayağı üzerine de bir koruma duvarı yapılmıştır.

Kaptanpaşa Köprüsü: Yeşiltepe Köyü'nde bulunan köprünün kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Yapılış tarzı itibariyle XVIII-XIX. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Köprü iki kaya üzerine moloz taştan inşa edilmiş tek gözlü bir köprüdür.

1.4.2.4. Çayeli İlçesi

Cafer Paşa Camii: Cafer Paşa Mahallesi'nde bulunan cami XVI. YY.' da yaptırılmıştır. Denize hâkim bir teras üzerinde, eski bir mezarlığın yanında bulunan bu cami, kitabesinden öğrenildiğine göre 1845 ve 1908 yıllarında onarılmıştır. Bu arada kuzey tarafına da yeni bir bölüm eklenmiştir. Cami moloz taştan yapılmış olup kareye yakın dikdörtgen planlıdır ve üzeri kırma bir çatı ile örtülmüştür.

Ormancık Camii: Mahmutlu ve Geyik Mahalleleri arasında bulanan Ormancık Camii'nin kitabesi olmamasına rağmen 1826 yılında yaptırıldığı sanılmaktadır. Yörenin geleneksel ahşap yığma duvarlı, kırma çatılı camilerinden birisi olup, dikdörtgen planlıdır. Diğer camilerde olduğu gibi bu caminin de bir zemin katı bulunmaktadır. Burası eskiden medrese veya mektep olarak kullanılmıştır. Caminin bir girişinin üzerindeki mahfil ve saçağını dört ahşap sütun taşımaktadır. Mihrap nişi basit olup çevresi geometrik bir bordürle çevrelenmiştir. Minber ağaç işçiliğinin en güzel örneklerinden birisidir. Burada da kıvrık dal motifli bordürler, ajur tekniğinde işlenmiş bitkisel bezemeler görülmektedir.

1.4.2.5. Dernekpazarı İlçesi

Uzunkaya Camii: Merkez'e bağlı Uzunkaya Köyü'nde bulunan cami tescilli olup yığma taştan yapılmıştır. Caminin iç kısmı ahşap ve süslemelidir. Çatı örtüsü kiremittendir.

1.4.2.6. Fındıklı İlçesi

Fındıklı Köy Evleri (Konaklar): Fındıklı ilçesi köylerinde görülen yöreye özgü ahşap ve taş işçiliğinin sergilendiği konaklar ve köy evleri günümüzde de kullanılmaktadır. Fındıklı'ya özgü yöresel mimari özelliklerin gözlenebildiği Fındıklı köy evleri çatı şekli, hava koşullarına uyum özellikleri, malzemeleri ve iç süslemeleri ile önemli görsel güzellikler sergilemektedir.

Merkez Camii: Fındıklı İlçe merkezinde bulunan bu caminin yapım tarihini belirten bir kitabe günümüze gelmemiştir. Ancak minber kapısı üzerinde h.1291 (1874) tarihi yazılıdır. Caminin XVIII. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Cami çeşitli onarımlar gördüğü için özgün özelliklerini yitirmiştir. Cami iki katlı, moloz taştan dikdörtgen planlıdır. Üzeri ahşap kırma çatı ile örtülmüştür. Tavanı dört ahşap ayak taşımaktadır. Bu ayakların üzerinde bağdadi ahşap bir kubbe bulunmaktadır. Ahşap minber barok üslupta bezemelerle süslenmiştir. Minaresi taş kaide üzerine yuvarlak gövdelidir.

Meyveli Camii: Orta Mahalle'de bulunan bu cami Mustafa bin Alişan tarafından 1871 yılında yaptırılmıştır. Yörenin kendisine özgü iki katlı ahşap yığma camilerinden bir örnektir. Caminin zemin katı medreseye ayrılmıştır. Caminin önüne yakın tarihlerde bazı bölümler eklenmiştir. Mihrap basit bir niş şeklindedir. Minber ağaç işi yönünden oldukça değerlidir. Özellikle minber aynalığı, mahfil köşkü ve korkulukları zengin bezemelidir. Minber üzerinde geometrik, dizilerinden meydana gelen süslemeler görülmektedir. Ayrıca sütun başlıkları üzerinde Mührü Süleyman motifine de yer verilmiştir.

Çağlayan Köyü Köprüsü: Çağlayan Deresi üzerinde bulunan köprü, taştan yapılmış tek gözlüdür.

1.4.2.7. Hemşin İlçesi

Bilenköy Camii: Bilen Köy merkezinde bulunan bu caminin ilk yapısı XVIII. yüzyılda olup, bugünkü görünümünü 1894 yılında yapılan bir onarım ile almıştır. Cami iki katlıdır, alt katı taş, üst katı da kısmen ahşap olarak yapılmıştır. Alt katta iki bölümlü bir dershane ile bir hoca odası bulunmaktadır. Caminin çok iyi bir ağaç oymacılık sanatı ile yapıldığı görülmektedir.

Akbudak Köyü Camii: Akbudak Köy merkezinde bulunan cami, 1814 tarihli bir caminin yerine yapılmıştır. Eski cami mahfil duvarlarına kadar taş duvarlı, üzeri de kısmen ahşap olarak yapılmıştır.

Düz Mahalle Camii: Yeniköy Düz Mahalle’de bulunan cami, 1884 yılında yapılmıştır ancak, onarımlar nedeniyle özgünlüğünü yitirmiştir. Cami, taştan yapılmış kare planlı olup, üzeri ahşap bir çatı ile örtülmüştür. Mihrap ve minberi ahşap bezemelidir. İbadet mekânın kuzeyine küçük bir mahfil eklenmiştir.

1.4.2.8. İkizdere İlçesi

Güneyce Hacı Şeyh Camii: Kurtuluş Mahallesi'nde meyilli bir arazide bulunan cami 1887 tarihinde yaptırılmıştır. Yapı iki katlı olup, zemin katında taş duvarlı bir medrese bulunmaktadır. Ahşap olarak inşa edilen caminin kuzeydeki giriş kapısının sağında birkaç mezardan oluşan bir hazire vardır. İbadet mekânı batı duvarı eğimden ötürü taştan örülmüştür. Caminin girişi çeşitli onarımlarla değişikliğe uğramış ve özelliğini kaybetmiştir. Caminin iç kısmında zengin ağaç işçiliği kullanılmıştır. Özellikle minberin yan yüzleri, tavanlar barok motiflerle bezenmiştir. Mihrap yuvarlak bir niş şeklinde ahşap olup çevresi barok üslupta bitkisel motiflerle süslenmiştir.

Şimşirli Köyü Camii: Şimşirli Köyü'nde bulunan cami arazinin eğiminden dolayı yüksek taş duvarlı bir subasman üzerine,1853–1857 yılları arasında yapılmıştır. Ahşap yığma tekniğinde, kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Caminin kuzey cephedeki giriş kısmının üzerinde iç mahfile bağlanan fevkani bir mahfil bulunmaktadır. Caminin niş şeklindeki mihrabı üzerinde bir kitabe bulunmaktadır. Camini ahşap minberi barok üslupta ağaç işçiliğinde yapılmıştır. Mahfil korkulukları ve tavanda da ağaç işçiliği kullanılmıştır. Kuzeyinde bir medresesi vardır.

Diktaş Köyü Ayvazlı Mevkii Köprüsü: İkizdere-Anzer yolu üzerinde konumlanmış köprü XIX. YY. da yapılmıştır. Taş malzeme kullanılarak inşa edilmiş olup, tek gözlüdür. Bölgedeki en eski köprülerden biri olan köprü yıkılmış olup şu an kullanılmamaktadır.

1.4.2.9. İyidere İlçesi

Hacı Efendi Camii: İyidere'de bulunan cami eski bir caminin yerine 1930'lu yıllarda yapılmıştır. Dikdörtgen planlı ahşap çatılı bir cami olup, mimari yönden özelliği bulunmamaktadır.

1.4.2.10. Pazar İlçesi

Ciha Kalesi: Yücehisar Köyü içerisinde, Hemşin Deresi'nin doğusunda yer alan ana planı yuvarlak bir kaledir. İki kule ile desteklenmiş kalenin kapısı kuzeydoğudadır. Duvarları moloz taştan yapılmıştır. Ortasında yuvarlak bir kulesi bulunmaktadır.

Kız Kalesi: Pazar İlçesi'nin batısında küçük bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Trabzon Rum İmparatorluğu zamanında XIII.-XIV. yüzyıllarda yapıldığı sanılmaktadır. Kale Osmanlılar zamanında onarılmış ve kullanılmıştır. Kale kare planlı olup 14m^2 bir alan kaplamaktadır. Giriş kapısı batıda olup, muntazam taş duvarlardan yapılmıştır. Duvarlarındaki mazgallar ve yuvarlak kemerli, üst kata ait pencereler günümüze kadar oldukça iyi korunmuştur.

Kalecik(Sivri) Kalesi: Pazar'ın 5 km. batısında Kalecik Deresi'nin denize ulaştığı, oldukça yüksek bir burun üzerinde kurulmuştur. Kale XIII.-XIV. yüzyıllarda Trabzon Rum İmparatorluğu zamanında Karadeniz Bölgesi'ndeki diğer kalelerle birlikte yaptırıldığı sanılmaktadır. Trabzon-Rize Karayolu'nun yapımı sırasında kalenin bir bölümü yıkılmıştır. Kesme taş ve moloz taştan yapılan kalenin yalnızca ortasında yüksek bir kulesi olan küçük bir gözetleme kalesi günümüze kadar gelebilmiştir.

Yücehisar Camii: Yücehisar Köyü'nde bulunan cami medrese ile birlikte 1799 yılında inşa ettirilmiştir. Camiye kuzey yönünde bulunan medreseden iki kapı ile girilmektedir. İbadet mekânı dikdörtgen planlı olup doğu batı yönünde uzanmaktadır. Caminin kuzey batı yönündeki girişi üzerinde mahfil kısmına yer verilmiştir. Yapının kuzeybatıdaki ana giriş kapısının kanatları üzerinde geometrik sekizgen geçmelerden oluşan barok bir süsleme bulunmaktadır.

Dörtgözlü Köprüsü: Pazar İlçesi'nde bulunan bu köprünün kitabesi günümüze gelemediğinden yapım tarihi bilinmemektedir. Yapı üslubundan Osmanlı döneminde XIX. YY.'da yapıldığı anlaşılmaktadır. Kesme taş ve moloz taştan yapılmış dört yuvarlak kemerli bir köprüdür. Günümüzde Büyük Köprü olarak adlandırılan köprünün üç ayağı yıkılmış olup, sadece bir ayağı sağlamdır.

1.5. TRABZON

1.5.1. Doğal Değerler

1.5.1.1. Su Kaynakları

a. Akarsular

Doğu Karadeniz Bölgesi genel olarak su kaynakları bakımından zengindir. Trabzon İli'nde de debisi çok yüksek olan birçok su kaynağı bulunmaktadır. İl sınırları içinden geçen başlıca akarsular, Değirmendere, Akhisar Deresi, Fol Deresi, Çarşıbaşı Deresi, Hacıbeşir Deresi, Şana Deresi, Yomra Deresi, Yanbolu Deresi, Karadere, Manahoz Çayı, Gökçesu Deresi, Solaklı Çayı, Baltacı Deresi, İyidere Çayı'dır.

b.Göller

Trabzon İli'ndeki başlıca göller, Uzun Göl, Sera Gölü, Buzlu Göl, Karagöl, Sarıgöl, Aygır Gölü, Balık Gölü, Birömer Gölü'dür.

Uzungöl: Çaykara İlçesi'nde, Trabzon'a 99 km ve Çaykara'ya 19 km uzaklıktadır. Deniz seviyesinden 1100 m yükseklikte bulunmaktadır. Vadinin ortasında bulunan ve yamaçlardan düşen kayaların Haldizen Deresi'nin önünü kapatmasıyla oluşmuştur. Boyu 1000 metre, eni 500 metre, derinliği ise 15 metre civarındadır. Gölde alabalık yaşamaktadır. Uzungöl'ün çevresinde ladin ormanları bulunmaktadır. Çevresindeki yerleşmelerde yöreye uygun tarzda yapılmış eski ahşap evler yer almaktadır. Gölün çevresi 1989'da "Tabiat Parkı", bu alanı da kapsayan geniş bir alan 2004'de "Özel Çevre Koruma Bölgesi", her iki alanı da

kapsayan daha büyük bir alan ise 1998'de "I ve III. Derece Doğal Sit Alanları" olarak ilan edilmiştir. Göl ve çevresi; Trabzon'un turizm faaliyetlerinin en yoğun olduğu bölgedir. Uzungöl'de 2007 yılı itibariyle toplam 1.437 yatak kapasiteli, 52 adet konaklama tesisinde; 3.805'i yabancı, 151.763 turist konaklamıştır.

Sera Gölü: Akçaabat İlçesi sınırları içinde, Trabzon ile Akçaabat arasında Demirtaş Köyü yakınında bulunmaktadır. Trabzon'a 10km uzaklıktadır. Uzunluğu 1 km. genişliği ortalama 150 m. olup, en derin yeri 55 m.'dir. Sera Gölü denize dökülen Sera Deresi vadisinin sahile 3 km mesafede, bir yer kayması sonucu önünün kapanmasıyla oluşmuştur. Sera vadisinin sol yamacından kayarak büyük kütleler halinde vadi tabanına yığılan enkaz, yaklaşık 650 m. uzunluğunda ve 350 m. genişliğinde ve 65 m. yüksekliğinde bir set ve bu setin ardından yükselen sular Sera Gölü'nü oluşturmuştur. Gölün çevre düzenlemesi henüz yapılmamıştır. Gölün çevresinde üç adet restoran hizmet vermektedir.

Buzul Gölleri: Bu göller genellikle kar suyu ile beslenen küçük göllerdir. Dairesel ve ya oval formlu olup, çapları 50 ila 250m arasında değişmektedir. Bu göllerin en önemlileri; Karagöl, Balık, Sarıgöl, Buzlu, Aygır ve Kazıklı gölleridir.

Balıklı Göleti:. Balıklı Göleti Akçaabat İlçesinde, Balıklı Yaylası'nın (Acısu (Koryana) Köyü yaylası) her iki yanından geçen derenin sonunda yapılmıştır. Çevresi ağaçlıklarla kaplıdır. Gölete kaz, ördek vb. hayvanlar gelmektedir. Balıklı derelerinde ayrıca

kırmızı benekli alabalık yetişmektedir. Günümüzde mesire amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Barajlar

İl'de sulama veya enerji amaçlı rezervuar bulunmamaktadır. Ancak 1998 yılında yatırım programına alınmış olan Atasu Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin inşaatı devam etmektedir. Galyan Deresi üzerinde kurulan baraj ile yıllık 91 hm^3'lük içme suyu, 5 MW güç ile yıllık 27 GWh'lik enerji üretimi hedeflemektedir.

d. Kıyı Turizmi

Trabzon İli birçok ilçesiyle Karadeniz'e kıyısı bulunan bir ildir. 115 km.lik bir kıyı şeridine sahiptir. İklimin elverişli olmaması ve sahil yolunun kıyı dolgusu ile yapılması kıyı turizminin gelişmesini engellemektedir. Denize kıyısı olan ilçelerde bulunan başlıca plajlar, Çamburnu Halk Plajı, Çarşıbaşı Halk Plajı, Beşikdüzü Pirinçlik Plajı, Akçakale Plajı, Remzi Tatil Köyü, Akasyalar Plajı, Kalecik Plajı, Salacık Plajı, Kaşüstü Aile Plajı ve Kerem Plajı'dır.

1.5.1.2. Yaban Hayatı Ve Avcılık

a. Kara Avcılığı

Trabzon İli'nin topraklarının %10 kadarı düzlüktür. Geri kalan kısmında ise sahilden iç kısma gidildikçe engebeli ve dağlık alanlar kaplamaktadır. Fakat Trabzon av sahaları yönünden fazla zengin sayılmamaktadır. Kanatlı hayvanlardan daha çok bıldırcın, çulluk, ördek ve kaz avlanmaktadır. Bıldırcın Ağustos ve Ekim aylarında, çulluk, ördek ve kaz Ekim başından Şubat sonuna kadar, tavşan, çakal ve domuz gibi hayvanlar ise tarım arazilerine zarar verdikleri için her mevsim avlanılmaktadır. İlde Maçka- Kulindağı bölgesinde toplam 4853 hektar büyüklüğünde bir adet avlak bulunmaktadır. 2007 yılı itibari ile tesis edilmiş bu alanda yılık toplam 39 adet yaban domuzu hasat edilmektedir.

b.Balıkçılık

Trabzon İli'nde balıkçılık faaliyetleri yaygın olarak yapılmaktadır. Trabzon İli'nde en çok avlanan balık hamsi, kalkan, kefal, istavrit, mezgit, barbun, izmarit, zargana, karagöz ve kırlangıçtır. Ayrıca Karadeniz'de yetişmesi çok uygun olan somon alabalığı yetiştiriciliği yapılmaktadır.

1.5.1.3. Orman Kaynakları

İlin topraklarının % 34,42'si ormanlarla kaplıdır. Trabzon ilindeki orman varlığı Türkiye ortalamasından yüksektir. Deniz seviyesinden 10 ila 2000m yüksekliğe kadarki ağaç türleri, sarıçam, göknar, ladin, kayın, meşe, ıhlamur, akçaağaç, karaağaç, kızılağaç, kestane ve gürgendir.

Kayabaşı Mesire Yeri: Akçaabat İlçesi'ne 43, Trabzon'a 56 km mesafededir. Akçaabat ilçesi sınırları içinde 120 hektar büyüklüğünde bir mesire yeridir. Ulaşımı asfalt yolla sağlanan tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından A tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir. Tesiste 160 yatak kapasiteli konaklama birimi, 550 kişi kapasiteli restoran, günübirlik kullanıma yönelik otopark, büfe, çocuk oyun alanı ile piknik üniteleri yer almaktadır.

Savandoz Mesire Yeri: Düzköy'e 11 km, Trabzon'a 51 km. mesafededir. Düzköy İlçesi sınırları içinde yer almakta olup, alanı 23,5 hektardır. Tesise ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından A tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir. Mesire alanı içinde bungalovlar ve kır gazinosu, otopark, büfe, çocuk oyun alanı ile piknik üniteleri yer almaktadır.

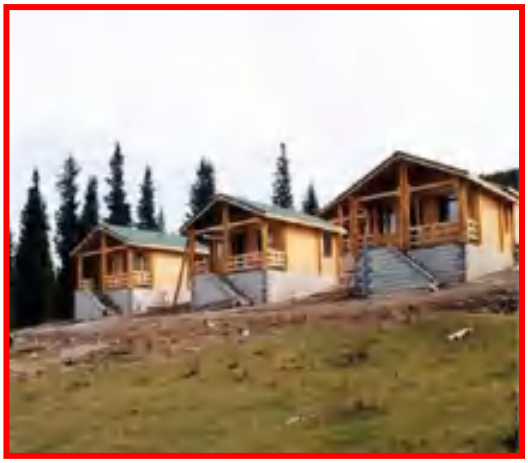

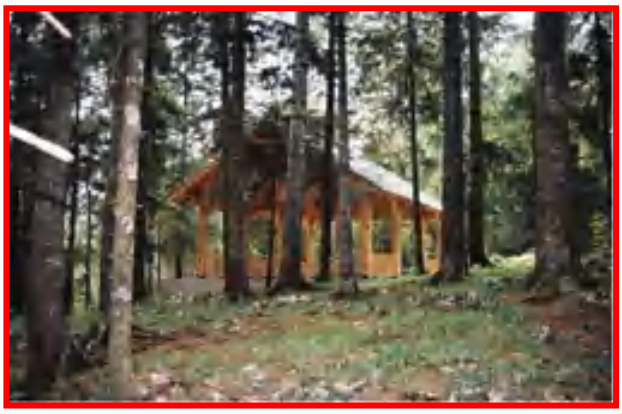

Çal-Çamili Mesire Yeri: Düzköy'e 12 km, Trabzon'a 52 km. uzaklıktadır. Düzköy İlçesi sınırları içinde yer alan mesire yeri 17 hektar büyüklüğündedir. Tesise ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir. Çal Mağarası bu Mesire Alanına yakın bir mesafede bulunmaktadır. Günübirlik kullanıma dönük tesisler ve piknik yapmaya yönelik kullanımlar bulunmaktadır.

Tilkibeli Mesire Yeri: Araklı'ya 49 km, Trabzon'a 82 km. uzaklıktadır. Araklı İlçesi sınırları içinde yer alan mesire yeri 5,8 ha büyüklüğündedir. Tesise ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir. Günübirlik kullanıma dönük ve piknik yapmaya uygun kullanımlar bulunmaktadır.

Çamburnu Mesire Yeri: Sürmene'ye 7 km, Trabzon'a ise 45 km. uzaklıktadır. Trabzon-Rize karayolu üzerinde Sürmene İlçesi sınırları içinde yer alan mesire yeri, 5,1 hektar büyüklüğündedir. Tesise ulaşım asfalt yolla sağlanmaktadır. Tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir.

Sazalan Mesire Yeri: Tonya'ya 26 km, Trabzon'a ise 90 km. uzaklıktadır. Tonya İlçesi sınırları içinde yer alan mesire yeri, 5 hektar büyüklüğündedir. Tesise ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Tesis; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından B tipi mesire alanı olarak tahsis edilmiştir.

Boztepe Mesire Yeri: İl merkezine 2 km. uzaklıkta çam ağaçları ile çevrili 250 m yükseklikte bir tepe üzerindedir. Her türlü yeme içmeye yönelik tesisler bulunmaktadır. Trabzon kentini panoramik açıdan görünümünü sağlamakta ve yaz mevsiminde gezi ve dinlenme alanı olarak kullanılmaktadır.

1.5.1.4. Mağaralar

Çalköy Mağarası: Çal Mağarası, Düzköy İlçe merkezinin 5km. güneybatısında, denizden 1050 metre yüksekte Çalköy Beldesi içerisinde yer almaktadır. Mağara Trabzon'dan 51 km, Düzköy'den 5 km. uzaklıktadır. Çal Mağarası bir yeraltı su kanalıdır. Mağaranın girişi, geniş olmakla birlikte giderek daralmakta, belli bir uzaklıktan sonra genişlik 1 m.'ye kadar düşmektedir. Tavan yükseklikleri kırık sistemlerine bağlı olarak büyük değişkenlik göstermektedir. Girişten 200 m. sonra iki kola ayrılmaktadır. Sola ayrılan kol yaklaşık 125 metre uzunluktadır. Sağ kolun ulaşılabilen kısmı yaklaşık 300 m.'dir. Bu kolun yaklaşık 60.m.'sinde küçük bir göl ve çağlayan yer almaktadır. Mağaranın içindeki rahat hava hareketi vardır. Mağaranın nemi iç kısımlara doğru artmaktadır. Mağara 2003 yılında gezilmeye hazır hale getirilmiş ve çevre düzenlemesi ile ışıklandırılması tamamlanmıştır. Mağara çevre düzenlemesi içersinde lokanta, çay bahçesi, tuvalet bulunmakla beraber otopark kapasitesi yetersiz kalmıştır.

Akarsu Köyü Mağarası: Maçka İlçesi'nin Akarsu Köyü sınırları içinde bulunan mağara eskiden yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Mağaranın içinde 72 adet oda mevcuttur. Mağaranın içinde sarkıt ve dikitler bulunmaktadır. Mağara ziyaretçiye açılabilecek bir düzenleme yapılmamıştır.

1.5.1.5. Yaylalar

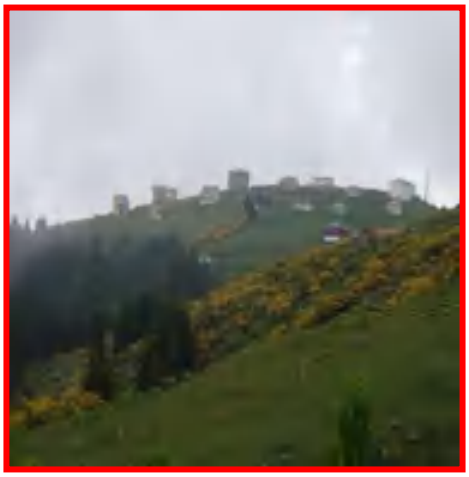

Karadağ Yaylası (Turizm Merkezi): Yayla Trabzon'a 61 km, Düzköy'e 20 km mesafededir. 1800m. yükseklikte olan yaylaya, Düzköy'den sonra stabilize yolla ulaşılmaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama tesisi bulunmakla beraber ticari faaliyetler gelişmemiştir.

Hıdırnebi Yaylası (Turizm Merkezi): Yayla Trabzon'a 34 km, Akçaabat'a 22 km mesafededir. 1600m. yükseklikte olan yaylaya asfalt yolla ulaşılmaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada Trabzon İl Özel İdaresi tarafından "Yayla Kent" adı altında, 120 yatak kapasiteli konaklama tesisi inşa edilmiş ve özel sektöre kiralanmıştır. Yaylada ticari faaliyetler oldukça gelişmiştir. Yaylanın 2 km uzağında bulunan Balıklı Göleti ayrıca mesire olanağı sağlamaktadır.

Şolma Yaylası (Turizm Merkezi): Trabzon'a 50 km. Maçka'ya 22 km mesafededir. 1850m. yükseklikte olan yaylaya, Maçka'dan sonra toprak yolla ulaşılmaktadır. Elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama tesisi bulunmayıp, ticari faaliyetler gelişme göstermemiştir. Gürgen, ladin, göknar ve orman gülleri ile çevrili yayla, önemli bir bakı noktası olması ve özgün karakterini koruması açısından Trabzon İli'nin en önemli yaylaları arasındadır.

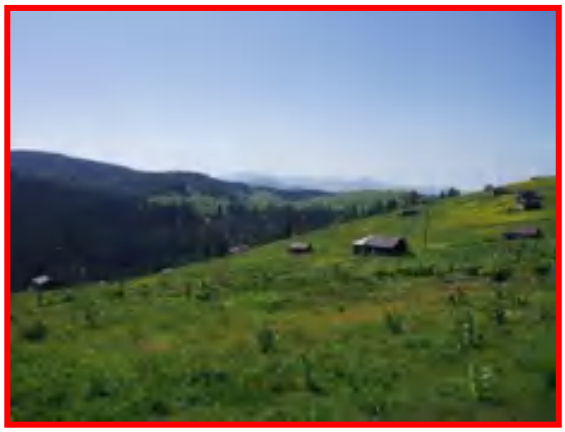

Örnekalan (Maura) Yaylası (Turizm Merkezi): Trabzon'a 46 km. Maçka'ya 18 km mesafededir. 1650m. yükseklikte olan yaylaya, Maçka'dan sonra toprak yolla ulaşılmaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama ve günübirlik hizmetlere yönelik tesisler mevcut değildir. Ticari faaliyetler de gelişme göstermemiştir. Bakı noktası

olması ve özgün karakterini koruması açısından Trabzon İli'nin en önemli yaylaları arasındadır.

Kulundağı Yaylası (Turizm Merkezi): Trabzon'a 41 km. Maçka'ya 15 km mesafededir. 1650 m. yükseklikte olan yaylaya, Maçka'dan sonra toprak yolla ulaşılmaktadır. Elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada konaklama ve günübirlik hizmetlere yönelik tesisler bulunmamaktadır. Yaylada ticari faaliyetler de gelişme göstermemiştir.

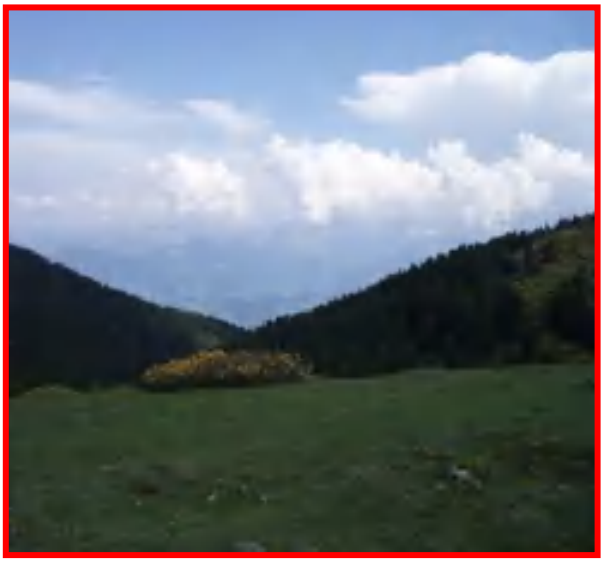

Lişer Yaylası: Trabzon'a 54 km. Maçka İlçesi'ne 28 km mesafededir. 1800m. yükseklikte olan yaylaya, Maçka'dan sonra toprak yolla ulaşılmaktadır. Elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada 20 yatak kapasiteli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu konaklama tesisi aynı zamanda yaylanın günübirlik ihtiyaca hizmet veren tek tesisidir. Yaylada ticari faaliyetler de gelişmemiştir.

Sisdağı Yaylası: Trabzon'a 85 km, Şalpazarı'na 16 km mesafededir. 1950m. yükseklikte olan yaylaya, Şıhkıran'a kadar asfalt, daha sonra toprak yolla ulaşılmaktadır. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Giresun –Trabzon il sınırındaki yaylada konaklama ve günübirlik hizmetlere yönelik tesisler bulunmaktadır. Merkez yayla olmasından dolayı ticari faaliyetler de oldukça gelişmiştir. Yaylada her yıl temmuz ayının dördüncü cumartesi günü yapılan şenliklere çok büyük katılım olmaktadır.

Sulltanmurat Yaylası: Trabzon'a 100 km, Çaykara'ya 25 km mesafededir. Sultanmurat Yaylası 5 köyün ortaklaşa kurduğu merkezi bir yayladır. 2200m. yükseklikte olan yaylaya, Ataköy'e kadar asfalt, daha sonra, bozuk asfalt ve stabilize (18km) yolla ulaşılmaktadır. Çaykara İlçe merkezinden direk yaylaya ulaşacak asfalt yol çalışmaları ise devam etmektedir. Yaylada elektrik, su ve telefon mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. I. Dünya Savaşı'ndan kalma siperlerin bulunduğu alan; Tarihi Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Yaylada, 100 yatak kapasiteli bir adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesis aynı zamanda yaylanın günübirlik tesis ihtiyacını da karşılamaktadır. Merkez yayla olması nedeniyle ticaret oldukça gelişmiştir. Yaylada ağustos ayının 20'sinde Çürük Ortası adıyla bilinen şenlikler düzenlenmektedir. Sultan Murat yaylasına 1,5 kilometre mesafede bulunan Şehitler Tepesinde bir şehitlik bulunmaktadır. Şehitlikte 1916 yılında, Rus işgalinde şehit düşmüş olan 1 subay, 1 astsubay ve 70 erin mezarları bulunmaktadır. Şehitleri anmak maksadıyla her yıl 23 Haziran'da Şehitleri Anma Günü etkinlikleri düzenlenmektedir.

Hakça Obası(Düzköy) Yaylası: Trabzon'a 53 km, Düzköy İlçe merkezine 12 km mesafededir. 1700m. yükseklikte olan yaylaya, Düzköy'den sonra stabilize yolla ulaşılmaktadır. Yaylada bulunan Haçkalı Baba Türbesi yöre halkı tarafından yoğun şekilde ziyaret edilmektedir. Elektrik, su, telefon gibi altyapı hizmetleri mevcuttur. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Yaylada günübirlik kullanıma yönelik tesisler bulunmakta olup, ticaret de gelişmiştir.

Kiraz Yaylası: Trabzon'a 48 km, Maçka'ya 22 km mesafededir. 1850 metre yükseklikte bulunmaktadır. Elektrik, su, telefon gibi altyapı olanakları bulunmaktadır. Yayla mera statüsünde olduğundan, içinde özel mülk bulunmamaktadır. Konaklama ve günübirlik hizmetlere yönelik tesisler mevcut değildir. Yaylada ticari faaliyetler de gelişme göstermemiştir. Yaylada Temmuz ayının 3. Cuma günü Ayeser Şenlikleri yapılmaktadır.

1.5.2. Tarihi ve Arkeolojik Değerler

Trabzon Kenti'nin kuruluşu M.Ö. 2000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Tarihsel süreç içinde Miletler, Presler, Romalılar, Bizanslılar, Komnenosların egemenliği altına girmiştir. Bu uygarlıklardan kalma camiler, manastırlar, türbeler, hanlar, hamamlar, müzeler ve birçok sivil mimari örnekler bulunmaktadır. Trabzon İli'nde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilmiş toplam 773sivil mimarlık örneği, 197 adet dinsel yapı, 242 adet kültürel yapı, 31 adet idari yapı, 14 adet askeri yapı, 54 adet endüstriyel ve ticari yapı 68 adet mezarlık, 1 adet şehitlik, 2 adet anıt ve abide, 106 adet doğal varlık, 15 adet kalıntı ve 1 adet korunmaya alınmış sokak bulunmaktadır.

1.5.2.1. Trabzon Kent Merkezi – Merkez İlçe

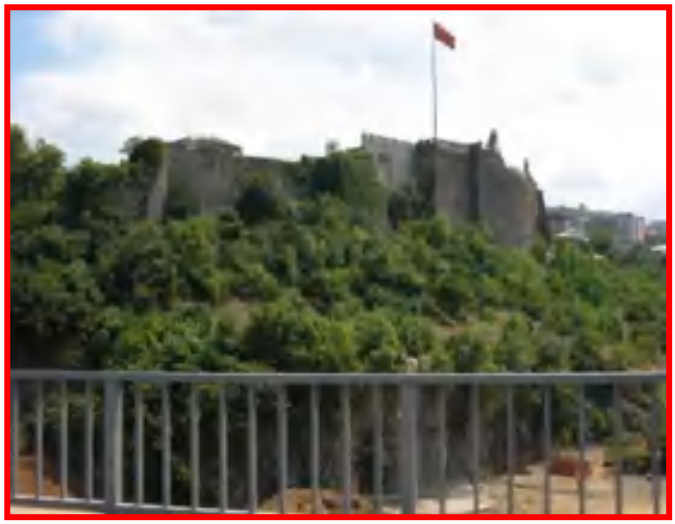

Trabzon Kalesi: Trabzon Kalesi'nin surları M.Ö.1 yy.da Roma Döneminde yapılmıştır. Kale güneyden kuzeye doğru yukarı hisar (iç kale), ortahisar ve kuzey hisar (aşağı hisar) olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Yukarı Hisar olarak bilinen yer iç kaleyi koruyan ve akropol vazifesi gören kısımdır. İlk yaptırıldığı tarih M.Ö. 2000 yıllarına kadar gitmektedir. Bu bölümde kale muhafızlığı, katip ve hizmetçiler sınıfı için yapılan yapılar yer almaktadır. Ortahisar Yukarı Hisar ve İç Kalenin devamı olan bu kısım yamuksu şekildedir. İç kaleden bu kısma iki kapı ile geçilmektedir. Bu bölümde Ortahisar Camii eski Hükümet Konağı, Zağnos Köprüsü, Kule ve Çifte Hamamlar, Amasya Camisi, Şirin Hatun Camii, Musa Paşa Camii yer almaktadır. Bu kısımda yukarı hisardan aşağı hisara kadar

uzanan surlar, Trabzon İmparatoru Alexios II.(1297–1330) zamanında yaptırılmıştır. Aşağı Hisar kısmı Zağnos Burcu'nun yanı başından başlayıp denize kadar inen surlardan meydana gelmiştir. Bu kısımda bulunan surların Sotka kapısı adı verilen iki kapısı vardır. Günümüzde "Kale Kapısı" ismi verilen mevkide sur delinerek taşıtların geçmesine elverişli duruma getirilen kısmı daha yüksek duvarlardan meydana gelmiştir. Aşağı Hisarın çevrelemiş olduğu bölgede St. Andrea Kilisesi, Molla Siyah Camii, Hoca Halil Camii, Pazarkapı Camii, Kundupoğlu ve Yarımbıyıkoğlu evleri, Sekiz Direkli Hamam, Tophane Hamamı, Hacı Arif Hamamı gibi tarihi eserler yer almaktadır.

Trabzon Müzesi: Cumhuriyet Caddesi, Zeytinlik Sokak'ta bulunan yapı 19.YY.'ın sonlarında Kostaki Teohyplaktos tarafından yaptırılmıştır. Zemin katla birlikte 4 kattan oluşmaktadır. Avrupa mimari özelliklerini yansıtan binada İtalya'dan getirilen malzeme kullanılmıştır. 1916–1918 yılları arasında Karargâh Binası, 1927–1931 yılları arasında Hükümet Konağı, 1931–1937 tarihleri arasında Genel Müfettişlik Binası, 1937–1987 yılları arasında Kız Meslek Lisesi olarak kullanılmıştır. Atatürk 15–17 Eylül 1924 yılında Trabzon İli'ne yaptığı ziyarette bu binada kalmıştır. 1988–2001 yılları arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca restorasyonu tamamlanan konak, 22 Nisan 2001 tarihinde Trabzon Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Binanın bodrum katında Etnografik ve Arkeolojik eserler bulunmakta, birinci kattı ise konak eserleri bölümü olarak kullanılmaktadır.

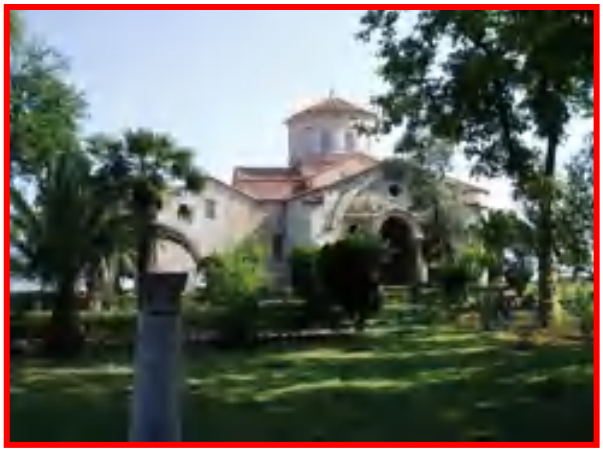

Ayasofya Müzesi: Kentin batı girişinde sahil karayolu üzerinde bulunmaktadır. Trabzon'da 1204 yılında devlet kuran Komnenos ailesinden Kral I. Manuel (1238–1263) tarafından 1250–1260 yılları arasında (13.yy.) yaptırılan bina bir manastır kilisesi olarak inşa edilmiştir. 1573 yılından itibaren cami olarak

kullanılmıştır. 1. Dünya Savaşı sırasında da cephanelik olarak kullanılan yapı, 1964 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Müze'nin 25 metre batısında 1427 yılında yapılan bir çan kulesi bulunmaktadır.

Atatürk Köşkü: Trabzon'un mesire yerlerinden biri olan Soğuksu Tepesi'nde, merkezden 8 km uzaklıkta çam ağaçlarıyla çevrili bir bahçe içerisinde yer almaktadır. Art Nouveau tarzındaki konak kentin ileri gelenlerinden Konstantin Kapogiannidis için 1890 yılında yapılmıştır. Köşk bodrum katıyla beraber 4 katlı taş bir binadır. Cephe özellikleri ve mekân düzenlenmesi dönemin Avrupa mimarisi özelliklerini taşımaktadır. İç bölmelerde tuğla malzeme kullanılmıştır. İçerisinde orijinal Çin, Japon ve Avusturya vazoları, bir müzik dolabı, Osmanlı usulü sedef kakmalı sehpa, Avrupa'dan getirilmiş mobilyalar ve heykeller bulunmaktadır.

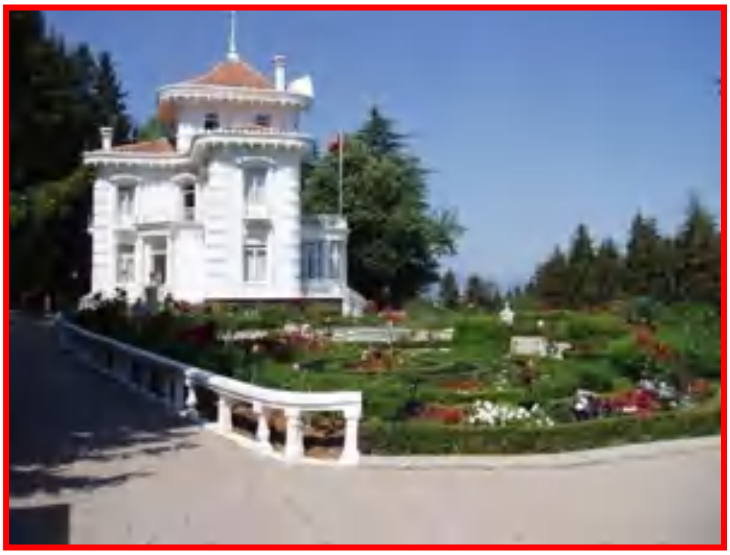

Kaymaklı Manastırı: Boztepe'nin Değirmendere Vadisine bakan kısmında kurulmuş olan manastır il merkezine 3 km. uzaklıktadır. IV. Aleksios tarafından 1424 yılında inşa edilmiştir. Dış yapısı kesme taştan yapılmış, beşgen planlıdır. Dış duvarlarında haç kabartmaları ve bir melek freski vardır. Manastır yıllar içinde birçok onarım geçirmiştir.

Kızlar (Panagia Theokephastros) Manastırı: Boztepe Vadisi'nin eteklerinde Trabzon'a hâkim bir noktada kurulmuş olan manastır 14.YY.'da III. Alexios tarafından yaptırılmıştır. 19. YY.'da kiliseye öğrenci ve misafir odaları eklenmiştir. Manastırın etrafı yüksek koruma duvarları ile çevrilmiştir. Kaya kilisesinin girişinde, dış duvarlarda bulunan freskler bugün oldukça bozulmuş durumdadır.

Santa Maria Kilisesi: İl merkezinde Kemerkaya Mahallesi'nde bulunan yapı Sultanmecit'in emirleri ile Trabzon'a gelen yabancılar için 1869–1874 tarihleri arasında yapılmıştır. Günümüzde kilise halen kullanılmaktadır.

Küçük Ayvasıl (St. Anna) Kilisesi: Çarşı Mahallesi, Hartama Sokak'ta bulunan yapı VII. YY.'da inşa edilmiştir. Üç apsisli, bazilikal planlı, küçük bir kilisedir. Yapı kiremit çatı ile örtülüdür. Giriş kapısı güney yönündedir. Kapının üzerinde I. Basil zamanına ait, 884–885 tarihinde onarım gördüğüne dair kitabesi bulunmaktadır. İç duvarlarındaki freskler büyük oranda bozulma göstermiştir. Kentin günümüze kadar gelmiş en eski kilisesidir.

Cephanelik: İl Merkezi'nde, Boztepe'nin batı yamaçlarında bulunan yapı 1887 yılında yapılmıştır. Yapı yaklaşık 25 metre yüksekliğinde, iç içe yer alan kalın duvarlı iki dairevi kuleden oluşmaktadır. İç bölüm dört, dış bölüm ise üç katlıdır. Rus işgalinde bina silah deposu olarak kullanılmış, 1919 yılında meydana gelen patlamada büyük zarar görmüştür. Mimari açıdan önemi olan bir yapıdır.

Bedesten: Trabzon'daki en eski Türk eserlerinden biri olan Bedesten Semerciler Camii'nin batısında Taşhan'ın yanındadır. Yapı XI. YY.'da Cenevizliler tarafından yapılmıştır, ancak XVI. YY. Osmanlı mimari özellikleri de göstermektedir. Bedesten'in kareye yakın bir planı vardır. Dört cephesinde de kapı bulunan bedesten 2 katlıdır. Çatısı tonozlu ve tek kubbelidir. Türk bedestenleri içerisinde tek kubbeli olan tek örnektir.

Taşhan: Trabzon Valisi İskender Paşa tarafından 1531–1533 tarihinde yaptırılmıştır. Düzgün moloz taştan inşa edilmiş olan han Osmanlı Dönemi'nin avlulu 2 katlı şehir hanlarının en güzel örneklerinden biridir. Giriş kapısı kuzeyden olup metal kaplama ahşap kapısı dikkat çekici bir güzelliğe sahiptir. Han zaman içinde onarım geçirmiştir. Çatısı 1980 yılında, beton mozaik olarak değiştirilmiştir

Vakıf Han (Gön Han, Attar Han) : Çarşı Mahallesi'nde, bulunan han, 1781 yılında bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Üç katlı, avlulu, yapıda; taş işçiliği ön plandadır. Zemin katın girişi doğuda, birinci katın girişi ise güneydedir. Birinci katta 4 dükkân, şadırvan ve caminin giriş kapısı bulunmaktadır.

Alaca Han: Bakırcılar Semtinde yer almakta olup, 18. YY.'da yapıldığı sanılmaktadır. Dikdörtgen planlı üç katlı yapı iyi bir taş işçiliği örneğidir. Yapının zemin katı depo olup, birinci ve ikinci katında odalar yer almaktadır. Günümüzde bütün cepheleri binalarla kapatılmıştır. Kentte özgün hali ile korunmuş tek handır.

Zağnos Burcu: Trabzon kent merkezinde bulunan yapı, II. Aleksios Döneminde kesme taştan kare planlı olarak yapılmıştır. Bir süre zindan olarak kullanılan yapı günümüzde İsmail Hakkı Berkmen Tarih Kütüphanesi olarak düzenlenmiştir.

Camii ve Türbeler

Ortahisar Fatih Camii (Panagiakhrysokephalos Virgin Kilisesi): Ortahisar Mahallesinde bulunan yapı, halen camii olarak kullanılmaktadır. 10. YY.' da kilise olarak inşa edilmiştir. Roma Döneminde ise yerinde bir tapınak olduğu sanılmaktadır. Altı kez onarım geçirmiş yapının bugünkü planı 12.YY.'da yapılmıştır. Yapı bazilikal planlı, üç nefli, apsisi içten yuvarlak dıştan çokgendir. Komnenos Krallığı zamanında Metropolit Kilise olarak kullanılmıştır. Fatih Sultan Mehmet döneminde camiye çevrilen ilk kilisedir.

Yenicuma Camii (St. Eugenios): Yenicuma Mahallesi'nde bulunan yapı Bizans Döneminde yapılmış ve Trabzon'un koruyucu azizi Eugenios'a ithaf edilmiştir. Yapım tarihi kesin olmamakla birlikte 13.YY. olarak tarihlendirilmiştir. Üç nefli üç apsisli yapı bazilikal planlıdır. Trabzon'un fethinden sonra camiye dönüştürülmüştür. Kuzey girişinde minare ilave edilmiştir. Taş işçilikli mihrabı barok özelikte olup, mihrabı ahşaptan yapılmıştır. Duvarlarda fresk izleri ve zeminde mozaiklerinin kalıntıları bulunmaktadır. Caminin içinde değerli kalem işi süslemeler de bulunmaktadır.

İskender Paşa Camii: Trabzon Belediye Binasının doğusunda, Atatürk Alanı'nda yer almaktadır. 16. YY.'da yaptırılmıştır. Avlunun içinde İskender Paşa'nın mezarı bulunmaktadır. Camide taş işçiliği ön plandadır. Minare tuğla ve renkli taşlarla yapılmıştır. Mihrap ve minber mermerden barok süslemelerle yapılmıştır. Caminin altında ki pencereler büyük ve yuvarlak kemerli, üst camlar ise sivri kemerlidir. Caminin iç kısmında kalem işi süslemeler bulunmaktadır.

Büyük İmaret (Gülbahar Hatun) Camii ve Türbesi: Atapark Mevkiinde bulunan cami, Yavuz Sultan Selim tarafından annesi Gülbahar Hatun adına 1514 yılında yapılmıştır. Yapı medrese, mektep, imaret ve hamamında içinde bulunduğu bir külliye içinde yer almaktadır. Bu külliyeden bugüne yalnız cami ve türbe ulaşmıştır. Cami erken devir Osmanlı mimarisinde ayrı bir plan tipi oluşturan Zaviyeli Camiler grubuna girmektedir. Duvar işçiliği önemlidir. Minarede koyu gri ve sarımsı beyaz taş kullanılmıştır. Çatı kurşun kaplıdır. Caminin klasik dönem süslemeleri bozulmuştur. Şadırvan 1975 yılında aslına uygun olarak restore edilmiştir.

Ahi Evran Dede Camii ve Türbesi: Boztepe Mahallesi'nde kente hâkim bir konumda bulunan camii ve türbe 1890 yılında yapılmıştır. Kare bir plan üzerine tek kubbeden ve giriş koridorundan oluşmaktadır. Caminin kuzeydoğusunda bitişik yapılmış bulunan türbe içinde 4 mezar mevcuttur. Bu mezarlardan birinin Ahi Evran' a ait olduğu söylenmektedir. Cephe duvarları ve sivri kemerler orijinalliği bozulmayan parçalardır. Mihrap ve mahfil sonradan yapılmıştır. Türbe ziyarete açık olup cami halen kullanılmaktadır.

Hızırbey Camii: Hızırbey Mahallesi'nde bulunan camii Trabzon'un fethinden sonra Trabzon valilerinden Hızır Bey'e ithafen 1789 yılında yapılmıştır. Duvarlar kalın kesme taştan yapılmış olup, kubbenin üzeri kiremit kaplıdır. Kubbe içinde motif ve süslemeler mevcuttur. Mihrap barok stilinde taştan yapılmıştır. Minare de taştan yapılmış olup tek şerefelidir.

Hamza Paşa Camii: Gülbahar Hatun Mahallesi'nde Emniyet Müdürlüğü'nün karşısında olup 1748 yılında yapılmıştır. Duvarları kalın kesme taştan inşa edilmiş olup çatısı ahşap kiremitlerle örtülüdür. Mihrap ve minber sadedir. Caminin içine gömülmüş minare taştan olup tek şerefelidir.

Çarşı Camii: Çarşı Mahallesi Kemeraltı Mevkii'nde bulunmaktadır. Trabzon valilerinden Hazinedarzade Osman Paşa tarafından 1839 yılında yaptırılmıştır. Taş işçiliğinin güzel örneklerindendir. Şehrin en büyük camilerindendir. Minber ve mihrabı barok tarzında yapılmış olup mermerdir.

Erdoğdu Bey Camii: Erdoğdu Mahallesi'nde bulunan cami Trabzon valilerinden Erdoğdu Bey tarafından 1577 tarihinde yaptırılmıştır. Caminin duvarları kalın kesme moloz taştan yapılmış olup çatısı kiremit kaplıdır. Kesme taştan yapılmış avlu duvarları orijinalliğini korumaktadır. Taş minare tek şerefelidir.

Konak Camii: Uzun Sokak üzerinde bulunan cami 18. YY.' da yaptırılmıştır. Ön cephe duvarları kesme taştan diğer cephe taşları moloz taştandır. Çatısı ahşap ve kiremit kaplıdır. Mihrabı barok tarzında taştan yapılmıştır. Batı yönündeki minare taştan yapılmış olup tek şerefelidir.

Musa Paşa Camii: Ortahisar Mahallesi'nde bulunan camii 1668 yılında Musa Paşa zamanında yaptırılmıştır. Caminin duvarları kesme taştan yapılmış olup yan duvarlar büyük bir kubbeyi destekler niteliktedir. Mihrabı ve minberi sadedir. Minaresi taştan tek şerefelidir.

Müftü Camii: Küçük Ayvasıl Kilisesi'nin karşısında bulunan camii 1970 yılında, 1753'te dönemin müftüsü İsmail Efendi tarafından yaptırılan eski caminin yıkılması üzerine yaptırılmıştır. Kesme taştan yapılmış bu caminin üzerinde büyük bir kubbe vardır. Mihrabı ve minberi mermerden olup duvarlar içten motif ve desenlerle süslüdür.

Emir Mehmet Türbesi: Kabak Meydanında yer almaktadır. 1523 yılında Emir Mehmet için yaptırılmıştır. Türbe içinde sanduka bulunmaktadır. Türbe kesme taştan yapılmış sekizgen planlıdır.

Hamza Paşa (Açık Türbe) Türbesi: Hazma Paşa Camii'nin doğusunda Küçük İmaret Mezarlığı'nda bulunan türbe altı köşeli baldeken bir türbedir. Taştan yapılmış türbede 3 mezar vardır. 18.YY.'da yapıldığı sanılmaktadır.

Hamamlar

İskender Paşa Hamamı: Çarşı Camii'nin güneyinde yer almakta olup, 16. YY.'ın başlarında yaptırılmıştır. Çifte hamam olan bu yapının batı tarafında erkekler kısmı bulunmaktadır. Kadınlar ve erkekler kısmında da soyunmalık, soğukluk ve iki hücreden ibaret sıcaklık bulunmaktadır.

Sekiz Direkli Hamam: Pazarkapısı Mahallesi'nde, yer alan bu hamamın mimari özellikleri itibari ile 18. YY'da yapıldığı sanılmaktadır. Dikdörtgen planlı olup kuzey yönünde bulunan soyunmalık kısmının duvarları oldukça kalındır. Ortada sekizgen kasnaklı kubbeli kemerleri birbirine bağlamış sekiz sütün bulunmaktadır. Hamam zaman içinde birçok onarım gördüğü için özgün yapısını yitirmiştir. 1988 yılında Trabzon Belediyesi tarafından onarılmış ve Turizm İşletme Belgesi ile hizmete girmiştir.

Tophane Hamamı: Pazarkapı Camii'nin kuzeyinde bulunan hamam 1494 yılında yapılmıştır. Doğu –batı yönünde uzanan hamamın batıda ki soyunmalık kısmı yeni yapılmıştır. Sıcaklık kısmı dört eyvanlı bir plana sahiptir.

Meydan Hamamı: Kentin Meydan mevkiinde bulunan hamam 19. YY. sonlarında bitirilmiştir. Erkekler bölümü doğuda, kadınlar bölümü kuzey-güney doğrultusundadır.

Hacı Arif Hamamı: Pazarkapı Camiinin güneyinde bulunan hamamın 19. YY.'ın ilk yarısında yapıldığı sanılmaktadır. Doğu-batı yönünde uzanan hamam soğukluk ve sıcaklık kısımlarından oluşmaktadır.

Köprüler

Zağnospaşa Köprüsü: Ortahisar ile Atapark arasında yer almaktadır. Zindan Kapı ile İmaret Kapısı'nı birbirine bağlamaktadır. Kesme taştan yapılmış olup, 50 metre uzunluğunda 20 metre yüksekliğindedir. Köprünün ayaklarında Roma

ve Bizans döneminin izlerine rastlanmaktadır. Köprü, Trabzon'un fethinden sonra 1467 yılında Zağnos Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Tabakhane Köprüsü: Ortahisar Mahallesi'nin doğusunda Kuzgundere üzerinde bulunan köprü Roma Döneminde yapılmıştır. Osmanlı mimarisinin özelliklerini de taşımaktadır. İki kademeli olup tek gözlüdür.

Değirmendere Köprüsü: 1891 tarihinde yaptırılmış dört gözlü bir köprüdür. Ayrıca batı tarafında bir tahliye kemeri bulunmaktadır.

Konaklar

Nemlizade Konağı: Konağın haremlik kısmı 1874 yılında, selamlık kısmı 1892 yılında yapılmıştır. Konağın dış yapısı Avrupa Mimarisinin özelliklerini taşımakta olup 4 kattan oluşmaktadır. Ana duvarlar taştan, iç bölmeler ahşap, çatı kiremit örtülüdür. Haremlik kısmı 4, selamlık kısmı 3 katlıdır. 1945–1963 yılları arasında bina tekel bürosu olarak kullanılmış, 1963–1979 yılları arasında Fatih Eğitim Enstitüsü yapılmış,17 Eylül 1979 tarihinden itibaren Trabzon İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olarak kullanılmıştır. Şu anda Olgunlaşma Enstitüsü ve Kız Meslek Lisesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Ortahisar Türk Evleri: Ortahisar Mahallesi'nde Fatih Camii'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Geleneksel Türk mimarisinin güzel örnekleri olan bu evler 4 adettir. Bir dönem yönetim merkezi olarak kullanılan evler geniş bir yeşil alan içerisinde yer almaktadır. Kentin tarihi dokusunu en iyi şekilde yansıtan bu evlerin bahçeleri yaz aylarında kullanılmaktadır.

1.5.2.2. Akçaabat İlçesi

Akçakale: Akçakale Beldesi'nde denize hâkim bir noktada kurulmuş olan kale, Komnenos Kralı II. Aleksios tarafından 1286 yılında kenti koruma amaçlı olarak inşa edilmiştir. Moloz ve yığma taştan yapılmış olan kale, zaman içinde onarımlar görmüştür. Ancak orijinal görünümünü pek fazla kaybetmemiştir.

Akçaabat Orta Mahalle Evleri: 19.YY. mimari özelliklerini yansıtan bu evler Karadeniz Bölgesi mimarisinin güzel örneklerindendir. Cepheleri doğu ve güney yönünde bulunan evlerin hepsi geniş bahçeler içinde olup sokağa sırtlarını dönmüş şekilde konumlanmışlardır. Yapı malzemesi olarak taş ahşap ve kiremit kullanılmıştır. Alt katlar yığma taş üst katlar ahşaptandır.

Akçaabat Orta Mahalle Camii: Orta Mahalle mevkiinde bulunan camii 1807 yılında dikdörtgen planlı olarak kesme taştan inşa edilmiştir.

Işıklar Orta Mahalle Camii: Işıklar Beldesi, Orta Mahallede bulunmaktadır. 1849 yılında kare planlı düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Sade işçilikli mihrabın taç kısmında iki rozet kabartması, nişinde ise geometrik desenli alınlık kısmı bulunmaktadır.

1.5.2.3. Araklı İlçesi

Araklı Kalesi: İlçe merkezinin güneyinde yer alan kale 2,5 metre yüksekliğinde kuzey-batı yönünde uzanan surlara sahiptir. M.S. 5. YY.' da Geç-Roma, Erken-Bizans Döneminde yapılmıştır. Günümüzde sadece kalıntıları kalmıştır.

Aho Kalesi: Araklı'nın 6 km. güneyinde bulunan Pervane Köyü, Çatak Mevkii Aho Tepesinde yer almaktadır. Kalenin Geç-Roma, Erken-Bizans Döneminde yapıldığı sanılmaktadır. Kale, iç kale ve aşağı kale olarak iki kısımdan oluşmakta olup horasan harcıyla moloz taştan yapılmıştır. Kale oldukça tahrip olmuştur.

Turnalı Köyü Camii: Araklı'ya 24 km. uzaklıkta Turnalı Köyü'nde bulunan cami, 1842 yılında yapılmıştır. Kare planlı olup, kesme taştan inşa edilmiştir.

1.5.2.4. Arsin İlçesi

Güneyce Köyü Camii: Arsin'e 23 km. uzaklıkta Güneyce Köyü'nde bulunmaktadır. 19.YY.da yapılmış olan cami, dikdörtgen planlı olup iç kısmında geometrik süslemeler bulunmaktadır.

1.5.2.5. Çarşıbaşı İlçesi

Klita Kalesi: Çarşıbaşı'nın 1.5 km batısında yer alan Yalıköy Beldesi'ndedir. 13–14. yüzyıllarda yapıldığı sanılan kale, emniyet ve güvenliği sağlamak amacıyla gözetleme kulesi olarak inşa edilmiştir. Doğal kayalık bir burun

üzerinde kurulmuştur ve kare planlıdır. Duvarları horasan işçiliğinde yapılmış düzensiz taşlardan oluşmuştur. Halen sadece batı ve kuzeybatı duvarları ayaktadır.

1.5.2.6. Çaykara İlçesi

Kabataş Köyü Camii: Çaykara'ya 13 km. uzaklıkta Kabataş Köyü'nde bulunan cami kare planlı olup, 1811 tarihinde yapılmıştır.

1.5.2.7. Dernekpazarı İlçesi

Günebakan Köyü Camii: Dernekpazarı'na 3 km mesafede, Günebakan Köyü'nde bulunan cami 1869 yılında yapılmıştır. Ahşap giriş kapısı batıdadır. Caminin tavanı ahşaptan yapılmış olup geometrik bezemelerle süslüdür. Caminin iç kısmı oldukça süslü işlemelerle donatılmıştır.

1.5.2.8. Hayrat İlçesi

Çakıroğlu Konağı: Sarıağaç Köyü'nde bulunmaktadır. Zemin katı kesme taştan inşa edilmiş olup kiler ve ambar bu katta bulunmaktadır. İkinci kat ahşap kaplamadan inşa edilmiştir. 1821 yılında yaptırılan konak 1979 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce onarılmıştır.

1.5.2.9. Maçka İlçesi

Sumela Manastırı: Trabzon'a 48 km., Maçka'ya 17 km uzaklıkta Altındere

Köyü sınırları içinde kalan Sumela Manastırı 1200 metre yükseklikteki Altındere vadisine hâkim Karadağ'ın eteklerinde sarp bir kayalık üzerine kurulmuştur. Kuruluş tarihinin 4. YY.'a uzandığı düşünülse de, mevcut kalıntılar 13.ve 14. YY.'a aittir. Manastır Komnenos Kralı Aleksios dönemine kurulmuştur Manastır 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü oluşturan tapınma yerinin tavanında Hz.İsa ve Hz.Meryem'in freskleri yer almaktadır. Tapınağın içi ve dışı İncil'den alınmış freskler ile süslenmiştir. Manastırın ikinci bölümü dört kattan oluşmaktadır. İkinci bölümde Salonlar, kitaplıklar, kilerler, erzak depoları ve yatak odaları bulunmaktadır. Duvar kalınlıkları 60–100 cm arasında değişmektedir. Duvarların karaağaç ve meşe kaplı oldukları kalıntılardan anlaşılmaktadır. Bu bölüm ortaçağ özelliği göstermektedir. Doğal konumu ve kültürel zenginliğe sahip bu manastır, 1923 yılında boşaltılmıştır. Zaman içinde yangın ve doğal koşullardan dolayı tahrip olmuştur. Manastırın restorasyonu tamamlanmıştır. 1972 yılında ziyarete açılan manastırı, 2007 yılında toplam 191.800 kişi ziyaret etmiştir. Bölgeye gelen yerli ve yabancıların tümünün ziyaret etiği bir yerdir. Manastır'a son 2 km'de ulaşım yaya olarak gerçekleşmektedir. Park yerinde günübirlik tesis ve hediyelik eşya birimleri mevcuttur.

Vazelon (St. John) Manastırı: Maçka İlçesi'nin Kiremitli Köyü'ne 14 km. uzaklıkta bulunan manastırın 270–317 tarihinde yapıldığı sanılmaktadır. Manastırın günümüze gelebilen kısmı 14. ve 19. YY.'a aittir. Manastır faaliyetlerini XX. YY.'ın başlarına kadar sürdürmüş olup, 1923 yılında faaliyetine son vermiştir. Manastırın ulaşımı, restorasyonu, çevre düzenlemesi yapılmadığından günümüzde ziyaret edilememektedir.

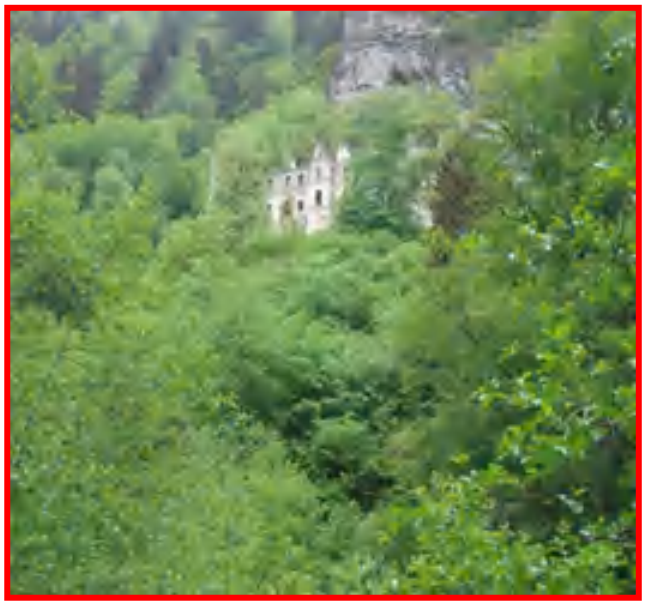

Kuştul (St. George Peristera) Manastırı: Esiroğlu Beldesi Şimşirli-Kuştul Köyü sınırları içinde bulunan manastır, vadiye hâkim bir nokta üzerine kurulmuştur. 752 yılında yapılmıştır. 1904'te çıkan yangınla manastır tamamen yanması üzerine tekrar yapılmıştır. Halen yalnız manastırın temelleri mevcuttur.

1.5.2.10. Of İlçesi

İyvan Kalesi: Sürmene-Of Karayolu üzerinde Of İlçesi sınırları içinde bulunan kale kayalık bir tepe üzerine kurulmuştur. 13–14. yüzyıllarda yapıldığı sanılan kalenin büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Günümüze sadece bir bölüm duvar kalıntısı kalmıştır.

Sugeldi Köyü Camii: Of'a 11 km. uzaklıkta Sugeldi Köyü'nün Aşağı Mahallesi'nde bulunan cami 1835 tarihinde yapılmıştır. Taş ve ahşaptan yapılmış olup içinde 6 adet ahşap sütunu bulunmaktadır. Sütunlar üzerinde kare ve yıldızlardan süslemeler yapılmıştır. İç mekâna giriş sağlayan kapı, ahşaptır. Caminin içten sekizgen dıştan kare tavanı, yenilenmiştir.

1.5.2.11. Sürmene İlçesi

Karacakaya Köyü Camii: Sürmene'ye 9 km. uzaklıktaki Karacakaya Köyü'nde bulunan cami 19.YY'da yapılmıştır. Kesme taşlardan inşa edilmiş caminin ahşap direkleri tavanı desteklemektedir. Korkuluk kısmı balık motifleri ile süslüdür. Minber üzerinde ahşap işçiliği görülmektedir. Caminin iç duvarları oldukça süslü olup selvi ağaçları ve minyatür cami motifleri kullanılmıştır.

Memişağa Konağı: Sürmene'nin 4 km doğusunda Balıklı Mevkiinde bulunan konağın 18.YY. da yapıldığı sanılmaktadır. Bina zemin ile birlikte iki katlı olup kale planlıdır. Köşelerinde dışa doğru çıkıntıları bulunmaktadır. Binanın dış yapısı kesme taştan inşa edilmiştir. Kapı ve pencere kanatlarında zengin süsleme sanatı kullanılmıştır. Saçaklar ve oda tavanlarında kalem işi süsleme yapılmıştır. Binanın 2. katında bulunan odanın tavanında vantilatör vazifesi gören bir parça vardır. Tavanın bu özelliğinden dolayı konağa halk arasında "Döner Tavanlı Konak " adı verilmiştir.

1.5.2.12. Şalpazarı İlçesi

Kalecik Kalesi: Kalecik Mahallesi'nde ilçeye hâkim bir tepe üzerine kurulmuştur. Bizans döneminde yapıldığı sanılan bu kale güney-kuzey doğrultusunda inşa edilmiştir. Kaba kesme taştan yapılmış olan kalenin mevcut duvar kalınlığı 3,85 metre, yüksekliği 4 metredir. Günümüze sadece üç duvar kalıntısı gelebilmiştir.

2. KÜLTÜREL VE FOLKLORİK DEĞERLER

Doğu Karadeniz Bölgesi İlleri eski tarihlerden beri aynı uygarlık ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla kültürel ve folklorik değerler açısından benzerlik göstermektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi İlleri'nde oynanan halk oyunları, halk müziği ezgileri, giyilen yöresel kıyafetler, mutfak kültürünü oluşturan ana besin maddeleri ve el sanatlarında kullanılan ürünler birbirlerine benzemektedirler.
Genelde halk oyunu figürleri, coşkulu ve hareketlidir. Bölgede oynan en yaygın oyun horondur. Horon ile birlikte illere göre değişen farklı oyun tarzları da vardır. Her ilde oynana horon farklılık göstermektedir. Halk müziği ezgilerine genelde kemençe eşlik etmektedir. Geleneksel giyimin en önemli parçası bayan kıyafetlerinde peştamal, erkek kıyafetlerinde aba ve zıpkadır. Genelde bölge halkı gelenek ve göreneklerini, kültürel ve folklorik değerlerini yaşatmaktadır.

2.1. GIRESUN ILI

2.1.1. Halkoyunları ve Halk Müziği

Giresun oyunları içinde en önemlileri Giresun Karşılaması ve horondur. Horona erkekler bölgenin meşhur çalgısı kemençe veya davul zurna eşliğinde oynamaktadır. Horonun; düz horon, sık saray, dik horon ve karşılamanın; tüfekli çandır karşılaması, bel kırması ve sallama gibi müziğin ritmine göre değişen çeşitleri vardır. Karşılama Bağlama, davul, zurna ve kemençe eşliğinde oynanmaktadır. Giresun türküler yönünden de zengin bir ildir. Giresun türkülerine Mican, Tamzara, Karahisar Türküsü, Fingil, Bir Fındığın İçini, Merekte Sarı Saman, Oy Giresun Kayıkları, Aksu Derler Adına, al Perde Yeşil Perde, Sokak Başı Meyhane örnekler arasındadır.

Görele İlçesi'nde yaygın horon olarak oynanmaktadır. Büyük kemençe ustalarının Göreleli olmasından dolayı horon oyunu Görele İlçesi'nde en çok oynanan oyundur. Giresun halk müziğinde genellikle, Giresunlu halkın cömertliği, çalışkanlığı, gurbetçiliği, denizciliği ve yaylacılığı konu edilmiştir.

Kuşköy'de halkın ıslıkla konuşması ilin özelliklerinden biridir.

2.1.2. Yöre Mutfağı

Yöre mutfağı daha çok sebze, meyve ve yeşil bitkilerle yapılan yemeklerle çeşitlenmiştir. Yaz mevsiminde genellikle otsu bitkiler, bitki yaprakları, sebzeler ve mantardan oluşan yemekler yapılmaktadır. Karalâhana, ısırgan, pezik, madımak, galdirik, mantar, sakarca, çileklik, mendek, merulcan, marul, maydanoz, fasulye ile yapılan yemekler Giresun Mutfağının ana malzemeleridir. Deniz ürünleri de yaygın olarak tüketilmektedir.

Kış mevsiminde daha çok yazdan kurutulan sebzeler, turşular, konserveler ve pekmez tüketilmektedir. Giresun ekonomisinde büyük yeri olan fındıkta birçok tatlı ve pasta yapımında kullanılmaktadır. Özgün yemeklerin başlıcaları; karalahana çorbası, çalıçileği çorbası, ısırgan yemeği, fırın kurusu fasulye, hamsi böreği, kiraz tuzlusu kavurması, Merevcen (Diken Ucu) Kavurması, Fasulye Turşusu Kavurması, Pezik (Pazı) Mıhlaması, Sakarca Mücveri, Merevcen (Diken Ucu) Mücveri, Pezik (Pazı) Mücveri ve fındıklı güllaçtır.

2.1.3. Festival Ve Özel Günler

İl genelinde her yıl çok sayıda şenlik ve festival düzenlenmektedir. Giresun İli'nde her yıl, yaz aylarında yayla şenlikleri düzenlenmektedir. Bunlar Temmuz'un 3. haftasında, Dereli İlçesi'nde düzenlenen Kümbet Yayla Şenliği, Temmuz ayının sonunda, Görele İlçesi'nde düzenlenen Sis Dağı Yayla Şenliği, Temmuz ayının son haftasında düzenlenen Bektaş Yayla Şenliği'dir. Bunun dışında her yıl 20–23 Mayıs tarihleri arasında Giresun Belediye Başkanlığı tarafından, eski bir geçmişe sahip olan Karadeniz Giresun Aksu Festivali düzenlenmektedir. Bu festivalin geleneksel adı 'Mayıs Yedisi Şenlikleri' dir. Mayıs Yedisi Şenlikleri'nde birçok töre yerine getirilmektedir. Yayla şenliklerinin listeleri Ekler Bölümü'nde verilmiştir. Ancak tüm bu faaliyetler yöre halkına yöneliktir. Büyük kentlere göç etmiş yerel nüfus ta genelde bu şenliklere katılmaktadır. Ancak yayla festivalleri yerli ve yabancı turist çekmemektedir.

2.1.4. Geleneksel Giyim

Giresun İli'nin merkezinde ve kıyı kesimlerdeki ilçelerde çağdaş giysiler giyilmesine karşılık, iç kesimlerde ve kırsal bölgelerde geleneksel kıyafetler giyilmektedir. Kadın giysilerinin en önemli parçası başa örtülen ve bele takılan peştamaldır. Kadınlar tarafından kullanılan peştamal desenlerine göre farklılık

göstermektedir. Başa genellikle 'Keşan Peştamal' olarak adlandırılan gösterişli ve ince bir dokumadan yapılmış olanı, bellerline ise düz çizgili veya direkli olarak adlandırdıkları peştamalı kullanmaktadırlar. Genellikle canlı renklerden oluşan çarşaf, ferace, bindallı ve üçetek olarak bilinen kıyafetler bazı yörelerde, gündelik hayatta kullanılmaktadır. Bayanlar ev içinde ve dışarıda oyalı yaşmak, çember, peştamal ve entari giymektedirler.

Erkekler ise beyaz hakim yaka gömlek, üzerine siyah renkli yelek ve belden bağlamalı uzun kollu ceket giyerler. Giyilen cekete halk arasında Aba-Zıpka adı verilmektedir. Erkeklerin en önemli aksesuarı kabalak adı verilen kulak üzerinde bağlamalı şapkadır. 'Çerkez Kayışı' adı ile bilinen deriden yapılmış kemer de erkekler tarafından kullanılan geleneksel bir aksesuardır. Bu kemer silah, bıçak, av malzemesi ve yağdanlık takılması için kullanılmıştır. Bu kemer günümüzde kullanılmamaktadır. Erkek giysileri daha çok siyah ve lacivert renkte, bayan kıyafetleri ise kırmızı yeşil ve mavi gibi canlı renklerden oluşmaktadır. Bayanların kullandıkları peştamal turistik açıdan da önem taşımakta, gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

2.1.5. Geleneksel El Sanatları

Giresun'da oldukça eski tarihlere dayanan bakırcılık faaliyetleri bugünde varlığını azalarak sürdüren bir el sanatıdır. Semaver, tepsi, biblo, duvar tabağı, şekerlik ve vazo gibi süs eşyası yapılmaktadır.

Alucra İlçesi'nde Palaz adı verilen kilim dokumacılığı, çanta ve heybe yapımı pek yaygın olmamakla birlikte yerlerde halen yapılmaktadır.

Dar tezgâhlarda iki parça olarak dokunan kilimlerin yan yana getirilip dikilmesi ile yapılan 'Dastar' adı verilen kilimler Eynesil ve Ören'de yaygın olarak üretilmektedir.

El çantası büyüklüğünde heybeler Alucra'nın Usluca ve Boyluca köylerinde yapılmaktadır ve Giresun yöresinin ünlü bir el sanatı ürünü niteliğindedir.

Görele İlçesi'nde geçmişte yapılan şayak ve şal cinsi kumaş dokumacılığı bugün önemini yitirmiştir. İlçe de yaygın olarak tahtadan şimşir kaşık yapılmaktadır.

İl genelinde sepet örmeciliği çok azalmıştır.

2.2. GÜMÜŞHANE ILI

2.2.1.Halkoyunları Ve Halk Müziği

Kültür ve Turizm Bakanlığınca Gümüşhane'de 2005 yılında halk oyunlarının tespit ve tescil çalışmalarında Gümüşhane'de Merkez İlçe diğer ilçe ve köylerinde 50 halk oyununun yöre halkı tarafından bilindiği ve oynandığı tespit edilmiştir. "Sıksara Oyunu" Gümüşhane merkez diğer ilçeler ve köylerinde oynanırken, "Sarıkız Oyunu" yalnız Merkez İlçe, Sorda Mahallesinde, Merkez İlçe Çamlıköy Köyü ve Akçakale Köyünde, "İki ayak oyunu" Kelkit İlçesi ve yöresinde, "Turnalar Oyunu" Merkez İlçe ve Kelkit İlçesi yörelerinde, "Dörtayak Oyunu" Merkez İlçe Dölek Köyünde, "Hava Hatun Oyunu" Merkez İlçe, Kelkit, Şiran ve Yörelerinde, "Daldalar Oyunu" Merkez İlçe ve yöresinde "Dizden kırma Oyunu" Merkez İlçe Yeniyol Köyü, Dörtkol Köyü, Kurtoğlu Köyü, Kelkit ve Şiran İlçesi yörelerinde oynanmaktadır.
Coğrafik yönden Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi arasında geçiş özelliği gösteren Gümüşhane halk müziğinde de bu durumdan etkilenmiştir. Çok çeşitli uzun havalar halk müziğinin temelini oluşturmaktadır. Mani ve ağıtlar yaygın halk müziği eserleridir.

2.2.2. Yöre Mutfağı

Gümüşhane mutfağının temel ürünleri tarıma dayalı ürünler ve özellikle tahıldır. Tarhana, bulgur, erişte ve yarma yemeklerde kullanılmaktadır. Şiran ve Kelkit İlçesi'nde tulum peyniri, Torul İlçesi'nde ise çil peynir yapılmaktadır.

Dut şırasından elde edilen pekmez, pestil ve köme ilin özgün yiyeceklerindendir. Son yıllarda yaygın şekilde kuşburnu ürünleri (suyu, marmeladı) üretilmektedir.

Yöresel yemekler:

Çorbalar: Mantı çorbası, tatlı çorbası, un herlesi çorbası, Gavu çorbası, Yavan çorbası, Doduk çorbası, fırfır çorbası, Dırma çorbası, Gendime çorbası, Erişte çorbası, arpa yarması çorbası, zuluflu çorbası;

Sebze ve diğer yemekler: Pağla denlisis, borani, lemis, fıtfıt haşılı, patates kavurması, muhla, yergök dolması, sütlü haşıl, mevelik dolması, kalem dolması, lor dolması, ekşili dolma, ekmek aşı, Çırtma fasulye, Kaygana, Kete, Pancar

Kavurması, Pişi, Tava Lemisi, Zırıhta, Lahana dolması, Yalancı dolma, Güveç, Su böreği, Paparna, Toğala Kuymagı, Hıngel, Galıya, Karın Kaymagı;

Tatlılar: Erişte tatlısı, Husude Kuymağı, Kara helva, Burma (Sini), Tel Helvası, Lalanga, Aşure, Cevizli Börek, Mutsa Tatlısı, Fışkıl Tatlısı, Sütlaç, Herle (Pestil), Köme, Gaysefe, Tel Kadayıf;
olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Festival Ve Özel Günler

Gümüşhane İli'nde festival ve şenlikler genellikle yaylalarda yapılmaktadır. Yaz aylarında birçok yaylada geleneksel yayla şenlikleri yapılmaktadır. Bunların başlıcaları; Temmuz ayında düzenlenen Kuşburnu-Pestil Kültür ve Turizm Festivali, Dörtkonak Köyü Yayla Şenliği, Kadırga Yayla Şenliği, Kazıkbeli Yayla Şenliği ve Yeni Yayla (Santa) Şenliğidir. Yayla şenliklerinin listeleri Ekler Bölümü'nde verilmiştir.

2.2.4. Geleneksel Giyim

Gümüşhane İli'nde günümüzde geleneksel giyimin etkileri daha çok köylerde, kadınlar arasında ve yaşlılar arasında görülmektedir. Gümüşhane İli'nde coğrafi konumu itibari ile Kürtün ve Torul İlçeleri'nde daha çok Karadeniz Bölgesi'nin giyim ve kuşam biçimi etkiliyken, ilin güneydoğusunda yer alan Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinde Doğu Anadolu Bölgesi'nin etkisi görülmektedir. Karadeniz Bölgesi İlleri'nde geçmişten günümüze kadar kullanılmış olan peştamal Kürtün ve Torul İlçeleri'nde kullanılmaktadır. Geleneksel giyim tarzında kadınların gelirin simgesi olarak kullandıkları tepelik, takı ve kemerler, tülbent çevresinde el oyası boncuk ve gümüş para gibi unsurlar iyice azalmıştır. Halen kadınlar daha çok fistan, peştamal ve değişik renkteki tülbentleri kullanmaktadırlar. Erkeklerin eskiden kullandığı Çerkez Yeleği ve Gugul adı verilen tüylü başlık, pantolon üzerine kaytan adı verilen uçları püsküllü kuşak gibi geleneksel giysiler tamamen kalkmıştır.

2.2.5. Geleneksel El Sanatları

Kilimcilik ilde yaygın bir el sanatları arasındadır. Kelkit İlçesi'nde yapılmakta olan Zilli Kilimler'in tarihi Orta Asya' ya kadar dayanmaktadır. Kilimlerin

dokumasında kök boya kullanılmaktadır. Zilli Kilimler Kelkit İlçesi'ne büyük bir ekonomik gelir sağlamaktadırlar.

Şiran İlçesi'nde birçok köyde bulunan el tezgâhlarında Ala Kilim yapılmaktadır. Ala kilimin örgüsü yünden olup, boyası kök boyasıdır.

Kürtün İlçesi'nde üretilen ipek halılar da hemen hemen her evde dokunmaktadır. Kürtün İlçesi'nde ayrıca tahta kepçe, oklava, sofra gibi ürünler ile hasırdan yapılmış sepetler yapılmakta ve yayla şenliklerinde ve yöre pazarlarında satılmaktadır.

Halk arasında 'Gudu' olarak bilinen güveç kabı da Merkez İlçe'ye bağlı Dölek Köyü'nde yapılmaktadır. Ayrıca köyde, su testisi, küp, kıylı ve çanak çeşitleri üretilmektedir

.

Kumaştan yapılan şal, keten veya kevek işlik, peştamal, şalvar, yelek, etek uçları fırfırlı entari yöreye özgü el sanatları arasındadır.

2.3. ORDU ILI

2.3.1. Halkoyunları Ve Halk Müziği

Ordu İli Horon, Kafkas ve Halay oyunlarının etkisinde olan bir halk oyunu kültürüne sahiptir. Etnolojik yapısı bakımından birçok kavim Ordu'da yaşamaktadır. Buna bağlı olarak da Trabzon, Artvin ve Rize'den ile göç edenler Horon, Batum ve yakın çevresinden gelenler Kafkas, Orta Anadolu ve daha çok Sivas'tan Ordu İli'ne gelenler Halayı kendi halk oyunlarında ve geleneksel müziklerinde kullanıp bütünleştirmişlerdir.

Ordu İli'nin kıyısında yer alan bölgelerde oynanan horon ile iç kesimlerde yer alan bölgelerde oynanan horon farklılık göstermektedir.

Ordu halk müziği, mahalli özellikleri, Ordu'nun derelerini, mahalle ve semtlerini, yayla ve fındığı konu alan türkülerden oluşmaktadır. Kıyı kesimde daha çok kemençe çalınmakta, bununla birlikte bağlama, davul ve klarnet halk müziğine eşlik etmektedir.

2.3.2. Yöre Mutfağı

Ordu mutfağının ana malzemelerini, sebze, çeşitli bitki ve otlar ile deniz ürünleri oluşturmaktadır. Sebzeyle birlikte mısır ve buğdayla yapılan yemekler ve balık yaygındır. Köylerde daha çok mısır ekmeği, yaylalarda daha çok buğday ile yapılan yemekler tüketilmektedir. Ordu ilinin mahalli yemekleri; Pancar (Kara lahana) Çorbası, Pancar Sarması, Melocan Kavurması, Sakarca Mıhlaması, Galdirik Kavurması, Keşkek, Tirmit (Mantar) Kavurması, Mısır Ekmeği, Turşu Kavurmaları, Su Böreği, Hamsi Tava ve Hamsi Buğulamadır.

2.3.3. Festival Ve Özel Günler

Ordu İli'nde diğer Doğu Karadeniz İlleri'nde olduğu gibi yayla şenliklerinin yanında 11–15 Temmuz tarihleri arasında Ordu Belediyesi tarafından Vosvos Şenliği yapılmaktadır. 9–11 Temmuz tarihleri arasında ise Ordu Belediyesi tarafından Ordu Uluslararası Altın Fındık Festivali düzenlenmektedir. Mayıs Yedisi Şenliği olarak adlandırılan kutlamada her yıl Mayıs ayının 20 sinde düzenlenir.

Ordu İli'nde ki yaylalarda yapılan geleneksel yayla festivallerinin başlıcaları ise şunlardır; 15–16 Temmuz tarihleri arasında Kabadüz'de yapılan, Geleneksel Çambaşı Yayla Festivali, 15-17 Temmuz tarihleri arasında yapılan Yokuşdibi Yayla Şenliği, 24 Temmuz'da Aybastı'da yapılan Perşembe Yaylası Şenliği ve 31 Temmuz tarihinde Kumru İlçesi'nde yapılan Düzoba Yayla Şenliği'dir. Yayla şenliklerinin listeleri Ekler Bölümü'nde verilmiştir.

2.3.4. Geleneksel Giyim

Ordu' da yöresel olarak kullanılan kadın kıyafetinin en önemlisi peştamaldır. Kadınlar evde, dışarıda ve tarlada çalışırken 5 çeşit peştamal kullanmaktadır. Bu peştamallar renklerine ve desenlerine göre farklılık göstermektedir. Günlük giysiler daha çok, beyaz renkli keten gömlek üzerine çiçek desenlerinin hâkim olduğu fistanlar ve fistanın üstüne işlikten oluşmaktadır. Ayaklara ise Anadolu'nun birçok yöresinde yemeni olarak adlandırılan ayakkabılar giyilmektedir. Kadınlar hala köylerde geleneksel kıyafetler kullanmaktadır.

Geleneksel erkek giysileri yerli tezgâhlarda üretilen keten dokumadan yapılmış iç gömlek, gömlek üzerine yelek ve aba, siyah koyun yününden dokunan şayak kumaşından yapılmış zıpka ve dize kadar çıkan " yargan karası " veya "

alaçordup" denilen yün çoraptan oluşmaktadır. Ancak artık erkekler geleneksel kıyafetlerini günlük hayatta kullanmamaktadır.

2.3.5. Geleneksel El Sanatları

Ordu İli'nin el sanatları, içinde ağaç işçiliği oldukça önemlidir. Abanoz, Bafon ve Zeytin Ağacından yapılan klarnet önemli bir el sanatı ürünüdür. Ayrıca fındık ağacından sepetler, sele, vazo, çerçeve ve dekoratif sandıklar üretilmektedir
.
Gölköy İlçesi'nde kaval ve ney yapımı büyük bir öneme sahiptir. İlde baston yapımı önemlidir. Gölköy İlçesi'nin Kozören Köyü'nde kilim, heybe, kol çantası, çorap, dastar gibi ürünler yapılmaktadır.

Belli ustalar tarafından taş işçiliği ve minyatür gemi yapımı Ordu İli'nin el sanatlarına önemli örnekler oluşturmaktadır.

2.4. RİZE ILI

2.4.1.Halkoyunları Ve Halk Müziği

Rize'de halkoyunları ve halk müziğinin en önemli parçası kemençe ve genellikle oğlak derisinden yapılan tulumdur.

Halkoyunlarında genelde figürler canlı, kıvrak, hareketlidir. Hareket özelliklerine göre, oynanan oyunlara eşlik eden müzik çalgıları değişmektedir. Düz Horon, İki ayak, Sallama, Sıksaray gibi oyunlar daha çok kemençe ile Memetine, Bakoz, Hemşin ve Alaka gibi oyunlar tulum eşliğinde oynanmaktadır. Hemşin İlçesi'nde oynan horonlar tulum eşliğinde, Rize merkezinde oynanan horonlar, kemençe eşliğinde oynanır. Aslandere Köyü'nde daha sert hareketli bir horon oynanmaktadır.

Halk türkülerinde daha çok aşk, silah ve gurbet konu edinilmiştir. Türkülere, kemençe ve tulum çalgıları eşlik etmektedir. Düğünlerde, yayla şenliklerinde, yaylaya çıkış zamanlarında tulum ve kemençe eşliğinde türküler söylemek gelenek haline gelmiştir.

2.4.2. Yöre Mutfağı

Karadeniz Bölgesi'nde görülen genel mutfak kültürü Rize İli'nde de görülmektedir. Otsu bitkiler ve balık Rize Mutfağının ana elemanları olmuştur. Mısır, karalahana, fasulye ve patates ile yapılan yemekler mutfak kültürünü oluşturmuştur. Hayvansal ürünlerde daha çok süt ve peynir yöreye özgü nitelikler taşımaktadır. Yöreye özgün yemekler olarak hamsikoli, hamsili pilav, turşu kavurması, muhlama, lahana sarması ve pepeçura sıralanmaktadır.
Rize'de arıcılık faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. Dünyaca ünlü "Anzer Balı" ve "Deli Bal" bu bölgede üretilmektedir.

2.4.3. Festival Ve Özel Günler

Rize İli'nde yayla şenlikleri düzenlenen festivallerin büyük bölümünü oluşturmuştur. İlde yapılan yayla şenliklerinin en önemlileri Çamlıhemşin İlçesi'nde düzenlenen Çamlıhemşin -Ayder Galer Düzü Kültür Şenliği, İkizdere İlçesi'nde düzenlenen Ovit Yayla Şenliği, Güneyce Varda Yayla Şenliği, Çağarankaya Yayla Şenliği ve Anzer Balı Şenlikleri'dir. Yayla şenliklerinin listeleri Ekler Bölümü'nde verilmiştir.

2.4.4. Geleneksel Giyim

Rize'de geleneksel giyim tarzında hâkim olan kıyafetlerde Rize bezi ve keten dokuma kumaşlar kullanılmaktadır. Kadın kıyafetleri içten foga denilen elbise, etek, buluz ve gömlekten oluşmaktadır. Altına uzun çorap ve lastik ayakkabı giyilmektedir. Başlarınla önce tülbent üzerine de peştamal bağlamaktadırlar. Kadın giyiminin bir diğer önemli unsur, bele bağlanan kuşaktır.

Erkek giyiminde zıpka denilen pantolon, yelek gömlek ve aba giyilmektedir. Ayaklara ise çapula ve çarık giyilmektedir. Günümüzde erkek giyiminde geleneksel özellikler değişmekte yerini çağdaş giyim tarzına bırakmıştır. Köylerde ise kadınlar peştamal, tülbent üzerine puşi ve kuşak kullanmaya devam etmektedir.

2.4.5. Geleneksel El Sanatları

Geçmişte Rize'de yapılan en yaygın el sanatı, dokumacılık olmuştur. Günümüzde Rize Bezi dokumacılığı bir çok atölyede pamuk ipliği ile yapılmaktadır. Rize bezinden her türlü çeyizlik eşya da üretilmektedir.

Ağaç işleri gelişmiş olup, ev eşyalarında şimşir, armut, dut gibi sert ağaçlar kullanılmaktadır. Ağaç oymacılığı ve ahşap süslemeciliği ev eşyalarında ve camilerde kullanılmaktadır.

Ağaç işçiliği sepetçilik ve hasırcılığın da gelişmesini sağlamıştır. Üretilen ürünler turistik eşya olarak satılmaktadır.

İnce çekiç dövmeciliğine dayalı olarak gelişen bakır dövmeciliği Rize İli'ndeki önemli el sanatları içerisinde yer almaktadır. Bakırdan yapılan ürünler turistik öneme sahiptir.

2.5. TRABZON ILI

2.5.1. Halkoyunları Ve Halk Müziği

Yörede en yaygın sergilenen halk oyunu horondur. Kemençe eşliğinde cura, davul ve zurna ile oynanmaktadır. Akçaabat Sallaması ve Sıksara gibi halk oyunları da figürleri ve ritimleri ile Trabzon halkının karakteristik özelliğini yansıtmaktadır. İki kişi tarafından bıçakla oynanan Bıçak Oyunu da Trabzon İli'nin geleneksel halk oyunudur.

Halk Müziği ezgilerinde kemençe önemli bir yer tutmaktadır. Kemençe ile söylenen birçok türkü Trabzon kültürünün değer yargılarını yansıtmaktadır.

2.5.2. Yöre Mutfağı

Trabzon mutfağının ana unsurları lahana, mısır, fasulye ve patatestir. Deniz ürünleri ve özellikle hamsisinden de çok çeşitli yemek yapılmaktadır. Akçaabat İlçesi'nde yapılan köfte, Hamsi Köy'de yapılan sütlaç Trabzon mutfağında büyük bir önem arz etmektedir.

Kıymalı ve peynirlisi yapılan Trabzon Pidesi özellikle kış aylarında değişmeyen yiyecekler arasındadır.

Taş fırında pişirilen ekmek, en çok Beşikdüzü, Vakfıkebir, Çarşıbaşı ve Akçaabat ilçelerinde üretilmektedir. Trabzon Ekmeği, uzun süre taze kalışı ve büyüklüğü ile ünlüdür.

İlde yapılan özgün yemeklerin başında mısır ekmeği, hamsi kuşu, hamsili pilav, hamsili kaygana, hamsili börek, hamsi tava, lahana çorbası, mısır çorbası, kara lahana yemeği, etli lahana sarması, lahana gulyası, lahana kavurması, taze fasulye tavası, kuymak, mısır lapası, kazkaldıran, höşmerim, Trabzon Döneri, sütlaç, Trabzon burmalısı ve laz böreği gelmektedir.

2.5.3. Festival Ve Özel Günler

Trabzon İli'nde Mayıs ayında başlayan festivaller Eylül ayına kadar sürmektedir. İlde önemli yayla şenlikleri Maçka İlçesi'nde yapılan Lişer Yaylası, Soğuksu Şenliği, Akçaabat İlçesi'nde yapılan Hıdırnebi Yayla Şenliği, Vakfıkebir ve Düzköy İlçelerinde yapılan Karadağ Yayla Şenlikleri, Şalpazarı İlçesi'nde yapılan Sultanmurat Yaylası Şenlikleri'dir. Ayrıca Trabzon'da her yıl içersinde uluslararası kültür ve sanat festivali düzenlenmektedir Yayla şenliklerinin listeleri Ekler Bölümü'nde verilmiştir.

2.5.4. Geleneksel Giyim

Trabzon İli'nde ki geleneksel kadın kıyafetlerinin en önemlisi fistan, şalvar ve peştamaldır. Fistan uzun ve bol olarak renkli kumaşlardan dikilmektedir. Şalvar sade ve desenli kumaşlardan dikilmektedir. Peştamal entarilerin üzerine bağlanarak kullanılmaktadır. Genel olarak beyaz-kırmızı renkte çizgili ve karelidir. Ayrıca köylerde yaşayan kadınlar bellerine kuşakta bağlamaktadırlar. Geleneksel giyim tarzı genellikle kırsal kesimde görülmektedir.

Erkek kıyafetlerinin ana unsurları ise aba, zıpka ve gömlektir. Yandan bağlanan siyah başlıkta geleneksel erkek aksesuarıdır. Sabuk denilen çizme ayağa giyilmekte, kavlık denilen kuşakta bele bağlanmaktadır. Bugün erkekler geleneksel kıyafetleri ancak folklorik amaçlı kullanılmaktadır.

2.5.5. Geleneksel El Sanatları

Trabzon İli'nde yaygın el sanatları hasır bilezik ve takı yapımı (gümüş ve altın), taş ve ahşap işçiliği, dokumacılık, bakırcılık, bıçakçılık, yorgancılık, ağaç işleri ve oymacılıktır.

Trabzon'daki atölyeler, bakırcılık sanatını günümüze kadar canlı bir şekilde devam ettirmişlerdir.

Gümüş ve altından hasır bilezik yapımı yaygındır. Bu bilezikler Trabzon'da ki bayanlar tarafından yapılmaktadır. Yerli ve yabancı turistin ilgisini çeken önemli ürünler arasındadır. Ayrıca telkari gümüşten dekoratif eşyalar üretilmektedir.

Şalpazarı İlçesi'nde el tezgâhlarında ve makinelerde şal, keten gömlek, peştamal, başörtüsü, yün heybeler dokunmaktadır. Bu tip üretimler yöre halkına gelir sağlamaktadır.

Sürmene İlçesi'nde az sayıda sanatkar tarafından bıçakçılık yapımı sürdürülmektedir.
Ayrıca Trabzon şehir merkezinde çeyiz sandıkları ve mobilyalar, Sürmene' de şimşir kaşıklar, kepçeler ve değişik hediyelik eşya ve fındık çubuğu ile yapılan örme sepetler hemen hemen her ilçede yapılmaktadır.

IV -TURİZM SEKTÖRÜNDE ARZ VE TALEP YAPISI

1.GENEL YAKLAŞIM

Bölge bütününde sektörün arz ve talep yapısı mümkün olan her ortamda zaman perspektifi içinde incelenmiştir. Belediye işletme belgeli tesislerin 2004 yılından sonra verileri bulunamadığı için bütüne ilişkin tablolarda son yıl 2004 olarak alınmıştır. Turizm belgeli tesislerde ise 2007 yılına kadar veriler verilebilmiştir.

Sektördeki arz ve talep yapısının incelenmesi iki ayrı bölümde yapılmış mevcut veri tabanının bağımsız tablolar bazında tek tek değerlendirilmesinden mümkün olduğunca imtina edilerek, genel değerlendirme tablolar arası ilişkiler de kurularak sentez bölümünde yapılmıştır.

2. PLANLAMA BÖLGESİNDE YATAK ARZI

Planlama Bölgesi bütününde 2007 itibariyle konaklama tesisleri ve yatak mevcudunun illere dağılımı Tablo: 71'de sunulmaktadır.

Tablo 71: Planlama Bölgesi Bütünündeki Yatak Kapasitesinin İllere Dağılımı (2007)

İLLER	TURİZM BELGELİ		BELEDİYE BELGELİ		TOPLAM		Yatak %'si	İl Nüfusu %'si
	Tesis	Yatak	Tesis	Yatak	Tesis	Yatak		
Giresun	15	1.179	17	561	32	1.740	9.12	17.99
Gümüşhane	3	191	6	176	9	367	1.93	5.64
Ordu	16	1.216	17	516	33	1.732	9.08	30.83
Rize	14	1.900	60	2.399	74	4.299	22.54	13.63
Trabzon	39	5.182	139	5.751	178	10.933	57.33	31.91
TOPLAM	**87**	**9.668**	**239**	**9.403**	**326**	**19.071**	**100.00**	**100.00**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri İstatistikleri ve Büro Çalışması

Mevcut yatak kapasitesinin illere dağılımı ile illerin nüfus büyüklük sıralaması arasında bire bir benzerlik tespit edilmemiştir. Bölgenin en büyük ili olan Trabzon aynı zamanda en fazla yatak sayısına sahiptir ve en küçük il olan Gümüşhane en düşük yatak kapasitesine sahiptir. Ancak, planlama bölgesinde nüfus açısından ikinci il olan Ordu, yatak sayısının yalnız yaklaşık onda birini

barındırmaktadır. Yatak kapasitesinin yaklaşık dörtte birine sahip plan Rize İli ise nüfus açısından en küçük ikinci ildir.
2007 itibariyle Turizm belgeli tesislerin illere dağılımı ise Tablo 72 'de sunulmaktadır.

Tablo.72 Planlama Bölgesi İllerinde Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri (2007)

İLLER	TURİZM YATIRIM BELGELİ			TURİZM İŞLETME BELGELİ		
	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
Giresun	3	145	264	12	466	915
Gümüşhane	1	20	37	2	77	154
Ordu	4	88	180	12	512	1.036
Rize	4	283	610	10	582	1.290
Trabzon	15	1.267	2.455	24	1.185	2.727
TOPLAM	**27**	**1.803**	**3.546**	**60**	**2.822**	**6.122**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri İstatistikleri ve Büro Çalışması

Yukarıda tablolarda verilen sayısal değerler bölge'de yatak arzının niteliklerini anlatmaktan uzaktır. Bölgedeki mevcut yatak arzının yaklaşık yarısı belediye belgeli tesislerdedir. Detaylı bilgiler iller itibariyle alt bölümlerde yer almıştır.

2.1. GİRESUN

Giresun'da son on yıl içinde yatak arzındaki gelişim Tablo: 73'te verilmiştir.

Tablo.73 Giresun İli Turizm (*) Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim

YIL	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	ORT. TESİS BÜYÜKLÜĞÜ YATAK/TESİS
1997	32	1.369	43
2000	32	1.461	46
2001	32	1.479	46
2002	31	1.414	46
2003	34	1.683	50
2006	33	1.820	55
2007	32	1.740	54

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*) Turizm İşletme ve Turizm Yatırım Belgeli tesisler toplamı

On yıllık süreç içinde, ildeki belediye belgeli tesisler 20 tesis'ten (704 yatak) 15'ye (561 yatak) gerilerken, Turizm belgeli tesisler 12'den (665 yatak), 15'e yükselmiştir (1.179 yatak).
İlde yer alan konaklama tesislerinin türlere dağılımı Tablo: 74'te verilmiştir. İl içinde tesislerin dağılımı, yatak sayılarıyla birlikte ekli paftada yer almaktadır.

Tablo.74 Giresun İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)

TESİS TÜRÜ	SINIFI	TURİZM BELGELİ			BELEDİYE BELGELİ		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
OTEL	4 Yıldız	1	85	170	-	-	-
OTEL	3 Yıldız	3	135	270	-	-	-
OTEL (*)	**3 Yıldız**	**2**	**118**	**210**	**-**	**-**	**-**
OTEL	2 Yıldız	6	193	382	-	-	-
OTEL (*)	**2 Yıldız**	**1**	**27**	**54**	**-**	**-**	**-**
OTEL	1 Yıldız	2	53	93	-	-	-
OTEL	1. Sınıf	-	-	-	3	50	41
OTEL	2. Sınıf	-	-	-	1	6	18
OTEL	3. Sınıf	-	-	-	2	44	81
MOTEL	3. Sınıf	-	-	-	1	19	51
OTEL	Sınıfsız	-	-	-	7	88	232
OTEL	1/A	-	-	-	1	33	70
Pansiyon	Belirsiz	-	-	-	2	19	68
İşletme Bel. Tesisler	**-**	**12**	**466**	**915**	**17**	**259**	**561**
Yatırım Bel.Tesisleri	**-**	**3**	**145**	**264**	**-**	**-**	**-**
GENEL TOPLAM	**-**	**15**	**611**	**1.179**			

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*)Turizm Yatırım Belgeli tesisler

2.2. GÜMÜŞHANE

Gümüşhane'de son on yıl içinde yatak arzındaki gelişim Tablo: 75'te verilmiştir.

On yıllık süreç içinde, ildeki belediye belgeli tesisler 5 tesis'ten (186 yatak) 6'ya (176 yatak) değişim gösterirken, Turizm belgeli tesisler 1'den (54 yatak), 3'e yükselmiştir (191 yatak).

İlde yer alan konaklama tesislerinin türlere dağılımı Tablo: 76'da verilmiştir. İl içinde tesislerin dağılımı, yatak sayılarıyla birlikte ekli paftada yer almaktadır.

Tablo.75 Gümüşhane İli Turizm (*) Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim

YIL	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	ORT. TESİS BÜYÜKLÜĞÜ YATAK/TESİS
1997	6	240	40
2000	7	275	39
2001	7	272	39
2002	7	272	39
2003	10	350	35
2006	11	416	38
2007	9	367	41

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*) Turizm İşletme ve Turizm Yatırım Belgeli tesisler toplamı

Tablo.76 Gümüşhane İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)

TESİS TÜRÜ	SINIFI	TURİZM BELGELİ			BELEDİYE BELGELİ		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
OTEL	2 Yıldız	1	37	74	-	-	-
OTEL (*)	**2 yıldızlı**	**1**	**20**	**37**	**-**	**-**	**-**
OTEL	3 Yıldız	1	40	80	-	-	-
OTEL	Sınıfsız	-	-	-	6	-	176
İşletme Bel.Tesisler	-	**2**	**77**	**154**	**6**	**-**	**176**
Yatırım Belg.Tesisler	-	**1**	**20**	**37**	**-**	**-**	**-**
TOPLAM	-	**3**	**97**	**191**	**6**	**-**	**176**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*)Turizm Yatırım Belgeli tesisler

2.2. ORDU

Ordu'da son on yıl içinde yatak arzındaki gelişim Tablo: 77'de verilmiştir. On yıllık süreç içinde, ildeki belediye belgeli tesisler 33 tesis'ten (988 yatak) 17'ye (516 yatak) düşerken, Turizm belgeli tesisler 9'dan (614 yatak), 16'ya yükselmiştir (1.216 yatak). Özellikle, 2006-2007 arasında önemli sayıda belediye belgeli konaklama tesisi kapanmıştır.

Tablo.77 Ordu İli Turizm (*) Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim

YIL	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	ORT. TESİS BÜYÜKLÜĞÜ YATAK/TESİS
1997	42	1.602	38
2000	54	2.320	43
2001	55	2.547	46
2002	56	2.641	47
2003	57	2.264	40
2006	56	2.449	43
2007	33	1.732	52

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*) Turizm İşletme ve Turizm Yatırım Belgeli tesisler toplamı

İlde yer alan konaklama tesislerinin türlere dağılımı Tablo: 78'de verilmiştir. İl içinde tesislerin dağılımı, yatak sayılarıyla birlikte ekli paftada yer almaktadır.

Tablo.78 Ordu İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)

TESİS TÜRÜ	SINIFI	TURİZM BELGELİ			BELEDİYE BELGELİ		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
OTEL	4 Yıldızlı	1	118	238	-	-	-
OTEL	3 Yıldızlı	5	253	510	-	-	-
OTEL (*)	**3 Yıldızlı**	**2**	**64**	**132**	**-**	**-**	**-**
OTEL	2 Yıldızlı	5	123	250	-	-	-
OTEL (*)	**2 Yıldızlı**	**1**	**19**	**38**	**-**	**-**	**-**
OTEL	ÖZEL	1	18	38			
Pansiyon (*)	**-**	**1**	**5**	**10**	**-**	**-**	**-**
OTEL	Sınıfsız	-	-	-	17	-	516
İşletme Bel. Tesisler	**-**	**12**	**512**	**1036**	**17**	**-**	**516**
Yatırım Bel.Tesisler	**-**	**4**	**88**	**180**			
TOPLAM	**-**	**16**	**600**	**1216**	**17**	**-**	**516**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*)Turizm Yatırım Belgeli tesisler

2.4. RİZE

Rize'de son on yıl içinde yatak arzındaki gelişim Tablo: 79'da verilmiştir.

Tablo.79 Rize İli Turizm (*) Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim

YIL	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	ORT. TESİS BÜYÜKLÜĞÜ YATAK/TESİS
1997	72	3.919	54
2000	85	4.499	53
2001	103	4.918	48
2002	104	5.084	49
2003	83	4.164	50
2006	73	4.200	58
2007	74	4.299	58

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*) Turizm İşletme ve Turizm Yatırım Belgeli tesisler toplamı

On yıllık süreç içinde, ildeki belediye belgeli tesisler 63 tesis'ten (3.160 yatak) 60'a (2.399 yatak) düşerken, Turizm belgeli tesisler 9'dan (759 yatak), 14'e yükselmiştir (1.900 yatak).

İlde yer alan konaklama tesislerinin türlere dağılımı Tablo: 80'de verilmiştir. İl içinde tesislerin dağılımı, yatak sayılarıyla birlikte ekli paftada yer almaktadır.

Tablo.80 Rize İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007)

TESİS TÜRÜ	SINIFI	TURİZM BELGELİ			BELEDİYE BELGELİ		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
OTEL	4 Yıldızlı	2	167	346	-	-	-
OTEL (*)	4 Yıldızlı	2	240	532	-	-	-
OTEL	3 Yıldızlı	3	274	654	-	-	-
OTEL	2 Yıldızlı	5	141	290	-	-	-
OTEL (*)	1 yıldızlı	1	11	22	-	-	-
Pansiyon(*)		1	32	56	-	-	-
OTEL	Sınıfsız	-	-	-	60	-	2399
İşletme Bel. Tesisler	**-**	**10**	**582**	**1.290**	**60**	**-**	**2399**
Yatırım Bel. Tesisler	**-**	**4**	**283**	**610**	**-**	**-**	**-**
TOPLAM	**-**	**14**	**865**	**1.900**	**60**	**-**	**2399**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*)Turizm Yatırım Belgeli tesisler

2.5. TRABZON

Trabzon'da son on yıl içinde yatak arzındaki gelişim Tablo: 81'de verilmiştir.

Tablo.81 Trabzon İli Turizm (*) Ve Belediye Belgeli Tesislerde Yatak Arzındaki Gelişim

YIL	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	ORT. TESİS BÜYÜKLÜĞÜ YATAK/TESİS
1997	150	6558	44
2000	161	8570	53
2001	159	8487	53
2002	160	8452	53
2003	150	7418	49
2006	178	10.339	58
2007	178	10.933	61

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması
(*) Turizm İşletme ve Turizm Yatırım Belgeli tesisler toplamı

On yıllık süreç içinde, ildeki belediye belgeli tesisler 121 tesis'ten (4.954 yatak) 139'a (5.751 yatak) yükselmiş, Turizm belgeli tesisler 29'dan (2.854 yatak), 39'a yükselmiştir (5.182 yatak). İlde yer alan konaklama tesislerinin türlere dağılımı Tablo: 82'de verilmiştir. İl içinde tesislerin dağılımı, yatak sayılarıyla birlikte ekli paftada yer almaktadır.

Tablo: 82 Trabzon İli Bütününde Yer Alan Konaklama Tesislerinin Türlere Dağılımı (2007) (*)Turizm Yatırım Belgeli tesisler

TESİS TÜRÜ	SINIFI	TURİZM BELGELİ			BELEDİYE BELGELİ		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
OTEL	5 Yıldız	1	160	381	-	-	-
OTEL (*)	**5 Yıldız**	**2**	**415**	**857**	**-**	**-**	**-**
OTEL	4 Yıldız	4	352	823	-	-	-
OTEL (*)	**4 Yıldız**	**3**	**401**	**818**	**-**	**-**	**-**
OTEL	3 Yıldız	6	292	631	-	-	-
OTEL (*)	**3 Yıldız**	**8**	**351**	**640**	**-**	**-**	**-**
OTEL	2 Yıldız	11	320	722	-	-	-
OTEL (*)	**2 Yıldız**	**1**	**40**	**80**	**-**	**-**	**-**
OTEL	1 Yıldız	1	10	18	-	-	-
DAĞEVİ	Özel	1	51	152	-	-	-
TATİL KÖYÜ (*)	**Özel**	**1**	**60**	**60**	**-**	**-**	**-**
OTEL	Sınıfsız	-	-	-	139	-	5.751
İşletme Bel.Tesisler	-	**24**	**1.185**	**2.727**	139	-	5.751
Yatırım Belg.Tesisler	-	**15**	**1.267**	**2.455**		**-**	
TOPLAM	-	**39**	**2.452**	**5.182**	139	-	5.751

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

3. PLANLAMA BÖLGESİNDE TURİZM TALEBİ

Planlama Bölgesi bütününde turizm talebinin yapısını ortaya koyabilmek için konaklayan kişi, geceleme, doluluk oranı, müze ve ören yerleri ziyaretçi sayısı, sınır kapısı girişleri gibi istatistik verileri zaman perspektifi içinde derlenerek aşağıda sunulmuştur. Bölge genelinde belediye belgeli tesislerde konaklama verileri 2004 yılına kadar elde edilmiştir. Bu itibarla, aşağıda tablolar veri kısıtı göz önüne alınarak düzenlenmiştir. İller itibariyle belediye ve turizm belgeli tesislerin verileri ayrı olarak verilmiştir.

Tablo. 83 İl Bazındaki Geceleyen Toplam Konaklayan Kişi Sayısı

İLLER		Toplam Konaklayan Kişi Sayısı		
		2002	2003	2004
GİRESUN	YABANCI	1016	2123	989
	YERLİ	78.044	86.036	78.310
	TOPLAM	**79.063**	**88.159**	**79.299**
GÜMÜŞHANE	YABANCI	514	535	56
	YERLİ	32.586	31.247	20.064
	TOPLAM	**33.100**	**31.782**	**20.120**
ORDU	YABANCI	13.353	7494	4937
	YERLİ	189.874	122.508	85.949
	TOPLAM	**203.227**	**130.002**	**90.886**
RİZE	YABANCI	16.430	52.008	31.269
	YERLİ	150.617	208.870	133.716
	TOPLAM	**167.047**	**260.878**	**164.985**
TRABZON	YABANCI	96.879	42.369	97.695
	YERLİ	272.999	272.228	319.040
	TOPLAM	**369.878**	**314.597**	**416.735**
	YABANCI	**128.192**	**104.529**	**134.946**
TOPLAM	YERLİ	**724.120**	**720.889**	**637.079**
	TOPLAM	**852.312**	**825.418**	**772.025**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 84 İl Bazındaki Gecelemelerin Toplamdaki Payı

İLLER		2002	2003	2004
GİRESUN	YABANCI	0,72	2.03	0.73
	YERLİ	18,42	11.93	12.29
	TOPLAM	**9.27**	**10.68**	**10.27**
GÜMÜŞHANE	YABANCI	0.40	0.51	0.041
	YERLİ	7.69	4.33	3.14
	TOPLAM	**3.88**	**3.85**	**2.60**
ORDU	YABANCI	10.41	7.16	3.65
	YERLİ	44.82	16.99	13.49
	TOPLAM	**23.84**	**15.74**	**11.77**
RİZE	YABANCI	12.81	49.75	23.17
	YERLİ	35.55	28.97	20.98
	TOPLAM	**19.59**	**31.60**	**21.37**
TRABZON	YABANCI	75.57	40.53	72.39
	YERLİ	64.44	37.76	50.07
	TOPLAM	**43.39**	**38.11**	**53.97**
	YABANCI	**100.00**	**100.00**	**100.00**
TOPLAM	YERLİ	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 85 Planlama Bölgesi İçinde İl Bazında Gecelemelerin Yıllara Göre Oransal Dağılımı

İLLER		2002	2003	2004
GİRESUN	YABANCI	1.28	2.40	1.24
	YERLİ	98.71	97.59	98.75
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**
GÜMÜŞHANE	YABANCI	1.55	1.68	0.27
	YERLİ	98.44	98.31	99.72
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**
ORDU	YABANCI	6.57	5.76	5.43
	YERLİ	93.42	94.23	94.56
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**
RİZE	YABANCI	9.83	19.93	18.95
	YERLİ	90.16	80.06	81.04
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**
TRABZON	YABANCI	26.19	13.46	23.44
	YERLİ	73.80	86.53	76.55
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	YABANCI	**15.04**	**12.66**	**17.47**
TOPLAM	YERLİ	**84.95**	**87.33**	**82.52**
	TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**100.00**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 86 Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Ortalama Geceleme Sayılarının İller Bazında Dağılımı

İLLER		2000	2002	2004
GİRESUN	YABANCI	1.52	1.56	1.41
	YERLİ	1.34	1.31	1.20
	TOPLAM	**1.34**	**1.31**	**1.20**
GÜMÜŞHANE	YABANCI	1.84	2.06	1.03
	YERLİ	1.62	1.73	1.38
	TOPLAM	**1.62**	**1.74**	**1.38**
ORDU	YABANCI	2.39	1.15	1.51
	YERLİ	1.26	1.24	1.34
	TOPLAM	**1.32**	**1.23**	**1.35**
RİZE	YABANCI	1.02	0.12	2.30
	YERLİ	1.24	1.15	1.28
	TOPLAM	**1.17**	**1.14**	**1.40**
TRABZON	YABANCI	1.12	1.34	1.49
	YERLİ	1.12	1.18	1.38
	TOPLAM	**1.12**	**1.22**	**1.41**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 87 Planlama Bölgesi Genelinde Müze ve Ören Yerlerini Ziyaretçi Sayıları

YERİ	ADI		2004	2005	2006	2007
GİRESUN	Giresun Müzesi	Toplam	-	-	-	-
GÜMÜŞHANE	Santa Harabeleri	Toplam	-	-	-	-
GÜMÜŞHANE	Satala Antik Kenti	Toplam	-	-	-	-
GÜMÜŞHANE	Karaca Mağarası	Toplam	44.351	41.225	47.345	51.469
ORDU	Etnografya Müzesi	Toplam	-	-	17.491	15.428
ORDU	Yason Kilisesi	Toplam	-	-	9.638	9.647
RİZE	Etnografya Müzesi	Toplam	-	-	-	-
RİZE	Atatürk Evi Müzesi	Toplam	-	-	-	-
TRABZON	Sumela Manastırı	Toplam	150.303	165.269	155.143	191.800
TRABZON	Ayasofya Müzesi	Toplam	49.084	55.469	57.149	61.272
TRABZON	Trabzon Müzesi	Toplam	4.591	7.633	10.026	12.267

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri

Tablo: 88 Planlama Bölgesi İllerinde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Doluluk Oranlarının Yıllara Göre Dağılımı (%)

İLLER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
GİRESUN	23.43	24.09	21.54	21.51	20.17	22.76	24.12	23.32
GÜMÜŞHANE	11.99		35.37	27.02	22.20	23.43	26.02	32.71
ORDU	37.83	24.79	26.18	24.13	28.04	27.87	30.06	30.21
RİZE	30.03	34.26	28.92	28.77	30.91	25.95	28.21	27.10
TRABZON	33.30	25.06	27.29	27.61	31.72	29.25	28.04	28.33

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 89 Planlama Bölgesi İllerinde Belediye Belgeli Tesislerde Doluluk Oranlarının Yıllara Göre Dağılımı (%)

İLLER	2000	2002	2004
GİRESUN	24.94	13.21	12.10
GÜMÜŞHANE	28.80	33.17	16.86
ORDU	22.94	48.78	20.72
RİZE	20.69	14.08	11.70
TRABZON	17.81	14.89	20.76

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

3.1. GİRESUN

Giresun ilinde Turizm ve Belediye belgeli tesisler bütününde konaklayan sayıları Tablo: 90'da verilmiştir.

Tablo: 90 Giresun İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YILLAR	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2000	1429	75.291	76.720	2174	101.330	103.504
2002	650	59.463	60.113	1016	78.047	79.063
2003	734	65.987	66.721	2123	86.036	88.159
2004	701	65.173	65.874	989	78.310	79.299

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Konaklayan kişi ve geceleme sayıları ile doluluk oranları, belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 91 ve Tablo: 92'de verilmiştir.

Tablo: 91 Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT DOL. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	605	30.842	31.447	636	47.294	47.930	24,94
2002	99	18.743	18.842	148	22.798	22.946	13,21
2003	517	18.798	19.315	1716	28.995	30.711	17,46
2004	287	17.117	17.404	432	20.023	20.455	12,10

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 92 Giresun İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT. DOL.(%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	824	44.449	45.273	1538	54.036	55.574	23,43
2001	362	38.125	38.387	1103	45.716	46.819	24,09
2002	551	40.720	41. 271	868	55.249	56.117	21,54
2003	217	47.189	47.406	407	57.041	57.448	21,51
2004	414	48.056	48.470	557	58.287	58.844	20,17
2005	624	50.712	51.336	1025	65.173	66.198	22,76
2006	895	53.832	54.727	1300	78.881	80.101	24,12
2007	182	45.951	46.133	297	77.174	77.471	23,32

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama geceleme sayıları belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 93 ve Tablo: 94'de verilmiştir.

Tablo: 93 Giresun İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
YABANCI	1.9	3.0	1.6	1.9	1.3	1.6	1.5	1.6
YERLİ	1.2	1.2	1.4	1.2	1.2	1.3	1.5	1.7
TOPLAM	**1.2**	**1.2**	**1.4**	**1.2**	**1.2**	**1.3**	**1.5**	**1.7**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 94 Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004
YABANCI	1.1	1.5	3.3	1.5
YERLİ	1.5	1.2	1.5	1.2
TOPLAM	**1.5**	**1.2**	**1.6**	**1.2**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama konaklamaların milliyetlere göre dağılımı belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 95 ve Tablo: 96'da verilmiştir.

Tablo: 95 Giresun İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004
ALMANYA AVUSTURYA	-		35	28	4
FRANSA	-		3	15	12
İNGİLTERE	6		17	-	-
İSPANYA	-		3	83	10
DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	-		-	-	21
BENELÜKS ÜLKELERİ	22		17	50	10
ABD+KANADA	-		3	3	9
AVUSTURALYA	-		9	3	-
GÜNEY KORE	-		3	-	-
SIRBİSTAN-KARADAĞ	-		-	83	-
BTD	349		12	221	147
YUGOSLAVYA	-		-	-	57
BULGARİSTAN	-		-	3	1
LİBYA				8	1
DİĞER AVRUPA	117		-	-	
SUDİ ARABİSTAN	-		-	10	
İSRAİL	23		-	-	10
ÇİN HALK CUMH.					3
İRAN	-		-	-	2
DİĞER, MİLLİYETSİZ	88		-	-	-
YABANCI TOPLAM	**605**		**99**	**517**	**287**
TÜRKİYE	**308.042**		**18.743**	**18.798**	**17.117**
TOPLAM	**31.447**		**18.842**	**19.315**	**17.404**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 96 Giresun İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı

MİLLİYETLER	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA AVUSTURYA	82	200	36	30	50	83
FRANSA	7	15	1	4	3	34
İNGİLTERE	11	7	6	4	18	1
İTALYA	15	7	14	7	166	5
YUNANİSTAN	135	86	1	27	133	78
DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	2	2	7	9	5	3
BENELÜKS ÜLKELERİ	8	18	4	32	25	33
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	6	7	2	2	9	5
ABD+KANADA	10	33	15	53	65	87
AVUSTURALYA	17	-	-	-	1	5
GÜNEY KORE	-	-	-	-	1	-
MEKSİKA	-	-	1	-	-	-
JAPONYA	4	5	1	6	7	-
BDT	56	203	120	105	179	289
YUGOSLAVYA	-	-	-	111	90	54
ARNAVUTLUK	-	-	-	-	-	1
BULGARİSTAN	-	-	-	-	2	1
LİBYA	-	2	-	-	1	-
ROMANYA	-	-	-	6	-	-
FAS - TUNUS	2	-	-	-	-	1
G.AFRİKA	-	13	-	-	-	-
BİR. ARAP. EMR.	-	7	-	-	-	10
KUVEYT	-	-	-	-	1	44
IRAK	-	5	2	-	-	2
LÜBNAN	-	-	4	-	-	-
ÜRDÜN	-	4	-	-	3	-
SUDİ ARABİSTAN	-	2	-	-	2	17
K.K.T.C	-	-	-	-	3	69
İSRAİL	-	6	1	12	4	-
DİĞER BATI ASYA	-	-	-	-	-	37
ÇİN HALK CUMH.	-	-	-	3	-	-
FİLİPİNLER	-	-	-	-	-	-
HİNDİSTAN	4	-	-	-	2	24
İRAN	-	14	1	3	-	11
MALEZYA	-	-	-	-	1	-
SURİYE	-	-	-	-	-	-
PAKİSTAN	-	-	-	-	-	-
SİNGAPUR	-	-	-	-	1	-
DİĞER GÜNEY ASYA	-	-	-	-	-	2
BANGLADEŞ	-	-	1	-	-	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	3	5	-	-	2	-
YABANCI TOPLAM	**362**	**551**	**217**	**414**	**624**	**895**
TÜRKİYE	**38.125**	**40.720**	**47.189**	**48.056**	**50.712**	**53.832**
TOPLAM	**38.487**	**41.271**	**47.406**	**48.470**	**51.336**	**54.727**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

3.2. GÜMÜŞHANE

Gümüşhane ilinde Turizm ve Belediye belgeli tesisler bütününde konaklayan sayıları Tablo: 97'de verilmiştir.

Tablo: 97 Gümüşhane İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YILLAR	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2000	53	14.245	14.298	98	23.145	23.243
2002	249	18.768	19.017	514	32.586	33.100
2003	218	16.649	16.867	535	31.247	31.782
2004	54	14.444	14.498	56	20.064	20.120

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Konaklayan kişi ve geceleme sayıları ile doluluk oranları, belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 98 ve Tablo: 99'da verilmiştir.

Tablo: 98 Gümüşhane İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT DOL. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	12	12.453	12.465	16	20.858	20.874	28,80
2002	97	16.289	16.386	332	27.516	27.848	33,17
2003	69	12.044	12.113	271	24.312	24.583	29,28
2004	2	9907	9909	4	14.185	14.189	16,86

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 99 Gümüşhane İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT. DOL.(%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	41	1792	1833	82	2287	2369	11,99
2002	152	2479	2631	182	5070	5252	35,37
2003	149	4605	4754	264	6935	7199	27,02
2004	52	4537	4589	52	5879	5931	22,20
2005	13	4053	4066	13	6231	6244	23,43
2006	-	4759	4759	-	6934	6934	26,02
2007	84	13.210	13.294	86	16.988	17.074	32,71

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama geceleme sayıları belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 100 ve Tablo: 101'de verilmiştir.

Tablo: 100 Gümüşhane İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
YABANCI	2.0	1.2	1.8	1.0	1.0	-	1.0
YERLİ	1.3	2.0	1.5	1.3	1.5	1.5	1.3
TOPLAM	**1.3**	**2.0**	**1.5**	**1.3**	**1.5**	**1.5**	**1.3**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 101 Gümüşhane İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004
YABANCI	1.3	3.4	3.9	2.0
YERLİ	1.7	1.7	2.0	1.4
TOPLAM	**1.7**	**1.7**	**2.0**	**1.4**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama konaklamaların milliyetlere göre dağılımı belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 102 ve Tablo: 103'te verilmiştir.

Tablo. 102 Gümüşhane İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004
ALMANYA AVUSTURYA	-		35	3	-
FRANSA	-		3	3	-
İNGİLTERE	-		17	1	-
İSPANYA	-		3	7	-
ÇEK CUMHURİYETİ			7	6	-
BENELÜKS ÜLKELERİ	-		9	8	-
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	-		4	-	-
ABD+KANADA	-		2	10	-
AVUSTURALYA	5		3	9	-
BTD	3		17	-	-
BULGARİSTAN	4		2	10	2
İRAN	-		4	-	-
GÜNEY ASYA DİĞER	-		31	-	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	-		-	12	
YABANCI TOPLAM	**12**		**97**	**69**	**2**
TÜRKİYE	**12.453**		**16.289**	**12.044**	**9907**
TOPLAM	**12.465**		**16.386**	**12.113**	**9909**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 103 Gümüşhane İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı

MİLLİYETLER	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA AVUSTURYA	22	14	-	4	-
FRANSA	-	3	-	-	-
İNGİLTERE	1	2	-	2	-
İRLANDA	2	-	-	-	-
İTALYA	8	-	-	-	-
YUNANİSTAN	4	-	5	-	-
İSVİÇRE	4	-	1	-	-
BENELÜKS ÜLKELERİ	2	4	2	1	-
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	2	-	-	-	-
ABD+KANADA	14	21	3	-	-
AVUSTURALYA	1	9	2	-	-
JAPONYA	1	9	-	1	-
BTD	-	4	-	-	-
BULGARİSTAN	1	-	4	-	-
ROMANYA	1	2	-	-	-
İSRAİL	75	69	29	-	-
ÇİN	2	-	-	-	-
İRAN	10	12	6	5	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	2	-	-	-	-
YABANCI TOPLAM	**152**	**149**	**52**	**13**	-
TÜRKİYE	**2479**	**4605**	**4537**	**4053**	**4759**
TOPLAM	**2631**	**4754**	**4589**	**4066**	**4759**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

3.3. ORDU

Ordu ilinde Turizm ve Belediye belgeli tesisler bütününde konaklayan sayıları Tablo: 104'te verilmiştir.

Tablo: 104 Ordu İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YILLAR	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2000	5526	108.379	113.905	13.208	137.640	150.848
2002	11.586	153.075	164.661	13.353	189.874	203.227
2003	6470	105.836	112.306	7494	122.508	130.002
2004	3268	63.802	67.064	4937	85.949	90.886

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Konaklayan kişi ve geceleme sayıları ile doluluk oranları, belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 105 ve Tablo: 106'da verilmiştir.

Tablo: 105 Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT DOL. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	3708	64.868	68.576	8698	78.605	87.303	22,94
2002	9643	99.304	108.947	10.239	119.689	129.928	48,78
2003	5472	59.700	65.172	5573	64.967	70.540	25,90
2004	2230	31.324	33.554	2817	43.011	45.828	20,72

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 106 Ordu İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT. DOL.(%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	1818	43.511	45.329	4510	59.035	63.545	37,83
2001	2087	37.635	39.722	3347	50.924	54.271	24,79
2002	1943	53.771	55.714	3114	70.185	73.299	26,18
2003	998	46.136	47.134	1921	57.541	59.462	24,13
2004	1038	32.478	33.510	2120	42.938	45.058	28,04
2005	452	57.031	54.483	1646	77.924	79.570	27,87
2006	1036	84.505	85.541	1777	110.342	112.119	30,06
2007	1001	81.955	82.956	1542	110.283	111.825	30,21

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama geceleme sayıları belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 107 ve Tablo: 108'de verilmiştir.

Tablo: 107 Ordu İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
YABANCI	2.5	1.6	1.6	1.9	2.0	3.6	1.7	1.5
YERLİ	1.4	1.4	1.3	1.2	1.3	1.4	1.3	1.3
TOPLAM	**1.4**	**1.4**	**1.3**	**1.3**	**1.3**	**1.4**	**1.3**	**1.3**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 108. Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004
YABANCI	2.3	1.1	1.0	1.3
YERLİ	1.2	1.2	1.1	1.4
TOPLAM	**1.3**	**1.2**	**1.1**	**1.4**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama konaklamaların milliyetlere göre dağılımı belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 109 ve Tablo: 110'da verilmiştir.

Tablo:109 Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayıları)

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004
ALMANYA AVUSTURYA	450		2547	568	421
FRANSA	184		527	231	89
İNGİLTERE	91		496	907	101
İRLANDA			79	35	-
İSPANYA	62		284	191	33
İTALYA	51		180	258	49
PORTEKİZ			19	-	-
YUNANİSTAN	13		50	2	15
ÇEK CUMHURİYETİ			103	38	
İSVİÇRE			81	35	2
İZLANDA	12		15	20	7
POLONYA			46	-	-
MACARİSTAN			32	-	-
BENELÜKS ÜLKELERİ	109		1189	1123	1020
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	29		208	246	40

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo:109 Ordu İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayıları) (Devam)

ABD+KANADA	292		1161	664	96
AVUSTURALYA	65		365	383	66
GÜNEY KORE			58	69	-
MEKSİKA			22	-	-
JAPONYA	126		350	253	68
YENİ ZELANDA	103		151		2
SIRBISTAN-KARADAĞ			-	25	-
BDT	982		680	161	123
YUGOSLAVYA			196		19
ARNAVUTLUK			118	21	-
BULGARİSTAN	11		20	8	-
ROMANYA	8		35	-	4
DİĞER AVRUPA	578		-	-	-
CEZAİR	-		3	5	-
SUDAN	-		-	1	-
FAS	-		67	-	4
MISIR	-		3	-	-
TUNUS	-		4	-	-
GÜNEY AFRİKA	-		35	2	2
B.ARAPEMİRLİKLERİ	-		11	-	-
KUVEYT	-		4	2	-
UMMAN	-		-	-	-
IRAK	-		20	9	-
LÜBNAN	102		-	-	7
SUDİ ARABİSTAN	2		-	-	-
K.K.T.C	24		253	55	18
İSRAİL	551		155	118	15
ÇİN HALK CUMH.	-		33	4	1
HİNDİSTAN	-		-	14	3
İRAN	14		6	6	25
SURİYE	-		4	-	-
PAKİSTAN	-		3	-	-
SİNDGAPUR	-		-	6	-
BANGLADEŞ	-		-	6	-
VENEZÜELLA	-		4	-	-
ARJANTİN	-		-	2	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	337		20	-	-
YABANCI TOPLAM	**3708**		**9643**	**5472**	**2230**
TÜRKİYE	**64.868**		**99.304**	**59.700**	**31.324**
TOPLAM	**68.576**		**108.947**	**65.172**	**33.554**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 110 Ordu İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayısı)

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA AVUSTURYA	272	269	679	283	84	116	120
FRANSA	18	38	29	25	5	15	38
İNGİLTERE	34	75	30	24	11	10	68
İRLANDA	-	7	2	-	6	-	8
İSPANYA	-	7	5	6	6	1	8
İTALYA	185	82	15	59	44	17	28
PORTEKİZ	-	-	1	-	-	-	-
YUNANİSTAN	45	86	60	7	80	30	23
ÇEK CUMHURİYETİ	-	-	-	-	2	-	30
İSVİÇRE	19	21	3	9	9	1	1
POLONYA	-	-	2	2	-	-	-
BENELÜKS ÜLKELERİ	61	75	544	145	25	33	30
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	18	26	56	14	6	10	13
ABD+KANADA	117	166	73	54	87	16	48
AVUSTURALYA	57	110	17	3	2	1	-
GÜNEY KORE	-	-	-	-	9	1	-
JAPONYA	27	45	10	1	10	5	12
YENİ ZELANDA	12	18	-		1	-	-
SIRBISTAN-KARADAĞ	-	-	-	62	-	-	-
BDT	563	524	329	243	570	167	374
YUGOSLAVYA	-	-	-	-	-	-	2
BULGARİSTAN	-	-	7	2	2	2	9
ROMANYA	-	52	2	3	1	2	24
DİĞER AVRUPA	131	6	-	-	-	-	51
CEZAİR	-	-	-	-	-	-	36
FAS, TUNUS	-	-	-	-	6	1	1
GÜNEY AFRİKA	-	1	-	-	-	1	-
DİĞER AFRİKA ÜLK.	-	-	-	1	-	-	1
B.ARAPEMİRLİKLERİ	-	1	2	-	2	2	-
KUVEYT	-	-	-	-	-	-	11
IRAK	-	3	-	-	8	-	2
LÜBNAN	1	2	1	-	-	-	-
ÜRDÜN	23	1	-	1	-	-	-
SUDİ ARABİSTAN	-	5	20	-	2	3	16
K.K.T.C	6	6	3	-	3	2	6
İSRAİL	44	269	9	-	28	8	3
ÇİN HALK CUMH.	-	1	3	-	-	-	15
HİNDİSTAN	-	6	-	2	-	-	-
İRAN	2	14	17	4	6	-	19
PAKİSTAN	-	-	-	8	-	-	-
ŞİLİ, ARJANTİN	-	-	2	-	-	8	-
BREZİLYA	-	3	-	-	-	-	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	170	26	22	-	23	-	39
YABANCI TOPLAM	**1818**	**2087**	**1943**	**998**	**1038**	**452**	**1036**
TÜRKİYE	**43.511**	**37.635**	**53.771**	**46.136**	**32.472**	**57.031**	**84.505**
TOPLAM	**45.329**	**39.722**	**55.714**	**47.134**	**33.510**	**57.483**	**85.541**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

3.4. RİZE

Rize ilinde Turizm ve Belediye belgeli tesisler bütününde konaklayan sayıları Tablo: 111'de verilmiştir.

Tablo: 111 Rize İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YILLAR	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2000	83.143	163.002	246.145	85.307	203.195	288.482
2002	131.487	131.698	145.266	16.430	150.617	167.047
2003	39.318	177.726	217.044	52.008	208.870	260.878
2004	13.575	103.997	117.572	31.269	133.716	164.985

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Konaklayan kişi ve geceleme sayıları ile doluluk oranları, belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 112 ve Tablo: 113'te verilmiştir.

Tablo: 112 Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT DOL. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	79.512	121.689	201.201	81.071	145.878	226.949	20,69
2002	10.516	94.693	105.290	12.663	99.268	111.931	14,08
2003	34.936	140.788	175.724	47.374	158.748	206.122	26,28
2004	9807	56.925	66.732	26.524	65.265	91.789	11,70

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 113 Rize İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT. DOL.(%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	3631	41.313	44.944	4236	57.317	61.553	30,03
2001	2599	39.393	41.992	3275	56.378	59.653	34,26
2002	2971	37.005	39.976	3767	51.349	55.116	28,92
2003	4382	36.938	41.320	4634	50.122	54.756	28,37
2004	3768	47.072	50.840	4745	68.451	73.196	30,91
2005	3808	43.327	47.135	5038	56.623	61.661	25,95
2006	6510	54.550	61.060	8668	71.657	80.325	28,21
2007	3005	74.940	77.945	6318	93.483	99.801	27,10

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama geceleme sayıları belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 114 ve Tablo: 115'te verilmiştir.

Tablo: 114 Rize İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
YABANCI	1.2	1.3	1.3	1.1	1.3	1.3	1.3	2.1
YERLİ	1.4	1.4	1.4	1.4	1.5	1.3	1.3	1.2
TOPLAM	**1.4**	**1.4**	**1.4**	**1.3**	**1.4**	**1.3**	**1.3**	**1.3**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 115 Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004
YABANCI	1.0	1.2	1.4	2.7
YERLİ	1.2	1.0	1.1	1.1
TOPLAM	**1.1**	**1.1**	**1.2**	**1.4**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama konaklamaların milliyetlere göre dağılımı belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 116 ve Tablo: 117'te verilmiştir.

Tablo: 116 Rize İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayıları)

MİLLİYETLER	2000	2002	2003	2004
ALMANYA AVUSTURYA	20	11	625	107
FRANSA	-	-	58	-
İNGİLTERE	-	-	45	81
İRLANDA		-	2	-
İSPANYA	-	3	322	-
İTALYA	-	-	38	46
YUNANİSTAN	39	-	165	-
İSVİÇRE	-	-	216	-
İZLANDA	-	-	151	-
POLONYA	-	-	-	35
MACARİSTAN	-	-	-	23
BENELÜKS ÜLKELERİ	31	-	68	11
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	-	-	144	57
ABD+KANADA	59	-	369	-
AVUSTURALYA	-	-	31	-
GÜNEY KORE	-	-	48	25
JAPONYA	74	-	556	-
YENİ ZELANDA	-	-	14	21
SIRBİSTAN-KARADAĞ	-	-	28	-
BDT	78.733	10.390	26.359	8572
BULGARİSTN	-	87	103	-
GÜNEY AFRİKA	-	-	-	173
DİĞER AFRİKA ÜLK.	-	-	-	25
DİĞER AVRUPA	281	-	-	-
IRAK	-	18	1	-
LÜBNAN	-	-	99	-
SUDİ ARABİSTAN	-	-	-	32
K.K.T.C	-	-	-	106
İSRAİL	-	4	5428	27
DİĞER BATI ASYA	-	-	-	-
HİNDİSTAN	-	-	-	466
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	-	3	-	-
İRAN	-	-	3	-
SURİYE	78	-	13	-
SİNGAPUR	-	-	48	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	30	-	-	-
YABANCI TOPLAM	**79.512**	**10.516**	**34.936**	**9807**
TÜRKİYE	**121.689**	**94.693**	**140.788**	**56.925**
TOPLAM	**201.201**	**105.209**	**175.724**	**66.732**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 117 Rize İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA AVUSTURYA	148	159	197	122	485	144	156
FRANSA	29	44	50	23	136	9	102
İNGİLTERE	69	39	87	67	88	70	37
İRLANDA	-	-	6	13	3	-	10
İSPANYA	6	5	6	14	6	3	15
İTALYA	23	17	17	49	15	33	63
PORTEKİZ	-	-	-	-	-	6	5
YUNANİSTAN	82	43	2	7	8	34	21
ÇEK CUMH.	-	-	-	-	-	4	4
İSVİÇRE	9	8	13	14	6	3	82
POLONYA	-	1	5	-	46	105	77
MACARİSTAN	-	-	-	6	-	3	1
BENELÜKS ÜLKELERİ	23	26	47	8	75	47	36
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	2	34	12	9	6	42	75
ABD+KANADA	66	158	123	48	243	189	175
AVUSTURALYA, YENİ ZELANDA	-	3	28	8	18	2	76
GÜNEY KORE	-	-	-	-	4	9	21
JAPONYA	135	62	57	27	3	28	26
BDT	1949	795	1491	3410	2329	2861	5102
YUGOSLAVYA	-	-	7	-	-	1	-
BULGARİSTN	10	7	4	3	10	8	7
DİĞER AFRİKA ÜLK.	-	-	4	-	-	3	-
ROMANYA	670	673	-	2	2	3	1
DİĞER AVRUPA	291	169	-	1	-	3	5
CEZAİR	-	-	-	-	-	-	15
DİĞER AFRKİKA ÜLK.	-	-	-	-	-	-	5
BİR. ARAP. EMR.	-	-	-	-	4	-	50
KUVEYT	1	-	3	9	3	10	13
IRAK	1	5		-	-	15	15
LÜBNAN	-	-		-	2	5	5
ÜRDÜN	-	-	3	-	-	-	8
SUDİ ARABİSTAN	67	69	45	14	95	17	101
K.K.T.C	-	-	173	97	8	2	16
İSRAİL	18	213	496	388	132	112	73
DİĞER BATI ASYA	-	-	-	-	-	-	6
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	-	-	3	-	-	-	-
İRAN	5	4	34	2	1	7	43
SURİYE	-	-	11	3	-	22	9
PAKİSTAN	1	-	-	-	8	-	-
DİĞER GÜNEY ASYA	-	-	-	-	-	2	-
ŞİLİ	-	-	-	-	4	-	-
ARJANTİN	-	-	-	5	-	2	-
BRAZİLYA	-	-	-	-	-	2	-
DİĞER, MİLLİYETSİZ	26	65	47	21	18	2	54
YABANCI TOPLAM	**3631**	**2599**	**2971**	**4382**	**3768**	**3808**	**6510**
TÜRKİYE	**41.313**	**39.393**	**37.005**	**36.938**	**47.072**	**43.327**	**54.550**
TOPLAM	**44.944**	**41.992**	**39.976**	**41.320**	**50.840**	**47.135**	**61.060**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri

3.5. TRABZON

Trabzon ilinde Turizm ve Belediye belgeli tesisler bütününde konaklayan sayıları Tablo: 118'de verilmiştir.

Tablo: 118 Trabzon İli Bütününde Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesisler Toplamında Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YILLAR	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2000	75.284	356.099	431.383	84.724	400.831	485.555
2002	72.238	229.911	302.149	96.879	272.999	369.878
2003	31.873	153.585	185.458	42.369	272.228	314.597
2004	65.220	230.182	295.402	97.695	319.040	416.735

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Konaklayan kişi ve geceleme sayıları ile doluluk oranları, belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 119 ve Tablo: 120'de verilmiştir.

Tablo: 119 Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT DOL. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	1538	231.013	232.551	2664	239.375	242.039	17,81
2002	25.965	122.805	148.770	35.847	131.410	167.257	14,89
2003	586	39.273	39.859	586	111.262	111.848	9,97
2004	48.201	116.455	164.656	71.901	161.849	233.750	20,76

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 120 Trabzon İli Bütününde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Ve Geceleme Sayıları

YIL	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			YIL ORT. DOL.(%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000	73.746	125.086	198.832	82.060	161.456	243.516	33,30
2001	40.100	97.935	138.035	51.937	130.213	182.150	25,06
2002	46.273	107.106	153.379	61.032	141.589	202.621	27,29
2003	31.287	114.312	145.599	41.783	160.966	202.749	27,61
2004	17.019	113.727	130.746	25.794	157.191	182.985	31,72
2005	29.273	118.924	148.197	41.914	169.155	211.069	29,25
2006	25.743	155.140	180.883	37.712	189.634	221.346	28,04
2007	18.632	154.782	173.414	24.361	196.955	221.316	28,33

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama geceleme sayıları belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 121 ve Tablo: 122'de verilmiştir.

Tablo: 121 Trabzon İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
YABANCI	1.1	1.3	1.3	1.3	1.5	1.4	1.2	1.3
YERLİ	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4	1.4	1.2	1.3
TOPLAM	**1.2**	**1.3**	**1.3**	**1.4**	**1.4**	1.4	**1.2**	**1.3**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 122 Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı (Gün)

	2000	2002	2003	2004
YABANCI	1.7	1.4	1.0	1.5
YERLİ	1.0	1.1	2.8	1.4
TOPLAM	**1.0**	**1.1**	**2.8**	**1.4**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

İl bütününde yıllar itibariyle ortalama konaklamaların milliyetlere göre dağılımı belediye belgeli ve Turizm belgeli tesislerde Tablo: 123 ve Tablo: 124'te verilmiştir.

Tablo: 123 Trabzon İli Bütününde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklamaların Milliyetlere Göre Dağılımı (Kişi Sayıları)

MİLLİYETLER	2000	2001	2002	2003	2004
ALMANYA AVUSTURYA	-		502	-	1819
FRANSA	-		189	-	371
İNGİLTERE	-		19	-	1061
İRLANDA			16		
İSPANYA	-		151	-	
İTALYA	-		27	-	139
PORTEKİZ	-		-	-	-
YUNANİSTAN	-		27	-	494
ÇEK CUMH.			108	-	-
İSVİÇRE				-	6
POLONYA					247
MACARİSTAN					1
BENELÜKS ÜLKELERİ	5		100	-	1
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	-		491	-	3
ABD+KANADA	-		59	-	1162
AVUSTURALYA	-		310	-	462
JAPONYA	-		465	-	11
GÜNEY KORE			86		5
MEKSİKA			32		
YENİ ZELANDA	-			-	1
BDT	1324		19.625	582	42.246
YUGOSLAVYA			81	-	
BULGARİSTAN	-		195	4	1
DİĞER AVRUPA	63			-	
LÜBNAN	-		-	-	2
SUDİ ARABİSTAN	-		-	-	2
K.K.T.C	-		-	-	6
İSRAİL	-		3428	-	127
HİNDİSTAN	-		-	-	24
İRAN	146		-	-	10
VENEZÜELLLA			54		-
YABANCI TOPLAM	**1538**		**25.965**	**586**	**48.201**
TÜRKİYE	**231.013**		**122.805**	**39.273**	**116.455**
TOPLAM	**232.551**		**148.770**	**39.859**	**164.656**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

Tablo: 124 Trabzon İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı

MİLLİYETLER	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA AVUSTURYA	2858	3454	1725	1628	1499	1083
FRANSA	744	560	191	406	435	287
İNGİLTERE	697	626	444	578	860	408
İRLANDA	2	45	42	35	57	23
İSPANYA	76	83	194	375	101	107
İTALYA	669	297	241	278	442	250
PORTEKİZ	5	3	16	6	9	-
YUNANİSTAN	1477	744	950	903	866	284
ÇEK CUMH.	-	41	10	10	7	11
İSVİÇRE	110	159	103	49	206	55
İZLANDA	2	80	5		26	4
POLONYA	1	5	18	25	59	9
MACARİSTAN	16	2	28	5	8	4
BENELÜKS ÜLKELERİ	886	1039	548	905	985	434
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	327	917	485	126	593	169
ABD+KANADA	1319	1482	803	684	786	563
AVUSTURALYA	252	150	93	117	195	63
JAPONYA	896	709	604	616	462	526
GÜNEY KORE	-	55	32	32	31	12
MEKSİKA	-	-	-	-		2
YENİ ZELANDA	6	2	34	10	46	21
SIRBİSTAN-KARADAĞ	-	-	80	-	-	-
BDT	27.675	32.595	21.515	7511	18.612	19.209
YUGOSLAVYA	31	127	-	25	234	15
ARNAVUTLUK	-	-	-	1	5	3
BULGARİSTAN	43	22	118	55	71	42
LİBYA	-	2	-	5	-	1
ROMANYA	22	20	430	70	66	56
DİĞER AVRUPA	382	267	6	-	-	3
CEZAYİR	-	-	-	-	20	8
SUDAN	-	-	15	1	2	-
FAS	-	4	-	4	-	-
MISIR	6	80	3	-	1	6
TUNUS	4	1	-	-	2	5
G.AFRİKA	6	21	37	37	10	2
DİĞER AFRİKA ÜLK.	-	-	6	-	54	10

Tablo: 124 Trabzon İli Bütününde Turizm Belgeli Tesislerde Konaklayanların Milliyetlere Göre Dağılımı (Devam)

BİR. ARAP. EMR.	8	98	26	87	91	56
BAHREYN	-	-	-	-	8	
KUVEYT	37	67	114	16	49	6
UMMAN	13	-		-	-	1
IRAK	6	11	13	51	5	4
LÜBNAN	-	3	20	4	2	
ÜRDÜN	5	5	19	8	2	3
SUDİ ARABİSTAN	217	230	386	348	217	474
K.K.T.C	3	93	86	4	138	108
İSRAİL	636	1417	1325	1771	1025	943
DİĞER BATI ASYA	-	-	-	-	3	29
ÇİN	1	17	7	2	46	9
ENDONEZYA	-	2	-	-	-	-
FİLİPİNLER	-	1	5	-	-	-
HİNDİSTAN	-	137	15	6	7	44
İRAN	128	107	4	118	85	223
MALEZYA	-	-	3	6	38	-
SURİYE	-	8	126	6	2	10
PAKİSTAN	106	7	20	6	5	-
SİNGAPUR	-		48		-	-
DİĞER GÜNEY ASYA	-	-	-	-	-	26
DİĞER K.AMERİKA	-	-	-	-	-	34
BANGLADEŞ	-	6	6	-	-	-
VENEZÜELLLA	-	1	-	4	-	-
ARJANTİN	-	-	1	4	37	57
BRAZİLYA	-	13	2	-	24	33
G.ASYA	-	-		-		
DİĞER, MİLLİYETSİZ	428	458	285	81	739	8
YABANCI TOPLAM	**40.100**	**46.273**	**31.287**	**17.019**	**29.273**	**25.743**
TÜRKİYE	**97.935**	**107.106**	**114.312**	**113.727**	**118.924**	**155.140**
TOPLAM	**138.035**	**153.379**	**145.599**	**130.746**	**148.197**	**180.883**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve Büro Çalışması

V - TURİZM ÖRGÜTLERİ VE TURİZM FAALİYETLERİ

1. KAMU KURULUŞLARI

1.1. TURİZM BAKANLIĞI BÖLGE TEŞKİLATI

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bölge bazında bir teşkilatı bulunmamaktadır. Her il merkezinde Turizm İl Müdürlükleri ve Giresun'da Giresun Evi Müzesi'nde, Ordu kent Merkezi ve Ünye'de, Trabzon İl Merkezi ve havaalanında Turizm Danışma Büroları bulunmaktadır.

2. ÖZEL SEKTÖR KURULUŞLARI

2.1. SEYAHAT ACENTALARI

Planlama Bölgesi'nde halen faaliyette bulunan seyahat acentelerinin illere göre dağılımı Tablo: 125'te sunulmuştur.

Tablo: 125 Seyahat Acentelerinin İllere Göre Dağılımı

İLLER	MERKEZ	İLÇELER	TOPLAM	%
GİRESUN	6	1	7	9.6
GÜMÜŞHANE	2	-	2	2.7
ORDU	6	6	12	16.4
RİZE	6	2	8	11.0
TRABZON	39	5	44	60.3
TOPLAM	**59**	**14**	**73**	**100.0**

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri, www.tursab.org.tr ve Büro Çalışması

Giresun İl Merkezinde 6 acentenin 4'ü A Grubu, 2'si Geçici A Grubu acenteler olup, Görele'de bulunan tek acente C Grubu'dur.

Gümüşhane'de yer alan 2 seyahat acentesi A Grubu'dur. Acentelerden birinin merkezi İstanbul'dadır.

Ordu İl Merkezinde acentelerden 4'ü A Grubu, 2'si C Grubu olup, biri şube niteliğindedir. İlde ayrıca Fatsa'da 3'ü A Grubu (1'i Ordu'dakinin şubesi), 1'i B

Grubu olmak üzere 4 adet acente ve Ünye'de 2 adet A Grubu seyahat acentesi faaliyettedir.
Rize'de il merkezinde yer alan 6 seyahat acentesi ve Çayeli ve Çamlıhemşin'deki 2 acentenin tümü A Grubu'dur.

Trabzon il merkezinde yer alan 39 seyahat acentesinin 34'ü A Grubu, 3'ü B Grubu ve 2'si C Grubu'dur. Ayrıca, Of'ta 2 adet, Akçaabat ve Araklı'da birer adet A Grubu ve Arsin'de 1 adet C Grubu acente bulunmaktadır.

3. TUR ORGANİZASYONLARI VE TUR GÜZERGAHLARI

3.1. MEVCUT TUR ORGANİZASYONLARI VE TURİZM FAALİYETLERİ

Son yıllarda planlama bölgesine yönelik yurt içi turlarda büyük artış gözlenmektedir. Genelde turları tümü Ankara, İstanbul ve daha az sayıda İzmir kaynaklıdır. Bölge genelinde yabancı turist sayısında bir gelişme olmazken, yerli turist sayısında belirgin bir gelişme göze çarpmaktadır.

Bölgede en çok ziyaret edilen yerler Sumela Manastırı, Ayder, Trabzon Atatürk Köşkü ve Uzungöl'dür. Daha önceleri kısıtlı destinasyonlara giden turlar son yıllarda yayalara da yönelmiştir.

Bölgeye yönelik turların detayı aşağıda verilmiştir.

3.2. MEVCUT TUR GÜZERGAHLARI

Bölge genelinde belirlenen mevcut tur sayısı 37'dir. Turlara ilişkin özet bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Her tur için detaylı bilgiler ise ekler bölümünde yer almaktadır.

Tablo: 126 Turların Giriş Ve Çıkış Noktaları

TUR NO	Geliş Güzergâhı	Gidiş Güzergâhı
1	ANK-SUNGURLU-SAMSUN	SAMSUN-ANKARA
2	**TRABZON (THY)**	**ARTVİN-ERZURUM (THY)**
3	İST-AMASYA-ŞEBİNKARAHİSAR	SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-BARTIN-AMASRA-İST
4	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
5	TRABZON(THY)	TRABZON(THY)
6	**İST-S.BOLU-KAST-SİNOP-ORDU**	**SAMSUN-AMASYA-MERZİFON-BOLU-İST.**
7	İST-BOLU-ANK-SUNGURLU-AMASYA-TOKAT-SİVAS ERZİNCAN-ERZURUM-ARTVİN	SAMSUN-SİNOP-KASTM-S.BOLU-BARTIN-AMASRA-BOLU-ADAPAZARI-İZMİT-İST
8	**İST-İZMİT-BOLU-MERZİFON-SAMSUN**	**SAMSUN-SİNOP-S.BOLU-İST.**
9	TRABZON(THY)	TRABZON(THY)
10	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
11	ANK-AMASYA-ORDU	SAMSUN-SİNOP-AMASRA-S.BOLUAMASRA-BOLU-ANKARA
12	**ANK-AMASRA-KAST-SİNOP-SAMSUN**	**GÜMÜŞHANE-ERZİNCAN-SİVAS-TOKAT-AMASYA-ANK**
13	TRABZON(THY)	TRABZON(THY)
14	**ANK-KIRIKKALE-ÇORUM-SUNGURLU-SAMSUN**	**IŞIKLI BELDESİ-KAYABAŞI YAYLAKENT-ANKARA**
15	TRABZON(THY)	TRABZON(THY)
16	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
17	İST-AMASYA-SAMSUN	SAMSUN-SİNOP-KAST-S.BOLU-BARTIN-AMASRA-ABANT-İST
18	**İST-S.BOLU-ILGAZ-KAST-SİNOP-SAMSUN**	**SAMSUN-AMASYA-ÇORUM-İST**
19	**SAMSUN (THY)**	**ARTVİN-ERZURUM(THY)**
20	TRABZON(THY)	ARTVİN-ERZURUM(THY)
21	**SAMSUN(THY)**	**TRABZON(THY)**
22	ANK-TARBZON	TRABZON-ANKARA
23	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
24	ANK-AMASYA-ORDU	ORDU-SAMSUN-SİNOP-KAST-AMASRA-ANK
25	**İST-BOLU-ANK-ÇORUM-AMASYA- KELKİT VADİSİ-SUŞEHRİNDEN-GÜMÜŞHANE**	**SAMSUN-BAFRA-AMASRA-İSTANBUL**
26	İZMİR-ANK-ÇORUM-AMASYA-SAMSUN	ORDU-SİNOP-KAST-S.BOLU-BALIKESİR-İZMİR
27	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
28	ANK-ÇORUM-SAMSUN	TRABZON-ANKA
29	**SÖKE-ABANT-AMASRA-KAST-SİNOP-SAMSUN**	**ORDU-TOKAT-AMASYA-ÇORUM-K.KALE-ANK-AFYON-KUŞADASI-SÖKE**
30	ANK-ÇORUM-SAMSUN	ORDU-SAMSUN-ANK
31	**ANK-KAST-SİNOP-SAMSUN-ORDU**	**ORDU-AMASYA-ANK**
32	ANK-KAST-SİNOP-SAMSUN-ORDU	ORDU-AMASYA-ANK
33	**TRABZON(THY)**	**TRABZON(THY)**
34	ANK-KAST-SİNOP-SAMSUN-ORDU	ORDU-AMASYA-ANKARA
36	**İST-S.BOLU-KAST-SİNOP-SAMSUN-GİRESUN**	**TRABZON(THY)**
37	İST-AMASYA-Ş.KARAHİSAR-GİRESUN	SAMSUN-SİNOP-KAST-BARTIN-AMASRA-İST

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo: 127 Tur Güzergâhlarının Uğradığı Mola Yerleri

KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	TUR SAYISI
Rize Çay Bahçesi	2
Ordu - Boztepe	10
Rize Kalesi	4
Galer Düzü	2
Tirebolu Kalesi	6
Kusera Yaylası	2
Gefragol Yaylası	2
Lagana Mezrası	2
Dilaver Yaylası	2
Kanuni Sultan Süleyman Evi	2
Ünye	2
Trabzon	2
Hamsiköy	5
Karagöl	2
Denizgöl	2
Olgunlar Yaylası	2
Nastaf Yaylası	2
Karadeniz Gölü	2
Zigana	2
Şenyuva Köprüsü	2
Çamlıhemşin	2
Of	2

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo: 128 Tur Güzergâhlarının Yemek Molası Verdiği Yerler

YEMEK MOLASI NOKTALARI	TUR SAYISI
Akşaaabat	12
Ayder	3
Uzungöl	15
Çamlıhemşin	4
Avusor Yaylası	2
Karagöl	4
Aros Yaylası	1
Sumela Manastırı	6
Hopa	2
Hamsiköy	12
Fırtına Deresi	9
Fırtına Vadisi	3
Rize	3
Terme	2
Karaca Mağarası	2
Elevit Yaylası	2
Macahel	1
Coşandere	3
Gümüşhane	1
Dilaver Yaylası	1
Fosiya Mezrası	1
Şorneşa Mezrası	1
Çakırgöl	1
İmera Manastırı	1
Figanoy Yaylası	1
Çayeli	3
Demirkapı Yaylası	1
Şekersu Yaylası	3
Kayabaşı Yaylası	1
Trabzon	1
Maçka	1
Batlaş Aşıdı	1
Polavit Şelalesi	1
Kaçkar Zirvesi	1

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo: 129 Tur Güzergâhlarının Gezdiği Yerler

GEZİLEN YERLER	TUR SAYISI	GEZİLEN YERLER	TUR SAYISI
Ayder	26	Taşkıran	1
Fırtına Vadisi	14	Yason Perşembe Kilisesi	4
Fırtına Deresi	10	Çayeli	1
Gelintülü Şelalesi	20	Zilkale	15
Uzungöl	22	Çat Vadisi	2
Kiremitli Köprü	5	Kavrol Yaylası	5
Trabzon Kent Merkezi	2	Haldizen Vadisi	3
Sumela Manastırı	36	Ordu Paşaoğlu Konağı	4
Atatürk Köşkü	24	Harşit Vadisi	1
Boztepe	14	Meryemana Kilisesi	3
Çakırtepe	1	Şenlikdüzü	4
Hacizeni Yaylası	4	Rize Kalesi	10
Doba Yaylası	3	Demirkapı Yaylası	4
Kalegon	11	Komnenos Krallığı	1
Göksu Şelalesi	2	Akçaabat	15
Camiliköy(Macahel)	4	Hamsiköy	12
Krom Vadisi	2	Soğuksu Tepesi	1
Arena	1	Sultanmurat Yaylası	1
Deriner Barajı	1	Lustra	2
Cehennemdere Kanyonu	1	Garester	2
Dörtler Kilisesi	1	Seve Gölü	2
Zigana Geçidi	15	Vazelon Manastırı	1
Karaca Mağrası	15	Çağlayan Konakları	3
Ayasofya	22	Maral Şelalesi	2
Trabzon Kalesi	2	Efeler ve Tamara Köprüsü	1
Rize Botanik Bahçe	8	Cengovit Gölü	2
Taşkemer Köprü	11	Karadeniz Gölü	4
Kümbet Yaylası	3	Mekerel	4
St.Jean Kalesi	6	İsimsiz Göl	2
Eynesil Kalesi	4	Avusor Yaylası	2
Gelivera Deresi	2	Taşlık Yayla	1
Ayazma	7	Dobeya Yaylası	1
Kaya Kilisesi	4	Kaçvaç Yaylası	1
Su Kemerleri	7	Bulut Şelalesi	2
Kaya Freskleri	4	Büyükdeniz Gölü	1
Ardeşen	2	Kaçkar Dağları	1
Çamlıhemşin	12	Tarihi Cinciva Köprüsü	5
Rize Çay Fabrikası	13	Karagöl	5
Aygır Gölü	1	İmera Manastırı	1
Balıklı Göl	3	Coşandere	3
Hecek Yaylası	1	Santa Harabeleri	2
Kanaklar Mahallesi	2	Kayabaşı Yaylası	3
Tar Deresi	1	Kustul Manastırı	1
Olgunlar Yaylası	1	Şimşirli Vadisi	1
Kaçkar Zirvesi	1	Taşköprü Yaylası	1
Blodi Yaylası	1	Selboğazı Yaylası	1
Küçükdeniz Gölü	1	Camiboğazı	1
Hüser Yaylası	1	Torul Tüneli	2
Toba Yaylası	1	Gulin Dağı Yaylası	1
Çağırankaya Yaylası	1	Solma Yaylası	1
Verçenek Yaylası	1	Buzul Gölleri	1
Eyneçur Yaylası	1	Giresun Kalesi	16
Yolarimi Yaylası	1	Ovit Dağı	3
Palovit Şelalesi	6	Gümüşhane Evleri	1
Kayabaşı Yaylası	1	Pontus Kilisesi	1
Giresun Adası	1	Tirebolu	1
Solaklı Vadisi	1	Kürtün	1
Çaykara	3	Haldiver Vadisi	1
Çağlayan Vadisi	1	Elevit Yaylası	1
Arslandere Köyü	2	Hıdırnebi Yaylası	1
Pokut Yaylası	2	Şenyuva Kemer Köprüsü	1
Sal Yaylası	2		

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo: 130 Tur Güzergâhlarının Yürüyüş Yaptıkları Parkurlar

YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	TUR SAYISI
Ayder-Göksu Şelale	4
Uzungöl	5
Çinçiva	1
Zilkale	1
Elevit Yaylası	1
Sumela Manastırı	1
Avusor Yaylası	4
Buzul Gölü	3
Tar Deresi	7
Karagöl	3
Aros Yaylası	1
Demirkapı Yaylası	3
Kayabaşı Yaylası	1
Macahel Vadisi	1
Fırtına Vadisi	1
Palakçur Yaylası	1
Huser Yaylası	1
Kavron Yaylası	1
Cengovit Gölleri	1
İsimsiz Göl	1
Gelgebent Sırtı	1
Manzara Tepesi	1
Elevit Yaylası	1
Lişer Yaylası	1
Fosiye Mezrası	1
Saveriksa	1
Maura Yaylası	1
Göksu Şelalesi	4
Palovit Vadisi	1
Hıdrnebi Yaylası	1
Şekersu Yaylası	1

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo:131 Tur Güzergâhlarının Uğradığı Alışveriş Noktaları

ALIŞVERİŞ NOKTALARI	TUR SAYISI
Çamlıhemsin	3
Rize Bezi	18
Gümüşcüler Çarşısı(Trabzon)	18
Ordu(Fındık)	2
Giresun (Fındık)	6
Sürmene(Bıçak)	1
Gümüşhane	1

Kaynak: Büro Çalışması

Tablo: 132 Tur Güzergâhlarının Konakladığı Yerler

KONAKLAMA YERLERİ	TUR SAYISI
Grand Çavuşoğlu Otel-Rize	5
Haşimoğlu Otel-Ayder	14
Yeşilvadi Otel	1
Usta Otel-Trabzon	11
Atlıhan Otel-Ordu	5
Otel – Uzungöl	8
Otel-Ayder	7
Pansiyon-Macahel	1
İnan Kardeşler Otel –Bungalovlar-Uzungöl	3
Otel-Rize	4
Hancılar Otel-Giresun	1
Gümüşkayak Otel-Zigana	1
Perşembe Dedeevi Otel-Ordu	5
Kayabaşı Yaylası-Kent Evleri	3
Yalçın Otel-Fatsa	5
Büyük Sumela Otel-Maçka	5
Yeşilvadi Otel-Ayder	1
Ensar Otel-Uzungöl	1
Piraziz Park Otel-Giresun	3
Taşkın Otel-Sultanmurat Yaylası	1
Akçaabat Otel-Trabzon	1
Macahel-Pansiyon	2
Butik Otel-Ayder	1
Sezgin Otel-Uzungöl	3
Zigana Yayla Tatil Köyü	4
Çimenler Otel	1
Coşandere Otel	3
Dilaver Tesisleri-Çakırgöl	3
Liva Otel-Ayder	1
Genesis Otel-Rize	1
Zarha Otel	2
Sis Otel-Ayder	1
Hıdırnebi Yayla Tesisleri	1
Otel-Fatsa	1
New Jasmin Otel-Giresun	2
Otel Zigana	1
Ridos Termal Otel	1

Kaynak: Büro Çalışması

5. TURİZM EĞİTİMİ

Planlama bölgesi ve çevre illerde gerek orta öğretim gerekse yüksek öğretim seviyesinde çok sayıda turizm konusunda eğitim kuruluşu yer almaktadır. Bu kuruluşların, yıllık kontenjanları ile dökümü Tablo: 133'te verilmiştir.

Tablo: 133 Turizm Eğitimi Veren Eğitim Kuruluşları

OKUL ADI	YERİ	**EĞİTİM KONUSU**	**YILLIK KONTENJAN (2009-2010 Öğrenim Yılı)**
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Giresun Merkez	Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri (İngilizce)	60
		Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	120
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Gümüşhane Merkez	Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	120
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ordu Perşembe	Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri (İngilizce)	60
		Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	60
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ordu Ünye	Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri (İngilizce)	60
		Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	60
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Rize Merkez	Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	120
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Trabzon Akçaabat	Yiyecek İçecek Hizmetleri (İngilizce)	90
		Yiyecek İçecek Hizmetleri (Rusça)	30
		Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri (İngilizce)	30
		Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri (Rusça)	30
ORTA ÖĞRENİM TOPLAMI		**Yiyecek İçecek Hizmetleri**	**600**
		Konaklama Ve Seyahat Hizmetleri	**240**
		GENEL TOPLAM	**840**
Giresun Üniversitesi Bulancak Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu		Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü	40
Giresun Üniversitesi Meslek Yüksekokulu		Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	60
Giresun Üniversitesi Tirebolu Mehmet Bayrak Meslek Yüksekokulu		Turizm ve Seyahat Hizmetleri (II. Öğretimi Var)	60
Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Meslek Yüksekokulu		Turizm ve Otel İşletmeciliği	50
Gümüşhane Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi		Turizm İşletmeciliği	henüz öğrenci almıyor
Gümüşhane Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu			henüz öğrenci almıyor
Gümüşhane Meslek Yüksekokulu		Otel,Lokanta Ve İkram Hizmetleri	henüz öğrenci almıyor
Ordu Üniversitesi Meslek Yüksekokulu		Otel,Lokanta Ve İkram Hizmetleri	60
Ordu Üniversitesi Mesudiye Meslek Yüksekokulu		Turizm ve otel işletmeciliği programı	90
Trabzon K.T.Ü. Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu		Ağırlama hizmetleri	160
Trabzon Maçka Meslek Yüksekokulu		Ağırlama hizmetleri	60
YÜKSEK ÖĞRENİM TOPLAMI			**580**

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı ve ÖSYM verileri

Bu sayılara ek olarak Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun Meslek Yüksekokulu Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü'nün yıllık kontenjanı

30 olup, Samsun Bafra ve Atakum'da Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri bulunmaktadır. Bu liselerin toplam kontenjanı İngilizcede 240, Rusça'da 60 olmak üzere 300'dür. Görüldüğü gibi bölgede yeterli sayıda turizm eğitimi veren kuruluş yer almaktadır. Gerekli yatırımların yapılması ve turist sayısının arttırılması halinde turizm tesislerinde iş imkanlarının artmasıyla bu kişilerin bölge içinde istihdamı mümkün olacaktır.

Turizmde çalışacak personelin eğitiminin yanı sıra halkın eğitimi de büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla turizmin yerel ekonomiye sağlayacağı sosyal ve ekonomik faydaları her türlü yerel basın ve yayın organı ve yerel toplantılar ile yerel siyasetçiler ve kamu yöneticileri tarafından anlatılmalıdır. Turizm Master Planı'nın bir kalkınma projesi olduğu görüşü özellikle vurgulanmalıdır. Ayrıca, tüm okullarda konunun işlenmesi sağlanmalıdır.

B . SENTEZ

I- TURİZM SEKTÖRÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.TURİST VE GECELEME SAYILARI

Bölgede turizm sektörünün boyutlarına ilişkin tam güvenilir veri mevcut değildir. Konaklama istatistikleri iş ve turizm maksatlı gelişleri birbirinden ayırmadığı için turizm sektörünü net olarak görebilmek mümkün değildir. Sektörün boyutlarını tam olarak görebilmek maksadıyla bölgeye ticari maksatlı tur düzenleyen tüm firmaların internet tanıtımları toplanmış ve yapılan incelemede istisnasız tüm turların Sumela'ya uğradığı görülmüştür. Analoji yoluyla bölgeye münferit gelen turistlerinde tümünün Sumela'yı ziyaret ettiği varsayılabilir. Sonuç olarak Sumela ziyaretçi sayısı bölgeye gelen toplam turist miktarını gerçeğe oldukça yakın yansıtmaktadır. Sumela manastrını 2004 yılında yaklaşık 150.000, 2005 de 165.000, 2006 da 155.000, 2007 de 191.000 kişi ziyaret etmiştir. Biletsiz girişler ve az miktarda da olsa Sumela'yı ziyaret etmeyen turist miktarı dikkate alınarak bölgenin yıllık ziyaretçi adedi toplam 200.000 olarak tahmin edilebilir.

İller toplamı (iş seyahatleri dâhil) geceleme ise 800.000 olarak alınabilir. Son resmi değer 2004 yılı için 772.000'dir. Bölgeye gelen 37 adet tur programının incelenmesi sonucu turla salt turizm amaçlı gelişlerde bölge içiortalama geceleme sayısı 4.69'dur.

2. TURİST HAREKETLERİ

Bölgeye hizmet veren 36 adet organize turun geceleme ve mola noktaları ile ziyaret edilen kaynakları ekli paftada sunulmuştur. Sahil yolu karayolu hareketlerinin tüm ağırlığını yüklenmekte Sumela, Uzungöl ve Ayder temel çekim noktaları olmakta, ana mola noktaları ve konaklamalar bu çekim noktalarının çevresinde veya bölgenin Samsun girişinde yer almaktadır. Bu konuda tek istisna gecelemesi olmayan Karaca Mağarasıdır. Bölgeye gelen turların 1/3 ü Trabzon dan uçakla giriş çıkış yapmakta ve ağırlıkla Trabzon-Rize illerini gezmektedir.

3. DARBOĞAZLAR

Ulaşım yetersizliği mevsim kısalığı ve gezme görmeye dayalı tek tür turizm bölgede sektörün temel darboğazlarıdır. Doğu Karadeniz turizminde bölgeyi tanımayan kamuoyu mevsimi Temmuz ve Ağustos ayı olarak bilmekte bu aylardaki yoğun gelişler yatak arzında darboğazlara neden olmaktadır. Gerçekte bölgenin en güzel ayları Temmuz, Ağustos yanı sıra Mayıs ve Eylül'dür (Haziran dağlarda yağışlı ve sisli geçmektedir). Bu darboğaz doğru tanıtımla kısmen aşılabilir. Mevsimi uzatmanın diğer bir yolu ise bölgede kış turizminin desteklenmesidir.

Ulaşım yetersizliği özellikle dağlarda pek çok kaynağın atıl olarak kalmasına neden olmaktadır. Çözüm bir yandan turist eğilimlerini, diğer yandan değerlendirilebilir kaynakları devreye sokan yeni bir ulaşım planının yapılmasıdır. Gezme görmeye dayalı tek tür turizme, gerek mevsimi uzatmak gerekse mevsim içinde ek gelirler yaratmak için ilaveler gereklidir. Ancak ek turizm türlerinin günümüzde ve gelecekte pazarı olmayan tiplerinden özellikle kaçınılmalıdır.

4. UZUN VADELİ TEHDİTLER

Bölge dışında ilk defa Karadeniz'e gelecek olan turist adayının temel imajı bölgenin yeşil olmasıdır. Fındık ve çay üretimi bölge yeşilliğini hiç değilse görsel olarak planlama döneminde de devam ettirecektir. Ancak orman dokusu, özensiz açılan yolların yarattığı heyelanlar, ağaç hastalıkları, taş ocakları ve hidroelektrik santral inşaatları (derivasyon tünelleri dahil) ile hızla yok olmaktadır.

Hidroelektrik santrallerin derivasyon tünelleri ile bazı vadi tabanlarındaki akar suyu kurulması, doğal hayatı ve çevre orman dokusunu zayıflattığı gibi bölgenin turizm açısından çekiciliğine düşürecektir. Orman dokusunun hızlı tahribi dışında planlama dönemi içinde turizm sektörünü negatif yönde etkileyecek kayda değer bir tehdit yoktur.

II. PROJEKSİYONLAR VE PLANLAMA HEDEFLERİ

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm sektörünü geliştirmek için sentez bölümünde verilen tespitler salt eğilimlere dayalı bir projeksiyonla planlamaya geçilemeyeceğini göstermektedir. Mevsim uzatıcı ve turizm türlerini arttırıcı tedbirler nedeniyle mevcut eğilimleri kullanmak mümkün değildir. Diğer yandan planda önerilen yeni turizm türleri nedeniyle günümüzde sadece yaz aylarındaki faaliyetlere bağlı değerlere kış ayları talebi de eklenmelidir. Günümüzde yaklaşık 200.000 olan turist sayısının 15 yılda ne olabileceğine ilişkin tahminlerin yapılmasında sadece bir fikir vermesi için ilk önce mevcut eğilimler incelenmiştir.

Sumela'nın günümüzde bölgeye gelen tüm turistler tarafından ziyaret edildiğine daha önce işaret edilmişti. Aynı durumun 1990'lı yıllarda da geçerli olduğu varsayımı ile Sumela ziyaretlerin 1990–2007 karşılaştırması yapılmış ve 1990 da 55.793 olan ziyaretçi sayısının 2007 de 3.43 misli artarak 191.800 e yükseldiği tespit edilmiştir. Önümüzdeki 15 yıllık dönemde sisteme hiç müdahale edilmese bile aynı oranla artış varsayımı ile sadece gezme görme amacıyla gelecek turist sayısı 659.000 olarak hesaplanmaktadır. Dağlardaki kaynakların devreye girmesi ve doğru tanıtımla beraber planlama bu talebe 250.000 kişi daha eklemek mümkündür. Planlama dönemi sonu talep tahminine ilişkin başka bir kavramsal yaklaşım türü aşağıda sunulmuştur. Planlama dönemi (ortalaması) Türkiye nüfusunu kabaca 80 milyon olarak tahmin edilebilir. Bu nüfusun sadece %50 sinin turizm faaliyetlerine katıldığı düşünülse sadece Türkiye içi talebin 40 milyon olduğu görülmektedir. Bir kişinin hayatı boyunca 40 yıl turizm faaliyetlerine katıldığı ve bu süre içinde sadece bir kere Karadeniz'e geldiği varsayımı ile Karadeniz'in planlama dönemi içinde yılda asgari 1 milyon turist çekeceği hesaplanmaktadır. Planlama yoluyla Efirli ve Tirebolu da Amasra (1381 yatak), Akçakoca (1387yatak) gibi uzun süreli güneş deniz konaklaması imkânı veren toplam 2500 yatak kapasitesi önerilmiştir. Bu tesislerin sadece 2 ay boyunca tam kapasite ile çalışması ve gelenlerin ortalama 10 geceleme yapması kaydı ile 15.000 kişilik ilave yaz turistinin gelebileceği görülmektedir.

Planlama alanı içinde kış aylarında, Kış turizmine hitap eden Çakırgölle birlikte toplam 6500 yatak olacağı tahmin edilmektedir. Sistemin %60 ortalama dolulukla ve sadece 3 ay süre için çalışacağı, ortalama kalış süresinin 10 gün olacağı varsayımı ile kış turist sayısı 35.100 olarak hesaplanmaktadır.

Sonuç olarak bölgenin planlama dönemi içinde yıllık 1.050.000 kişiyi ağırlayacağı görülmektedir. Bu noktaya kadar bölgeye gelebilecek yabancı turist tahminleri dahil edilmemiştir. Bölgenin planlama dönemi içinde çekebileceği yabancı turist tahmininde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın elinde bulunan son tarihli konaklama istatistikleri kullanılmıştır. Bu tarihte bölgede toplam konaklama yapan kişi sayısı 772.025 olup, bunun 134.946'sı (% 17.4) yabancıdır. Planlama dönemi içinde yabancı turist oranının aynı kalması kaydı ile bölgenin çekeceği yıllık toplam turist sayısı nihai olarak 1.274.272 (yuvarlatılmış olarak 1.275.000) olarak hesaplanmıştır.Bölgeyi planlama dönemi içinde ziyaret edecek yabancı turistlerin geliş maksatları günümüzde olduğu gibi ağırlıkla kültür maksatlı olacaktır. Ancak, zaman içinde kayak ve özellikle heliksi maksatlı gelişlerin çoğalacağı tahmin edilmektedir. Diğer bir yabancı turist talebi ise sıcak ülkelerden, özellikle arap ülkelerinden gelmesi beklenen talep olacaktır. Bu talebin özellikle Trabzon ve Rize yaylalarında uzun süre konaklamaya dayalı olabileceği tahmin edilmektedir. Yeşil, su ve çevreden izole edilmiş olma koşullarının temin edildiği bölgeler bu tür talebin yoğunlaşacağı alanlar olabilecektir. Bu nedenle, bu konu ileride yapılacak detay ölçekli planlamalarda daima dikkate alınmalıdır.

Yukarıda belirtilen turist sayısı hedefine hangi yıl varılacağı proje yönetimi ve yatırım hacminin nasıl olacağına bağlıdır. 36 adet turun incelenmesi sonucu ortalama tur gecelemesinin 5.21 olduğu bu gecelemenin 4.69 unun bölge içinde, 1.52 sinin ise bölge dışında olduğu saptanmıştır. Planlama döneminde ek kaynaklarında devreye girmesi ile bölge içi gezme görmeye dayalı gecelemenin 1.30 artışla 6 ya yükseleceği düşünülerek yapılan geceleme hesaplanmasında aşağıdaki yıllık geceleme rakamları saptanmıştır.

Yaz aylarında gezme görmeye dayalı geceleme ……7.650.000
Efirli-Tirebolu gecelemeleri …….. 150.000
Kış turizmi gecelemeleri …..…… 351.000
Yıllık Bölge Toplamı …….8.151.000

Sonuç olarak planlama hedefi bölgenin yıllık 1.275.000 turisti ağırlayacak ve bu turistlere 8.151.000 geceleme imkânı sunacak şekilde donatılmasıdır. Bu rakamlar sadece turizm maksadıyla bölgeye gelenleri kapsamakta olup iş amaçlı gelişler hariç tutulmuştur.

C- PLANLAMA KARARLARI

I. PLANLAMA KARARLARININ YORUMLANMASI

Planlama kararları bir bütün olarak yorumlanmalıdır. Doğu Karadeniz'in beş ilinin turizm faaliyetleri bölgenin temel olarak tur anlayışına dayalı bir şekilde ziyaret edilmesi nedeniyle bir bütündür. Bölge içinde doğal kaynaklar açısından ziyaret edilebilecek son derece büyük sayıda kaynaklar mevcuttur. Bölge kaynaklarının tümünün bu plan kapsamına kullanışa açılması kıt kaynakların rasyonel kullanılnası prensibine aykırıdır.

Plan, sektörün bölgede sıçrama şeklinde gelişimine katkı sağlayacak kaynakların geliştirilmesine öncelik verecek bir anlayışla oluşturulmuştur. Beklenen gelişmeler gerçekleştirildikten sonra, ikincil ve üçüncül öncelikli kaynaklara yatırım söz konusu olacaktır.

Planlama kararları mekanın bazı noktalarında münferit iş olmaları nedeniyle "noktasal kararlar" şeklinde tanımlanmıştır. Aynı alanda birden fazla konuda planlama, projelendirme ve tedbirler alınması gerektiğinde bu alanlar "Eylem Bölgesi" olarak tanımlanmıştır. Bu alanlarda yapılacak her türlü çalışmanın bir bütünlük çerçevesinde yapılması şarttır.

II.ULAŞIM PLANLAMASI

1.PLANLAMA ALANINA ULAŞIM

Planlama dönemi içinde gerek karayolu, gerekse hava yolu ulaşımı için mevcut altyapı dışında yeni bir bağlantı önerilmemiştir. Ancak, mevcut havaalanları dışında bir havaalanının yalnız turizm maksatlı yapımı önerilmemektedir. Bunun nedeni öngörülen turizm talebin böyle bir yatırım için tek başına yetersiz olmasıdır. Ancak, bu konuda gerekli analizlerin yapılması ve bölge için yeni bir havaalanının gerekliliği saptanması halinde, bu havaalanının varlığı turizm için de bir avantaj oluşturacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanmış Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013) kararları çerçevesinde Trabzon da bulunan Kruvaziyer gemi kabul limanının genişletilmesi önerilmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, sektör temsilcileriyle yapılan araştırmalar sonucu bölgenin kruvaziyer müşteri talebi için uygun bir destinasyon olmadığı tespit edilmiştir. Ancak okazyonel olarak yılda birkaç geminin gelme olanağı her zaman bulunmaktadır. Kruvazier gemi turizmi turistin gemide gecelemesi, kahvaltı etmesi, gün içinde sahili gezmesi akşam tekrar yemek için gemiye dönmesi esasına dayalıdır. Böyle bir talebin bölgeye faydası son derece kısıtlı olduğu gibi yatak talebini de etkilememektedir.

Bölge turizminin temeli motorlu araçla ulaşıma dayalıdır. Bu nedenle İzmir-İstanbul-Samsun-Ordu-Trabzon ve Rize de sahile yanaşacak arabalı vapur seferleri bölge turizmine çok daha fazla katkı sağlayacaktır. Zira bu suretle İzmir ve İstanbul gibi uzak yerleşmelerden gelecek turistler özel otomobillerini de beraberlerinde getirebileceklerdir.

2. PLANLAMA ALANI İÇİ ULAŞIM PLANLAMASI

2.1. Genel

Doğu Karadeniz turizm faaliyetleri temel olarak bölgeyi bir baştan diğer başa gezen bir tur turizmi niteliğindedir. Bölgede terminus nitelikli (uzun süre aynı yerde tatil yapma imkânı veren) kaynaklar olmasına rağmen bu yöndeki yatırımlar ve turist eğilimleri kısıtlıdır. Terminus nitelikli kullanılan Ayder ve Uzungöl çok kısıtlı miktarda Arap turiste, hitap etmektedir. Diğer yandan gene

Ayder de son yıllarda çok hızlı gelişen bir heliski talebi olmuştur. Her iki talepte aynı yerde (Ayder de) ortalama bir hafta kalmaktadır. Planlama yoluyla terminus nitelikli merkezler geliştirilmesine rağmen uzun vadede Doğu Karadeniz Turizminin bir gelişte tüm bölgeyi gezip görmeye dayalı tur turizmi ağırlıklı olarak gelişeceği kesindir. Bu nedenle ulaşım planlaması bu ihtiyacı karşılamaya yönelik bir anlayışla geliştirilmiş, geceleme merkezleri ve geliştirilecek kaynaklar ile geliştirilecek ulaşım aksları birbirini tamamlar şekilde incelenerek plan kararları oluşturulmuştur.

Doğu Karadeniz'de, günümüzde olduğu gibi plan döneminde de bölge içi ulaşımın karayolu ağı üzerinden olacağı açıktır. Bölgeye temel karayolu girişlerinin Samsun istikametinden olması beklenmelidir. Ancak uzun vadede bölgeye Amasya çıkışlı turist girişleri olabileceği gibi Sivas-Erzincan-Erzurum yolundan da girişler beklenebilir.

Bölgeye batıdan girişler (Samsun) ile güneyden girişler (Amasya, Sivas, Erzurum Yolu) birbirleriyle mukayese edildiği zaman batı girişi birinci önceliği, güney girişleri ise ikinci önceliği oluşturacaktır.

Bu nedenle bölge içi ulaşım ağına ilişkin kararlar verilirken konuya özen gösterilmiş ve batı girişli ziyaretçilerin takip etmesi muhtemel güzergahlar birinci öncelikli olarak planlanmıştır.

2.2. Birinci Öncelikli Geliştirilmesi Önerilen Ulaşım Aksları

Mevsim kısalığından sonra bölgenin en önemli darboğazının ulaşım sorunu olduğuna daha önce değinilmiştir. Özellikle bölgenin dağlık iç kesimlerinde büyük ulaşım sorunları nedeniyle bölgeye gelen turistler günümüzde sadece sahil yolunu kullanabilmekte ve temel olarak iç kesimlere kolay ulaşım imkânı veren 3 çekim noktasını (Ayder-Uzungöl ve Sumela) ziyaret edebilmektedirler. Buna karşılık dağlarda yer alan yüzün üzerindeki yayla veya tarihi eserler görülmemekte, sınırlı sayıda tur ancak sınırlı bölgelerde minibüs turu ve doğa yürüyüşü yaptırılabilmektedir. Gerek bölgeye gelen turistlere daha çok sayıda kaynak gösterebilmek ve bölge gecelemesini yükseltmek, gerekse turizm gelirlerini mekâna daha homojen dağıtabilmek için Doğu Karadeniz dağlarında Doğu-Batı istikametinde bağlantı sağlayabilecek ve asgari olarak yaz aylarında kullanıma açık bir bağlantının sağlanması gereklidir. Günümüzde bölgeye gelen turistlerin kabaca %50 si otobüs turları ile %50 si ise özel otoları ile gelmektedir. Böyle bir yolun tam randımanlı çalışabilmesi için özel otoların yanı

sıra büyük tur otobüslerine de hizmet verebilmesi tercih sebebidir. Ancak bu yaklaşımla yapılacak bir yol (veya standardı yükseltilecek mevcut bir güzergâh) yapılan arazi çalışmasında bulunamamıştır.

Dağlardan geçecek bir güzergâhın büyük tur otobüslerine hizmet edecek bir standarda yükseltilmesi şüphesiz ki teknik bakımdan mümkündür. Ancak böyle bir yolun yaratacağı çevre tahribatı ve maliyeti yapılacak yatırımı anlamsız kılacaktır. Ancak özel otomobillerin, minibüslerin ve yarım otobüslerin geçebileceği mevcut bir güzergâhın standartlarının yükseltilmesi ve özellikle satıh kaplamalarının (asfalt parke taş veya beton) yapılması halinde istenilen netice elde edilebilecektir. Böyle bir durumda münferit gelenler cip kiralama maliyetinden kurtulacaktır. (Bir günlük cip kirasının benzin hariç maliyeti tur günlük maliyetine eşittir). Büyük otobüs turları ile gelenler ise tek bir transferle minibüslerle veya yarım otobüslerle yollarına devam edebilecektir. Halen arazide mevcut yol ağından ve turizme kazandırılabilecek kaynaklardan en fazla faydalanacak olan ve geliştirilmesi en düşük maliyetle gerçekleşebilecek yol güzergâhı Fatsa-Aybastı-Gölköy-Topçam-Çambaşı-Paşakonağı Yaylası-Bektaş Yaylası-Kulakkaya-Kümbet Yaylası- Çakrak-Kazıkbeli Yaylası-Kürtün-Torul-Maçka-Sumela-Çakırgöl-Taşköprü-Sultan Murat Yaylası- Çaykara-Uzungöl-Anzer- İkizdere- Ilıca Kaplıcası-Çağırankaya Yaylası- Kaptanpaşa- Kantarlı-Meydanköy – Çamlıhemşin- Ayder – Ardeşen olarak tespit edilmiştir. Bu güzergâh; Torul-Çakırgöl arasında kalan kesimi Erikbeli- Şolma üzerinden ve ya Zigana üzerinden olabildiği gibi Karaca Mağarası-İmera üzerinden de bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen güzergâhın; Fatsa-Aybastı-Gölköy-Topçam kesimi halen büyük tur otobüslerinin geçmesine uygun profilde ve asfalt satıhlıdır. Topçam-Çambaşı- Paşakonağı- Bektaş Kavşağı bağlantısı stabilize olup bu yolun meyil ve kurpları, satıh ıslahı halinde yarım otobüs geçmesine elverişlidir. Stabilize olan Bektaş- Kulakkaya bağlantısı yolun asfaltlanması halinde otobüs geçmesine müsaittir. Kulakkaya –Kümbet bağlantısı halihazırda her türlü aracın geçişine müsait asfalt kaplamadır. Kümbet-Çakrak yolu stabilize olup asfaltlanması halinde yarım otobüs geçebilir. Ancak yolun Çakrak inişinde son 2 km. de meyilleri azaltıcı ek düzenleme gereklidir. Çakrak-Kurtbeli yolu Espiye-Yağlıdere-Alucra il yolu inşaatının bir parçası olup en geç bir veya iki yıl içinde asfaltlanacaktır. Kurp çapları ve meyiller büyük tur otobüslerinin geçişine müsaittir. Kurtbeli-Beytarla Köyü bağlantısı halen ham toprak olan iki ayrı güzergâhtan sağlanmaktadır. Her iki güzergâhında mevcut haliyle turizm maksadıyla kullanılması mümkün değildir. Bu nedenle yaklaşık 6 km. lik, yüksek standartlı asgari olarak minibüs geçişine müsait yeni bir yol yapımı

gereklidir. Beytarla-Kazıkbeli Yaylası-Kürtün yolu halen stabilize olup asfaltlanması halinde her türlü araç geçişine müsaittir. Kürtün'de yol ikiye ayrılmaktadır.

Birinci yolun; Kürtün-Torul arası bölümü asfalt ve her türlü araç geçişine müsaittir. Torul yakınlarında öneri güzergâh tekrar ikiye ayrılmakta bir tanesi, her türlü aracın geçişine müsait bir yolla Zigana-Maçka üzerinden Sumela ve Çakırgöl Turizm Merkezi'ne bağlanmakta; diğeri ise Torul-Karaca mağarası İmera Manastrı üzerinden Çakırgöl Turizm merkezine bağlanmaktadır. Bu yolun İmera-Camiboğazı kesimi henüz projelendirme safhasında olup mevcut bağlantı Grom Vadisi'nden geçmektedir. Bu vadide yaklaşık 10 kadar kilise kalıntısı mevcut olmasına rağmen gerek yol standartlarının düşük olması gerekse önemli kiliselere ulaşım zorluğu nedeniyle uzun vadede İmera yolunun kullanılması önerilmektedir. İkinci yol ise Erikbeli – Çayırbağı – Düzköy - Kayabaşı Tesisleri-Lişer Yaylası - Maçka bağlantısıdır. Bu yolun Erikbeli - Çayırbağı güzergahı yapımı köy grup yolu olarak yapımı devam etmektedir. Çayırbağı - Kayabaşı Tesisleri arası asfalt olup büyük otobüs geçişine uygundur. Kayabaşı Tesisleri-Lişer Yaylası- Maçka bağlantısı mevcutta stabilize yoldur. Bu yolun sanat yapılı stabilize olarak düzenlenmesi önerilmektedir. Yol daha sonra Maçka üzerinden Sumela ve Çakırgöl Turizm Merkezi'ne bağlanmaktadır. Çakırgöl - Taşköprü-Yağmurdere - Çatak yolu stabilize olup asfaltlanması halinde büyük tur otobüslerinin geçişine müsaittir. Çatak-Güngören yolu Araklı-Bayburt yolunu kullanmakta olup asfalttır ve otobüs geçişine elverişli olabilir. Güngören Köyü Sultan Murat yolu stabilize yoldur. Yolun asfaltlanması halinde büyük otobüs geçişine uygundur. Sultan Murat - Uzungöl geçişi, halen inşaatı devam eden Çaykara yolu ile temin edilecek olup güzergâhın tümü büyük otobüs geçişine müsaittir. Ancak Çaykara-Sultan Murat bağlantısı yol inşaatı sonrası asfaltlanmalıdır. Çaykara – Uzungöl bağlantısı halen asfalt yol ile sağlanmakta ve bu yoldan her türlü araç geçebilmektedir. Uzungöl –Anzer bağlantısı stabilize ve toprak bir yolla temin edilmektedir. Bu bağlantı İkizdere-Ovit-Anzer kavşağına kadar asfaltlanmalıdır. Ancak yolun , Anzer ile Çiçekli yaylaları bağlantısı doğal yapının korunması amacı ile sanat yapılı stabilize olarak düzenlenmelidir. İkizdere- Ovit- Anzer kavşağından Ovit Dağı'na ulaşılabileceği gibi İkizdere'ye de ulaşılmaktadır. Ovit Dağı yolu asfalt olup büyük otobüslerin geçişine müsaittir. İkizdere- Ovit- Anzer kavşağı ile İkizdere arası asfalt olup her türlü araç geçişine müsaittir. İkizdere-Ilıca Kaplıcası arası yol beton olup büyük otobüs geçişine müsaittir. Ilıca Kaplıcası - Çağırankaya-Kaptanpaşa- Kantarlı- Meydanköy halen toprak ve stabilize yoldur. Bu yol büyük otobüs geçişine uygun değildir. Ancak bu yolun satıh düzenlemesi (asfalt ve ya parke taş) yapılmalı ve otomobil geçişine elverişli hale getirilmelidir. Bu

yolun Kaptanpaşa-Kantarlı kesiminin son 2 km si ciddi şekilde ıslaha muhtaçtır. Meydanköy- Çamlıhemşin yolu yapım çalışmaları devam etmektedir. Bu yolun bir kısmı asfalt, bir kısmı ise taş parkedir. Yolun Çatköy'e kadar bu nitelikte devam edecektir. Çamlıhemşin- Ayder ve Çamlıhemşin- Ardeşen yolları asfalt olup büyük otobüs geçişine müsaittir. Ayrıca Ayder- Çamlıhemşin -Zilkale-Çat yolu asfalt olup Çal köyünden sonra Elevit-Trovit-Polovit-Amlahit-Hazindak-Pokut ve Sal yayla yollarının sanat yapıları yapılmış sağlıklı bir stabilize yol halinde getirilip tekrar Çamlıhemşin Çal köy asfaltına bağlanması ile Ayder çıkışlı günübirlik turlar için ideal bir güzergah temin edilebilecektir. Çal köy Kale-i Bala bağlantısında stabilize olarak muhafaza edilmesi önerilmektedir. Ayder Huser, Avusor, Yukarı Kavron yolları da sanat yapılı stabilize olarak düzenlenmelidir.

Adı geçen yol üzerine konumlanacak konaklama merkezlerinde geceleyecek turistlerin günübirlik mesafe içinde ziyaret edebilecekleri kaynaklar toplu olarak ekli paftada sunulmuştur. Bu kaynaklara ulaşım sağlayan mevcut yolların stabilize edilerek muhafaza edilmesi yeterli olacaktır.

2.3. İkinci Öncelikli Geliştirilmesi Önerilen Ulaşım Aksları

İkinci öncelikli geliştirilmesi önerilen ulaşım aksları daha önce belirtildiği gibi bölgeye güneyden giriş yapacak ziyaretçiler için düşünülmüştür. Bu girişler temel olarak Amasya-Suşehri bağlantısı ile Sivas- Erzurum bağlantısından beklenmektedir. Niksar girişleri bölge içinde Argın Turizm Merkezi (halen boştur) dışında çekiciliği olmayan bir güzergahla Ünye'ye bağlanmakta olup, bu güzergahtan giriş beklenmemelidir. Perşembe yaylasının Reşadiye çıkışı asfalt olup, uzun vadede sınırlı kullanımı beklenebilir.

Amasya-Suşehri bağlantısından bölgeye temel giriş Şebinkarahisar'dan olacaktır. Bu güzergahtan bölgeye girenler Şebinkarahisar ve çevresindeki çok sayıda eseri ziyaret edebilecekleri gibi, isterlerse kuzey istikametine devam ederek, Kümbet Turizm Merkezi'ne ulaşıp, buradan birinci derece öncelikli ulaşım aksına çıkabilecekler veya doğu yönüne giderek, Tomara Şelalesi, Çakırkaya Kilisesi, Keçi ve Kov kalelerini ziyaret ederek Gümüşhane'ye ulaşabileceklerdir. Bu güzergahın tümü asfalttır.

Bayburt girişleri de Köse ve Kelkit üzerinden aynı güzergahı kullanabilecektir.

III. İL BAZINDA PLANLAMA KARARLARI

Ulaşım planlamasında belirtilen yeni geliştirilecek ulaşım ağı, yerinde yapılan gözlemler, planlama hedefleri, olası turist eğilimleri, önerilen tesislerin karlı çalışabilme şansı, doğanın korunması gibi planlama prensipleri dikkate alınarak oluşturulan noktasal planlama kararları il bazında olmak kaydı ile aşağıda sunulmuştur.

1.GİRESUN İLİ PLAN KARARLARI

1.1. GENEL

Giresun ili mevcut durumu ile Doğu Karadeniz de en az konaklanan ikinci il durumundadır. Turların %8 i Piraziz'de, %8 i Giresun'da, %3 ü ise Şebinkarahisar'da bir gece konaklamaktadırlar. Giresun'a ilişkin kararlar üretilirken temel olarak gecelemeyi arttırıcı nitelikli yatırımlara öncelik verilmiş ve planlama kararları aşağıda sunulmuştur.

1.2. EYLEM BÖLGELERİ

1.2.1.Tirebolu Eylem Bölgesi

Sahil yolunun kısmen de olsa denizden uzak geçmesi sonucu Tirebolu trafik gürültüsünden uzak, sakin bir yerleşim alanına dönüşmüştür. Yerleşmenin küçükte olsa son derece kaliteli ve düzenli iki plaja sahip olması, tüm planlama alanında tek örnek olan rıhtım düzenlemesinin varlığı, kalesi, yol boyu ağaçlandırmasının mevcut olması gibi faktörler dikkate alınarak yerleşmenin Doğu Karadeniz'in Amasra'sı şeklinde gelişebileceği görülmüştür. Planlama alanında bu şartlarda başka bir kıyı yerleşmesi yoktur. Rekabetin olmaması Tirebolu'nun şansını ayrıca yükseltecektir.

Tirebolu Belediyesi'nin mevcut imar planını turizm ağırlıklı olarak revize etmesi, peyzaj düzenlemesine ağırlık vermesi ve ilk yıllarda apart otel gelişimi desteklemesi halinde yerleşim 5-6 yıl içinde özellikle güneş deniz maksatlı bölge içi talebin karşılanmasında tekel durumuna gelecektir. Bu talep halen bölgede mevcut derme çatma çadırlı kampinglerde açıkça görülmektedir. İlk yıllarda bölgeyi özel otoları ile ziyaret eden bölge dışı münferit turist talebi de ek doluluğu sağlamaya yardımcı olacaktır.

Konunun önemini anlayabilmeleri maksadıyla Tirebolu belediye meclis üyelerinin turizmden elde edilen gelirin yerinde görebilmeleri için mevsim içinde Amasra-Şile-Akçakoca gibi Karadeniz turizm merkezlerini toplu olarak ziyaret etmeleri özellikle önerilmektedir.

1.2.2. Şebinkarahisar Eylem Bölgesi

Şebinkarahisar İç Anadolu'dan kaynaklanan Sivas bağlantılı tur güzergâhı üzerinde yer alması nedeniyle %3 oranında geceleme şansını elde etmiştir. Tüm gecelemelerin bölgeye giriş yapan turistlerden kaynaklandığı, deniz tarafından gelen bir turist akımı olmadığı tur güzergâhları paftasının incelenmesiyle görülecektir. Yerleşme birden fazla turizm kaynağını bünyesinde bulundurması açısından Doğu Karadeniz'in en önemli potansiyeline sahiptir.

Bu kaynaklar;
a) Astım hastalığına iyi gelen havası ile Şebinkarahisar'ın Tamzara Mahallesi (Konaklama çok kısıtlıdır).
b) Meryem ana manastırı (Restore edilmemiştir).
c) Toplukonak (Dikmetaş) Göleti (Atıl durumdadır).
d) Taşhanlar (Restore edilmemiştir).
e) Şebinkarahisar kalesi (Restore edilmemiştir).
f) Beyhasan köyü etnoğrafya müzesi (Özel girişimle yapılmıştır).
g) Kılıçkaya Baraj'ı (Bölgenin en büyük gölü olup su sporları maksatlı kullanılmamaktadır).
h) Yakın çevrede Asarcık ve Licese kiliseleri (Restore edilmemiştir).
i) Avutmuş mahallesi meyvelik alanları eko turizme uygun bir ortam yaratması (Turizm maksadıyla kullanılmamaktadır).
j) Kent içinde küçük göller bulunması (Çevre düzenlemesi yapılmamıştır) olarak özetlenebilir.

Meryemana Manastırı'nın restorasyonu yapılmalı ve manastıra çıkan yaya yolu, ulaşımı rahatlatacak şekilde, düzenlenmelidir. Manastırın yaya çıkışına başlandığı alanda günübirlik tesis konulması ve çevre düzenlemesi yapılması önerilmektedir.

Asarcık Kilisesi'nin kamulaştırması ve Licese Kilisesi ile beraber restorasyonları yapılmalıdır. Bu kiliseler gerek Kümbet, gerekse Şebinkarahisar konaklamalarının ziyaret noktaları olarak kullanılacaktır.

Kılıçkaya Barajı'nın Şebinkarahisar Kenti'ne en yakın kolunun bulunduğu alanda; günübirlik ve su sporlarına yönelik tesisler önerilmiştir.

Toplukonak (Dikmetaş) göletinin bulunduğu alan rekreasyon amaçlı kullanışlar için önemli bir potansiyeldir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için bu alanda mesire yeri düzenlemesi, günübirlik tesis, kamping tesisleri önerilmiştir.

Şebinkarahisar Kenti içindeki diğer kaynaklar ise bütünsel olarak düşünülmeli ve turizm potansiyelleri yapılacak planlama çalışması ile değerlendirilmelidir.

Bu değerlerin tümünün bütüncül bir anlayışla ele alınıp geliştirilmesi halinde Şebinkarahisar, Amasya ve Beypazarı gibi hafta sonu ziyaretçi sayısını arttırmanın yanı sıra Karadeniz turlarını da bünyesine çekebilecektir.
Belediye meclis üyelerinin konunun önemini kavramaları için toplu halde Ayaş-Beypazarı-Nallıhan-Mudurnu-Göynük güzergahındaki yerleşmeleri görüp, başarılı ve başarısız örnekleri izlemeleri, özellikle tavsiye edilmektedir.

1.2.3. Kümbet Turizm Merkezi Eylem Bölgesi

Kümbet yaylası Koçkaya tesisleri, Salon çayırı, Kümbet, Aymaç ve Uzundere bütünlüğü içinde ele alınarak değerlendirilmelidir.

Kısa vadede Koçkaya tesisleri bölgenin konaklama ihtiyacını karşılayabilecektir. Orta ve uzun vadede gelişecek konaklama tesislerinin Aymaç yolu üzerindeki orman içi boşluklarda geliştirilmesi Kümbet'in mevcut görüntüsünü koruyacaktır. Kümbet merkezinin 1/1000 ölçekli imar planı hazırlanma aşamasındadır.

Yapılacak planda planlanacak konaklama tesislerinin görüntü bütünlüğünü negatif etkilememesine özen gösterilmelidir. Kümbetin temel güzelliklerinden olan Uzundere Vadisi, özellikle korunmalı ve vadi tabanında eski yol boyunca kaliteli bir yürüyüş parkuru geliştirilerek birkaç adet günübirlik tesisle desteklenmelidir. Vadinin güney yamaçları heyelanlı olup bu yamaçlarda yapı yasaklanması uygulanmalıdır.

Yerinde yapılan incelemede Koçkaya Tesisleri müstecirinin finanse etmesi kaydı ile ve kış doluluğunu temin maksadıyla yakın çevrede bir kayak tesisi yatırımı planladığı öğrenilmiştir. Bu maksatla yaptırılan çığ etüdü, yerinde yapılan görüşmeler ve 1/25.000 üzerinden yapılan boy kesit çalışmaları sonucu

ekli plan şemasında gösterilen kayak pistleri ve mekanik tesis güzergâhları tespit edilmiştir.

1.3. TURİZM MERKEZLERİ

1.3.1. Bektaş Ve Yavuz Kemal Yaylaları Turizm Merkezi

Bektaş ve Yavuz kemal yaylaları ayrı turizm merkezleri olmalarına rağmen gerek birbirlerine yakınlığı gerekse son derece düşük meyilli ve yüksek standartlı bir stabilize yolla bağlı olmaları nedeniyle beraberce planlanmışlardır. Her iki yaylanın ortak konaklama merkezi olarak Kulakkaya'nın Batı çıkışında Ulukıran düzlüğü önerilmiştir. Adı geçen alan tamamen boş olup burada yapılacak tesisler Kulakkaya görüntü bütünlüğünü etkilemeyecektir.
Bektaş yaylasının Kulakkaya çıkışında daha önce çığ etüdü yapılmış bir bölgede iki adet telesiyej ve dört adet kayak pisti, bir otel ve günübirlik tesis önerilmiştir. İki adet kayak pistinin sağlıklı çalışabilmesi için Bektaş Kulakkaya yolu üzerine kar tüneli inşası gereklidir. Tesislerin hayata geçmesi halinde kış ayları doluluk oranlarının arttırılması amacı ile Karagöl Dağları'nda heliksi imkanlarının değerlendirilmesi gereklidir.

Her iki turizm merkezinin 1/25.000 ölçekli çevre düzeni plan şeması ekte sunulmuştur.

1.3.2. Aksu Turizm Merkezi

Alan; TOKİ ortaklı turistik tesis yapılması amacıyla turizm merkezi ilan edilmiştir. Ancak turizm merkezi ilanına müteakip yapılan Kıyı Kenar Çizgisi çalışması sonucunda; merkezde, Kıyı Kanunu'ndan dolayı yatırım yapılamayacağı görülmüştür. Bu nedenle herhangi bir yatırım önerilmemiştir.

1.4. NOKTASAL KARARLAR

1.4.1. Paşa Konağı Yaylası

Çambaşı-Bektaş geçişi üzerinde yer alan Paşa Konağı Yaylası bir mola yeri olarak değerlendirilmiş olup sadece 1 adet günübirlik tesis önerilmiştir.

1.4.2. Giresun Kalesi

Giresun kalesi Ünye Çakırtepe gibi önemli bir mola noktası olabilecek düzenlemeye sahiptir. Ancak kale çevresindeki yamaçlarda yer alan aşırı yoğun ağaçlık alan pek çok noktada kentin görünümünü yok etmektedir. Yeni bir peyzaj ve işletme anlayışı ile Giresun Kalesi Ordu Boztepe veya Ünye Çakırtepe gibi çalışabilir.

1.4.3. Pazarsuyu Çayı Rekreasyon Alanı

Pazarsuyu Çayı'nın denizden itibaren ilk 4 km. lik bölümünde gerek kentsel rekreasyon talebine cevap verebilecek, gerekse sahil yolunu kullanan turistler için bir mola noktası görevini görecek günübirlik tesislerin geliştirilmesi önerilmektedir. 1/1000 ölçekli yapılacak detaylı çalışmada bu bölgede 1veya 2 otel yapımına müsait alan bulunması halinde bu otellerinde sahil yolunu kullanan turlara hizmet vermesi mümkündür.

1.4.4. Gölyanı Obası

Özgün karakterini koruması nedeniyle ilin en önemli yaylasıdır. Bu nedenle yayla içinde her türlü yapılaşma yasaklanmalıdır. Yayla sadece Giresun İli karakteristik yayla örneği olarak ziyaret noktası olarak kullanılmalıdır.

1.4.5. Kuşköy Islıklı Konuşma Animasyonu

Doğu-Karadeniz dağlarında yer alan otellerin hiçbirinde profesyonel gece animasyonu yoktur. Bölgede klasikleşmiş gece animasyonu kabiliyetli otel personelinin turistlere yerel halk dansları gösterisidir. Çanakçı Kuşköy'de yaklaşık 45 kişi ıslıkla haberleşme tekniklerini bilmekte olup bu kişilerin 2 er kişilik ekiplerle bölge otellerinde animatör olarak çalışmaları mümkündür. Konunun Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce başlatılması yeterlidir.

1.5. DİĞER KAYNAKLAR

Giresun İli bütününde Bulancak, kent merkezi, Ulu Burun, Yalıköy, Eynesil plajları günümüzde yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak bu plajların bir kısmına plaj arkası yoğun yapılaşma, bir kısmına ise Kıyı Kanunu nedeniyle; mevcut durumları dışında, ilave bir yatırım önerilememiştir. İl'in mevcut ve proje halinde olan; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak ilan edilen; Çamalan, Dokuzgöz ve

Alçakbel mesire alanları, yöre halkına hitap edecek rekreasyon alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alanlara mevcut yatırımlar dışında bir yatırım önerilmemektedir. Bedrama Kalesi, Eynesil Kalesi, Giresun Adası, Andoz Kalesi Zeytinlik Mahallesi turizm açısından mevcut kullanımları devam eden kaynaklar olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda adı geçen kaynaklar dışında; İl genelinde koruma altına alınmış çok sayıda tarihi, arkeolojik ve doğal değerler bulunmaktadır. Bu kaynakların bir kısmı yakın çevrede konaklayanlar tarafından günübirlik ziyaret edilebileceği gibi, bir kısmı da yol boyu seyahat sırasında ziyaret edilebilir. Bu kaynaklara ek bir yatırım öngörülmemiştir.

Giresun-Gümüşhane sınırında yer alan Akköy II Projesi kapsamında gerçekleştirilecek olan Aladereçam, Gökçebel ve Yaşmaklı barajlarının tamamlanmasından sonra oluşacak gölet satıhları bölgede yeni bir turizm potansiyeli oluşturabilecektir. Gökçebel baraj gölünün aktif su hacmi ise 65.07 hm^3, Yaşmaklı baraj gölünün aktif su hacmi ise 15.51 hm^3 olarak hesaplanmıştır. Her üçü de birbirine bağlı olan bu barajların inşaatlarının tamamlanmasından sonra, işletme sonucu oluşacak kıyı çizgisi değişimleri, ulaşılabilirlik, kıyı formasyonu gibi konular dikkate alınmak kaydı ile bu bölgede turizm gelişimini (konaklama, su sporları, günübirlik kullanım) destekleyecek ek bir planlama yapılmalıdır. Andoz Kalesi, Ağaçbaşı ve kayabaşı yaylarını da kapsayacak bu planla, Doğankent ve Güce ilçe merkezleri gelecekteki turizm faaliyetlerine dahil olabileceklerdir.

2. GÜMÜŞHANE İLİ PLAN KARARLARI

2.1. GENEL

Gümüşhane ili zengin turizm kaynaklarına sahip olmasına rağmen ilin sadece Trabzon'a komşu olan Kuzey kesimi Karadeniz turlarından faydalanabilmektedir. Zigana geçidi ve Karaca Mağarası bölgeye gelen turların %41 oranında ziyaret edilmesine rağmen Gümüşhane Kenti ziyareti %3'te kalmaktadır. Bu ziyaretin temel sebebi de Gümüşhane'nin Erzincan çıkışlı turların yolu üzerinde olmasıdır. Organize turlar açısından ilin kullanılan tek güzergâhı Trabzon-Maçka-Gümüşhane-Erzincan devlet karayoludur. Doğu Karadeniz turizmi Doğu-Batı istikametli olup adı geçen yol Kuzey istikametindedir. Doğu Karadeniz turlarının Doğu-Batı istikametinde Gümüşhane'den geçmesi ve bu suretle ilin turizm faaliyetlerine daha çok katılması Gümüşhane planlamasının temel çıkış noktasını oluşturmuştur. İl bütününde getirilen kararlar aşağıda sunulmuştur.

2.2. EYLEM BÖLGELERİ

2.2.1. Çakırgöl Eylem Bölgesi

Çakırgöl kayak merkezi Doğu Karadeniz'de gerek kış aylarında gerekse yaz aylarında çalışabilecek ve uzun süreli konaklama sağlayabilecek en önemli noktalardan biridir. Projenin uluslar arası kayak turizmine hitap edebilecek nitelikte pistlere sahip olması nedeniyle; bölgeye, yabancı turist kış gelişlerini arttırması ve daha sonra bu gelişlerin yaz gelişine dönmesi, Çakırgöl Kayak Merkezi'nin bölgeye sağlayacağı önemli bir katkı olacaktır.
1/1000 ölçekli uygulama imar planları tasdik edilmiş olan projenin ÇED raporunun öncelikle yaptırılıp onanması halinde projenin hayata geçmesi için gereken tüm yasal işlemler tamamlanmış olacaktır.

2.2.2. Süleymaniye Mahallesi Eylem Bölgesi

Süleymaniye Mahallesi projesinin canlandırılması halinde Doğu Karadeniz'de başka bir örneği olmayan son derece önemli bir tarihi doku turizm sektörüne kazandırılmış olacaktır. Projenin kış aylarında da çalışabilmesi için Valiliğinde isteği doğrultusunda yakın çevreye bir adet ara istasyonlu mekanik tesis ve 2 adet kayak pisti planlanmıştır. Bu tesis, Çakırgöl Kayak Merkezi'nden gelebilecek günübirlikçilere de hizmet verebilecektir. Pik dönemde bu talebin

300-400 kişi/gün olacağı tahmin edilmektedir. Çok yönlü uygulama kalemine sahip Süleymaniye projesinde yerleşim içi ulaşım ağının standartlarının yükseltilmesi ve konaklama imkânı veren yapıların restorasyonuna öncelik verilmesi özellikle tavsiye edilmektedir.

2.3. TURİZM MERKEZLERİ

2.3.1. Zigana Turizm Merkezi

Zigana zirvesinde mevcut mekanik tesis ve pistler son derece hatalı planlanmış olup verimli çalışamaz durumdadır. Mevcut yatak stoku dikkate alınarak yakın çevrede yeni mekanik tesis ve pist alanları iki defa araştırılmış olup maksada uygun topografya bulunamamıştır. Bu nedenle ilave turizm yatırımı önerilmemektedir.

2.3.2. Erikbeli Turizm Merkezi

Erikbeli Turizm Merkezi konumu nedeniyle bir mola noktası olarak değerlendirilmiş ve bunun gerektirdiği günübirlik tesisler önerilmiştir.

2.4. NOKTASAL KARARLAR

2.4.1. Karaca Mağarası

İlin en önemli çekim merkezi olan Karaca Mağarası'nın temel çevre düzenlemesi yapılmıştır. Mağara'nın tek sorunu otopark ile mağara arasındaki dik ve uzun yokuşun turistler tarafından zorlukla yürünmesidir. Bu geçişin şarj edilebilir akülü bir araçla yapılması halinde sorun çözüleceği gibi özel idareye ek gelirde sağlanabilecektir.

2.4.2. Arılı Mağarası

Karaca mağarası kadar olamasa da yeterli bir çekim unsuruna sahiptir. Mağaranın temizlenmesi, ışıklandırılması, girişinin kolaylaştırılması, çevre düzenlemesinin, mağaraya ulaşan patika yolun, otopark düzenlemesinin yapılması önerilmektedir. Ayrıca mağaranın patika yolu üzerinde bakı noktası oluşturacak alanda günübirlik tesis yapılabilir.

2.4.3. Artabel Yolu Ve Dağı

Halen Artabel zirvesine ulaşım; Gümüştuğ ve Gülaçar köylerine ulaşan yollar üzerinden sağlanmaktadır. Bu yollardan sadece kısmen asfalt olan Gülaçar Köyü yolunun Artabel yamaçlarına kadar bakımının yapılması yeterlidir. Artabel Dağı'nda çadırlı kamp alanı mevcut olup herhangi bir yatırıma gerek yoktur. Gülbahar köyünün güney ve kuzeyindeki yamaçlar çatlama ve dökülme ihtimali çok düşük sert kayalık olup kaya tırmanış sporuna uygundur. Arılı mağarasında aynı yol üzerinde yer alması, tek güzergahta mağaracılık, kaya tırmanışı ve dağcılık imkanı tanımaktadır.

2.4.4. Torul Ve Kürtün Barajları

Kürtün Barajı turizm açısından değerlendirilemez bir göl aynasına (balık çiftlikleri mevcuttur) ve dik yamaçlı kıyıları nedeniyle kullanılamaz kıyı kesimine sahiptir. Torul Baraj gölünün memba tarafındaki son 500 metrelik kesimi (Torul Gümüşhane yolunun karşı kıyısı) orta vadede yerel nüfusun rekreasyon talebine cevap verebilecek bir günübirlik tesis ve su sporları merkezi olarak değerlendirilebilir.

2.4.5. İmera Manastırı

Gerek yeni yapılan Gümüşhane-Çakırgöl yolu üzerinde yer alması gerekse görsel ve arkeolojik değeri nedeniyle İmera Manastırı ve çevresinin bir bütün olarak planlanıp restore edilmesi, düzenli bir otopark ve 1 adet günübirlik tesisle desteklenmesi önerilmektedir.

2.4.6. Grom Vadisi Kiliseleri

İmera Manastırı yolunun tamamlanmasından sonra Grom Vadisi yolunun, lokal talep yanı sıra sadece Çakırgöl'de uzun süre konaklayacak turistler tarafından günübirlik tur maksadıyla kullanılacağı tahmin edilmektedir. Vadi içindeki kiliselerin bir kısmı araziye dağılmış olup yaya olarak ziyaret edilmeleri zordur. Yol boyundaki kiliseler ise aşırı derecede tahrip olmuştur. Bu nedenle restorasyonları önerilmemiştir.

2.4.7. Santa Harabeleri

Santa Vadisi- Yanbolu Deresi yolu halen yapım aşamasındadır. Ancak plan bütünü içinde incelendiği zaman Santa Harabeleri ziyaretlerinin ağırlıklı olarak

Taşköprü Yaylası üzerinden olacağı görülmektedir. Bu yol son derece dik olup otobüs geçişine de müsait değildir. Yolun vadi girişinden sonraki meyilli kesiminin taş parke kaplanması vadi bütünlüğüne bir saygı ifadesinin göstergesi olacaktır. Vadi içinde doğal güzelliğini etkilememek için herhangi bir konaklama veya günübirlik tesis önerilmemiş mevcut kiliselerden, gerek en iyi durumda olması, gerekse kolay ziyaret edilebilir bir konumda bulunması nedeniyle sadece Pinatlı Kilisesi'nin restorasyonu uygun görülmüştür.

2.4.8. Taşköprü Yaylası

Bulunduğu konum nedeniyle sadece mola noktası olarak değerlendirilmiştir. Çakırgöl'e yakınlığı nedeniyle bu bölgeye konacak ek yatak kapasitesinin uzun vadede başarılı çalışma şansı görülmemiştir.

2.4.9. Tomara Şelalesi

Turizm açısından son derece önemli bir kaynak olmasına rağmen konumu nedeniyle ağırlıkla bölge nüfusuna günübirlik hizmet veren Tomara Şelalesi'nin çevre düzenlemesi eskimiş ve sağlıklı hizmet göremez hale gelmiştir. Planın gerçekleştirilmesi halinde Şebinkarahisar-Şiran-Karaca Mağarası yolu günümüzdekinden çok daha yüksek bir oranda turizm maksatlı olarak kullanılacak ve yol üstünde olması nedeniyle Tomara şelalesinin önemi artacaktır. Bu nedenle Tomara şelalesinin içinde konaklama birimi olmamak kaydı ile sadece günübirlik kullanım maksatlı olarak yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

2.4.10. Çakırkaya Kilisesi

Kilise kaya içine oyma kilise olması nedeniyle nadir bir örnektir. Ayrıca Tomara şelalesi yolu üzerinde bulunması nedeniyle de restorasyonu ve otopark düzenlemesi önerilmektedir.

2.4.11. Örümcek Ormanları

Son derece değerli bir orman dokusu ve anıt ağaçlara sahip olan bölgenin sadece günübirlik turlarla gezilebilmesi önerilmiş, bu maksatla dağ yolunun bir parçası olan Kazıkbeli-Kürtün yolunun asfaltlanması önerilirken Kazıkbeli-Güvende-Kürtün bağlantısı stabilize olarak korunmuştur.

2.5. DİĞER KAYNAKLAR

İl'in mevcut ve proje halinde olan; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak ilan edilen; Altınpınar Gölü, Gümüşhane Kent Ormanı, Yukarıkulaca, Kuzuağıl, Karşıyaka mesire alanları, yöre halkına hitap edecek rekreasyon alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alanlara mevcut yatırımlar dışında bir yatırım önerilmemektedir. Halen restorasyon çalışmaları devam eden Keçi Kalesi'ne otopark ve WC, Kov Kalesi'ne otopark, günübirlik tesis ve WC düzenlenmesi önerilmiştir. Sarıçiçek Köy Odaları'nın restorasyonlarının yapılması gereklidir. Çevre düzenlemeleri ve otopark tanzimi ile daha çekici bir mola noktası niteliği kazanacaktır. Limni Gölü, turizm açısından mevcut kullanımı devam eden kaynak olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda adı geçen kaynaklar dışında; İl genelinde koruma altına alınmış çok sayıda tarihi, arkeolojik ve doğal değerler bulunmaktadır. Bu kaynakların bir kısmı yakın çevrede konaklayanlar tarafından günübirlik ziyaret edilebileceği gibi, bir kısmı da yol boyu seyahat sırasında ziyaret edilebilir. Bu kaynaklara ek bir yatırım öngörülmemiştir.

3.ORDU İLİ PLAN KARARLARI

3.1. GENEL

Ordu İli Doğu Karadeniz turunun temel başlangıç noktasıdır. Samsun'un turizm potansiyeli son derece düşük olduğu için İç Anadolu'dan bölgeye gelenler genellikle Samsun'da geceleme yerine Ordu'yu tercih etmektedir. Turların %14 ü Fatsa'da %14 ü Perşembe'de %17 si ise Ordu kentinde birer gece konaklamaktadırlar. Ordu yaylalarında konaklama olmadığı gibi, bu yaylaları ziyaret eden turda mevcut değildir. İlin temel mola noktaları Ünye Çakırtepe ve Ordu Boztepe'dir. Ayrıca Ordu ili toplam planlama alanı içinde geliştirilmesi halinde Deniz-Güneş turizmine en fazla imkân sunan bir sahil şeridine sahiptir. İl için üretilen planlama kararları, genel ulaşım şeması ve yukarıda açıklanan konumsal avantajlar çerçevesinde üretilmiştir.

3.2. EYLEM BÖLGELERİ

3.2.1. Bolaman-Ordu Arası Sahil Kesimi

Bu kesim sahil yolunun Bolaman tünelinden geçmesi sonucu son derece sakin, bir ortama kavuşmuş ve bölge halkının rekreasyon merkezi olmuş durumdadır. Yason Kilisesi nedeniyle bölgeye gelen turların %11 i halen bu yolu kullanmakta olup münferit gelişlerde bölgeyi ağırlıkla ziyaret etmektedirler. Bolaman'ın batı kesimdeki plajları konut inşaatlarıyla dolmuş olup turizm maksadıyla kullanılamaz durumdadır. Bolaman Kalesi ve koyu imar planı doğru ve yeterlidir. Belicesu Koyu'na günübirlik tesis ve dere boyuna kamping alanı önerilmiştir. Yalıköy'ün gerek güney gerekse kuzey yönündeki plajlara 1 er adet günübirlik tesis önerilmektedir. Bu kesimde bisiklet, motosiklet yarışları, mukavemet koşuları ve yürüyüşleri gibi her yıl tekrarlanacak yarışmalar da yapılabilir. Medrese önü Yason burnu arasındaki mevcut günübirlik tesislerin devamı yarım adanın haftasonu bölge halkı tarafından kullanılması açısından önemlidir. Yason Doğal Sit alanına bitişik noktada iki adet günübirlik tesisle gelen ziyaretçilere hizmet verilmesi planlanmıştır. Çaka plajının yol ile deniz arasında kalan kesimine bir adet günübirlik tesis önerilmiştir. Yolun iç kesimine bir turizm tesisi planlanmıştır. Otel alanı orman mülkiyetinde olup tahsis yoluyla gerçekleştirilecektir. Çam burnunda, fenerin kapatılması ile elde edilecek alana bir adet günübirlik tesis yapımı ile son derece önemli bir bakı noktası elde edilebilecektir. Sarı burun yakınlarında Karayolları Genel Müdürlüğü'nün boşalttığı alana çevreyi etkilemeyecek mimari ile bir adet küçük otel girişimi mevcut olup plana işlenmiştir.

Çeşmeönü Mahallesi kıyısında kalan sahil bandının günübirlik tesisler (özellikle balık lokantaları) ile değerlendirilmesi önerilmektedir. Bolaman Ordu İli kıyı bandının en önemli kesimi Perşembe Efirli Yalı Mahallesi'dir. İmar planı üzerinde yapılan incelemede bu kesimin herhangi bir kentsel konut alanı gibi planlandığı görülmüştür. Kaliteli bir kumsala ve geniş bir gelişme alanına sahip olan bu kesimdeki imar planın turizm gelişimine yönelik olarak revize edilmesi halinde uzun dönemde bu alanın Amasra veya Akçakoca karakterinde gelişmesi beklenebilir. Bu nedenle bu bölgenin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "turizm merkezi" ilan edilmesi önerilmektedir.

3.2.2. Perşembe Ve Toygar Turizm Merkezleri

Yayla Samsun girişli turistlerden dağ yolunu tercih eden kesiminin ilk konaklama merkezi olarak düşünülmüştür. Yaylanın Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca onaylanan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı yetersizdir. Karadeniz Bölgesi'nde tek menderes oluşumunu yok edici, yaylanın en önemli bakı noktasını olan Karga Tepesi'ni yapılaşmaya açan niteliktedir. Ayrıca planda; yaylanın en önemli potansiyellerinden biri olan gölette gösterilmemiş durumdadır. Bu nedenle çevreye daha saygılı yeni bir çevre düzeni plan şeması yapılarak, mendereslerin bulunduğu bölge altyapı ve yol tesisleri dahil kesin yapı yasaklı alan, Karga Tepesi bakı noktası- yeşil alan olarak planlanmış, yayla görüntüsünü bozmayacak bir noktada konaklama tesisi imkânı tanınmıştır. Ayrıca yaylanın turizm merkezi sınırı göletin batı sınırından geçmekte olup yetersizdir. Plan ile bu sınır; göletin batısındaki bütün yapılaşmayı kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmiştir.

Yaylada TOKİ tarafından yapılması düşünülen toplu konut girişimin mutlaka engellenmesi önerilmektedir. Bu girişimin gerçekleşmesi halinde diğer yaylalarında Perşembe yaylasını örnek göstererek hızla betonlaşması kaçınılmazdır.

3.2.3. Çambaşı Turizm Merkezi

Turnalık ve Çambaşı yaylalarını kapsayan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı mevcut olup yerinde yapılan incelemede planın doğru ve tutarlı olduğu görülmüştür. Yaylanın 1/1000 ölçekli uygulama imar planı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca onaylanmış ve parselasyon planları da bitirilmiştir. Bu nedenle hazırlanan 1/25.000 ölçekli taslak mevcut planı genel olarak korunmuştur. Plan şemasında yaklaşık 900 metre uzunluğunda iki adet kayak pisti önermiştir.

Taslakta görülen telesiyej tesisinin çığ etüdü yapıldıktan sonra, uzun vadede gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Çambaşı Yaylası; gerek sahilden doğrudan günübirlik gelişlerle gerekse dağ yolundanbölgeyi ziyaret edecek turistlerin konaklama merkezi olarak öngörülmektedir. Yayla çevresinde, Taşbaşı, Gerce, Turnalık, Armutalan gibi çok sayıda oba ve yayla bulunmaktadır. Bu oba ve yaylaların özgün halleri ile korunması bu Çambaşı merkezli konaklamaların süresini uzatacaktır. Çambaşı Yaylası içinde bulunan Ablaktaşı Mevkii, ulu çam ağaçları ve konumu ile seyir terası ile değerlendirilebilecek bir alandır.

Ayrıca yaylanın güney ve güney batısını çevreleyen Erdaş Yaylası ile Zile Göleti'nin üst kotlarının heliksi potansiyelinin tespiti çalışmalarının yapılması gereklidir.

3.3.TURİZM MERKEZLERİ

3.3.1. Çerkezler

Çerkezler Turizm Merkezi; şu anda bölgeyi ziyaret eden turlar tarafından mola noktası olarak kullanılan Ünye Çakırtepe ve Ordu Boztepe ile aynı karakterdedir. Çerkezler Turizm Merkezi de bu karakterde yapılaşmaya imkan sağlayacak şekilde düzenlenmesi halinde ve önemli bir mola noktası haline gelecektir.

3.3.2. Argın Yaylası

Yaylanın fiziksel konumu ve potansiyeli açısından incelenmiş, konumu itibariyle turizm yatırımı yapılmaması uygun görülmüştür. Yayla konaklama merkezlerinde kalanlar tarafından ziyaret edilebileceği gibi, yol boyu seyahat sırasında da ziyaret edilebilir.

3.3.3. Topçam

Topçam Turizm Merkezi kısa vadede turizm potansiyeli bulunmamaktadır. Uzun vadede Topçam Barajı su tuttuktan sonra, su aynası çevresi rekreasyon potansiyeli etüt edilmelidir. Ayrıca Topçam ve Çağman mağaraları da uzun vadede geliştirilebilir kaynaklar olarak tespit edilmiştir. Kısa vadede bu kaynaklara yatırım önerilmemektedir.

3.3.4.Keyfalan

Keyfalan ve Ulugöl yaylalarından oluşan merkeze fiziki konum dezavantajından dolayı turizm yatırımı önerilmemektedir. Alan; Çambaşı Yaylası konaklamasının günübirlik ziyaret noktası olarak değerlendirilmelidir.

3.4. NOKTASAL KARARLAR

3.4.1. Fatsa Elekçi Çayı Vadisi

Fatsa; bölgeyi ziyaret eden turlarının önemli bir kısmının ilk konaklama merkezidir. Fatsa'nın konaklama merkezi rolünü gelecekte de devam ettireceği düşünülmektedir. Bu amaçla, Elekçi Çayı vadisinin ilk 8 km.'lik bölümünün konaklama ve rekreasyon amaçlı imar planı yaptırılmalıdır. Ayrıca vadi boyunca su sporlarının geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

3.4.2. Ünye Kalesi

Halen Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilmektedir. Kaleye gelen ziyaretçilere hizmet vermek amacıyla; kale girişine büfe ve wc yapılması ve otopark düzenlemesi önerilmiştir. Kaleye ulaşan yolun son 1 km.'sinin kalitesinin artırılması gereklidir. Kalenin güvenli ve konforlu gezilmesini sağlamak amacı ile kale içi patika yol yapılmalıdır.

3.4.3. Ünye Yaz Konağı Mağarası

Kamulaştırılması yapılmış olan mağaranın temizlenmesi, ışıklandırılması, çevre düzenlemesinin ve yol boyunca iki otobüs alacak şekilde otopark yapılması önerilmiştir. Mağaranın güvenli ve konforlu gezilmesini sağlamak amacı ile mağara içi patika yol yapılmalıdır.

3.4.4. Küpkaya Kanyonu

Kanyona ulaşım sağlayan yol Köydes projesi kapsamında asfaltlanacaktır. Kanyon rekreasyon amaçlı düzenlemesi yapılmalıdır. Kanyonun güvenli ve konforlu gezilmesini sağlamak amacı ile çevresinde patika yol yapılmalıdır. Patika yol yer yer genişletilerek bakı noktaları oluşturulmalıdır. Kanyonda bir adet günübirlik tesis ve otopark düzenlemesi yapılması önerilmektedir. Projenin uygulanabilmesi için kanyondan akan akarsuyun HES kapsamından çıkartılması şarttır.

3.4.5. SARMAŞIK KAPLICASI

Kaplıca lokal talebe cevap vermekte olup özel sektöre satılmış bulunmaktadır. Konumu itibarıyla yenilenmesi halinde bile lokal pazarın dışında ilave bir talebi olacağı beklenmemelidir.

3.4.6. GAGA GÖLÜ

Göl çevresinde yol boyu iki otobüs ve on otomobillik bir otopark yapılarak, gölün doğal hali ile korunması ve bir adet günübirlik tesis yapılması önerilmektedir.

3.5. DİĞER KAYNAKLAR

Ordu İli bütününde Ünye, Fatsa, Gülyalı, Güzelyalı plajları günümüzde yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak bu plajların bir kısmına plaj arkası yoğun yapılaşma, bir kısmına ise Kıyı Kanunu nedeniyle; mevcut durumları dışında, ilave bir yatırım önerilememiştir. İl'in mevcut veya proje halinde olan; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak ilan edilen; Ünye Kent Ormanı, Ordu Kent Ormanı, Küçükkertil, İteniçi, Çınarsuyu, Çetdağı, Sayacabaşı, Eminepınarı, Savahçimeni, Ortadağ, Ulugöl mesire alanları, yöre halkına hitap edecek rekreasyon alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alanlara mevcut yatırımlar dışında bir yatırım önerilmemektedir. Gölköy Kalesi, Kurul Kayası, Cingirt Kayası turizm açısından mevcut kullanımları devam eden kaynaklar olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda adı geçen kaynaklar dışında; İl genelinde koruma altına alınmış çok sayıda tarihi, arkeolojik ve doğal değerler bulunmaktadır. Bu kaynakların bir kısmı yakın çevrede konaklayanlar tarafından günübirlik ziyaret edilebileceği gibi, bir kısmı da yol boyu seyahat sırasında ziyaret edilebilir. Bu kaynaklara ek bir yatırım öngörülmemiştir.

4. RİZE İLİ PLANLAMA KARARLARI

4.1. GENEL

Rize İli Doğu Karadeniz turlarının en son noktasıdır. Bölgeye gelen turların ancak %8 i sahil yoluyla Artvin istikametine gitmekte %92 si tekrar sahil yolunu kullanarak Trabzon istikametinde geri dönmektedirler. Sahil yoluyla Artvin istikametinden bölgeye girişler ancak %3 seviyesindedir. Ovit dağı turlar tarafından %5 oranında ziyaret edilmesine rağmen bu noktadan Erzurum'a gidiş veya gelişler mevcut değildir. Fındıklı-Gürcüdüzü üzerinden Yusufeli'ne yol yapımı çalışmaları devam etmekte olup uzun vadede bu yol yerine temel bağlantının günümüzde olduğu gibi Hopa-Borçka-Artvin üzerinden sağlanacağı görülmektedir.

Pratikte Fırtına Vadisi Ardeşen girişi sahil yolu kullanımı açısından Doğu-Karadeniz turizm faaliyetlerinin son noktası olarak kabul edilebilir. Fındıklı konaklarını ve Aslandere Köprüsü'nü görmek veya sarp sınır kapısında fotoğraf çektirmek için Ardeşen'in doğusuna geçen turist miktarı son derece kısıtlıdır.
İl içindeki kaynakların büyük bir bölümü Kaçkar dağı çevresinde toplanmış olup bu alanlara ilişkin kararlar "Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı" çerçevesinde verilmiş durumdadır. Yerinde yapılan incelemede plan kararları incelenmiş gerek milli park sınırları içindeki kaynaklar gerekse il içindeki diğer değerlere ilişkin aşağıda sunulan noktasal kararlar üretilmiştir.

4.2. EYLEM BÖLGELERİ

4.2.1. Ovit Eylem Bölgesi

Ovit yolu Rize İli'ni Bayburt ve Erzurum'a İspir üzerinden bağlayan temel bağlantı olup sadece yaz aylarında kullanıma açıktır. Bu aylarda Ovit Dağı zirvesini ve çevresindeki buzul göllerini görmek maksadıyla kısıtlı olarak ziyaret edilmektedir. Kış aylarında aşırı kar birikmesi ve çığ düşmesi sonucu yol Sivrikaya Köyü'nden Bayburt, Rize il sınırına kadar kapalı kalmaktadır (yaklaşık 21 km). Zirvenin Bayburt istikametindeki doğu yamaçlarında kayak imkânı mevcuttur. Bu imkânları değerlendiren 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı şeması ekte sunulmuştur. Şemada 5 adet mekanik tesis ve 11 adet kayak pisti önerilmiştir. Bu tesislerin Ovit Dağı Geçidi'nin bulunduğu bölgeye konaklama tesisleri, günübirlik tesisler, yaz aylarındaki doluluğu arttırmak amacı ile spor tesisleri alanı önerilmiştir. Ayrıca gerek üst istasyonda gerekse Dağbaşı Gölü'nün bulunduğu alanda günübirlik tesisler önerilmiştir. Kış

aylarında bölgeye ulaşım temin edilmeden plan uygulamasına geçilmemesi önerilmektedir. Sadece turizm maksadı ile Ovit zirvesinin tünelle geçilmesi için yapılacak yatırımın geri dönüşü çok uzun yıllar alabilecektir.

4.2.2. Ayder Yaylası Ve Çevresi

Ayder Yaylası Rize İli'nin en önemli çekim merkezidir. Ayder'in yeni imar planlama çalışmaları halen devam etmekte olup, çalışmalar sadece yayla yerleşik alanını kapsamaktadır. Yakın çevre üst düzey plan kararları ise "Kaçkar Dağları Uzun Devreli Gelişme Planı" ve "Kaçkar-Ayder Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı" çerçevesinde oluşturulmuştur.

Ayder'in uzun vadede yılda yaklaşık bir milyon kişi tarafından ziyaret edileceği, kullanımının aşırı yoğunlaşacağının tahmin edilmektedir. Böyle bir durumda Ayder gecelemesinin yayla içinde temini mümkün değildir. Yaylanın kendisinin de bir çekim unsuru olmasından dolayı; yaylayı aşırı bir yatak arzıyla doldurmak yaylanın çekimini yok edecektir. Bu yaylaya dönük geceleme talebinin karşılanacağı yer yayla içinde olmamalıdır. Yakın çevrede yapılan araştırmada yayla ziyaretçilerinin geceleyebileceği en yakın boş alan Çamlıhemşin'in Zil Kale çıkışında yolu sağ tarafında yer alan metruk balık çiftliğidir. Buraya inşa edilecek bir veya 2 adet otel kısa ve orta vadede Ayder geceleme sorununu çözecektir.

Heliski talebini canlı tutabilmek için kış aylarında bulutlu günlerde kullanılmak üzere eğlence amaçlı kızak pisti, snowtube tesisi hatta basit ve sökülebilir bir teleski kurulması düşünülebilir.

Ayder kış aylarında bir İsviçre dağ kasabası görüntüsüne bürünen ülkenin tek örneğidir. Bu imkanı yakın çevrede kayak imkanları ile birleştirmek için özel bir çalışma yapılmış ve Beştaş tepesindeki imkanları değerlendiren bir kayak kompleksi tasarlanarak ekli 1/25.000 ölçekli çevre düzeni plan şemasında sunulmuştur. Bu projenin hazırlanmasındaki temel sorun olan, yayla görsel bütünlüğü bozmadan üst kotlara çıkacak telesiyej güzergâhının seçimi konusu alt istasyonu karayollarının boşalttığı tesise hizmet veren tali yol üzerine konumlandırma yoluyla çözülmüştür. Üst kotlara çıkacak telesiyej tesisi karşıdaki vadi içinden geçeceği için Ayder'den hiçbir şekilde görülmeyecektir. Üst kotlarda kayak yapılacak alanlar ise "Kaçkar Dağları Uzun Devreli Gelişme Planında" gösterildiğinin tam aksine orman değil, tamamen çıplak alandır. Gerek Ayder kaplıcasının gerekse heliski talebinin desteği ile önerilen kayak pistlerinin başarılı çalışma şansı çok daha yükselecek ve Ayder yıl boyu çalışan

bir turizm merkezi olabilecektir. Bunun için bölgede yapılmış olan çığ etüdünün yenilenmesi gereklidir.

Yaylanın şu andaki acil ihtiyacı merkezi wc olarak tespit edilmiş olup 2009 yılı içinde yapımı gerçekleştirilmelidir. Kaçkar dağı zirveleri Ayder'den minibüs turları ile gidilen Avusor ve Yukarı Kavron'dan görülebilmekte ve zirve tırmanışları bu yaylalardan başlamaktadır. Yukarı Kavron Yaylası tamamen dolmuş olup yaylanın tümü çığ tehdidi altındadır. Yayla evlerinin yıkılmamış olmasının sebebi çığ öncesi tüm yapıların zaten kar altında kalması ve çığ düştüğü zaman yanal yükle karşılaşmamalarıdır. Avusor yaylasında ise çığ tehdidi olmadığı gibi yayla, zirve, buzul gölleri arasındaki mesafe çok daha kısadır. Yaylaya gelen turistlerin tüme yakını göle yürümektedirler. Yaylada günübirlik tesisler olduğu gibi, yeni gelişecek tesisler içinde yeterli boş alan mevcuttur. Yukarıda sayılan nedenlere bağlı olarak uzun vadede Ayder çıkışlı, Kaçkar zirve altı turlarının Avusor'i kullanabilmesi için Avusor yolunun sanat yapılı stabilize olarak düzenlenmesi ve Avusor'e iki veya üç adet modern nitelikli günübirlik tesis yapılması, Yukarı Kavron'a ise yol düzenlemesi dışında ek yatırım yapılmaması önerilmektedir.

Ayder çıkışlı diğer bir günübirlik tur güzergâhı Huser yaylasıdır. Yayla Ayderin üst kotlarında yer almakta olup buradan Ayder dâhil toplam 12 yayla görülebilmektedir. Hızlı bir kaçak yapılaşmaya sahne olan yaylada, kaçak yapılaşmanın önlenmesi ve yayla yolunun sanat yapılı düzgün stabilize yol standardına yükseltilmesi önerilmektedir.

Ayder çıkışlı diğer bir günübirlik tur Ayder-Çamlıhemşin-Zilkale Çal köyü, Elevit köyü, Trovit, Palovit, Amlakit, Hazindak, Pokut, Sal Yaylaları turudur. Bu güzergâh üzerinde Palovit şelalesi de ziyaret edilmektedir. Güzergahın Çamlıhemşin-Çatköy kesimi asfalt olup diğer kesimlerin sanat yapılı stabilize yol standardına yükseltilmesi, Sal ve Pokut yayla girişlerine otopark yapılması, sadece Sal yaylası girişine bir adet günübirlik tesis planlanması önerilmektedir.

4.3.TURİZM MERKEZLERİ

4.3.1. Anzer Turizm Merkezi

Belki de dünyanın en yüksek fiyatla satılan balını üreten Anzer ve Çiçekli yaylasına kesin yapı yasağı önerilmiş ve yayla iç yolunun stabilize olarak kalması teklif edilmiştir. Bu bölgede doğanın herhangi bir müdahale olmadan, mevcut haliyle korunması esastır.

4.3.2. Kuspa Turizm Merkezi

Turizm merkezinin bulunduğu bölge yer yer deniz gören, kısmen ormanlık ve heyelana çok müsait alt bölgeleri olan küçük bir alandır. Alanın tüme yakın bir kesimi toprak dolgu malzeme olup sağlıklı bir jeoteknik etüt yapılmadan arazide şema nitelikli dahi plan yapımı sakıncalıdır. Alanın konumu ve ulaşım durumu sahil yolu boyunca çalışan turist akımının konaklaması için müsait değildir (yol cephesinden giriş yoktur). Turizm merkezinin bir bütün olarak tek bir yatırımcıya tahsisi, ancak tahsis öncesi arazi kullanım esaslarının Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca tespiti ve uygulamanın bu esaslara göre yapılaması önerilmektedir. Ayder ve Uzungöl'e uzun süreli gelen Arap turist eğilimleri dikkate alınarak Kuspa'nın ayrık nizam bungalowlu iki katlı, düşük emsalli (yaklaşık 0.10) yayla görünümlü apart otellerle değerlendirilmesi halinde yatırım adayı bulunacağı tahmin edilmektedir.

4.4. NOKTASAL KARARLAR

4.4.1. Andon İçmecesi

Andon içmecesi, yerel halk tarafından rekreasyon alanı olarak kullanılmakta olup, gerek bakımsızlığı, gerek tur güzergahından uzak olması, gerekse içmece suyunun debisinin son derece düşük olması nedeniyle ek turizm yatırımı yapılması önerilmemektedir. Ancak yoğun kullanımı nedeniyle yerel nüfusa hitap edecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve büyük ihtiyaç olan bir otoparkla desteklenmesi tavsiye edilebilir.

4.4.2. İkizdere (Ilıca) Kaplıcası

Bölgede 3 yıldızlı 346 yatak kapasiteli bir otel 2008 yılında faaliyete geçmiş olup, ilave tesis gerçekleştirecek alan mevcut değildir. Otelin İkizdere – Rize-Bayburt yolu bağlantısı beton asfaltla temin edilmiştir. Bu yolun ana tur güzergahı üzerinde olması nedeniyle Cimil Köyü istikametinde asfalt olarak devam etmesi önerilmektedir. Otelden başlamak kaydı ile Cimil Köyü istikametinde ilk 5 km içinde turların mola verebileceği dere kenarı rekreasyon alanları mevcut olup bu noktalardan 2 adedinin günübirlik tesisle değerlendirilmesi önerilmektedir. Yakın çevrede yer alan Eğvane ve Akırgel şelale yolu çevre doğal güzelliğini etkilememek için stabilize olarak muhafaza edilmelidir.

4.4.3. Çağırankaya Yaylası

Yayla turizm yolu üzerinde bulunması, manzarasının güzelliği nedeniyle mola noktası olarak önerilmektedir. Bu amaca yönelik günübirlik tesis yapılması ve bakı terasları oluşturulması önerilmektedir.

4.4.4. Pileki Mağarası

Sahil yolu güzergâhında yer alan Pileki Mağarası'nın temizleme, ışıklandırma ve çevre düzenlemesini kapsayan çalışmalar devam etmekte olup, bu çalışmalar İyidere Kaymakamlığı'nca yürütülmektedir. Rize ili sahil yolunda turistlere gösterilecek en önemli kaynaklardan biri olan Pileki Mağarası çalışmaları, kaymakamlık kaynakları ötesi ayrıca desteklenmelidir. Çalışmalar tamamlandıktan sonra günübirlik tesis ve mağara giriş kapısında gerek Pileki taşı, gerekse bu taşta pişmiş ekmek satışı yapılmalıdır.

4.4.5. Zil Kale

İlin en önemli kaynaklarından biri olan Zilkale de restorasyon çalışmaları devam etmekte olup 4 otobüs ve 15 otomobil alacak şekilde yol boyu otopark yapılması, wc' nin yeniden düzenlenmesi, kale içinde büfe ve çay bahçesi yapılması önerilmektedir.

4.4.6. Kale-İ Bala Ve Çiçekli Köyü

Çok çiçekli olması nedeniyle bu yerleşmelerde yoğun bir bal üretimi olup kalenin olduğu gibi muhafaza edilmesi, yolun stabilize olarak bırakılarak doğal yapının korunması önerilmektedir.

4.4.7. Çatköy

Çatköy gerek konumu, gerekse doğal yapısı itibarıyla eko-turizme uygun bir yerleşim alanıdır. Ana tur güzergahı üzerinde olmamasına rağmen Ayder kaynaklı günübirlik turlar üzerinde bulunan bu yerleşmede, ilave yapılaşmanın kontrol altında tutulması dışında ek bir öneri getirilmemiştir.

4.4.8. Fındıklı Ve Çamlıhemşin Konakları

Veraset yoluyla çok hisseli mülkiyete sahip olan bu konaklardan günümüze kadar turizm sektörüne kazandırılmış olanı yoktur. Çamlıhemşin ve Fındıklı kaymakamlıklarınca yürütülen çalışmalardan planlama dönemi içinde netice alınma şansı çok zayıf görülmekte olup bu konakların konaklama merkezi olacağını var sayımına dayalı plan kararı üretilmemiştir.

4.4.9. Aslandere Folklor Dansları

Tüm Karadeniz'de en sert folklor dansları Aslandere köyünde olup, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün yapacağı basit bir organizasyonla bu kaynak otellerde gece animasyonunda kullanılabilir.

4.5. BÖLGE HELİSKİ İMKÂNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2006 yılında Ayder'de sadece bir otelde 30 teknik yardım görevlisi ve 186 heliski kullanıcısının gelişi ile başlayan faaliyetler 2007 yılında 40 teknik görevli 244 heliski kullanıcısı ile devam etmiştir. Teknik görevliler kış boyu devamlı kalırken heliski yapan turistler ortalama birer hafta kalmışlardır. 2008 başı kış aylarında teknik görevli sayısı 70 heliski kullanan sayısı 301 e yükselince Ayder de ikinci bir otel devreye girmiştir. 2009 başı kış aylarında ise bu iki otelin yanı sıra İkizdere kaplıcasında yeni açılan otelde gereken ek rezervasyonlar yapılmıştır. Özellikle bölge heliski için ideal şartlara sahip olup bu turizm türünün gelişmesi desteklenmelidir. Bu faaliyetin tüm proje alanına yayılabilmesi için uygun bölgeler tespit edilmiş olup bu bölgeler 1/100.000 ve 1/250.000 ölçekli planlarda gösterilmiştir. Nihai uygunluk kararı mutlaka bizzat bu sporu uygulayan uzman kişi ve kuruluşlarca verilmelidir. Bu maksatla Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 2009 kışında bölgeye gelecek heliski uzmanlarına planda önerilen alanları göstermesi ve görüşlerini alarak plan izleme kuruluna bildirmesi, bir sonraki adımların planlanması için yeterli girdiyi sağlamış olacaktır.

4.6. DİĞER KAYNAKLAR

Rize İli bütününde Söğütlü, Çayeli, Hisarlı plajları günümüzde yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak bu plajlara Kıyı Kanunu nedeniyle; mevcut durumları dışında, ilave bir yatırım önerilememiştir. İl'in proje halinde olan; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak ilan edilen; Gürcüdüzü mesire alanı, yöre halkına hitap edecek

rekreasyon alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alana mevcut yatırımlar dışında bir yatırım önerilmemektedir. Rize kalesi, botanik çay bahçesi Ayder Kaplıcası, kemer köprüler, Fırtına deresi rafting faaliyetleri, Verçenik, Kaçkar ve Altıparmak zirveleri, turizm açısından mevcut kullanımları devam eden kaynaklar olarak değerlendirilmiştir. Verçenik özellikle kaya ve baca tırmanışı gibi dağcılık faaliyetlerine elverişlidir. Yukarıda adı geçen kaynaklar dışında; İl genelinde koruma altına alınmış çok sayıda tarihi, arkeolojik ve doğal değerler bulunmaktadır. Bu kaynaklara ek bir yatırım öngörülmemiştir.

5.TRABZON İLİ PLAN KARARLARI

5.1. GENEL

Trabzon bölgede turizm faaliyetlerinin en yoğun olduğu ildir. Sahil yolunu kullanan turistlerintümü Trabzon'dan geçtiği gibi, bölgenin tek hava alanına sahip olması nedeniyle uçakla bölgeye giriş çıkış yapan turların tümü de (%33 oranındadır) Trabzon'a uğramaktadır. Bölgede tüm turların %100 oranında uğradığı tek kaynak Sumela Manastırı'dır. Merkez İlçe'deki kültürel, tarihi ve arkeolojik eselerin yoğunluğu, önemli bir el sanatları merkezi olması, Trabzon'a günümüzde olduğu gibi planlama döneminde de bölgeyi turizm merkezi yapacaktır. İl içindeki kaynaklara ilişkin üretilen plan kararları aşağıda sunulmuştur.

5.2. EYLEM BÖLGELERİ

5.2.1. Trabzon Kenti Eylem Bölgesi

Çok sayıda kaynağı bünyesinde bulunduran Trabzon'un turizm sektöründen daha fazla pay alabilmesi için Zaganos ve Tabakhane vadileri projelerinin karayolundan otobüs girecek şekilde geliştirilmesi ve bu projelere hatıra eşyası satış ve üretim birimlerinin eklenmesi özellikle önerilmektedir. Ayasofya müzesi çevresinin otopark destekli olarak yeniden düzenlenmesi, Trabzon Müzesi olarak kullanılan konağın trafik ulaşımına tekrar açılması Trabzon Kentindeki turizm faaliyetlerini arttıracak diğer tedbirlerdir. Kent bütünü uzun vadede turizm açısından bir çekim merkezi olarak değerlendirilmelidir.

5.2.2. Sultan Murat Yaylası Eylem Bölgesi

Sultanmurat Yaylası çok sayıda yaylayı içeren doğal bir çanağın içinde yer almakta olup bu yerleşmeleri bir bütün olarak yorumlamak gereklidir. Yayla doğal güzellikleri yanı sıra, Uzungöl'e yakınlığı nedeniyle gelecekte önemli bir konaklama merkezi olmaya adaydır. Yaylada yeni açılmış bir otel 2008 yılında sadece Uzungöl konaklamasına hizmet ederek mevsimi işletme karı ile kapatabilmiştir. Bu açıdan tüm Doğu Karadeniz dağlarında nadir birkaç örnekten biridir. Yayla aynı zamanda dağlardan geçen öneri turizm güzergâhı üzerinde yer almakta olup bu nedenle gelecekte önemli bir mola ve geceleme noktası olmaya adaydır. Sultanmurat'ın diğer güçlü bir yanı halen inşaatı devam eden Çaykara-Sultanmurat yolunun tamamlanması ile yaylaya büyük tur otobüslerinin kolaylıkla erişmesi olacaktır. Yaylada gelişecek yatak

kapasitesinin kış aylarında da çalışabilmesi için gerek doğal çanak içinde gerekse bu çanağın dışında kayak imkânları araştırılmış ve özellikle doğal çanak dışında olmak kaydı ile çok sayıda olanaklar görülmüştür. Bölgenin çok detaylı olarak 1/25.000 ölçekte çığ etüdünün yapılması ve bu etüt sonuçlarına göre ilk önce çevre düzeni planı yapılarak turizm merkezi ilan edilmesi bu aşamadan sonra gerekli alt bölge uygulama imar planlarının gerçekleştirilerek arazi tahsisi yoluyla yatırıma açılması önerilmektedir.

5.2.3. Samandıra Yaylası Konaklama Gelişim Merkezi

Sumela'nın Ayder ve Uzungöl gibi geceleme olanağı yaratma potansiyeli dikkate alınarak, yakın çevrede yeni bir konaklama merkezinin ticari olarak başarıyla çalışabileceği görülmüştür. Çakırgöl projesi Altındere milli parkına güneyden bitişik olup bu proje talebin dağ yolu üzerinden gelen kesimini karşılayacaktır. Ancak, sahil yolunu kullanıp, Sumela'yı gördükten sonra tekrar sahil yolundan turlarına devam edecek turistlerin Sumela gecelemesi için yeterli yatak bölgede mevcut değildir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu nedenle Maçka'yı marka kent olarak tanımlamasına rağmen bu yerleşmede konaklama birimi geliştirecek boş ve uygun alanlar yoktur. Bu nedenle Sumela konaklaması, Altındere Milli Parkına bitişik Samandra ve Armutluk yaylalarında planlanmıştır. Bölgenin Ayder gibi orman içi boşluk olması, çok geniş bir manzarası bulunması, Sumela'nın günübirlik turlarla yürüme mesafesi içinde bulunması önemli avantajlarıdır. Halen bu yaylalara milli park kapısında başlayan bir orman yolu ile ulaşılmakta olup, yolun 1 metre daha genişletilerek asfaltlanması halinde orta boy tur otobüsleri bölgeye erişebilecektir. Bu bölgede yapılacak imar planının bölgenin tapulu olması dikkate alınarak 18.madde uygulamalı olarak tasarlanması, yapıların ahşap ve en çok 2 katlı olması, tesis türlerinin apart otel olarak belirlenmesi doğru çözüm olarak görülmektedir. Böylece Ayder Yaylası'na benzer bir fizik görünüm sağlanırken uzun süreli kalışa müsait, doğasever münferit turist talebi de karşılanmış olacaktır. Bölgede kış yoğunluğunu arttırmak amacıyla bir adet çok maksatlı (basit kayak, snow tube, kızak gibi) küçük bir telesiyej önerilmiştir.

5.3. TURİZM MERKEZLERİ

5.3.1. Şolma Turizm Merkezi

Şolma Turizm Merkezi Kulin dağı- Örnek Alan- Şolma- Figanoy- Abayır- Lişer ve Kayabaşı tesislerini içeren Çakırgöl- Hamsiköy- Samandıra ve Trabzon kaynaklı günübirlik turlar içinde yer almaktadır. Şolma yayla bütünlüğünü

bozmayacak şekilde, yaylanın Akçaabat'a bakan yamaçlarında bir adet günübirlik tesis konumlanması, Lişer yaylası dışında tüm yaylalarda kesin yapı yasağı uygulanması önerilmiştir. Lişer yaylası halen boş olup bu yaylada iki veya üç adet konaklama tesisi olacak geniş ve güzel manzaralı alan mevcuttur. Bu alanların Kayabaşı Yayla Tesisleri'ne benzer tesislerle değerlendirilmesi önerilmiştir. Bölgenin planda önerilen (arazide mevcuttur) yol dışında, kısa bir yolla Akçaabat'a bağlanması halinde yaylalar üzerinde büyük bir ikinci konut baskısı oluşacaktır. Bu nedenle böyle bir bağlantı yapılmamalı, planda önerilen yol ise doğal çevreyi bozmaması açısından sanat yapılı stabilize olarak korunmalıdır.

5.3.2. Yılantaş Turizm Merkezi

Yılantaş Turizm Merkezi'nde herhangi bir mukayeseli üstünlüğü olan çekim unsuru mevcut değildir. Zirvede yılana benzediği ileri sürülen kaya parçasının da ilgi çekici bir özelliği yoktur. Bu nedenle bu bölgede herhangi bir plan kararı getirilmemiştir.

5.3.3. Pazarcık Turizm Merkezi

Pazarcıkta halen aynı anda yürütülen yol ve hidroelektrik santralleri ve işlere ait şantiyeler çevreyi ileri derecede tahrip etmiş bulunmaktadır. İnşat çalışmaları bitirilip şantiyelerin kaldırılmasında sonra bölge planlanabilir hale gelebilir. Bu haliyle mevcut 1/25.000 ölçekli harita ile arazi arasında ilişki kurmak dahi mümkün değildir. Bu nedenle bu bölgeye ilişkin karar üretilmemiştir.

5.3.4. Araklı Turizm Merkezi

Araklı Turizm Merkezi'nde mola noktası olarak değerlendirilmesi ve bakı noktasında günübirlik tesis ve bakı teraslarının oluşturulması önerilmektedir.

5.3.5. Karadağ Turizm Merkezi

Turizm merkezi Karadağ, Balıklı, Hıdırnebi, Kuruçam, Büyükyayla yaylalarını kapsamaktadır. Karadağ Turizm Merkezi dışında olan Kadıralak yaylası da dahil bu yaylalar; Trabzon, Hıdırnebi, Kayabaşı ve Lişer kaynaklı günübirlik turlarla ziyaret edilebilecek yaylalar olup sadece Karadağ yaylasına bir adet günübirlik tesis önerilmiştir.

5.4. NOKTASAL PLANLAMA KARARLARI

5.4.1. Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi

Mevcut durumu ile Doğu Karadeniz Turizmini ayakta tutan üç temel direkten biri olan Uzungöl 1437 si belediye 144'ü turizm belgeli olmak üzere toplam 1581 yatak ile önemli bir uğrak ve konaklama noktası olarak hizmet vermektedir. Belediyenin üst üste 2 yıl boyunca 1'er haftalık örnekleme ile yaptığı gözlemlere dayalı olarak bildirdiğine göre yerleşmeyi yılda yaklaşık 200.000 kişi ziyaret etmektedir. Gelenlerin % 30 unun tur otobüsleri, % 60 'ının özel otoyla, %10 unun ise Ayder konaklaması günübirlik turları ile geldiği izlenmiştir. Turizm mevsimi 15 Haziran -15 Eylül arası olup pik talep Temmuz ve Ağustos olmakta, bu aylarda yaklaşık 100-150.000 kişilik bir geceleme talebinin karşılanamadığı Belediye tarafından ifade edilmektedir.

Yerleşmenin imar planı İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış olup halen uygulaması devam etmektedir. Planın yerinde incelemesi sonucu planda toplu konut alanı olarak gösterilen bölgede otel yapılması halinde, önemli bir geceleme talebinin karşılanacağı, otelin göl manzarası olmasına rağmen arkasındaki orman içinde kaybolması nedeniyle silueti kesinlikle etkilemeyeceği görülmüştür. Henüz inşaat veya arazi düzenleme çalışmaları başlamamış olan bu bölgede imar planının turizm tesis alanı olarak değiştirilmesi önerilmektedir. Uzun vadede bölgeyi ziyaret edecek nüfusun artması ile imar planında önerilen ek turistik tesis alanlarının da yetmeyeceği açıkça görülmektedir. Yakın çevrede yapılan araştırmada günümüzde olduğu gibi uzun vadede de Uzungöl konaklamasının Sultan Murat Yaylası'nda olacağı görülmüştür. Mevcut yatak kapasitesinden kış aylarında da faydalanabilmek maksadıyla yakın çevrede yapılan araştırmada çığ tehlikesi ve yoğun orman dokusu nedeniyle kayak imkânı bulunamamıştır. Haldizen bölgesinde çıplak ve dik yamaçlar bulunmasına rağmen aradaki mesafenin uzunluğu ve bu bölgede kayakçı toplanma alanı olmaması nedeniyle Haldizen de kayak tesisleri önerilmemiştir. Ancak Ayder de olduğu gibi kış aylarında Haldizen'in heliski maksatlı kullanılabilmesi için uzman şirketlere gösterilmesi ve görüşlerinin alınması gereklidir.

5.4.2. Altındere Milli Parkı

Sumela Manastırını bünyesinde barındıran Altındere milli parkı tüm Doğu Karadeniz de en çok ziyaretçi çeken kaynaktır. Milli park planları Çevre ve Orman Bakanlığı'nca yaptırılmış olup Çakırgöl Kayak Merkezi'ne ulaşım

sağlayan güzergâhı milli park içinden geçirmeyen plana Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın itirazı üzerine, plan tasdik edilmemiş durumda beklemektedir. Sorunun biran önce çözümü, Çakırgöl Kayak Merkezi'nin geleceğini belirleyeceği gibi kış aylarında Çakırgöl Kayak Merkezi'den kaynaklanan Sumela günübirlik talebinin geleceğini de belirleyecektir.

5.4.3. Vazelon Manastırı

Bölgede ikinci bir Sumela Manastırı olmaya aday Vazelon Manastırı'nın tüm proje alanında en yüksek öncelikle restore edilmesi ve çevre düzenlemesinin yapılarak yolunun asfaltlanması ve otoparkla desteklenmesi önerilmektedir. Vazelon Manastırı'nın restore edilmesi halinde Sumela'da olduğu gibi (günümüz rakamları ile) yılda 200.000 kişilik ziyaretçisi olacağı tahmin edilmektedir. Böyle büyük bir taleple karşılaşacak olmasına rağmen manastır yakın çevresinde ormanı tahrip etmeden günübirlik tesis yapılabilecek alan bulunamamıştır.

5.4.4. Kuştul Manastırı

Kuştul Manastırı aşırı derece tahrip olmuş ve ancak meraklıları tarafından tırmanılarak ziyaret edilebilecek dik yamaçlı bir tepe üzerinde yer almaktadır. Planda önemli bir tur güzergâhı üzerinde yer almamasına rağmen Kuştul Manastırı planın uygulanmasından sonra, Çakırgöl, Samandıra ve Trabzon da geceleyecek turistlerin günübirlik tur güzergâhında yer alacaktır. Günümüzde de kısıtlı miktarda turist (Yılda 800 Yunanlı, 500 yerli) tarafından ziyaret edilmektedir.
Yukarıda özetlenen nedenlerle Kustul Manastırı'nın sadece ön cephesinin restore edilmesi tepenin altındaki balık çiftliği çevresinde bir adet günübirlik tesis yapılması önerilmektedir.

5.4.5. Sisdağı Yaylası

Yayla merkez yayla niteliğinde olup yaz aylarında çok sisli, kış aylarında ise çok soğuk ve rüzgarlıdır. Yayla da daha önce yaptırılan çığ etüdünü esas alan bir kayak projesi geliştirilmiş ve proje ekte sunulmuştur. Yaylanın topoğrafik özellikleri nedeniyle projenin maliyeti yüksektir. Yaylada yaz aylarının çok sisli geçmesi, bazen sisin bir hafta devam etmesi ve proje alanının planlanan tur güzergâhından uzak, sapa bir konumda yer alması nedeniyle yaylanın yaz doluluğu çok düşük olacaktır. Sadece kış aylarında çalışacak bir kayak tesisinin ise pahalı olması nedeniyle karlılığı düşük olacaktır. Bu nedenle sis dağı projesinin plan döneminde uygulamaya konması önerilmemiştir.

5.4.6. Çal Mağarası

Kayıt tutulmamasına rağmen görevlinin ifadesine göre; mağara 2007 yılında yaklaşık 4000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Ziyaretçilerin 1/3 ü minibüs turları ile 2/3 ü özel otoyla gelmişlerdir. Mağara önündeki doğal havuzun temizlenerek bir süs havuzu haline getirilmesi otoparkın genişletilerek, yamaçtan taş düşmesinin engellenmesi yeterlidir. Mağaranın üst kotlarında yer alan Çalköy Demirli Mahallesi, Çal mağarasına yakınlığı, geniş açıklıklara sahip güzel manzarası ve münferit gelişleri yoğunluğu dikkate alınarak ev pansiyonculuğunun gelişebileceği bir bölge olarak değerlendirilmiştir.

5.4.7. Ocaklı Köyü Kilisesi

Maçka çıkışlı Örnekalan-Liser günübirlik tur güzergâhı üzerinde kalan Ocaklı köyü kilisesi iyi korunmuş çatısı kapalı nadir bir örnektir. Yeni tamamlanan kadastro çalışmalarında mülkiyeti hazineye kaydedilmiş olan kilisenin restorasyonu, çevre düzenlemesinin yapılması, yolun son noktasına otopark yapılarak kilise arasındaki patika yolun düzenlenmesi önerilmektedir.

5.4.8. Sera Gölü

Yıldızlı Belediyesi'nden alınan bilgiye göre Sera Gölü'nün koruma amaçlı imar planı tamamlanmıştır. Plan Kıyı Kanunu esas tuttuğundan dolayı kıyıdan ilk 50m park alanı olarak planlanmıştır. Dolayısıyla göl çevresinde ilave günübirlik tesis ve ya konaklama tesisi yapılması olanaksız hale geldiği gibi mevcut tesisin de yıkımı gerekmiştir. Bu nedenle gölün mevcut hali ile rekreasyon amaçlı olarak kullanılması önerilmiştir.

5.4.9. Hamsiköy

Hamsiköy günümüzde turlar tarafından mola noktası olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımının ilerde de devam edeceği öngörülmektedir. Köyün yapısı ve konumu incelendiğinde ev pansiyonculuğun desteklenmesi ve Armutlu ve Samandra'da öngörülen tesislere ilave olarak gelişmesi beklenen bu bölgenin 1/1000 ölçekli imar planının yapılarak kontrolün sağlanması önerilmektedir.

5.5. DİĞER KAYNAKLAR

Trabzon İli bütününde Beşikdüzü, Söğütlü, Pelitli, Sürmene plajları günümüzde yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak bu plajların bir kısmına plaj arkası yoğun yapılaşma, bir kısmına ise Kıyı Kanunu nedeniyle; mevcut durumları dışında, ilave bir yatırım önerilememiştir. İl'in mevcut ve proje halinde olan; Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak ilan edilen; Çal-camili, Savanados, Sazalan, Tilkibeli, Çamburnu mesire alanları, yöre halkına hitap edecek rekreasyon alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alanlara mevcut yatırımlar dışında bir yatırım önerilmemektedir. Ayasofya, Atatürk Köşkü, Boztepe, Haçka Baba türbesi ve yaylası, Akçakale Kalesi, Glida Kalesi turizm açısından mevcut kullanımları devam eden kaynaklar olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda adı geçen kaynaklar dışında; İl genelinde koruma altına alınmış çok sayıda tarihi, arkeolojik ve doğal değerler bulunmaktadır. Bu kaynakların bir kısmı yakın çevrede konaklayanlar tarafından günübirlik ziyaret edilebileceği gibi, bir kısmı da yol boyu seyahat sırasında ziyaret edilebilir. Bu kaynaklara ek bir yatırım öngörülmemiştir.

IV. MEKÂNSAL OLMAYAN PLANLAMA KARARLARI

1.TANITIM

Projenin başarılı olabilmesi doğru tanıtımla gerçekleştirilebilir. Tanıtım 3 ayrı kitleye ayrı yöntemlerle yapılmalıdır. Tanıtım yapılacak kitleler ve tanıtım yöntemleri aşağıda özetlenmiştir.

a) Projenin Yerel Halka Tanıtımı

Bu tanıtım projenin yerel ekonomiye sağlayacağı sosyal ve ekonomik faydalara ağırlık vererek yerel siyasetçiler ve kamu yöneticileri tarafından yapılmalıdır. Tanıtım ortamı her türlü yerel basın ve yayın organı ile yerel toplantılar olmalıdır. Tanıtımda projenin bir kalkınma projesi olduğu görüşü özellikle vurgulanmalıdır.

b) Projenin Tur Operatörlerine Tanıtımı

Bu tanıtım proje uygulaması ile oluşacak yeni ulaşım ağının, konaklama merkezlerinin ve çekim noktalarının tur operatörlerine proje izleme grubunca anlatılması şeklinde olacaktır. Bu tanıtımın tur operatörlerini proje izleme merkezine davet ederek toplu halde ve profesyonelce yapılması önerilmektedir.

c) Projenin Bölgeyi Ziyaret Edecek Münferit Turist Adaylarına Tanıtılması

Bu tanıtım üç değişik ortamda yapılmalıdır. Birinci ortam televizyondur. Bu tanıtım ulusal yayın yapan televizyonlarda zaten yapılmaktadır. Yeni yapılacak tanıtımlarda;

1) Bölgenin yaz mevsiminin Temmuz ve Ağustos münhasır olmadığı gerçek mevsimin Mayıs başından Eylül 15'e kadar olduğu,

2) Dağlarda yapılan asfaltlama çalışması sonucu özel aracıyla gelecek münferitçilerin yol probleminin ortadan kalktığı,

3) Proje sonucu günümüze kadar ziyaret edilemeyen yeni kaynakların devreye girdiği,

4) Bölgenin yeni kış turizm yatırımları ve,

5) İnternet ortamında interaktif tanıtım-rezervasyon imkânları olduğunun,

vurgulanması, internet adresinin verilmesi gereklidir. Bu tanıtım pazarlamaya yönelik profesyonel bir anlayışla ele alınmalı ve program akışı sadece T.V. programcısına bırakılmamalıdır.

İkinci tanıtım ortamı internettir. Bu yöntemle; bölgenin turizm olanakları etkileşimli bir harita arayüzü ile tanıtılacaktır. Haritada bölgenin uydu görüntüleri üzerinde yollar, turistik ilgi noktaları, oteller vb. gösterilecektir. Kullanıcı herhangi bir öğeye dair detaylı bilgilere ulaşabilecek ve aynı arayüz üzerinden tıklayıp bilgi aldığı otele rezervasyon talebini iletebilecektir. Kullanıcılar haritanın dilediği yerini daha yakından inceleyebilecektir, harita üzerinde dilediği gibi hareket edebilecektir. İlgi noktalarına ait içerik sayfaları; tanıtım resimleri, metinler ve videolar içerebilir. İnternet tarayıcıları için hazırlanan bu tanıtım uygulaması dilenirse tamamı üç boyutlu bir ortam sunan bir uygulama haline getirilebilir. Bu site Doğu Karadeniz'i bir bütün olarak hem kaynakları hem de konaklama imkânları ile tanıtarak, istenirse konaklama tesislerinin detay tanıtımı ve rezervasyon imkânı sunabilecektir. Doğu Karadeniz de yer alan tüm konaklama birimlerinin bu siteye kaydı yapılacaktır. Bu siteden kendi sitesine geçiş talep eden konaklama birimleri ana siteye cüzi bir kayıt ücreti ödeyeceklerdir. Ana site kanalıyla rezervasyon alıp gelir temini halinde konaklama birimi ana sitenin sahibi olan proje izleme birimine belirli bir komisyon ödeyecektir. Bölge içinde oluşacak 9,5 milyon gecelemenin %10unun bu site kanadıyla pazarlanması ve geceleme başına sadece 1 TL gibi son derece düşük bir komisyon alınması halinde bile ana sitenin yıllık geliri 950.000 TL olacaktır. Bu gelirle proje yönetiminin genel giderleri rahatlıkla karşılanabilir.

Üçüncü tanıtım şekli iki numaralı tanıtımın bölge içinde yapılmasıdır. Bu tanıtımın karayolu üzerinde yapılacağı en doğru yer sahil yolunun Ordu İl girişinde konumlanmış, sahil yolundan cepheli, geniş otoparkı olan yeni bir turizm enformasyon binasıdır. Bu suretle bölgeye hazırlıksız olarak gelen münferit turistlerin bilgilendirilmesi mümkün olacaktır. Benzer bir tanıtım merkezinin bölgeye havayoluyla gelen turistlere yönelik olarak Trabzon Havalimanı'nda düzenlenmesi önerilmektedir.

2. LEVHALAMA

Gerek günümüzde gerekse gelecekte özel araçları ile dağlarda dolaşacak turistlere hizmet vermek amacıyla yol güzergâhının kavşak noktalarında yön gösterici levhalar konması son derece büyük bir ihtiyaçtır. Bu konuda Gümüşhane Valiliğinin Avrupa Birliği hibe fonlarını kullanarak yaptırmış olduğu levhalama çalışması son derece başarılı olup standardizasyon sağlanması için aynı çalışmanın diğer illerde de yapılması önerilmektedir.

3. YEREL EL SANATLARININ DESTEKLENMESİ

Yerel el sanatlarının desteklenmesi için eğitim seminerlerinin açılması ve sektör içinden ciddi talep gelmesi halinde sektöre yönelik özel çıraklık eğitimi için gerekli kamu desteği sağlanmalıdır. Ancak bundan da önemli olanı kamunun yerel el sanatlarının satılabileceği doğru noktalarda, doğru mekânların oluşumunu sağlamasıdır. Temel geceleme ve mola noktaları doğru mekânlardır. Projenin tamamlanması ile sahil yolundan (özellikle Trabzon ve yakın çevresi) yılda 1 milyon turist geçecektir. Trabzon'un içinde (yoldan giriş almak kaydı ile) veya karayolu üzerinde yakın çevresinde, yerel el sanatlarının hem imalatını hem de pazarlamasını yapan alışveriş sarayları kurulması halinde bu işletmeler başarılı olarak çalışabilir. Örnekleri Güney sahillerimizde mevcuttur.

Ayrıca, çay ve fındık gibi marka olmuş yerel ürünlerin ambalajlanmasında yine yerel el sanatı ürünü minyatür sepet ve dokumaların kullanılması etüd edilmelidir.

4. YAYLA ŞENLİKLERİ

Günümüzde geleneksel olarak yürütülen yayla şenliklerinin genelde turist çekmediği, katılanların çevre köy ve yaylalardan gelen yerel nüfus olduğu izlenmiştir. Altyapısı olmayan yaylalarda yapılan festivaller, bazı yaylalarda önemli çevre hasarına neden olmaktadır. Sektöre günümüzde katkısı olmamasına rağmen uzun vadede bazı yayla şenlikleri, bölge dışı turist çekim unsuru olarak kullanılabilecektir.

5. MARKALAŞMA

Turizm sektöründe markalaşma pazarlama açısından son derece önemlidir. Bölgenin marka olmuş tüm tarihi, arkeolojik ve doğal değerleri, yerleşmeleri, yeme içme tesisleri, yemekleri ve folklor ü her türlü tanıtımda öne çıkarılmalı bu markalara ilave olarak bu plan yoluyla markalaşması önerilen Efirli, Tirebolu, Şebinkarahisar ve Samandra nın da tanıtıma dâhil edilmesi önerilmektedir. Ancak en önemli marka Doğu Karadeniz'in kendisi olmalıdır.

Bölgenin bir bütün olarak markalaşması için özel bir tanıtım logosu saptanmalıdır. Bölge karakteri dikkate alınarak "Yeşil Yolculuk" logosunun pazarlamada önem kazanacağı düşünülmüştür.

V. UYGULAMA ÖNERİLERİ

1. PROJE YÖNETİMİ

Proje idari yönetim ve koordinasyonun proje bütününde yer alan beş ilin valileri tarafından kurulacak bir komisyon kanalıyla sağlanması önerilmektedir. Bu komisyon sadece bu işle uğraşan bir sekretarya ya sahip olmalı, uygun gördüğü konularda profesyonel danışmanlık hizmetlerini kamu dışından almalıdır. Ayrıca, Master Plan'ın öneri ve öngörülerinin hayata geçirilmesinde toplumun çeşitli katmanlarından oluşturulacak bir ortak akıl platformu ve yerel inisiyatif oluşturulması ve konsensus sağlanması planın uygulanması açısından gerekli görülmektedir.

Proje bünyesinde kamu eliyle yapılacak temel altyapı yatırımları il özel idareleri tarafından yürütülecektir. Proje temel olarak tur turizmine dayalı olduğu için temel altyapı yatırımlarının eşdeğer sürelerde tamamlanması hayati önemdedir.
Prensip olarak turizm sektörünün gelişmiş olduğu alt bölgelerde üst yapı yatırımları özel sektöre bırakılmalıdır. Sektörün hiç gelişmemiş olduğu alt bölgelerde gerek ülkenin geçmiş yıllarında yaptığı, gerekse Karadeniz illerinde halen uygulanan kamu eliyle (özel idareler) öncü örnek tesisler gerçekleştirilmelidir. Bu tesisler kamu eliyle işletilmemeli, müstecire kiralanmalıdır. Merkezi hükümetin yıllar önce yaptığı, kamu eliyle öncü örnek tesis yapmak, bölgede turizm gelişinceye kadar mülkiyeti elinde tutmak, istenen gelişme seviyesine erişince satmak modeli Karadeniz'de de başarıyla uygulanabilir.

2. PROJE UYGULAMA ETAPLAMASI

Planlama dönemi 15 yıllık bir perspektife sahip olmasına rağmen projenin toplam 6 yılda çok büyük bir kesimi gerçekleştirebilir. İlk üç yılda bir yandan dağlardan geçen öneri ulaşım aksı düzenlenip asfaltlanırken diğer yandan bu yollar üzerinde kalan önemli geceleme merkezlerinin harita alımı, jeoteknik etüt yapımı ve imar planı hazırlanması işleri tamamlanabilir. Ulaşımı temin edilmiş ve imar sorunları çözülmüş gelişme alanlarının üstyapı yatırımları projenin üçüncü yılından başlayıp talebe göre 15 yıla kadar devam edebilir. Burada önemli olan projenin topluma doğru tanıtım teknikleri ile tanıtılması ve

pazarlanmasıdır. Bu işin başarıyla yürütülmesi halinde hızlı bir talep artışı ve bunu karşılayacak yatak arzı olabilecek, proje çok daha kısa bir sürede tamamlanabilecektir. Efirli, Tirebolu, Şebinkarahisar, Trabzon Maçka Samandra gibi marka yerleşmelerde önerilen uygulamalarda ilgili belediyeler veya özel idareler tarafından derhal başlatılabilir ve 5–6 yıl içinde tamamlanabilir.

VI.PROJE ÇIKTILARI

1. GENEL

Doğu Karadeniz Turizm Master Planının tam olarak uygulanması sonucu bölgede yıllık6.501.000 geceleme yaratılabileceğine daha önce işaret edilmiştir. Bu gecelemenin yaratacağı yatak adedi hesaplamasında aşağıdaki yaklaşım esas alınmıştır.

1. Günümüzde dağlarda yer alan ve büyük ağırlıkla turizm sektörüne hizmet veren tesislerde yıl boyu doluluk oranı % 18 civarındadır (Kesin istatistikî bilgi olmayıp işletmeciler görüşü ortalamasıdır).

2. Madde 1 de belirtilen yatak stoku pik dönem yaz talebini karşılayamadığı için yaz talebi temel olarak iş maksatlı gelişler için yapılmış şehir otellerindeki doluluğu yükseltmektedir.

3. Planlama dönemi içinde de piyasa ekonomisi gereği sistem bu şekilde çalışmaya devam edecek ancak salt turizme hizmet veren tesislerde doluluk oranı %25 lere çıkacaktır. Bunun nedeni yaz mevsimini uzatmak için yapılacak ek tanıtım ve projede belirli bölgelerde hem yaz hem de kış turizmine hitap eden tedbirler alınmasıdır.

4. Bölgeye gelecek yıllık 8.151.000 geceleme talebinin %25 yıllık doluluk ortalaması ile gerektireceği yatak talebi yaklaşık 89.326'dIr. Bu değer salt turizme hitap eden dağ otelleri yanı sıra çok maksatlı şehir otellerinin sadece turizme hizmet eden payını kapsamaktadır. Bölgede günümüzde mevcut toplam yatak 9.668 i turizm 9.403 ü belediye belgeli olmak kaydı ile 19.071 dir.

Sonuç olarak turizm master planın gerçekleşmesi ile sadece turizme hitap edecek ilave yatak sayısı 70.255 olarak hesaplanmaktadır. Bu ilave değerin bölgeye getireceği ek ekonomik değerler aşağıda özetlenmiştir.

A. İnşaat Sektörü

- Yatak başına 25 m2 kapalı alan varsayımı ile 1.756.375 m2 inşaat
- 500 TL/m2 inşaat maliyeti ile 878.187.500 TL inşaat cirosu

B. Ek İstihdam

- Yatak başına 0.20 personel varsayımı ile 14.051
- Ticaret ve hizmetler sektörü ek istihdam (takribi) 4.000

Ara Toplam 18. 051

- Multiplier Effect (çarpan katsayısı) İstihdamı (x5) **90.255**
  (Çakırgöl projesinde 7 kabul edilmiştir.)

Yukarıdaki hesaplamalara yol inşaatı altyapı inşaatları ek hizmet tesisleri inşaatları ve tüm inşaatlarda çalışacak istihdam ve teknik altyapı inşaat maliyetleri dâhil edilmemiştir.

2. PROJENİN GIDA İHTİYAÇLARI

Projenin bölge içinden temin edilebilecek yıllık gıda talebi aşağıda hesaplanmıştır.

a) Süt, 0,25 litre/kişi/gün = 2.037.750 litre
b) Peynir 30 grm/kişi/gün = 245 ton
c) Tereyağı 30 gram/kişi/gün = 245 ton
d) Bal, reçel,30 gram/kişi/gün = 245 ton
e) Ekmek 0,75 ekmek/kişi/gün = 6.113.250 adet
f) Alabalık (1/2 balık/ kişi/gün) = 4.075.500 adet
g) Deniz balığı(¼ balık /kişi/gün) = 2.037.750 adet
h) Şişe suyu 1 litre/kişi/gün = 8.151.000 adet (1 litrelik şişe)
i) Et 250 gram/ kişi/gün = 2.038 ton
j) Meyve-Sebze-Salata 1 kg/kişi/gün = 8.151ton
k) Yumurta ½ yumurta/kişi/gün = 4.075.500 adet
l) Tavuk 1/6 tavuk/ kişi/gün = 1.358.500 adet

Yukarıda belirtilen tüm gıda malzemelerini planlama dönemi içinde ek tedbirler almak kaydı ile bölge içinden temin etmek mümkündür. Günümüzde bu talebin önemli bir kesimi bölge içinden temin edilmekte olup sadece kaliteli süt ve süt ürünlerinde darboğaz mevcuttur. Talebin artması ile planlama dönemi içinde kaliteli et darboğazı da oluşabilecektir. Bu nedenle gerek gelecekteki turizm talebinin karşılanması gerekse bölge dışına ihracatın desteklenmesi için, özellikle hayvancılık sektöründe ek tedbirler alınmalıdır. Toplu hayvansal üretim ve bundan da önemlisi toplu süt toplama ve işleme merkezleri kurulmasına öncelik verilmelidir. Dağlardaki kaynakları devreye sokmak maksadıyla önerilen asfalt yol, süt toplama da temel sorun olan ulaşım sorununun çözümüne yardımcı olabilecektir.

EKLER

1. FESTİVAL VE YAYLA ŞENLİKLERİ

1.1. Giresun İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Yapıldığı Tarih
Uluslararası Giresun Altın Fındık Film Festivali	15–25 Mayıs
Uluslararası Giresun Aksu Festivali	20–23 Mayıs
Eynesil Dizgine Şenliği	Mayıs'ın 3. Haftası
Uluslararası Bulancak Kültür Ve Sanat Festivali	Haziran'ın 2. Haftası
Keşap Kültür Ve Sanat Şenliği	Temmuz'un 2. Haftası
Bulan Yaylası Taflan Şenliği	Temmuz'un 2.haftası
Çıkrık Kapı Şenliği	Temmuz'un 1. Haftası
Şebinkarahisar Kültür Sanat Ve Ceviz Festivali	Temmuz'un 1. Haftası
Kuşdili Festivali	Temmuz'un 1. Haftası
Yela Kültür Ve Sanat Festivali	Temmuz'un 1. Haftası
Seyyid Mahmut Çağırgan Veli Anma Günü	Temmuz'un 1. Haftası
Dikme Taş Yayla Şenliği	Temmuz'un 1. Haftası
Çiriş Düzü Şenliği	Temmuz'un 1. Haftası
Karaovacık Yayla Şenliği	Temmuz'un 2. Haftası
Kümbet Yayla Şenliği	Temmuz'un 2.Haftası
Görele Kemence ve Horon Şenliği	Temmuz'un 3.Haftası
Paşakonağı Yayla Şenliği	Temmuz'un 2.Haftası
Yaşmaklı Ağaçbaşı Yaylası Otçu Göçü Şenliği	Temmuz'un 4. Haftası
Sağrak Gölü Yayla Şenliği	Temmuz'un 4. Haftası
Sis Dağı Şenliği	Temmuz'un 4. Haftası
Bektaş Yayla Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
Yağlıdere Kivi şenliği	Kasım Ayı

1.2.Gümüşhane İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Yapıldığı Tarih
Alacapazar Yayla Şenliği	Haziran-Temmuz-Ağustos Aylarının Her Pazar Günü
Köse Dağı Yayla Şenliği	19 Temmuz
Kürtün Baraj Gölü Su Sporları	26 Temmuz
Yeşilbük Yayla Şenliği	6 Temmuz
Araköy Yayla Şenliği	6 Temmuz
Taşköprü Kültür ve Yayla Şenliği	Temmuz'un 3.pazarı
Kabaktepe köyü Yayla Şenliği	12-13 Temmuz
Dörtkonak Köyü yayla Şenliği	13 Temmuz
Kadırga Yayla Şenliği	18 Temmuz
Kazıkbeli Yayla Şenliği	19-20 Temmuz
Kürtün Uluslararsı Oryantirik ve Macera Yarış Şenliği	21-25 Temmuz
Kuşburnu-Pestil Kültür Ve Turizm Festivali	27-28-29 Temmuz
Güvende Yayla Şenliği	26–27 Temmuz
Yeni Yayla (Santa şenlikleri)	26 Temmuz
Kırıntı Yayla Şenliği	27 Temmuz

1.3. Ordu İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Yapıldığı Tarih
Yokuşdibi Amatör Kar Etkinliği	26–27 Ocak
Bahar Şenliği	23–30 Nisan
Mayıs Yedisi Şenliği	20 Mayıs
Çataltaş Şenlikleri	20 Mayıs
Mayıs Yedisi Şenliği	20 Mayıs
Uluslararası Çocuk Ve Gençlik Tiyatroları Festivali	01–07 Haziran
Korgan Yaylası Yağlı Pehlivan Güreşleri Ve Orman Gülü Şenlikleri	20–22 Haziran
Düz Oba Yayla Şenlikleri	21–22 Haziran
Uluslararası Ordu Altın Fındık Kültür-Sanat Ve Doğa Festivali	30 Haziran–6 Temmuz
Deniz Şenlikleri	01 Temmuz
Çaybaşı Kültür Ve Sanat Festivali	04–06 Temmuz
Altın Fındık Kültür Ve Turizm Festivali	Temmuz
Tepealan Belediyesi Yaz Şenlikleri	10 Temmuz
Çınar Festivali	Temmuz 'Un 2.Haftası
Altın Fındık Kültür Ve Sanat Festivali	16–17 Temmuz
Perşembe Yaylası Şenlikleri	Temmuz'un 3.Haftası
Ünye Uluslararası Kültür-Sanat Ve Turizm Festivali	16–20 Temmuz
Güvenç Abdal Kültür Ve Anma Etkinliği	19–20 Temmuz
Geleneksel Çambaşı Yayla Şenliği	19–20 Temmuz
Kabadüz Kültür Ve Sanat Şenliği	26 Temmuz
Gelinkaya Kültür Sanat Ve Turizm Festivali	27 Temmuz
Çamlı Belediyesi Yaz Etkinlikleri Festivali	01–03 Ağustos
Deper Yayla Şenlikleri	02–03 Ağustos
Akkuş Argan Yaylası Kültür Turizm Festivali	02–03 Ağustos
Direkli Altın Bal Kültür-Sanat Ve Turizm Festivali	10–11 Eylül

1.4. Rize İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Yapıldığı Tarih
İkizdere Dağ Horozu Şenlikleri	Haziran'ın 4. Haftası
Çamlıhemşin Ayder Şenlikleri	Haziran'ın 4. Haftası
Yeşil Yayla Kültür Sanat Ve Çevre Festivali	Haziran'ın 4. Haftası
Tunca (Dutha) Kültür Festivali	Temmuz'un 1. Haftası
Ardeşen Küçük Yayla Kültür Şenlikleri	Temmuz 'un 2.Haftası
Rize Dağcılık Ve Turizm Şenliği	Temmuz 'un 2.Haftası
Kemer Köyü Dağ Şenlikleri	29–30 Temmuz
Anzer Bal Ve Yayla Şenlikleri	Temmuz'un 4.Haftası
Rize Çay Ve Turizm Festivali	Temmuz 'un 4.Haftası
Çayeli Çay Festivali	01–10 Ağustos
Ovit Yayla Şenliği	Ağustos
Ovit Kar Şenliği	Nisan' ın 3. Haftası
Ardeşen Sırt Ve Golazena Kültür Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Anzer Bal Ve Yayla Şenlikleri	Ağustos
Ardeşen Atmaca 53 Festivali	Ağustos'un 2. Haftası
Çamlık Küçük Ve Büyük Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Demirkapı Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Tozköy Likapa Şenliği	Ağustos'un 3. Haftası
Büyük Handüzü Yayla Şenlikleri	24 ağustos
Kalkandere Dostluk Şöleni	Ağustos'un 4. Haftası
Dünya Rizeliler Günü	Ağustos'un 4. Haftası
Güneyce Varda Şenlikleri	Ağustos'un 1. Haftası
Ardeşen Yeniyol (Oce) Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
Büyük Handüzü Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
İkizdere Çağarankaya Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Fındıklı Yeşil Altın Gümüş Deniz Festivali	Ağustos'un 3. Haftası
Ekşioğlu Vakfı Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Ardeşen Sırt Yayla Kültür Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Ardeşen Golazena Kültür Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Kaçkar Altıparmak Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası
Hemşin Şenlikleri	Temmuz 'un 2.haftası
Kuspa ve Palovit Yayla Şenlikleri	Temmuz 'un 4.haftası
Melyatderesi Şenlikleri	Ağustos'un 3. Haftası

1.5. Trabzon İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri

Etkinliğin adı	Etkinliğin yapıldığı tarih
Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu	Şubat
Beşikdüzü Kültür Sanat Ve Deniz Festivali	18–20 mayıs
Ağasar Kültür Şenliği	09–10 haziran
Lişer Yaylası Soğuksu Şenlikleri	Temmuz
Sürmene Kültür Sanat Ve Deniz Festivali Çamburnu Etkinlikleri	Temmuz
Hamsiköy, Çırali, Dikkaya, Güzel Yayla Sütlaç Festivali	Temmuz'un 1. Haftası
Ortaalan Şenlikleri	Temmuz'un 2. Haftası
Uluslararası Akçaabat Müzik Ve Halk Oyunları Festivali	13–20 temmuz
Alaca Yaylası Şenlikleri	Temmuz'un 3. Haftası
Karadağ Hırsafa Yayla Şenlikleri	Temmuz'un 3. Haftası
Kadırga Yaylası Şenlikleri	Temmuz'un 3. Haftası
Karadağ Yayla Şenlikleri Ekmek Kültürü Ve Sanat Festivali	Temmuz'un 2. Haftası-Ağustos'un 1. Haftası
Keşan Kültür Ve Balıkçılık Festivali	Temmuz'un 2. Haftası
Kadırga Yayla Şenlikleri	Temmuz'un 3. Haftası
Alaca Yayla Şenlikleri	Temmuz'un 3. Haftası
Taşköprü Kültür Ve Yayla Şenliği	Temmuz'un 3. Haftası
Sisdağı Şenlikleri	Temmuz'un 4. Haftası
Kaldırım Yaylası Şenliği	Temmuz'un 4. Haftası
Geleneksel Uğurlu Yayla Şenliği	Temmuz' un Son Haftası
Haçkalı Hoca Babayı Anma Festivali	27 Temmuz
Fındık, Karayemiş Ve Sanat Festivali	29–30 temmuz
Atasu Ambarlı Yayla Şenliği	Ağustos
Mataracı İlaksa Yayla Şenliği	Ağustos
Görnek Madur Yayla Şenlikleri	Ağustos
Of Yaz Kültür Sanat Şenliği	Ağustos
Uzungöl Kültür Ve Turizm Şenliği	1–2–3 Ağustos
Kamena Şenliği	8 Ağustos
Yeşiltepe Yayla Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
Ağa Konağı Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
Uluslar Arası Maçka Sumela Kültür Ve Sanat Festivali	Ağustos'un 1. haftası
Düzköy Yayla Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
Kurtdağı Yayla Şenlikler	Ağustos'un 1. Haftası
Dağönü Köyü Kuymak Şenliği	Ağustos'un 1. Haftası
İzmiş Şenliği	Ağustos'un 2. Haftası
Sevinç Köyü Karabtal (Sorsi) Yayla Şenliği	Ağustos'un 2. Haftası
Işıklar Beldesi Karaabdal Şenliği	Ağustos'un 2. Haftası
Durnalu Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Kuşmer Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Büyük Harman Yayla Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Cumapazarı Belediye Dağ Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Zarha Dağı Şenlikleri	Ağustos'un 2. Haftası
Ilaksa Yayla Şenliği	Ağustos'un 2. Haftası
Çayırbağı Yayla Şenliği	19 ağustos
Sultan Murat Yayla Şenliği	20 ağustos
Honefter Şenliği	20 Ağustos
Tonya Tereyağı Kültür Ve Sanat Festivali	24–26 ağustos
Çoban Derneği Yayla Şenliği	27 ağustos
Hayrat Buluşması	Ağustos'un 4. Haftası

1.5. Trabzon İli'nde Yapılan Önemli Festival ve Yayla Şenlikleri (devam)

Etkinliğin adı	Etkinliğin yapıldığı tarih
Aykut Beldesi Festival Yayla Şenlikleri	Eylül
Sivri Şenliği	4 Eylül
Kadıralak Yayla Şenliği	Eylül'ün İlk Haftası
Karadağ Serde Şenliği	Eylül'ün İlk Haftası
Uluslararası Trabzon Kültür Sanat Festivali	15–17 eylül

2. TUR GÜZERGAHLARI

TUR NUMARASI:1

TUR İSMİ: DEEP NATURE

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İST.-TRABZON	-DENİZ GÖLÜ -OLGUNLAR YAYLASI -NASTAF YAYLASI -KARADENİZ GÖLÜ	-PALOVİT ŞELALESİ -MAÇKA -YUSUFELİ -KAÇKAR DAĞI ZİRVESİ -DOBE YAYLASI	-AYDER YAYLASI -ZİLKALE -SUMELA MANASTIRI -PALOVİT ŞELALESİ -KONAKLAR MAHALLESİ -BORÇKA BARAJI -DERİNER BARAJI -HEVEK YAYLASI -OLGUNLAR YAYLASI -NASTAF YAYLASI -DİLBERDÜZÜ KAMP ALANI -KAÇKAR DAĞI ZİRVESİ -KARADENİZ GÖLÜ -AYDER YAYLASI KAPLICALARI			-AYDER -HEVEK -DİLBER DÜZÜ KAMP ALANI	TRABZON - İSTANBUL

TUR NUMARASI:2

TUR İSMİ: DEEP NATURE II

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İST.-TRABZON		-PALOVİT ŞELALESİ -HUSER YAYLASI -BÜYÜK GÖL - ÇEYMAKÇUR YAYLASI	-AYDER YAYLASI -ZİLKALE -SUMELA MANASTIRI -PALOVİT ŞELALESİ -ÇİNÇİVA VE MİKRON KÖpRÜLERİ -ÇİNÇİVA KÖYÜ -FIRTINA VADİSİ -SAL VE POKUT YAYLALARI -KAVRON YAYLASI -BÜYÜKDENİZ, KÜÇÜKDENİZ VE KARADENİZ GÖLLERİ -ÇEGNOVİT GÖLLERİ -HUSER YAYLASI -LAZ YAYLALARI -AVUSOR YAYLASI -HACIZENİYAYLASI -KVAOKOBĞUMERİ YAYLASI -TOBA YAYLASI	-BÜYÜK GÖL -AVUSOR YAYLASI - ÇEYMAKÇUR YAYLASI		-AYDER	TRABZON - İSTANBUL

TUR NUMARASI: 3
TUR İSMİ: AYDER TUR 1

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-SUNGURLU-SAMSUN	-RİZE ÇAY BAHÇESİ	-AKÇAABAT -AYDER -UZUNGÖL	-AYDER -GİRESUN KALESİ -FIRTINA VADİSİ ÜZERİ TAŞKEMER KÖPRÜLER -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -UZUNGÖL -KİREMİTLİ KÖPRÜ -TRABZON KENT MERKEZİ -SUMELA MANASTIRI -ATATÜRK KÖŞKÜ -BOZTEPE	-AYDER-GÖKSU ŞELALESİ	-ÇAMLIHEMŞİN -RİZE (RİZE BEZİ) -TRABZON (GÜMÜŞCÜLER ÇARŞISI) -ORDU (FINDIK ALIŞVERİŞİ)	-RİZE, GRAND ÇAVUŞOĞLU OTEL -AYDER -TRABZON,USTA OTEL -ORDU, ATLIHAN OTEL	ERZURUM (HAVAYOLU)

TUR NUMARASI: 4
TUR İSMİ: AYDER TUR 2

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON (HAVAYOLU)		-AVUSOR YAYLASI -KARAGÖL -ÇAMLIHEMŞİN -KAFKASÖR -AROS YAYLASI	-KAFKASÖR -SUMELA MANASTIRI -HACIZENİ YAYLASI -GÖKSU ŞELALESİ -FIRTINA VADİSİ ÜZERİ TAŞKEMER -KİREMİTLİ KÖPRÜ -DOBA YAYLASI -CAMİLİ KÖYÜ -ARENA -DERİNER BARAJI -DÖRTLER KİLİSESİ	-UZUNGÖL -ÇİNÇİVA -ZİL KALE -ELEVİT YAYLASI -AVUSOR YAYLASI -BUZUL GÖLÜ -TAR DERESİ -KARAGÖL -AROS YAYLASI		-UZUNGÖL OTEL - AYDER OTEL -MACAHEL (CAMİLİ KÖYÜ) -YUSUFELİ	ERZURUM (HAVAYOLU)

TUR NUMARASI: 5
TUR İSMİ: AYDER TUR 3

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-KASTAMONU-SİNOP-SAMSUN-ORDU		- GİRESUN - RİZE -FIRTINA DERESİ ÜZERİ -UZUNGÖL	-GİRESUN KALESİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -FIRTINA DERESİ ÜZERİ TAŞKEMER -SUMELA MANASTIRI -ÇAĞLAYAN KÖYÜ -SARP SINIR KAPISI -KİREMİTLİ KÖPRÜ	-GÖKSU ŞELALESİ -UZUNGÖL	TRABZON,GÜMÜŞÇÜLER ÇARŞISI -RİZE, RİZE BEZİ -ÇAMLIHEMŞİN	TRABZON, USTA OTEL -AYDER HAŞİMOĞLU OTEL -ORDU ATLIHAN OTEL	ORDU-AMASYA-ANKARA

TUR NUMARASI:6

TUR İSMİ: AYDER TUR 4

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-SAMSUN-ORDU	-OF	-AKÇAABAT -UZUNGÖL -AVUSOR YAYLASI -KARAGÖL -ÇAŞANDERE -TERME	-GİRESUN KALESİ -BOZTEPE -UZUNGÖL -ŞEKERSU YAYLASI -OF (ÇAY FABRİKASI) -FIRTINA VADİSİ ÜZERİ TAŞKEMER -YOLARİMİ YAYLASI -HACIZENİ YAYLASI - KVAOKOBĞUMERİ YAYLASI -DOBA YAYLASI -KALEGON MEVKİİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -GÖKSU ŞELALESİ -SARP SINIR KAPISI -ATATÜRK KÖŞKÜ -SUMELA MANASTIRI -KAYABAŞI YAYLASI	-ŞEKERSU YAYLASI -AVUSOR CELEZANA -BUZUL GÖLÜ -GÖKSU ŞELALESİ -KARAGÖL	TRABZON,GÜMÜŞÇÜLER ÇARŞISI -RİZE,RİZE BEZİ	-UZUNGÖL İNAN KARDEŞLER OTEL -AYDER HAŞİMOĞLU OTEL -KAYABAŞI YAYLASI TESİSLERİ	TERME-ANKARA

TUR NUMARASI: 7

TUR İSMİ: AYDER TUR 5

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON	-ÇAMLIHEMŞİN	-AYGIR GÖLÜ -ZİYARET TEPE -BATLAŞ AŞIDI -ELEVİT YAYLASI -AYDER YAYLASI -FIRTINA VADİSİ	-GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -ZİLKALE -FIRTINA VADİSİ ÜZERİ TAŞKEMER -GÖKSU ŞELALESİ -EYNEÇUR YAYLASI -VERÇENEK DAĞI -ÇAĞIRANKAYA YAYLASI -ANZER YAYLASI -BALIKLI GÖL -UZUNGÖL	-AYGIR GÖLÜ TEPESİ -OVİT DAĞI -TAR DERESİ KANYONU	-ÇAMLIHEMŞİN	-UZUNGÖL İNAN KARDEŞLER OTEL -AYGIR GÖLÜ KAMP ALANI -OVİT BUZUL GÖLÜ KAMP ALANI -VERÇENEK DERESİ YANI KAMP ALANI -PALOVİT YAYLASI KAMP ALANI -AYDER HAŞİMOĞLU OTEL	TRABZON

TUR NUMARASI: 8

TUR İSMİ: AYDER TUR 6

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-KASTAMONU-SİNOP-SAMSUN-ORDU		-AKÇAABAT -RİZE -FIRTINA VADİSİ -UZUNGÖL	-SUMELA MANASTIRI -GİRESUN KALESİ -FIRTINA VADİSİ ÜZERİ TAŞKEMER KÖPRÜLER -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -ÇAĞLAYAN KÖYÜ -SARP SINIR KAPISI -KİREMİTLİ KÖPRÜ	-GÖKSU ŞELALESİ -UZUNGÖL	TRABZON,GÜMÜŞÇÜLER ÇARŞISI -RİZE,RİZE BEZİ -ÇAMLIHEMŞİN	-TRABZON, USTA OTEL -AYDER,HAŞİMOĞLU OTEL -GRAND ÇAVUŞOĞLU OTEL veya DEDEMAN OTEL -ORDU,COTYORA OTEL	ORDU-AMASYA -ANKARA

TUR NUMARASI: 9

TUR İSMİ: TEMPO TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA.-SAMSUN-GİRESUN		-UZUNGÖL	-GİRESUN KALESİ -SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -BOZTEPE (TRABZON) -BOZTEPE (ORDU) -ÇAMLIHEMŞİN -HALDİZEN VADİSİ -AYDER YAYLASI -FIRTINA VADİSİ -ORTAN KÖYÜ ŞENYUVA KEMER KÖPRÜSÜ -ZİLKALE -ÜNYE (ÇAKIRTEPE)	-SUMELA MANASTIRI'NA YÜRÜYÜŞ	- RİZE,RİZE BEZİ	- GİRESUN,NEW JASMİN OTEL - ZİGANA YAYLA TATİL KÖYÜ - UZUNGÖL İNAN KARDEŞLER OTEL -GRAND ÇAVUŞOĞLU OTEL -ATLIHAN OTEL	ORDU-SAMSUN-ANKARA

TUR NUMARASI:10

TUR İSMİ: TEMPO TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA.-ÇORUM-SAMSUN-ÜNYE-ORDU		-MAÇKA COŞANDERE -ŞEKERSU YAYLASI -ÇAYELİ -KAYABAŞI YAYLASI	-SUMELA MANASTIRI -UZUNGÖL -LUSTRA YAYLASI -ŞEKERSU YAYLASI -HALDİZEN VADİSİ -KARASTEL YAYLASI -ÇAĞLAYAN VADİSİ -ARSLANDERE KÖYÜ (KEMER KÖPRÜ VE KONAKLAR) -SAL VE POKUT YAYLALARI -ŞEN YUVA KÖPRÜSÜ -ZİLKALE -PALOVİT ŞELALESİ -ELEVİT YAYLASI -KAYABAŞI YAYLASI	-SAL VE POKUT YAYLALARI -GÜCÜ DÜZÜ -AÇHOZLİ DÜZÜ -PALOVİT VADİSİ -AVOSOR GÖLÜ -LİŞER YAYLASI	- RİZE, GÜNDOĞDU, RİZE BEZİ	- UZUNGÖL İNAN KARDEŞLER OTEL -HOPA, RERONTİ OTEL -AYDER, SİS OTEL -KAYABAŞI YAYLAKENT TESİSLERİ	TRABZON-ANKARA (KARAYOLU)

TUR NUMARASI: 11

TUR İSMİ: TEMPO TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-KIRIKKALE-ÇORUM-SUNGURLU-SAMSUN		-GÜMÜŞHANE -DİLAVER YALASI	-KROM VADİSİ -SÜLEYMANİYE MAHALLESİ -İMERA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -SANTA HARABELERİ -COŞANDERE -UZUNGÖL -SUMELA MANASTIRI -AYDER YAYLASI -BORÇKA, KARAGÖL -MACAHEL -KAYABAŞI YAYLASI	-LİŞER YAYLASI	-GÜMÜŞHANE	-ÇAŞANDERE OTEL -ÇİMENLER OTEL - HOPA, TERZİOĞLU OTEL - KAYABAŞI (YAYLAKENT)	IŞIKLI BELDESİ-KAYABAŞI-YAYLAKENT -ANKARA

TUR NUMARASI:12

TUR İSMİ: EG TUR I

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-AMASYA-ORDU	-HAMSİKÖY -TİREBOLU KALESİ		-ST.JEAN KALESİ -EYNESİL KALESİ -SUMELA MANASTIRI -UZUNGÖL -AYDER YAYLASI -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KÜÇÜK ŞELALE - SARP SINIR KAPISI -SON TÜRK EVİ(GÜRCÜ EVİ) -KAFKASÖR YAYLASI -ÇAY FABRİKASI -AYASOFYA KİLİSESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -YASON KİLİSESİ		-TRABZON(EL SANATLARI ALIŞVERİŞİ) -GİRESUN (FINDIK)	UZUNGÖL, SEZGİN OTEL -ORDU, PERŞEMBE, DEDEEVİ OTEL -ARTVİN, KEMALPAŞA, SARP OTEL	ORDU-SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU - AMASRA-ANKARA

TUR NUMARASI: 13

TUR İSMİ: EG TUR 2

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-AMASYA-ORDU	-TİREBOLU KALESİ	-HAMSİKÖY	-ST.JEAN KALESİ -EYNESİL KALESİ -GELEVERA DERESİ -SUMELA MANASTIRI -AYAZMA -KAYA KİLİSESİ VE SU KEMERLERİ -ZİGANA GEÇİDİ -UZUNGÖL -ARDEŞEN -ÇAMLIHEMŞİN -FIRTINA DERESİ VE VADİSİ -AYDER YAYLASI -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -SARP SINIR KAPISI -KAFKASÖR YAYLASI -ÇAY FABRİKASI -AYASOFYA -ATATÜRK KÖŞKÜ -YASON KİLİSESİ -ANTİK BALIK HAVUZLARI	-MANZARA TEPESİ	-GİRESUN (FINDIK ALIŞVERİŞİ) -TİREBOLU, MERKEZ	-ORDU, DEDEEVİ OTEL -UZUNGÖL, SEZGİN OTEL -ARTVİN, SARP OTEL -ZİGANA	SAMSUN-SİNOP-AMASRA-SAFRANBOLU

TUR NUMARASI:14

TUR İSMİ: EG TUR 3

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-AMASRA-KASTAMONU –SİNOP- SAMSUN	-TİREBOLU	-HAMSİKÖY	-KARACA MAĞARASI -SUMELA MANASTIRI -ZİGANA GEÇİDİ -BOZTEPE -AYAZMA -ÇAY FABRİKASI -ÇAYKARA -UZUNGÖL -RİZE KALESİ -RİZE BOTANİK BAHÇE -ÇAMLIHEMŞİN FIRTINA DERESİ -AYDER YAYLASI -KAÇKAR DAĞLARI -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -AYASOFYA -SUMELA MANASTIRI -KAYA KİLİSESİ VE SU KEMERLERİ		-ORDU, MERKEZ -GİRESUN (FINDIK ALIŞVERİŞİ) -SÜRMENE (BIÇAK ALIŞVERİŞİ) -RİZE, MERKEZ	-ORDU,FATSA YALÇIN OTEL - UZUNGÖL, SEZGİN OTEL -ARTVİN, SARP OTEL -ZİGANA	GÜMÜŞHANE –ERZİNCAN-SİVAS-TOKAT-AMASYA-ANKARA

TUR NUMARASI:15

TUR İSMİ: EG TUR 4

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON		-ELEVİT YAYLASI - HOPA -MACAHEL -BAYBURT -HAMSİKÖY -COŞANDER	-GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -AYDER YAYLASI -ÇAMLIHEMŞİN KONAKLAR MAHALLESİ -ÜLKÜ KÖYÜ - ŞENYUVA KÖYÜ -ÇİNÇİVA KÖPRÜSÜ -ZİL KALE -ÇAT VADİSİ -PALOVİT ŞELALESİ -KARAGÖL -MARAL ŞELALESİ -KAFKASÖR YAYLASI -KARACA MAĞARASI -SUMELA MANASTIRI -ZİGANA GEÇİDİ	-ELEVİT YAYLASI		-MACAHEL - AYDER YAYLASI - ZİGANA YAYLA TATİL KÖYÜ	TRABZON

TUR NUMARASI: 16

TUR İSMİ: THALASSA TUR 1

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON (HAVAYOLU)		-SUMELA MANASTIRI -AKÇAABAT -ÇAMLIHEMŞİN -HOPA	-SUMELA MANASTIRI -HAMSİKÖY -ZİGANA GEÇİDİ -KARACA MAĞARASI -ATATÜRK KÖŞKÜ - AYASOFYA MÜZESİ -TRABZON KALESİ -BOZTEPE -RİZE BOTANİK BAHÇE -FIRTINA DERESİ - TAŞ KEMER KÖPRÜLER	-UZUNGÖL -GÖKSU ŞELALESİ -TAR DERESİ	- RİZE (RİZE BEZİ)	-HOTEL USTA -İNAN KARDEŞLER OTEL HAŞİMOĞLU OTEL	-TRABZON

TUR NUMARASI:17

TUR İSMİ: THALASSA TUR 2

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON		-FIRTINA DERESİ	-SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -TRABZON BOZTEPE -UZUNGÖL -RİZE BOTANİK BAHÇESİ -AYDER YAYLASI -SARP SINIR KAPISI -MURATLI BARAJI - MURATLI CAMİİ -KARAGÖL - KAFKASÖR YAYLASI			-TRABZON - AYDER	ARTVİN-ERZURUM

TUR NUMARASI:18

TUR İSMİ: THALASSA TUR 3

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
SAMSUN-ORDU		-AKÇAABAT -UZUNGÖL -ÇAYELİ (HÜSREV RESTORAN) -ÇAMLIHEMŞİN	-ORDU (BOZTEPE -GİRESUN KALESİ -SERA GÖLÜ -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -ORTAHİSAR FATİH CAMİİ -(TRABZON)BOZTEPE -UZUNGÖL -DEMİRKAPI YAYLASI -BALIKLI GÖL -AYGIR GÖLÜ -RİZE BOTANİK BAHÇESİ -FIRTINA DERESİ VE VADİSİ - ÇAMLIHEMŞİN -GÖKSU ŞELALESİ - AYDER YAYLASI -SARAP SINIR KAPISI	-TAR DERESİ		-TRABZON - AYDER YAYLASI -UZUNGÖL -HOPA	ARTVİN-ERZURUM

TUR NUMARASI:19

TUR İSMİ: THALASSA TUR 4

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
SAMSUN-ORDU		-SUMELA MANASTIRI -UZUNGÖL -AYDER YAYLASI	-SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -TRABZON BOZTEPE -UZUNGÖL -ORDU (BOZTEPE) -ÇAY FABRİKASI -RİZE BOTANİK BAHÇESİ -AYDER YAYLASI -GİRESUN KÜMBET YAYLASI -GÜLBAHAR HATUN CAMİİ VE TÜRBESİ	-AYDER YAYLASI		-TRABZON -UZUNGÖL	-TRABZON

TUR NUMARASI: 20

TUR İSMİ: THALASSA TUR 5

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
ANKARA-TRABZON		-AKÇAABAT -SUMELA MANASTIRI -FIRTINA VADİSİ (OSMANLI TESİSLERİ)	-SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -TRABZON ŞEHİR TURU -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ TRABZON (BOZTEPE) -UZUNGÖL -ÇAY FABRİKASI -RİZE BOTANİK BAHÇESİ -TAŞ KEMER KÖPRÜLER -AYDER YAYLASI -GÖKSU ŞELALESİ -TAR DERESİ	-TAR DERESİ		-ZİGANA YAYLA TATİL KÖYÜ -İNAN KARDEŞLER TESİSİ -HAŞİMOĞLU OTEL	ANKARA

TUR NUMARASI:21

TUR İSMİ: TAMZARA TUR 1

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON (HAVAYOLU)		-AKÇAABAT -KARAGÖL	-AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -AKÇAABAT -SERA GÖLÜ -SUMELA MANASTIRI -VAZELON MANASTIRI -MEMİŞ AĞA KONAĞI -UZUNGÖL -RİZE KALESİ -ÇAĞLAYAN KONAKLARI -SARP SINIR KAPISI -MARAL KÖYÜ (MACAHEL) -MARAL ŞELALESİ -CAMİLİ KÖYÜ -EFELER VE TAMARA ŞELALESİ -AYDER YAYLASI -KAVRON YAYLASI -CENGOVİT GÖLÜ -KARADENİZ GÖLÜ -MEKEREL - İSİMSİZ GÖLÜ -ÇAMLIHEMŞİN -ZİLKALE -PALOVİT ŞELALESİ	-FIRTINA VADİSİ -MACAHEL VADİSİ		-TRABZON, AKÇAABAT OTEL - MACAHEL,PANSİYON - AYDER YAYLASI, PANSİYON	TRABZON (HAVAYOLU)

TUR NUMARASI:22

TUR İSMİ: TAMZARA TUR 2

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON	-GALER DÜZÜ		-SUMELA MANASTIRI -AVUSOR YAYLASI - HACIZENİ YAYLASI -TAŞLIK YAYLASI -DOBEYA YAYLASI -KAÇVAÇ YAYLASI - ÇAMLIHEMŞİN KONAKLAR MAHALLESİ -ZİLKALE -PALOVİT ŞELALESİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -FIRTINA DERESİ -BULUT ŞELALESİ	-AYDER YAYLASI -BUZUL GÖL -PALAKÇUR YAYLASI -HUSER YAYLASI -KAVRON YAYLASI - ÇEGNOVİT GÖLLERİ -BÜYÜK KARADENİZ GÖLÜ -GELGEBENT SIRTI -TAR DERESİ		- AYDER , BUTİK OTEL - AYDER, PANSİYON	TRABZON

TUR NUMARASI: 23

TUR İSMİ: JOLLY TUR 1

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON (HAVAYOLU)	-BOZTEPE	-HAMSİKÖY	-RİZE -ÇAYELİ -PAZAR -ARDEŞEN -ARHAVİ -FIRTINA VADİSİ -ZİLKALE -ÇAT VADİSİ -AYDER YAYLASI -KAVRON YAYLASI -HALDİZEN VADİSİ -UZUNGÖL --SUMELA MANASTIRI -ZİGANA GEÇİDİ -KARACA MAĞARASI -ATATÜRK KÖŞKÜ - AYASOFYA MÜZESİ	-DEMİRKAPI YAYLASI -KAYABAŞI YAYLASI	- RİZE (RİZE BEZİ) -TRABZON	-AYDER YAYLASI -RİZE - KAYABAŞI YAYLASI	-TRABZON

TUR NUMARASI: 24
TUR İSMİ: JOLLY TUR 2

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-SAFRANBOLU-KASTAMONU-SİNOP	-BOZTEPE	-FIRTINA VADİSİ -UZUNGÖL -HAMSİKÖY -KARAGÖL -RİZE	- BOZTEPE -ORDU PAŞAOĞLU KONAĞI -HARŞİT VADİSİ -KARACA MAĞARASI -SUMELA MANASTIRI -ZİGANA GEÇİDİ -AYAZMA -KAYA KİLİSESİ VE SU KEMERLERİ -MERYEM ANA KİLİSESİ -ÇAMLIHEMŞİN -ZİLKALE -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -ŞENLİK DÜZÜ -RİZE KALESİ -UZUNGÖL -DEMİRKAPI YAYLASI - AYASOFYA MÜZESİ -KOMNENOS KRALLIĞI -ATATÜRK KÖŞKÜ -BANDIRMA VAPURU		-GİRESUN - RİZE (RİZE BEZİ)	- ORDU,FATSA,YALÇIN OTEL -MAÇKA BÜYÜK SUMELA OTEL -AYDER, YEŞİLVADİ OTEL -UZUNGÖL, ENSAR OTEL - GİRESUN,PİRAZİZ, PARK OTEL	SAMSUN - AMASYA-MERZİFON-BOLU

TUR NUMARASI: 25
TUR İSMİ: JOLLY TUR 3

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-BOLU-ANKARA-SUNGURLU-AMASYA-TOKAT-SİVAS-ERZİNCAN-ERZURUM-ARTVİN-TRABZON-RİZE	-BOZTEPE	-TERME -FIRTINA VADİSİ -UZUNGÖL -HAMSİKÖY -AKÇAABAT	-FIRTINA VADİSİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -ZİLKALE -ŞENLİK DÜZÜ -ÇAYKARA - UZUNGÖL -SUMELA MANASTIRI -DEMİRKAPI YAYLASI -KAYA KİLİSESİ VE SU KEMERLERİ -AYAZMA -MERYEM ANA KİLİSESİ -HAMSİKÖY -ZİGANA GEÇİDİ -KARACA MAĞARASI -SOĞUKSU TEPESİ -AYASOFYA -ATATÜRK KÖŞKÜ - BOZTEPE -BANDIRMA VAPURU		-GİRESUN - RİZE (RİZE BEZİ) -TRABZON	- AYDER YAYLASI, HAŞİMOĞLU OTEL -BÜYÜK SUMELA OTELİ - GİRESUN.PİRAZİZ PARK OTEL -SİNOP, TEPE OTEL	SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-SAFRANBOLU-BARTIN-AMASRA-BOLU-ADAPAZARI-İZMİT-İSTANBUL

TUR NUMARASI:26
TUR İSMİ: JOLLY TUR 4

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-İZMİT-BOLU-MERZİFON-SAMSUN	-BOZTEPE -RİZE KALESİ	-TERME -FIRTINA VADİSİ -UZUNGÖL -HAMSİKÖY -KARACA MAĞARASI	-AYASOFYA -ATATÜRK KÖŞKÜ -SARP SINIR KAPISI -AYDER YAYLASI -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON MEVKİİ -ŞENLİK DÜZÜ -RİZE ÇAY FABRİKASI -SULTAN MURAT YAYLASI -LUSTRA -GARESTER -SUMELA MANASTIRI -AYAZMA -MERYEM ANA KİLİSESİ -KAYA KİLİSESİ VE SU KEMERLERİ -ZİGANA GEÇİDİ -KARACA MAĞARASI -ST.JEAN KALESİ	-UZUNGÖL	-GİRESUN - RİZE (RİZE BEZİ)	-GİRESUN,PİRAZİ, PARK OTEL -HOPA, SARP OTEL -SULTANMURAT YAYLASI, TAŞKIN OTEL - MAÇKA, BÜYÜK SUMELA OTEL -GİRESUN, PİRAZİZ, PARK OTEL	SAMSUN-SİNOP-SAFRANBOLU

TUR NUMARASI:27

TUR İSMİ: E TATİL

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İST.-AMASYA-Ş.KARAHİSAR	-ZİGANA GEÇİDİ -HAMSİKÖY -ŞENYUVA KÖPRÜSÜ	-FIRTINA VADİSİ	-KÜMBET YAYLASI -ST.JEAN KALESİ -EYNESİL KALESİ -SUMELA MANASTIRI -OVİT DAĞI -RİZE KALESİ -BOTANİK PARK (RİZE) - SARP SINIR KAPISI -SON TÜRK EVİ -GÜRCÜ EVİ -ÇAY FABRİKASI -UZUNGÖL -ATATÜRK KÖŞKÜ -AYASOFYA KİLİSESİ - YASON KİLİSESİ		-RİZE -TRABZON	-GİRESUN, Ş.KARAHİSAR HANCILAR OTEL TRABZON,GÜMÜŞ KAYAK OTEL -ORDU, PERŞEMBE, DEDEEVİ OTEL	ORDU-SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-BARTIN-AMASRA-İSTANBUL

TUR NUMARASI:28

TUR İSMİ: ETS TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İST.-SAFRANBOLU-KASTAMONU-SİNOP-SAMSUN-GİRESUN		-SUMELA RESTORAN -UZUNGÖL -ANZER -KAFKASÖR YAYLASI -AKÇAABAT	-BOZTEPE -GİRESUN KALESİ -TOPALOSMAN AĞA ANIT MEZARI -AYAZMA -SUMELA MANASTIRI -ZİGANA GEÇİDİ -YENTE YAYLASI -SARIKAYA YAYLASI -KÖHÇER YAYLASI -EKŞİOĞLU YAYLASI -BİBEROĞLU YAYLASI -OVİT BUZUL GÖLÜ -BATUM -KAFKASÖR SINIR KAPISI -FIRTINA VADİS -ÇİNÇİVA VE MİKRON KÖRÜLERİ -ZİLKALE -AYDER YAYLASI -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KALEGON -KAVRON YAYLASI -ATATÜRK KÖŞKÜ -AYASOFYA MÜZESİ	-SARIKAYA YAYLASI	-TRABZON, SARAY GÜMÜŞ	- ORDU, BALIKTAŞI OTEL -BÜYÜK SUMELA OTEL -GENESİS OTEL - RİZE, DEDEMAN OTEL -AYDER HAŞİMOĞLU OTEL	TRABZON-İSTANBUL

TUR NUMARASI:29

TUR İSMİ: ESTAMOS TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
SÖKE-ABANT-AMASRA-KASTAMONU-SİNOP-SAMSUN-ORDU	-BOZTEPE -RİZE KALESİ -ÜNYE	-UZUNGÖL -AKÇAABAT -ÇAMLIHEMŞİN -TRABZON	-GİRESUN KALESİ -SUMELA MANASTIRI -ATATÜRK KÖŞKÜ -TOPAL OSMAN AĞA ANIT MEZARI -RİZE ÇAY FABRİKASI -HIDIRNEBİ YAYLASI -AYDER YAYLASI	-HIDIRNEBİ YAYLASI	-TRABZON, GÜMÜŞÇÜLER ÇARŞISI -RİZE,RİZE BEZİ	-ZARHA DAĞI YAYLA TESİSLERİ -ARDEŞEN -HIDIRNEBİ YAYLASI TESİSLERİ -ORDU,FATSA	ORDU-ÜNYE-NİKSAR-TOKAT-AMASYA-ÇORUM-KIRIKKALE-ANKARA-AFYON-KULA-KUŞADASI-SÖKE

TUR NUMARASI:30

TUR İSMİ: EBRULİ TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İZMİR-TRABZON (HAVAYOLU)	-TRABZON -HAMSİKÖY -BOZTEPE	-CAŞANDERE -RİZE -KARAGÖL	-GİRESUN KALESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ -SUMELA MANASTIRI -AYASOFYA KİLİSESİ -ÇAY FABRİKASI -RİZE KALESİ -RİZE BOTANİK BAHÇE -RİZE ŞEHİR MERKEZİ -FIRTINA DERESİ VE VADİSİ -AYDER YAYLASI -KALEGON MEVKİİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -BULUT ŞELALESİ -KAFKASÖR YAYLASI -BORÇKA, KARAGÖL -BOZTEPE(ORDU)	-TAR DERESİ	-RİZE, ÇAY FABRİKASI -RİZE,RİZE BEZİ	-ZİGANA - AYDER - ARTVİN -ZARHA DAĞI	AYDER-ARTVİN-BORÇKA-RİZE-GİRESUN-ORDU-SAMSUN-İZMİR

TUR NUMARASI:31

TUR İSMİ: TATİL TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İZMİR-ANKARA-ÇORUM-AMASYA-SAMSUN-ORDU	-HAMSİKÖY	EKSTRA KRAL TESİSLERİ	-GİRESUN KALESİ -GİRESUN ADASI -TOPAL OSMAN AĞA MEZARI -SARP SINIR KAPISI -KARAGÖL -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -AYDER YAYLASI -RİZE KALESİ -UZUNGÖL -ÇAY FABRİKASI -ATATÜRK KÖŞKÜ -AYASOFYA MÜZESİ -SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -BOZTEPE (ORDU) -ORDU PAŞAOĞLU KONAĞI	-DEMİRKAPI YAYLASI	-RİZE,RİZE BEZİ	-ZARHA DAĞI, ZARHA MOUNTAİN RESORT -AYDER LİVA OTEL -CAŞANDERE OTEL/BÜYÜK SUMELA OTEL - ÜNYE DİFANA OTEL/PİRAZİZ PARK OTEL	ORDU-SİNOP-KASTAMONU-SAFRANBOLU-BOLU-BURSA-BALIKESİR-İZMİR

TUR NUMARASI:32

TUR İSMİ: ARNİKA TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-ANKARA-AMASYA-GÜMÜŞHANE	-HAMSİKÖY -BOZTEPE (ORDU)	- UZUNGÖL İNAN RESTORAN -FIRTINA DERESİ -AKÇAABAT	-SUMELA MANASTIRI -KARACA MAĞARASI -KAVRON YAYLASI -AYASOFYA MÜZESİ			-MAÇKA -UZUNGÖL -AYDER -FATSA	ORDU-FATSA-SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-BARTIN-İSTANBL

TUR NUMARASI: 33
TUR İSMİ: B TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-KASTAMONU-SİNOP-SAMSUN-ORDU		-KARACA MAĞARASI -HAMSİKÖY	-ORDU (BOZTEPE -PAŞAOĞLU KONAĞI -GİRESUN KALESİ -TİREBOLU -KÜRTÜN -TORUL -ZİGANA GEÇİDİ -SUMELA MANASTIRI -UZUNGÖL -ÇAY FABRİKASI -ÇAMLIHEMŞİN - AYDER YAYLASI -RİZE KALESİ -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ	-DEMİRKAPI	-RİZE (RİZE BEZİ) -TRABZON	-ORDU,FATSA, YALÇIN OTEL -COŞANDERE OTEL -AYDER, LİVA OTEL - RİZE, GENESİSİ OTEL -RİZE ZARHA OTEL -GİRESUN, PİRAZİZ	SAMSUN-AMASYA – ÇORUM-İSTANBUİ

TUR NUMARASI: 34
TUR İSMİ: HEY TRAVEL

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-AMASYA-SAMSUN		-HAMSİKÖY -FIRTINA VADİSİ -UZUNGÖL -İSPİR	-ORDU (BOZTEPE) -ORDU PAŞAOĞLU KONAĞI -GİRESUN KALESİ -ST.JEAN KALESİ -SUMELA MANASTIRI -AYAZMA -KAYA KİLİSESİ -SU KEMERLERİ -KAYA FRESKLERİ -ZİGANA -RİZE KALESİ -RİZE BOTANİK BAHÇESİ -ŞENYUVA KÖPRÜSÜ -ZİLKALE - AYDER YAYLASI -UZUNGÖL -OVİT DAĞI -GÜMÜŞHANE EVLERİ -PONTUS KİLİSESİ -AYASOFYA MÜZESİ -ATATÜRK KÖŞKÜ	-GELİNTÜLÜ ŞELALESİ	- RİZE (RİZE BEZİ) -TRABZON	-ORDU,FATSA, YALÇIN OTEL -UZUNGÖL, SEZGİN OTEL -AYDER HAŞİMOĞLU OTEL -İKİZDER RİDOS TERMAL OTEL -GİRESUN, NEW JASMİNE OTEL	SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-SAFRANBOLU-BARTIN-AMASRA-ABANT-İSTANBUL

TUR NUMARASI: 35

TUR İSMİ: ZENEFON TOURS

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON (HAVAYOLU)	-KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN EVİ - RİZE ÇAY BAHÇESİ	-HAMSİKÖY -FIRTINA VADİSİ - AKÇAABAT -ÇAYELİ -DEMİRKAPI YAYLASI	-ATATÜRK KÖŞKÜ -GÜLBAHAR HATUN CAMİSİ -KAYABAŞI YAYLASI -FIRTINA VADİSİ -AYDER YAYLASI -ÇAMLIHEMŞİN -GELİNTÜLÜ ŞELALESİ -KONAKLARA MAHALLESİ -ŞENYUVA KÖPRÜSÜ -ZİLKALE -UZUNGÖL -ÇAY FABRİKASI -HALDİZEN VADİSİ -DEMİRKAPI YAYLASI -BUZUL GÖLLERİ -SUMELA MANASTIRI	-TAR DERESİ -GÖKSU ŞELALESİ	- RİZE (RİZE BEZİ)	-AYDER YAYLASI -UZUNGÖL -KAYABAŞI YAYLASI KENT EVLERİ	TRABZON

TUR NUMARASI: 36

TUR İSMİ: SAFARİ TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
TRABZON	-KUSERA YAYLASI -GAFRAGOL YAYLASI -LAGANA MEZRASI -DİLEVER YAYLASI -SEYFİHANLAR	-FOSİYA MEZRASI -ŞORNEŞA MEZRASI -SUMELA MANASTIRI -ÇAKIRGÖL -İMERA MANASTIRI -FİGANOY YAYLASI	-KUŞTUL MANASTIRI -ŞİMŞİRLİ VADİSİ -TAŞKÖPRÜ YAYLASI -SELBOĞAZI YAYLASI -SUMELA MANASTIRI -SANTA HARABELERİ -CAMİ BOĞAZI -KROM VADİSİ -KARACA MAĞARASI -TORUL TÜNELİ -ZİGANA TÜNELİ -KULİN DAĞI YAYLASI -ŞOLMA YAYLASI	-FOSİYA MEZRASI -İSTİMA MEZRASI -MAÇKA KONAKLAR KÖYÜ -SAVERİKSA -MAĞURA YAYLASI		-ÇAŞANDERE OTEL -ÇAKIRGÖL DİLEVER TESİSLERİ	TRABZON (HAVAYOLU)

TUR NUMARASI: 37

TUR İSMİ: A TUR

BÖLGEYE GİRİŞ	KISA (ÇAY) MOLA NOKTALARI	YEMEK MOLASI NOKTALARI	GEZİLEN YERLER	YÜRÜYÜŞ PARKURLARI	ALIŞVERİŞ NOKTALARI	KONAKLAMA YERLERİ	TUR ÇIKIŞ NOKTASI
İSTANBUL-AMASYA. Ş.KARAHİSAR		-HAMSİKÖY	-ST.JEAN KALESİ -EYNESİL KALESİ -GELEVERA DERESİ -SUMELA MANASTIRI -AYAZMA -KAYA KİLİSESİ VE SU -ZİGANA GEÇİDİ KEMERLERİ -RİZE -ARDEŞEN -ÇAMLIHEMŞİN -FIRTINA DERESİ -AYDER YAYLASI -SARP SINIR KAPISI -KAFKASÖR YAYLASI -RİZE ÇAY FABRİKASI -SOLAKLI VADİSİ -UZUNGÖL -ATATÜRK KÖŞKÜ -AYASOFYA MÜZESİ -AYASOFYA KİLİSESİ -YASON KİLİSESİ -ANTİK BALIK HAVUZLARI -BANDIRMA VAPURU -HAMSİLOS -ŞERİFE BACI ANITI	-KAFKASÖR YAYLASI	TRABZON, MERKEZ	GİRESUN, HANCILAR OTEL -ZİGANA GÜMÜŞKAYA OTEL -ORDU, PERŞEMBE, DEDEEVİ OTEL	SAMSUN-SİNOP-KASTAMONU-BARTIN-AMASRA-İSTANBUL

3. SİT ALANLARI

DOĞAL TARİHİ VE ARKEOLOJİK DEĞERLER

3.1. GİRESUN

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
1	Arkeolojik Sit	Merkez	Giresun Kalesi	GEEAYK-11.02.1978/975
2	Arkeolojik Sit, Doğal Sit	Merkez		TKTVKYK-14.02.1986/1917 GEEAYK-10.041981/2793 GEEAYK-14.07.1979/1739
3	Kentsel Sit	Merkez		TKTVKYK-14.02.1986/1917 GEEAYK-10.041981/2793 GEEAYK-14.07.1979/1739
4	(Kilise)	Merkez	Kale Mah.	TKTVKYK-14.02.1986/ 1976
5	(Sivil Mim. Örnekleri 98 Adet)	Merkez		GEEAYK- 17.11.1978/ 1419
6	(Gagara Kilisesi,Yer altı Kilisesi,EskiKatolik Kilisesi,Ermeni Kilisesi)	Merkez	Kale Mah.-Sultan Selim Mah. Çınarlar Mah.	TKTVKYK-14.02.1986/ 2689 TKTVKYK-14.02.1986/ 1917 GEEAYK-10.04.1981/ 2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
7	(Kale Camii)	Merkez	Kale Mah.	TKTVKYK-14.02.1986/ 1917 GEEAYK-10.04.1981/ 2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
8	(Soğuksu Camii)	Merkez	Çıtlakkale Mah.	TKTVKYK-14.02.1986/1917 GEEAYK-10.04.1981/ 2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
9	(Şifa hamamı,Havuzlu hamam 2 Adet)	Merkez	H.Hüseyin Mah.-Çınarlar Mah.	TKTVKYK-14.02.1986/ 1917 GEEAYK-10.04.1982/ 2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
10	(H.Miktat camii, H.Hüseyin camii,Kapukahve cami, Şıh camii, Çınarlar camii,Gemiler çekeği camii, Hatuniye camii,Hortum-Çekerek camii, Müftüoğlu camii)	Merkez	H.Miktat Mah.-H.Hüseyin Mah-Kapu Mah-Şeyh Kerametin Mah.-Çınarlar Mah.-Gemişler Çekeği Mah.-Hacı Siyam Mah.-	TKTVKYK-14.02.1986/ 1917 GEEAYK-10.04.1981/ 2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
11	(Candır Köyü Camii)	Merkez		TKTVKYK-14.02.1986/ 1976 GEEAYK-11.11.1977/ 878
12	(Mesudiye Köprüsü, Akçalı köyleri arasında Gıdır deresi üzerinde)	Merkez	Mesudiye	TRABZON-KK-26.12.2003/ 4909
13	(Köprülü Han)	Merkez		TKTVKYK-14.02.1986/ 1917 GEEAYK-10.04.1981/2793 GEEAYK-10.03.1979/ 1594
14	(Çay Köprü, Karabörk II Köprüsü)	Merkez		GEEAYK-14.03.1980/ 11789
15	(Bozteke Camii)	Merkez	Bozteke Köyü	TRABZON-KK-23.12.1994/ 2121 TRABZON-KK-23.07.1990/ 788
16	(Ağaç)	Merkez	-	
17	Doğal Sit, Arkeolojik Sit	Merkez	Gemiler Çekeği Mah.	TRABZON-KK-17.05.1991/ 1029
18	Çakrak Kilisesi	Alucra	Çakrak	
19	Köprü	Alucra	Çakrak	
20	(Kamışlı Kilisesi)	Alucra	Kamışlı Köyü	GEEAYK-12.01.1979/1490
21	(Tepesidelik Obruğu)	Alucra	Çakmak Köyü	TRABZON-KK-17.05.1991/ 1021
22	(Sivil Mim Örneği)	Alucra	Çakmak Köyü	TRABZON-KK-21.12.2001/ 4340
23	(Sivil mim örneği)	Alucra		TRABZON-KK-07.07.1998/ 3182
24	(Buruncu Camii)	Bulancak	Buruncu	TRABZON-KK-19.03.1992/ 1309
25	(Ağaç)	Bulancak		TRABZON-KBK-23.10.2005/ 463
26	(Sivil Mim Örneği)	Bulancak		TRABZON-KK-20.11.1993/ 1828

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
27	Kemer ve Gültepe köprüsü	Bulancak	Gültepe köyü	
28	(Kuşluhan Camii)	Bulancak	Kuşluhan Köyü	TRABZON-KBK-31.03.2005/ 185
29	(Kaya Kilisesi)	Bulancak	Acısu Mevkii	TRABZON-KK-11.10.1990/ 856
30	(Kale)	Çamoluk	Kaledere Köyü	GEEAYK-05.02.1982/3264
31	(Ağaç)	Çamoluk		TRABZON-KK-16.12.1993/ 1853
32	Kilise	Çamoluk	Kayacık köyü	
33	(Kilise)	Çanakçı	Bakımlı Köyü	TRABZON-KK-16.07.1997/ 2913
34	(Kale Kalıntısı)	Çanakçı	Kaledibi Köyü	TRABZON-KK-01.11.2002/ 4588
35	Sivil mimarlık örneği (hükümet konağı)	Çanakçı	Merkez mah.	
36	(Taş köprü)	Dereli	Merkez	TRABZON-KK-30.05.2000/ 3797
37	(Taş Köprü, Duroğlu Beldesi arasında Yavson deresi üzerinde)	Dereli	Yağmurca Köyü	TRABZON-KK-23.11.2001/ 4305
38	Süllü 1-2, pınarlar köprüleri	Dereli	Yavuzkemal beldesi	
39	Arkeolojik Sit, Doğal Sit	Espiye	Andoz Kalesi	TRABZON-KK-30.11.1990/908
40	Espiye Camii	Espiye		GEEAYK-09.07.1977/ 878
41	(Kale Kalıntıları)	Eynesil		GEEAYK- 08.09.1978/ 1271
42	Tarihi Sit (Mezarlık)	Eynesil	Ören Köyü	TKTVKYK-13.031986/2045 GEEAYK-17.11.1978/1402
43	(Merkez Camii)	Eynesil	Ören Köyü	TKTVKYK-19.07.1986/ 2469 TKTVKYK-13.03.1986/ 2045 GEEAYK-17.11.1978/ 1402
44	(Köprü,Türkeli Köyü Ovası)	Eynesil	Ören Köyü	TKTVKYK-20.06.1987/ 3411
45	(Belen Köprü, Belen-Ören Köyü arası)	Eynesil	Belen	TRABZON-KBK-26.05.2005/ 243
46	(Ağaç)	Eynesil		TRABZON-KBK-15.01.2005/ 130
47	(Ağaç)	Görele	İsmailbeyli Köyü	TRABZON-KBK-31.03.2005/ 174
48	(Kadı Köprüsü)	Görele	Ataköy	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2625
49	(Sivil Mim Örnekleri 48 Adet)	Görele		TRABZON-KK-20.10.1998/ 3266
50	(Hıdır Geçidi Köprüsü)	Görele	Çavuşlu Beldesi	TRABZON-KK-07.10.1999/ 3545
51	Kilise	Görele	Aydınlar beldesi	
52	(Güneyköy Camii)	Keşap	Güreköy	
53	1 Derece doğal sit alanı	Keşap	Şahinkaya tepesi	
54	(Sivil Mim Örneği)	Piraziz	Erem Mah.	TRABZON-KK-18.12.1992/ 1533
55	(BeylerKonağı)	Piraziz		TRABZON-KK-11.10.1990/ 857
56	(Ağaç) (2 adet)	Piraziz	Bozat beldesi	
57	(Sivil Mim. Örneği)	Şebinkarahisar		GEEAYK-12.01.1979/ 1490 GEEAYK-11.12.1976/251
58	(Kayadibi Kilisesi)	Şebinkarahisar	Sarıyer	GEEAYK-12.01.1979/1490
59	(Kadıoğlu Camii)	Şebinkarahisar	Avutmuş Mah.	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2619 GEEAYK-12.01.1979/ 1490
60	(Behramşah Camii)	Şebinkarahisar	Avutmuş Mah.	GEEAYK-12.01.1979/ 1490
61	(Fatih Camii, Küçük Fatih Camii)	Şebinkarahisar	Yeniyol Köyü	GEEAYK-12.01.1979/ 1490
62	(Şebinkarahisar kalesi)	Şebinkarahisar		GEEAYK-12.01.1979/1490
63	(Asarcık Kilisesi)	Şebinkarahisar	Saplıca Köyü	TKTVKYK-13.02.1986/ 1855
64	(Sivil Mim. Örneği)	Şebinkarahisar		GEEAYK-12.01.1979/ 1490 GEEAYK-11.12.1976/251
65	(Licese Kilisesi)	Şebinkarahisar	Saplıca Köyü	TKTVKYK-13.02.1986/ 1855
66	(Hamam)	Şebinkarahisar	Tomzara Mah.	TRABZON-KK-06.03.1996/ 2350
67	(Köyiçi Camii)	Şebinkarahisar	Evcili Köyü	TRABZON-KBK-22.08.2005/ 397
68	(Turpçu Köyü Camii)	Şebinkarahisar	Turpçu Köyü	TRABZON-KK-23.11.2001/ 4309
69	(Kilise)	Şebinkarahisar		ERZURUM-KBK-08.10.2004/ 40
70	(Topal Mehmet Paşa Hamamı)	Şebinkarahisar		GEEAYK-12.01.1979/ 1490
71	(Taş Mescit)	Şebinkarahisar	Taş Mah.	GEEAYK-12.01.1979/ 1490

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
72	(Abdibey Konağı)	Şebinkarahisar	Kütküt Mah.	TKTVKYK-08.11.1984/ 496
73	(Örencik Köyü,Muhara II Köprüsü)	Şebinkarahisar	Alucra Yolu	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
74	(Altınova Camii)	Şebinkarahisar	Altınova	
75	Doğal Sit Alanı	Tirebolu	Kilise Burnu	TRABZON-KK-13.10.2000/3931
76				
77	Arkeolojik Sit	Tirebolu	Tirebolu Kalesi	TRABZON-KBK-31.05.2004/4982 TRABZON-KK-29.11.1990/ 875 GEEAYK-09.02.1979/ 1511
78	(Tofta Köprüsü)	Tirebolu	Görele Yolu	
79	(Hamam)	Tirebolu	Çarşı Mah.	TRABZON-KK-14.12.1999/ 3643
80	(Sivil Mim Örnekleri 42 Adet)	Tirebolu		TRABZON-KK-29.11.1990/ 875
81	(Yeniköy Camii)	Tirebolu		TRABZON-KK-29.11.1990/ 875
82	(Bedrama Kalesi)	Tirebolu	Örenkaya Köyü	TRABZON-KK-18.12.1992/ 1534
83	Doğal Sit Alanı	Yağlıdere	Gölyanı Yaylası	TRABZON-KBK-30.06.2005/329
84	(Kanlıca Köprü)	Yağlıdere	Kanlıca Köyü	TRABZON-KK-11.06.1972/2859
85	(Ağa Köprü)	Yağlıdere	Ümitbükü Köyü	TRABZON-KK-11.06.1997/2859
86	(Gebe Kilisesi)	Yağlıdere	Çağlayan köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 327
87	(Hisarcık Kemer Köprü)	Yağlıdere	Hisarcık Köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 3270
88	(Üçtepe Kemer Köprü)	Yağlıdere	Üçtepe Beldesi	
89	(Sevinç Köprü, Akdarı köyü,Kebeç deresi üzerinde)	Yağlıdere	Alucra Yolu	TRABZON-KK-26.10.2001/ 4250
90	(Kilise)	Yağlıdere	Akpınar Köyü	TRABZON-KK-03.07.2003/ 4897
91	(Hasanağa Camii)			TRABZON-KK-22.05.1996/ 2486

3.2. GÜMÜŞHANE

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
1	Arkeolojik Sit(İmera manastırı ve çevresindeki yapılar,mağara)	Merkez	Olucak Köyü	ERZURUM-KK-13.09.1991/366
2	Arkeolojik Sit (Santa harabeleri)	Merkez	Dumanlı Köyü	TRABZON-KK-29.011999/3379
3	Arkeolojik Sit	Merkez	Keçikaya Köyü	TRABZON-KK-23.03.2004/4967
4	Arkeolojik Sit- Kov Kalesi	Merkez	Esenyurt Köyü	TRABZON-KK-03.07.2004/5044
5	Kentsel Sit, Doğal Sit	Merkez	Süleymaniye Mah.	TRABZON-KK-26.05.2005/24
6	(Canca Kalesi)	Merkez	Canca Kalesi	TRABZON-KBK-30.06.2005/311
7	(Kale köyü kalesi, keçi kalesi)	Merkez	Kale Köyü	ERZURUM-KBK-09.10.2004/72
8	Cami	Merkez	Kale Köyü	TRABZON-KBK-01.06.2006-694
9	(Kilise)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KK-21.09.1990/273
10	(Merkez camii 6 Adet)	Merkez	İnönü Mahallesi	GEEAYK-13.101968/4199 TRABZON-KK-01.11.2002/4587
11	(Kilise kalıntısı 2 Adet))	Merkez	Kocapınar köyü	TRABZON-KK-15.11.2004/4136
12	(Kilise)	Merkez	Yitirmez Köyü	ERZURUM-KK-17.03.1989/130
13	Kilise Camii (Krom Vad.)	Merkez	Yağlıdere Köyü	TRABZON-KK 23.12.2005-509
14	Eski Camii	Merkez	Tekke Beldesi	TRABZON-KK-20.12.2006-891
15	Emirler Camii	Merkez	Yeni Mah.	TRABZON-KK-08.10.2004-39
16	(Kilise)	Merkez	Yeşildere Köyü	TRABZON-KK-15.11.2004/4137
17	(Kilise 2 Adet)	Merkez	Mescitli Köyü	ERZURUM-KK-17.03.19897131
18	(Kilise)	Merkez	Çamlıköy	TRABZON-KK-22.10.1994/2071
19	(Kilise)	Merkez	Aktutan Köyü	TRABZON-KK-15.11.2004/135
20	(Manastır kalıntıları)	Merkez	Alemdar Köyü	TRABZON-KK-15.11.2004/140
21	(Kilise)	Merkez	Canca Mahallesi	TRABZON-KK-13.11.2003/4839
22	(Kabore Köprüsü)	Merkez	Maçka	TRABZON-KK-01.11.2002/ 4587
23	(Köprü)	Merkez	Gümüşkaya Köyü	TRABZON-KK-22.11.2004/ 014
24	(Hamam 6 Adet)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KK-21.09.1990/ 273
25	(Köprü)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KK-21.09.1990/ 273
26	(Han)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KBK-26.05.2005/ 240
27	Taş Mağaza (2 adet)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KBK-01.11.2002-4587
28	Eski Hükümet Konağı	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KBK-01.11.2002-4587
29	Cami (3 adet)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KK-24.06.1989-160 ERZURUM-KK-01.11.2002-4587
30	Konut (25 adet)	Merkez	Süleymaniye Mah.	ERZURUM-KBK-21.09.1990-273 ERZURUM-KBK-24.06.1989-157
31	Konut (15 adet)	Merkez		ERZURUM-KBK-21.09.1990-273 ERZURUM-KBK-26.10.2001-4256 ERZURUM-KBK-01.11.2002-4587 ERZURUM-KBK-14.05.1983-A-4362 ERZURUM-KBK-13.10.2000-3953 ERZURUM-KBK-20.10.1998-3279 ERZURUM-KBK-21.09.1990-273 ERZURUM-KBK-26.05.2005-234 ERZURUMKBK20.12.2006894 ERZURUM-KBK-25.05.2007-1136
32	(Cizere deresi üzerinde Köprü)	Merkez	Zigana Köyü	ERZURUM-KK-21.09.1992/479
33	Kilise 14 Adet	Merkez		TRABZON-KBK-23.12.2005/ 509
34	Camii	Merkez	Yağlıdere Köyü	TRABZON-KBK-23.12.2005/ 509
35	Akçaağaç Yapraklı Üvez 1,2,3,4 (Yerel İsmi Akrep Ağacı)	Merkez	Akgedik Köyü	TRABZON-KBK-31.10.2006/ 859
36	Olucak (İmera) Köyü Kilisesi I,II;Kilise kalıntısı	Merkez	Olucak(imera) köyü	TRABZON-KBK-23.12.2005/ 514
37	Tekke Şelalesi	Merkez	Tekke Beldesi	TRABZON-KBK-22.09.2006/ 822
38	Kale	Merkez	Dört Konak Köyü	TRABZON-KBK-23.12.2005/ 512

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
39	Eski Camii	Merkez	Tekke Beldesi	TRABZON-KBK-20.12.2006/ 891
40	Sivil Mim Örneği	Merkez	Tekke Beldesi	TRABZON-KBK-20.12.2006/ 894
41	Kale Kalıntısı	Merkez	Akhisar Köyü	TRABZON-KBK-25.01.2008/ 1478
42	(Mağara)	Merkez	Akçakale Köyü	TRABZON-KK-21.01.1998/3023
43	(Sivil mim. Örneği 39 Adet)	Merkez		TRABZON-KK-01.11.2002/4587
44	Ahşap köy odası	Merkez	Sarıçiçek Köyü	ERZURUM- KK-23.06.1988-87
45	Arkeolojik Sit(Kale,surlar,su kemeri ve hamam) (Satala Antik Kenti)	Kelkit	Sadak Köyü	ERZURUM-KK-05.04.1988/8
46	Büyük Camii Haziresi	Kelkit	Merkez	ERZURUM- KK-25.12.2003-4888
47	Küçük Camii	Kelkit	Merkez	ERZURUM- KK-25.12.2003-4888
48	Ulu Camii	Kelkit	Merkez	TRABZON-KK-30.10.2008-89
49	Arkeolojik Sit	Kelkit	Salyazı Köyü	ERZURUM-KK-05.04.1988/9
50	Arkeolojik Sit(Nalbant köprüsü,höyük)	Kelkit	Öğütlü Köyü	TRABZON-KK-26.10.2001/4277
51	Eski Hükümet Konağı	Kelkit	Merkez	ERZURUM-KK-21.09.1992-480
52	İşli Kaya Odası	Kelkit	Özen Köyü	ERZURUM-KK-26.10.2001-4274
53	Konut	Kelkit	Büyük Camii Mah	TRABZON-KK-23.03.2204-4964
54	Arkeolojik Sit (Kelkit çayı, kaya oyma mekanları)	Kelkit	Söğütlü Beldesi	TRABZON-KK-03.07.2004/5062
55	(Kale ve surları)	Kelkit	Sadak Köyü	ERZURUM-KK-05.04.1988/8
56	(Sivil mim. örneği)	Kelkit		TRABZON-KK-12.10.1995/2280 ERZURUM-KK-21.09.1992/480
57	(Hamam)	Kelkit	Sadak Köyü	ERZURUM-KK-05.04.1988/ 8
58	Kemer Köprüsü	Kelkit	Kelkit ayrım Köse yolu	TRABZON-KBK-16.03.2006/ 593
59	1. Derece Arkeolojik Sit Alanı(Kaletepe Höyüğü)	Kelkit	Aşut Köyü	TRABZON-KBK-26.01.2007/ 964
60	Höyük	Kelkit	Günbatur Köyü	TRABZON-KBK-09.10.2004-74
61	1. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Höyük)	Kelkit	Öbektaş Beldesi	ERZURUM-KK-23.03.2002-4372
62	(Kilise)	Köse	Yaylım Köyü	TRABZON-KBK-03.07.2004/5061
63	(Özbeyli Camii)	Köse	Özbeyli Köyü	TRABZON-KK-23.11.2001/4302
64	(Mağara) Antik Sit Alanı	Köse	Salyazı Beldesi	ERZURUM-KBK-09.10.2004/61
65	Tilki Tepe 1.Derece Arkeolojik Sit Alanı	Köse	Merkez	ERZURUM-KBK-07.10.1999-3523
66	Doğal Sit	Kürtün	Uluköy	TRABZON-KK-25.12.1996/2681
67	(Manastır kilise,Beş mah. kilise,Meryem ana kilise,Orta mah.kilise)	Kürtün	Yaylalı Köyü	ERZURUM-KK-13.09.1991/369 ERZURUM-KK-13.09.1991/370
68	(Ağaç 8 Adet)	Kürtün	Örümcek Ormanları	ERZURUM-KK-25.12.1996/2681
69	Meryemana Mah. Köprüsü	Kürtün	Yaylalı Köyü	TRABZON-KBK-20.12.2006/ 902
70	Kürtün Kalesi Kalıntısı	Kürtün	Merkez	TRABZON-KBK-20.12.2006/ 902
71	Cami	Şiran	Kavaklıdere Köyü	ERZURUM-KK-10.05.2002-4419
72	Arkeolojik Sit (Tökmen tepe höyüğü)	Şiran	Karaköy	TRABZON-KK-10.05.2002/4421
73	Doğal Sit (Tomara şelalesi)	Şiran	Seydibaba Köyü	ERZURUM-KK-05.04..1991/355
74	Anıt ağaç (2 adet)	Şiran	Kırıntı köyü	26.06.1995
75	(Kilise)	Şiran	Kozağaç Köyü	ERZURUM-KK-05.04.1988/10
76	(Tomara Mağarası)	Şiran	Seydibaba Köyü	TRABZON-KK-08.10.1999/3570
77	Erenkaya Köyü Kilisesi	Şiran	Erenkaya Köyü Köyiçi Mevkii	TRABZON-KBK-01.06.2006/ 697
78	Konut (2 adet)	Torul	Merkez	TRABZON-KBK-28.06.2007-1217
79	(Akkale)	Torul	Kalecik Köyü	TRABZON-KK-02.05.2003/4710
80	(Kilise)	Torul	Harmancık Köyü	ERZURUM-KK-21.09.1992/483
81	(Kilise)	Torul	Gümüştuğ Köyü	TRABZON-KK-02.11.2002/4569
82	(Meryam Ana Manastır)	Torul	Meryem Ana M.	TRABZON-KK-25.06.1999/3405

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
83	(Kilise)	Torul	Atalar Köyü	TRABZON-KK-21.12.2001/4347
84	(Kilise)	Torul	Demirkapı Köyü	TRABZON-KK-30.03.2001/4072
85	(İkisu Mağarası)	Torul	İkisu Köyü	ERZURUM-KBK-09.10.2004/73
86	Karaca Damlataş Mağarası	Torul	Cebeli Köyü	ERZURUM-KK-12.06.1989/161
87	(Ağaç)	Torul	Uluköy	ERZURUM-KK-12.09.1991/356
88	(Arılı Mağarası)	Torul	Arılıköy	TRABZON-KK-08.10.1999/3570
89	(Köprübaşı köprüsü)	Torul	Köprübaşı Mevkii	TRABZON-KK-03.05.2003/809
90	(Kalkanlı Köprüsü)	Torul	Kalkanlı Mevkii	TRABZON-KK-25.06.1999
91	(Köprü)	Torul	Zigana Köyü	TRABZON-KK-22.11.2000/4015
92	(Torul köprüsü,Horşit çayı üzerinde)	Torul	Merkez	GEEAYK-14.03.1980//11789
93	Kilise-Çan Kulesi	Torul	Arpalı Köyü	TRABZON-KBK-31.10.2006/ 850
94	Camii	Torul	Arpalı Köyü	TRABZON-KBK-31.10.2006/ 850
95	Kilise 2 Adet, Şapel	Torul	Uğurtaşı Köyü	TRABZON-KBK-06.07.2006/ 752
96	Kilise,Şapel	Torul	Alınyayla Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
97	Kilise, Şapel	Torul	Altınpınar Beldesi, Güneşli Mah.	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
98	Kilise	Torul	Arılı Köyü Yukarı Mah.	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
99	Kemer Köprü	Torul	Dedeli Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
100	Artabel Köprüsü	Torul	Gülaçar Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
101	Köprü	Torul	Gülaçar Köyü Esentepe Mah.	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
102	Kilise	Torul	Gülaçar Köyü Ayana Mah.	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
103	Camii	Torul	Güvemli Köyü Baş Haviyana Mah.	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
104	Kileise 2 Adet, Şapel	Torul	Güvemli Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
105	Camii 2 Adet	Torul	Güzeloluk Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
106	Kilise	Torul	Güzeloluk Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
107	Kilise,Şapel	Torul	Kocadal Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
108	Camii	Torul	Kocadal Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
109	Kopuz Kalesi	Torul	Kopuz Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
110	Köprü 3 Adet	Torul	Kopuz Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
111	Kemer Köprü	Torul	Yalınkavak Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
112	Sorayna Kalesi	Torul	Yalınkavak Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
113	Koçlar (Maarif)Camii	Torul	Zigana Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007/ 1047
114	Kilise	Torul	Altınpınar Beldesi	TRABZON-KBK-27.06.2007/ 1190
115	Sivil Mim Örneği 2 Adet	Torul	İlçe Merkezinde	TRABZON-KBK-28.06.2007/ 1217
116	Akkale Doğa Harikası	Torul	İnkilap Köyü	TRABZON-KBK-29.03.2007-1047
117	Camii 4 Adet	Torul	Yücebelen Köyü	TRABZON-KBK-29.08.2007/ 1293
118	Kilise camii, cami (4 adet)	Torul	Cebeli, Uğurtaş, Gümüştuğ, Yıldız Köyleri	TRABZON-KBK-30.06.2005-324

3.3. ORDU

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
1	Arkeolojik Sit (Cotyora Antik Yerleşmesi)	Merkez		TRABZON_KK-09.05.1988/22
2	Arkeolojik Sit (Bozukkale Yapı Kalıntıları)	Merkez	Bozukkale	GEEAYK-09.06.1973/ 7189
3	Kentsel Sit Alanı	Merkez		TKTVKYK-02.07.1987/ 3440 GEEAYK-20.10.1979/ 1976
4	Arkeolojik Sit, Doğal Sit (Kurul Kayası Yerleşim Alanı)	Merkez	Boyadı Köyü	TRABZON_KK-18.07.1996/ 2525
5	(Sivil Mim Örneği)	Merkez		GEEAYK-12.11.1982/ 3978
6	(Büyük Hamam, Küçük Hamam)	Merkez	Eskipazar Köyü	GEEAYK-09.04.1983/ 4255
7	(Saray Camii)	Merkez	Saray Mah.	TKTVKYK-02.07.1987/ 3440
8	(Selimiye Mah. Camii 2 Adet)	Merkez	Selimiye Mah.	TKTVKYK-02.07.1987/ 3440
9	(Kilise) (2 adet)	Merkez		TKTVKYK-02.07.1987/ 3440
10	(Kaya Mezarları)	Merkez	Zafer- Topluca Köyü	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
11	(Kaya Mezarları)	Merkez	Delikkaya Köyü	TRABZON_KK-15.02.1991/969
12	(Eskiköy Kaya Mezarı)	Merkez	Eskiköy	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
13	(Dedeli Köprüsü,Dedeli-Kökenli köyleri arasında)	Merkez	Mesudiye Karayolu Üzeri	SAMSUN_KBK-03.12.2004/ 80 GEEAYK-14.03.1980/ 11789
14	(Yalı ve Saray Hamamları)	Merkez	Selimiye Mah.	TRABZON_KK-24.11.1995/ 2336 TKTVKYK-02.07.1987/ 3440
15	(Aziziye, Hamidiye , Orta Camii)	Merkez	Aziziye Mah.	TKTVKYK-02.07.1987/3440
16	(Bülbülderesi Köprüsü)	Merkez	Selimiye-Bucak Mahalleler Arası	SAMSUN_KBK-03.12.2004/ 80 GEEAYK-14.03.1980/ 11789
17	(Ağaç)	Merkez		TRABZON_KK-08.07.1998/ 3185 TRABZON_KK-12.06.1997/ 2863
18	(Eskipazar Camii)	Merkez	Eskipazar Köyü	GEEAYK-09.04.1983/ 4255
19	(Saray ve Hacı Osman Ağa Camii)	Merkez	Saraybahçesi Sok.	GEEAYK-24.06.1983/ 4387
20	Arkeolojik sit alanı (2 derece)	Aybastı	Alacalar beldesi	SAMSUN_KBK-06.052006/731
21	(Tekke Cami)	Çaybaşı	Tekke Köyü	SAMSUN_KK-21.07.2001/ 249
22	(Yenicuma Camii)	Çaybaşı	İyeribükü Köyü	SAMSUN_KK-21.07.2001/ 250
23	Doğal Sit , Arkeolojik Sit	Fatsa	Bolaman Bucağı	GEEAYK-20.10.1979/ 1972
24	Arkeolojik Sit (Kale)	Fatsa	Göller Köyü	TRABZON_KK-17.05.1991/1018 TRABZON_KK-11.10.1990/ 855
25	Arkeolojik Sit (Yapraklı Köyü Sınırları İçinde)	Fatsa	Çıngırtkaya	SAMSIN_KBK-15.10.2005/ 359 TRABZON_KK-08.08.1995/ 2219
26	Arkeolojik Sit (Kale)	Fatsa	Kaleönüköyü	TRABZON_KK-06.10.1999/ 3518
27	(Kademoğlu Konağı, Haznedaroğlu Konağı)	Fatsa	Bolaman Bucağı	GEEAYK-14.10.1977/ 832
28	(Çınar Ağacı 2 Adet)	Fatsa	Mustafapaşa Mah.	TRABZON_KK-30.04.1993/ 1571
29	(Yalıköy Camii)	Fatsa	Yalıköy	TRABZON_KK-18.12.1992/ 1509
30	Doğal Sit (Gaga Gölü)	Fatsa	Örencik ve Yassıtaş Köyü arası	TRABZON_KK-06.10.1999/ 3505 TRABZON_KK-08.07.1998/ 3188 TRABZON_KK-08.08.1995/ 2218
31	(Mescit)	Fatsa	Meşebükü Köyü	SAMSUN_KK-21.07.2001/ 248
32	(Yenipazar Camii)	Fatsa	Bolaman Beldesi Gölbaşı Mah.	SAMSUN_KK-15.11.2003/ 815
33	(Hacı Hulusi Camii)	Fatsa	Mustafa Kemal Paşa Mah.	SAMSUN_KK-08.09.2001/ 278
34	(Ağaç)	Gölköy	Özlü Köyü Mezarlığı	TRABZON_KK-06.10.1999/ 3517
35	(Konaklar)	Gölköy		TKTVKYK-11.10.1984/ 423
36	(Hamam)	Gölköy		TKTVKYK-11.10.1984/ 423
37	(Ağaç)	Gülyalı	Turnasuyu Köyü	SAMSUN_KK-08.04.2005/ 289

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
38	Dayınlı köprüsü	Gülyalı	Kestane köyü	SAMSUN_KBK-18.10.2007/1395
39	Merkez camii	Gülyalı	Kestane köyü	SAMSUN_KBK-18.10.2007/1394
40	Arkeolojik Sit (Kaya Mezarı)	Gürgentepe	Dikenlice Köyü	SAMSUN_KBK-27.12.2002/ 583
41	(Kaya Mezarı)	Gürgentepe	Dikenlice Köyü Kuzgunkayası Mah.	SAMSUN_KK-27.12.2002/ 583
42	Arkeolojik Sit, Doğal Sit(Gençağa Kalesi)	İkizce	Ağzakale Köyü	TRABZON_KK-04.08.1998/ 3243
43	(Kale)	Korgan		TKTVKYK-11.10.1984/ 423
44	Arkeolojik Sit (Tümülüs)	Kumru	Samur Mah.	SAMSUN_KBK-15.07.2004/975
45	Merkez camii	Kumru	Samur mah.	SAMSUN_KBK-18.10.2007/1384
46	Arkeolojik Sit (Arıkmusa Yerleşmesi)	Mesudiye	Arıkmusa Köyü	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
47	Arkeolojik Sit (Yukarı Gökçe Kalesi)	Mesudiye	Faldaca	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
48	Arkeolojik Sit (Melatios Kalesi)	Mesudiye	Yeşilgeçit Köyü	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
49	Arkeolojik Sit (Höyük)	Mesudiye	Müslüm Sarıca mah.	SAMSUN_KBK-03.12.2004/ 80
50	(Sivil Mim. Örneği)	Mesudiye		SAMSUN_KBK-03.12.2004/ 80 TKTVKYK-25.12.1986/ 2841 TKTVKYK-03.04.1986/ 2166
51	(Kilise)	Mesudiye	Kışla Mah.	SAMSUN_KBK-03.12.2004/ 80 TRABZON_KK-05.04.1990/ 676 TKTVKYK-03.04.1986/ 2166
52	(Konak)	Mesudiye	Rüştüye Mah.	TRABZON_KK-05.04.1190/ 675 TKTVKYK-19.06.1987/ 3272 TKTVKYK-03.04.1986/ 2166
53	(Çavdar Köyü Camii)	Mesudiye	Çavdar Köyü	TRABZON_KK-22.05.1996/2426
54	(Mescit)	Mesudiye	Çaltepe Köyü Yukarı Mah.	SAMSUM_KK-20.10.2001/ 324 SAMSUN_KK-05.02.2001/ 83
55	(Kaya Mezarları)	Mesudiye	Konacık Köyü	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
56	(Kaya Mezarları)	Mesudiye	Kaleköy	TRABZON_KK-15.02.1991/ 969
57	Çağman ve Topçam Mağaraları	Mesudiye	Topçam beldesi	
58	(Kızılönü Camii)	Perşembe	Kaleyaka köyü	TKTVKYK-07.03.1986/ 2019
59	(Avuşlu Camii)	Perşembe	Düz Mahallesi	SAMSUN_KK-24.11.2001/ 350 GEEAYK-12.06.1982/ 3590
60	(Yason Kilisesi)	Perşembe		TKTVKYK-28.03.1985/ 816
61	(Kilise)	Perşembe	Çaytepe Köyü	TRABZON_KK-19.01.1990/ 602
62	Arkeolojik Sit, Doğal sit (Yason Burnu)	Perşembe	Çaytepe	TRABZON_KK-19.01.1990/ 602
63	(Efirli Camii)	Perşembe	Efirli Köyü, Yalı Mah.	TRABZON_KK-12.10.1995/2281
64	(Ağaç 3 Adet)	Perşembe		TRABZON_KK-06.10.1999/3509
65	Arkeolojik Sit, Doğal Sit (Mağara)	Perşembe	Boğazcık Köyü	SAMSUN_KK-09.06.2001/ 180
66	(Mescit)	Ulubey	Kıranyağmur Köyü, Kıran Mah.	SAMSUN_KK-05.02.2001/ 85
67	(Kemerli Köprü)	Ulubey	Şeyhler Köyü Sarp Deresi Üzeri	SAMSUN_KK-05.02.2001/ 84
68	(Kaya Mezarı)	Ulubey	Kardeşler Köyü Küçükçukur Mah.	SAMSUN_KK-08.04.2005/ 192
69	Kentsel Sit Alanı	Ünye		TRABZON_KK-27.04.1984/ 258 GEEAYK-24.06.1983/ 4387
70	(Sivil Mim Örneği)	Ünye		GEEAYK-22.07.1983-4579
71	(Kale)	Ünye		GEEAYK-24.06.1983/ 4387
72				
73	(Çınar Ağacı 3 Adet)	Ünye	Kaledere Mah.	TKTVKYK-19.06.1987/ 3345 TKTVKYK-07.03.1986/ 2018
74	(Kaya Mezarları)	Ünye		GEEAYK-24.06.1983/ 4387
75	(Kabadirek Camii)	Ünye	Tekkirez Bucağı, Yaycı Köyü	TRABZON_KK-10.05.1988/ 27

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
76	(Mağara)	Ünye	Yazkonağı Köyü Köprübaşı Mah.	SAMSUN_15.10.2005/ 356
77	(Hamam 3 Adet)	Ünye	Kaledere Mah.	GEEAYK-24.06.1983/ 4387
78	Kilise	Ünye	Ortayılmaz mah.	SAMSUN_KBK-05.05.2006/697
79	Çakmaklı kalesi (arkeolojik sit alanı)	Ünye	Erenyurt beldesi	TRABZON_KK-24.03.2000/3761

3.4.RİZE

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
1	Doğal Sit Alanı	Merkez	Kırklartepe köyü Ayoma Tepesi	GEEAYK-12.12.1982/ 4016
2	Kentsel Sit Alanı	Merkez		BELİRSİZ-02.06.1989/ 335 TRABZON-KK-04.11.1988/210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966
3	Arkeolojik Sit	Merkez	Rize Kalesi ve Çevresi	TRABZON-KK-02.06.1989/ 335 TRABZON-KK-04.11.1988/ 210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966 GEEAYK-11.04.1982/ 3470
4	Kale Kalıntıları, Rize Kalesi, İç Kale, Aşağı Kale	Merkez	Atatürk Caddesi	BELİRSİZ-02.06.1989335 TRABZON-KK-04.11.1988/210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966
5	Cezairli Ali Paşa Camii, Halatçılar Camii,Orta Camii, Merkez Camii,Kurşunlu Camii	Merkez		GEEAYK-06.11.1966/ 3344 TRABZON-KK-08.08.1995/ 2192 TRABZON-KK-02.06.1989/ 335 TRABZON-KK-04.11.1988/ 210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966 GEEAYK-25.07.1975/ 8572
6	Ağaç 4 Adet	Merkez	Çarşı Mah.,Portakallı Mah.,Bağdatlı Mah., İslampaşa Mah.,	TRABZON-KK-30.06.2005/ 337 TRABZON-KK-02.06.1989/ 335 TRABZON-KK-04.11.1988/210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966 TRABZON-KK-07.10.1999/3456
7	Taş Köprü	Merkez	Kömürcüler Köyü	TRABZON-KK-22.06.1999/ 3388
8	Çıtağan Köprüsü	Merkez		TRABZON-KK-01.11.1996/ 2646
9	Sivil Mim Örneği 70 Adet	Merkez		TRABZON-KK-02.06.1989/ 335 TRABZON-KK-04.11.1988/ 210 GEEAYK-13.11.1982/ 3966
10	Pirinçlik Köyü Camii	Ardeşen	Pirinçlik Köyü	TRABZON-KBK-17.05.1991/1013
11	Seslikaya Köyü Camii	Ardeşen	Seslikaya Köyü	TRABZON-KK-26.12.2003/ 4902
12	Kilise	Ardeşen	Çiftekavak Mah.	TRABZON-KK-09.09.2003/ 4794
13	Işıklı Camii	Ardeşen	Işıklı Köyü	TRABZON-KK-31.10.1991/ 1186
14	Ağaç	Ardeşen		TRABZON-KBK-03.08.2005/ 371
15	Eski Kulebor Köprüsü	Ardeşen	Yukarı Durak Köyü	TRABZON-KK-21.12.2001/4341
16	Taş Köprü 2 Adet	Adeşen	Tunca Beldesi Bayırcık-Kirazcık Köyleri Arasında	TRABZON-KK-21.12.2001/ 4342
17	Kemerli Taş Köprü	Ardeşen	Köprüköy	TRABZON-KK-30.04.1993/ 1597
18	Sivil Mim Örnekleri 3 Adet	Ardeşen	Yeniyol Köyü	TRABZON-KK-01.11.2002/ 4586
19	Arkeolojik Sit (Zilkale)	Çamlıhemşin	Zilkale Köyü	TRABZON-KK-19.05.1998/ 3148 TKTVKYK-14.02.1986/ 1933 GEEAYK-08.06.1979/ 1697
20	Doğal Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı	Çamlıhemşin	Kaplıca Köyü Ayder mevkii	TRABZON-KK-27.06.1992/ 1404 TRABZON-KK-31.10.1991/ 1185
21	Doğal Sit	Çamlıhemşin	Fırtına ve Hola Derelerinin Bulunduğu Alan	TRABZON-KK-19.05.1998/ 3148
22	Arkeolojik Sit	Çamlıhemşin	Zilkale Köyü Kale-i Bala ve Çevresi	TRABZON-KK-19.05.1998/ 3148
23	Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	Çat Köyü Şeytanlı Mevkii	TRABZON-KBK-01.08.2005/356
24	Kale-i Bala	Çamlıhemşin	Hisarcık Köyü	TRABZON-KK-27.10.1988/ 181

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
25	Ortan Köprüsü	Çamlıhemşin	Fırtına Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-20.12.1990/ 940
26	Kavak Köprüsü	Çamlıhemşin	Fırtına Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-01.12.1990/ 911
27	Küçük Köprü,Orenkit Köprüsü,Cüroluk Köprüsü, Şenyuva Köprüsü, 1. Çamlıhemşin KöprüsüMikrun Köprüsü, Yukarı Şimşirli Köprüsü, Makreviş Köprüsü,Hala Köprüsü	Çamlıhemşin	Fırtına Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-01.12.1990/ 911 TRABZON-KK-20.12.1990/ 940 TRABZON-KK-01.12.1990/ 911 TRABZON-KK-22.06.1999/ 3391
28	Hoşdere, Çiftkemerli Köprüsü	Çamlıhemşin	Ayder Yolu Üzerinde	TRABZON-KK-19.07.1996/ 2556
29	(Ayder Yaylası Yukarı Anbarlık)	Çamlıhemşin	Merkez	TRABZON-KK-01.12.1990/ 912 TRABZON-KK-31.05.2004/ 4988
30	Sivil Mim Örneği 11 Adet	Çamlıhemşin		TRABZON-KK-16.03.2006/ 571
31	İncesu Köyü Camii	Çayeli	Kaptanpaşa İncesu Köyü	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3702
32	Hacıbaşı Camii	Çayeli	Yenipazar Mah.	TRABZON-KK-04.08.1998/ 3227
33	Sivil Mim Örneği	Çayeli	Eskipazar Mah.	GEEAYK-20.10.1979/ 1975
34	Kemer Köprü I,II	Çayeli	Aşıklar Deresi Üzerinde Yalı Mah.si ile Yenipazar Mah.arasında	TRABZON-KK-KBK-02.06.2006/ 703
35	Köprü 2 Adet	Çayeli	Aşıklar Köyü Aşağı Mah. ve Abdullah Hoca Köyleri	TRABZON-KK-27.12.2007/ 1430
36	Taş Köprü	Fındıklı	Çağlayan Köyü	TRABZON-KK-18.02.1994/ 1901
37	Meyveli Köyü Camii	Fındıklı	Meyveli Köyü	TRABZON-KBK-03.07.2004/ 5066
38	Sivil Mim Örneği 6 Adet	Fındıklı	Merkez Mah.	TRABZON-KBK-08.10.2004/ 14
39	Sivil Mim Örneği 5 Adet	Fındıklı	Çağlayan Köyü	TRABZON-KK-18.02.1994/ 1901
40	Sivil Mim Örneği	Fındıklı	Aslandere Köyü	TRABZON-KK-18.02.1994/ 1901
41	Sivil Mim Örneği	Fındıklı	Saat Köyü	TRABZON-KK-18.02.1994/ 1901
42	Sivil Mim Örneği	Fındıklı	Gürsu Köyü	TRABZON-KK-18.02.1994/ 1901
43	Sivil Mim Örneği 2 Adet	Fındıklı		TRABZON-KBK-15.03.2006/ 544
44	Sivil Mim örneği 2 Adet	Güneysu		TRABZON-KBK-28.08.2007/ 1260
45	Çelebi Camii	Hemşin	Yaltkaya Köyü	TRABZON-KK-10.05.2002/ 4416
46	Levent Köyü Taş Köprüsü	Hemşin	Levent Köyü	TRABZON-KK-09.09.2003/ 4785
47	Sivil Mim Örneği	Hemşin	Müftü Mah.	TRABZON-KK-26.06.2002/ 4480
48	Sivil Mim Örmeği	Hemşin	Nurluca Köyü	TRABZON-KK-16.12.1993/ 1840
49	Ekşioğlu Camii	İkizdere	Bakırköy	TRABZON-KK-30.06.2005/ 304
50	Hacı Şeyh Camii	İkizdere	Güreyce Nahiyesi	TRABZON-KK-22.03.1990/ 627
51	Demirkapı Köyü Camii	İkizdere	Demirkapı Köyü	TRABZON-KK-26.12.2003/ 4904
52	Kemer Köprü	İkizdere	Tozköy Melos Deresi üzerinde	TRABZON-KBK-26.05.2005/ 257
53	Köprü	İkizdere	Güneyce	TRABZON-KK-22.06.1999/ 3390
54	Dereköy Köprüsü	İkizdere	Dereköy	TRABZON-KK-29.05.2003/ 788
55	Taşköprü	İkizdere	Diktaş Köyü Ayvazlı Mevkii	TRABZON-KK-13.071991/ 1097
56	Güneyce Köprüsü	İkizdere	Rize-İkizdere Köyü	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
57	Köprübaşı Camii	Kalkandere	Hüseyinhoca Köyü	TRABZON-KK-18.02.2004/ 4948
58	Kemerli Taş Köprü	Kalkandere		TRABZON-KK-20.07.1996/ 2575
59	Köprü 3 Adet	Kalkandere	Merkez, Dağdibi-Medrese Mah. Medrese-Kızıltoprak Mah.	TRABZON-KBK-15.03.2006/ 545
60	Tarihi Sit Alanı	Pazar	Şehitlik Köyü	TRABZON-KBK-01.08.2005/ 345
61	Ciha Kalesi	Pazar	Yücehisar	GEEAYK-13.11.1982/ 3966
62	Kale Kalıntısı	Pazar	Hisarlı Köyü	TRABZON-KBK-31.03.2005/ 5172

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
63	Taş KöprüII	Pazar	Pazar-Hemşin Yolu	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
64	Taş Köpr	Pazar	Suçatı Köyü	TRABZON-KK-09.09.2003/ 4785
65	Sivil Mim Örneği	Pazar	Ortayol Köyü Sit Alanı Dışında	TRABZON-KK-22.06.1999/ 3387
66	Tarihi Sit	Pazar	Şehitlik Köyü	TRABZON-KBK-01.08.2005/ 345
67	Kemer Köprü	Pazar	Elmalık ile Kocaköprü Köylerini birbirine bağlayan	TRABZON-KBK-27.12.2007/ 1421

3.5. TRABZON

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
1	Doğal Sit Alanı	Merkez	Çamoba Köyü	TRABZON-KK-17.08.1991/ 1141
2	Kentsel Sit Alanı (3 Adet)	Merkez		TKTVKYK-04.09.1985/ 1426 GEEAYK-13.11.1980/ 2509 GEEAYK-14.12.1974/ 8195
3	Sivil Mim Örneği	Merkez	Ortahisar Mahallesi	TKTVKYK-04.09.1985/ 1426 GEEAYK-13.11.1980/ 2509
4	Konak	Merkez		
5	Merkez Cami	Merkez		
6	Kilise	Merkez	Çukurçayır Köyü	GEEAYK-11.05.1979/ 1658
7	Kilise	Merkez		
8	Hamam	Merkez		TKTVKYK-04.09.1985/ 1426
9	Han	Merkez	Çarşı Mahallesi	TKTVKYK-04.09.1985/1426 GEEAYK-13.11.1980/ 2509 GEEAYK-14.12.1974/ 8195
10	Tabakhane Köprüsü	Merkez	Tabakhane Deresinde	TKTVKYK-04.09.1985/ 1426
11	Çamoba Köyü Köprüsü	Merkez	Çamoba Köyü	TRABZON-KK-16.12.1993/ 1851
12	Kilise	Merkez	Konaklar Köyü	TRABZON-KK-20.11.1993/ 1833
13	Ağaç 64 Adet	Merkez	Fatih Parkı	TRABZON-KK-09.08.1995/ 2265
14	Mağara	Merkez	Ayasofya Mahallesi	TRABZON-KK-07.03.1996/ 2387
15	Köprü	Merkez	Yeşilova Beldesi	TRABZON-KK-02.04.2005/ 201
16	Köprü	Merkez	Yeşilova Beldesi	TRABZON-KK-02.04.2005/ 201
17	Merkez Camii	Merkez	Akyazı Beldesi	TRABZON-KBK-17.03.2006/ 606
18	Sivil Mim. Örneği	Merkez	Akyazı Beldesi	TRABZON-KBK-17.03.2006/ 606
19	Kentsel Sit Alanı	Akçaabat		TRABZON-KK-26.04.1988/ 19
20	Doğal Sit Alanı (1. ve 2. Derece 2 Adet)	Akçaabat	Işıklar Mezrası-Kayabaşı Yaylası-Amele Çayırı	TRABZON-KK-20.05.1998/ 3149 TRABZON-KK-29.10.1999/ 3374 TRABZON-KK-21.10.1998/ 3303
21	Doğal Sit Alanı (Sera Gölü)	Akçaabat	Yıldızlı Belediyesi	TRABZON-KBK-27.05.2005/ 266
22	Sivil Mim Örneği	Akçaabat		TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506 TRABZON-KK-26.04.1988/ 19
23	Ayanağa Konağı	Akçaabat		GEEAYK-14.02.1981/ 2753
24	Uğurlu camii, Orta mahalle camii 2 Adet, Yeni camii, Çınar camii, Şapel camii, Dürbinar camii, Akçaabat,	Akçaabat	Derecik Beldesi,Orta Mahalle, Dürbinar Mahallesi,Kayalar Mahallesi	TRABZON-KK-27.05.2005/ 269 **TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506** **TRABZON-KK- 22.03.1990/ 632** TRABZON-KK-07.10.1999/ 3537 **TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506** **TRABZON-KK-26.04.1988/ 19** TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506 **TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506** **TRABZON-KK-26.04.1998/ 19** TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506 **TRABZON-KK-01.06.2004/ 5014**
25	Merkez Mahallesi Camii	Akçaabat	Şinik Köyü	TRABZON-KK-18.12.1992/ 1507
26	Kilise	Akçaabat	Yıldızlı köyü	TRABZON-KK-19.11.1993/ 1769
27	Aziz Michael Kilisesi	Akçaabat	Orta Mahalle	TRABZON-KK-18.12.1992/ 1506 TRABZON-KK-26.04.1988/ 19 TRABZON-KK-13.07.1979/ 1771
28	Taş Köprü	Akçaabat	Derecik Beldesi Oğulkaya Köyü	TRABZON-KK-07.10.1999/ 3537
29	Fermanlı Köprüsü	Akçaabat	Doğan Köy Beldesi	TRABZON-KK-02.05.2003/ 4711
30	Tarihi Köprü	Akçaabat	Karaman Köyü	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2044
31	Kemerli Köprü	Akçaabat	Cevizli Köyü	TRABZON-KK-27.12.1996/ 2728

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
32	Sivil Mim Örneği 9 Adet	Akçaabat	Derecik beldesi	TRABZON-KK-27.05.2005/ 269
33	Uğurlu Merkez Camii ve Haziresi	Akçaabat	Derecik Beldesi Uğurlu Mah.	TRABZON-KK-27.05.2005/ 26
34	Kale	Akçaabat	Akçakale Kalesi	*******
35	Çınar Ağacı 3 Adet, Anıt Ağaç	Akçaabat	Merkez Orta Mahalle	TRABZON-KK-07.10.1999/ 3538 TRABZON-KK-27.12.2002/ 4632 TRABZON-KK-31.10.2002/ 4540
36	Doğal Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı	Araklı	Konakönü Mah.	TRABZON-KK-18.07.1996/ 2526
37	Arkeolojik Sit Alanı (Canayer Kalesi)	Araklı	Buzluca Köyü	TRABZON-KK-25.06.1999/ 3396 TRABZON-KK-22.06.1989/ 377
38	Sivil Mim Örnekleri	Araklı	Konakönü Mahallesi	TRABZON-KK-18.07.1996/ 2526
39	Kale Kalıntıları	Araklı	Ortaköy	TRABZON-KK-12.10.2000/ 3897
40	Taşönü Köyü Camii	Araklı	Taşönü Köyü	TRABZON-KK-04.07.2003/ 4753
41	Merkez Camii	Araklı	Keçikaya Köyü	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3141
42	Masile Mahallesi Mescidi	Araklı	Bereketli Köyü	TRABZON-KK-29.11.2002/ 4612
43	Merkez Camii	Araklı	Turnalı Köyü	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2048
44	Taşönü Köyü Camii, Konakönü Mahallesi Camii, Camii, Şapel Camii,Kalecek Camii,	Araklı	Merkez	TRABZON-KK-04.07.2003/ 4753 TRABZON-KK-18.07.1996/ 2526 TRABZON-KK-18.05.1998/ 3143 TRABZON-KK-13.07.1991/ 1100
45	Keçikaya Köyü Köprüsü	Araklı	Keçikaya Köyü	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3141
46	Değirmencik Köyü Köprüsü	Araklı	Değirmencik Köyü	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3141
47	Rifara Tosunlu Köprüsü	Araklı	Araklı-Dağbaşı Yolu Tosunlu	GEESYK-14.03.1980/ 11789
48	Pervane Köyü Köprüsü	Araklı	Pervane Köyü	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3141
49	Merkez Mahallesi Köprüsü	Araklı	Keçikaya Köyü	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3141
50	Bektaşoğlu Köprüsü, Kemer Köprü, Pınarbaşı Mahallesi Köprü	Araklı	Hafizler Mahallesi, Pınarbaşı Mahallesi,Karşı Mahalle	TRABZON-KK-18.05.1998/ 3144
51	Taş Kemer Köprü	Araklı	Erikli Köyü Pazarcık Mevkii Karadere Üzerinde	TRABZON-KK-27.05.2005/ 275
52	Merkez Camii	Araklı	Köprüüstü Köyü	TRABZON-KBK-02.12.2005/ 490
53	Merkez Camii	Araklı	Orta Köy	TRABZON-KBK-02.12.2005/ 490 TRABZON-KBK-06.07.2006/ 759
54	Kentsel Sit Alanı	Arsin	Zurnalı-Piştovlu-Çakallı-İşhanlı-Binatlı- Terzili-Çinganlı Mah.	GEEAYK- 17.11.1978/ 1405
55	Kale Kalıntıları	Arsin	Çubuklu Köyü	TRABZON-KK-01.03.2001/ 4062
56	Büyük Mahalle Camii	Arsin	Güneyce Köyü	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3166
57	Büyük Cami	Arsin	Çatak Beldesi	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3166
58	Dilek Köyü Camii	Arsin	Dilek Köyü	TRABZON-KK-10.05.2002/ 4415
59				
60	Orta Mahalle Camii	Arsin		TRABZON-KK-06.07.1998/ 3166
61	Taş Kemer Köprü	Arsin	Cudibey Mah. ile Işıklı Köyü arasında Elmalı Deresi üzerinde	TRABZON-KK-21.10.2005/ 407
62	Sivil Mim Örneği	Arsin	Fatih Mah.	TRABZON-KK-01.11.2007/ 1355
63	Aydınlı Mah.Taş Köprü, Çapnalıoğlu Taş Köprü, Taş Köprü	Beşikdüzü	Duygulu Köyü Kayaslı Mahallesi	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3171
64	Kale Kalıntıları	Beşikdüzü	Kalegüneyköyü	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2043
65	Sivil Mim Örnekleri	Beşikdüzü		TRABZON-KK-15.12.1999/ 3687

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
66	Ağaç	Beşikdüzü	Takaslı Köyü	TRABZON-KK-14.12.1999/ 3669
67	Doğal Sit Alanı	Beşikdüzü	Adacık ve Çeşmeönü Mahalleleri	
68	Akkese Köyü Camii	Beşikdüzü	Akkese Köyü-Güney Mevkii	TRABZON-KBK-16.03.2006/ 592
69	Doğal Sit Alanı	Çaykara	Arpaözü Köyü- Uzungöl Beldesi	TRABZON-KBK-27.05.2005/264 TRABZON-KK-25.06.2002/ 4455 TRABZON-KK-04.12.1998/ 3332
70	Sivil Mim Örneği	Çaykara	Uzungöl Beldesi	TRABZON-KBK-01.12.2005/ 475
71	Hacı Ömer Camii	Çaykara	Çambaşı Köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
72	Alona Mahallesi Mescidi	Çaykara	Kabataş Köyü	TRABZON-KK-22.03.1990/ 636
73	Kovacık Mahallesi Camii	Çaykara	Akdoğan Köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
74	Çamlıbel Köyü Camii	Çaykara	Çamlıbel Köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
75	Büyük Mahalle Camii	Çaykara	Akdoğan Köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
76	Gülveren Mahallesi Camii	Çaykara	Şahinkaya köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
77	Merkez Camii	Çaykara	Akköse köyü	GEEAYK-14.02.1979/ 2029
78	Taşkıran Köyü Camii	Çaykara	Taşkıran köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
79	Uzungöl Çamlık Mahallesi Camii	Çaykara	Uzungöl Çamlık Mahallesi	TRABZON-KK-13.07.1991/ 1098
80	Günebakan Köyü Camii	Çaykara	Dernekpazarı, Günebakan Köyü	TKTVKYK-07.03.1986/ 2026
81	Kabataş Köyü Camii	Çaykara	Kabataş Köyü	TRABZON-KK-22.12.1988/ 263
82	Taşören Köyü Camii	Çaykara	Taşören Köyü	GEEAYK-22.07.1983/ 4446
83	Flak Mahallesi Camii	Çaykara	Uzungöl Mahallesi	GEEAYK-14.02.1981/ 2753
84	Taşçılar Köyü Cami	Çaykara	Taşçılar köyü	TRABZON-KK-23.07.1990/ 263
85	Uzun tarla Köyü Camii	Çaykara	Uzuntarla Köyü	TRABZON-KK-12.06.1997
86	Düz Mahalle Mescidi	Çaykara	Çambaşı Köyü	TRABZON-KK-22.06.1989/ 380 GEEAYK-11.11.1982/ 3903
87	Kemer Köprü	Çaykara	Uzungöl Bucağı	TRABZON-KK-29.09.1989/ 449
88	Sivil Mim Örneği	Çaykara	Koldere Köyü	TRABZON-KBK-26.05.2005/ 244
89	Sivil Mim Örneği	Çaykara	Karaçam Beldesi	TRABZON-KBK-21.12.2006/ 919
90	Sivil Mim Örneği	Çaykara	Kadahor Mah.	TRABZON-KBK-21.09.2006/ 803
91	Yukarıkondu Camii	Dernekpazarı		TRABZON-KK-25.12.1996/2677
92	Kale Kalıntısı	Düzköy	Çalköyü Beldesi	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3701
93	Kale Kalıntısı	Düzköy	Doğankaya Köyü	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3701
94	Taşocağı Köyü Camii	Düzköy	Taşocağı Köyü	TRABZON-KK-01.06.20/ 5017
95	Zeliha Mahalle Camii	Düzköy	Zeliha Mahallesi	TRABZON-KBK-27.05.2005/ 262
96	Resullü Mahallesi Camii	Düzköy	Resullü Mahallesi	TRABZON-KBK-02.08.2005/ 361
97	Gökçeler köyü Merkez camii	Düzköy	Gökçeler Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3627
98	Taş Köprü	Düzköy	Çayırbağı Beldesi	TRABZON-KK-15.12.1999/3701
99	Cenehde Şelalesi	Düzköy	Taşocağı Köyü, Lüra Mezrası	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2046
100	Çalköyü Mağarası	Düzköy	Çalköyü Beldesi	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3701
101	Kaşkarlı Mağarası	Düzköy	Çayırbağı Beldesi, Zeliha Mahallesi	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3701
102	Doğankaya Camii	Düzköy	Doğankaya	TRABZON-KK-27.05.2005/ 262
103	Camii	Düzköy	Çalköy Beldesi	TRABZON-KBK-02.08.2005/ 361
104	Sivil Mim Örnekleri	Hayrat	Gülderen Beldesi	TRABZON-KK-14.11.2003/ 4869
105	Konak	Hayrat	Kurtuluş Mahallesi	TRABZON-KK-24.03.1998/ 3090
106	Kemer Köprü	Hayrat	Balaban Beldesi	TRABZON-KBK-24.12.2004/ 112
107	Merkez Camii	Hayrat	Dereyurt Köy	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2618

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
108	Sarmaşık Köyü Camii	Hayrat	Sarmaşık Köyü	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2617
109	Yılmazlar Mahallesi Camii	Köprübaşı	Beşköy Beldesi	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2887
110	Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Altındere Köyü Altındere Ormanı	TRABZON-KK-20.07.1996/2542 GEEAYK- 14.11.1981/3162
111	Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı (Hortokop Kalesi)	Maçka	Ortaköy	TRABZON-KK-14.12.1999/ 3667 TRABZON-KK-19.10.1998/ 3255
112	Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Meryemana Mevkii-Sumela Manastırı	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3355 TRABZON-KK-03.08.1998/ 3214 TRABZON-KK-03.08.1998/ 3215 TRABZON-KK-26.03.1997/2778
113	Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanı	Maçka	Şimşirli Köyü,Kuştul Manastırı Çevresi	TRABZON-KK-04.12.1998/ 3327
114	Sivil Mim Örneği	Maçka	Şahinkaya Beldesi Cinali Mahallesi	TRABZON-KK-27.12.1996/ 2727
115	Kale Kalıntısı	Maçka	Dikkaya Köyü	TRABZON-KK-26.10.2001/ 4283
116	Kale Kalıntısı	Maçka	Kırantaş Köyü	TRABZON-KK-01.10.1992/ 1452
117	Kilise Kalıntısı	Maçka	Yazlık Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
118	Kilise Kalıntısı	Maçka	Coşandere Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
119	Gürgenağaç Köyü Camii	Maçka	Gürgenağaç Köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3356
120	Kilise	Maçka	Köprüyanı Köyü	TRABZON-KK-20.101998/ 3273
121	Esiroğlu Camii	Maçka	Esiroğlu Beldesi	TRABZON-KK-15.12.1999/ 3690
122	Anayurt Köyü Camii	Maçka	Anayurt Köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3356
123	Vazelon Manastırı	Maçka	Kiremitli Köyü	GEEAYK-21.09.1979/ 1912
124	Kuştur Manastırı	Maçka	Kuştur Köyü	GEEAYK-14.11.19802460
125	St.Barbara Manastırı	Maçka	Altındere Köyü	GEEAYK-14.11.1981/ 3162
126	Yazlık Köyü Camii	Maçka	Yazlık Köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3356
127	Güzelce Köyü Camii	Maçka	Güzelce Köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3356
128	Kilise	Maçka	Esiroğlu Beldesi Temelli köyü	TRABZON-KK-03.06.1998/3174
129	Kızlar Manastırı	Maçka	Kiremitli Köyü	TRABZON-KK-17.02.2004/ 494
130	Oğulağaç Köyü Camii	Maçka	Oğulağaç Köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/3356
131	Kilise	Maçka	Bağışlı Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
132	Kilise	Maçka	Altındere Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
133	Ocaklı Kilisesi	Maçka	Ocaklı Köyü Aşağı Mahalle	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
134	Akmescit Köyü Camii	Maçka	Akmescit köyü	TRABZON-KK-27.01.1999/ 3356
135	Kınalı Köprüsü	Maçka	Çoşandere	TRABZON-KK-30.05.1992/ 1369
136	Taş Köprü	Maçka	Altındere Köyü	TRABZON-KK-25.06.1999/ 3417
137	Taş Köprü	Maçka	Köprüyanı Köyü	TRABZON-KK-25.06.1999/ 3417
138	Köprü	Maçka	Gayretli Köyü	TRABZON-KK-27.12.1996/ 2725
139	Mataracı II Köprüsü	Maçka	Maçka Yolu Üzerinde	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
140	Çift Kemerli Taş Köprü	Maçka	Esiroğlu Beldesi, Galyan Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-21.01.1998/ 3021
141	Hamam	Maçka	Ocaklı Köyü	TRABZON-KK-18.02.2004/ 4949
142	Esiroğlu Köprüsü	Maçka	Esiroğlu Deresi Üzerinde	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
143	Maçka Köprüsü	Maçka	Meryemana Suyu Üzerinde	GEEAYK-14.03.1980/ 11789
144	Taş Köprü	Maçka	Ardıç Yayla Köyü	TRABZON-KK-25.06.1999/3417
145	Taş Köprü	Maçka	Esiroğlu Beldesi	TRABZON-KK-03.08.1998/ 3216
146	Taş Köprü	Maçka	Bağışlı Köyü	TRABZON-KK-25.06.1999/ 3417
147	Yeşilyurt Köprüsü	Maçka	Yeşilyurt	GEEAYK-12.04.19802143
148	Vazelon Mağarası	Maçka	Kiremitli Köyü	TRABZON-KK-08.10.1999/ 3571

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
149	Mağara	Maçka	Kırantaş Köyü	TRABZON-KK-01.10.1992/ 1452
150	Akarsu Köyü Mağarası	Maçka	Akarsu Köyü	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2047
151	Kilise	Maçka	Çamlıdüz Köyü	TRABZON-KK-13.12.1999/ 3635
152	Kırak Köprüsü	Maçka		GEEAYK-12.04.1980/ 2143
153	Merkez Camii	Of	Merkez	GEEAYK-12.07.1980/ 2360
154	Sivil Mim Örneği	Of		TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
155	Konak 4 Adet	Of		TRABZON-KK-25.06.1999/3399
156	Merkez Cami	Of	Sarıkaya Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
157	Eski Cami	Of	Gökçeoba Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
158	Merkez Cami	Of	Sıraağaç Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
159	Ahşap Mescid	Of	Bölümlü Beldesi	TRABZON-KK-23.03.2002/4357
160	Merkez Camii	Of	Sugeldi Köyü	TRABZON-KK-22.12.1988/ 261
161	Merkez Camii	Of	Yemişalan Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
162	Yazlık Köyü Camii	Of	Yazlık Köyü	TRABZON-KK-22.05.1996/ 2471
163	Yıldız Mahallesi Cami	Of	Ballıca Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
164	Yeni Cami	Of	Uğurlu Kasabası	TRABZON-KK-17.08.1991/ 1156
165	Merkez Cami	Of	Korkut Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
166	Serindere Camii	Of	Cumapazarı	TRABZON-KK-25.12.1996/2677
167	Hacıbayram Mahallesi Camii	Of	Gürpınar Köyü	TRABZON-KK-19.03.1992/1303
168	Büyük Mahalle Camii	Of	Bölümlü Beldesi	TRABZON-KK-19.10.1998/3258
169	Aşağı Kışlacık Köyü Köprüsü	Of	Aşağı Kışlacık Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
170	Köprü	Of	Darılı Köyü	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2613
171	Köprü	Of	İrfanlı Mahallesi	TRABZON-KK-23.12.1994/ 2138
172	Köprü	Of	Bölümlü Beldesi	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2614
173	Çamlıtepe Mahallesi Köprüsü, İrfanlı Mahallesi Köprüsü	Of	İrfanlı Mahallesi Çamlıtepe Mahallesi	TRABZON-KK-23.12.1994/ 2138
174	Erenköy Köprüsü	Of	Erenköy	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
175	Çamburnu Mevkii Köprüsü	Of	Çamburnu Mevkii	TRABZON-KK-23.12.1994/2138
176	Ağaç	Of	Merkez	
177	Ağaç	Of	Sarıkaya Köyü	TRABZON-KK-25.12.1996/ 2677
178	Kale Kalıntısı	Of	Çamlı Mhallesi, Kale Civarı Mevkii	TRABZON-KK-16.12.1993/ 1845
179	Sugeldi Köyü Köprüsü	Of	Sugeldi Köyü	TRABZON-KK-31.10.1996/ 2626
180	Köprü	Of	Of kalesi yakınında, Gelincik Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-23.12.1994/ 2138
181	Sivil Mim. Örneği	Of	Uğurlu Beldesi	TRABZON KBK-01.12..2005/ 470 TRABZON KBK-23.12.2006 / 950
182	Sivil Mim. Örneği	Of	Ballıca Beldesi	TRABZON KBK-21.10.2005/ 441
183	Ağaç 2 Adet	Sürmene	Soğuksu Mahallesi	TRABZON-KK-16.05.1991/1003
184				
185	Üstündal Kilisesi Kalıntıları	Sürmene	Üstündal Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
186	Kentsel Sit Alanı (2 Adet)	Sürmene		TRABZON-KK-16.05.1991/1003
187	Sivil Mim Örneği	Sürmene		TRABZON-KBK-31.03.2005/ 180
188	Konak 2 Adet	Sürmene		GEEAYK-14.02.1981/ 2753
189	Kilise	Sürmene	Dirlik Köyü	TRABZON-KK-25.06.1992/1390
190	Kuşluca Camii	Sürmene	Çamburnu Beldesi Kuşluca Mahallesi	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2884
191	Yalı Camii	Sürmene	Orta Mahalle	TRABZON-KK-16.05.1991/ 1003
192	Gültepe Köyü Camii	Sürmene	Gültepe Köyü	TRABZON-KK-22.06.1989/393 GEEAYK-14.02.1981/ 2753

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
193	Yeşilköy Camii	Sürmene	Yeşilköy	TRABZON-KK-23.11.2001/4301
194	Konak Köyü Camii	Sürmene	Konak Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
195	Kefeli Mahallesi Camii	Sürmene	Gültepe Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
196	İrfanlı Mahallesi Camii	Sürmene	Aşağı Ovalı Camii	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
197	Yokuşbaşı Köyü Camii	Sürmene	Yokuşbaşı Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
198	Yukarı Ovalı Köyü Camii	Sürmene	Yukarı Ovalı Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
199	Karacakaya Camii	Sürmene	Karacakaya Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
200	Dirlik Köyü Köprüsü I,II	Sürmene	Dirlik Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
201	Gökçesu Mahallesi Köprüsü, Çamburnu Beldesi Köprüsü	Sürmene	Çamburnu Beldesi Gökçesu Mahallesi	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2884
202	Oylum Köyü Taş Köprüsü	Sürmene	Oylum Köyü	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
203	Güney Köy Köprüsü	Sürmene	Güney Köy	TRABZON-KK-15.07.1997/ 2881
204	Kalecik Köprüsü	Sürmene	Sürmene, Of Yolu Kalederesi	
205	Taş Köprü	Şalpazarı	Ağırtaş Köyü- Sugören Köyü arasında	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
206	Melikşah Köprüsü	Şalpazarı	Simenli Köyü	TRABZON-KK-22.06.1989/ 374
207	Saylıbuz Köprüsü, Değirmenyanı Köprüsü	Şalpazarı	Geyikli beldesi	TRABZON-KK-13.11.2003/ 4843
208	Kısık KöprüsüII	Şalpazarı	Merkez	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3169
209	Alaca Köprüsü	Şalpazarı	Gökçeköy	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
210	Taş Köprü	Şalpazarı	Çetrik Köyü	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
211	Zeynel Oğlu Köprüsü, Ağızbaşı Köprüsü	Şalpazarı	Geyikli BeldesiAdembilmez Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-13.11.2003/ 4843
212	Karaağaç Köprüsü	Şalpazarı	Pelitçik Köyü Civarında	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
213	Ağasar Köpüsü	Şalpazarı	Düzköy, Dereköy Birleşiminde	TRABZON-KK-06.07.1998/3170
214	Köprü	Şalpazarı	Düzköy ile Dorukkiriş Köylerini Bağlayan Asar Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
215	Taş Köprü	Şalpazarı	Yarık Mevkii	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
216	Taş Köprü	Şalpazarı	Dereköy	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3170
217	Taş Kemer Köprü	Şalpazarı	Kasımağzı Köyü	TRABZON KBK-31.10.2006/ 840
218	Han Kalıntısı	Tonya	Kalınçam Köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 3269
219	Kıran Camii	Tonya	Kayacan Köyü	TRABZON-KK-04.07.2003/ 4749
220	Karşılar Mahallesi Camii	Tonya	Karşılar Mahallesi	TRABZON-KBK-02.08.2005/ 364
221	Kalınçam Köyü Camii	Tonya	Kalınçam Köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 3269
222	Taş Köprü I, II, III, Karasu Köprüsü, Köprübaşı Köprüsü	Tonya	Karasu Mevkii, Fol Deresi Üzerinde	TRABZON-KK-21.10.1994/ 2045
223	Tek Göz Kemerli Taş Köprü I, II, III	Tonya	Kozluca Köyü,İskenderli Belde	TRABZON-KK-20.11.1993/ 1830
224	Ağaç	Tonya	Hükümet Binası Bahçesinde	TRABZON-KK-23.12.1994/2137
225	Sivil Mim Örneği	Vakfıkebir		GEEAYK-10.05.1980/ 2192
226	Güdün Köyü Camii	Vakfıkebir	Güdün Köyü	TKTVKYK-14.02.1986/ 1893
227	Kilise	Vakfıkebir	Çamlık Köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 3267
228	Yavuz Köyü Camii	Vakfıkebir	Yavuz Köyü	TRABZON-KK-22.12.1988/262
229	Yalıköy Camii	Vakfıkebir	Yalıköy	TRABZON-KK-22.06.1989/ 391 TKTVKYK-16.09.1987/ 3602
230	Eski Camii	Vakfıkebir		TRABZON-KK-27.05.2005/ 273
231	Büyük Mahalle Camii	Vakfıkebir	Çamlık Köyü	TRABZON-KK-20.10.1998/ 3267

NO	ADI	İLÇE	MEVKİ,KÖY,MAH	KARAR TARİH SAYISI
232	Özdil Camii	Yomra	Özdil Beldesi	TRABZON-KK-11.06.1997/ 2857
233	Taş Köprü	Yomra	Ocak Köyü	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3167
234	Mungoloğlu Köprüsü	Yomra	Özdil Beldesi	TRABZON-KK-11.06.1997/ 2857
235	İkisu Köprüsü	Yomra	İkisu Köyü	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3167
236	Kıratlı Köyü Köprüsü	Yomra	Kıratlı Köyü	TRABZON-KK-06.07.1998/ 3167
237	Taş Köprü	Yomra	Kömürcüler Köyü	TRABZON-KK-28.02.2001/ 4054
238	Ağaç	Yomra		TRABZON-KK-16.12.1993/ 1846
239	Kale	Yomra	Oymalıtepe Beldesi	TRABZON KBK-23.10.2005/ 461

KAYNAKLAR

- Giresun İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, 1991
- Gümüşhane İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, 1991
- Ordu İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, 1991
- Rize İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, 1991
- Trabzon İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, 1991
- Giresun İl Çevre Durum Raporu, 2007
- Gümüşhane İl Çevre Durum Raporu, 2007
- Ordu İl Çevre Durum Raporu, 2006
- Rize İl Çevre Durum Raporu, 2006
- Trabzon İl Çevre Durum Raporu, 2007
- Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu
- Doğasıya Giresun, Ali Işık, 2007
- Giresun Rehberi, Giresun Valiliği, 2004
- Gümüşhane, Tarihe Yolculuk, Gümüşhane Valiliği, 2008
- Gümüşhane, Yeşile Yolculuk, Gümüşhane Valiliği, 2008
- Süleymaniye Mahallesi, Gümüşhane Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008
- Ordu, Ordu Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007
- Doğal Güzellikleriyle Ordu Valiliği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007
- Tarihi Kültürü ve Doğası İle Ordu, Muzaffer Günay, 2007
- Saklı Kıyı Ordu, Ordu Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 2008
- Ordu Seyahat Kılavuzu, Ordu Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008
- Fotoğraflarla 4 Mevsim Ordu, Ordu Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007
- Ekonomik-Sosyal-Kültürel ve Turizm Yönleriyle Çambaşı Yaylası, Sıtkı Çebi, 2000
- Rize Gezi Rehberi, Rize Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008
- Rize, Rize Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008
- Rize'de Fındıklı ve Güneysu Kırsal Mimarisi, Rize Valiliği ve Fındıklı Kaymakamlığı, 2008
- Taşhaneden Aşhaneye Pileki, Dr. Ali Uzun, Dr. Sebahat Uzun, İyidere Kaymakamlığı Kültür Yayınları, 2008
- Tarihi Kültürü Turizmi ve Her Yönüyle Trabzon, Trabzon Valiliği, 1997
- Trabzon, Trabzon Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008

- Trabzon, Trabzon Belediyesi Kültür- Turizm Tanıtma ve Spor Müdürlüğü,
- Yayla Turizmi, Mehmet Volkan Canalioğlu, 2000
- Tarih İçinde Trabzon Valileri, Hüseyin Albayrak, Trabzon Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Tescil Listeleri, 2008
- Meteoroloji Bülteni, Başbakanlık Basımevi, 1974
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Konaklama İstatistikleri, 2000–2007
- 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, D.İ.E, 1993
- 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, D.İ.E, 2003
- İl Turizm Müdürlükleri İstatistikleri, 2007
- Türkiye İstatistik Kurumu İstatistikleri, 2008
- Osmanlı Şehirleri, 1985
- www.giresun.gov. tr
- www.gümüşhane.gov. tr
- www.ordu.gov. tr
- www.rize.gov. tr
- www.trabzon.gov. tr
- gumuşhane.bel.tr
- www.ordu.bel.tr
- www.rize.bel.tr
- www.trabzon.bel.tr
- www.kulturturızm.gov.tr
- kvgm.kultur.gov.tr
- www.tuik.gov.tr
- *www.karalahana.com*
- www.karadenizgezi.net
- www.turizmtr.net
- www.rizede.com
- www.trabzon.org